

CTIBEH
KING

S T E P H E N
K I N G

THE BAZAAR
OF BAD DREAMS

STORIES

СТІВЕН КІНГ

ЯРМАРОК НІЧНИХ ЖАХІТЬ

ЗБІРКА ОПОВІДАнь

Переклад з англійської Катерини Грицайчук, Олександра Красюка,
Олени Любенко, Анатолія Пітика, Анастасії Рогози

Деякі з цих історій раніше вже публікувалися, та це зовсім не означає, що тоді їх було завершено — чи навіть що їх завершено тепер. Доки письменник не пішов на пенсію або не помер, робота триває. Завжди можна щось підшліфувати та декілька разів переглянути. А є ще й обережок нових історій. Я хочу, щоб ти дещо знав: наскільки ж я щасливий, мій Постійний Читачу, що ми обидва досі тут. Класно, правда?

С. К.

Напролом завжди я йду, у біді не пропаду.

AC/DC

Перегомова

Я маю для тебе кілька дрібничок, мій Постійний Читачу. Поглянь, ось вони, лежать перед тобою в місячному сяйві. Але перш ніж ти розди-вишися рукотворні скарби, які я збираюся продати, може б, ми трохи поговорили про них? Що скажеш? Розмова не забере багато часу. Сідай-но біля мене. І давай, совайся ближче. Я ж не кусаюся.

Хоча... ми ж бо знаємо одне одного віддавна, і, я сподіваюся, тобі відомо, що це не зовсім правда.

Хіба ж ні?

I

Ти здивуєшся, — принаймні я гадаю, що здивуєшся, — коли я скажу, як багато людей запитують, чому я досі пишу оповідання. Причина доволі проста: написання цих оповідок робить мене щасливим, адже мое покликання — розважати. Я не вмю добре грати на гітарі й узагалі не вмю витанцювувати чечітку, але розважати — вмю. Тож це я і роблю.

За своєю природою я романіст, запевняю тебе. По-справжньому люблю довгі історії, що занурюють у себе автора та читача. Історії, де вигадка може обернутися на майже реальний світ. Якщо книга досягає свого, то в автора з читачем не просто інтрижка: вони одружуються один з одним. І коли я отримую листи від читача, який пише, що йому або їй було шкода, коли «Протистояння» чи «11/22/63» закінчилися, відчуваю — книга досягла свого.

Проте часом ти переживаєш коротке, але дуже яскраве враження, і про нього також є що сказати. Це може бути щось бентежне або навіть шокуюче, немов вальс із незнайомцем, якого ніколи більше не побачиш, чи поцілунок у п'їтмі, або ж напрочуд гарна старовинна дивовижа на дешевій ковдрі посеред ярмарку. І справді, коли всі мої історії зібрані, я почуваюся вуличним торговцем, але таким, що виносить свій крам лише опівночі. Розкладаю свій асортимент, запрошуючи читача — тобто тебе — обрати щось для себе. Але я завше роблю необхідне застереження: будь обережним, дорогенький, адже певні речі тут дуже небезпечні. У деяких із них ховаються жахіття, про які ти не можеш не

думати, коли сон ніяк не йде, — і ти помічаєш прочинені двері шафи, хоча точно їх зачиняв.

II

Якби я сказав, що мене завжди тішить сувора дисципліна, якої вимагають короткі прозові форми, то збрехав би. Для коротких оповідань необхідні своєрідні акробатичні навички, які виробляються внаслідок втомливої практики. *«Легке читання — продукт важкого письма»*, — кажуть деякі вчителі, і це правда. Фальш, яку можна не помітити в романі, стає абсолютно очевидною в оповіданні. Сувора дисципліна необхідна. Автор має притлумлювати в собі бажання звернути у якийсь мальовничий провулок — він має їхати по головній.

Я ніколи так сильно не відчуваю обмеженості власного таланту, як тоді, коли пишу оповідання. Борюся з відчуттям власної неповноцінності, із причаєним глибоко в душі страхом, що мені не вдасться прибрати прірву між чудовою ідеєю та практичною реалізацією її потенціалу. Врешті-решт, будьмо чесні: кінцевий продукт ніколи не є настільки ж гарним, як та блискуча ідея, що виринула з підсвідомості одного дня разом із лихоманливою думкою: *«Чуваче! Ти таки маєш написати це правильно»*.

Гадаю, часом результат справді гарний. А раз на сто років він буває навіть кращим, ніж початкова задумка. Люблю, коли таке трапляється. Головний виклик — пірнути в бісову історію, і я вважаю, що саме через це багато потенційних письменників з чудовими ідеями так ніколи насправді й не візьмуться за ручку, не почнуть гатити по клаві. Дуже часто це нагадує спробу завести машину в холодний день. Спершу мотор навіть і не думає гарчати — лише стогне. Але якщо ви не здаватиметеся (а батарея не здохне), двигун почне... працювати через раз... а за мить уже ревтиме на повну.

Деякі оповідання були миттєвим спалахом натхнення («Літній грім» — одне з них). Я написав їх одним нападом, навіть відволікшись від роботи над романом. Решта, наприклад «Вісімдесят перша миля», десятиліттями терпляче чекали на свою чергу. Тим не менш чіткий фокус, необхідний для написання гарного оповідання, ніколи не змінювався. Коли ти пишеш роман, то наче граєш у бейсбол: гра може тривати рівно стільки, скільки потрібно, хай навіть двадцять інінгів. Написання коротких оповідань нагадує гру в баскетбол або футбол: ти граєш проти часу так само, як і команда суперників.

Коли мова заходить про написання прози, великої чи малої, процес навчання ніколи не закінчується. Я можу бути Професійним Письменником, коли заповнюю податкову декларацію, але щодо мистецтва, то

я досі тільки вивчаю своє ремесло — я все ще аматор. Усі ми такі. Кожного дня, коли ти пишеш, ти вчишся і з усіх сил пнешся зробити щось нове. Халтура не пройде. Ніхто не може збільшити свій талант — його відміряють певними порціями, — але можна вберегти талант від зменшення. Принаймні мені подобається так думати.

Агов! Я досі люблю писати.

III

Тож ось мій крам, любий Постійний Читачу. Цієї ночі я продаю всього потрошку — монстра, який схожий на машину (відлуння «Кристіни»¹), чоловіка, що здатен вбити тебе, написавши твій некролог, електронну книжку, що відчиняє двері до паралельних світів, і те, що популярне в усі часи, — кінець людства. Я люблю продавати все це, коли решта торговців давно пішли додому, коли вулиці вже спорожніли і холодне марево місяця пливе над міськими каньйонами. Тоді я розгортаю *свою* ковдру та викладаю *своє* добро.

Усе, годі розмов. Можливо, ти вже хочеш щось купити, так? Усе, що ти бачиш, — рукотворне, і я люблю кожну дрібничку. Я люблю продавати їх, адже вони були створені саме для тебе. Можеш спокійно оглянути їх, але будь пильним.

Найкращі з них мають зуби.

6 серпня 2014 року

¹ «Christine» (1983) — фільм за однойменним романом Стівена Кінга про машину з характером смертельно ревнивої жінки.

Коли мені було дев'ятнадцять і я вчився в університеті штату Мейн, то нерідко їздив з Ороно до містечка Дурхем, яке часто з'являється в моїх творах під назвою Гарлоу. Я їздив туди на вихідних, раз на три тижні, щоб зустрітися зі своєю дівчиною... і, так уже сталося, з матір'ю. Я водив універсал «Форд» шістдесят першого року: шестициліндровий двигун і три ручні передачі (якщо не знаєте, що це, — спитайте татка). Пошарпана машина дісталася мені від мого брата Девіда.

У ті дні на I-95 було менше машин, а на деяких відрізках траса практично порожніла після Дня Праці, коли люди поверталися з літа до своїх повсякденних життів. А ще, звісно ж, жодних мобільних телефонів. Якщо щось ламалося, було два варіанти: або ви це лагодите самі, або чекаєте на доброго самарянина, який зголоситься підкинути вас до найближчого гаража.

Протягом цих ста п'ятдесяти мильних поїздок в мені виник особливий страх перед вісімдесят п'ятою милею, яка була невідомо де між Гардинером та Льюїстоном. Я не сумнівався — якщо мій старенький «Форд» гигнеться, то це станеться саме тут. Я уявляв, як він скорчиться на узбіччі, самотній та покинутий. Чи хтось зупиниться, аби переконатися, що з водієм усе гаразд? Чи не розтягнувся він, бува, на передньому сидінні, конаючи від серцевого нападу? Звісно, що зупиниться. Добрі самаряни є скрізь, особливо серед мешканців глушини. Такі зазвичай дуже відповідальні.

Але що, якби мій універсал був самозванцем? Страхітливою пасткою для надто довірливих людей? Я подумав, що з цього можна було б зробити хорошу історію, і написав її. Назвав «Вісімдесят п'ята миля». Відтоді я ніколи не переписував і не публікував це оповідання, бо загубив його. Я тоді частенько закидався колесами та багато чого губив. Час від часу навіть власну голову.

Перенесімося вперед на сорок років. Хоча у двадцять першому столітті відрізок I-95, що перетинає Мейн, постійно перевантажений, а все ж після Дня Праці машин суттєво менше. А скорочення бюджету змусило штат позачиняти значну кількість зон відпочинку. Автомобільна заправка з «Бургер Кінгом» (де я ум'яв не один бургер) біля з'їзду на Льюїстон

є однією з них. Вона так і стояла там, покинута всіма, з перекритими в'їздом і виїздом, і ставала все похмурішою й занедбанішою. Від суворих зим парковка вкрилася тріщинами, і будяки полізли крізь розколини.

Якось, проїжджаючи повз це місце, я пригадав свою стару історію і вирішив наново написати її. Оскільки покинута зона відпочинку розташовувалася південніше, ніж та моторошна вісімдесят п'ята миля, довелося змінити назву. А все решта, гадаю, не змінилося. Та оаза на магістралі може зникнути — як зникли старий універсал «Форд», дівчина та багато шкідливих звичок, — але лишається історія. Одна з моїх улюблених.

Вісімдесят перша миля

1. Піт Сіммонс («Гаффі» 2007)

— Тобі не можна їхати, — сказав йому старший брат.

Джордж говорив стишеним голосом, хоча решта його друзів — ватага сусідських дванадцяти- та тринадцятирічок, які іменували себе Сракаженими Рейдерами, — перебували аж ген у кінці кварталу, чекали на Джорджа. Не вельми-то й терпляче.

— Це надто небезпечно.

Піт заперечив:

— Я не боюся.

Говорив він досить упевнено, хоча *таки* боявся, трошки. Джордж із друзями намірився до того піщаного кар'єру, що за галявиною для боулінгу. Там вони бавитимуться в гру, яку придумав Нормі Теріо. Нормі був ватажком Сракажених Рейдерів, а гра та називалася «Парашутисти з Пекла». До краю гравійної ями там вів роз'їжджений путівець, і гра полягала в тім, щоб з відчайдушним криком «*Рейдери рулять!*» промчати ним на повній швидкості на своєму веліку і наприкінці викинутися з сідла. Звичайно, глибина падіння становила футів із десять і випробувана зона приземлення була м'якою, але рано чи пізно хтось мусив приземлитися замість піску на гравій і, можливо, зламати собі руку або гомілку. Навіть Піту це було ясно (хоча він нібито розумів, чому це посилює привабливість такої розваги). Тоді про все дізнаються батьки й Парашутистам із Пекла настане кінець. Тим не менш поки що ця гра — у яку, звісно, грали без шоломів — тривала.

Проте Джордж був достатньо розсудливим, щоб не дозволяти брату в неї грати; він-бо мусив дбати про Піта, поки їхні батьки були на роботі.

Якщо Піт знівечить свого «Гаффі»¹ в гравійній ямі, Джорджа, радше за все, буде покарано тижневим відстороненням від польотів — сидінням удома. Якщо його менший братик зламає собі руку, це потягне й на місяць. А якщо — боронь Боже! — постраждає шия, Джордж гадав, йому доведеться нудитися у своїй спальні, аж поки він не поїде до коледжу. Крім того, він любив цього малого сцикуна.

— Просто потусуйся тут, — сказав Джордж. — Ми повернемося за пару годин.

— Потусуватися з ким? — перепитав Піт. Тривали весняні канікули, і всі його друзі, ті, яких мати мала звичку називати «відповідного віку», схоже, перебували деінде. Парочка з них поїхали до Орландо в «Дісней Ворлд»², і, коли Піт про це думав, його серце наповнювалося заздрощами й ревностями — ганебне вариво, але чудернацьки смаковите.

— Просто потусуйся, — повторив Джордж. — Зайди он до крамниці, чи ще щось. — Він порився в себе в кишені й видобув пару пом'ятих банкнот. — Ось трохи вашингтонів³.

Піт подивився на них:

— Господи-Йсусе, я куплю собі «Корвет»⁴. А може, й два.

— Поквапся, Сіммонсе, а то ми вирушимо без-те-бе-бе! — заволав Нормі. — Гайда!

— Їду вже! — гукнув Джордж у відповідь. А потім стиха до Піта: — Бери гроші й не будь вередливим шмаркачем.

Піт узяв гроші.

— Я навіть приніс збільшувальне скло, — сказав він. — Хтів був показати їм...

— Усі вони той дитячий фокус бачили вже тисячу разів, — перебив Джордж, але, побачивши, як підібгалися Пітові губи, спробував пом'якшити удар. — Крім того, поглянь на небо, недотепе. Ти не зможеш запалити вогонь хмарного дня. Тусуйся. Ми пограємо в комп'ютерний «Морській бій» чи ще в щось, коли я повернуся.

— Окей, сцикло! — зарепетував Нормі. — Прощай-бувай, мастурбаторе!⁵

¹ «Huffy» — бренд велосипедів, які випускала третя за потужністю на американському ринку однойменна корпорація (1887—2004).

² Orlando — місто у Флориді, поблизу якого з 1971 р. діє найбільший у світі розважальний парк «Disney World».

³ Зображення першого президента США міститься на однодоларовій банкноті.

⁴ «Chevrolet Corvette» — дорогий спортивний автомобіль, модифікації якого випускаються з 1953 року.

⁵ Перекручений жартівливий вираз на прощання — фраза зі старовинної англійської лічлики, яку своєю піснею «See You Later Alligator» 1955 р. популяризував піонер рок-н-ролу Білл Гейлі (1925—1981).

— Я мушу їхати, — сказав Джордж. — Зроби мені ласку, не вскоч у халепу. Залишайся тут, неподалік.

— А може, ти зламаєш собі хребта й залишишся паралізованим на хер на все життя, — промовив Піт... а потім поспішливо поплював собі між двох розчепічених пальців, щоб зняти наврочення. — *Щастя!* — гукнув він услід брату. — *Стрибни найдали!*

Джордж махнув рукою у відповідь, але не озирнувся. Він навстоячки крутив педалі власного велосипеда, великого старого «Швина»¹, що його обожнював, але не міг на ньому їздити Піт (він був спробував одного разу і завалився вже на половині їхньої під'їзної алеї). Піт дивився, як брат набирає швидкість, проминаючи квартал приміських будинків в Оберні², наздоганяючи своїх друзанів.

А потім Піт залишився на самоті.

* * *

Діставши із сідельної сумки збільшувальне скло, він наставив його собі на руку, але цятки світла не було і зовсім не пекло. Піт зажурено подивився на низькі хмари і поклав скло назад. То була добра лінза, «Річфорт»³. Подарована йому на минуле Різдво, у поміч для його практичної природничої роботи «мурашина ферма».

«Вона опиниться в гаражі, збиратиме на собі пил», — сказав був тоді його батько, та, хоча проект «мурашина ферма» завершився ще в лютому (Піт зі своєю партнеркою Теммі Вітем отримав оцінку «А»), Пітові досі не набридло це збільшувальне скло. Зокрема, він залюбки пропалював дірки в шматках паперу на задньому подвір'ї.

Але не сьогодні. Сьогодні день простягнувся попереду, немов якась пустеля. Він міг піти додому й дивитися телевизор, але батько заблокував усі цікаві канали, коли з'ясував, що Піт качає собі «Підпільну імперію», де повно старосвітських гангстерюг та голих цицьок⁴. Подібний блок було встановлено й на Пітовому комп'ютері, і він досі не вирахував якогось обхідного шляху, хоча зуміє; це лише питання часу.

Отже?

— Отже, що? — промовив він тихим голосом і почав натискати на педалі, неспішно прямуючи до кінця Мерфі-стрит. — Отже... курва... що?

¹ «Schwinn» — найпопулярніший у США бренд велосипедів, які випускає заснована 1895 р. в Чикаго однойменна компанія.

² Auburn — засноване 1786 р. місто (23 тис. мешканців) у штаті Мейн, столиця округу Андроскоггін.

³ «Richforth Electronics Company» — китайська компанія, що виробляє різноманітні побутові прилади.

⁴ «Boardwalk Empire» (2010—2014) — історичний серіал про кримінальну систему Атлантик-Сіті, на якій зростав гральний бізнес в часи «Сухого закону» 1920-х років.

Занадто малий, щоб гратися в «Парашутистів із Пекла», тому що це занадто небезпечно. От паскудство. Хотілося б йому придумати щось таке, що доведе і Джорджу, і Нормі, і всім Рейдерам, що навіть малі діти можуть дивитися у вічі небезпе...

І тоді йому привіялася ідея, отак знічев'я. Він може дослідити покинуту відпочинкову зону. Пітові не вірилося, що великі хлопці знають про неї, бо про неї Пітові розповів один його одноліток, Крег Генйо. Той казав, що він був там з парою інших хлопчаків, десятирічок, минулої осені. Звичайно, все це могло бути брехнею, проте Піт так не думав. Крег тоді навів занадто багато подробиць, а він не з тих хлопців, які спроможні самі щось вигадати. Типу, трохи туполобий насправді.

Бодай з такою метою на думці Піт почав тиснути на педалі швидше. У кінці Мерфі-стрит він різко завернув ліворуч, на Гіацинтову. На хіднику там не було нікого, і жодних автомашин. Він почув виття пило-смока в Расігнолів, але, окрім цього, усі тут або спали, або були мертві. Піт гадав, що насправді всі на роботі, як і його власні батьки.

Він майнув прямо до Розвуд-терис, проминувши жовтий знак із написом: «СЛІПІЙ ЗАВУЛОК». На Розвуд стояло хіба що з дюжину будинків. У кінці цієї вулички містився сітчастий паркан. Поза ним були густі зарості чагарників та хиряві стовбури молодого деревостою. Наближаючись до тієї сітки (і абсолютно зайвого, прилаштованого до неї щита з написом «НЕПРОЇДЖА ВУЛИЦЯ»), він припинив крутити педалі й котився за інерцією.

Піт розумів — не дуже певно, — що, хоча він і вважає Джорджа та його друзів-рейдерів Великими Хлопцями (і, звісно ж, такими вважали себе й самі Рейдери), *насправді* ніякі вони не Великі Хлопці. Справдішні Великі Хлопці — це ті тінейджери-шибайголови, які мають водійські права і дівчат. Справдішні Великі Хлопці вчаться у старших класах середньої школи. Вони люблять випивати, курити траву, слухати геві-метал або гіп-гоп і довго цілуватися засмоктом зі своїми подружками.

А отже, далі відпочинкова зона.

Піт зліз зі свого «Гаффі» й огледівся довкола, аби переконатися, що за ним ніхто не спостерігає. Нікого там не було. Навіть докучливих близнючок Кросскіл, які в позашкільний час полюбили стрибати через скакалку (в тандемі) по всіх тутешніх околицях, не малося в наявності. Просто диво, як на Пітову думку.

Неподалік Піт чув постійне *шух-шух-шух* машин по шосе I-95¹, які прямували в Портленд або на північ — до Огасти².

¹ Interstate-95 — міжштатна автомагістраль завдовжки понад 3 тис. км, яка пролягає між Новою Англією та Флоридою.

² Portland — засноване 1633 р. найбільше місто (66 тис. мешканців) у штаті Мейн; Augusta — засноване 1754 р. місто (19 тис. мешканців), столиця штату Мейн.

«Навіть якщо Крел казав тоді правду, цю огорожу вже, мабуть, полагодили, — подумав Піт. — Усе сьогодні так».

Але, нахилившись ближче, він роздивився, що, хоча огорожа і здавалася на вигляд цілою, насправді такою не була. Хтось (імовірно, котрийсь із Великих Хлопців, який відтоді вже давно приєднався до нудних лав Молодих Дорослих) поперекушував її ланки по прямій лінії згори до самого низу. Піт знову роззирнувся довкола, а потім устроїв пальці в металеві ромбики й попхнув. Він очікував якогось опору, але не виявилось жодного. Прорізаний шмат сітчастої огорожі прочинився навстіж, немов фермерська хвіртка. Авжеж, цим-то й користувалися ті самі Справдішні Великі Хлопці. От так штука!

Якщо подумати, усе цілком резонно. Нехай вони й мали водійські права, але вхід і в'їзд до відпочинкової зони «81 Миля» тепер було заблоковано отими великими помаранчевими бариллами, якими користуються шляховики. Трава проростає крізь потрісканий асфальт порожньої парковки. Піт сам це бачив тисячу разів, бо шкільний автобус підбирав його в Лорелвуді й ще проїжджав повз три з'їзди з траси по I-95, перш ніж довести на Сабатес-стрит до Обернської початкової школи №3, також відомої як Алкатрас¹.

Він ще пам'ятав, коли ця відпочинкова зона була відкритою. Там була автозаправна станція, «Бургер Кінг», «Ті-Сі-Бі-Вай» і «Сбарро»². Потім її зовсім закрили. Пітів тато казав, що занадто багато таких відпочинкових зон на цій платній автотрасі й штат не може собі дозволити всі їх утримувати.

Піт провів велосипед крізь проріху в сітці, потім обережно попхнув ту саморобну хвіртку назад, поки ромбики її ланок не зійшлися й огорожа знову не стала здаватися цілою. Він вирушив до стіни кущів, уважно котячи «Гаффі», щоб не наїхати шинами на якийсь бите скло (його повно було по цей бік паркану). Він почав шукати очима те, що, як знав, мусить тут бути; прорізана огорожа підказувала, що воно повинно тут бути.

Аж ось і воно: позначена затоптаними недопалками сигарет і кількома викинутими пляшками з-під пива й газованої води стежка, що провадила глибше в підлісок. Так само штовхаючи велик, Піт вирушив нею. Його проковтнули високі кущі. Позаду залишилася дрімати собі далі під захмареним небом звичайного весіннього дня вуличка Розвуд-терис.

Це сталося так, ніби Піта Сіммонса там зовсім ніколи не було.

¹ Alcatraz — побудована 1847 р. знаменита в'язниця на однойменному острові в затоці Сан-Франциско, закрита 1963 р., тепер там музей.

² «ТСВУ» («The Country's Best Yogurt») — заснована 1981 р. мережа крамничок «Найкращий йогурт у країні»; «Sbarro» — заснована 1956 р. мережа піцерій, де подаються різні італійські страви.

Як на Пітів розрахунок, стежка між сітчастим парканом і відпочинковою зоною «81 Миля» тягнулася приблизно з півмилі, й усю дорогу вздовж неї траплялися залишені Великими Хлопцями ознаки: з півдюжини маленьких коричневих флакончиків (пара з них усе ще з відповідними загидженими висохлими шмарклями ложечками), порожні загортки від наїдків, завислі на якомусь колючому кущі облямовані мереживною тасьмою трусики (як на Пітове око, вони там уже довгенько висіли, років, можливо, і п'ятдесят) і — джекпот! — закручена кришкою наполовину повна пляшка горілки «Попов»¹. Після певних внутрішніх дебатів Піт поклав її собі в сидельну сумку до збільшувального скла, останнього випуску «Лока & Ключа»² та кількох «Орео»³ з подвійною начинкою в щільно закритому поліетиленовому пакеті.

Піт перевів велосипед через якийсь лінивий струмок, і — бінго-бойнго! — ось він уже і в тилу відпочинкової зони. Тут виявилася ще одна сітчаста огорожа, але й її було розрізано, тож Піт прослизнув і крізь неї. Стежка продовжувалася крізь високу траву до заднього двору. Де, як він гадав, зазвичай зупинялися розвізні фургони. Ближче до будівлі він побачив на асфальті темніші прямокутники, де колись стояли сміттеві контейнери. Піт опустив велосипедну сішку і залишив «Гаффі» на одному з тих місць.

Серце Піта загупало, коли він подумав про те, що буде далі.

«Злом і проникнення, котику солоденький. Ти можеш потрапити за це до в'язниці». Але чи буде вважатися зломом і проникненням, якщо він знайде відчинені двері або відтулену дошку на якомусь із вікон? Він припускав, що проникненням це все-таки буде, але чи є проникнення само по собі злочином?

У глибині душі він розумів, що є, але гадав, що без факту злому це не означає терміну за ґратами. Та й урешті-решт, хіба він прийшов сюди не заради ризику? Заради чогось, чим він зможе потім похвалитися перед Нормі й Джорджем, і рештою Сракажених Рейдерів?

Ну гаразд, йому лячно, але ж принаймні не нудно більше.

Він посмикав двері з вицвілим написом «СЛУЖБОВИЙ ВХІД» і переконався, що вони не просто замкнені, а *серйозно* замкнені — зовсім не піддаються. Обабіч дверей було два вікна, але Піт із самого лиш їхнього вигляду міг сказати, що дошками забиті вони міцно. Та тоді він згадав про сітчастий паркан, який на вигляд був цілим, але таким не

¹ «Роч» — недорога горілка, яку випускає найбільша у світі компанія-виробник алкоголю, британська «Diageo plc».

² «Locke & Key» (2008—2013) — горор-комікс, авторами якого є син Стівена Кінга письменник Джо Гілл та художник Габріель Родригес (у назві обігрується співзвучність прізвища Лок та англійського слова «замок»).

³ «Орео» — популярне шоколадне печиво: два диски з кремовою начинкою між ними, випускається з 1912 року.

виявився, і все одно посмикав дошки. Марно. У якомусь сенсі це дало полегшення. Діло було, та загуло.

От тільки... Справдішні Великі Хлопці сюди *таки заходили*. Він був у цьому впевнений. То як же вони це робили? З фасаду? На повній видноті в автотрасі? Може, й так, якщо вони приходили поночі, але Піт не мав наміру перевіряти це серед білого дня. Не тоді, коли будь-який проїжджий водій може набрати 911 і сказати: «Просто подумав, вам може бути цікаво дізнатися, що тут, у відпочинковій зоні “81 Миля”, один малий хлопець гульки справляє. Знаєте, там, де колись був “Бургер Кінг”?»

«Мені було б легше зламати собі руку, граючись у Парашутистів із Пекла, аніж якби моїм батькам подзвонили з відділу поліції штату в Грей¹. Фактично, мені легше було б зламати собі обидві руки і щоби член мені прищемило зіпером джінсів».

Ну мабуть, тільки не це.

Він побрів у бік вантажної платформи, і там знову джекпот. Біля підніжжя цього бетонного острова десятки розтопаних недопалків сигарет, плюс ще кілька тих самих крихітних коричневих флаконів, що оточували свою королеву: темно-зелену пляшечку «НайКвіл»². Поверхня платформи, куди тягачі причалювали задом свої напівпричеми, була на рівні Пітових очей, але її цемент кришився і там малося достатньо опор для ніг такого проворного, взутого в «Чак Тейлори» з високими халявками хлопця³. Піт задрав руки над головою, вчепився пальцями у ямкувату поверхню платформи... ну а решта, як то кажуть, то вже історія.

По платформі хтось вицвілою червоною фарбою з балончика набризкав напис: «ЕДВАРД ЛІТЛ ПАНУЄ. ЧЕРВОНІ ЕДДІ РУЛЯТЬ»⁴.

«Неправда, — подумав Піт. — Сракажені Рейдери рулять».

Потім він зі свого теперішнього високого престолу окинув очима довкілля, вищирився і промовив: «Зараз Я рулю!» І стоячи тут, над порожнім заднім двором відпочинкової зони, він відчував, що це насправді так. Принаймні, у даний момент.

Він зліз униз — просто аби перевірити, що з цим нема проблем, — а потім згадав про речі в себе в сидельній сумці. Спорядження, на випадок якщо він вирішить провести тут цілий день, досліджуватиме місцину і різне всіляке. Він вагався, що саме дістати, а потім вирішив відімкнути застібку і витягти все. Навіть збільшувальне скло може придатися.

¹ Gray — засноване 1738 р. містечко (близько 8 тис. мешканців) у Мейні, де базується один із чотирьох основних підрозділів поліції штату.

² «NyQuil» — безрецептні ліки від застуди для вживання перед сном, мають снодійний ефект.

³ «Chuck Taylor» — названа ім'ям знаменитого баскетболіста Чака Тейлора (1901—1969) модель кедів, які випускає заснована 1908 р. компанія «Converse».

⁴ «Edward Little High School» — заснована 1835 р. філантропом Едвардом Літлом середня школа в місті Оберні; «Red Eddies» — назва різних шкільних спортивних команд.

У його мозку почала формуватися хистка фантазія: хлопець-детектив у занехаяній відпочинковій зоні знаходить жертву вбивства і розкриває злочин раніше, ніж поліція взагалі дізнається, що було скоєно якийсь злочин. Він побачив себе — як Рейдери з роззявленими ротами слухають його пояснення про те, що насправді для нього це було доволі нескладно. Елементарно, бельбаси мої дорогенькі.

Нісенітниця, звісно, але уявляти собі таке було приємно. Він поклав сумку на вантажну платформу (особливо обережно, зважаючи на напівповну пляшку горілки), а потім і сам знову виліз нагору. Ворота з рифленого металу й щонайменше дванадцять футів заввишки, які вели досередини, були замкнені не на один, а на два здоровезні висячі замки, але в них малися двері людського розміру. Піт спробував дверну ручку. Та не поворухнулася; не відчинилися ці двері людського розміру також, коли він їх поштовхав і потягнув на себе, утім, трішки вони піддавалися. Насправді, то й не трішки. Піт поглянув униз і побачив, що під дверима вставлено дерев'яний клин — абсолютно найдурніший запобіжний засіб, який він лишень бачив. А з іншого боку, чого можна було очікувати від парубків, обдובбаних коксом і сиропом проти кашлю?

Піт витяг клина, і цього разу, коли він спробував двері, вони з рипінням прочинилися.

Великі фасадні вікна того, що колись було «Бургер Кінгом», замість дощок були забрані тонкою сталевією сіткою, а отже, для Піта не становило труднощів роздивитися там усе, що було видно. Усі обідні столи й перегородки кабінок з ресторанної частини щезли, а кухонна частина здавалася просто затемненим проваллям із дротами, що місцями стирчали зі стін, та панелями, що місцями звисали зі стелі, але цілком позбавленим меблів це приміщення не було.

У його центрі, оточені складаними стільцями, стояли зсунуті разом два картярські столи. На цій подвійній широчині містилося з десяток брудних бляшаних попільниць, кілька колод замацаних «Велосипедних» карт¹ і коробочка покерних фішок. Стіни прикрашали двадцять чи тридцять кількааркушних журнальних розгортки. Піт вивчав їх із величезною цікавістю. Він знав про пуцьки, не одну бачив по «Ейч-Бі-О» та «СінемаЛяпас»² (перш ніж його батьки набралися мудрості й заблокували платні кабельні канали), але тут були *поголені* пуцьки. Піт не був певен, у чому тут сила, — йому вони здавалися дещо огид-

¹ «Bicycle Playing Cards» — популярний у казино, серед гравців і фокусників бренд тривких гральних карт, які випускаються з 1885 р.; залежно від часу випуску, масті можуть мати різні малюнки, але «джокер» зазвичай зображується верхи на велосипеді.

² «НВО» — кабельний канал, який передає фільми й серіали на замовлення; ретранслюється в 150 країнах; «CinemaSpank» — вигаданий Кінгом відеоресурс з відвертим сексом.

ними, — але він припускав, що збагне цю тему, коли постаршає. Крім того, усе компенсували голі циці. Голі циці — то крута крутизна.

У кутку лежали зсунуті докупи, як ті картярські столи, три зачовгані матраци, але Піт був достатньо дорослим, аби розуміти, що на них гралося, далєбі, не в покер.

«Покажи мені свою пуцьку!» — скомандував він одній із дівчат із «Хаслера»¹ на стіні й захихотів. Потім він наказав: «Покажи-но мені свою *поголену* пуцьку» — і захихотів ще дужче. Йому навіть подумалося, що непогано було б, якби тут був Крег Генію, хоч той Крег і йолоп. Вони могли б пореготати з голених пуцьок разом.

Усе ще пирхаючи газованими бульбашками сміху, він почав походити. У цій відпочинковій зоні було сирувато, але не те щоб холодно. Найгіршою особливістю був запах. Суміш сигаретного диму, конопляного диму, давнішнього алкоголю та повзучого гниття всередині стін. Пітові подумалося, що він також відчуває сморід гниючого м'яса. Мабуть, із сендвічів, куплених у «Росселлі» чи в «Сабвеї»².

На стіні поряд зі стійкою, де люди колись замовляли собі «Воппери» чи «Вейлери»³, Піт уздрів інший постер. На цьому був Джастін Бібер, коли Бібу було, мабуть, років шістнадцять⁴. Зуби в Біба було пофарбовано чорним, і хтось нарисував йому на одній щоці тату сват-стіки. Із копиці волосся на голові в Біба росли намальовані червоним чорнилом чортячі роги. З його обличчя стирчали дротики. Маркером на стіні понад плакатом було написано: «рот — 15 очок, ніс — 25 очок, ОЧІ — 30 очок ЗА Фсяке».

Піт повитягав дротики й позадкував через велике порожнє приміщення, поки не дістався до чорної позначки на підлозі. Друкованими літерами там було написано: «ЛІНІЯ БІБЕРА». Ставши поза нею, Піт кидав ті шість дротиків разів десять чи дванадцять поспіль. В останній спробі він набрав сто двадцять п'ять очок. Він вирішив, що результат цей доволі добрий. І уявив собі, як аплодують Джордж і Нормі.

Підійшовши до одного з затягнутих сіткою вікон, він задивився надвір, на порожні бетонні острівці, де раніше стояли бензоколонки, і на дорожній рух поза ними. Небагато машин. Він подумав, що, коли настане літо, з усіма тими туристами і літніми подорожніми, там знову буде їзда бампер до бампера, хіба що його тато виявиться правим, ціна на пальне виросте до семи доларів за галон і тоді всі сидітимуть удома.

¹ «Hustler» — заснований Ларі Флінтом 1973 р. перший у США легальний порножурнал.

² «Subway» — заснована 1965 р., наразі найбільша у світі мережа фаст-фудів.

³ Фірмові продукти мережі «Бургер Кінг»: «Whopper» («Незмірний») — найбільший гамбургер у меню; «Wahler» («Китобій») — невеликий сендвіч з рибкою.

⁴ Justin Bieber (нар. 1994) — канадський поп-співак, на професійній сцені виступає з 13 років; був бавився расистськими жартами, за які пізніше публічно вибачився.

Що тепер? Він погрався в дротики, він надивився голених пущок достатньо, щоб йому вистачило... ну, може, й не на все життя, але щонайменше на кілька місяців, убивств тут не було, щоб їх розслідувати, то що тепер?

Горілка, вирішив він. Ось що буде наступним. Він спробує зробити тільки кілька ковтків, просто аби довести, що може, і таким чином майбутні його хвастощі матимуть отой живий ореол правдивості. А далі, вирішив Піт, він спакує свій мотлох і вирушить назад на Мерфі-стрит. Він постарається якнайкраще, аби його пригоди звучали цікаво — навіть хвилююче, — але по правді, в цьому місці нема нічого особливого. Просто таке місце, куди могли приходити Справдішні Великі Хлопці, щоби пограти в карти, помацатися з дівчатами та не змокнути, якщо дощитиме.

Але горілка... це вже *дещо*.

Він поніс свою сидельну сумку до матраців і сів (обережно, щоб уникнути плям, яких там малося багацько). Дістав горілку і з дещо похмурим зачаруванням роздивлявся пляшку. У свої десять, ближче до одинадцяти, років він не мав особливого потягу до куштування дорослих задовольень. Рік тому він був поцупив у батька одну сигарету і скури її позаду «Сьомої-Одинадцятої»¹. Точніше, скурич половину. А потім перехилився і виблював увесь обід собі між кросівок. Того дня він отримав дрібку цікавої, проте не вельми цінної інформації: квасоля й сосиски, коли вони входять тобі до рота, на вигляд не так щоб аж занадто привабливі, але принаймні смакують добре. Коли ж вони звідти виходять, вигляд вони мають, курва, жажливий, а смак іще гірший. Різка й категорична реакція його тіла на той «Амерікен Спїріт»² підказувала Пітові, що ця горілка піде не краще, а можливо, й гірше. Але якщо він не вип'є бодай трішки, будь-яка похвальба стане брехнею. А його брат Джордж має в собі детектор брехні, принаймні коли це стосується Піта.

«*Мабуть, я знову виригаю*», — подумав він, а потім промовив:

— Добра новина та, що я не буду тут першим, у *цьому* смітнику.

Це знову спонукало його до сміху. Він усе ще посміхався, коли відкрутив кришку і підніс шийку пляшки собі до носа. Трохи тхне, але не сильно. Може, тут вода замість горілки, а запах просто залишковий. Він підніс горло пляшки до рота, почасти сподіваючись, що горілка справжня, а почасти — що ні. Піт не мав великих сподівань і, звичайно, не

¹ «Seven Eleven» — крамниця заснованої 1927 р. торговельної мережі, у назві якої залишилося відображення колишнього часу роботи (7:00—23:00), хоча з 1963 року більшість цих супермаркетів перейшли на цілодобовий режим.

² «Natural American Spirit» — сигарети з натурального тютюну, що з 1982 р. виробляються в місті Санта Фе, штат Нью-Мексико, і рекламуються як такі, що не викликають звички до паління.

бажав стати п'яним та, можливо, скрутити собі в'язи, коли намагати-
меться злізти додолу з вантажної платформи, але йому було цікаво.
Його батьки *любили* цю штуkenцію.

— Хто сміливий, той і перший, — промовив він без жодної на те
причини і зробив маленький ковток.

Там виявилася не вода, це точно. На смак воно було наче гаряча
харчова олія. Проковтнув він її головним чином через здивування. Го-
рілка гарячою доріжкою пробігла вниз йому по горлу, а потім вибух-
нула в шлунку.

— Святий Йсусе! — скрикнув Піт.

Сльози ринули йому з очей. Він на всю довжину руки відсторонив
пляшку, немов вона його щойно була вкусила. Але жар у нього в шлун-
ку вже стишувався, і почувався Піт досить добре. Не п'яним, а також
не так, ніби зараз виблює. Оскільки він уже знав, чого очікувати, Піт
дозволив собі ще один маленький ковток. Жар у роті, жар у горлі...
а потім «бабах» у шлунку. Насправді доволі класно.

Тепер він відчував пощипування в плечах і руках. Либонь, також на
шії. Не те відчуття поколювання, наче голками, яке отримуєш, коли
затерпне кінцівка, а більше схоже на те, ніби щось прокидається.

Піт підніс пляшку собі до губ, та потім опустив. Малося дещо інше,
що непокоїло дужче за можливість впасти з вантажної платформи або
розбити велосипед дорогою додому (на мить він загадався, чи можуть
арештувати за їзду п'яним на велосипеді, і вирішив, що можуть). Хиль-
нути кілька ковтків горілки, аби мати змогу цим похвалитися, то одна
річ, але якщо він вип'є стільки, що перебере, про це знатимуть батько
й матір, коли прийдуть додому. Вистачить одного погляду. Намагання
прикинутися тверезим не допоможе. Вони п'ють, їхні друзі п'ють, й ін-
коли вони п'ють дуже багато. Вони знають ті прикмети.

А ще не слід забувати про жадливе ПОХМІЛЛЯ. Достатньо Піт із
Джорджем надивилися на своїх тата з мамою, як ті з блідими обличчя-
ми й червоними очима тиняються по хаті суботніми й недільними
ранками. Вони ковтали вітамінні пігулки, вони наказували стишити
телевізор, а музика була геть *verboden*.¹ ПОХМІЛЛЯ мало вигляд абсо-
лютної протилежності насолоди.

А втім, якщо ще разок сьорбнути, можливо, це не зможе зашкодити.
Він зробив трохи більший ковток і крикнув:

— *Вжик, ми злетіли!*

Це його розсмішило. У голові відчувалася деяка легкість, але то було
цілком приємне відчуття. Куріння йому не пішло. Випивка — так.

Він підвівся, трішки похитнувся, відновив рівновагу і ще посміявся.

¹ Verboten — заборонена (нім.).

— Стрибайте в той сраний піщаний кар'єр, котики солоденькі, — проголосив він порожньому ресторану. — Я в сраку п'яний, а в сраку п'яний це краще.

Це прозвучало дуже смішно, і він голосно зареготав.

«Чи я насправді п'яний? Усього лише з трьох ковтків?»

Він так не вважав, але під кайфом безумовно був. Не більше того. Хорошого не надміру. «Пий відповідально»¹, — проголосив він порожньому ресторану і засміявся.

Він ще деякий час потусується тут, почекає, поки це вивітриться. Однієї години буде достатньо, можливо, двох. Скажімо, до третьої дня. Наручного годинника він не має, але зможе дізнатися про час з передзвону Святого Йосипа, який стоїть не більш як за милю звідси. Тоді він і вирушить, спершу заховавши горілку (для можливих подальших дослідів) і знову вставивши того клина під двері. Коли він повернеться на район, першу зупинку зробить біля «Сьомої — Одинадцятої», де, щоб прибрати запах алкоголю з віддиху, купить оту дійсно сильну жуйку «Тіберрі»². Піт чув, як хлопці казали, що горілка — це та штука, яку варто цупити з батьківського домашнього бару, бо вона *не має* запаху, але він тепер був мудрішою дитиною, ніж годину тому.

— Крім того, — проголосив він порожньому ресторану лекторським тоном, — я певен, очі в мене червоні, точно як у тата, коли він вихилить забагато шклярок мантіні. — Він затнувся. Щось не зовсім правильно він сказав, та ну на хер.

Він зібрав дротики, відійшов назад до Лінії Бібера і почав кидати. З усіх поцілів у Джастіна тільки один, і це здалося Піту разюче забавним. Він загадався, чи міг би Джастін мати хіта «Моя кохана голить собі пущьку», і це вразило його такою кумедністю, що він реготав, аж поки не переломився навпіл, упершись долоньями в коліна.

Коли сміх минувся, він витер з носа подвійний дармовис шмарклів, струсив їх на підлогу. «Пропав твій рейтинг, Добрий Ресторане, — подумав Піт. — *Вибач, "Бургере Кінг"*», а потім знову поплентався до Лінії Бібера. Цього разу йому випала ще гірша вдача. У нього не двоїлося в очах, нічого такого, він просто не зміг пришпилити Бібера.

А ще, врешті-решт, він відчув легку нудоту. Не сильну, але він зрадів, що не зробив четвертого ковтка.

— Я би випопив з себе цю поповку, — промовив Піт. Засміявся, потім видав лунку відрижку, що печією рвонула вгору. Гидота. Покинувши

¹ «Drink Responsibly» — стандартна фраза, що обов'язково мусить супроводжувати рекламу алкоголю.

² «Clark's Teaberry» — жувальна гумка, що випускається з 1900 р.; смаком нагадує «чайну ягоду» (Гаультерія лежача) — північноамериканський низенький чагарник з запашними білими квітами і червоними їстівними плодами.

дротики, де попадали, він побрів до матраців. Думав скористатися своїм збільшувальним склом — подивитися, чи не повзає там щось зовсім дрібне, та вирішив, що він цього не бажає знати. Подумав, чи не з'їсти йому трохи «Орео», але побоявся того, що печиво може наробити його шлунку. Почувався той, скажімо правду, трохи слабовитим.

Піт ліг, зчепивши пальці в себе за головою. Він чув, що, коли нап'єшся дійсно п'яним, усе починає кружляти довкола. Нічого подібного з ним не відбувалося, тому Піт вирішив, що він лише трішки напідпитку, проте здрігнути йому не завадить.

— Але не дуже довго.

Ні, не дуже довго. Задуже довго було б недобре. Якщо його не буде вдома, коли повернуться батьки і вони не зможуть його розшукати, на нього чекають неприємності. І на Джорджа, ймовірно, також — за те, що десь завіявся без нього. Питання полягало тільки в одному — чи прокинеться він, коли задзвонять у Святого Йосипа?

У ті останні кілька секунд притомності Піт усвідомив, що йому залишається тільки на це сподіватися. Бо він уже відпливав.

Він заплющив очі.

І заснув у покинутому ресторані.

Надворі, на смузі південного напрямку траси I-95, з'явився важко впізнаваної марки і допотопності автомобіль-універсал. Подорожував цей легковик зі швидкістю, набагато меншою за визначену для платної автомагістралі мінімальну. Його наздогнав гінкий сідловий тягач і, заревівши гудком, вивернув на обгінну смугу. Універсал, що тепер уже котився ледве не просто за інерцією, завернув у проїзд до відпочинкової зони, проігнорувавши великий щит із написом: «ЗАКРИТО. НЕ ОБСЛУГОВУЄТЬСЯ. НАСТУПНА АВТОЗАПРАВКА ТА ЇЖА ЧЕРЕЗ 27 МИЛЬ». Машина вдарила — так, що вони покотилися геть, — чотири помаранчевих барила, які блокували в'їзд, і зупинилася ярдів за сімдесят від будівлі покинутого ресторану. Відчинилися двері з водійського боку, але ніхто звідти не виліз. Також не прозвучало дзвоників, які сигналізують: «Агов-дурнику-в-тебе-двері-відчинені». Дверцята просто беззвучно повисли.

Якби Піт Сіммонс зараз, замість кімарити, дивився надвір, водія побачити він би не зміг. Машина була заляпана болотом, і по лобовому склу розмазана грязь. Що було доволі дивно, оскільки дощу на півночі Нової Англії не траплялося вже понад тиждень і автомагістраль була абсолютно сухою.

Машина завмерла трохи віддалік на проїзді під захмареним квітневим небом. Барила, які вона збила, припинили котитися. Водійські двері висіли прочиненими.

2. Даґ Клейтон («Пріс» 2009)

Даґ Клейтон був страхувальним агентом із Бенгора, який прямував у Портленд, де в нього був заброньований номер у готелі «Шератон». Він сподівався потрапити туди щонайпізніше під другу годину. Це залишало вдосталь часу для післяполуденного сну (розкіш, яку він рідко міг собі дозволити), перед тим як шукати собі вечерю на Конгрес-стрит. Завтра рано-вранці він мусить з'явитися до Портлендського конференц-центру, отримати бейдж і приєднатися до чотирьох сотень інших агентів на конференції, що називається «Пожежа, Ураган та Повінь: страхування від катастроф у двадцять першому столітті». Проїхавши повз знак «82 Миля», Даґ наблизився до власної катастрофи, яка не мала нічого спільного з темами конференції в Портленді.

Його валіза і портфель лежали на задньому сидінні. У виїмці ковшеподібного пасажирського сидіння лежала Біблія (версія короля Джеймса; Даґ вважав зайвим мати якусь іншу¹). Даґ був одним з чотирьох проповідників без офіційного духовного сану в церкві Святого Спасителя, і, коли надходила його черга проказувати проповідь, він любив називати свою Біблію «генеральною інструкцією зі страхування».

Даґ прийняв Ісуса як свого особистого спасителя після десяти років пияцтва, які охоплювали період перед його двадцятиріччям і більшу частину після. Цей завдовжки в десятиріччя запій закінчився розбитою машиною і тридцятьма днями в Пенобскотській окружній в'язниці. Він опустився на коліна в тій смердючій камері розміром як труна вже в першу свою ніч там і відтоді опускався на них щовечора.

«Допоможи мені виправитися», — молився він першого разу і так кожного разу відтоді. Проста молитва, що була віддана двократно, потім десятикратно, потім сторицею. Даґ вірив, що в наступні кілька років він зросте тисячкратно. А що тут найкраще? Небеса чекають на нього в кінці цього всього.

Біблія була замусолена, бо він читав її щодня. Він любив у ній усі історії, але одну він любив найдужче — її він обдумував найчастіше, — то була оповідка про доброго самарянина. Він проказував проповіді на тему цієї частини Євангелія від Луки кілька разів, і після них паства церкви Святого Спасителя не шкодувала компліментів, благослови їх Господи.

Даґ гадав, це тому, що ця історія така *особиста* для нього. Священик пройшов повз пограбованого й побитого подорожанина, що лежав край

¹ «King James Version» — виконаний у 1604—1611 рр. під егідою короля Джеймса I Англійського (король Яків у східнослов'янській писаній традиції: 1566—1625) найточніший на той час переклад Біблії для Англійської церкви; вважається класичним перекладом і досі є найпоширенішою версією Біблії в англійськомовних країнах.

дороги; так само зробив і левіт¹. А потім хто йде? Огидний ненависник євреїв самарянин. Але саме він виявився тим, хто допоміг, хай яким він був ненависником євреїв. Він очистив порізи й садна тому подорожанину, потім перев'язав їх. Він поклав того подорожанина на свого віслюка й оплатив йому кімнату в найближчому заїжджому дворі.

«Котрий же з цих трьох на думку твою був ближнім тому, хто попався розбійникам?»² — питається Ісус у молодого, шпаркого законника, котрий розпитував його про умови досягнення вічного життя. І той шпаркий, але не дурний, відповідає: «Той, котрий явив милість».

Якщо Даґ Клейтон і жахливо боявся чогось — це бути, як той левіт у цій історії. Відмовити в допомозі, коли допомога потрібна, і пройти повз протилежним боком дороги. Тому, побачивши забруднену машину, що стояла трохи далі на в'їзді до покинутої відпочинкової зони — перед нею повалені помаранчеві загороджувальні барила, водійські дверцята напіввідчинені, — він вагався лише якусь мить, перш ніж клацнути сигнал повороту й собі заїхати туди.

Він зупинився позаду, ввімкнув аварійні проблискові маячки і почав вилазити. Потім помітив, що в універсала начебто нема заднього номера... хоча там було так багато тієї клятої грязі, що напевне сказати було важко. Даґ дістав із центральної консолі «Пріуса» свій мобільний телефон і перевіряв, чи той увімкнутий³. Бути добрим самарянином то одне; наближатися без обачності до якоїсь безпородної, без номерів машини то суще глупство.

Злегка затиснувши телефон у лівій руці, він вирушив до універсала. Ні, номера нема, він був щодо цього правий. Даґ спробував подивитися крізь заднє скло, але не побачив нічого. Забагато грязюки. Він ступив у бік водійських дверей, потім завагався, подивився на машину в цілому, нахмурився. Чи це «Форд», чи «Шеві»? Хай йому грець, але ж не розпізнати, що було дивно, оскільки впродовж своєї кар'єри він мусив застрахувати тисячі універсалів.

«Модифікований?» — запитав Даґ сам у себе. Ну, можливо... хоча хто б морочився з перебудовою якогось універсала на щось аж таке анонімне?

— Агов, привіт! Усе гаразд?

Він підійшов до дверей, несвідомо стискаючи телефон сильніше. Спіймав себе на тому, що думає про якийсь кінофільм, який страшенно налякав його колись, ще дитиною, щось там про дім із привидами. Там зграйка підлітків підійшла до старого, покинутого будинку, а коли один

¹ Священник або член спадкової касті священнослужителів у древніх євреїв.

² Євангеліє від Луки, 10:36 (переклад Івана Огієнка).

³ «Prius» — економічний гібридний автомобіль з бензиново-електричним двигуном, який з 1997 р. випускає компанія «Toyota».

із них побачив двері, що стояли навстіж, то прошепотів друзям: «Погляньте, вони відчинені!» Хотілося сказати їм, щоб не заходили досередини, але ж вони, звісно, зайшли.

«Це глупство. Якщо хтось є тут, у цій машині, він може бути пораненим».

Звичайно, цей парубок міг піти до ресторану, можливо, пошукати там таксофон, проте якщо він дійсно поранений...

— Агов?

Даг було потягнувся до дверної ручки, та потім передумав і нахилився, щоб зазирнути крізь отвір. Побачене його збентежило. Широке сидіння покривала багнюка; те саме було й з приладовою панеллю, і з кермом. Темний слиз скрапував зі старомодних регуляторів радіоприймача, а на кермі малися відбитки, які не зовсім були схожі на такі, що їх залишили руки. Приміром, відбитки долонь були жахливо величезними, а сліди від пальців тоненькими, мов олівці.

— Є тут хто-небудь? — він перекинув мобільний у праву руку і взяв її лівою за водійські двері, збираючись відчинити їх широко, щоб подивитися на заднє сидіння. — Може, хтось пора...

Стачило миті, щоби почути якийсь немилосердний сморід, а потім Дагова рука вибухнула болем таким величезним, що здалося, ніби той стрибнув крізь усе його тіло, прокладаючи шлях вогню, заповнюючи всі нутривини тортурами. Даг не закричав, не зміг. Цим наглим шоком йому заціпило горло.

Він поглянув униз і побачив, що дверна ручка неначе напоролася на його долоню. Пальців майже не залишилося. Він побачив тільки обрубки, зразу нижче останніх кісточок, там, де вже починався тильний бік долоні. Решту якимсь чином поглинули двері. Поки Даг дивився, йому обломився підмізинний палець. Спала обручка, дзеленькнувши на асфальті.

Він відчував щось, ой, Боже милостивий, ой, Ісусе милостивий, щось таке, ніби зуби. Вони жували. Ця машина поїдала його руку.

Даг спробував відірватися. Ринула кров — щось на закаляні болотом двері, щось плеснуло йому на штани. Краплі, які потрапили на двері, моментально зникли з ледь чутним смоктальним звуком *«сърб»*. На якусь мить він майже звільнився. Він побачив блискучі кісті своїх пальців, з яких було зісмоктано плоть, і пережив коротке, кошмарне видіння — як він жує крильце полковникового курчати¹. *«Довибирай геть усе, перш ніж відкласти, — зазвичай казала його мати. — Найсолідше м'ясо те, що ближче до кістки».*

¹ Полковник Гарленд Сандерс (1890—1980) заснував 1930 р. мережу фастфудів «Kentucky Fried Chicken», фірмовою стравою яких є смажені курчата, за що 1949 р. отримав почесне звання «полковник Кентуккі», яке надається губернаторською комісією за різного роду заслуги перед громадянами штату.

Потім його знову смикнуло вперед. Водійські двері відчинилися, запрошуючи його: «*Вітаємо, Даґу, чекали на тебе, залазь*». Його голова зустрілася з верхом дверей, і Даґ відчув смугу холоду поперек свого лоба, яка перетворилася на гарячу, коли край даху універсала розтяв йому шкіру.

Він зробив ще одну спробу звільнитися, кинувши мобільний і впираючись у задне вікно. Замість підтримати Даґа, те вікно увігнулося, а потім обхопило його руку. Скосивши очі, він побачив, що те, що мало вигляд скла, тепер брижилосся, наче ставок під вітром. А чому воно брижилосся? Бо воно жувало. Бо воно переживувало.

«Ось що я отримую за те, що був добрим сама...»

А потім верх водійських дверей пропиляв йому череп і гладенько прослизнув у мозок поза кісткою. Даґ Клейтон почув гучне, лунке *КЛАЦ*, наче сосновий сучок луснув у гарячому вогнищі. І тоді опустилася темрява.

Водій розвізного фургона, що їхав у південному напрямку, скинув очима і побачив припаркований позаду вкритого гряззю універсала маленький зелений легковик із увімкнутими проблісковими маячками. Якийсь чоловік — радше за все, з тієї маленької зеленої машини — стояв, нахилившись, у двері універсала, мабуть, балакав із водієм. «*Поломка*», — подумав водій фургона і знову перемкнувся увагою до дороги. Не добрий він самарянин.

Даґа Клейтона засмикнуло всередину, неначе руки — оті, з великими долонями і тоненькими, як олівці, пальцями — вхопилися за його сорочку і потягнули. Універсал утратив свою форму й зжужмився, наче рот, що куштує щось надзвичайно кисле... або надзвичайно солодке. Зсередини залунали майже одночасні ламкі звуки — наче хтось у важких чоботях бредє крізь мертві гілки. Універсал постояв зжужмленим не довше десяти секунд, скидаючись більше на шишкуватий стиснутий кулак, аніж на автомобіль. А потім зі звуком «*пак!*», як той, що його видає шикарно відбитий ракеткою тенісний м'ячик, він знову випнувся у свою форму універсала.

Ненадовго проглянуло крізь хмари сонце, відбившись від упущеного мобільного телефону й позначивши нетривалим, гарячим кружечком світла Даґову обручку. Потім воно знову пірнуло назад у хмарне укриття.

Позаду універсала блимав своїми аварійками «*Пріус*». Вони видавали тихі годинникові звуки: «*цок... цок... цок*». Трасою проїхало кілька машин, але небагато. Ці два тижні — до і після Великодня — наймлявіша пора року на національних платних автомагістралях, а пополудень — друга за значенням наймлявіша пора доби; млявіші тільки години між північчю і п'ятою ранку.

«Цок... цок... цок».

У бездоглядному ресторані й надалі спав Піт Сіммонс.

3. Джулієнн Вернон («Дож Рем» 2005)

Джулі Вернон не потребувала короля Джеймса, щоб той навчав її, як бути доброю самарянкою.

Вона виросла в маленькому містечку Рідфілд (2400 мешканців) штату Мейн, де добросусідство було способом життя і де незнайомці також вважалися сусідами. Ніхто не пояснював їй це такою великою кількістю слів, вона навчалася від свого батька, матері, від старших братів. У них не малося зайвих слів, аби щось говорити на такі теми, натомість навчання власним прикладом завжди є найпотужнішим засобом навчання з усіх. Якщо ти побачив когось, хто лежить край дороги, не важить, хто він, самарянин чи марсіанин. Ти зупиняєшся, щоб допомогти.

Також її ніколи особливо не лякала можливість виявитися пограбованою, згвалтованою чи вбитою кимось, хто лише прикидається, ніби потребує допомоги. Коли вона навчалася в п'ятому класі і шкільна медсестра спитала, яка в неї вага, Джулі гордо відповіла: «Мій тато каже, що коли я наряджена, то важу близько ста сімдесяти. Обчухраною трохи менш». Зараз, у тридцять п'ять, нарядженою вона потягнула б майже на двісті вісімдесят і не мала жодного інтересу до того, щоби стати доброю дружиною будь-якому чоловіку¹. Вона аж вилискувала, як бинда на старому татусевому капелюсі, своїм ґейством і пишалася ним. На заду її «Рема» було дві наліпки. Одна з написом: «ПІДТРИМУЙТЕ ГЕНДЕРНУ РІВНІСТЬ». Інша, яскраво-рожева, оголошувала: «ГЕЙ — ЩАСЛИВЕ СЛОВО!»

Зараз тих наліпок не було видно, оскільки Джулі тягнула за собою те, що сама називала «конячим трейлером». У містечку Клінтон вона купила дворічну кобилу іспанської верхової породи і тепер прямувала назад у Рідфілд, де жила зі своєю партнеркою на фермі, усього лиш за дві милі дорогою від того будинку, в якому колись виросла.

Зараз вона думала, як це часто робила, про свої п'ятирічні гастролі з «Блимавками», жіночою командою борчинь у багнюці. Ті роки були поганими й водночас добрими. Поганими, тому що публіка загалом сприймала «Блимавок» як фрік-шоу (з чим Джулі почасти погоджувалася), а добрими, тому що вона за той час надивилася на широкий світ. Здебільшого на американський світ, це так, але ж якось «Блимавки» провели й три місяці в Англії, Франції та Німеччині, де до них ставилися з добротою й повагою, які були заледве не лячними. Фактично як до молодих леді.

У неї навіть досі мався паспорт, і вона його оновила минулого року, хоча здогадувалася, що більше ніколи, мабуть, не поїде за кордон.

¹ 170 фунтів = 77,112 кг; 280 фунтів = 127 кг.

Загалом з цим усе було гаразд. Загалом вона була щасливою на тій фермі з Амелією та їхнім різномасним звіринцем із котів, собак та худоби, але інколи вона сумувала за гастрольними часами, за виїзними виступами, боями у світлі прожекторів, за шорсткими товариськими стосунками з іншими дівчатами. Інколи вона навіть сумувала за сутичками й штовханиною з публікою.

«Хапай її за ніхву, вона лесба, їй сподобається», — заволав одного вечора якийсь сракоголовий мугир — то було в Талсі, якщо вона правильно пам'ятає¹.

Вони презирнулися з Меліссою, дівчиною, з якою Джулі якраз борюкалася в басейні з гряззю, кивнули одна одній і випросталися, вдивляючись у сектор, звідки пролунав той крик. Вони постали там майже голі, лише у своїх промоклих міні-бікіні, багнюка стікала в них із волосся й грудей, а потім одночасно показали в бік завадника середні пальці. Аудиторія вибухнула спонтанними оплесками... які перетворилися на стоячу овацію, коли Джулієнн, а потім Мелісса, повернулися, нахилилися, спустили труселі й синхронно блиснули дупами.

Вона виросла з розумінням, що мусить подбати про того, хто впав і не може підвестись. Також вона виросла з розумінням, що не мусить терпіти лайна від будь-кого — чи щодо її конячок, чи її розміру, чи її роду занять, чи її сексуальних уподобань. Тільки-но почав їсти лайно, воно має здатність ставати постійною стравою твоєї дієти.

Компакт-диск, який вона слухала, закінчився, і Джулі саме збиралася тицьнути кнопку викиду, коли побачила попереду якусь машину, що застигла трохи поодаль, на проїзді до покинутої сервісної парковки «81 Миля». На ній блимали аварійні вогники. Перед цією стояла інша машина, якийсь брудний, старий, підтоптаний універсал. Імовірно, «Форд» або «Шевроле», важко було вгадати, який саме.

Джулі не приймала рішення, бо рішення не було потреби приймати. Вона клацнула поворотом, побачила, що місця на проїзді для неї не вистачить, не з її причепом, і вирулила на аварійне узбіччя якомога правіше, аби лиш колеса не зачепили м'якого ґрунту поза ним. Останнє, чого їй хотілося, це перекинути коняку, за яку вона лише щойно була заплатила вісімнадцять сотень доларів.

Там, либонь, нічого такого, але не завадить перевірити. Ніколи не знати — якщо якийсь жінці раптом надумалося посеред автостради народити дитину або якщо якийсь парубок зупинився допомогти, розхвилювався та й зомлів? Джулі ввімкнула власні аварійні блимавки, але їх не дуже-то було видно, не з тим конячим трейлером позаду.

¹ Tulsa — засноване 1898 р. місто, друге за кількістю населення в штаті Оклахома; до середини ХХ ст. іменувалося нафтовою столицею світу.

Вона вилізла, подивилася в бік тих двох машин і не побачила ні душі. Можливо, хтось уже встиг підібрати їхніх водіїв, але, радше за все, вони пішли до ресторану. Джулі сумнівалася, що вони там щось знайдуть; цей ресторан стояв закритий з минулого вересня. Джулі сама часто зупинялася на «81 Милі», щоби купити ріжок «Ті-Сі-Бі-Вай», але відтоді мусила зупинятися на перекус за двадцять миль північніше, у «Деймона» в Огасті.

Вона обходила причеп, і її нова конячка — на ім'я ДіДі — вистромила носа. Джулі його погладила: «Спокійно, дитинко, спокійно. Це забере хіба якусь хвилю».

Джулі відчинила двері, щоби дістатися інструментальної шафки, убудованої в лівий борт причепа. ДіДі вирішила, що це чудовий момент, аби вибратися надвір, проте Джулі заспокоїла її одним м'язистим плечем, знов мурмочучи: «Спокійно, дитинко, спокійно».

Відімкнула шафку. Всередині, вище інструментів, містилися кілька дорожніх фаєрів і пара флуоресцентно-рожевих аварійних міні-конусів. Джулі підчепила конуси пальцями за виїмки в їхніх верхівках (нема потреби у фаєрах серед дня, який ще й почав потроху випогоджуватися). Вона зачинила шафку й замкнула її на клямку, не бажаючи, щоби туди ступила копитом ДіДі, не дай Бог пораниться. А потім зачинила задні двері. ДіДі знову висунула голову. Джулі насправді не вірила, ніби коняка може мати стурбований вигляд, але ДіДі здалася саме стурбованою.

— Недовго, — промовила вона, встановила позаду причепа аварійні конуси і вирушила до тих двох машин.

«Пріус» був порожнім, але незамкненим. Джулі це не особливо стривожило, зважаючи на той факт, що на задньому сидінні залишались лежати валіза й відносно дорогий на вигляд портфель. Водійські двері старого універсала були прочинені. Джулі зробила крок до нього, потім зупинилася нахмурена. На асфальті поряд із відчиненими дверима лежав мобільний телефон і ще щось таке, найбільше схоже на обручку. Корпус телефону зигзагом перекреслила груба тріщина — так, ніби його впустили з руки. А на маленькому скляному віконці, де з'являються цифри... чи то не краплина крові?

Та, мабуть, ні, мабуть, просто грязь — цей універсал увесь нею вкритий, — але Джулі все це дедалі менше й менше подобалося. До того як завантажити ДіДі, вона поганяла її добрячим галопом і перед дорогою додому не перевдягала свою невибагливу спідницю-штани для верхової їзди. Тепер вона дістала з правої кишені власний мобільний і задумалася, чи не набрати 911.

Ні, вирішила Джулі, поки ще ні. Але якщо той заляпаний грязюкою універ такий само порожній, як і ця маленька зелена машина, чи якщо та, розміром з дайм, пляма на оброненому телефоні насправді кров,

вона так і зробить. І замість прогулятися до тієї покинутої будівлі, чекатиме прибуття крузера поліції штату, не сходячи з цього місця. Вона була хороброю, вона була добросердою, але аж ніяк не дурною.

Джулі нахилилася, щоб роздивитися обручку й обронений телефон. М'яка широка холоша її верхової спідниці майнула по брудному борту універсала і немовби почала розчинятися в ньому. Джулі смикнуло праворуч, і то сильно. Одна масивна сідниця гепнулася на борт універса. Його поверхня подалася, а потім облягла два шари тканини і м'ясо під ними. Біль був моментальним і нестерпним. Джулі закричала, впустила телефон і спробувала відштовхнутися — майже так, немов ця машина була однією з її давніх супротивниць у боротьбі в грязюці. Її права долоня й передпліччя провалилися крізь піддатливу пліву, що була схожою на вікно. Те, що з'явилося поза нею, ледь видне крізь поволоку грязі, вже не було дорідною рукою великої та здорової наїзниці, а стало пісною кісткою з плоттю, що шматтям звисала з неї.

Універсал почав жужмитися.

Один легковик проїхав на південь, потім інший. Через причеп вони не побачили жінки, яка вже була наполовину всередині, наполовину знадвору деформованого універсала, як той Братчик Кролик, що загруз у Смолянному Опудальці. Не почули вони й її криків. Один водій слухав Тобі Кіта, інший — «Лед Зеппелін»¹. Обидва свій стиль поп-музики полюбляли вмикати гучно. Її почув Піт Сіммонс у ресторані, але ніби з далекої відстані, наче якесь згасаюче відлуння. У нього стрепенулись повіки. Потім крики припинились.

Піт перекрутився на брудному матраці й знову поринув у сон.

Те, що мало вигляд автомобіля, з'їло Джулієнн Вернон — одяг, чоботи, геть усе. Єдиним, що воно оминуло, був її телефон, який тепер лежав поряд із телефоном Даґа Клейтона. Потім з тим самим звуком удару ракетки по м'ячу воно знову випнулося у свою автомобільну форму.

У конячому трейлері заіржала і тупнула копитом ДіДі. Вона зголодніла.

4. Родина Луссієр («Експігішен» 2011)

Шестирічна Рейчел Луссієр закричала:

— Дивися, мамуню! Дивися, татуню! Це ж та пані конярка! Це ж її причеп? Бачите?

Карлу не здивувало те, що першою, хоча вона й їхала на задньому сидінні, цей трейлер побачила Рейч. Рейч мала найгостріший зір у всій

¹ Toby Keith (нар. 1961) — зірка кантрі-музики і кіноактор, відомий своїм ядучим і водночас сентиментальним почуттям гумору; «Led Zeppelin» (1968—1980) — британський гурт, найвпливовіший в історії гард-року.

родині; ніхто інший і зблизька не був у цьому їй рівнею. «Зір-рентген», — інколи казав її батько. Це був один із тих жартів, які не є цілком жартами.

Джонні, Карла і чотирирічний Блейк, усі вони носили окуляри; усі з обох сторін їхньої родини носили окуляри; навіть Бінго, сімейний собака, ймовірно, їх потребував. Бінго незрідка з розгону натикався на сітчасті двері, коли бажав вибігти надвір. Тільки Рейч уникла прокляття міопії. Коли Рейч була останній раз в окуліста, вона прочитала всю ту клятву таблицю для перевірки зору, навіть найнижчий рядок. Лікар Стреттон був вражений:

— Вона могла б податися на підготовку в пілоти винищувача, — сказав він Джонні й Карлі.

Джонні відповів:

— Можливо, колись так і зробить. У неї точно є інстинкт убивці, коли йдеться про її меншого братика.

За це Карла стусонула його ліктем, але правди ніде діти. Колись вона була чула, ніби між дітьми в родині менше ревнощів, коли діти різної статі. Якщо так, то Рейчел з Блейком були винятком, який доводив загальне правило. Карла іноді думала, що найзвичніші слова, які вона тепер чує, це «не я почав/почала». Тільки й різниці було — родова форма дієслова.

Першу сотню миль цієї подорожі обоє дітей ладнали між собою доволі непогано, почасти завдяки тому, що відвідини батьків Джонні завжди приводили їх у гарний настрій, а більшою мірою тому, що Карла розсудливо заповнила нічийний простір між дитячим сидінням Рейчел і кріселем для малюків Блейка іграшками та книжками-розмальовками. Але після їхньої зупинки перекусити-попісяти в Огасті сварки зачалися знову. Мабуть, через ті різки морозива. Давати дітям солодке під час довгої поїздки машиною — це те саме, що бризкати бензином на розпалене вогнище, Карла це знала, але ж неможливо відмовляти їм *геть у всьому*.

У відчаї Карла розпочала гру «Пластик-Фантастик», виступаючи в ролі судді й нагороджуючи очками дітей за побачених ними садових гномів, колодязі побажань, скульптури Діви Марії й усяке подібне. Проблема полягала в тому, що на цій автомагістралі було багато дерев, але вельми мало отих вульгарних придорожніх експозицій. Її гостроока шестирічна донька і гостроязичкий чотирирічний син уже почали було відновлювати свої звичні ремствування, коли Рейчел помітила цей кінський причеп, припаркований трішки далі старої відпочинкової зони «81 Миль».

— Я хочу знову погладити конячку! — закричав Блейк. І почав сміятися у своєму дитячому кріслі, найменший у світі брейкденсер. Ноги вже мав достатньо довгі, аби копати спинку водійського сидіння, що Джонні вважав *très* неприємним¹.

¹ Très (фр.) — вельми.

«Скажіть мені хто-небудь знову, чому мені схотілося завести дітей? — думав він. — Просто нагадайте мені хто-небудь, що я тоді собі думав. Я знаю, що в той час у цьому був якийсь сенс».

— Блейкі, не бий ногами татове сидіння, — промовив Джонні.

— Хочу погладити коняачькууу! — заволав Блейкі й угатив у спину водійського крісла особливо буйно.

— Ти таке малятко, — сказала Рейчел, убезпечена від братчикових копняків на своєму боці демілітаризованої зони заднього сидіння. Промовила вона це найпоблажливішим тоном великої дівчинки — тим, що завжди гарантовано бісив Блейкі.

— *Я НЕ МАЛЯТКО!*

— Блейкі, — почав Джонні, — якщо ти не припиниш копати ногами татове сидіння, тато буде змушений дістати свого вірного різницького ножа й ампутувати Блейкові маленькі ніженьки аж до самих щиколо...

— Вона поламалася, — промовила Карла. — Бачиш оті дорожні конуси? Зупинися.

— Любонько, це означає на аварійному узбіччі. Не така вже й добра ідея.

— Ти не мусиш цього робити, просто візьми вбік і стань поряд з тими двома машинами. На проїзді. Там є місце і ти нічого не блокуватимеш, оскільки ця відпочинкова зона закрита.

— Якщо ти не проти, я хотів би повернутися до Фелмата¹ ще до те...

— Зупинися!

Попри те що Карла розуміла, що подає поганий приклад, вона почула, як користується тоном збройної загрози, який не дозволяє жодних заперечень; скільки разів останнім часом вона чула, як саме таку інтонацію використовує Рейчел на адресу Блейка. Використовує, аж поки малюк не зайдеться слізьми.

Вимкнувши голос тієї-котрій-мусиш-підкорятися, заговоривши лагідніше, Карла сказала:

— Та жінка поставилася доброзичливо до наших дітей.

Вони тоді зупинилися біля «Деймона» позаду цього кінського причепа, аби купити морозива. Пані конярка (сама, майже як кінь, дебела) стояла, прихилившись до причепа, і, відкушуючи від чогось, потроху підгодовувала дуже красиву тваринку. На око Карли, її смаколик скидався на гранолу «Каші»².

¹ Falmouth — місто-супутник Портленда, яке часто згадується у творах Стівена Кінга.

² «Kashi» — заснована 1984 р. харчова компанія, що поміж інших продуктів випускає популярні граноли: хрусткі батончики з пресованих крупів та горішків із медом, шоколадом, родзинками тощо.

Джонні тримав за руки обох дітей і спробував провести їх повз, але Блейк такого не стерпів.

— Можна мені погладити вашу конячку? — спитав він.

— Коштуватиме тобі четвертак, — відгукнулася велика леді в коричневій верховій спідниці, а потім вицирилася на пригнічений вираз Блейкового обличчя. — Та ні, я просто жартую. Осьо, тримайно. — Вона тицьнула своє капотливе морозиво Блейку, котрий був надто розгубленим, аби зробити щось інше, як його взяти. Потім вона підняла його туди, де він міг погладити носа коняці. ДіДі спокійно сприйняла наївну дитину, понюхала капотливе морозиво своєї хазяйки, вирішила, що це не те, чого вона хоче, і дозволила погладити собі носа.

— Ого, м'якенька! — промовив Блейк. Карла ніколи не чула, щоб він говорив з таким простим захватом. «Чому ми ніколи не возили наших дітей до якогось з тих зоопарків, де можна пестити тварин», — зачудувалася вона й відразу ж занотувала це до свого ментального списку справ, які має бути зроблено.

— Мене, мене, мене, — голосила, нетерпляче пританцьовуючи, Рейчел. Дебела леді опустила Блейка.

— Полижи моє морозиво, поки я підніму твою сестру, — сказала вона йому. — Тільки не наберися дівчачих вад¹, гаразд?

Карла хотіла було сказати Блейкові, що їсти після інших, а особливо після чужих людей, зовсім не гаразд. Та потім побачила ошелешений усміх Джонні й подумала: та чорти забирай. Ти ж посилаєш своїх дітей до школи, яка перш за все є фабрикою мікробів. Ти сотні миль везеш їх по швидкісній автомагістралі, де будь-який п'яний маніяк або занурений у текстування есемесками підліток може перетяти розділову смугу і стерти їх геть зі світу. А потім забороняєш їм лизати частково надкушене морозиво? Можливо, це занадто для ментальності, вихованої на безпечних дитячих кріслах і велосипедних шоломах.

Пані конярка підняла Рейчел, і Рейчел змогла погладити конячці носа.

— Йойки! Гарнюня! Як її звати?

— ДіДі.

— Класне ім'я! Я люблю тебе, ДіДі!

— Я тебе теж люблю, ДіДі, — промовила пані конярка і смачно цмокнула ДіДі в носа. І всі розсміялися.

— Мамо, а ми можемо завести конячку?

— Так, — благодушно відповіла Карла. — Коли тобі виповниться двадцять шість.

¹ В оригіналі автором використано слово *cooties*, що в американському дитячому сленгу означає уявні в малюків протилежної статі дівчачі/хлопчачі хвороби чи вади.

Це змусило Рейчел набрати свого звичайного лютого виразу (наступлений лоб, надуті щоки, зшиті в ниточку губи), але, коли пані конярка розсміялася, Рейчел не витримала і засміялася також.

Уперши руки в прикриті верховою спідницею коліна, ця дебела жінка нахилилася до Блейкі:

— Можна мені отримати назад моє морозиво, юний парубку?

Блейкі подав батончик. Коли вона взяла, він почав облизувати собі вкриті розталим фісташковим морозивом пальці.

— Дякуємо, — сказала Карла пані конярці. — Ви така добра. — А потім до Блейкі: — Ходімо досередини і почистимося. Після цього ти зможеш отримати власне морозиво.

— Я хочу таке, як у неї, — мовив Блейкі, і це знову підбило пані конярку до сміху.

Джонні наполіг, щоб вони їли свої смаколики за столиком, бо не бажав, аби його «Експідішен»¹ прикрасився фісташковим морозивом. Коли вони закінчили й вийшли, пані конярка вже поїхала.

Просто одна з тих людей — вряди-годи гидких, частіше приємних, інколи навіть чудесних, — яких зустрінеш на шляху й ніколи не побачиш знову.

Тільки ж ось вона чи принаймні її пікап застиг на аварійній смузі, з акуратно встановленими поза трейлером дорожніми конусами. І Карла мала рацію, пані конярка *дійсно* була доброю до їхніх дітей. З цієї думкою Джонні Луссієр прийняв найгірше — і останнє — рішення у своєму житті.

Клацнувши сигнал повороту, він, як запропонувала Карла, завернув на в'їзд і став попереду Клейтонового «Пріуса», який так само блимав своїми аварійними підфарниками, і опинився поряд з брудним універсалом. Трансмсію він перемкнув у паркувальний режим, але залишив двигун працювати.

— Я хочу погладити конячку, — попросив Блейкі.

— Я теж хочу погладити конячку, — промовила Рейчел отим бознаде підчепленим пихатим тоном маєстатичної панії. Карлу він бісив, проте вона не дозволяла собі щось на це сказати. Якби вона так зробила, Рейч користувалася б цими інтонаціями ще частіше.

— Не інакше, як тільки з дозволу хазяйки, — відповів Джонні. — Ви, дітки, посидьте поки що на своїх місцях. Ти також, Карло.

— *Слухаюсь, господарю,* — озвалася Карла тим голосом зомбі, що завжди так смішив дітей.

— Смішно, аж великоднім яйцям втішно.

— У кабіні її пікапа порожньо, — сказала Карла. — Усі машини *на вигляд* порожні. Ти гадаєш, тут сталася якась аварія?

¹ «Ford Expedition» — повнорозмірний, комфортабельний джип, що випускається з 1997 року.

— Не знаю, але начебто ніхто не пом'ятий. Зачекайте хвилику.

Джонні Луссієр виліз, обійшов ззаду «Експідішен», за який йому ніколи не закінчити сплачувати, і попрямував до кабіни «Доджа Рема»¹. Карла не побачила пані конярки, але їй хотілося впевнитися, що та не лежить на сидінні, можливо, намагаючись вижити з інфарктом. Усе своє життя джогер Джонні потай вірив, що, принаймні під сорок п'ять років, інфаркт чекає на кожного, хто важить бодай на п'ять фунтів більше цільової ваги, приписаної сайтом medicine.net.

Конярка не розпласталася на сидінні (звичайно ж ні, Карла побачила б таку дебелу жінку, навіть якби та лежала). Не було її також і в трейлері, тільки коняка вистромила голову й обнюхала Джонні обличчя.

— Агов, вітаю... — якусь мить ім'я не наверталось, та потім згадалося, — ...ДіДі. Як там твоя торба з вівсом, утрусилася?

Він погладив їй морду, а потім вирушив назад проїздом — перевірити два інші автомобілі. Побачив, що якийсь інцидент тут таки був трапився, хоча й вельми дрібний. Універсал збив кілька помаранчевих барил, що блокували шлях до відпочинкової зони.

Карла опустила своє вікно — недоступна дія для дітей позаду завдяки функції блокування.

— Ніде її не видно?

— Ні.

— Не видно ніде нікого?

— Карло, дозволь ме...

Він побачив мобільні телефони й обручку, що лежали перед напівпрочиненими дверима універсала.

— Що? — видовжила Карла шию, аби і собі роздивитися.

— Одну секунду.

Думка сказати їй, щоб замкнула двері, майнула йому в голові, але Джонні її відкинув. Заради Бога, вони ж на шосе I-95, і серед білого дня. Кожні двадцять-тридцять секунд повз них проїжджають машини, подеколи поспіль дві чи й три на своїх смугах.

Він нахилився і підібрав телефони, кожний в окремій руці. Обернувшись до Карли, тож і не помітив, що двері машини розчахуються ширше, наче чийсь рот.

— Карло, мені здається, на цьому кров, — простягнув він їй тріснутий телефон Даґа Клейтона.

— Ма, — спитала Рейчел, — хто там, у тій брудній машині? Дверці відчиняються.

¹ «Dodge Ram» — великий пікап, що випускається з 1981 року.

— Вертайся, — промовила Карла. Рот у неї раптом виявився сухим, як порох. Вона хотіла це прокричати, але здавалося, ніби в неї на грудях якийсь камінь. Невидимий, але дуже великий. — У тій машині хтось є!

Замість вертатися Джонні відвернувся і нахилився, щоб зазирнути до тієї машини. Двері різко вихнулися, зачиняючись, і вдарили його по голові. Пролунав жакливий грюк. Раптом той камінь із грудей Карли пропав. Вона хапнула повітря й викрикнула ім'я свого чоловіка.

— *Що трапилося з татом?* — заплакала Рейчел. Голос у неї був високим і тоненьким, наче стеблиночка. — *Що трапилося з татом?*

— *Татуню!* — зарепетував Блейк. Він був якраз вивчав своїх нових трансформерів і тепер дико озирався навкруги, шукаючи, де може бути означений батько.

Карла не думала. Тіло її чоловіка лишалося на виду, але його голова перебувала в цьому брудному універсалі. Тим не менш він був ще живим; метлялися його руки й ноги. Вона вискочила з «Експідішена», сама не пам'ятаючи, як відчинила двері. Здавалося, її тіло діє на власний розсуд, її приголомшений розум просто їде в ньому попутником.

— *Мамуню, ні!* — закричала Рейчел.

— *Мамуню, Ні!* — Блейк гадки не мав, що відбувається, але розумів: щось погане. Він почав плакати і борсатися в павутинні шлейок свого крісла.

Карла обхопила Джонні за талію і потягнула зі скаженою суперсилою адреналіну. Двері універсала частково прочинилися, і через поріг невеличким водоспадом ринула кров. На одну жакливу мить вона побачила голову свого чоловіка — дико перекошена набік, вона лежала на брудному сидінні цієї машини. Хоча він усе ще тремтів у її руках, вона зрозуміла (у тому блискавичному спалаху осяяння, які, бува, трапляються навіть під час нападу тотальної паніки), що такий вигляд мають жертви повішення, коли їх опускають. Тому що в них зламані шії. Тієї короткої, пронизливо болючої миті — протягом того фотоспалахового погляду — вона подумала, що вигляд він має дурнуватий, і здивований, і огидний, все притаманне живому Джонні витручено з нього, і зрозуміла, що він мертвий, тремтить він чи ні. Такий вигляд мала б дитина, після того як, пірнувши, ударилася замість води об камінь. Такий вигляд мала би жінка, простромлена кермом, після того як її машина врзалася в підпору мосту. Такий вигляд мали б ви, якби спотворююча смерть кинулася до вас нізвідкіля з розпростертими в щирому вітанні руками.

Двері машини брутально затріснулись. Карла все ще тримала в обіймах стан свого чоловіка, і, коли її смикнуло вперед, вона отримала новий блискавичний спалах осяяння.

«Машина, ти мусиш триматися подалі від цієї машини».

Вона відпустила тіло Джонні лише на якусь мить запізно. Пасмо її волосся торкалося дверей, і його всмоктало досередини. Лоб ляснувся об двері раніше, ніж Карла встигла вирватись. Раптом запекло тім'я — то ця істота прогризала її скальп.

— *Тікай!* — намагалася вона крикнути своїй часто вередливій, але беззаперечно кмітливій доньці. — *Тікай і забирай Блейкі з собою!*

Проте раніше, ніж вона змогла артикулювати цю думку, губи її пропали.

Тільки Рейчел бачила, як затріснувся універсал із головою її батька всередині, немов Венерина мухоловка на комашці¹, але обоє дітей побачили, як їхню матір втягує крізь брудні двері, неначе вони просто якась завіса. Вони побачили, як спав один із її мокасинів, перед ними зблиснули рожеві нігті на її ногах, а потім вона щезла. За мить ця біла машина втратила свою форму, стиснувшись наче кулак. Крізь відчине-не матір'ю вікно вони почули хрумкання.

— *Що 'оно?* — заривав Блейкі. Очі його струменіли слізьми, а нижня губа пінилася шмарклями. — *Що 'оно, Рейчі, що 'оно, що 'оно?*

«Їхні кістки», — подумала Рейчел. Вона мала тільки шість рочків, і її не брали в кіно на фільми категорії «PG-13», не дозволяли дивитися їх і по телевізору (не кажучи вже про категорію «R», її матір казала, що ці можна окреслити одним словом: *«Паскудство»*²), але вона розуміла, що то ламаються батьківські кості.

Ця машина ніяка не машина. Це якийсь монстр.

— Де мамуня з татом? — запитав Блейкі, обернувши свої великі очі — які стали тепер ще більшими через сльози — до неї. — Де мамуня з татом, Рейчі?

«Він говорить так, ніби йому знову два роки», — подумала Рейчел і, мабуть, уперше у своєму житті відчула до свого маленького братика дещо інше, ніж роздратування (чи правдиву ненависть, коли він особливо бісив її своєю поведінкою). Вона не думала, що це нове почуття є любов'ю. Вона подумала, що це є чимось навіть більшим. Її мама не мала можливості сказати в кінці бодай чогось, але якби їй вистачило часу, Рейчел знала, що вона сказала б: *«Подбай про Блейкі»*.

Він борсався у своєму крісельці. Він умів розчіплювати шлейки, але зараз у нападі паніки зовсім забув.

¹ Венерина мухоловка (*Dionaea muscipula*) — хижа рослина з родини Росичкові, походить з Атлантичного узбережжя США.

² «PG-13» — «з 13 років і тільки в супроводі батьків»; «R» — фільми обмеженого доступу, на які молодь до 17 років пускають тільки в супроводі батьків або когось дорослого.

Рейчел розстібнула свій ремінь безпеки, зісковзнула з дитячого сидіння і спробувала зробити це за нього. Одна з його розмаханих рук зустрілася з її щокою, зацідивши дзвінкого ляпаса. За нормальних обставин це відгукнулося б йому жорстким стусаном у плече (а Рейчел перебуванням у її кімнаті, де вона сиділа б, утупившись очима в стіну, і закипала від безтямної люті), але зараз вона тільки вхопила і притримала його руку.

— Припини! Дай мені тобі допомогти! Я зможу витягти тебе, але не тоді, коли ти таке виробляєш!

Він припинив борсатися, але не перестав плакати.

— Де тато? Де мамуня? Я хочу до мамуні!

«Я теж хочу, срачення», — подумала Рейчел і розчепила шлейки дитячого крісла.

— Зараз ми виліземо і підемо...

Куди? Куди вони підуть? Побіжать до того ресторану? Він закритий, саме тому тут стояли оті помаранчеві барила. Саме тому перед автозаправною станцією поряд із ним нема тепер бензоколонок, а на порожній парковці пробивається лабузиння.

— Ми підемо звідси геть, — закінчила вона.

Вона вилізла з машини й обійшла її до боку Блейка. Відчинила його двері, але він тільки дивився на неї, очі бриніли слізьми.

— Я не можу вилізти, Рейчі. Я впаду.

«Не будь таким малям-боягузком», — мало не промовила вона, але втрималася. Не на часі це було зараз. Він уже достатньо заморочений.

— Зісковзуй. Я тебе впіймаю.

Він зісковзнув, і вона його дійсно впіймала, але Блейк був важчим, аніж на вигляд, і вони обоє повалилися навznak. Рейчел від цього перепало найгірше, бо вона опинилася під братом, але й Блейкі вдарився головою і подряпав руку, тож почав голосно лементувати — цього разу через біль, а не переляк.

— Припини, — наказала Рейчел і виплуталася з-під нього. — Чоловічі ж штани носиш, Блейкі.

— Г-га?

Рейчел не відповіла. Вона дивилася на ті два мобільні телефони, що лежали поряд зі страшною машиною. Один з них був, схоже, розбитий, натомість інший...

Рейчел посунула до нього рачки, ні на мить не відриваючи очей від машини, у якій із такою жажливою раптовістю зникли її мама і тато. Коли вона вже тягнулася по цілий телефон, повз неї з простягнутою вперед подряпаною рукою до універсала прочимчикував Блейкі.

— Ма! Мамуню! Виходь! Я поранився. Тобі треба вийти і поцілувати мені ру...

— *Стій, ані руш, Блейку Луссієре!*

Карла б пишалася; це був її голос — тон, якому мусять коритися, і то найбільш наказовий. І він подіяв. Блейк застиг за чотири фути від борта універсала.

— Але я хочу до мамуні! Я хочу до мамуні, Рейчі!

Вона вхопила його за руку і потягнула геть від тієї машини.

— Не зараз. Допоможи мені впоратися з оцією штукою.

Вона чудово знала, як упоратися з телефоном, але мусила його відволікти.

— Дай я, я вмюю! Дай я, Рейч!

Вона подала телефон і, поки він роздивлявся на кнопки, підвелася, вхопила його за майку з Росомахою¹ і відтягнула на три кроки назад. Блейк це ледь зауважив. Він знайшов кнопку живлення на мобільному Джулієнн Вернон і натис її. Телефон пікнув. Рейчел забрала його в брата, і це був той рідкісний випадок у його млявому малючому житті, коли він не протестував.

Вона уважно слухала, коли до них у школу приходив побалакати з дітьми пес-детектив Макграф² (хоча чудово розуміла, що то просто якась людина в машкарі Макграфа), тож тепер не барилася. Набрала 911 і приклала телефон до вуха. Він прогудів лише раз, і там взяли слухавку.

— Альо? Мене звуть Рейчел Енн Луссієр, і я...

— Ця розмова записується, — перебив її чоловічий голос. — Якщо ви бажаєте повідомити про якусь надзвичайну ситуацію, натисніть Один. Якщо ви бажаєте повідомити про якісь несприятливі дорожні обставини, натисніть Два. Якщо ви бажаєте повідомити про якогось автомобіліста в скрутному становищі...

— Рейч? Рейчі? Де мамуня, де та...

— *Шииш!* — суворо обірвала його Рейчел і натиснула Один. Важко це було. Рука в неї дрижала, а очі туманилися. Вона зрозуміла, що плаче. Коли вона почала плакати? Цього вона не пам'ятала.

— Алло, це дев'ять-один-один, — озвалася якась жінка.

— Ви справжня чи це знову запис? — спитала Рейчел.

— Я справжня, — відповіла жінка з деяким гумором у голосі. — Маєте якусь надзвичайну ситуацію?

— Так. Якась погана машина з'їла нашу маму і нашого тата. Це на...

— Стій, не забігай наперед, — порадила жінка. Голос у неї звучав ще веселіше, ніж до того. — Скільки тобі років, дитинко?

¹ Wolverine — один із супергероїв серії коміксів «X-Men» («Люди Ікс»).

² McGruff the Crime Dog — створений 1980 р. антропоморфний образ собаки-детектива, який широко використовується в соціальній відео- й аудіорекламі для роз'яснення суспільству (особливо дітям) методів роботи поліції.

— Мені шість, майже сім. Мене звать Рейчел Енн Луссієр, і ця машина, погана машина...

— Слухай-но, Рейчел Енн чи хто ти там є, я можу відстежити цей дзвінок. Ти це знаєш? Можу закластися, що ні. А тепер просто ви-микайся, тоді я не пошлю полісмена до тебе додому, щоб нашльопав тобі...

— *Вони мертві, дурна ви телефоністка!* — закричала Рейчел у слухавку, і на тому забороненому слові Блейкі знову почав плакати.

Якусь мить жінка з 911 не казала нічого. А потім голосом аж ніяк не веселим:

— Де ти, Рейчел Енн?

— У цьому порожньому ресторані. У тому, що з помаранчевими бар-рилами.

Блейкі сів, сховавши обличчя собі між колінок і накривши руками голову. Це вразило Рейчел так боляче, як ніколи раніше. Це вразило її в самісіньке серце.

— Це недостатня інформація, — сказала жінка з 911. — Ти можеш бодай трохи деталізувати, Рейчел Енн?

Рейч не знала, що означає «деталізувати», але знала, що вона бачить: шина заднього колеса універсала, найближча до них, потроху танула. Якийсь мацак, виглядом схожий на рідку гуму, повільно рухався по асфальту до Блейкі.

— Я мушу йти, — сказала Рейчел. — Нам треба забратися від цієї поганої машини.

Вона підвела Блейка на рівні й, дивлячись на танучу шину, відтягнула його ще трохи назад. Гумовий мацак почав вертатися туди, звідки почав («Тому що воно розуміє, що ми недосяжні», — подумала дівчинка), і колесо знову стало схожим на колесо, але для Рейчел цього було недостатньо. Вона продовжувала тягнути Блейка проїздом у бік автомагістралі.

— Куди ми йдемо, Рейчі?

(«Я не знаю»)

— Подалі від цієї машини.

— Я хочу свої трансформери.

— Не зараз, пізніше.

Так само міцно тримаючи Блейкі, вона не переставала задкувати — в бік автостради, туди, де вряди-годи зі швидкістю сімдесят і вісімдесят миль на годину шугали машини.

Ніщо не є таким пронизливим, як дитячий крик; це один із найефективніших природних механізмів виживання. Сон Піта Сіммонса вже

стоншився не більш як до дрімоти, тож, коли Рейчел закричала на пані 911, він це почув і врешті прокинувся цілком.

Він сів, скривився, приклав долоню собі до голови. Голова боліла, і він зрозумів, якого роду цей біль: він страждає на ПОХМІЛЛЯ. Язик на смак вовняний, а в шлунку риготно, не «ось-ось я виригаю», але все одно риготно.

«Дякувати Богу, я не випив більше», — подумав він і звівся на рівні. Він підійшов до одного з затягнутих сіткою вікон подивитися, хто це там так волав. Побачене йому не сподобалося. Декілька з тих помаранчевих барил, що загороджували проїзд до відпочинкової зони, лежали перекинуті, а ще там стояли машини. Йї немало їх.

Потім він помітив пару дітей — маленьку дівчинку в рожевих штанцях і маленького хлопчика, на якому були шорти і майка. Він устиг побачити їх лише мигцем, проте достатньо, аби зрозуміти, що вони задкують — так, наче щось їх налякало, — а потім вони зникли за чимсь, що Піту скидалося схожим на трейлер для коней.

Щось тут негарне. Трапилася аварія чи щось таке, хоча ніщо там не виглядало як аварія. Перший імпульс у нього був — забиратися звідси якомога швидше, поки його не впутали в те невідь-що, що тут трапилося. Він підхопив свою сидельну сумку і вирушив до кухні й вантажної платформи поза нею. Та потім зупинився. Там, надворі, були діти. Маленькі діти. Занадто маленькі, щоб перебувати близько до такої швидкісної дороги, як I-95, і він же не побачив там жодного дорослого.

«Мусять бути дорослі, хіба ти не бачив тих машин?»

Так, легковики він бачив, і пікап, на причепі в якого той трейлер, але нікого дорослого.

«Я мушу вийти туди. Навіть якщо вскочу в якусь халепу, я мушу все зробити, щоб тих до всирачки наляканих дітей не розмазало по трасі».

Піт поспішив до передніх дверей «Бургер Кінга», знайшов їх замкненими і закинув собі питання, гідне манер Нормі Теріо: *«Агов, недоноску, у твоєї матері були хоч якісь діти, що вижили?»*

Піт розвернувся й кинувся до вантажної платформи. Від бігу в голові заболіло ще дужче, але він на це не зважав. Поклавши сидельну сумку на край бетонної платформи, Піт повис і відпустив руки. Приземлився він по-дурному, забив собі куприк, але й на це також не звернув уваги. Підвівся, кинув тоскний погляд у бік гаю. Він *міг би* просто зникнути. Зробивши так, позбавив би себе, ох, стількох печалей, що чекають попереду. Страшенно спокуслива ідея. Тут зовсім не так, як у кіно, де добрі хлопці завжди приймають правильне рішення, не думаючи. Якщо хтось унюхає горілку в його віддиху...

— Господи, — прошепотів він. — Ох, ти ж, Ісусе-стрибучий-у-рисових-пластівцях-Христосе¹.

Навіщо він узагалі сюди приходив? Розкажіть йому про тих до всирачки переляканих дітей!

Міцно тримаючи Блейкі за руку, Рейчел довела його аж до самого кінця проїзду. Щойно вони там опинилися, повз них зі швидкістю сімдесят п'ять миль на годину промчав сідловий тягач з двома причепами. Вітром їм відкинуло назад волосся, сколихнуло одяг і мало не перекинуло Блейкі.

— *Рейчі, мені страшно! Нам заборонено виходити на дорогу!*

«Скажи мені щось, чого я не знаю», — подумала Рейчел.

Удома їм забороняли заходити далі кінця під'їзної алеї, а там, по їхній Вітряній вулиці у Фелматі, машини проїжджали лише зрідка. Дорожній рух на цій автомагістралі був далеким від постійного, але легковики, які тут *все-таки* проїжджали, мчали супершвидко. Крім того, де їм іти? Вони б змогли йти по розділовій смузі, але це буде страшно ризиковано. І тут не було бічних доріг, самі тільки ліси. Вони могли б піти назад, до ресторану, але тоді їм доведеться проходити повз ту погану машину. Повз них промайнув якийсь червоний спортивний автомобіль, парубок за кермом заревів невгавучим сигналом ВААААААААА так, що їй схотілося затулити собі вуха.

Її не переставав тягнути Блейк, і вона дозволила себе тягнути. По один бік проїзду стирчали стовпчики дорожньої загороди. Блейкі сів на товстий трос, що висів між ними, і затулив собі очі пухкими долоньками.

Рейчі сіла поряд із ним. Жодних ідей у неї не було.

5. Джиммі Голдінг («Корона Вікторія» 2011)²

Дитячий крик може бути одним із найефективніших природних механізмів виживання, але, коли йдеться про подорож швидкісною автострадою, ніщо не зрівняється з припаркованим крузером поліції штату. Особливо якщо супроти руху машин стирчить чорне безлике рило радарного детектора. Водії, які мчать сімдесят, скидають швидкість до шістдесяти п'яти; водії, які мчать вісімдесят, наступають на гальма і починають у голові рахувати, скількох балів вони позбудуться зі своїх водійських прав, якщо за ними слідом вирушать сині блимавки.

¹ У примовці обігрується схоже звучання титулу Ісуса «Christ» та англійського слова «rice» у назві хрустких рисових пластівців «Rice Krispies», які з 1927 р. випускає компанія «Kellogg».

² «Ford Crown Victoria» — шестимісна задньоприводна модель «Форда», що випускалася у 1992—2012 рр., найпоширеніший автомобіль американських сил правопорядку.

(Це такий цілющий вплив, що швидко минається; за десять чи п'ятнадцять миль далі по трасі ті скорогони знову панічно женуть.)

Краса припаркованого крузера, принаймні на думку патрульного поліції штату Джиммі Голдінга, полягала в тім, що *робити* тобі нічого насправді не треба. Ти просто зупиняєшся і дозволяєш природі (наразі людські природі) постачати винних. Цього хмарного квітневого дня його поліцейський радар «Сіммонс» навіть не був увімкнтий¹ і машини, що проїжджали по I-95 у південному напрямку, залишалися для Голдінга лише фоновим шумом. Усією увагою він поринув у спертий на нижню дугу кермового колеса айпад.

Він грав у схожу на скребл гру «Слова з друзями», його зв'язок з Інтернетом забезпечував провайдер «Верізон»². Його опонентом був старий приятель по підрозділу Нік Ейворі, який тепер служив патрульним у штаті Оклахома. Джиммі не міг собі уявити, як хтось може помінати Мейн на Оклахому, йому це здавалося нерозумним рішенням, проте сумнівів щодо того, що Нік є *першокласним* гравцем у «Слова з друзями» бути не могло. З кожних десяти ігор він перемагав Джиммі в дев'яти, вів він перед і цього разу. Але зараз відрив Ніка був незвично малим, і всі літери в його електронній торбі закінчилися. Якщо він, Джиммі, зможе зіграти тими сімома літерами, які в нього ще є, то здобуде важко зароблену перемогу. Зараз він зосередився на ПЕЧА. Шість літер, які в нього залишилися, були: Р, Т, И, У, Є та ще одна П. Якщо він якось зможе модифікувати ПЕЧА, то не тільки виграє, а й залле за шкуру сала своєму старому приятелю. Але надії на це не проглядалося.

Він роздивлявся решту гральної панелі, де перспективи здавалися ще менш плідними, коли двічі різко кувікнула його рація. Це був сигнал «увага всім підрозділам» від 911 у Вестбруку. Джиммі відкинув свій айпад і додав гучності.

— Усім підрозділам, увага. Хтось перебуває неподалік відпочинкової зони «81 Миля»? Є хтось такий?

Джиммі потягнув мікрофона:

— Дев'ять-один-один, рапортую: це Сімнадцятий. Я зараз на вісімдесят п'ятій милі, трохи південніше відгалуження Лісбон—Сабатес.

Жінка, яку Рейчел Луссіер подумки назвала «пані 911», не переймалася тим, щоб перепитувати, чи є хтось іще ближче; новим крузером «Корона Вікторія» Джиммі часу туди якихось три хвилини, а може, й менше.

— Сімнадцятий, три хвилини тому я отримала дзвінок від маленької дівчинки, яка сказала, що її батьки мертві, й відтоді я мала чимало

¹ «Simmons» — один із брендів оптики, яку випускає заснована 1948 р. в Японії американська корпорація «Bushnell».

² «Verizon Communications» — заснована 2000 р. найбільша у світі компанія з надання широко-смугового доступу до інтернету.

дзвінків від людей, які казали, що біля тієї відпочинкової зони перебувають двоє маленьких дітей без дорослих.

Він не переймався тим, аби перепитувати, чому ніхто з тих численних людей, які телефонували, не зупинився. Стикався з таким і раніше. Інколи люди бояться вплутуватися в юридичні формальності. Хоча частіше це відверті випадки поведінки «мені на це насрати». Багато такого коїлося навкруги. Але ж... *дити*. Господи, тільки подумати.

— Дев'ять-один-один, я беруся за це. Сімнадцятий відбій.

Джиммі ввімкнув свої блимавки, перевірів у люстерках заднього огляду, чи вільний шлях, а потім різко рвонув із гравійного узбіччя зі знаком: «РОЗВЕРТАТИСЯ ЗАБОРОНЕНО, ОКРІМ ОФІЦІЙНОГО ТРАНСПОРТУ». Восьмициліндровий двигун «Корони Віки» лютував, цифровий спідометр промиготів до 95, де й завис¹. По обох боках дороги запаморочливо мелькотіли дерева. Він наздогнав якийсь старий, незграбний «Б'юїк», що вперто не бажав поступатися смугою, і обійшов його. Повернувшись знову на швидкісну смугу, Джиммі побачив відпочинкову зону. І ще дещо. Двоє маленьких дітей — хлопчик у шортах і дівчинка в рожевих штанцях — сиділи на тросах огорожі вздовж проїзду. Вони були схожими на найменших у світі бродяг, і серце в Джиммі стислося аж до болю. Він мав власних дітей.

Побачивши блимаючі вогні, вони підвелися, і на одну жакливу секунду Джиммі подумав, що малюк ступить перед його крузером. Благослови Боже ту маленьку дівчинку, яка вхопила його за руку й крутнула назад.

Джиммі скинув швидкість так нагло, що його блокнот штрафних квитанцій, реєстраційний журнал та айпад полетіли каскадом із сидіння на підлогу. Передок «Вікторії» трохи занесло, але він виправив машину і зупинив її, заблокувавши проїзд, де вже стояли кілька машин. Що це тут трапилося?

Якраз визирнуло сонце, і в мозку патрульного Джиммі Голдінга зблиснуло абсолютно невідповідне поточній ситуації слово: «ПРИПЕЧАТУЄ. Я можу викласти ПРИПЕЧАТУЄ і виграти начисто».

Та маленька дівчинка вже бігла до водійських дверей крузера, тягнучи за собою свого зарюмсаного, спотикливого меншого брата. Її обличчя, бліде й перелякане, мало вираз на роки старший, ніж годилося б, а в братика на шортах розпливлася велика волога пляма.

Обережно, щоб не вдарити їх дверима, Джиммі виліз. Щоб опинитися на їх рівні, він опустився на одне коліно, і вони кинулися йому в обійми, мало не перекинувши його навznak.

— Тпру, тпру, легше, з вами все буде гара...

¹ 95 миль/год = 152 км/год.

— Ота погана машина з'їла мамуню й тата, — сказав маленький хлопчик, показуючи. — Та погана машина, що отам. Вона з'їла їх цілком, як той поганий воук з'їв Чевону Шавочку. Ви мусите дістати їх назад.

Неможливо було зрозуміти, на який саме автомобіль указує пухкенький палець. Джиммі бачив їх чотири: універсал, що мав вигляд, ніби був проїхав дев'ять важких миль якимись лісовими манівцями, чистенький-акуратненький «Пріус», «Додж Рем» із причепленим трейлером для перевезення коней і «Форд Експідішен».

— Як тебе звуть, маленька дівчинко? Я — патрульний Джиммі.

— Рейчел Луссіер, — відповіла вона. — А його Блейкі. Він мій менший брат. Ми живемо на Вітряній вулиці, будинок номер дев'ятнадцять, у Фелматі, штат Мейн, індекс нуль-чотири-один-нуль-п'ять. Не підходьте до неї близько, патрульний Джиммі. Вона схожа на машину, але це не так. Вона їсть людей.

— Про яку саме машину ми говоримо, Рейчел?

— Про ту, що попереду, поряд з машиною мого тата. Про ту, що брудна.

— Та брудна машина з'їла тата й мамуню, — оголосив малюк Блейкі. — Ви можете дістати їх, ви ж полісмен, у вас є пістолет!

Усе ще спираючись на коліно, Джиммі обнімав дітей і придивлявся до брудного універсала. Сонце сховалося знову, їхні тіні зникли. По автостраді з шурхотом пролітали машини, але тепер повільніше, беручи до уваги блимання синіх вогників.

Нікого в «Експідішені», «Пріусі» та пікапі. Він гадав, що в кінському трейлері теж нікого нема, хіба що вони зачаялися там навпочіпки, але в такому разі кінь, мабуть, поведився б набагато нервовіше, ніж зараз. Єдиною машиною, середини якої він не міг роздивитися, була та, про яку ці діти казали, що вона з'їла їхніх батьків. Джиммі не подобалося, як по всіх її вікнах розмазано грязюку. Чомусь здавалося, ніби це було зроблено навмисно. Також йому не подобалося, як лежить той тріснутий телефон біля її водійських дверей. І обручка поряд з ним. Абсолютно зловісна ця обручка.

«Ніби все інше тут не таке».

Раптом водійські двері рипнули, частково відчинившись, підвищивши Коефіцієнт Зловісності щонайменше відсотків на тридцять. Джиммі напружився і поклав долоню на рукоять свого «Глока», але з тієї машини ніхто не виліз. Двері просто так собі й висіли, прочинені на шість дюймів.

— Це так вона намагається заманити вас досередини, — голосом, ледь чутнішим за шепіт, промовила дівчинка. — Це якась машина-монстр.

Відтоді як він ще хлопчиком дивився той фільм, «Кристіна», Джиммі Голдінг не вірив у існування машин-монстрів, але він вірив, що інколи монстр може причаїтися в машині. І в цій хтось таки є. Як інакше відчинилися двері? Там може бути хтось із батьків цих дітей, поранений, неспроможний крикнути. Там також може лежати на сидінні якась людина, щоб її силуету не було видно крізь замазане гряззю заднє вікно. Ймовірно, озброєна людина.

— Хто там, в універсалі? — гукнув Джиммі. — Я штатний патрульний і вимагаю, щоб ви озвалися.

Ніхто не озвався.

— Виходьте. Спершу руки, і я бажаю їх бачити порожніми.

Єдине, що вийшло, це сонце, воно відбило тінь дверей на асфальті на пару секунд, перш ніж знову пірнути в хмари. Потім залишилися тільки ці прочинені двері.

— Ходімо зі мною, дітки, — сказав Джиммі і спрямував їх до свого крузера. Він відчинив задні двері. Вони вдвлялися в безладну купу робочих паперів, підбиту смушком куртку Джиммі (якої сьогодні він не потребував) та дробовик, примкнутий і замкнутий на спинці широкого сидіння. Особливо в це.

— Мамуня й тато кажуть ніколи не залазити до машин чужих, — промовив хлопчик на ім'я Блейкі. — І в дитсадку так кажуть також. Чужі — недобрі.

— Він полісмен із поліцейською машиною, — сказала Рейчел. — Усе гаразд. Залазь. А якщо торкнешся тієї рушниці, я тебе нашльопаю.

— Добра порада щодо рушниці, але вона замкнута і запобіжник гачка ввімкнуто, — сказав Джиммі.

Блейкі заліз і зазирнув через сидіння.

— Ого, у вас є айпад!

— Замовкни, — наказала Рейчел. Вона було почала залазити досередини, та потім подивилася на Джиммі Голдінга втомленими, переляканими очима. — Не торкайтесь її. Вона *липуча*.

Джиммі ледь стримав усмішку. Він мав дочку, лише десь на рік молодшу за цю дівчинку, і вона могла б сказати таке саме. Він вважав, що малі дівчатка природно поділяються на дві групи: шалапутки і чистьоху. Як і його Еллен, ця була чистьохою.

От із таким хибним, і невдовзі фатальним, розумінням того, що мала на увазі Рейчел Луссієр під «*липучістю*», він зачинив їх на задньому сидінні патрульного крузера № 17. Нахилившись у переднє вікно, Джиммі вхопив мікрофон. Він ні на мить не випускав з очей прочинені двері універсала, тож і не бачив хлопчика, який стояв углибині відпочинкової зони поряд із рестораном, притискаючи до грудей сидельну

сумку зі шкірозамінника, наче якийсь синюшне немовля. За мить знову визирнуло сонце і Піта Сіммонса проковтнула тінь від ресторану.

Джиммі викликав відділок у Греї.

— Сімнадцятий, прийом.

— Я на старій відпочинковій зоні «81 Миля». Маю чотири покинуті автомобілі, одну покинуту коняку і двох покинутих дітей. Один із цих автомобілів універсал. Ці діти кажуть... — Він завагався, але потім подумав: *«Та що за чорт»*: — Ці діти кажуть, він з'їв їхніх батьків. Я думаю, вони мають на увазі, що хтось усередині тієї машини захопив їх. Я хочу, щоб ви прислали сюди всі доступні патрулі, контакт?

— Контакт, усі доступні патрулі, але знадобиться десять хвилин, поки перший добереться туди. Це Дванадцятий патрульний. У нього код сімдесят три у Вотервілі¹.

Ага, Ел Ендруз, звичайно, напихається в Боба в «Бургері» й теревить про політику.

— Зрозуміло, контакт.

— Сімнадцятий, дайте мені ВМН тієї машини, я спробую її пробити по базі.

— Негатив по всіх трьох позиціях. Номера нема. А щодо виробника і моделі, це корито так заляпане грязюкою, що я не можу розібрати. Напевне, американське. *«Так мені здається»*. Ймовірно, «Форд» або «Шеві». Діти сидять у моєму крузері. Їхні імена: Рейчел і Блейкі Луссіер. Вітряна вулиця у Фелматі, номер будинку я забув.

— *Дев'ятнадцять!* — прокричали Рейчел і Блейкі разом.

— Вони кажуть...

— Я чую, Сімнадцятий. А в якій машині вони туди приїхали?

— У *татовому Експандішені*, — закричав Блейкі, радий, що може допомогти.

— «Форд Експідішен», — повторив Джиммі. — Номер: три-сім-сім-два ІУ. Я хочу підступитися до цього універсала.

— Контакт. Будь обережним там, Джиммі.

— Зрозуміло, контакт. О, можеш ще зв'язатися з диспетчеркою дев'ять-один-один і передати їй, що з дітьми все гаразд?

— Це ти говориш чи Пітер Таунсхенд²?

«Дуже кумедно».

¹ Код 73 — повідомлення про дим (можливу пожежу); Waterville — засноване 1771 р. місто (16 тис. мешканців) на річці Кеннебек.

² Подвійна алюзія: «З дітьми все гаразд» («The Kids Are All Right») — досі знаменита пісня англійського рок-гурту «The Who», яку 1965 р. написав його гітарист, вокаліст і лідер Peter Dinklage (нар. 1945), котрий 2003 р. підозрювався британською поліцією в зацікавленні дитячою порнографією; після розслідування ці обвинувачення було скасовано.

— Сімнадцятий, мені шістдесят два.

Він уже було повернув мікрофон на місце, але натомість подав його Рейчел:

— Якщо що-небудь трапиться — будь-що *погане*, — натискай оцю кнопку збоку і кричи «Тридцять». Це означає: офіцер потребує допомоги. Запам'ятала?

— Так, але вам не можна підходити до тієї машини, патрульний Джиммі. Вона *кусається*, і *гризе*, і вона *липуча*.

У своєму зачудованні тим, що опинився в справжній поліцейській машині, Блейкі, котрий на якийсь час забув було про те, що трапилося з його батьками, тепер про все згадав і почав знову плакати:

— Я хочу до мамуні й тата!

Попри всю химерність і потенційну небезпечність ситуації, те, як виразно Рейчел Луссієр підкотила очі — «*бачите, з чим я змушена мати справу*», — ледь не спонукало Джиммі розсміятися. Скільки разів він бачив саме такий вираз на личку п'ятирічної Еллен Голдінг?

— Послухай, Рейчел, — почав Джиммі, — я розумію, що ти налякана, але тут ти в безпеці, а я мушу робити свою роботу. Якщо твої батьки в тій машині, ми ж не хочемо, щоб із ними сталося щось зле, правда?

— **ІДІТЬ ПРИВЕДІТЬ МАМУНЮ Й ТАТА, ПАТРУЛЬНИЙ ДЖИММІ! — зарепетував Блейкі. — МИ НЕ ХОЧЕМО, ЩОБ З НИМИ СТАЛОСЯ ЗЛЕЕЕ!**

Джиммі побачив іскру надії в очах дівчинки, проте не настільки великої, як він міг би сподіватися. Як той агент Малдер у старому серіалі «*Цілком таємно*», вона хотіла вірити... але, як напарниця Малдера агент Скаллі, чомусь не могла цього зробити. Що воно таке побачили ці діти?

— Будьте обережним, патрульний Джиммі, — підняла палець дівчинка. Це був учительський жест, який через легеньке тремтіння здавався ще більш чарівливим. — *Не торкайтеся її*.

Наблизившись до універсала, Джиммі дістав свій службовий автоматичний пістолет «Глок», але запобіжник залишив ввімкнутим. Поки що. Ставши лівіше від прочинених дверей, він знову запропонував усім, хто є в машині, вийти, спершу показавши відкриті й порожні руки. Ніхто не виліз. Він потягнувся до дверей, але згадав прощальне застереження маленької дівчинки і завагався. Скористався дулом пістолета і гойднув двері, щоб відчинилися ширше. Тільки вони не відчинилися, а пістолет міцно прилип. Не машина, а суцця клеєварня.

Джиммі смикнуло вперед, немов дужа рука вхопила «Глок» за дуло і рвонула. Була якась секунда, коли він ще міг його відпустити, але така думка навіть не зринула у Джиммі в голову. Одним із найперших правил,

яких їх навчали в академії, було: після того як ти дістав свою табельну зброю, ніколи не випускай її з рук. *Ніколи.*

Отже, він і не випускав, а машина, яка вже з'їла пістолет, тепер їла його пальці. І руку. Знову вийшло сонце, відбиваючи на асфальті його тінь, що зменшувалася. Десь кричали діти.

«Цей універсал припечатується до патрульного, — подумав він. — Тепер я зрозумів, що вона мала на увазі під лину...»

Потім розквітнув великий біль і всяка думка припинилася. Часу вистачило для одного скрику. Тільки одного.

6. Діти (Річформ 2010)

Звідти, де він стояв — за сімдесят ярдів віддалік, — Піт Сіммонс усе це бачив. Він бачив, як штатний патрульний, щоб цілком відчинити двері універсала, тягнеться до них дулом пістолета; він бачив, як дуло зникає у дверях, немов уся та машина не що інше, як оптична ілюзія; він бачив, як патрульний шарпається вперед, як котиться з його голови великий сірий капелюх. Потім патрульного засмикнуло крізь двері всередину і тільки той його капелюх залишився лежати поруч із чийсь мобільним телефоном. Далі була пауза, а потім та машина збіглася сама в себе, наче пальці в кулак. Ще згодом прозвучав удар тенісної ракетки по м'ячику — *«пак!»* — і брудний стиснутий кулак знову став машиною.

Той малюк почав ридати; маленька дівчинка чомусь знову і знову кричала: *«Тридцять»*, наче думала, ніби це якесь чарівне слово, що його Дж. К. Роулінг чомусь оминула у своїх книжках про Гаррі Поттера.

Задні двері поліцейської машини відчинилися. Діти вилізли. Обое ридма ридали, і Піт їх не ганив. Якби він не був таким ошелешеним тим, що щойно побачив, він би й сам, мабуть, плакав. Йому зринула дика думка: ще один або й пара ковтків тієї горілки можуть виправити цю ситуацію. Це допомогло б йому послабити свій переляк, а якби він менше боявся, то зміг би вирахувати, що ж йому, збіса, робити.

Тим часом діти знову, задкуючи, відступали. Пітові спала думка, що будь-якої миті вони можуть кинутися навтьоки. Він не міг їм цього дозволити; вони вибіжать просто на дорогу і там їх поплющить транспортом.

— Агов! — закричав він. — Агов, ви, дітки!

Коли вони обернулися в його бік — великі, безтямні очі на блідих обличчях, — він помахав рукою і вирушив до них. І тут знову вийшло сонце, цього разу солідно.

Малюк зробив крок уперед. Дівчинка його відсмикнула. Спершу Піт подумав, що вона боїться його, потім уторопав, що страшисться вона тієї машини.

Він круговим жестом показав їм: «Обійдіть її! Обходьте й давайте сюди!»

Вони прослизнули крізь огороження по лівий бік проїзду, давши якомога більшого гака від універсала, а потім вирушили через парковку. Коли вони добралися до Піта, дівчинка відпустила руку свого братика і сіла, сховавши обличчя в долонях. У неї були кіски, які, мабуть, заплела її мати. Дивлячись на ті коси і розуміючи, що мати цієї дівчинки ніколи більше їх не заплітатиме, Піт почувався жакливо.

Малюк підвів серйозні очі:

— Вона з'їла мамуню й тата. Вона з'їла пані конярку і патрульного Джиммі теж. Я думаю, вона хоче з'їсти всіх. Вона хоче з'їсти весь *світ*.

Якби Піту Сіммонсу було років двадцять, він міг би поставити купу запитань, які не мають жодного значення. Оскільки він мав upоловину менше років і був здатний сприймати саме те, що сам щойно бачив, він запитав про дещо простіше й наразі доцільніше:

— Агов, дівчинко. А ще поліція приїде? Це тому ти там кричала: «Тридцять»?

Вона зронила руки і подивилася вгору на нього. Мокрими й червоними очима.

— Так, але Блейкі правий. Вона і їх з'їсть також. Я казала патрульному Джиммі, але він мені не повірив.

Піт їй вірив, тому що він це *бачив*. Але ж вона права. Поліцейські не повірять. Згодом так, мусять бо, але не раніше, ніж ця машина-монстр з'їсть їх іще цілу купу.

— Я думаю, вона з космосу, — сказав він. — Як у «Докторі Хто»¹.

— Мамуня й тато не дозволяють нам його дивитися, — повідомив Пітові малюк. — Вони кажуть, що він сильно лячний. Але ця страшніша.

— Ця жива, — промовив Піт більше сам до себе, ніж до них.

— Атож, — кивнула дівчинка і видала довгий, тужливий схлип.

Сонце на мить сховалося за одну з розгулялих хмарок. Коли воно виринуло знову, разом з ним з'явилася і певна ідея. Піт сподівався показати Нормі Теріо і решті Сракажених Рейдерів дещо, що їх здивує достатньо, аби дозволити йому приєднатися до їхньої ватаги. Та потім Джордж як старший брат відкрив йому тверезу правду: «Всі вони той дитячий фокус бачили вже тисячу разів»

Може, й так, але, може, ота штука, що стоїть отам, *не бачила* цього тисячу разів. Чи й жодного разу. Може, там, звідки вона з'явилася, не мають збільшувальних лінз. Або сонця, як на те пішло. Він згадав одну серію з «Доктора Хто», про планету, де весь час було темно.

¹ «Doctor Who» — започаткований 1963 р. британський науково-фантастичний серіал про пригоди на Землі й у космосі загадкового інопланетянина на прізвисько Доктор.

Десь звіддалік він почув сирену. Якийсь коп їде. Коп, який не повірить нічому з того, що казатимуть йому маленькі діти, оскільки, як переконані дорослі, малі діти верзуть бозна-яке лайно.

— Ви, дітки, залишайтеся тут. Я хочу спробувати дещо.

— Ні! — вхопила його за зап'ясток дівчинка пальцями, що вчувалися пазурами. — Вона тебе теж з'їсть.

— Я не думаю, що вона може пересуватися, — запевнив її Піт, звільняючи свою руку. Дівчинка залишила на ній пару кровоточивих подряпин, але Піт не злився і не ганив її. Він, мабуть, поведився б так само, якби таке трапилося з його батьками. — Я думаю, вона залипла на одному місці.

— Вона може *дотягнутися*, — сказала дівчинка. — Вона вміє дотягуватися своїми шинами. Вони тануть.

— Я стерегтимуся, — мовив Піт, — але мушу це спробувати. Тому що ти права. Прийдуть копи, і вона їх з'їсть також. Залишайтеся на місці.

Він вирушив у бік універсала. Коли наблизився (але не *занадто* наблизився), він розстібнув свою сидельну сумку. «*Я мушу це спробувати*», — сказав він малим, проте правда була голішою: він *бажав* це спробувати. Це буде ніби якийсь науковий експеримент. Можливо, це прозвучало б по-дурному, якби він таке комусь сказав, але він не мусив казати. Він просто мусив це зробити. Дуже... дуже... обережно.

Його проймало потом. Коли вийшло сонце, день потеплішав, але Піт розумів, що це не єдина причина. Він подивився вгору, примружившись від сліпучості. Це сколихнуло його ПОХМІЛЬНИЙ біль, ну то й що. «*Не заходь за хмару. Навіть не смій. Ти мені потрібне*».

Він дістав із сидельної сумки своє збільшувальне скло «Річфорт» і присів, щоб покласти сумку на дорогу. Хруснули суглоби в його колінках, і двері універсала хильнулися, відчинившись на кілька дюймів.

«*Вона знає, що я тут. Не знаю, чи може вона мене бачити, але оце щойно зараз вона мене почула. А може, й унюхала мене*»

Він зробив ще один крок. Тепер він опинився достатньо близько, щоб торкнутися борта універсала. Якби достатньо дурним був тобто.

— *Стережися!* — гукнула дівчинка. Тепер вона з її малим братиком стояли, обіймаючи одне одного. — *Стережися її!*

Обережно — наче дитина, що лізе рукою до клітки з левом, — Піт простягнув уперед збільшувальне скло. На борті універсала з'явилося кружальце світла, але занадто велике. Занадто *лагідне*. Він підніс лінзу ближче.

— *Шина!* — закричав відчайдушно той маленький хлопчик. — *Стережися ШИ-ИИ-НИ!*

Піт подивився вниз і побачив, що одна шина тане. Якийсь сірий мацак сунеться по асфальту до його кросівки. Він не міг відступити, не зрадивши

свій експеримент, тож підняв одну ступню і застиг, як чапля. Мацак сірого слизу миттю змінив напрямок і поповз до його іншої ступні.

«Часу небагато».

Він підніс збільшувальне скло ближче. Кружальце світла збіглося у яскраву білу цятку. Якусь хвилику не відбувалося нічого. Потім угору почали линути пасемка диму. Брудна біла поверхня під тією цяткою почорніла.

Зсередини універсала почулося якесь нелюдське гарчання. Пітові довелося поборювати геть всі інстинкти в себе в мозку і тілі, аби утриматися від втечі. Губи в нього розійшлися, оголивши зуби, зціплені у відчайдушному вищирі. Він твердо тримав лупу «Річфорт», рахуючи в голові секунди. Дійшов до семи, коли гарчання піднеслося до склянистого виску, який загрожував розколоти йому голову. Позаду нього Рейчел і Блейк відпустили одне одного з обіймів, щоб мати змогу затулити собі вуха.

Біля початку проїзду до відпочинкової зони Ел Ендруз юзом зупинив свій крузер № 12. Він виліз із машини, кривлячись від жахливого верещання. *«То було, наче сирена повітряної тривоги, ввімкнута через підсилювальну апаратуру якогось геві-метал-бенду»*, — розповідатиме він пізніше. Ел побачив хлопчика, котрий тримає щось у простягнутій руці, ледь не торкаючись тією річчю борта старого, брудного універсала, схожого на «Форд» чи «Шеві». Хлопчик кривився від болю, зятятості чи від того й того разом.

Припалена чорна цятка на боці універсала почала ширитися. Білий димок, що здіймався від неї, густішав. Став сірим, потім чорним. Те, що трапилось далі, трапилось швидко. Піт побачив, як довкола чорної цятки народилися крихітні блакитні пламени. Вони ширилися, немов танцюючи над поверхнею корпусу цієї нібито-машини. Це було схоже на брикети деревного вугілля в їхньому барбекю на задньому подвір'ї, коли тато поливав їх рідиною для розпалювання, а потім кидав туди сірника. Слизястий мацак, який уже майже сягнув узугої в кросівку ступні, що лишалася на асфальті, відсмикнувся назад. Машина знову різко стислася, але цього разу блакитне полум'я, що ширилося, здіймалося навколо неї, немов корона. Вона стискалася дедалі щільніше й щільніше, перетворюючись на палаючу кулю. А потім на очах Піта, сестри й брата Луссієр і патрульного Ендруза стрелила в сине весняне небо. Якийсь недовгий час вона залишалася там сяючою жариною, а потім щезла. Піт спіймав себе на тому, що думає про холодну темряву понад земною атмосферою — про ті безкінечні ліги, де будь-що може жити й підстерігати.

«Я її не вбив, я її тільки прогнав. Вона була змушена відлетіти, щоб себе погасити, як палаючу ломаку у відрі з водою».

Патрульний Ендруз тупився очима в небо, ошелешений. Одна з небагатьох працюючих ланок у його мозку загадувалася, яким чином йому написати рапорт про те, що він оце щойно бачив.

Тим часом звіддала наближалися ще сирени.

Із сидельною сумкою в одній руці й збільшувальним склом «Річфорт» в другій Піт пішов назад до двох малюків. Йому ніби трохи й хотілося, аби тут були Джордж і Нормі, але що з того, якщо їх нема? І без тих хлопців він сам собі влаштував ще той деньок, і його не турбувало, покарають його сидінням удома чи ні. Порівняно з цим стрибання на велосипедах з краю якогось дурного пісища було як «Сезам-стрит»¹.

«А знаєте що? Я, курва, крутий зух».

Він міг би розсміятися, якби на нього не дивилися ті малята.

Щойно недавно вони бачили, як якогось роду космічна істота з'їла їхніх батьків — з'їла *живцем*, — і демонструвати свою радість було б зовсім неправильно.

Малюк простягнув свої пухленькі рученята, і Піт його підхопив. Він не засміявся, коли дитина поцілувала його в щоку.

— Тякую, — сказав Блейкі. — Ти добрий хлопець.

Піт його опустив. Дівчинка також його поцілувала, що було приємно, хоча приємніше було б, якби вона була не малявкою.

Тепер уже патрульний біг до них, і це змусило Піта про дещо згадати. Він нахилився і дихнув дівчинці в обличчя.

— Ти чуєш якийсь запах?

Рейчел Луссіер на мить задивилася на нього, очі в неї були мудрішими за її вік.

— Усе з тобою буде гаразд, — промовила вона і навіть усміхнулася. Не вельми широко, але так — то була усмішка. — Просто не дихай на нього. І мабуть, дістань десь м'ятних цукерок чи чогось такого, перш ніж іти додому.

— Я думав про жуйку «Тібберрі», — сказав Піт.

— Авжеж, — кивнула Рейчел. — Це допоможе.

*Присвячується Наю Вілдену і Дагу Аллену,
які заплатили за мої перші історії²*

¹ «Sesame Street» — започаткована 1969 р. розважально-освітня дитяча телепередача, головною метою якої є підготовка малюків до навчання в школі.

² Nye Willden, Douglas Allen — редактори чоловічого журналу «Cavalier», де в 1970-х роках публікувалися перші твори Стівена Кінга.

У моєї матері було повно крилатих висловів на всі випадки життя. («І Стів їх усі пам'ятає», — так і чую, як промовляє моя дружина Табіта, супроводжуючи це характерним підкочуванням очей.)

Одна із її улюблених сентенцій: «Молоко завжди набирається запаху того, що стоїть біля морозилки». Не знаю, чи правда це про молоко, але щодо стилістичного розвитку молодих письменників — безсумнівна істина. Коли я був молодим, то писав як Говард Лавкрафт, коли читав Лавкрафта, і як Рос Макдональд, коли читав про пригоди приватного детектива Лью Арчера.

З часом стилістичне копіювання вщухає. Помалу в письменників ви-кристалізовується власний стиль, унікальний, як відбитки пальців. Сліди письменників, яких читаєш у роки формування, нікуди не діваються, проте поступово домінувати починає ритм думок кожного автора (гадаю, у ньому знаходять відображення самі мозкові хвилі цієї людини). І врешті-решт, ніхто не пише так, як Елмор Леонард, крім Леонарда, і ніхто не звучить так, як Марк Твен, крім самого Твена. Проте час від часу спроби стилістичного копіювання повертаються, і це завжди буває тоді, коли письменник натрапляє на новий дивовижний спосіб висловлювання, який показує йому, що бачити й говорити можна по-новому. «Салемз-Лот» постав під впливом поезії Джеймса Дікі, а «Маренова троянда» подекуди звучить так, ніби її написав Кормак Маккарті, — тому що я, коли писав ту книжку, ковтав усі твори Маккарті, якими тільки міг розжитися.

2009 року редактор часопису «The New York Times Book Review» спитав, чи не візьмусь я написати рецензію на два видання: «Реймонд Карвер: життя письменника» авторства Керол Скленічки, а також збірку оповідань самого Карвера, надруковану видавництвом «Library of America». Я погодився, переважно з тих міркувань, що це дає можливість дослідити нову територію. Я читач усеїдний, але Карвер якось випав з мого поля зору. Величенька сліпа пляма як на письменника, котрий сягнув літературної зрілості приблизно в той самий час, що й Карвер, скажете ви — і будете праві. На власний захист можу хіба що процитувати латиною «quot libros, quam breve tempus» — так багато книжок, так мало часу (так, і футболка в мене є з таким написом).

Хай там як, мене вразила чіткість стилю Карвера і прекрасна напруга в його сюжетних лініях. Усе в нього на поверхні, але ця поверхня така прозора, що читач може побачити під нею цілий живий усесвіт. Я був у захваті від тих оповідок і американських лузерів, про яких Карвер писав з таким знанням справи й такою ніжністю. Так, цей мужик був пияком, але він мав упевнену манеру письма й велике серце.

«Гармонію Преміум» я написав невдовзі по тому, як перечитав понад дві дюжини оповідань Карвера, і нікого не мусить дивувати, що вона чимось нагадує оповідання Карвера. Якби я написав цю оповідку у двадцять років, то, мабуть, вона вийшла б просто слабенькою копією твору значно кращого письменника. Та оскільки її було написано в шістдесят два, крізь неї краплинами крові просочується мій власний стиль. Не знаю, добре це чи погано. Як і багато великих американських письменників (тут на думку спадають Філіп Рот і Джонатан Франзен), Карвер майже не наділений почуттям гумору. Я ж, на відміну від нього, майже в усьому бачу смішне. У цьому оповіданні гумор чорний, але, на мою думку, такий його штиб часто буває найкращим. Тому що — ви тільки вдумайтеся — коли йдеться про смерть, що лишається робити, крім як сміятися?

Гармонія Преміум

Вони одружені десять років, і довгий час усе було добре, навіть прекрасно, але тепер вони сваряться. Тепер вони сваряться багато й часто. І сварка в них, насправді, про те саме. Вона циклічна. Вона, часом думає Рей, мов та доріжка на собачих перегонах. Коли вони гавкаються, то нагадують гончаків, які біжать за механічним зайцем. Раз у раз проминаєш ті самі краєвиди, але ти їх не бачиш. Ти бачиш зайця.

Він думає, що все складалося б інакше, якби вони мали дітей, але народити вона не в змозі. Урешті-решт вони обоє обстежились, і саме так їм сказав лікар. Проблема була в ній. Щось із нею було не так. Приблизно через рік він купив їй собаку, джек-расел-тер'єра, якого вона назвала Бізнесзом. Тим, хто перепитував, Мері називала по буквах. Вона хотіла, щоб усі зрозуміли жарт. Вона любить цього собаку, але зараз вони все одно сваряться.

Вони збираються у «Волмарт» по насіння трави. Вирішили продати будинок (утримувати його — не з їхнім достатком), але Мері каже, що треба підлатати сантехніку та причепурити газон, інакше багато їм не заплатять. Каже, що ті залисина на газоні надають будинку злиденно-

ірландського вигляду. Літо видалося спекотним, без жодних нормальних дощів. Рей каже їй, що без дощу навіть найкраще насіння на галявині не проросте. Він каже, що їм треба почекати.

— Тоді мине ще рік, а ми так і сидітимемо тут, — відповідає вона. — Рею, ми не можемо чекати ще рік. Ми банкрути.

Коли вона говорить, Біз дивиться на неї зі свого місця на задньому сидінні. Інколи він звертає погляд до Рея, коли той говорить, але не завжди. Найчастіше дивиться на Мері.

— А на що ти розраховуєш? — питає він. — Що піде дощ, аби тільки ти не хвилювалася про можливе банкрутство?

— Ми в одній зв'язці, якщо ти забув, — нагадує вона. Вони якраз проїжджають через Касл-Рок. На вулицях ні душі. Те, що Рей називає економікою, щезло з цих широт штату Мейн. «Волмарт» стоїть на іншому боці міста, біля школи, де Рей працює вахтером. У «Волмарта» власний світлофор. Люди з нього кепкують.

— Шампанське п'ємо, а на сірниках економимо, — каже він. — Чула такий вислів?

— Мільйон разів. Од тебе.

Він гмикає. У дзеркалі заднього огляду бачить, що собака за нею спостерігає. Інколи така Бізова поведінка його бісить. Виникає думка, що жодне з них не розуміє, про що вони говорять. Це дуже прикра думка.

— Зупинись біля «Квік-Піку», — зауважує вона. — Хочу купити Таллі м'яч для кікболу.

Таллі — донечка її брата. На думку Рея, він може вважати її своєю племінницею, хоча не до кінця в цьому впевнений, бо кривна спорідненість у них все-таки лише з боку Мері.

— У «Волмарті» точно є м'ячі, — каже Рей, — а у «Воллі-ворлді»¹ ж усе дешевше.

— У «Квік-Піку» є фіолетові. Фіолетовий — її улюблений колір. Я не впевнена, що у «Волмарті» будуть фіолетові.

— Якщо не буде, зупинимось біля «Квік-Піку» дорогою назад. — Він відчуває, що на голову тисне важезний тягар. Однаково буде так, як вона хоче. Вона завжди домагається свого. Шлюб — як гра в американський футбол, і він квотербек у команді невдах. Йому треба уважно вибирати місця. Робити короткі паси.

— Дорогою назад ми будемо не з того боку вулиці, — заперечує вона. Так, наче вони плывуть у щільному потоці міського транспорту, а не котять через майже покинуте людьми містечко, де більшість крамниць

¹ Іронічна назва супермаркету «Волмарт», що нагадує назву парку атракціонів з комедійного фільму «Канікули» (1983 р.) і походить від надмірного зав'язання деяких покупців.

виставлено на продаж. — Я просто забіжу, куплю м'яч і зразу ж прибіжу назад.

«З твоїми дев'яноста кілограмами, сонечку, — думає Рей, — «забіжу» — це слово з далекого минулого».

— Вони по дев'яноста дев'ять центів усього, — додає вона. — Не заощаджуй на сірниках.

«А ти не будь дегенераткою зі своїм шампанським», — думає він, а вголос каже:

— Купи мені там пачку курива. У мене скінчилося.

— Якщо покинеш, у нас з'явиться зайвих сорок доларів на тиждень.

Він заощаджує на тому, що платить другу в Південній Кароліні, щоб той відправляв йому дюжину блоків за раз. У Південній Кароліні вони на двадцятку за блок дешевші. А це великі гроші, навіть за мірками нинішніх часів. Він старається економити. Уже казав їй про це раніше й казатиме знову, але який сенс? В одне вухо влітає, в друге вилітає. А посередині нема нічого такого, у чому могли б затриматись його слова.

— Я колись курих по дві пачки на день, — нагадує він. — А тепер менш ніж по півпачки викурюю.

Насправді майже в усі дні він викурює більше. Вона про це знає, і Рей знає, що вона знає. Таким стає шлюб через певний час. Тягар на голові трошечки важчає. А ще він бачить, що Біз досі дивиться на неї. Він цю малу гидоту годує, заробляє гроші, на які те їдло *кунують*, а дивиться воно на неї. А ще кажуть, що джек-расели розумні.

Він завертає до «Квік-Піку».

— Якщо вже ти без них не можеш, то купуй на Індіанському острові, — каже вона.

— У тій резервації вже десять років не продають неоподаткованого курива. І про це я тобі розказував.

Він проїжджає повз бензоколонки й паркується біля крамниці. Затінку немає. Сонце стоїть у зеніті. Кондиціонер у машині дихає на ладан. Обое пігніють. Біз на задньому сидінні хекає. Вигляд у нього такий, наче на морді усмішка до вух.

— Ну то кидай, — говорить Мері.

— А ти кидай жувати батончики, — не лишається в боргу він. Йому не хотілося цього казати; він знає, як болісно вона сприймає все, що стосується надмірної ваги, але слова просто зриваються з вуст. Він не може їх утримати. Загадка.

— Я вже рік їх не їла, — драгується вона.

— Мері, коробка на горішній полиці. Двадцять чотири штуки. За борошном.

— Ти що, *нишпорив*? — обурюється вона. До щік приливає червона барва, і він бачить, якою вона була, коли ще не втратила своєї вроди. Чи привабливості. Усі казали, що вона гарненька, навіть його мати, яка її не любила.

— Я шукав відкривачку, — виправдовується він. — Бо взяв пляшку крем-соди. З кришечкою старого зразка.

— Відкривачку він шукав на горішній полиці комода, чорт забирай!

— Іди купуй м'яч, — каже він. — І цигарок мені прихопи. Будь другом.

— Невже ти не можеш почекати, коли ми додому приїдемо? Зовсім уже терплячки нема?

— Купи дешеві. Нефірмові. «Гармонія Преміум», так вони називаються. — На смак то засохлий курячий кіз'як, але нічого. Аби тільки вона заткнулася. Спека така, що зовсім не хочеться сперечатися.

— І де ти куритимеш? У машині, щоб я цим дихала!

— Я відчиню вікно, завжди ж відчиняю.

— Я куплю м'яч. Потім повернуся. Якщо тобі припече викинути чотири долари п'ятдесят центів, щоб затруїти собі легені, сам підеш купиш. А я посиджу з малюком.

Рей терпіти не може, коли вона зве Біза малюком. То пес, хай навіть такий розумний, як вихваляється Мері. Але він сере надворі й лиже себе там, де колись висіли яйця.

— Бісквітиків собі там прикупи, — радить він. — А може, шоколадні рулетики будуть, спеціальна пропозиція.

— Який же ти злий, — огризається вона. Вилазить із машини й хрєскає дверцятами. Він припаркувався надто близько до бетонного куба будівлі, тому їй доводиться протискатися повз машину бочком, і він знає, що вона знає: він дивиться на неї й бачить, як вона розтовстіла, протискатися мусить. Він знає, що вона думає: він припаркувався так близько до будівлі навмисне, щоб вона пропихалась. І, може, так воно і є.

Йому хочеться курити.

— Ну, дружеко Бізе, тепер ми з тобою вдвох.

Біз лягає на задне сидіння й заплющує очі. Так, він стає на задні лапи та кружляє кілька секунд, коли Мері ставить платівку й наказує танцювати, а коли каже йому, що він *поганий пес*, то йде в куток і стоїть там, сховавши морду. Але все одно він сере надворі.

Спливає час, а вона все не виходить. Рей відкриває бардачок. Порпається в щурячому гнізді з паперів, шукаючи сигарет, про які міг забути, але їх там нема. Натомість знаходить зефірне тістечко «Сніжка» в обгортці. Тицяє в нього пальцем. Твердоче, мов закаменілий труп. Йому вже, певно, тисяча років. А може, й більше. На ковчегу могли привезти.

— У кожного своя отрута, — зауважує він. Розгортає «Сніжку» й кидає її на задні сидіння. — Бізе, хочеш? На, жери давай.

«Сніжка» за два укуси щезає в Бізовій пащі. Він уже злизує кокосову стружку, що розсипалася на сидінні. У Мері була б істерика, але Мері немає.

Рей дивиться на рівень бензину й бачить, що лишилося півбака. Він міг би вимкнути двигун і опустити вікна, але тоді спечеться живцем. Сидячи під сонцем і чекаючи, коли вона купить фіолетовий пластмасовий кікбольний м'яч за дев'яносто дев'ять центів, коли у «Волмарті» вони по сімдесят дев'ять, він це точно знає. Але там вони жовті й червоні. Для Таллі не годяться. Принцеса хоче лише фіолетовий.

Він сидить, а Мері не повертається. «Святий Ісусе на поні!» — зітхає він. Струмки прохолодного повітря обвівають йому обличчя. Він знову думає, чи не вимкнути двигун, щоб зберегти трохи бензину, а потім посилає все під три чорти. Курива вона йому не принесе. Навіть дешевого, нефірмового. Це він точно знає. Треба ж було підколоти її з тими батончиками.

У дзеркалі заднього огляду він бачить молоду жінку. Вона підтюпцем біжить до машини. Ще товща за Мері; великі-великі цицьки ходором ходять під синім халатом. Біз її помічає й заходиться гавкотом.

Рей опускає вікно.

— Ваша дружина — білявка? — Вона захекано видихає слова. — Білявка в кедах? — Обличчя в неї блищить від поту.

— Так. Вона хотіла купити м'яч для нашої небоги.

— З нею щось не так. Вона впала. Знепритомніла. Містер Гош каже, в неї, мабуть, серцевий напад. Він викликав «швидку». Краще зайдіть.

Рей замикає авто і йде слідом за жінкою в крамницю. Усередині після машини прохолодно. Мері лежить на підлозі з розставленими ногами, розкинувши по боках руки. Вона біля дротяного кошика, у якому повно кікбольних м'ячів. Над кошиком висить табличка — «ГАРЯЧІ РОЗВАГИ ЛІТНЬОЇ ПОРИ». Очі в неї заплющені. Таке враження, що вона заснула на лінолеумі. Над нею стоять троє людей. Один з них — темношкірий чоловік у штанях кольору хакі та білій сорочині. На кишені — нашивка з написом «МІСТЕР ГОШ МЕНЕДЖЕР». Інші двоє — покупці. Один — худорлявий старий, майже без волосся на голові. Йому щонайменше під сімдесят. А друга — жінка-товстуха. Гладша за Мері. І за дівчину в синьому халаті теж гладша. Рей думає, що, як по правді, то це вона зараз мусить лежати на підлозі.

— Сер, це ви чоловік цієї леді? — запитує містер Гош.

— Так, — відповідає Рей. Але цього наче недостатньо. — Я її чоловік.

— Мені дуже прикро, але, здається, вона померла, — каже містер Гош. — Я зробив їй штучне дихання, рот у рот, але... — Він знизує плечима.

Рей уявляє, як темношкірий притуляється губами до рота Мері. Ніби цілує її по-французьки. Дихає їй у горло поряд із дротяним циліндром, наповненим пластмасовими м'ячами. Рей опускається на коліна.

— Мері, — кличе він. — Мері! — наче намагаючись її розбудити після безсонної ночі.

Здається, вона не дихає, але розібрати не завжди легко. Він прикладає вухо до її рота й не чує нічого. Він відчуває рух повітря на шкірі, але то, ймовірно, просто від кондиціонера.

— Цей пан зателефонував у «швидку», — каже товстуха. В руках у неї пакет «Баглз»¹.

— Мері! — кличе Рей. Цього разу гучніше, але він не може примусити себе кричати, поки стоїть навколішки, а кругом юрмляться люди, і один з них — той темношкірий. Він підводить погляд і вибачливо каже: — Вона ніколи не хворіє. Здорова, як бик.

— Ніколи не знаєш, — кидає старий. І хитає головою.

— Вона просто впала, — пояснює молодиця в синьому халаті. — Ні слова не промовила.

— А за груди вхопилася? — питає товстуха з «Баглзами» в руках.

— Не знаю, — зізнається молодиця. — Здається, ні. Хоча я не бачила. Вона просто впала.

Біля кікбольних м'ячів стоїть вішак із сувенірними футболками. На них написано щось на зразок: «ДО МОЇХ БАТЬКІВ У КАСЛ-РОКУ СТАВИЛИСЬ ЯК ДО ОСІБ КОРОЛІВСЬКОЇ КРОВІ, А МЕНІ ДІСТАЛАСЯ ЛИШ ЦЯ ВОШИВА ФУТБОЛКА». Містер Гош бере одну й каже:

— Хочете, я накрию їй обличчя, сер?

— Господи, ні! — вражено промовляє Рей. — Вона, може, непритомна. Ми ж не лікарі. — За спиною в містера Гоша він бачить трьох малих, підлітків, які зазирають усередину крізь вітрину. Один із них фотографує на мобільний.

Містер Гош, простеживши за Реевим поглядом, квапиться до дверей і розмахує руками.

— Ану киш звідси! Діти, пішли геть!

Сміючись, підлітки спинами вперед човгають по асфальту, а затим розвертаються і біжать повз бензоколонки до тротуару. Позаду них мріє в гарячому мареві майже порожнє містечко. Повз крамницю, пульсуючи репом, пролітає авто. Рею здається, що ці баси — то вкрадене серцебиття Мері.

— Де «швидка»? — питає старий. — Як це так, що її досі нема?

Рей вклякає біля дружини, а час іде. Спина болить, і печуть коліна, та якщо він підведеться, то стане простим глядачем.

¹ Марка кукурудзяних чипсів.

«Швидка» виявляється фургоном марки «Шевроле Сабербан», пофарбованим у білий з помаранчевими смугами. Спалахують червоні вогники. Спереду йде напис «ШВИДКА ОКРУГУ КАСЛ», тільки задом наперед. Щоб його можна було прочитати в дзеркалі заднього огляду. Рей думає, що це мудрий хід.

Двоє чоловіків, які заходять у крамницю, вдягнені в біле. Вони нагадують офіціантів. Один штовхає поперед себе на візку кисневий балон. Це зелений балон з перевідною картинкою у вигляді американського прапора.

— Вибачте, — перепрошує цей чоловік. — В Оксфорді була автомобільна аварія, ми щойно звідти.

Другий бачить Мері, яка лежить на підлозі, з розкинутими ногами, з руками по боках.

— Ой-ой, — каже він. Рей не вірить власним вухам.

— Вона жива? — запитує він. — Чи просто непритомна? Якщо так, то дайте їй кисню, бо мозок постраждає.

Містер Гош хитає головою. Молодиця в синьому халаті починає плакати. Рей хоче спитати в неї, чому вона плаче, та потім розуміє. З того, що він тільки-но сказав, вона цілу історію про нього придумала. А що, якби він прийшов сюди за тиждень чи десь так і вміло скористався з обставин, вона б із жалощів йому дала. Не те щоб він став із нею трахатись, але, може, й міг би. Якби схотів.

Зниці Мері не реагують на світло з ліхтарика-ручки. Один медик дослухається до її відсутнього серцебиття, а другий міряє відсутній кров'яний тиск. Певний час усе так і відбувається. Підлітки повертаються з друзями. Підходять ще й інші люди. Рей здогадується, що їх привабили червоні спалахи на даху «Сабербана» медиків — так комашки злітаються на світло лампи на веранді. Містер Гош знову на них кишкає, махає руками. Вони знову відступають. Та коли містер Гош повертається в коло до Мері та Рея, вони займають попередні позиції й знову заглядають усередину.

— Вона була вашою дружиною? — питає в Рея один з медиків.

— Так.

— Сер, мені дуже шкода, але вона померла.

— А. — Рей підводиться. У колінах лунає хрускіт. — Мені так і сказали, але я не був певен.

— Хай Діва Марія, Матір Божа, благословить її душу, — промовляє товста жінка з «Баглзами». І хреститься.

Містер Гош пропонує одному з медиків сувенірну футболку — накрити Мері обличчя, але той хитає головою і виходить надвір. Він повідомляє міні-натовпу, що там нема нічого цікавого, так, наче хтось йому повірить, що покійниця в «Квік-Піку» — це нецікаво.

Із заднього відділення машини «швидкої допомоги» медик витягає каталку. У нього це виходить одним сильним порухом зап'ястка. Ніжки

на коліщатах розкриваються самі. Полісілій старий притримує двері, й медик закочує смертне ложе всередину крамниці.

— Ух, яка спека, — говорить медик, витираючи лоба.

— Сер, я думаю, вам краще відвернутися, — радить другий, але Рей дивиться на те, як вони піднімають її й кладуть на каталку. У ногах лежить охайно складене простирадло. Вони натягують його на все тіло й прикривають обличчя. Тепер Мері схожа на кіношний труп. Її викочують із крамниці на спеку. Цього разу двері їм притримує гладуха з «Баглзами». Юрба ретирувалася на хідник. Їх там понад три десятки, стоять на незмінній серпневій спеці.

Повантаживши Мері, медики повертаються. В одного в руках текапланшет. Він ставить Рею десь двадцять п'ять запитань. Рей спроможний відповісти на всі, крім одного — про її вік. Потім згадує, що вона на три роки молодша за нього, і каже — тридцять чотири.

— Ми відвеземо її в Сент-Стіві, — повідомляє той, що з планшетом. — Можете їхати за нами, якщо не знаєте, де це.

— Я знаю, — озивається Рей. — А що? Ви хочете зробити розтин? Порізати її всю?

Дівчина в синьому халаті охкає. Містер Гош оповиває рукою її плечі, й вона ховає обличчя в його білій сорочці. Рей задумується, чи містер Гош її трахає. І сподівається, що ні. Не тому, що в містера Гоша коричнева шкіра, до цього Рееві байдуже, а тому, що він, напевне, удвічі старший за неї. Старший чоловік може зловживати своїм становищем, а надто якщо він начальник.

— Ну, це не нам вирішувати, — каже медик, — але, швидше за все, ні. Вона померла в присутності людей...

— Оце вже точно, — перебиває жінка з «Баглзами».

— ...і в неї явно стався серцевий напад. Я думаю, ви практично одразу зможете її забрати в бюро ритуальних послуг.

Бюро ритуальних послуг? Ще годину тому вони сиділи в машині й сперечалися.

— Я не знаю ніякого бюро, — каже він. — Ні бюро, ні ділянки на цвинтарі — нічого нема. Звідки це все могло в мене взятися? Їй *тридцять чотири* роки.

Медики обмінюються поглядами.

— Містере Беркет, у лікарні Сент-Стіві є люди, які вам неодмінно з цим усім допоможуть. Не турбуйтеся.

— Не *турбуватися*? Ну нічого собі!

Фургон медиків виїжджає зі стоянки; пробліскові маячки досі спалахують, але сирена вимкнена. Юрба на хіднику потроху розсотується.

Продавчиня, старий, товстуха й містер Гош дивляться на Рея такими поглядами, наче він — особлива людина. Якесь знаменитість.

— Вона хотіла фіолетовий м'яч для нашої небоги, — згадує він. — У неї день народження. Її звати Таллі. На честь актриси назвали.

Містер Гош бере з дротяного коша фіолетовий кікбольний м'яч і обома руками простягає його Рееві.

— За рахунок закладу, — каже він.

— Дякую, сер, — відповідає Рей.

Жінка з «Баглзами» раптом заливається слізьми.

— Матір Божа, Діво Маріє, — примовляє вона.

Якийсь час вони стоять і розмовляють. Містер Гош витягає з холодильника содову. Також за рахунок закладу. Вони цмулять прохолоджувальні напої, і Рей розкаже їм трохи про Мері, уникаючи теми сварок. Він розкаже, як вона колись зробила ковдру, що здобула третій приз на ярмарку округу Касл. То було у 2002-му. Чи, може, у 2003-му.

— Це так сумно, — зітхає жінка з «Баглзами». Вона розкриває пакет і пускає його по колу. Вони їдять і п'ють.

— Моя дружина відійшла вві сні, — повідомляє лисуватий старий. — Просто лягла на диван і більше не прокинулася. Ми були одружені тридцять сім років. Я завжди очікував, що піду першим, але Господь Бог розпорядився інакше. Досі перед очима, як вона лежить на дивані. — Він хитає головою. — Я не міг у це повірити.

Настає момент, коли Рей уже не знає, що їм ще розказувати, і вони теж не знають, що розповідати йому. Знову надходять покупці. Містер Гош обслуговує одних, а жінка в синьому халаті — інших. Потім товстуха каже, що їй час іти. І перед виходом цілує Рея в щоку.

— Містере Беркет, вам треба подбати про свою справу, — каже вона йому. Докірливим і кокетливим водночас тоном. Рей думає, що перед ним ще одна нагода жалісливого перепихону.

Він дивиться на годинник, що висить над прилавком. На його циферблаті — реклама пива. Майже дві години минули, відколи Мері проштовхнулася між машиною та шлакобетонною стіною «Квік-Піку». І саме тоді він уперше згадує про Біза.

Коли він відчиняє дверцята, в обличчя вдаряє потужна хвиля спеки, і поклавши руку на кермо, щоб нахилитися всередину, він рвучко її відсмикує з криком. Там, усередині, градусів сто тридцять, не менше¹. Біз лежить, дохлий, на спині. Очі заволокло молочно-білою плівкою. Язик звисає збоку. Рею видно, як зблискують його зуби. У вусах заплуталися кокосові крихти. Це видовище не мусить бути смішним, але воно

¹ 54 за Цельсієм.

кумедне. Не досить кумедне, щоб розсміятися, але таке кумедне, що на позначення цього навіть якесь химерне слово існує, але він не може його згадати.

— Бізе, друже, — каже він. — Пробач мені. Зовсім я про тебе забувся.

Великий смуток і веселощі охоплюють його, коли він дивиться на підсмаженого джек-расела. Яка кричуща ганьба, що така печальна подія може водночас і розвеселити.

— Що ж, зате ти тепер там з нею, правда? — говорить він, і ця думка така сумна (хоч і дуже приємна), що він починає плакати. Його аж трясє від бурі ридань. А плачучи, він думає про те, що тепер може курити скільки влізе й де завгодно в будинку. Він може курити прямісінько за її обіднім столом.

— Ти, Бізе, друже, тепер з нею, — мовить він крізь сльози, хрипко й здавлено. Яка полегкість — коли твій голос звучить цілком відповідно до ситуації. — Бідолашна старенька Мері, бідолашний старенький Біз. А хай воно все горить!

Не перестаючи плакати, з фіолетовим кікбольним м'ячем, затиснутим під пахвою, він повертається у «Квік-Пік». Каже містерові Гошу, що забув узяти сигарети. Думає, може, містер Гош і пачку «Гармонії Преміум» йому вділить за рахунок закладу, проте аж так далеко Гошева щедрість не поширюється. Рей димить усю дорогу до лікарні, з зачине-ними вікнами, Бізом на задньому сидінні й увімкненим на повну потужність кондиціонером.

З думкою про Реймонда Карвера

Буває так, що написати оповідання легко — воно виникає цілком і повністю, як завершена річ. Але найчастіше вони приходять до мене двома частинами: спершу горнятко, потім вушко до нього. А позаяк вушко може не з'являтися тижнями, місяцями, ба навіть роками, то я на задвірках свідомості тримаю скриньку, в якій повно незавершених горнят, і кожне дбайливо сповите в ту унікальну психічну обгортку, що її ми звемо пам'яттю. Вирушати на пошуки вушка ніяк не можна, навіть якщо горнятко надзвичайно красиве; треба терпляче очікувати, коли воно саме з'явиться. Я розумію, що це досить-таки лажова метафора, та коли заходить мова про той процес, який називається літературною творчістю, то більшість метафор лажові. Я все життя пишу художню літературу, проте й досі дуже погано розумію, як працює вся ця кухня. Хоча про свою печінку я теж не знаю, як вона працює, але, допоки вона виконує свою роботу, мене це влаштовує.

Років із шість тому я був свідком передаварійної ситуації на жвавому перехресті в Сарасоті. Лихач за кермом вантажівки-громила (із тих, що з велетенськими колесами) хотів уклитися в лівоповоротну смугу руху, яка вже була зайнята іншим таким самим громилом. Водій, на чие місце замірялися, ударив по клаксону, очікувано заверещали гальма, і два бегемоти-бензиножери спинилися, коли до зіткнення лишалося всього якихось кілька дюймів. Водій на поворотній смузі опустив вікно й підняв у блакитне флоридське небо палець — жест американський, ніби сам бейсбол. Мужик, що мало в нього не вривався, відповів на привітання тим самим і по-тарзанівськи погупав себе кулаками в груди, що мало означати: «*Нариваєшся?*» Та потім світлофор став зеленим, засигналили інші водії, й вони поїхали далі, так і не дійшовши до фізичного конфлікту.

Той інцидент змусив мене задуматись: а що було б, якби ті двоє повилазили зі своїх машин і почали свої розбірки просто там, на трасі Таміама? Нічого безглузлого в таких фантазіях немає: вибухи люті на дорозі трапляються повсякчас. На жаль, «трапляється повсякчас» — не рецепт гарного оповідання. Та все ж та аварійна ситуація запала мені в душу. То було горнятко без вушка.

Десь через рік, обідаючи якось із дружиною в «Еплбіз»¹, я побачив чоловіка за п'ятдесят, який кравав на шматочки рубаний стейк для літнього пана. Він робив це дуже старанно, а літній пан просто вдивлявся кудись у порожнечу в нього понад головою. У якусь мить старий наче трохи прийшов до тями й хотів був узяти виделку та ніж, певно, щоб самому себе погодувати. Але молодший чоловік усміхнувся й похитав головою. Літній пан облишив спроби й знову повернувся до вдивляння в порожнечу. Я вирішив, що це батько з сином. І виявилось, що це якраз воно: вушко до мого горнятка з вибухом дорожньої люті.

Бетмен і Робін посварилися

Сендерсон бачиться з батьком двічі на тиждень. По середах увечері, зачинивши ювелірну крамницю, котру його батьки відкрили ще хтозна якого року, він проїжджає три милі до «Розкішного маєтку» й там навідує свого тата, найчастіше в кімнаті відпочинку. Або в його «люксі», якщо в тата видався поганий день. Щонеділі Сендерсон водить його кудись пообідати. Заклад, у якому доживає свого затуманеного віку тато, насправді зветься «Відділенням “Гарвест-Гілз” для особливого догляду», але Сендерсон вважає, що «Розкішний маєток» — точніша назва.

Вони не так уже й погано проводять час разом, і не лише тому, що Сендерсон більше не мусить міняти старому постіль, коли той сходить під себе, і вставати серед ночі, коли тато йде блукати будинком — гукає дружину, щоб посмажила йому яечню-бовтанку, чи повідомляє Сендерсону, що ті клятї пацани Фредерикси знову на задньому подвір'ї киряють і верещать один на одного (Дорі Сендерсон ось уже п'ятнадцять років як померла, а троє пацанів Фредериксів, давно вже не пацанів, переїхали). Про хворобу Альцгеймера існує такий бородатий жарт: є в ній і щось хороше — щодня знайомишся з новими людьми. А Сендерсон для себе відкрив щось насправді хороше: сценарій лишається практично незмінним. А отже, тобі майже ніколи не доводиться імпровізувати.

Узяти, наприклад, «Еплбіз». Понад три роки вони в неділю обідають у тому самому ресторанчику, і тато майже щоразу каже те саме: «Непогано тут. Треба буде ще раз навідатися». Він завжди їсть рубаний стейк, слабко просмажений, а коли приносять хлібний пудинг, повідомляє Сендерсону, що в його жінки пудинг виходить кращим. Торік у меню «Еплбіз» на Комерс-вей пудингу не було, тож тато, змусивши Сендерсона

¹ Мережа ресторанів швидкого харчування.

чотири рази прочитати йому список десертів уголос і поміркувавши над ним нескінченні дві хвилини, замовив яблучний коблер¹. Коли пиріг принесли, тато зауважив, що Дорі подавала такий із жирними вершками. А далі просто сидів, утупившись крізь вікно в автостраду. Наступного разу він зробив таку саму ремарку, але пиріг з їв увесь, до самісінького денця тарілки.

Зазвичай він може згадати, як звуть Сендерсона і хто він йому такий, але часом зве його Реджі, іменем старшого брата. Реджі загинув сорок років тому. Коли Сендерсон збирається вже йти з «люкса» по середах (чи по неділях, коли привезе батька назад у «Розкішний маєток»), тато незмінно дякує та обіцяє, що наступного разу йому вже буде значно ліпше.

Замолоду, до зустрічі з Дорі Левін, котра зробила його цивілізованим, майбутній тато Сендерса був грубим мужиком, працював у буровій бригаді на техаських нафтових полях. Та й тепер він часом перевтілюється в себе тодішнього — чоловіка, який і не мріяв одного дня стати успішним продавцем ювелірних прикрас у Сан-Антоніо. У такі дні він прикутий до свого «люкса». Якось він перевернув ліжко й поплатився за надмірні зусилля переломом зап'ястка. Коли черговий санітар — Хосе, татів улюбленець, — запитав, навіщо він це зробив, тато відповів: бо те падло Гантон не схотіло вимикати радіо. Жодного Гантона, звісно, не існує. Зараз ні. Колись, у минулому, може, й існував. Імовірно.

А останнім часом у тата з'явилася схильність до kleptomанії. У його кімнаті санітари, медсестри й лікарі знаходять усяку всячину: вази, пластмасові ложки-виделки з їдальні, пульт дистанційного керування з кімнати відпочинку. А якось Хосе витяг із-під татового ліжка коробку, в якій колись були американські сигари. Тепер там лежали розрізнені шматки пазлів та вісімдесят-дев'яносто гральних карт. Навіщо тато все це ховає, він нікому пояснити не може, зокрема й рідному синові, а найчастіше взагалі заперечує, що він узагалі щось брав. Якось він повідомив Сендерсону, що то Гандерсон підкинув, щоб у нього були неприємності.

— Тату, ти маєш на увазі Гантона? — спитав Сендерсон.

Тато відмахнувся кістлявою й сухою, мов гілляка, рукою.

— Та цей лайдак тільки те й робив, що за спідницями гасав. Справжній чистопородний поцькошукач із Поцьковіля.

Але kleптофаза нібито минається (принаймні так каже Хосе), і цієї неділі його тато досить-таки спокійний. У нього не те щоб проясніло в голові, але й зовсім кепським цей день назвати не можна. Достатньо хороший день, щоб відвідати «Еплбіз». А якщо їм вдасться його пережити так, щоб тато не обмочився, то взагалі буде свято. На ньому труси-підгузок, але, звісно, від запаху вони не рятують. Тому Сендерсон

¹ Пиріг, у якому мінімум тіста й максимум начинки (яблук, ягід тощо).

завжди замовляє їм столик у кутку. Це не проблема: обідають вони о другій, а о цій порі післяцерковна юрба вже розсотується по домівках, дивитися по телику бейсбол чи футбол.

— Ти хто? — запитує тато в машині. Днина ясна, однак прохолодна. У своїх завеликих сонцезахисних окулярах і вовняному пальті він дуже скидається на дядька Джуніора, старого гангстера з «Клану Сопрано».

— Я Дугі, — каже Сендерсон. — Твій син.

— Я пам'ятаю Дугі, — відповідає тато, — але він помер.

— Ні, тату, не-а. То Реджі помер. Він... — Сендерсон уривається й чекає, чи не договорить за нього тато. Тато не договорює. — Сталась аварія.

— П'яний був, ага? — питає тато. Навіть по стількох роках чути таке все одно боляче. Це негативний бік батькової хвороби — він вряди-годи, хоч і ненавмисне, виявляє жорстокість, а вона завдає пекучого болю.

— Ні, — відповідає Сендерсон, — у нього врізався один малий. А сам відбувся кількома подрпинами.

Тому малому зараз уже перевалило за п'ятдесят, і в нього сріблиться волосся на скронях. Сендерсон сподівається, що в цієї дорослої версії того підлітка, який убив його брата, нині сколіоз, що його дружина померла від раку яєчників, що він захворів на свинку, осліп і став безплідним. Але, найімовірніше, у нього все в ажурі. Працює менеджером десь у продуктовій крамниці. А може, навіть менеджером в «Еплбіз», хай їм Бог помагає. Та й чому ні? Йому було шістнадцять. Усе вже сплило за водою. Юнацька необачність. Документи мали засекретити. А Реджі? Його також «засекретили». Кістки всередині костюма під надгробком на Мішн-Гіл. Бувають дні, коли Сендерсон не може згадати, який він був із себе.

— Ми з Дугі колись гралися в Бетмена й Робіна, — каже тато. — То була його улюблена гра.

Вони зупиняються на світлофорі, на перехресті Комерс-вей та Ерлайн-роуд, де невдовзі й станеться халепа. Сендерсон дивиться на батька, і усмішка торкає його вуста.

— Ага, тату, чудово! Був рік, коли ми навіть вийшли надвір у костюмах, на Гелловін, пам'ятаєш? То я тебе намовив. Хрестоносець у плащі й Диво-хлопчик.

Тато дивиться в лобове скло «Субару» Сендерсона й нічого не відповідає. Про що він думає? Чи його мисленневі процеси зійшли нанівець і линуть, як порожня радіохвиля? Подеколи Сендерсон уявляє собі звук, що мусить іти від тієї рівної лінії: ммммммм. Так у давні часи, ще до появи кабельного й супутникового ТБ, звучав екран налаштування телевізора.

Сендерсон кладе руку на тонке передпліччя в рукаві пальта й по-дружньому стискає.

— Ти був у зюсю п'яний, мама нетямилася від люті, зате я веселився від душі. То був мій найкращий Гелловін.

— Я при дружині ніколи не пив, — каже тато.

Так, думає Сендерсон, коли на світлофорі загоряється зелене світло. Бо вона тебе відучила.

— Тату, допомогти тобі щось вибрати з меню?

— Я й сам можу прочитати, — відповідає батько. Насправді він уже давно на це не здатний, але в їхньому кутку дуже світло, і він може пороздивлятися картинки, навіть не знімаючи своїх гангстерських сонцезахисних окулярів у стилі дядька Джуніора. До того ж Сендерсон наперед знає, що він замовить.

Коли підходить офіціант, несучи їм чай із льодом, тато повідомляє, що він буде рубаний стейк, слабко просмажений.

— Хочу, щоб він був рожевий, але не червоний, — каже він. — Червоний я відішлю назад.

Офіціант киває.

— Як завжди.

Тато дивиться на нього з підозрою.

— Квасоля чи капуста салат?

Тато пирхає.

— Смієшся? Уся та квасоля була мертва. Того року й біжутерію продати було годі, не кажучи вже про справжні коштовності.

— Він буде салат, — каже Сендерсон. — А мені принесіть...

— Уся та квасоля була мертва! — з притиском повторює тато й кидає на офіціанта бундючний погляд, немовби каже: «Чи посмієш ти мені заперечити?»

Офіціант уже не вперше і не вдруге їх обслуговує, тому просто киває й підтверджує:

— Вона була мертва, — а потім повертається до Сендерсона й питає: — А вам, сер?

Вони обідають. Тато відмовляється зняти пальто, тож Сендерсон просить пластиковий слинявчик і пов'яже його батькові на шиї. Тато не протестує, може, навіть не помічає цього. Трохи капусти опиняється в нього на штанях, але більшу частину грибною підливки приймає на себе слинявчик. Коли вони вже доїдають, тато інформує залу, в якій майже немає людей: йому так сильно припекло попісяти, що в роті аж присмак сечі стоїть.

Сендерсон веде його до чоловічого туалету, і батько дозволяє йому розстебнути ширіньку, та коли Сендерсон пробує відтягти вниз еластичний перед трусів-підгузка, тато ляскає його по руці.

— Ніколи не лізь до чужого краника, бешкетнику, — роздратовано мовить він. — Невже ти не знаєш?

Це будить давній спогад: Дугі Сендерсон стоїть перед унітазом зі спущеними штанцями, а тато біля нього на колінах, навчає. Скільки йому тоді було років? Три? Усього два? Так, може, й тільки два, але в правдивості спогаду він не сумнівається. Він мов іскристий спалах від уламку скла на узбіччі дороги, який так влучно відбиває промінь, що аж лишає по собі слід на сітківці.

— Наготуй зброю, займи позицію, будеш готовий — відкривай вогонь, — каже він.

Тато дивиться на нього з підозрою, а потім розбиває Сендерсону серце широкою усмішкою.

— Я своїм малим так казав, коли до туалету їх привчав, — мовить він. — Дорі сказала, що це моя робота, і я з нею впорався, їй-богу.

Він випускає струмінь, і більша його частина все-таки втрапляє в пісуар. Розливається кисло-солодкавий запах. Діабет. Але яка різниця? Іноді Сендерсон думає: що раніше, то ліпше.

Коли вони повертаються до столика, тато, досі в слинявчику, виголошує свій вердикт:

— Непогано тут. Треба буде ще раз навідатися.

— Тату, на десерт щось хочеш?

Тато зважає цю думку — порожнім поглядом дивиться у вікно, рот розтулений. Чи це знову порожня радіохвиля? Ні. Цього разу ні.

— А чом би й ні? Ще влізе.

Обидва замовляють яблучний коблер. Тато роздивляється кульку ванільного на скоринці, звівши в суцільну лінію куцасті брови.

— Моя дружина подавала таке з жирними вершками. Її звали Дорі. Це від Дорін. Як у «Клубі Мікі-Мауса»¹. Привіт-привіт, просимо-просимо, надзвичайно вам раді.

— Тату, я знаю. Їж давай.

— Ти Дугі?

— Угу.

— Точно? Голову мені не морочиш?

— Ні, тату, я Дугі.

Батько підносить догори ложку яблук, з якої скрапує морозиво.

— Ми ходили, правда ж?

— Ходили куди?

— По цукерки в костюмах Бетмена й Робіна.

¹ Телевізійна програма виробництва студії Волта Диснея, що транслювалася з перервами з 1955 до 1996 року.

Від несподіванки Сендерсон заливається сміхом.

— Звісно, ходили! Мама сказала, що я народився дурком, а от тобі виправдання нема. А Реджі й близько до нас підходити не хотів. Сказав, що йому огидна вся ця затія.

— Я тоді баньки залив, — каже тато й береться їсти десерт. А доївши, відригує, тицяє пальцем у вікно й каже: — Глянь на отих пташок. Ще раз, як вони звучать?

Сендерсон дивиться. Птахи купчаться на сміттебаку, що стоїть на паркувальному майданчику. Ще кілька повсідалися на паркан поза ним.

— Ворони, тату.

— Точно, Господи, я ж знав, — говорить тато. — Тоді нас ворони не діймали. У нас була пневматична гвинтівка. Ану слухай. — Він діловито нахилиється вперед. — Ми вже тут бували?

У думках Сендерсона блискавкою пролітають метафізичні можливості, що криються в цьому запитанні, і він відповідає:

— Так. Ми буваємо тут мало не щонеділі.

— Гарне місце. Але знаєш, я думаю, треба вертатись. Я стомився. Хочу отого іншого.

— Подрімати.

— Отого іншого, — каже тато й дивиться на нього бундючним поглядом.

Сендерсон жестом просить, щоб виписали рахунок. Поки він розплачується біля каси, тато з поважним виглядом, запхавши руки глибоко в кишені, прямує до виходу. Сендерсон квапливо хапає здачу й біжить стрімголов, щоб зловити двері, перш ніж тато встигне вийти на паркінг чи на чотири смуги Комерс-вей, якими летить транспорт.

— Хороший був вечір, — каже тато, коли Сендерсон застібає на ньому пасок.

— Який вечір?

— Гелловіну, дурко. Тобі було вісім, отож, тоді був тисяча дев'ятсот п'ятдесят дев'ятий. Бо ти народився в п'ятдесят першому.

Сендерсон вражено дивиться на батька, проте старий уже втупився просто поперед себе в смуги машин. Сендерсон зачинає пасажирські дверцята, обходить свій «Субару» спереду, всідається за кермо. Два-три квартали вони мовчать, і Сендерсон уже думає, що батько про все забув. Але ні.

— Коли ми прийшли до будинку Форестерів біля підніжжя пагорба... пам'ятаєш пагорб?

— Пагорб на Черч-стрит, авжеж.

— Точно! Норма Форестер відчинила двері й каже тобі... ти тоді не встиг ще й рота розкрити... каже: «Цукерки чи життя?» А тоді на мене дивиться й питає: «Цукерки чи бухло?»

І тато сміється, так, наче іржаві завіси риплять. Такого Сендерсон від нього не чув уже з рік чи й більше. Тато навіть по стегну себе лясає.

— Цукерки чи бухло! От уже! Ну що, ти згадав?

Сендерсон чесно намагається, але зазнає поразки. Усе, що він пам'ятає, — яким щасливим він тоді був, що тато поряд, хоч татів костюм Бетмена, нашвидкуруч склепаний, був фуфлуватим. Сіра піжама, емблему з кажаном намальовано спереду фломастером. Плащ викроїли зі старого простирадла. За пояс зі спорядженням правив шкіряний пасок, за який батько позапахав різноманітні викрутки й стамески (навіть гайковий ключ) із ящика для інструментів, що стояв у гаражі. Маскою була побита мілля балаклава, яку тато підкотив аж до носа, щоб видно було рот. Стоячи перед дзеркалом у коридорі й готуючись вийти надвір, він розтягував боки маски, щоб зробити вуха, але вони категорично відмовлялися стирчати.

— Вона запропонувала мені пляшку «Шайнера»¹, — каже тато. Вони вже проїхали дев'ять кварталів по Комерс-вей і наближаються до перехрестя Ерлайн-роуд.

— І ти взяв?

Тато в ударі. Сендерсон був би щасливий, якби так тривало аж до «Розкішного маєтку».

— А то. — Він примовкає. Комерс-вей наближається до перехрестя, і ось уже дві смуги перетворюються на три. Крайня смуга ліворуч — поворотна. Для транспорту, що йде попереду, горить червоне світло, але світлофор, який регулює рух на лівоповоротній смузі, показує зелену стрілку. — У тієї бабенці буфери були що твої подушки. Кращої за неї коханки я в житті не мав.

Так, вони завдають тобі болю. Сендерсон знає про це не лише з власного досвіду, а й із розмов з іншими людьми, що мають родичів у «Маєтку». Найчастіше вони роблять це ненавмисно, але все одно це відбувається. Ті рештки спогадів, які ще лишаються при них, перетасувалися (мов ті поцуплені шматочки пазлів, що їх Хосе знайшов у сигарній коробці під татовим ліжком), і в них немає господаря, ніхто не здатен відокремити те, про що дозволено говорити, від того, про що ліпше б мовчати. Сендерсон ніколи не мав жодних причин вважати, що його батько міг бути бодай трохи невірним своїй дружині протягом усіх сорока з гаком років їхнього подружнього життя, проте чи не думають так само

¹ Марка техаського пива.

всі вже дорослі діти, коли шлюб їхніх батьків був безхмарним і жили вони душа в душу?

Він відводить погляд від дороги, хоче глянути на батька, і саме через це й стається аварія, а не просто одна з тих загроз зіткнення, що постійно виникають на завантажених транспортних магістралях, таких як Комерс-вей. Та навіть попри це нічого жахливо серйозного в тій аварії нема. Сендерсон знає, що він на мить втратив пильність і перестав дивитись на дорогу, але також розуміє, що його провини не було.

На його смугу виїжджає пікап, один з тих наворочених, з величезними шинами й ліхтарями на даху. Він хоче якнайшвидше потрапити на лівоповоротну, щоб розвернутися, перш ніж згасне зелена стрілка. Задні поворотники не блимають — це Сендерсон розуміє тієї миті, коли ліва передня частина його «Субару» зіштовхується з заднім бортом пікапа. Їх із батьком обох жбуряє вперед, паски безпеки напинаються, а в гладенькому дотепер капоті «Субару» раптово настовбурчується товстий рубець. Але подушки безпеки не розкриваються. Уривчасто дзеленчить скло.

— От гад! — кричить Сендерсон. — Господи! — І тут він робить помилку. Натискає на кнопку, що опускає вікно, виставляє руку й показує пікапу середній палець. Згодом він думатиме, що зробив це тільки тому, що в салоні разом з ним сидів тато, який був в ударі.

Тато. Сендерсон обертається до нього.

— З тобою все в порядку?

— Що таке? — питає тато. — Чому ми стали?

Він розгублений, але поза тим — у нормі. Добре, що був пристебнутий, хоча, бачить Бог, нині про паски безпеки важко забути. Сучасні машини цього не дозволяють. Варто проїхати п'ятдесят футів непристебнутим — і все, вони заходяться вереском від обурення. Сендерсон перехилиється через батькові коліна, відчиняє великим пальцем руки бардачок, витягає документи на авто й страховку. А коли знову випростує спину, дверцята пікапа вже відчинені й водій чимчикує до нього, не звертаючи ні найменшої уваги на машини, які йому сигналять і маневрують, обминаючи свіжу ДТП. Машин на дорозі не так багато, як могло би бути в будній день, однак Сендерсон не бачить у цьому доброго знаку, бо дивиться на водія, що прямує до нього, і думає: «Оце я влип».

Він знає цього типа. Не особисто, звісно, але в Південному Техасі таких повно. На ньому джинси й футболка з подертими на плечах рукавами. Не обрізаними — пошарпаними так, що смужки тканини звисають на засмаглих опуклості м'язів передпліччя. Джинси приспущені на стегнах, і видно бренд білизни. Від петлі на поясі, не стягнутому ремнем, до задньої кишені зміїться ланцюг, а на іншому його кінці, поза сумнівом, — великий шкіряний гаман, з логотипом геві-метал-гурту, напевно. Передпліччя й кисті рук вкриті татуюваннями, навіть по шиї вгору малюнки

тягнуться. Коли Сендерсон через камеру спостереження бачить такого типа на тротуарі перед своєю ювелірною крамницею, його рука сама тягнеться до кнопки, яка замикає двері. От і зараз він хотів би натиснути на кнопку, яка замикає дверцята машини, але, звичайно, це неможливо. Не слід було показувати цьому типу фак, він же навіть мав час обміркувати можливі дії, бо для цього мусив опустити скло. Але тепер запізно.

Сендерсон відчиняє дверцята й виходить з машини, готовий утихомирювати, перепрошувати, хоч і не мусить цього робити — врешті-решт, це його татуований підрізав, а не навпаки. Але є й щось інше, і це «щось» змушує його руки та потилицю вкритися гусячою шкірою, по якій тепер, коли він виліз із кондиційованого салону, стікає піт. Татування в цього типа грубі, хаотичні: ланцюги довкола біцепсів, шпичаки терну обплітають передпліччя, на одному зап'ястку — кинджал із краплиною крові, що висить на вістрі леза. У майстернях таких не набивають. Це тюремне мистецтво. У Татмена в чоботях зріст під метр дев'яносто, і важить він як мінімум дев'яносто кіло. А то й усю сотню. А Сендерсон — метр сімдесят п'ять на зріст, і вага в нього — трохи за сімдесят.

— Послухайте, перепрошую, що показав вам палець, — каже Сендерсон. — То я зопалу. Але ви виїхали на мою смугу без...

— Гля, шо ти з моєю тачкою зробив! — бичує Татмен. — Я на ній і трьох місяців не проїздив!

— Нам потрібно обміняти інформацією для страхових. — А ще їм потрібен коп. Сендерсон роззирається довкола в пошуках поліцейського, але бачить лише роззяв, які пригальмовують, щоб прикинути суму збитків, а тоді знову тиснуть на газ.

— Ти думаєш, у мене страховка є? Та кредит на цю суку стіки бабла жере, що я не вспіваю платити!

Страховка в тебе бути мусить, думає Сендерсон, такий закон. Та тільки цей гевал не вважає себе зобов'язаним щось там мати. Остаточне свідчення цьому — гумові яєчка, що теліпаються під номерами.

— Ти чо мене, дебіл, не пропустив?

— Часу не було, — пояснює Сендерсон. — Ви підрізали, не блимнули...

— Я блимнув!

— Тоді чому поворотник не увімкнений? — показує Сендерсон.

— Бо ти мені, сука, фару розбив, слоняра ти! І шо я тепер своїй дівчині скажу? Вона, блядь, перший внесок платила. Та не пхай ти мені цю херню в ніс!

Він вибиває з руки на землю страховий поліс і свідцтво про реєстрацію автомобіля, які досі простягає йому Сендерсон. Той, приголомшений, дивиться на свої документи — вони тепер лежать на дорозі.

— Я поїхав, — каже Татмен. — Я собі поремонтую, ти — собі. Отак і розбіжимося.

Пошкодження в «Субару» набагато гірші, ніж у абсурдно великого пікапа, — на півтори-дві тисячі гірші. Але навіть не це змушує Сендерсона заговорити. І не страх перед тим, що цей дуболом вийде сухим з води: усе, що Сендерсон мусить зробити, — переписати номер з таблички, під якою теліпається та гумова мошонка. І його діймає навіть не спека (колосальна, до речі). Його діймає думка про батька, який сидить на пасажирському сидінні, причмелений від заспокоїливого, не розуміє, що сталося, хоче спати. Вони вже мали бути на півдорозі до «Розкішного маєтку», але ж ні. Ні. Бо цьому прибацаному засранцю закортіло зрізати кут на дорозі. Прямо ж таки мусив попертися проти транспорту до тієї зеленої стрілки, поки не згасла, бо інакше світ би накрила пільма й повіяли вітри Судного дня.

— Ні, так не піде, — каже Сендерсон. — Це сталося з вашої вини. Ви мене підрізали, не ввімкнули сигналу. Я не мав часу загальмувати. Покажіть свідоцтво про реєстрацію та водійські права.

— Хрін тобі, — каже здоровило і б'є Сендерсона в живіт. Сендерсон складається навпіл; усе повітря зі свистом вилітає з легень. Дурний він був, що спровокував водія пікапа, і *знав же*, що не треба. Та один погляд на ті аматорські татухи, і *будь-хто* би зрозумів, що не треба; але він усе одно на це пішов, бо не вірив, що таке може статися серед білого дня, на перехресті Комерс-вей та Ерлайн-роуд. Він — член Американської молодіжної торгової палати. Його не били з третього класу, коли розгорілася суперечка через бейсбольні картки.

— На тобі свідоцтво, — каже Татмен. По його щоках потужно струмує піт. — Подобається? А прав у мене ніяких нема, ясно тобі? *Немає*, блядь. Я через тебе можу сильно попасти, і це все ти винен, бо ти сидів дروحив замість дивитися, куди їдеш. Жопа ти йобана!

І після цього в Татмена зриває стріху. Може, виною всьому аварія, може, спека або ж те, що Сендерсон наполягав, щоб він показав йому документи, яких у Татмена катма. А може, його підштовхнув звук власного голосу. Сендерсон багато разів чув вислів *«зірвало стріху»*, але усвідомлює, що досі не розумів усієї повноти значення цієї фрази. Татмен — його вчитель, і вчитель хороший. Він стискає обидві руки в один кулак, переплітаючи пальці. Сендерсон встигає помітити, що на кісточках рук Татмена вибито блакитні очі, а тоді його в голову збоку вдаряє кувалда, і він завалюється на правий борт своєї новопошкодженої машини. Він ковзає вздовж, відчуваючи, як металеве вістря розпорює тканину сорочки та шкіру під нею. Боком спливає кров, гаряча, мов лихоманка. Коліна підгинаються, і він падає на дорогу. Дивиться вниз на свої руки, не вірячи, що то *його* руки. Права щока гаряча й пухне, мов тісто на хліб. Праве око сльозиться.

Настає черга удару в поранений бік, трохи вище від лінії поясу. Голова Сендерсона вдаряється об правий передній колісний диск «Субару» й відскакує від нього. Він силкується вивізти з тіні Татмена. Той кричить на нього, але Сендерсон не може розібрати слів: то просто якийсь «ва-ва-ва» — такими звуками дорослі розмовляють з дітьми в мультіках за коміксами «Дрібнота». Він хоче сказати Татмену: ну все, все, ми просто не порозумілися, давайте все переграємо. Він хоче сказати: добре те, що добре кінчається (хоча для нього все скінчилося дуже навіть зле), їдьте своїм шляхом, а я поїду своїм, щасливої дороги, пасажирів, до наступних зустрічей. Хоче сказати, але не може вдихнути повітря. Він думає: зараз у мене буде серцевий напад, може, він уже відбувається. Хоче підвести голову (якщо вже помирати, то хай перед очима буде щось цікавіше, ніж поверхня Комерс-вей і передній край власної зраненої машини), але в нього не виходить. Відчуття таке, що замість шиї в нього тепер макаронина.

Знов удар, цього разу — в м'ясисту частину лівого стегна вгору. Та раптом Татмен гортанно кричить, і дорожнє покриття заляпують червоні краплини. Сендерсон спершу думає, що потекло з його носа (або з губ від подвійної сили удару в обличчя). Але одразу ж відчуває, як на потилицю падає тепла рідина. Це наче тропічна злива. Він відповідає трохи далі, проминає капот своєї машини, а вже там збирається на силі, перевертається на спину й сідає. Дивиться вгору, мружачись у сліпуче небо, й бачить, що коло Татмена стоїть тато. Татмен хилиться вперед, наче в нього сильно розболівся живіт. А ще притискає долоню до своєї шиї, з якої раптом виріс уламок дерева.

До Сендерсона не одразу доходить, що сталося. Та потім він розуміє. Уламок дерева — то руків'я ножа, він уже не раз його бачив. Він бачить його практично щотижня. Щоб різати рубаний стейк, який тато завжди замовляє на недільний обід, ніж не потрібен, із цією стравою можна гарно впоратися за допомогою самої лише виделки, але ніж вам усе одно приносять. Це невід'ємна частина обслуговування в «Еплбіз». Тато більше не може згадати, котрий із синів приїздить його навідати чи що його дружина померла; він, напевне, вже не пам'ятає свого другого імені — однак схоже на те, що тієї мудрої безжальності, яка допомогла йому піднятися від грубого робітника без університетської освіти і влитися до прошарку середнього класу в ролі продавця коштовностей у Сан-Антоніо, він ще не розгубив.

Він змусив мене подивитися на птахів, думає Сендерсон. На ворон, що сиділи на сміттовому баку. Тоді й потягнув зі стола ніж.

Татмен утратив цікавість до чоловіка, що сидить на дорозі, й навіть одного-єдиного погляду не кидає на старого, який стоїть біля нього.

Татмен розкашлявся. І щоразу, як він кашляє, з рота пирскають дрібні червоні краплини. Одна рука тримає ніж, що стирчить із шиї, силкується його витягти. Кров стікає збоку по футболці й заляпує джинси. Не розгинаючись і не припиняючи кашляти, він рушає в бік перехрестя Комерс та Ерлайн (де весь транспорт зараз стоїть). І чомусь невимушено змахує вільною рукою: *привіт, ма!*

Сендерсон підводиться з землі. Ноги тремтять, але втримують його. Десь віддалік уже виють сирени. Так, звісно, тепер ці копи їдуть. Тепер, коли все скінчено.

Сендерсон обіймає батька за плечі.

— Тату, ти як?

— Той мужик тебе бив, — спокійно, буденним тоном каже тато. —

Хто він?

— Не знаю. — Сльози струмують по щоках Сендерсона. Він витирає їх рукою.

Татмен падає на коліна. Кашляти він перестав. Тепер тільки тихо харчить. Більшість людей тримаються віддалік, але кілька сміливців усе ж таки підходять, бажаючи допомогти. Сендерсон думає, що йому вже нічим не допоможеш, але прапор їм у руки.

— Реджі, ми поїли?

— Так, тату, поїли. Я Дугі.

— Реджі помер. Це ж ти мені казав?

— Так, тату.

— Той мужик тебе бив. — Обличчя в його батька кривиться, мов у тієї дитини, що до краю виснажилась і дуже хоче в ліжечко. — У мене голова болить. Їдьмо вже, тут нудно. Я хочу лягти.

— Треба зачекати копів.

— Чому? Яких копів? Хто цей чоловік?

Сендерсон відчуває запах лайна. Батько щойно наклав у труси.

— Тату, ходімо, посаджу тебе в машину.

Батько дозволяє Сендерсону повести себе до пасажирського сидіння повз зім'ятий перед «Субару».

— А гарний Гелловін був, скажи?

— Так, тату, гарний. — Він допомагає вісімдесятирічному Хрестоносцю в плащі залізити в машину й зачиняє дверцята, щоб не випускати назовні прохолоду. Під'їжджає перша машина міської поліції, копи вимагають показати посвідчення особи. Шістдесятидворічний Дивохлопчик, затискаючи долонями поранений бік, човгає до дверцят водія, щоб підняти документи з проїжджої частини.

У передмові до «Бетмена та Робіна» я вже писав, що часом — надзвичайно рідко — ти отримуєш кухлик з уже приєднаним до нього вушком. Боже, як мені це подобається! Займаєшся собі своїми справами, ні про що конкретне не думаєш, і раптом — *бабах!* — Термінова Служба Доставки приносить тобі чудову та вже завершену історію. Все, що тобі лишається зробити, — записати її.

Якось у Флориді я вигулював на пляжі свого пса. Стояв січневий холод, тому там нікого, крім мене, не було. Раптом я побачив попереду щось на кшталт написів на піску. Наблизившись, зрозумів, що то лише гра світла та тіні. Однак письменницький розум — справжнє звалище химерної інформації, а побачене нагадало мені одну стару цитату (потім з'ясувалося, що її автор — Омар Хайям): «Рухомий Перст писав, скінчивши — далі рушив». Тоді мені уявилося чарівне місце, де невидимий Рухомий Перст писав на піску жакливі речі. Ось так і з'явилася ця історія. Вона має один із моїх улюблених фіналів — можливо, не такий, як у «Серпневій спеці» В. Ф. Гарві¹ (цей уже став класикою), але в одній із них стихії.

Дюна

Суддя залазив до каяка під ясним ранковим небом. Процес той був дуже повільним і забрав у незграбного діда цілих п'ять хвилин. Він розмірковував над тим, що тіло старої людини — лише лантух болю та приниження. Вісімдесят років тому, в десятирічному віці, він стрибав у дерев'яне каное та відчалював від берега без громіздкого рятувально-

¹ Вільям Фраер Гарві (1885—1937) — британський автор оповідань у жанрі містики та горору. «Серпнева спека» — один із найвідоміших його творів, написаний 1910 року. На основі оповідання було створено три радіовистави.

го жилета, без турбот і вже точно без сечі, яка б просочувалася крізь труси. Кожна подорож до маленького безіменного острова, що лежав за двісті ярдів від берега, ніби затонула субмарина, починалася з неймовірного та тривожного збудження. Тепер зосталася тільки тривога. А також біль, центр якого, здавалося, ховався десь глибоко в кишках і радіальними колами розходився по всьому тілу старого. Та він досі здійснював цю мандрівку. У присмерку останніх років багато що втратило для нього привабливість — майже все, насправді, — але не дюна на дальньому краї острова. У жодному разі не дюна.

Коли він тільки відкривав для себе дюну, то гадав, що її змие перший же шторм. А коли 1944 року ураган потопив есминець «Воррінгтон» біля Веро Біч¹, Суддя вже не мав щодо цього жодних сумнівів. Та коли розвіднілося, острів усе ще був на місці. Отже, була і дюна, хоча дужий (до ста миль на годину) вітер вимів геть весь пісок, залишивши по собі тільки голі скелі та корали. Роками він намагався збагнути, чи магія була в ньому чи в самій дюні. Можливо, у них обох, але, звісно, основна сила крилася в дюні.

З 1932 року й до сьогодні він перетнув цей короткий відрізок води понад тисячу разів. Зазвичай там не було нічого, окрім каміння, чагарників та піску, однак часом траплялося й дещо інше.

Зрештою вмостившись у каяку, він заходився повільно гребти від пляжу до дюни. Його білі кучері майоріли навколо майже лисого черепа. Над головою Судді, ведучи свої огидні бесіди, кружляли кілька грифів-індикок. Колись він був сином найбагатшої на всьому узбережжі Флориди людини, потім став юристом, згодом — суддею округу Пінеллас, а опісля його призначили у Верховний Суд штату. За правління Рейгана йому пророчили Верховний Суд США, але цьому так і не судилося здійснитися, і вже через тиждень після обрання президентом того ідіота Клінтона суддя Гарві Бічер — просто Суддя для численних знайомців (справжніх друзів у нього не було) у Сарасоті, Оспрі, Нокомісі та Венісі — пішов у відставку. Чорт, та він ніколи не любив Таллахассі. Надто вже там холодно.

До того ж це було надто далеко від острова та його незвичайної дюни. Ранньої пори, долаючи коротку дистанцію по гладкій воді, він навіть ладен був визнати, що став залежним від світланкових мандрівок. Але чи зміг би хто опиратися цьому?

На східному кам'янистому березі, просто з тріщини в укритій пташиним лайном брилі, випинається сучкуватий куш. Старий причалює

¹ 13 вересня 1944 р. великий атлантичний ураган затопив есминець «Воррінгтон». Унаслідок кораблетроші загинула 251 людина. Корабель було названо на честь видатного офіцера військово-морських сил Льюїса Воррінгтона.

тут і завше обережно зав'язує вузол. Зовсім не хочеться лишитися тут назавжди. Батьківський маєток (подумки Суддя досі називав так свою оселю, хоча старий Бічер і помер ще років сорок тому) розкинувся на дві квадратні милі на березі Мексиканської затоки. А будинок надто далеко, по той бік Сарасотської бухти, тож ніхто не почує його воання. Томмі Кертіс, його управитель, можливо, помітить, що господар зник і піде на розвідку, але швидше за все вирішить, що Суддя замкнувся у своєму кабінеті — він сидів там цілими днями, і, як гадала більшість, працював над своїми мемуарами.

Колись місіс Рілі занепокоїлася б, якби він не вийшов зі свого кабінету на ланч, от тільки тепер він майже не їв посеред дня (позаочі вона кликала його «сухореброю жердю», але остерігалася казати це йому в обличчя). Інших працівників у маєтку не було, а Кертіс та Рілі знають, що Суддя дуже дратується, коли його відволікають. Насправді відволікати не було від чого: за останні два роки він додав до мемуарів рядочок, не більше, і глибоко в душі розумів, що так ніколи їх і не завершить. Недописані спогади Судді з Флориди? Невелика втрата. А ту історію, яку варто було б розказати, він ніколи не запише.

Вилазив із каяка він ще повільніше, ніж залазив туди. Раз навіть бухнувся на спину, наче черепаха, замочивши сорочку та штани дрібними хвильками, що котилися по прибережній гальці. Бічера це не обходило. Падав він далеко не вперше, але ніхто цього не бачив. Старий припускав, що чинить вельми необачно, не полишаючи ці подорожі у своєму віці. Хай навіть острівець дуже близько до великої землі. Однак він просто не міг спинитися. Наркотик є наркотик.

Бічер зіп'явся на ноги та тримався за живіт, поки біль не минув. Обтрусив штани від піску та мушель, двічі перевірів мотузку, якою прив'язав човен, а тоді запримітив грифа, що вмовстився на найбільшій скелі острова та пильно дивився на старого.

— Здоров! — крикнув він огидним для себе голосом — надтріснутий і непевний, він би більше пасував старій бабері в чорній сукні. — Гей ти, педрило! Займайся своїми справами!

Шелеснувши обшарпанними крильми, стерв'ятник залишився там, де і був. Його дрібні, як намистинки, очі ніби промовляли: *«Ні, пане Суддя: сьогодні ти — моя справа»*.

Бічер нахилився, підняв камінь побільше і швиргонув ним у птаха. Цього разу той таки полетів геть. Шурхіт крил нагадував тріск, із яким рветься одяг. Гриф перелетів через коротку смугу води та приземлився на пірс Судді. *«Не тікаєш, — подумав суддя — лихий знак»*. Йому згадалося, як Джиммі Кеслоу з патрульної служби Флориди розповідав, що грифи знають не тільки, де є падро: їм також відомо, де воно буде.

— Уже й не злічити, — сказав Кеслоу, — скільки разів я бачив, як ці бридкі виродки кружляли якраз над тим місцем у Тамаямі, де за день або два мала трапитися жахлива аварія. Звучить, як божевілля, знаю, але кожен коп скаже вам те саме.

На цьому маленькому безіменному острові майже завжди є грифи. Може, земля їм тут відгонить смерть, чому ні?

Суддя посунув протоптаною ним за всі ці роки вузькою стежкою. Він погляне на дюну на тому боці острова, де в піску немає камінців та мушель, а тоді повернеться до каяка і вип'є холодного чаю з маленької фляжки. Може, навіть подрімає під ранковим сонечком (як і всі дев'яносторічні, він часто куняв), а коли прокинеться (*якщо* прокинеться), то вирушить у зворотну дорогу. Суддя казав собі, що дюна, як завжди, буде лише м'яким схилом піску, але він знав, що цього разу все буде інакше.

Клятий стерв'ятник також про це знав.

Старий провів багато часу на піщаному березі, зчепивши покручені часом пальці за спиною. Боліла спина, плечі, стегна, та найбільше у нього боліли кишки. Та він не звертав на все це жодної уваги. Може, якось пізніше, але не тепер.

Він поглянув на дюну та напис на ній.

Ентоні Вейленд прибув до Бічерового маєтку в Пелікан Пойнт рівно о сьомій вечора, як і домовлялися. Єдина риса, яку Суддя завжди цінував — як у залі суду, так і поза нею, — це пунктуальність, і хлопчик був пунктуальним. Він нагадав собі не називати Вейленда *хлопчиком* в обличчя (хоча це південь, тож «синку» цілком згодиться). Вейленд же так і не зрозуміє, що коли тобі дев'яносто, хлопчиком видається кожен, кому менше шістдесяті.

— Дякую, що завітали до мене, — промовив Суддя, проводжаючи Вейленда до свого кабінету. В домі були тільки вони — Кертіс та місіс Рілі вже давно поїхали додому в Нокоміс. — Ви принесли всі необхідні документи?

— Так, звісно, пане Суддя, — сказав Вейленд. Він відкрив адвокатський кейс і дістав звідти важкий стос документів, скріплених великою залізною скріпкою. Не пергамент, звісно, як бувало в старі часи, але ці аркуші все одно не втратили своєї цінності та ваги. На першому з них виднівся напис жирним зловісним шрифтом (Суддя завше називав його покійницьким): «Остання Воля та Заповіт Гарві Л. Бічера».

— Знаєте, мене трохи дивує, що ви не уклали цей документ самостійно. Та ви ж, напевно, про спадкове право Флориди вже встигли забути значно більше, ніж я коли-небудь знав.

— Можливо, і так, — відказав Суддя найсухішим із можливих тоном. — У моєму віці люди часто забувають навіть про найважливіше.

Вейленд почервонів як рак.

— Я не мав на увазі...

— Я знаю, що ви мали на увазі, — промовив Суддя, — і не беру це близько до серця. Ніскілечки. Але коли ви вже спитали... Вам відоме старе прислів'я, що в того, хто виступає власним адвокатом, — дурний клієнт?

Вейленд ощирився:

— Знаю, і сам повсякчас послуговуюся ним, коли вдягаю шапочку громадського захисника, а мені якийсь дурнуватий домашній тиран або водій, який, збивши людину, змився з місця злочину, розповідає, що сам захищатиме себе в суді.

— Вірю, що послуговуєтеся, от тільки це прислів'я має продовження: а в юриста, що виступає власним адвокатом, — *найдурніший* клієнт. Це стосується як кримінального, так і цивільного чи спадкового права. Тож, можливо, варто перейти до справ? Часу не так багато. — Суддя вклав в останню фразу ще одне, зрозуміле тільки йому значення.

Вони перейшли до справ. Місіс Рілі залишила їм каву без кофеїну, від якої Вейленд відмовився, надавши перевагу колі. Він робив численні нотатки, поки Суддя диктував текст своїм сухим юридичним голосом, додаючи нові пункти в старий заповіт. Головним нововведенням були чотири мільйони доларів для сарасотського Товариства охорони природи та пляжів. Для отримання коштів їм доведеться подати петицію до Законодавчих органів штату, щоб один острів біля узбережжя Пелікан Пойнт отримав статус заповідника, закритого для людей.

— У них не буде з цим жодних проблем, — сказав Суддя. — Ви можете самі підсобити їм із юридичними тонкощами. Я волів би, щоб це було на громадських засадах, але вирішувати вам. Одна поїздка до Таллахассі має все владнати. Лишень клаптик піску, на якому не росте нічого, крім чагарників. Губернатор Скотт та його друзки-чаювальники¹ будуть задоволені.

— Чому, пане Суддя?

— Бо наступного разу, коли «охоронці природи та пляжів» придуть до них жебрати, вони зможуть відповісти: «Хіба старий Суддя Бічер не дав вам чотири мільйони? Вимітайтеся звідси та глядіть, аби двері не бемкнули вас по дупах.»

¹ Рух Чаювання (англ. *The Tea Party movement (TPM)*) — американський популістський політичний рух. Вважають, що він поєднує ідеологію консерватизму і лібертаріанства. Учасників Руху чаювання називають чаювальниками.

Вейленд погодився, що, ймовірно, саме так все і буде, а потім двоє чоловіків перейшли до дрібніших пунктів заповіту.

— Щойно я оформлю попередній текст документа, нам знадобляться два свідки та юрист, — нагадав Вейленд, коли вони закінчили.

— Я б хотів усе завершити з цим документом, просто для певності, — сказав Суддя. — Якщо зі мною щось трапиться до затвердження, він має набрати чинності. Оскаржувати заповіт немає кому. Я пережив їх усіх.

— Мудрий застережний захід, пане Суддя. Добре було б потурбуватися про це сьогодні. Ваші управитель та економка...

— Повернуться не раніше восьмої ранку, — повідомив Бічер. — Але завтра ця справа буде найпріоритетнішою з усіх. Гаррі Стейнз із Вамо-роуд — нотаріус, він точно буде радий завітати до мене, перш ніж іти у свою контору. Він мені винен кілька послуг. Давайте-но сюди документи, синку. Я замкну їх у сейфі.

— Принаймні, я хотів би... — Вейленд миттєво замовк, побачивши простягнуту до нього скрючену руку. Коли член Верховного Суду штату (хай навіть у відставці) простягає до тебе свою руку, будь-які заперечення мають зникнути. Що за чорт, це ж лише попередня версія, яку все одно треба буде замінити остаточною. Юрист віддав старому ще не підписаний заповіт і спостерігав, як Бічер із болем підвівся і зсунув картину з краєвидами болотистих низовин Флориди з таємних завіс. Суддя ввів правильний шифр, навіть не намагаючись закрити від огляду панель із комбінацією, і кинув свій заповіт на те, що, на думку Вейленда, виглядало як неохайна, чорти б її узяли, купа готівки.

— Ось так! — сказав Бічер. — Усе зроблено та замкнено. Залишилося тільки підписати. Може, вип'ємо, щоб відсвяткувати це? У мене є чудовий односолодовий скотч.

— Що ж... Гадаю, одна склянка мені не зашкодить.

— Раніше вона також ніколи мені не шкодила, хоча тепер усе навпаки. Сподіваюся, ви мені подаруєте, якщо я не приєднаюся до вас. Кава без кофеїну та трохи солодкого чаю — це найміцніші з напоїв, які я тепер п'ю. Живіт замучив. Льоду?

Вейленд підняв два пальці, і Бічер з повільною старечою церемоніальністю поклав два кубики до напою. Вейленд відсorbнув трохи, і щоки його миттю залила фарба. Суддя Бічер подумав, що так червоніє людина, яка любить часом закладати за комір. Опустивши склянку, Вейленд спитав:

— Ви не проти, якщо я спитаю, звідки такий поспіх? Сподіваюся, з вами все гаразд? Як не брати до уваги болю в животі.

Суддя дуже сумнівався, що юного Вейленда це хоч трохи обходило. Він був не сліпим.

— Здоровісінький, — погойдуючи рукою, Суддя з крехтінням сів. А потім, подумавши трохи, додав: — Ви справді хочете знати, чому ми квапимось?

Вейленд обміркував запитання — це сподобалося Бічеру. Потім кивнув.

— Треба було вирішити питання з отим островом, про майбутнє якого ми щойно подбали. Ви його, ймовірно, навіть ніколи не помічали, правда ж?

— Не можу стверджувати, що бачив його.

— Більшість людей не помічають його. Цей старий острівець ігнорують навіть морські черепахи. Тим не менш він особливий. Ви знали, що мій дід воював в іспансько-американській війні?

— Ні, сер, не знав. — Вейленд говорив із надмірною повагою, і Бічер знав, що хлопчик думає, нібито мізки в старого Судді пішли в розвідку. Але малий помилявся: розум Бічера ніколи ще не був настільки ясным. Тепер коли Суддя заговорив, то раптом збагнув, що справді хоче розповісти цю історію хоча б раз перед тим, як...

Одним словом, перед тим.

— Так. Є навіть фотографія, де він стоїть на вершині пагорба Сан-Хуан. Це десь неподалік. А ще дідусь заявляв, що брав участь у Громадянській війні, та коли я трохи покопався в родинній історії — самі розумієте, для мемуарів, — то з'ясував, що насправді ним там і не пахло. У кращому разі в ті часи він міг бути малюком, якщо взагалі встиг з'явитися на світ. Та мій дідусь був дуже цікавим джентльменом: він умів переконувати мене в правдивості навіть найхимерніших історій. Зрештою, чому б і ні? Я ж був лише дитиною, яка ще зовсім недавно вірила в Санта Клауса та зубну фею.

— Він був адвокатом, як ви та ваш батько?

— Ні, синку, він був злодієм. Справжнісіньким злодюгою. Тягнув собі все, що погано лежало. От тільки, як і більшість злодіїв, що їх так і не спіймали, — як, наприклад, нашого чинного губернатора, — він називав себе бізнесменом. Його головним бізнесом — і головним предметом розкрадання — була земля. Дідусь за безцінь скуповував у Флориді угіддя, які аж кишіли блошицями та алігаторами, та продавав їх утريدорога таким легковірним дурням, як я в дитинстві. Бальзак колись казав: «За кожним великим статком стоїть великий злочин». Це абсолютна правда щодо родини Бічерів. Та все ж не забувайте, будь ласка, що ви — мій адвокат, тому все, що я розповідаю, має лишатися за зачиненими дверима.

— Звісно, пане Суддя. — Вейленд зробив ще ковточок. Без сумніву, це найкращий скотч з усіх, які йому доводилося куштувати.

— Саме дідусь Бічер показав мені той острівець. Мені було десять. Того дня його лишили наглядати за мною, хоча, певно, старий насправді хотів лише тиші та спокою. Або чогось трішки галасливішого: у нас була гарненька покоївка, і він, мабуть, плекав надії зазирнути до неї під спідничку. Тож він розповів мені, що Едвард Тіч — знаний як Чорна Борода¹ — міг закопати там величезний скарб. «Досі ніхто не знайшов його, Гейві, — мовив він тоді (дідусь завжди називав мене саме Гейві), — та тобі може пощастити. Цілий статок у золотих дублонах² і ювелірних прикрасах». Гадаю, ви здогадуєтеся, що я зробив далі.

— Певно, ви таки пішли туди, залишивши дідуса розважатися з покоївкою.

Суддя кивнув і усміхнувся:

— Я взяв старе дерев'яне каное, пришвартоване до пірса. Веслував, наче вогню вхопивши, — аж вітер у вухах свистів. Менш ніж за п'ять хвилин дістався туди. Сьогодні дорога забирає втричі більше часу, і то, це ще як вода спокійна. Весь острів — суцільні скелі, вкриті чагарниками з боку материка. Та на березі, що виходить до Мексиканської Затоки, є хороша піщана дюна. Вона ніколи не зникає. Я там буваю з вісім десятків років, але за цей час вона нітрохи не змінилася. Принаймні, візуально.

— Гадаю, ви так і не знайшли скарб?

— У певному сенсі знайшов, от тільки не прикраси і не золото. На піску тієї дюни було ім'я. Здавалося, хтось вивів його паличкою, от тільки жодної палиці я там не бачив. Літери глибоко врізалися в пісок, і сонце, відкидаючи тіні, надавало їм особливої об'ємності. Здавалося, ніби вони зависли над дюною.

— Що то було за ім'я, пане Суддя?

— Гадаю, вам варто побачити, як це було написано, тоді зрозумієте.

Суддя бере аркуш паперу з верхньої шухляди письмового столу, щось охайно на ньому пише, а тоді повертає папірець до Вейленда, щоб той міг прочитати: РОБІ ЛЯДУШ.

— Гаразд... — насторожено промовив Вейленд.

— Іншого дня я точно пішов би шукати піратські скарби з тим хлопчиком — він був моїм найкращим другом, а ви знаєте, як хлопці ставляться до найкращих друзів.

— Нерозлучні, — сказав Вейленд, посміхаючись. Певно, пригадав свого найкращого друга давноминутих днів.

¹ Едвард Тіч на прізвисько Чорна Борода — англійський пірат, що грабував кораблі у 1716—1718 рр. у Карибському морі. Саме Тіч став прототипом пірата Флінта в романі Роберта Льюїса Стівенсона «Острів скарбів».

² Дублон — іспанська золота монета, що карбувалася з 1556 до 1849 року.

— Нерозлийвода, — погодився суддя. — Але того літа вони з батьками поїхали провідати маминих родичів чи то у Вірджинію, чи то в Меріленд... Коротше, кудись на північ. Тож я лишився сам-один. Та слухайте уважно, адвокате. *Справжнє ім'я хлопчика* — Роберт Лядусет.

І знову Вейленд каже:

— Гарзд...

Суддя подумав, що ця примовка адвоката може з часом почати дуже дратувати, але оскільки старий усе одно не матиме нагоди переконатися в цьому, він просто повів далі:

— Він був моїм найкращим другом, а я — його. Але ж ми також то-варишували з цілою ватагою хлопців, і всі називали його Робі Лядуш. Розумієте?

— Здається, так, — відповів Вейленд, але суддя бачив, що насправді адвокат геть нічого не розумів. Факти просто не піддавалися усвідомленню. У Бічера було значно більше часу, щоб обдумати це все довгими безсонними ночами.

— Згадайте: мені було десять. І якби хтось попросив мене написати прізвисько друга, я б це зробив саме так, — суддя торкнувся напису «РОБІ ЛЯДУШ». І майже сам до себе мовив: — Тобто якась частина чарів йшла від мене. *Мала йти від мене*. Питання лише: яка?

— Кажете, ви не писали те ім'я на піску?

— Ні. Гадаю, я чітко висловився щодо цього.

— То, може, це зробив хтось із ваших друзів?

— Вони всі були з селища Нокоміс і навіть не знали про існування того острівця. З власної волі ми б ніколи не попливли на таку нудну маленьку скелю. Тільки Робі знав про неї, бо також був із Пойнта, але тої миті він перебував за сотні миль на північ.

— Гарзд...

— Мій друзяка Робі так ніколи й не повернувся з тих канікул. Десь за тиждень ми дізналися, що він упав з коня, коли їздив верхи. Зламав шию. Миттєво помер. Це розбило серце його батькам. І мені, звісно, також.

Доки Вейленд обмірковував почуте, запала тиша. Доки вони обидва це обмірковували. Удаліні було чути, як гелікоптер вривався в небо над затокою. «То УБН¹ вишукує наркодилерів», — майнуло в голові Судді. Він щонаочі це чує. Настала нова епоха, і суддя був би радий заховатися від неї.

Нарешті Вейленд промовив:

— Ви сказали саме те, про що я думаю?

¹ Управління боротьби з наркотиками (англ. *Drug Enforcement Administration, DEA*) — агенція, що входить до складу Департаменту юстиції США.

— Ну, я не знаю, — відповів Суддя. — А що, на вашу думку, я сказав? Але Ентоні Вейленд був адвокатом, тому вміння уникати незручних ситуацій ніколи не зраджувало йому.

— Ви розповіли дідусеві?

— Коли прийшла телеграма про загибель Робі, я не міг йому про це розповісти, адже старий уже поїхав. Він ніколи довго не затримувався на одному місці. Наступного разу ми побачили його через півроку чи навіть пізніше. Ні, я зберіг це в таємниці. І подібно до Марії, яка породила Ісуса, зберігав те все, розважаючи, у серці своїм.

— І до якого висновку ви дійшли?

— Я і далі плавав на каное до того острова подивитися на дюну — ось і відповідь на ваше запитання. Там не було нічого... нічого... і знову нічого. Гадаю, я вже ладен був забути про все це, аж раптом одного дня після школи побачив інше ім'я, написане на піску. *Надруковане* на піску, якщо бути абсолютно точним, як це притаманно юристам. І знову жодної палиці. Та я подумав, що її просто могли викинути у воду. Цього разу з'явилося ім'я Пітера Олдерсона. Воно нічого для мене не означало, аж доки за декілька днів не трапилося дещо. Щовечора я ходив на той кінець вулиці по газету — це був мій обов'язок. А повертаючись назад під'їзним шляхом, я мав звичку проглядати першу шпальту — ви самі їхали сюди, тож знаєте, що ця дорога тягнеться на добру чверть милі. Улітку мене цікавили успіхи «Вашингтонських сенаторів», адже в ті дні вони були найпівденнішою з усіх знаних нам команд.

Того дня мою увагу привернув заголовок наприкінці першої шпальти: «ТРАГІЧНА ЗАГИБЕЛЬ МИЙНИКА ВІКОН». Бідолашний мив вікна на третьому поверсі громадської бібліотеки Сарасоти, коли рихтування, на якому він стояв, не витримало. Його звали Пітер Олдерсон.

На обличчі Вейленда було написано, що він вважав, ніби суддя на сміхається з нього. Або ж у старого просто розігралася фантазія. Також Суддя бачив, як Вейленд насолоджується пригощанням і не відмовляється від випивки, коли господар доливав йому келих. Зрештою, не мало значення, чи вірив йому молодик, чи ні. То неймовірна розкіш — говорити про це.

— Певно, ви здогадуєтесь, чому я постійно подумки повертаюся до того моменту і все намагаюся збагнути, у чому ж секрет, — мовив Бічер. — Я *знав* Робі, і помилка в написанні його імені була моєю помилкою. Та я ніколи не зустрічався з цим мийником вікон. У будь-якому разі, відгоді дюна по-справжньому полонила мене. Я почав бувати там щодня, і ця звичка збереглася в мене до глибокої старості. Я поважаю те місце, боюся його, та в першу чергу залежу від нього.

З плином часу багато імен з'являлося на тій дюні, і люди, яким належали ті імена, завжди помирали. За тиждень, часом два. Більше місяця

не протягнув ніхто. Когось із тих людей я знав особисто, і якщо в них було прізвисько, то саме прізвисько і з'являлося на піску. А одного дня 1940-го я приплив туди та побачив слова «ДІДУСЬ БІЧЕР», виведені на піску. Він помер за три дні в Кі-Весті. Серцевий напад.

З виглядом людини, що потурає психічно хворому, котрий поки що не становить загрози, Вейленд запитав:

— А чи не намагалися ви коли-небудь втрутитися в цей... цей процес? Наприклад, зателефонувати дідусеві й порадити йому піти до лікаря?

Бічер заперечно похитав головою.

— Я не знав, що це був саме серцевий напад, аж доки патологоанатом округи Монро не повідомив нам це, розумієте? Міг же трапитися і нещасний випадок або навіть вбивство. Без сумніву, людей, які ненавиділи мого дідуса, не бракувало: його махінації були не вельми чистими.

— Та все ж...

— Правда, адвокат, полягає в тому, що я боявся. Я відчував — і досі відчуваю, — неначе на тому острові є щось на кшталт дверей, які трохи прочинилися. З одного боку — те, що ми звикли називати реальним світом. А з іншого — вся машинерія всесвіту, який летить на межі швидкості. Тільки дурень наважився б просунути руку в ці коліщата в марній спробі зупинити їх.

— Судде Бічере, якщо ви хочете, аби ваші папери були офіційно затверджені судом, краще помовчати про це все. Певно, ви гадаєте, що ніхто не може оскаржити ваш заповіт, та коли на кону стоять великі суми грошей, всілякі родичі в сьомому чи восьмому коліні з'являються невідомо звідки. А ви самі знаєте перевірений часом критерій — «бути в здоровому глузді».

— Я тримав це в собі вісімдесят років, — мовив Бічер, і в його голосі Вейленд вловив звичне суддівське «протест відхилено». — Ні слова до сьогодні. І я певен, що ви також мовчатимете про це.

— Гаразд, — мовив Вейленд. — Звісно.

— Коли на піску з'являлися імена, я завжди почувався по-особливому схвильованим — є в цьому щось хворобливе, я певен, — і тільки одного разу справді нажаханим. Того єдиного разу я неймовірно злякався і вєслував до Пойнта так, наче за мною гналися пекельні пси. Розповісти вам?

— Якщо ваша ласка. — Вейленд підняв келих і зробив ще ковток. Чому б і ні? Зрештою, оплата ж погодинна.

— Це трапилося 1959-го. Я все ще мешкав у Пойнті. Я завжди тут мешкав, окрім тих кількох років у Таллахассі, але про них краще не згадувати... Хоча тепер мені здається, що вся моя ненависть до того забитого провінційного містечка (принаймні її частина) була лишень замаскованою тугою за островом і за дюною. Я губився в здогадах, що

я пропускав. *Кого* я пропускав. Розумієте, можливість читати некрологи задалегідь наділяє людину неймовірним почуттям влади. Це може видатися неприємним. Як, зрештою, і будь-яка правда.

Отже. 1959-й. Гарві Бічер працює адвокатом у Сарасоті та мешкає в Пелікан Пойнт. Якщо не було дощу, то, повернувшись з роботи, я завжди переодягався в старий одяг і веслував до острова, щоб до вечері поглянути, що там і як. Того дня я надовго затримався в офісі, тож до часу, коли я дістався до острова, пришвартувався і підійшов до дюни, сонце вже перетворилося на велетенську червону кулю — так часто буває тут, над затокою. Побачене приголомшило мене. Я буквально не міг поворухнутися.

Того вечора на піску з'явилось не одне ім'я, а безліч, і в багрянотому призахідному світлі здавалося, ніби всі вони написані кров'ю. Вони наповзали одне на одне, спліталися гадюками, писалися зверху і знизу. По всьому периметру дюна була встелена гобеленом імен. Написані ближче до краю вода вже наполовину розмила.

Гадаю, я тоді закричав. Не пам'ятаю напевне, але, мабуть, було саме так. А що я *дійсно* запам'ятав, то це як вирвався із заціпеніння та кинувся бігти так швидко, як тільки міг, униз стежиною, де було пришвартовано моє каное. Здавалося, минула вічність, доки я розплутав вузол, а потім штовхнув каное на воду — перш ніж сам встиг залізти в нього. Тоді я змок до нитки. Диво, що взагалі не перевернувся. Хоча це було в ті часи, коли я легко міг доплисти до берега, штовхаючи каное поперед себе. Не так, як зараз: якщо я перевернуся на човні тепер, то це вже буде останній раз. — Суддя осміхнувся. — Втім, повернімося до наших справ.

— Тоді, гадаю, вам варто лишатися на березі — принаймні, доки ваш заповіт не буде підписано, засвідчено та нотаріально завірено.

Суддя Бічер нагородив молодика холодною посмішкою.

— Вам не варто перейматися щодо цього, синку, — мовив він. Старий визирнув за вікно, на затоку. Його довгасте обличчя завмерло в задумі. — Ті імена... Я досі бачу, як вони топчуть одне одного за місце на криваво-червоній дюні. А за два дні літак «TWA»¹ розбився в Глейдс дорогою до Маямі. Усі сто дев'ятнадцять душ, які перебували на борту, загинули. Список пасажирів надрукували в газеті. Я впізнав деякі імена. Я впізнав *багато* з них.

— Ви бачили їх. Ви бачили ці імена.

— Так. Кілька місяців по тому я тримався подалі від острова, пообіцявши собі ніколи більше не наближатися до нього. Гадаю, наркомани

¹ «Trans World Airlines» — авіакомпанія США, заснована 1925 року. У 138 р. 25% акцій компанії купив відомий американський мільярдер Говард Г'юз — американський інженер, підприємець, піонер авіації та продюсер.

дають собі такі самі обіцянки щодо зілля, чи не так? Моя рішучість із часом ослабла, як і їхня, тож я повернувся до старої звички. А тепер, адвокате, чи розумієте ви, чому я викликав вас сюди завершити мій заповіт і чому саме сьогодні?

Вейленд не вірив жодному слову, але, як і будь-яка вигадка, ця історія мала внутрішню логіку. Її вельми легко простежити. Судді — дев'яносто: колись рум'яне обличчя набуло землистого відтінку, колишня тверда хода стала непевною і обережною. Певно, він страждає від болю, адже різко втратив вагу.

— Гадаю, сьогодні ви побачили на піску своє ім'я, — мовив Вейленд.

Суддя Бічер здивовано глянув на нього, а тоді осміхнувся. Це був жахливий осміх, який перетворив вузьке блідаве обличчя старого на маску смерті.

— О ні, — мовив він. — Не *своє*.

З думками про В.Ф. Гарві

У житті повно Великих Питань, чи не так? Фатум чи доля? Рай чи пекло? Кохання чи зваба? Поміркованість чи імпульсивність?

«Бітлз» чи «Стоунз»?

Для мене на першому місці завжди були «Стоунз», бо «Бітлз» якимось розм'якли, щойно стали Юпітером Сонячної системи поп-музики (моя дружина колись називала сера Пола Маккартні «очима старого пса», і ця фраза досить точно передає мої відчуття). Але ранні «Бітлз»... о, вони грали справжній рок, і я досі залюбки слухаю деякі старі записи, здебільшого кавери¹. Інколи навіть хочеться трохи потанцювати.

Найбільше я любив їхню версію класики Ларрі Вільямса «Поганий хлопець»², яку Джон Леннон співав хрипким, збудженим голосом. Особливо мені подобалася настановна кульмінація: «Поводься *пристойно*, хлопче!» І згодом я вирішив, що треба написати оповідання про маленького поганого хлопчика, який став чийось новоспеченим сусідю. Він зовсім не мав бути пекельним виплодом чи одержимим якимось стародавнім демоном а-ля «Екзорцист»³. Він був поганим, та й годі, поганим до самих кісток, апофеоз усіх поганих хлопчиків, які колись жили на цій землі. Він уявлявся мені вдягненим у шортики, а на голові була шапочка з пропелером. Я знав, що він завжди всім капостить і ніколи не поводить пристойно.

Це оповідання утворилося саме навколо поганого хлопчика — злого двійника Слагго, друга Ненсі з коміксів⁴. Електронна версія з'явилася у Франції та Німеччині, де пісня «Поганий хлопець» напевне

¹ Кавер-версія — авторський музичний твір (здебільшого популярний), який виконується іншим музикантом чи колективом.

² Lawrence Eugene «Larry» Williams (1935—1980) — американський блюзовий та рок-н-рольний музикант, чий композиції переспівували «Rolling Stones», «Animals» та «Beatles»; пісня «Bad Boy» була випущена 1958 року.

³ «Exorcist» (1973) — класичний фільм жахів режисера Вільяма Фрідкіна про маленьку дівчинку, в яку вселився диявол.

⁴ «Nancy» — серія коротких газетних коміксів (вперше вийшла 1938 р.) про кмітливую дівчинку Ненсі та її кращого друга, хлопчика Слагго — лінивого сироту з бідного району.

була невід'ємною частиною репертуару «Бітлз» у «Стар Клуб»¹. Це перша публікація твору англійською мовою.

Поганий хлопчик

1

Тюрма розташовувалася за двадцять миль від найближчого населеного пункту й стояла посеред безлюдних просторів прерій, де майже весь час віяв вітер. Головний корпус височів таким собі кам'яним жахіттям, псуючи місцеві краєвиди ще з початку двадцятого століття. З кожної стіни виростали бетонні крила з тюремними камерами, що їх набудували за останні сорок п'ять років — в основному за державний кошт, який почав надходити ще за часів Ніксона, і відтоді потік не зупинявся.

Неподалік від головного корпусу стояв ще один, менший. В'язні називали цей будиночок Голковою садибою. Збоку стирчав зовнішній коридор завдовжки сорок футів та завширшки двадцять, огорожений парканом із міцної сітки-рабиці, — Курячий загін. Кожному мешканцю Голкової садиби (а наразі їх було сім) дозволялося проводити в Курячому загоні по дві години щодня. Хтось ходив. Хтось бігав підтюпцем. Більшість просто сиділи, притулившись спиною до сітки та споглядаючи небо чи низький трав'янистий гребінь, який вривався в краєвид за чверть милі на схід. Інколи було на що дивитися. Більшість часу — не було. Майже завжди віяв вітер. Три місяці на рік у Курячому загоні було спекотно, а решта — холодно. Узимку там було морозно, як у холодильнику. І навіть тоді переважна частина в'язнів виходили на прогулянку. Зрештою, хоч на небо подивитися. Або на пташок. Інколи на схилі того гребеня паслися олені — вільні тварини, які могли побігти, куди їм заманеться.

У центрі Голкової садиби була кахляна кімната, у якій розміщувався стіл у формі літери «У» та всіляке допоміжне медичне обладнання. В одну стіну було вбудоване вікно з опущеними завісами. Коли їх піднімали, за ними з'являлася кімнатка для спостерігачів, не більша від вітальні в одному з тих однотипних приміських будинків. У кімнаті стояла

¹ «Star Club» — музичний клуб у Гамбурзі; відкрився 1962 р. та здобув всесвітню популярність завдяки виступам «Beatles», закритися 1969 року.

дюжина твердих пластикових стільців, із яких відвідувачі спостерігали за Y-подібним столом. На стіні висіла табличка з надписом: «ДОТРИМУЙТЕСЬ ТИШІ ТА НЕ РОБІТЬ ЖОДНИХ ЖЕСТІВ ПІД ЧАС ПРОЦЕДУРИ».

У Голковій садибі було дванадцять однакових камер, за ними — варта, а за вартою — цілодобовий пункт моніторингу. За пунктом моніторингу йшла приймальня зі столом, розділеним навпіл товстим органічним склом, щоб відмежувати ув'язнених від їхніх відвідувачів. Телефонів не було. В'язні спілкувалися з родичами та юридичними представниками через маленькі дірочки, що розташовувалися в склі кружечком, наче в слухавках старовинних телефонів.

Леонард Бредлі сів по свій бік комунікаційного порталу та відкрив валізу. Він поклав на стіл великий блокнот із жовтими розлінійованими сторінками та кулькову ручку «Юнібол». Потім він став чекати. Хвилинна стрілка на його годиннику зробила три оберти та вже вийшла на четвертий, коли гучно клацнули засуви та прочинилися двері, що вели вглиб Голкової садиби. Бредлі вже встиг вивчити всіх тюремників. Цього разу прийшов Макґреґор. Непоганий хлопець. Він тримав Джорджа Галласа під лікоть. Руки Галласа були вільні, але по підлозі гримів металевий ланцюг, який змією звивався між ногами. На його талії, поверх оранжевої роби, був пов'язаний широкий шкіряний пояс, із якого також звисав ланцюг. Коли Галлас сів по свій бік скла, Макґреґор пристебнув вільний кінець ланцюга до спинки стільця. Він замкнув ланки, смикнув, а потім підняв до чола два пальці, салютуючи Бредлі.

— Доброго дня, адвокатє.

— Доброго дня, містєре Макґреґор.

Галлас нічого не сказав.

— Правила ви знаєте, — нагадав Макґреґор. — Сьогодні можете говорити досхочу. Або, принаймні, поки вам терпець не урветься.

— Я знаю.

За звичайних обставин консультації адвокатів із клієнтами відбувалися впродовж однієї години. Але за місяць до призначеної подорожі в кімнату з Y-подібним столом, час для консультації збільшувався до дев'яноста хвилин, протягом яких юрист і його замалим не збожеволілий партнер кружляли в узаконеному вальсі смерті, обговорюючи лайняні шанси на помилування, яких дедалі меншало. Протягом останнього тижня ліміт часу знімався. Це правило стосувалося близьких родичів і юридичних представників. Дружина Галласа розлучилася з ним усього за тиждень після оголошення вироку, а дітей вони не мали. У нього не було нікого в цілому світі, окрім адвоката, хоча Джорджу зовсім не хотілося подавати апеляції та відтягувати виконання вироку, як це пропонував Бредлі.

Тобто так було до сьогодні.

«Він заговорить», — сказав йому Макгрегор після десятихвилинної консультації, яка відбулася місяць тому. Тоді всі репліки Галласа склалися в основному з «ні», «ні» та «ні».

«Коли кінець буде близько, він охоче з вами говоритиме. Вони лякаються, розумієте? Забувають про те, як хотіли зайти в кімнату для ін'єкцій із розправленими плечима та гордо піднятою головою. Вони починають розуміти, що це не кіно, що вони насправді помруть, тож починають шукати усіх можливих приводів подати апеляцію».

Проте Галлас не виглядав наляканим. Він виглядав так само, як завжди: маленький чоловічок із поганою поставою, хворобливим обличчям, лисіючою головою та очима, які здавалися намальованими. Він скидався на бухгалтера (ким він і працював у минулому житті), який втратив будь-який інтерес до цифр, що колись відігравали для нього таку важливу роль.

— Насолоджуйтеся спілкуванням, хлопці, — сказав Макгрегор та пішов до стільця в кутку. Він сів, увімкнув свій айпод, заткнув вуха навушниками та врубив музику. Але тюремник не спускав із них очей. Отвори для переговорів були надто вузькими, щоби протиснути олівець, але передавання голки не слід було виключати.

— Чим я можу тобі допомогти, Джордже?

Галлас відповів не одразу. Він роздивлявся свої руки, такі маленькі та слабкі на вигляд — геть не схожі на руки вбивці, сказали би ви. Джордж підвів погляд.

— Ви хороша людина, містере Бредлі.

Бредлі розгубився й не знав, що відповісти.

Галлас кивнув, ніби адвокат намагався йому заперечити.

— Так. Хороша. Ви не кинули справу, навіть коли я дав чітко зрозуміти, що хочу, аби ви зупинилися та пустили все на самоплив. Небагато адвокатів за призначенням вчинили б так само, як ви. Вони б сказали «ага, та байдуже» й пішли би до наступного невдахи, якого визначить суддя. Ви вчинили не так. Ви розказали мені, яких заходів збираєтеся вжити, і коли я попросив вас обличити це, то все одно зробили по своєму. Якби не ви, я б уже рік лежав у могилі.

— Ми не завжди отримуємо те, чого хочемо, Джордже.

Галлас злегка посміхнувся.

— Кому вже знати, як не мені. Хоча тепер я розумію, що не все так погано. В основному через Курячий загін. Мені подобається там гуляти. Подобається відчувати на обличчі подих вітру, бодай і холодного. Я люблю запах трави у преріях, люблю дивитися на повний місяць, який буває видно вдень. Чи на оленів. Вони інколи стрибають там, на гірському гребені, ганяються одне за одним. Буває, я сміюся вголос.

— Життя може бути хорошим. За нього варто боротися.

— За чиєсь життя — так, звісно. Не за моє. Але я все одно дякую, що ви за нього боролися. Я ціную вашу відданість. Тому розповім вам дещо, чого не став говорити в суді. Розповім, чому не став подавати жодних апеляцій... хоча не зміг заборонити вам зробити це за мене.

— Апеляції, що подаються без участі скаргника, не сильно впливають на рішення суду в цьому штаті. Та й у Верховному Суді також.

— А ще ви були дуже ласкаві, що навідували мене, тож дякую вам і за це. Небагато людей виявлять стільки доброти до засудженого, який убив дитину, але ви вчинили саме так.

І знову Бредлі забракло слів. За останні десять хвилин Галлас наговорив більше, ніж за всі їхні зустрічі протягом довгих тридцяти чотирьох місяців.

— Я не можу вам заплатити, але можу розповісти, чому я вбив того хлопчика. Ви мені не повірите, але я все одно розкажу. Якщо ви не проти послухати.

Галлас зиркнув крізь отвори в подряпаному склі та всміхнувся.

— А ви не проти, так? Бо вас непокоять певні речі. Обвинуваченню й діла не було, але ви дещо помітили.

— Ну... так, виникли деякі питання.

— Але я його вбив. У мене був револьвер сорок п'ятого калібру, і я випустив у того хлопчика всі набої. Свідків також вистачає, і ви самі розумієте, що подання апеляцій просто відстрочило би неминучу смерть на три, чотири, може, шість років, навіть якби я брав активну участь у процесі. Ваші питання бліднуть на тлі неблаганного факту — зумисного вбивства. Чи не так?

— Можна оскаржити рішення суду через обмежені розумові можливості, — сказав Бредлі, нахилиючись до скла. — Іще є шанс. Іще не пізно, навіть зараз. Не зовсім пізно.

— Апеляції на підставі божевілля рідко допомагають після оголошення вироку, містере Бредлі.

«Ніяк не хоче переходити на «ти», — подумав Бредлі. — А стільки часу минуло. Він до самої смерті називатиме мене містером Бредлі».

— «Рідко» не означає «ніколи», Джордже.

— Ні, але я не божевільний і ніколи ним не був. Мій розум здоровий як ніколи. Ви точно хочете почути зізнання, яке я не виголосив на засіданні? Якщо ні — нічого страшного, але це все, що я можу вам дати.

— Звісно, я хочу послухати, — мовив Бредлі. Він узяв ручку, але так і не записав жодного слова. Він просто слухав, немов зачарований, поки Джордж Галлас розповідав свою історію, говорячи з м'яким акцентом вихідця із Середнього Заходу.

2

Моя мати, яка все своє коротке життя мала чудове здоров'я, померла від тромбоемболії легеневої артерії за шість годин після мого народження. Це сталося 1969 року. Мабуть, якась вроджена вада, бо їй було лише двадцять два. Тато був на вісім років старший. Хороший чоловік і хороший батько. Він працював гірничим інженером, і, поки мені не виповнилося вісім років, ми мешкали в основному на Південному Заході.

З нами подорожувала домогосподарка на ім'я Нона Маккарті. Я звав її Мамою Ноні. Вона була чорношкірою. Гадаю, він із нею спав, але, коли я вранці прослизав до неї в ліжко (а таке частенько траплялося), вона завжди була сама. Так чи інакше, мені було байдуже. Я тоді не знав, що чорні чимось відрізняються від білих. Вона добре до мене ставилася, готувала ланчі та читала казки на ніч, коли тато затримувався на роботі, а більшого й не треба було. Мабуть, я усвідомлював, що в нас трохи незвичний сімейний розклад, але почувався щасливим.

1977 року ми переїхали на схід до Талбота, штат Алабама, що неподалік Бірмінгема¹. Це військове містечко з фортецею Джона Г'юї² та вугільними копальнями на додачу. Мого батька підрядили відновити видобування на шахтах «Щасливої долі» (№№ 1, 2, 3) та привести виробництво у відповідність із екологічними показниками, що означало пробурити кілька штолень і розробити нову систему утилізації відходів, щоби не забруднювати навколишні річки.

Ми мешкали в затишному передмісті, в будинку, що його надала компанія «Щаслива доля». Мамі Ноні там подобалося, бо тато переробив для неї гараж на двокімнатну квартиру. Мабуть, щоби люди зайвих пліток не пускали. Я допомагав йому з ремонтом по вихідних, подавав дошки й таке інше. Ми тоді гарно проводили час. Я цілих два роки ходив у ту саму школу — достатньо довго, аби завести друзів і трохи обжитися.

Я потоваришував із сусідською дівчинкою. Якби це було телешоу чи історія в журналі, то ми би неодмінно поцілувалися десь на городі у куточку, закохалися одне в одного, пішли би разом на випускний, а потім — у старші класи. Але не така доля судилася мені та Марлі Джейкобс.

Тато ніколи не обіцяв, що ми залишимося в Талботі. Він казав, що немає нічого гіршого, ніж подавати дитині марні надії. Я, напевне, закінчу п'ятий клас у середній школі Мері Дей, либонь, навіть шостий, але зрештою термін контракту зі «Щасливою долею» спливе, і ми поїдемо

¹ Birmingham — найбільше місто штату Алабама, адміністративний центр округу Джефферсон.

² Fort John Huie — вигадана Кінгом фортеця; Джон Г'юї може бути американським психологом, який займається питаннями проблемних підлітків або ж віце-президентом музичної агенції «Creative Artist Agency» з Нешвілла.

далі. Може, назад до Техасу чи Нью-Мексико або на північ — до Західної Вірджинії чи Кентуккі. Я сприймав це як належне, і Мама Ноні також. Головою в нашій родині був тато, і він був добрим головою, він нас любив. Як на мене, кращого й годі бажати.

Ще одна проблема полягала в самій Марлі. Вона... ну, зараз би сказали, що вона «розумово відстала», але тоді наші сусіди просто говорили, що вона «головою вдарилася». Розумію, містере Бредлі, звучить грубо, але, з огляду на ті події, вираз дуже влучний. Навіть алегоричний. Тому весь світ для неї був тьмяним, наче не в фокусі. Інколи... а скоріше в більшості випадків, так легше жити. Знову ж таки, це моє особисте переконання.

Коли я познайомився з Марлі, ми вчилися в третьому класі, але їй було вже одинадцять. Наступного року нас обох перевели до четвертого, хоча у випадку з Джейкобс її просто посунули далі по освітній драбині. Ось як тоді було заведено в Талботі. Марлі в жодному разі не вважалася міською юрודивою. Вона трохи вміла читати, розв'язувати прості задачки на додавання, але віднімання було поза межами її можливостей. Я намагався пояснити всіма доступними способами, але вона так і не второпала.

Ми ніколи не цілувалися на городі в куточку, ми взагалі ніколи не цілувалися, але завжди трималися за руки, коли йшли до школи та поверталися додому після уроків. Мабуть, ми мали до біса кумедний вигляд, бо я був пущьвірінком, а вона — на чотири дюйми вища за мене, здорова дівка, у якої вже почали намічатися груди. Саме вона хотіла триматися за руки, а не я. Але я був не проти. Мені також було байдуже, що вона головою вдарилася. Певно, з часом байдужість зникла би, але мені було лише дев'ять, коли Марлі померла, а в цьому віці діти дивляться на світ неупереджено. Блаженний стан, я так вважаю. Якби ми всі головами вдарилися, то були би не в змозі воювати, чи не так? Чорта лисого змогли б.

Якби ми жили на півмилі далі від міста, то нам би довелося їздити на автобусі. Але наші будинки були недалеко від Мері Дей, усього за шість чи вісім кварталів, тому ми з Марлі ходили пішки. Мама Ноні вручала мені торбинку з ланчем, пригладжувала мого чуба та наказувала: «Ходи, Джорджі, та поведься добре» й проводжала мене за двері. Марлі завжди чекала на своєму ганку, вдягнена в якесь платтячко чи сарафан, а на голові були два хвостики, перев'язані стрічками. У руках вона тримала скриньку для ланчу. Я і досі бачу цю скриню, немов наяву. На ній був зображений Стів Остін, Чоловік за шість мільйонів доларів¹. Біля Марлі стояла її мама, і вона казала: «Здоров був, Джорджі», а я відповідав: «Здоровенькі були, місіс Джейкобс», і тоді вона наказувала:

¹ «Six Million Dollar Man» — американський телесеріал (1973—1978) про Стіва Остіна, колишнього астронавта з біонічними імплантатами (ціною 6 млн доларів), який працює на вигаданий Відділ наукової розвідки США.

«Ходіть, дітки, та поведьте себе добре», і Марлі відповідала: «Гаразд, мамо», а потім брала мене за руку, і ми виходили на тротуар. Перші пару кварталів ми проходили вдвох, а потім попадали в потік дїтлахів із Рудольфових акрів. Там жило багато родин військовослужбовців, бо квартири були дешеві, а фортеця Г'юї розташовувалась лише за п'ять миль на північ трасою № 78.

Ми напевне мали кумедний вигляд — кузька з торбинкою йде за ручку з жердиною, яка підбиває подряпанним коліном скриньку зі Стівом Остіном. Але я не пригадую, щоби з нас хтось кепкував. Мабуть, таке час від часу траплялося, бо діти є діти, але їх дражнилки були не злими, тому я не звертав уваги. У більшості випадків, коли на тротуар висипали хлопці, то вони кричали щось на кшталт: «Здоров був, Джорджи, ми збираємося на бейсбол після школи», а дівчата казали: «Здоровенька була, Марлі, які в тебе гарні стрічки в косах». Не пригадую, щоби до нас погано ставилися. Принаймні, до того випадку з поганим хлопчиком.

Одного дня уроки закінчилися, а Марлі все не виходила й не виходила зі школи. Певно, це було невдовзі після мого дев'ятого дня народження, бо я мав із собою «Боло-баунсер»¹. Мені його подарувала Мама Ноні, але забавка довго не протрималася. Я бив надто завзято, і резинка лопнула, але того дня іграшка була при мені, і я накрутив немало подач обома боками ракетки, поки чекав Марлі. Ніхто не казав мені, що я мушу чекати, просто я так вирішив.

Зрештою, вона вийшла, заливаючись сльозами. Її обличчя геть почервоніло, а з носа звисали шмарклі. Я спитав, що сталося, а вона відповіла, що не може знайти свою скриньку. Вона сказала, що, як завжди, з'їла ланч і залишила її в роздягальні на полиці, біля рожевої «Барбі»-скриньки Кеті Морс — як завжди, але коли пролунав останній дзвінок, то вона зникла. Хтось її *покрав*, сказала Марлі.

Я відповів, що ні, що скриньку просто переставили на інше місце і завтра вона знайдеться, тож годі нити та стій спокійно. У тебе соплі течуть.

Мама Ноні завжди дбала про те, щоб я не виходив із дому без носовичка, хоч я утирав носа рукавом, як усі інші хлопці, бо в носовички сякалися лише слиньки. Тож хустинка була чистою та охайно складеною, коли я дістав її з задньої кишені та почав витирати обличчя Марлі. Вона припинила плакати, усміхнулася й сказала, що їй лоскотно. Потім вона взяла мене за руку, і ми пішли додому. І, як завжди, рот у неї не закривався. Але я був не проти, бо вона хоча б забула про скриньку для ланчів.

Дуже скоро всі діти порозходилися, і ми лише чули, як вони сміються та перегукуються дорогою до Рудольфових акрів. Марлі, як завжди,

¹ «Bolo Bouncer» — американська марка іграшки, яка складається з ракетки та м'ячика, прикріпленого на резинці до центру однієї зі сторін ракетки.

щобетала про всілякі нісенітниці, про все, що спадало їй на думку. Я пропускав її слова повз вуха, тільки підтакував: «ага», «еге» та «атож», а сам думав про те, як повернуся додому та відразу перевдягнуся в старі вельветові штани, а якщо Мама Ноні не наготувала мені ніяких хатніх клопотів, то візьму рукавичку, побіжу до майданчика на Оак-стрит і приєднаюся до нашої бейсбольної збірної, яка вправлялася в гри кожен день, поки матері не починали зазивати хлопців на вечерю.

Аж раптом ми почули, що з протилежного боку Скул-стрит до нас хтось волає. Тільки то був радше не крик людини, а ревіння віслюка.

— ДЖОРДЖ І МАРЛІ ЗАТІЯЛИ ПОБРАТИСЯ!
НА ГОРОДІ У КУТОЧКУ ВЧИЛИСЬ ЦІ-ЛУ-ВА-ТИ-СЯ!

Ми зупинилися. По той бік вулиці, за кущами каркасу¹ стояв хлопчик. Я його раніше ніколи не бачив, хоч у Мері Дей, хоч де. Він був усього чотири з половиною фути на зріст і неабияк вгодований. Одягнений у довгі, по коліно, сірі шорти та зелений светр із оранжевими смугами. Зверху светрик напинали хлопчачі цицьки, а знизу вимальовувалось чимале черево. На голові була шапочка, ота дурнувата, з пластиком пропелером.

Його обличчя було пухким і водночас немов скам'янілим. Волосся мало той самий колір, що й смуги на светрі, — відтінок, який нікому не подобається. Пасма стирчали навколо його відстовбурчених вух. Ніс здавався маленькою плямою під найяскравішими, найзеленішими очима, які я будь-коли бачив. Він вередливо скривив рота, наче Купідон, і його губи були такими червоними, наче він їх вимазав маминою помадою. Відтоді я перестрів багато різних морквяних маківок із червоними губами, але не такими калиновими, як у того поганого хлопчика.

Ми стояли й дивилися на нього. Марлі припинила теревенити. Вона тоді носила окуляри з оправою «кошаче око», і крізь ті лінзи її власні очі здавалися лупатими, наче під збільшувальним склом.

Хлопчик, а на вигляд йому було не більше шести-семи років, випнув свої червоні губи та зацмокотів ними в повітрі. Потім він поклав обидві руки собі на дупу й почав ляскати долонями по стегнах, волаючи:

— ДЖОРДЖ І МАРЛІ ЗАТІЯЛИ ПОБРАТИСЯ!
НА ГОРОДІ У КУТОЧКУ ВЧИЛИСЯ Ї-БА-ТИ-СЯ!

Ревів, неначе віслюк. А ми з Марлі стояли, немов зачаровані.

¹ Hackberry (*Occidentalis*) — багаторічне дерево або кущ, популярна декоративна рослина в Північній Америці з лускуватою корою та маленькими червоними ягідками.

— Краще вдягни гумку, коли будеш із нею їбатися, — гукнув він, самовдоволено кривлячи калинові губи. — Якщо не хочеш навести кодло таких самих недоумків, як вона.

— Заткни пащеку, — сказав я.

— Або що?

— Або я сам її заткну.

Я й справді збирався його заткнути. Батько б розлютився, якби дізнався, що я погрожую відлупцювати молодшого, меншого хлопчика, але той не мав права говорити такі речі. Він виглядав як маленький хлопчик, але казав геть не дитячі речі.

— Що, посмоктав пущки, лайнопикий? — загорлав він, а потім сховався за каркасовий куц.

Я хотів піти до нього, але Марлі міцно, аж до болю, стискала мою руку.

— Мені цей хлопчик не подобається, — мовила вона.

Я відповів, що мені теж, але не треба звертати уваги. Краще ходімо додому, запропонував я.

Але перш ніж ми рушили з місця, з-за куців знову виринув той хлопчик, тримаючи в руках скриньку для ланців зі Стівом Остіном. Він підняв її.

— Щось загубила, кретинко? — вигукнув він і зареготав. Від сміху його обличчя зморщилося та стало схоже на свиняче рило. Він понюхав скриньку й продовжив: — Гадаю, це твое, бо пахне пиздою. *Тупою* пиздою.

— Віддай, це мое! — заверещала Марлі. Вона відпустила мою руку. Я намагався її втримати, але спітніла долоня просто висковзнула.

— Підійди та візьми, — і хлопчик простягнув їй скриньку.

Перш ніж я розповім, що сталося далі, треба розказати вам про місіс Пекгем. Вона була вчителькою перших класів у Мері Дей. У мене вона нічого не викладала, бо перший клас я закінчив у Нью-Мексико. Але її знали майже всі дітлахи в Талботі, разом із Марлі, і всі її дуже любили. Я сам її любив, хоча спілкувався з нею, лише коли вона наглядала за нами на дитячому майданчику. Якщо ми гралися в кікбол¹, хлопці проти дівчат, вона завжди виступала пітчером за дівчачу збірну. Інколи вона крутила подачі з-за спини, і всі сміялися. Таких вчителів пам'ятають навіть через сорок років, бо вона була доброю та веселою, але все одно вміла заспокоювати малих непосидьків.

У неї був великий старий «Б'юїк Роудмастер»² небесно-блакитного кольору, і ми називали її Неквапна Пекгем, бо вона ніколи не перевищувала швидкості тридцять миль на годину, завжди сиділа за кермом прямо, немов багнета проковтнула, та шулила підсліпуваті очі. Звісно,

¹ Kickball — спортивна гра, подібна до бейсболу, проте замість бити й маленького м'ячика використовується великий резиновий м'яч.

² «Buick Roadmaster» — досить великий легковий автомобіль класу люкс, який випускався компанією «Buick» з 1936 до 1958 р., а потім — з 1991 до 1996 року.

ми бачили її лише в нашому районі, біля школи, але могу закластися, що трасою № 78 вона їздила так само. Навіть міжштатними автомагістралями. Вона була уважною та обережною. Вона би ніколи не скривдила дитини. Принаймні, навмисне.

Марлі побігла через дорогу, щоби забрати свою пропажу. Поганий хлопчик засміявся та кинув їй скриньку. Вона впала на дорогу й розбилася. Випав і покотився термос. Я помітив, що наближається небесно-блакитний «Роудмастер», і гукнув Марлі, аби вона пильнувала, але я не хвилювався, оскільки за кермом була Неквапна Пекгем і перебувала вона за цілий квартал від нас, а машина рухалася так само повільно, як завжди.

— Ти її не втримав, тож провина на тобі, — гукнув хлопчик. Він дивився на мене, шкірився, і між його губами виднілися дрібні зубки. — Ти *нічого* не можеш втримати, пущькосмок. — Він висолопив язика та випустив повітря крізь губи зі звуком, що нагадував пердіння. Потім знову сховався за куц.

Місіс Пекгем пояснила, що в неї заїло педаль газу. Не знаю, чи повірили їй поліцейські. Знаю тільки, що вона більше ніколи не навчала перших класів у Мері Дей.

Марлі нахилилася, підбрала свій термос і потрусила його. Я чув, як усередині щось дзеленчало.

— Він увесь розбився, — заплакала Марлі.

Потім вона знову нахилилася, щоби підняти скриньку, і, мабуть, саме тоді в місіс Пекгем заїло педаль, бо заревів двигун і «б'юік» просто *вистрибнув* на дорогу. Наче вовк на зайця. Марлі стояла, стискаючи в одній руці скриньку для ланчів, а в другій — розбитий термос, і вона бачила, що їде машина, але не поворухнулася.

Мабуть, я би міг штовхнути Марлі та врятувати її життя. Або, якби я опинився посеред дороги, мене б самого збив автомобіль. Не знаю, бо ми обоє залякли. Я просто стояв на місці. Навіть не поворухнувся, коли її вдарила машина. Навіть не сіпнувся. Просто не зводив очей з Марлі, поки вона летіла, а потім насправді вдарилася своєю бідолашною головою. Невдовзі я почув крик. Це була місіс Пекгем. Вона вибралася з машини, впала, потім підвелася з побитих колін і побігла туди, де лежала дівчинка. Марлі приземлилася посеред вулиці, і з голови в неї бігла кров. І я теж побіг. А коли отямився, то поглянув назад. Я опинився досить далеко, щоби зазирнути за каркасові куці. Там нікого не було.

3

Галлас замовк і заховав обличчя в долоні. Зрештою, він опустив руки.

— З тобою все гаразд, Джордже? — спитав Бредлі.

— Пити хочеться. Я не звик так багато говорити. У камері смертників нечасто виникає бажання поспілкуватися.

Джордж махнув Макгрегору. Той вийняв навушники та підвівся зі стільця.

— Ви закінчили, Джордже?

Галлас похитав головою:

— Ні, ще довго.

— Мій клієнт хоче пити, містере Макгрегор. Можна принести йому води? — попросив Бредлі.

Макгрегор пішов до переговорного пристрою біля дверей, що вели в пункт моніторингу, та кинув пару фраз. Бредлі скористався паузою та поцікавився в Галласа, скільки було учнів у середній школі Мері Дей. Джордж стенув плечима:

— Маленьке місто, маленька школа. Мабуть, не більше ста п'ятдесяти дітей, з першого по шостий класи.

Двері до пункту моніторингу відчинилися. У прорізі з'явилася рука з паперовою склянкою. Макгрегор прийняв її та приніс Галласу. Той жадібно випив і подякував.

— На здоров'я, — відповів Макгрегор. Він повернувся до свого стільця, вставив навушники та знову забувся музикою, що б він там не слухав.

— То, кажеш, цей хлопчик — поганий хлопчик — був рудий, немов морквина? *Справжня морквяна маківка?*

— Яскрава, наче неоновий вогник.

— Тобто, якби він ходив до твоєї школи, ти б його помітив.

— Так.

— Але ти не помітив, і його там *не було*.

— Ні. У школі я його ніколи не бачив — ні до, ні після того випадку.

— То як у нього опинилася скринька для ланчів Марлі Джейкобс?

— Я не знаю. Але є складніше питання.

— Яке, Джордже?

— Куди він подівся, якщо стояв просто за каркасовим кущем? По обидва боки був лише моріжок. А він зник, та й по всьому.

— Джордже?

— Так?

— А ти певен, що там *насправді* був якийсь хлопчик?

— Не забувайте про скриньку для ланчів, містере Бредлі. Вона лежала посеред дороги.

«І не сумніваюся», — подумав Бредлі, постукуючи «Юніболом» по жовтому блокноту. Де ж іще вона мала лежати, якщо Марлі, наприклад, несла скриньку з собою від самої школи?

Або (яка огидна думка, але огидні думки — типова реакція, коли тобі доводиться вислуховувати побрехеньки убивці маленького хлоп-

чика) її скринька для ланчів була в тебе, Джордже. Може, ти її сам відібрав у Марлі та кинув на дорогу, аби подразнити дівчинку.

Бредлі відірвав очі від блокнота й із виразу обличчя свого клієнта зрозумів, що Джордж прочитав його думки, наче вони передавалися телетайпом у нього на лобі.

— То ви хочете почути решту? Чи вже все для себе з'ясували?

— Ну що ти, — відповів Бредлі, — продовжуй, прошу.

Галлас допив воду й повернувся до своєї історії.

4

Той поганий хлопчик із морквяною маківкою та шапочкою з пропелером снівся мені впродовж п'яти років, але, зрештою, сні припинилися. Зрештою, я спромігся повірити в те, у що зараз вірите ви, містере Бредлі: що це був нещасний випадок, що в місці Пекгем дійсно заїло педаль газу, а таке трапляється, і якщо якийсь хлопчик насправді дражнив Марлі... ну, діти ж інколи *дражняться*, чи не так?

Мій тато завершив проект із компанією «Щаслива доля», і ми переїхали на схід Кентуккі, де він займався приблизно тим самим, що й в Алабамі, тільки в більших масштабах. У тій місцевості чимало шахт, самі знаєте. Ми досить довго жили в містечку Айронвіль, я навіть устиг закінчити школу. У випускному класі я заради жарту вступив у драмгурток. Люди, мабуть, зареготалися б, якби дізналися. Такий собі маленький миршавий чоловічок, який усе життя заповнював податкові декларації для невеликих фірм чи вдів, аж раптом грає в п'єсах на кшталт «Виходу немає»¹? Він радше нагадує Волтера Мітті²! Але я грав, і в мене непогано виходило. Усі так казали. Я навіть замислювався про сценічну кар'єру. Я розумів, що навряд чи отримуватиму головні ролі, але хтось же має бути президентським радником з економічних питань, або найближчим помічником злодія, або механіком, якого вбивають протягом перших десяти хвилин фільму. Я знав, що справлюся з цими ролями і що мене будуть на них наймати. Я сказав татові, що в коледжі хочу вступити на театральний факультет. Він відповів, гаразд, чудово, вперед, тільки подумай про запасний варіант, якщо нічого не вийде. Тож я подався в Пітт³, де прослухав основний курс з акторського мистецтва та додатковий — з бізнес-адміністрування.

¹ «No Exit» (фр. «Huis Clos») — п'єса про потойбічне життя французького екзистенціаліста Жана Поля Сартра, яка була видана 1944 року.

² Walter Mitty — персонаж оповідання Джеймса Турбера «Таємне життя Волтера Мітті» (1939), тихий, м'який чоловік із бурхливою фантазією, який у своїх уявних життях відігравав ролі льотчика, хірурга, безжального вбивці тощо.

³ Pitt (University of Pittsburgh) — Університет Піттсбурга в штаті Пенсильванія, заснований 1787 року.

Перша п'єса, у якій я взяв участь, називалася «Ніч помилок, або Приниження паче гордості»¹, і саме тоді я зустрів Вікі Абінгтон. Я грав Тоні Лумпкіна, а вона — Констанцію Невіль. Вона була гарною дівчиною з копицею світлого кучерявого волосся, такого тонкого, що обрамляло її голову, мов хмаринка. Я вважав, що вона надто гарна для мене, але врешті наважився запросити її на каву. Так усе й почалося. Ми годинами сиділи в корпусі «Пітт Юніон», де в невеличкому ресторані «Норддіз» подавали гамбургери. Вікі викладала мені всі свої негаразди, які здебільшого стосувалися її тиранічної матері, та ділилася мріями про акторську кар'єру, особливо в серйозних театрах Нью-Йорка. Двадцять п'ять років тому вони ще існували.

Я знав, що в Норденберзькому медичному центрі їй прописали якісь пігулки — чи то заспокійливі, чи то проти депресії, а може, і те й друге. Але, як я вважав, це все через те, що вона дуже амбітна та творча, і, мабуть, усі великі актори та актриси приймають ті пігулки. Мабуть, Меріл Стріп їх також вживає чи вживала до того, як прославилася завдяки «Мисливцю на оленів»². І знаєте що? У Вікі було надзвичайне почуття гумору, якого часто бракує гарним жінкам, особливо тим, які страждають на психічні розлади. Вона вміла сміятися з себе й часто так робила. Казала, що це єдина риса, завдяки якій вона іще не збожеволіла.

Нам випали ролі Ніка та Гані в «Хто боїться Вірджинію Вульф?»³, і ми отримали кращі відгуки, ніж студенти, які грали Джорджа й Марту. Після цього ми вже не просто ходили на каву, ми стали парою. Інколи ми зажималися по темних куточках «Юніона», хоча ці сеанси часто закінчувалися сльозами Вікі та бідканнями про те, що вона погана акторка та що їй ніколи не вдасться досягти сценічного олімпу, як казала її мати. Однієї ночі, після вечірки на честь останнього показу «Смертельної пастки»⁴, на першому курсі, у нас був секс. Лише раз. Вона сказала, що їй сподобалося, що все було чудово, але гадаю, що ні. Принаймні, не для неї, бо це трапилося вперше й востаннє.

Улітку 2000 року ми залишилися в кампусі, бо в парку Фрик ставили «Продавця музики»⁵. Визначна подія, оскільки режисером мав бути

¹ «She Stoops to Conquer» — сентиментальна комедія ірландського драматурга Олівера Голдсмита, вперше поставлена в Лондоні 1773 р., в якій висміюються усталені звичаї вищого прошарку суспільства.

² «Deer Hunter» (1978) — фільм-драма про війну у В'єтнамі режисера Майкла Чиміно з Робертом де Ніро, Крістофером Вокеном та Меріл Стріп у головних ролях; отримав п'ять нагород «Оскар».

³ «Who's Afraid of Virginia Wolf?» (1962) — п'єса американського драматурга Едварда Олбі про невдалий шлюб Джорджа й Марти, подружньої пари середнього віку.

⁴ «Deathtrap» (1978) — детективна комедійна п'єса американського письменника й драматурга Айри Марвіна Левіна (автора «Дитини Розмарі»).

⁵ «The Music Man» (1957) — мюзикл Роберта Мередіта Вілсона про музичну аферу шахрая Гарольда Гілла, який закохався в чесну бібліотекарку Маріан Пару.

Менді Патінкін¹. Ми з Вікі пішли на проби вдвох. Я анітрохи не хвилювався, бо навіть не сподівався отримати роль, але для Вікі це стало найважливішою річчю в світі. Вона говорила (чи то жартома, чи то серйозно), що це буде її перший крок до слави. Ми заходили на прослуховування групами по шестеро людей, і кожен тримав картку з обраною роллю. Поки ми чекали своєї черги перед репетиційним залом, Вікі тремтіла як осичина. Я обійняв її, і вона заспокоїлася, але тільки трошки. Її обличчя настільки зблідло, що макіяж скидався на маску.

Я зайшов до залу та віддав свою картку з надписом «мер Шинн», бо це була манюсінка роль, і хай мене грім поб'є, якщо зрештою мені не дістався персонаж Гарольда Гілла, того чарівливого шахрая. Вікі обрала образ Маріан Пару, бібліотечарки, яка підробляла уроками гри на фортепіано. Головна жіноча роль. Мені здалося, що читала вона непогано — не ідеально, вона могла й краще, але згодиться. А потім діло стало за співом.

То був сольний номер Маріан. Якщо не знаєте, це дуже ніжна, проста пісня під назвою «Добраніч, містере Хтось». Вона співала її для мене «а капела» разів шість, і то було пречудовно. Лагідно, журливо, обнадійливо. Але того дня в репетиційному залі Вікі дала маху. Вона співала так жажливо, що в слухачів мимоволі стискалися кулаки та заплющувалися очі. Вона не могла потрапити в ноти, і їй довелося починати знову, та не один раз, а двічі. Я бачив, що містеру Патінкіну вривався терпець, оскільки йому треба було прослухати ще з півдюжини дівчат. Акомпаніаторка заковувала очі. Мені хотілося розквасити її тупу конячу морду.

Коли Вікі закінчила, то вже тремтіла всім тілом. Містер Патінкін подякував їй, вона — йому, усе так чемно, а потім Вікі вибігла. Я наздогнав її на виході з корпусу й сказав, що вона була чудова. Вона посмінулася, подякувала й відповіла, що це не так і ми обоє про це знаємо. Я зауважив, що коли містер Патінкін насправді такий неймовірний, як кажуть люди, то він зможе розгледіти в ній талановиту актрису попри її нервозність. Вікі обійняла мене й сказала, що я її найкращий друг. Окрім того, вона додала, що будуть інші вистави. Наступного разу перед пробами Вікі прийме валіум. Просто вона боялася, що від ліків може змінитися голос, бо чула, що деякі пігулки мають такий побічний ефект. Потім вона засміялася й запитала: «Але чи може бути гірше, ніж сьогодні?» Я сказав, що куплю їй морозива в «Нордіз», а вона відповіла, що це гарна ідея, і ми пішли.

Ми крокували по тротуару й трималися за руки, і я пригадав усі ті випадки, коли дорогою до середньої школи Мері Дей тримав за руку Марлі Джейкобс. Не скажу, що ті думки наклепали його появу, але

¹ Mandy Patinkin (нар. 1952) — американський комік, актор озвучування й тенор, лауреат премій «Еммі» й «Тоні».

й заперечувати не стану. Не знаю. Знаю тільки, що інколи я цілу ніч лежу на ліжку в своїй камері та думаю про це.

Мабуть, Вікі трохи покращало, бо вона завела розмову про те, який добрий із мене вийде професор Гілл. Аж раптом з протилежного боку вулиці до нас хтось заволав. Тільки то був не крик людини, а ревіння віслюка.

— ДЖОРДЖ І ВІКІ ЗАТЯЛИ ПОБРАТИСЯ!
НА ГОРОДІ У КУТОЧКУ ВЧИЛИСЯ Ї-БА-ТИ-СЯ!

Це був він. Той поганий хлопчик. Ті самі шорти, той самий светр, те саме оранжеве волосся, яке стирчало з-під шапочки з пластиковим пропелером. Минуло більше десяти років, а він ані на день не постарів. Мене наче закинули назад у часі, тільки зараз замість Марлі Джейкобс була Вікі Абінгтон і ми йшли по Рейнолдс-стрит у Піттсбурзі, а не по Скул-стрит у Талботі, штат Алабама.

— Якого дідька? — промовила Вікі. — Джордже, ти знаєш цього хлопчика?

Ну, і що я мав на це відповісти? Я нічого не сказав. Я був такий приголомшений, що навіть рота не міг розтулити.

Він закричав:

— Лайняна з тебе акторка, а співачка — ще гірша! *ВОРОНИ* краще співають! Ти *БРИДКА-А-А!* *БРИДКА-А ВІКІ-І-І*, ось ти хто!

Вона затулила рота руками, і я пам'ятаю, якими великими стали її очі, як вони знову почали наповнюватися сльозами.

— Відсмокчи йому пущьку, а чом би й ні? Тільки таким чином бридка нездарна пизда може отримати роль!

Я рушив до нього. Відчуття реальності зникло, я немов перебував уві сні. Вечоріло, і рух автомобілів на Рейнолдс-стрит пожвавився, але я про це не подумав. А Вікі подумала. Вона схопила мене за руку й відтягнула назад на тротуар. Гадаю, вона врятувала мені життя, бо за пару секунд на тому самому місці опинився великий автобус, і водій голосно сигналив нам своїм гудком.

— Не треба. Ким би він не був, він того не вартий, — мовила Вікі.

Одразу за автобусом мчала вантажівка, і, щойно вони промайнули повз нас, ми побачили, як той хлопчик біжить протилежним боком вулиці й трусить своїм здоровенним задом. Він дістався кінця кварталу та завернув за ріг, але перед цим спустив шорти, нахилився й показав нам голу дупу.

Вікі опустила на лавочку, а я сів поруч. Вона знову спитала, хто він такий, і я сказав, що гадки не маю.

— То звідки він дізнався, як нас звати? — не вгавала вона.

— Не знаю, — повторив я.

— Ну, щодо однієї речі він точно був правий. Якщо я хочу грати в «Продавці музики», треба повернутися й відсмоктати у Менді Патінкіна. — І Вікі засміялася, цього разу по-справжньому, наче цей сміх піднімався з самого нутра. Вона просто закинула голову назад і зареготалася. — Ти бачив ту бридку маленьку дупу? Наче два недопечені кекси!

Після цієї фрази я не втримався. Ми обхопили одне одного руками, притулилися щоками та завили від сміху. Я тоді подумав, що все гаразд, але ж певні речі ніколи не помічаєш вчасно, бо в нас сталася істерика. У мене — бо це був той самий хлопчик з минулого, а у Вікі — бо вона повірила його словам: що вона нездара, а навіть якщо й має якийсь талант, то ніколи не зможе перебороти свій страх, аби це довести.

Я провів її до Фаджевих акрів — великого старого багатоквартирного будинку, помешкання в якому здавали виключно студенткам, яких ми тоді називали «колежанками». Вікі обійняла мене та знову сказала, що з мене вийде чудовий Гарольд Гілл. Її тон мене трохи занепокоїв, тож я поцікавився, чи все гаразд. Вона відповіла:

— Звісно, все гаразд, дуренький, — і побігла додому. Це був останній раз, коли я бачив її живою.

Після похорону я запросив на каву Карлу Вінстон, бо вона була найближчою подругою Вікі у Фаджевих акрах. Мені довелося перелити її каву з чашки в склянку, бо в неї так сильно тремтіли руки, що вона боялася обпектись. Карла була не просто пригнічена, вона винуватила себе в смерті Вікі. Я певен, що так само винуватила себе місіс Пекгем після того, що трапилося з Марлі.

Того вечора вона перестріла Вікі, яка сиділа в холі на першому поверсі та витріщалася в телевизор. Тільки телевизор був вимкнений. Карла сказала, що Вікі здалася їй апатичною та байдужою. Вона вже бачила свою подругу в такому стані, коли та збивалася з ліку й приймала забагато пігулок або ковтала їх у неправильній послідовності. Карла спитала, чи не хоче Вікі піти до Медичного центру, аби її оглянули. Але Вікі відмовилася, запевнивши, що з нею все добре, просто був важкий день, але скоро вона прийде в норму.

Вікі розповіла Карлі:

— Нам зустрівся маленький огидний хлопчик. Я осоромилася на прослуховуванні, а він почав із мене знущатися.

— Як прикро, — відповіла Карла.

— Джордж його знав. Він сказав мені, що ніколи його не бачив, але я відчула, що він бреше. Хочеш знати, що я про це думаю?

Карла відповіла, що так, звісно. На той момент вона вже була переконана, що Вікі переплутала свої ліки чи викурила косяк або і те й інше.

— Я думаю, що його підмовив на це Джордж. Хотів мене подразнити. Але коли побачив, як я засмутилася, то пошкодував про свій вчинок і спробував зупинити хлопчика. Тільки той не зупинявся.

— Не говори дурниць, Вік. Джордж ніколи б не став тебе дражити через провальні проби. Ти йому подобаєшся.

— Ну, принаймні в одному хлопчик був правий — нічого в мене не вийде, — підсумувала Вікі.

Тоді я вирішив запевнити Карлу, що жодним чином не причетний до того хлопчика. Карла відповіла, що я міг би їй про це не казати, бо вона знала, що я хороша людина і що я ніколи б не скривдив Вікі. А потім знову заплакала:

— Це *моя* провина, а не твоя. Я бачила, що їй зле, але нічого не вдіяла. І ти знаєш, що сталося потім. Це також на мені, бо вона не хотіла. Я знаю, що вона не хотіла цього робити.

Карла облишила Вікі та піднялася до себе працювати над домашнім завданням. За кілька годин вона спустилася до помешкання подруги.

— Я гадала, може, вона захоче прогулятися та чогось перекусити. Або, якщо закінчилася дія ліків, випити склянку вина. Але Вікі не було в кімнаті. Тому я зазирнула до холу, але й там її не знайшла. Парочка дівчаток дивилися телевизор, і одна сказала, що бачила, як Вікі нещодавно спускалася в підвал — мабуть, збиралася зайнятися пранням.

Бо в неї були простирадла, як сказала та дівчинка.

Тоді Карла занепокоїлася, хоча сама ще не розуміла чому. Вона спустилася в підвал, але в пральні нікого не було і жодна машина не працювала. У наступній кімнаті був склад, де дівчата зберігали свої речі. Звідти лунали якісь звуки, тож Карла прочинила двері й побачила Вікі. Вона стояла спиною до неї на невисокому стосі валіз. Вікі зв'язала два простирадла, аби зробити зашморг. Петля теліпалась на шиї. Інший кінець був почеплений до труби під стелею.

Але, як розповіла мені Карла, справа полягала в тому, що валіз було всього три, а мотузка зовсім не натягнута. Якби вона справді хотіла позбавити себе життя, то взяла б лише одне простирadlo та зістрибнула з чиєїсь шафки. Тобто це була генеральна репетиція, як кажуть у театрі.

— Звідки тобі знати? — заперечив я. — Ти ж не бачила, скільки пігулок вона проковтнула чи наскільки вона була не при тямі.

— Я знаю, що я бачила. Вона могла би зійти з тих валіз та ступити на підлогу, і зашморг би все одно не затягнувся. Але тоді я про це не подумала. Я була надто приголомшена, тож просто вигукнула її ім'я.

Той гучний оклик її налякав, і, замість того щоби ступити долі з валіз, Вікі смикнулася та повалилася вперед, а валізи висковзнули в неї з-під ніг. Вона би могла впасти животом на бетоновану підлогу, як сказала

Карла, але довжини мотузки забракло. Вікі могла би вижити, якби розпустився вузол, яким вона з'єднала два простирадла, але цього теж не сталося. Під вагою її тіла зашморг затягнувся, і голова різко сіпнула назад.

— Я почула хрускіт — то зламалася її шия. Такий гучний звук. І все через мене, — вимовила Карла й заридала.

Вона все плакала, і плакала, і плакала.

Ми вийшли з кав'ярні, і я повів її до автобусної зупинки на розі. Я знову й знову повторював їй, що вона ні в чому не винна, і зрештою Карла припинила плакати. Вона навіть злегка всміхнулася.

— Ти дуже переконливий, Джордже.

Я промовчав, і вона б усе одно не повірила, що моя переконливість походить від абсолютної впевненості.

5

— Той поганий хлопчик забрав усіх, кого я любив, — сказав Галлас.

Бредлі кивнув. Було очевидно, що Галлас сам вірив у свою історію, і якби вона прозвучала в суді, то, замість перепустки до Голкової садиби він би міг отримати довічне ув'язнення. Звісно, йому би не вдалося переконати всіх присяжних, але більшість знайшли би привід зняти питання про смертну кару. Мабуть, зараз уже було запізно. Письмове прохання про відстрочення виконання вироку на підставі історії Галласа про поганого хлопчика мало б вигляд відчайдушної спроби вхопитися за соломинку. Треба було заслухати цю розповідь особисто, побачити вираз на його обличчі. Почути його голос.

Тим часом засуджений позирив на Бредлі крізь каламутне оргкло та злегка всміхався.

— Він був не просто поганий, а ще й жадібний. Він завжди намагався урвати два товари за ціною одного. Тобто одна людина помирала, а друга потім усе життя бовталася в грузькому болоті докорів сумління.

— Ти, певно, переконав Карлу, — мовив Бредлі, — врешті-решт вона вийшла за тебе заміж.

— Повністю переконати її не вдалося, до того ж вона так і не повірила в маленького хлопчика. Якби повірила, то прийшла б на судове засідання, а ми би й досі були одружені, — відповів Джордж, невідривно спостерігаючи за адвокатом крізь перегородку. — Якби вона повірила, то була би рада, що я його вбив.

Тюремник, який сидів у кутку, Макгрегор, поглянув на наручний годинник, вийняв навушники й підвівся.

— Не хочу заважати вашому спілкуванню, адвокате, але вже о пів на дванадцятую, і невдовзі вашому клієнту треба буде повернутися до камери на полуденну перекличку.

— Не розумію, чому його не можна порухувати прямо тут. Зрештою, ви ж його бачите, — м'яко зауважив Бредлі. Він не любив злити тюремників, і, хоча Макгрегор був одним із кращих, Бредлі підозрював, що розіслити його зовсім не важко. Саме таких людей наймають наглядати за неприторенними злочинцями.

— Правила є правила, — відказав Макгрегор і підняв руку, ніби хотів запобігти невисловленому протесту Бредлі. — Я знаю, що незадовго до призначеного дня всі обмеження в часі знімаються, тому можете почекати, поки я приведу його з переклички. Хоча він пропустить ланч, і ви, напевне, теж.

Вони дивилися, як Макгрегор повернувся до свого стільця та знову заткнув вуха навушниками. Коли Галлас обернувся до перетинки з органічного скла, то його обличчям пробігла усмішка.

— Чорт забирай, ви й самі можете здогадатися, що було далі.

І хоча Бредлі дійсно міг, він усе одно склав руки поверх чистих сто-рінок блокнота:

— Краще ти сам усе розкажеш, чи не так?

6

Я відмовився від ролі Гарольда Гілла й покинув драмгурток. Грати мені більше не хотілося. Останній рік навчання в Пітті я присвятив бізнес-адмініструванню, особливо бухгалтерії, і Карлі Вінстон. Я здобув диплом, і того ж року ми побралися. Мій батько був дружком. За три роки він помер.

Одна з шахт, якими він опікувався, розташовувалася в містечку Луїза. Це неподалік Айронвіля, на південь від того місця, де й досі жив мій тато разом із Ноною Маккарті чи Мамою Ноні замість «домогосподарки». Шахта називалася «Добра глибина». У другому стволі стався обвал, а це приблизно двісті футів від земної поверхні. Обвал був невеликий, усі вибралися неушкодженими, але мій батько та ще кілька представників правління компанії мали спуститися, щоби оглянути пошкодження та визначити, коли можна буде все полагодити й відновити виробництво. Він так і не вийшов із тої шахти. Ніхто не вийшов.

— Мені постійно дзвонить один хлопчик, — розповіла Ноні згодом.

Вона завжди була привабливою жінкою, але всього за рік після того, як помер мій тато, змарніла: її шкіра вкрилася зморшками й складками, хода перетворилася на дріботіння, і Ноні вбирала голову в плечі щоразу, як хтось заходив до кімнати, ніби очікувала удару. І все це не через загибель мого батька, а через того поганого хлопчика.

— Усе дзвонить і дзвонить. Лає мене ніг'єрською сукою, але я не зважаю. Бувало й гірше. Такі образи сходять із мене, мов з гуски вода.

Але він повторює одну річ, яка мене насправді непокоїть, — що нещасний випадок стався через мій подарунок. Через ті чоботи. Але ж це неправда, адже так, Джорджі? Має ж бути якась інша причина. Він мав почепити свої повстяні підшви. Він би ніколи не забув їх надягнути, особливо після обвалу, навіть такого незначного.

Я погодився, але бачив, що її все одно продовжують гризти сумніви.

То були Чоботи Слідопита. Мама Ноні подарувала їх батьку на день народження всього за два місяці до вибуху на «Добрій глибині». Мабуть, вона виклала за них не менше трьохсот доларів, але це взуття було варте кожного пенні. Халяви по коліно, шкіра м'яка, як шовк, але міцна. Такі чоботи чоловік міг проносити все життя та передати в спадок синові. Підшви були поцятковані *шипам*, а ви самі розумієте, що такі набійки кресають іскри на підхожих поверхнях, наче криця об кремій.

Мій тато ніколи б не вдягнув шиповані чоботи до шахти, де міг статися викид метану чи рудникового газу, і не кажіть мені, що він просто забув. Як тут можна забути, коли в нього та двох інших бідолах на поясах теліпалися респіратори, а на спинах висіли балони з киснем. Мама Ноні була права: навіть якби він вдягнув Слідопити, то обов'язково пов'язав би на них повстяні підшви. Нагадувати їй про це не було потреби, вона й сама знала, що батько був дуже обережним. Але навіть найбільш божевільна ідея може ввійти в голову людині, якщо вона самотня й убита горем, а їй не дають про це забути. Такі думки звиваються, немов паразити, відкладають яйця, і незабаром мозок уже кишить хробаками.

Я порадив Ноні змінити номер телефону, і вона дослухалася, але той хлопчик роздобув її новий номер і дзвонив. Він торочив, що мій батько забув, яке на ньому взуття, а тоді один із тих шипів викресав іскру, і все полетіло під три чорти.

— Цього б ніколи не сталося, якби ти не подарувала йому ті чоботи, тупа чорнопика сучко. — Отакі речі він їй казав, а може й гірші, тільки вона мені не розповідала.

Зрештою, вона взагалі вимкнула телефон. Я запевняв її, що телефон *потрібен*, адже вона жила на самоті, але Ноні й слухати не захотіла.

— Інколи він дзвонить просто серед ночі, Джорджі. Ти не розумієш, як воно — лежати без сну, слухати безперервне дзеленчання й знати, що це той хлопчик. Що ж то за батьки, які дозволяють дитині робити такі речі, навіть не уявляю.

— То вимикай його на ніч, — зауважив я, на що вона відповіла:

— Я пробувала. Але інколи він все одно дзвонить.

Я припустив, що це їй ввижається. Я й сам намагався в це повірити, містере Бредлі, але не вийшло. Якщо той поганий хлопчик зміг поцупити

скриньку для ланчів зі Стівом Остіном, яка належала Марлі, якщо він знав про провальні проби Вікі та Чоботи Слідопита, якщо він рік у рік не старів, то, певна річ, він міг додзвонитися навіть на вимкнутий телефон. У Біблії сказано, що Диявол вільно ходить землею і Бог йому не указ. Не знаю, чи той поганний хлопчик був самим Дияволом, але бісом — то напевно.

Також я не знаю, чи врятував би Маму Ноні дзвінок у «швидку». Знаю тільки, що коли в неї стався серцевий напад, то вона не змогла викликати лікарів, бо телефону не було. Вона так і померла самотою в себе на кухні. Наступного дня її знайшла сусідка.

Ми з Карлюю пішли на похорон і, провівши Ноні в останню путь, залишились ночувати в будинку, де вона мешкала з моїм батьком. На світанку я прокинувся, бо мені наснилося жажіття, а потім не зміг заснути. Коли я почув, як на ганок упала газета, то пішов її підібрати й побачив, що на поштовій скриньці піднято прапорець. Тож я почовгав надвір у самих капцях і халаті й зазирнув у неї. Там лежала шапочка з пластиковим пропелером. Я її витягнув, і на дотик вона була тепла, наче той, хто її щойно скинув, палав у гарячці. Мені було огидно тримати її в руках, немов я міг підхопити якусь заразу, але я все одно перевернув її та зазирнув усередину. Тканина була вимазана олією для волосся, застарілим косметичним засобом, що давно вийшов з ужитку. На неї налипло кілька оранжевих волосин. А ще там знайшлася записка, вочевидь нашкрябана дитиною, бо літери були кривими й похиленими. «ЗАЛИШ СОБІ, У МЕНЕ Є ЩЕ ОДНА», — ішлося в записці.

Я приніс цю клятву штуку на кухню (затиснувши її між великим і вказівним пальцями, бо торкатися шапочки мені геть не хотілося) і закинув у дров'яну піч. Потім я підпалив її від сірника, і вона одразу зайнялася зі звуком *ка-флумп*. Подум'я було зеленуватого кольору. За півгодини зайшла Клара і вдихнула повітря:

— Що це за сморід? Пахне, наче на морському березі після відпливу!

Я відповів, що, скоріш за все, десь на задньому подвір'ї протікає відстійник, який переповнився, і його треба почистити. Але я знав, що це неправда. Смерділо метаном — можливо, саме цей запах відчув мій батько за мить до того, як спалахнула іскра, відправивши його та двох інших чоловіків на небеса.

На той час я працював у бухгалтерській фірмі (одній із найбільших незалежних компаній Середнього Заходу) і досить швидко просувався кар'єрними сходами. Я збагнув, що як приходити рано, іти пізно й не ловити гав на роботі, то керівництво обов'язково тебе помітить — так і сталося. Грошей було вдосталь, і ми з Кларою хотіли завести дітей, але нічого не виходило. Щомісяця, наче за годинником, до неї прилітав

червоний кардинал¹. Ми звернулися до акушера-гінеколога з Топеки, зробили всі належні аналізи. Лікар сказав, що з нами все гаразд і ще зарано говорити про безпліддя. Він наказав їхати додому, розслабитися та насолоджуватися статевим життям.

Ми скористалися його порадою, і за одинадцять місяців візити червоного кардинала припинилися. Моя дружина виросла в католицькій родині, але на службі не була ще з коледжу. Коли Клара дізналася про вагітність, то почала знову ходити до церкви й потягла мене з собою. Ми обрали храм Святого Андрія. Я не заперечував. Якщо вона вирішила, що сам Бог поклав хлібину до її печі, то нехай.

Вона була на шостому місяці, коли стався викидень. Через нещасний випадок, який зовсім не був випадковим. Дитина прожила кілька годин і, зрештою, померла. Дівчинка. Оскільки їй треба було дати ім'я, ми назвали її Гелен, на честь Кларинової бабусі.

Нещасний випадок стався після служби. Меса закінчилася, і ми збиралися перекусити в місті, а потім поїхати додому. Я би дивився американський футбол, а Клара б лежала з задертими ногами, відпочивала й насолоджувалася своєю вагітністю. Вона була *по-справжньому* щасливою, містере Бредлі, кожного дня, навіть на ранній стадії, коли її нудило зранку.

Я помітив поганого хлопчика одразу, як ми вийшли з церкви. Ті самі мішкуваті шорти, той самий светр, ті самі маленькі кругленькі хлопчачі цицьки та випнуте черево. Шапочка, яку я знайшов у поштової скриньці, була синього кольору, а цього разу він надягнув зелену, але з таким самим пластиковим пропелером. Я встиг перетворитися з дитини на дорослого чоловіка з кількома сивими пасмами в чуприні, але тому поганому хлопчику й досі було шість років. Щонайбільше сім.

Він стояв трохи подалі від церкви, а перед ним — інший хлопчик. Звичайний хлопчик, який подорослішає. Малий був сторопілий і наляканий. Він щось тримав у руці. Воно скидалося на м'ячик від «Боло», який колись давно мені подарувала Мама Ноні.

— То кидай, — сказав поганий хлопчик. — Або віддавай мої п'ять баксів.

— Я не хочу, — відповів звичайний хлопчик. — Я передумав.

Клара цього не бачила. Вона стояла вгорі на церковних східцях і розмовляла з отцем Патриком про те, яка добра була проповідь і як багато з'явилося тем для роздумів. Сходинки були гранітними й крутими.

¹ Cardinal — невеличкий птах, поширений на території Північної Америки, схожий на горобця та костогриза; дістав назву завдяки червоному, наче одяг католицьких кардиналів, пір'ю. Звісно, Стівен Кінг має на увазі менструальний цикл. Окрім того, у США існує повір'я, що під виглядом пташки кардинала до людини прилітає дух померлого родича.

Здається, я спробував узяти її під руку, а може, й ні. Може, я просто заляк на місці, як того разу, коли той хлопчик перестрів мене з Вікі після невдалих проб до «Продавця музики». І перш ніж я встиг поворухнутися чи щось сказати, поганий хлопчик зробив крок уперед. Він занурив руку в кишеню шортів і вихопив звідти запальничку. Щойно він креснув нею, з'явилася іскра, і я збагнув, що сталося того дня в «Добрій глибині». Вибух жодним чином не був пов'язаний зі сталевими шипами на чоботах мого тата. Червона куля в руках звичайного хлопчика почала горіти й шипіти. З переляку він кинув цю штуку, і поганий хлопчик засміявся. Тільки то був не сміх, а радше низьке огидне гигикання: «*Бхирр-бхирр-бхирр*» чи щось таке.

М'ячик влучив у граніт під металевим поруччям збоку від східців, а потім відскочив і одразу ж розірвався. Пролунав оглушливий вибух, спалахнуло жовте світло. То була не звичайна петарда, навіть не вишнева бомба, а М-80¹. Клара стріпнулася так само, як колись стріпнулася Вікі в підвалі Фаджевих акрів. Я спробував її піймати, але вона обома руками стискала зап'ясток отця Патрика, і мої пальці просто ковзнули її ліктем. Вони вдвох покотилися східцями вниз. Він зламав праву руку й ліву ногу. Клара зламала кісточку й отримала струс мозку. І вона втратила дитину. Вона втратила Гелен.

Хлопчик, який власноруч жбурнув М-80, наступного дня прийшов із мамою до поліцейського відділку та в усьому зізнався. Звісно, він був пригнічений і казав ті самі речі, що завжди говорять (а інколи й мають на увазі) діти, які накоїли біду: що це був нещасний випадок, що він не хотів нікого кривдити. Він сказав, що взагалі не збирався кидати вибухівку, але той інший хлопчик підпалив гніт, і він боявся, що йому повідриває пальці. Ні, він ніколи раніше не бачив того хлопчика. Ні, він не знав, як його звуть. А потім він простягнув поліцейському п'ять доларів, які дав йому поганий хлопчик.

Після цього у Клари зникло будь-яке бажання ділити зі мною ліжко, і вона кинула ходити до церкви. А я не кинув і зосередився на «Конквесті»². Ви знаєте, що це, містере Бредлі, і не тому, що ви католик, а тому, що маєте те саме покликання. Релігія мене не цікавила, за це відповідав отець Патрик, а я з радістю тренував команди з бейсболу й тач-футболу³. Я ходив на усі пікніки, в усі походи, і навіть отримав дозвіл на пасажирські

¹ Cherry bomb — розсипний феєрверк червоного кольору, М-80 — клас великих салют-снарядів, які на початку ХХ ст. використовувалися військовими для симуляції вибухів та артилерійського вогню.

² Conquest (англ. «досягнення», «завоювання») — спеціальна програма католицької церкви для хлопців 5—12 класів, завдяки якій вони знайомляться з релігією та вчать робити «правильні вибори в житті».

³ Touch football — різновид американського футболу, в якому гравця з м'ячем не збивають з ніг, а просто торкаються.

перевезення, щоби возити хлопців на церковному автобусі до луна-парків, підліткових таборів та на змагання з плавання. І я завжди мав при собі пістолет сорок п'ятого калібру, який придбав у ломбарді «Мудра застава», — ну, речовий доказ № 1. Я проносив цей пістолет п'ять років: або в моїй машині — в шухляді для рукавичок, що на панелі приладів, або в скрині з інструментами, яка стояла в автобусі «Конквест». Коли я проводив тренування, то клав його в спортивну сумку.

Кларі було не до вподоби моє захоплення «Конквестом», який забирив увесь мій вільний час. Коли отець Патрик набирав волонтерів, я перший піднімав руку. Гадаю, вона ревнувала.

— Тебе ніколи не буває вдома, навіть по вихідних, — казала вона. — Я вже починаю думати, що ти закохався в тих хлопчиків.

Мабуть, моя пристрасть дійсно здавалася трохи дивною, бо я взяв собі за звичку обирати певних хлопчиків і приділяти їм особливу увагу. Товаришувати з ними, допомагати. Було не складно. Більшість із них походили з бідних родин. Зазвичай про хлопців дбали самотні матусі, які працювали на низькооплачуваній роботі, а то й на двох чи трьох, аби заробити хоч на якісь харчі. Якщо в родині була машина, то нею користувалися батьки, і я радо підвозив своїх особливих хлопців на збори «Конквесту» по четвергах, а потім доправляв їх додому. Якщо в мене не виходило, я вручав їм квитки на автобус. Грошей ніколи не давав, бо швидко збагнув, що давати цим хлопцям гроші — погана ідея.

Інколи мені вдавалося допомогти. Один малий — коли я з ним познайомився, він мав не більше двох пар штанів і трьох сорочок — був математичним генієм. Я примістив його до приватної школи, і зараз він — успішний першокурсник якогось університету в Канзасі. Двійко інших хлопців угрузли в наркоти, і я зміг витягнути тільки одного. Здається.

Ніколи не скажеш напевне. Був ще хлопець, він утік із дому після сварки з мамою і за місяць подзвонив мені з Омахи. Його мати тоді вже була вирішила, що він або помер, або пішов назавжди. Я привіз його додому.

Спілкування з хлопцями давало набагато більше користі, ніж заповнювання податкових декларацій чи ті випадки, коли я допомагав корпораціям Делавера ухилитися від сплати податків. Але я працював у «Конквесті» не заради цього, гарні вчинки — то вже побічна дія. Інколи, містере Бредлі, я брав своїх особливих хлопчиків на риболовлю в затоку Діксона, чи на берег якоїсь великої річки, чи до одного з тих мостів, подалі від міста. Я також рибалив, але не на коропа чи форель. І сплигло немало часу, поки поплавець смикнувся. Саме тоді з'явився Рональд Гібсон.

Ронні мав п'ятнадцять років, але здавався молодшим. Він був сліпий на одне око, тож не міг грати в бейсбол або американський футбол, але йому не було рівних у шахах чи інших настільних іграх, якими хлопці

бавилися, коли дощило. Його ніхто не дражнив, він вважався талісманом групи в «Конквесті». Його батько кинув сім'ю, коли Ронні було дев'ять, чи що, і відтоді він прагнув чоловічої уваги. Невдовзі він став ділитися зі мною всіма негараздами. Звісно, першою проблемою було його погане око. Ронні мав уроджений дефект під назвою *keratoconus*, або «деформована рогівка» з латини. Лікар сказав його мамі, що сліпоти можна позбутися, якщо провести операцію з пересадки рогівки, але вона дуже дорога і його мамка ніколи не назбирає на неї грошей.

Я звернувся до отця Патрика, і ми влаштували з півдюжини благодійних заходів «Новий зір для Ронні». Навіть потрапили в новини на Каналі 4. Там промайнув кадр, де ми з Ронні гуляємо парком Барнума¹ і я обіймаю його за худе плече. Клара пхекнула, коли те побачила. Сказала, що я себе дивно поводжу з тими хлопцями і це неодмінно впаде в око тим, хто подивиться сюжет.

Мені було байдуже, що й кому впаде в око, оскільки незабаром після репортажу на вуді смикнулася волосінь. Просто на моїх очах. Погань хлопчик попався на гачок. Мені нарешті вдалося привернути його увагу. Я *зачув* його.

Ронні провели операцію. Повністю відновити зір не вдалося, але око почало бачити. Протягом року після пересадки йому належало носити спеціальні окуляри, скельця яких темніли на сонці, але він тим не переїмався. Навіть казав, що в них він круто виглядає.

Невдовзі після операції до мене зайшов Ронні зі своєю мамою. То було одного вечора після школи, і ми сиділи в маленькому офісі «Конквесту», який розташовувався в підвалі храму Святого Андрія.

— Якщо ми можемо якось віддячити вам, містере Галлас, тільки скажіть, — мовила мати.

Я відказав, що не варто і що я радо їм допоміг. А потім удав, що мені ссайнула одна думка.

— Хоча ви можете дещо зробити, — додав я. — Це дрібниці.

— Що саме, містере Галлас? — поцікавився Ронні.

— Минулого місяця я припаркував свою машину за церквою і вже спускався сходами в підвал, коли згадав, що не замкнув дверцята. Я повернувся й побачив, що в салоні вже нишпорить якийсь хлопець. Я гукнув його, і він миттю кинувся навтьоки з маленькою скринькою для монет, яку я тримав у шухляді для рукавичок. Я побіг за ним, але він виявився надто спритним. Я просто хочу знайти його й поговорити. Сказати йому те, що кажу всім вам, хлопці, — що крадіжки до добра не доведуть.

Ронні спитав, як виглядав той хлопчик.

¹ Phineas Taylor Barnum (1810—1891) — американський шоумен і власник цирку, легендарний містифікатор XIX століття.

— Такий собі товстенький коротун, — описав я. — З яскравим оранжевим волоссям, справжня морквяна маківка. Наскільки я зміг роздивитися, на ньому були сірі шорти й зелений светр зі смугами того ж кольору, що й волосся.

Місіс Гібсон зойкнула:

— Боже мій! А чи не мав він на голові маленької шапочки з пелером?

— Так, дійсно, — відповів я рівним голосом, приховуючи хвилювання. — Я пригадав, коли ви це зауважили.

— Я помітила його на іншому боці вулиці, напроти нашого дому, — продовжувала вона. — Гадала, що він переїхав до одного з тих нових будинків.

— А ти, Ронні? — спитав я.

— Ні, ніколи його не бачив.

— Ну, якщо побачиш, то нічого йому не кажи. Просто одразу йди по мене. Домовилися?

Він погодився, і я йому повірив. Я знав, що поганий хлопчик повернувся, і розумів, що наступний нещасний випадок станеться в моїй присутності. Він хотів, аби я все бачив, ось у чому річ. Він хотів скривдити мене і нікого іншого. Решта — Марлі, Вікі, батько, Мама Ноні — усі вони стали гарматним м'ясом.

Минув тиждень, два. Я почав думати, що хлопчик розгадав мій план. Аж раптом одного дня — *того самого* дня, містере Бредлі, на ігровий майданчик за церквою прибіг один із моїх вихованців. Я саме допомагав іншим почепити волейбольну сітку.

— Якийсь малий штовхнув Ронні й поцупив його окуляри! — кричав хлопець. — Він побіг до парку! Ронні женеться за ним!

Я не барився, чимшвидше схопив спортивну сумку, яку завжди носив із собою, коли проводив час зі своїми особливими хлопцями, і побіг до воріт парку Барнума. Я розумів, що зовсім не той поганий хлопчик украв у Ронні окуляри — це було не в його стилі. Злодюжка виявиться звичайною дитиною, як і малий, який кинув М-80. І йому буде так само шкода, коли здійсниться задум поганого хлопчика. Якщо я *дозволю* цьому статися.

Ронні мав не дуже атлетичну статуру і не вмів швидко бігати. Мабуть, крадій окулярів теж це збагнув, тому що зупинився й чекав на нього на іншому кінці парку. Він розмахував окулярами й кричав:

— Підійди та візьми, Рей Чарльз! Підійди та візьми, Стіві Вандер!¹

З проспекту Барнума долинав шум автомобілів, і я одразу зрозумів, що задумав поганий хлопчик. Він гадав, що як трюк спрацював один раз, то спрацює й вдруге. Тільки замість скриньки для ланчів зі Стівом

¹ Stivie Wonder, Ray Charles — сліпі американські музиканти.

Остіном постали спеціальні антиблікові окуляри, але ідея була та сама. Потім малий, який забрав у Ронні скельця, буде плакати й казати, що він не думав, що так станеться, що він просто хотів пожартувати, чи подразнитися, чи помститися за те, що Ронні був штовхнув на тротуар маленького рудого товстуна.

Я міг легко наздогнати Ронні, але не став цього робити. Розумієте, він був моєю наживкою і менш за все мені хотілося привертати до себе увагу. Коли Ронні наблизився, малий, який виконував за поганого хлопчика всю брудну роботу, чкурнув у кам'яну арку між парком і проспектом Барнума, розмахуючи над головою окулярами. Ронні кинувся за ним, і я побіг навздогін. Дорогою я відкрив спортивну сумку, і, щойно в моїй руці опинився пістолет, я її кинув і припустив за дітьми.

— Стій на місці! — гукнув я Ронні, пробігаючи повз нього. — Ані кроку далі!

Він послухався мене, і слава Богу. Якби з ним щось сталося, то я би не став чекати уколу, містере Бредлі, я б себе вбив.

Коли я дістався арки, то побачив поганого хлопчика, який чатував на тротуарі. Він зовсім не змінився. Малий віддав йому окуляри Ронні, а поганий хлопчик простягнув купюру. Коли він мене помітив, то вперше за весь час припинив гиденько шкіритися своїми дивними каліновими губами. Бо він не так усе задумав. Він задумав спочатку розправитися з Ронні, а *потім* — зі мною. Ронні мав вибігти за поганим хлопчиком на дорогу й потрапити під колеса вантажівки чи автобуса. А потім мав прийти я. Щоби це все побачити.

Морквяна маківка вибіг на проспект Барнума. Ви знаєте, яка вулиця за парком, принаймні маєте знати, бо обвинувачення тричі показувало відео на судовому засіданні. По три смуги в кожному напрямку: дві для руху вперед, одна для повороту, а посередині — бетонний роздільник. Поганий хлопчик добіг до роздільника, озирнувся, і я побачив на його обличчі не просто подив. То був справжній переляк. Уперше відтоді, як Карла полетіла сторчачка із церковних східців, я відчув себе щасливим.

Він подивився на мене лише раз, а потім стрибнув на інший бік дороги, навіть не глянувши на машини. Тоді я теж вибіг на проїжджу смугу. Я розумів, що можу потрапити під колеса, але мені було байдуже. Принаймні, це був би справжній нещасний випадок, жодних педалей, які заїло невідомо яким чином. Можете вважати мою поведінку суїцидальною, але все було не так. Я просто не міг дозволити йому втекти. Може, наступного разу він би з'явився років за двадцять, а тоді я вже став би стариганом.

Не знаю, як близько від мене проїжджали машини, але я встиг почувти не один гудок і виск гальм. Якийсь автомобіль увернувся, щоб не

збити поганого хлопчика, і заїхав у бік вантажівки з фургоном. Хтось вилаяв мене божевільним покидьком. Інший вигукнув:

— Що це, в біса, він робить?

Але то був лиш фоновий шум. Уся моя увага була зосереджена на поганому хлопчику — не зводь очей зі своєї цілі, чи не так?

Він біг щодуху, але який би демон не ховався всередині нього, його зовнішня оболонка мала дві коротенькі ніжки й жирну дупу, тож шансів у нього не було. Він тільки міг сподіватися, що мене зіб'є машина, але не так сталося, як гадалося.

Він дістався тротуару й перечепився через брівку. Якась жінка, кремезна пані з вибіленим волоссям, закричала:

— У цього чоловіка пістолет! — То була місіс Джейн Гурлі. Вона свідчила в суді.

Хлопчик спробував підвестися.

— Це тобі за Марлі, маленький сучий сину, — вимовив я і поцілів йому в спину. Це був перший постріл.

Він порачкував від мене. На тротуар крапала кров.

— Це тобі за Вікі, — сказав я і ще раз поцілів йому в спину. Це був другий постріл. Потім я додав: — Це тобі за тата й Маму Ноні, — і всадив по кулі під кожне коліно, саме там, де закінчувалися його мішкувати сірі шорти. Це був третій і четвертий.

Тоді вже всі почали кричати. Якийсь чоловік волав:

— Заберіть у нього зброю, хапайте його! — Але ніхто не насмілювався.

Поганий хлопчик перевернувся на спину й подивився на мене. Вираз на його обличчі мало не змусив мене зупинитися. Тепер йому було не сім чи вісім років. Спантеличена, ошелешена від болю дитина, якій на вигляд було не більше п'яти. Шапочка впала з голови й відкотилася вбік. Одна з двох пластикових лапотей на пропелері погнулася. «Господи Боже, — подумав я, — я застрелив невинне дитя, і ось воно, смертельно поранене, лежить просто біля моїх ніг».

Так, він майже обдурив мене. Він був нівроку добрим актором, містере Бредлі, за таку гру можна й «Оскара» отримати. Але я зміг зазирнути крізь ту маску. На його обличчі читалися страх і біль, але не в очах. Його погляд був тим самим, що й завжди. «Ти мене не зупиниш, — говорили ці очі. — Ти мене не зупиниш, поки я з тобою не розберуся, я ще з тобою не закінчив».

— Хто-небудь, заберіть у нього пістолет! — заголосила якась жінка. — Поки він не вбив цю дитину!

До мене підскочив здоровенний чоловіча, мабуть, він теж свідчив у суді, але я спрямував на нього зброю, і він хутко відсахнувся, піднявши руки.

Я знову обернувся до поганого хлопчика й поцілів йому в груди:

— Це тобі за крихітку Гелен. — То був п'ятий постріл. У хлопчика з рота полилася кров і заструменіла по підборіддю. Мій старомодний пістолет сорок п'ятого калібру був розрахований усього на шість патронів, тож лишалася тільки одна куля. Я опутився на коліно, прямо в калюжу його крові. Вона була червоною, хоча мала би бути чорною. Наче юшка, що витікає з отруйної комахи, якщо на неї наступити. Я поставив дуло йому поміж очі.

— Це тобі за мене, — сказав я. — А тепер повертайся в пекло, звідки ти прийшов. — Я натиснув на гачок, і пролунав шостий постріл. Але перед цим його зелені очі зустрілися з моїми.

«Я ще з тобою не розібрався, — говорили вони. — І не розберуся, поки ти не випустиш свій останній подих. А може, і тоді нічого не закінчиться. Може, я чекатиму тебе на тому світі».

Його голова закинулася назад. Одна нога сіпнулася, а потім завмерла. Я поклав пістолет поруч із тілом, підняв руки й почав спинатися на ноги. Не встиг я підвестися, як мене схопили двоє чоловіків. Один із них зарядив мені коліном у пах. Інший ударив кулаком в обличчя. До них приєдналася решта, а серед них — і місіс Гурлі. Вона копнула мене принаймні двічі. Вона не згадувала про *це* в суді, чи не так?

Я її ні в чому не звинувачую, адвокате. Нікого не звинувачую. Того дня на тротуарі вони побачили тіло маленького хлопчика, таке понівечене кулями, що його би не впізнала власна матір.

Якби вона в нього була.

7

Макгрегор повів клієнта Бредлі в нетрі Голкової садиби, пообіцявши повернути Джорджа після переклички.

— Якщо хочете, я можу принести вам супу чи сендвіч, — запропонував Макгрегор Бредлі. — Ви, певно, зголодніли.

Але Бредлі не хотів їсти. Тільки не після того, що йому щойно довелося почути. Він сидів по свій бік перетинки й чекав, склавши руки на чистому блокноті. Він розмірковував над зруйнованими життями. Зараз йому спадало на думку лише двоє людей, і смерть Галласа було легше прийняти, оскільки чоловік був явно божевільним. Якби він розповів свою історію в суді й виголосив її тим самим урівноваженим, «як-ви-можете-мені-не-вірити» тоном, то опинився б у психіатричній лікарні з максимальним рівнем захисту, а не сидів би в камері, очікуючи смертельної ін'єкції, до складу якої входили тіопентал натрію, панкуроній бромід і хлорид калію: фатальний коктейль, який мешканці Голкової садиби називали «Добраніч, мамцю».

Але Галлас, який, найвірогідніше, з'їхав з глузду після смерті своєї дочки, прожив хоча би половину життя. Йому випала нещаслива доля, він страждав на параноїдальні фантазії і манії переслідування, проте, як кажуть, краще півжиття, ніж нічого. А от із маленьким хлопчиком справи були набагато гірші. Згідно зі звітом патологоанатома, малий просто опинився на проспекті Барнума не в тому місці й не в ту годину. Йому було не більше дев'яти років, а радше сім. Його життя навіть не встигло розпочатися.

Макгрегор привів Галласа, почепив ланцюг до стільця й поцікавився, скільки часу їм іще знадобиться:

— Він відмовився від ланчу, а я би залюбки перекусив.

— Уже скоро, — відповів Бредлі. Насправді, в нього лишалося тільки одне запитання, і, щойно Галлас уместився по свій бік оргскла, адвокат випалив: — Чому саме ти?

Галлас здивовано здійняв брови:

— Перепрошую?

— Цей біс, бо ти його маєш саме за біса, чому він обрав саме тебе?

Галлас посміхнувся, і його губи розтягнулися в тонку лінію.

— Наївне питання, адвокате. Так само можна спитати, чому одна дитина народжується з деформованою рогівкою, як от Ронні Гібсон, а наступні п'ятдесят немовлят — абсолютно здорові. Або чому хороша, чесна людина отримує в тридцять років пухлину мозку, а чудовисько, яке служило наглядачем газових камер у Дахау, живе до сотні років. Якщо ви питаєте, чому з хорошими людьми трапляються погані речі, то це не до мене.

«Ти поціли в безпорадну дитину шість разів, — подумав Бредлі, — останні три чи чотири постріли зроблено впритул. Як, заради всього святого, ти можеш вважати себе хорошою людиною?»

— Наостанок, — промовив Галлас, — дозвольте у вас дещо запитати.

Бредлі мовчки кивнув.

— Труп уже ідентифікували?

Галлас говорив буденним тоном в'язня, який затує розмову, щоби довше не вертатися до камери, але вперше за всю зустріч у його очах спалахнула справжня жвава цікавість.

— Не думаю, — обережно відказав Бредлі.

Власне кажучи, він знав напевне, що не ідентифікували. Він мав знайомого в прокуратурі й дізнався б ім'я та походження жертви задовго до того, як про це пронюхали би журналісти, оскільки історія Невідомого хлопчика привернула увагу всієї нації. Протягом останніх чотирьох місяців про справу трохи призабули, але після страти Галласа інтерес спалахне з новою силою.

— Я би порадив вам поміркувати над моїми словами, — продовжив Галлас, — але не варто, чи не так? Ви вже про це думаете. Можливо, ночами ще не крутитесь у ліжку, але так, ви вже точно міркуєте над цим.

Бредлі нічого не відповів. Тоді Галлас усміхнувся — цього разу широко та щиро:

— Я знаю, ви не повірили жодному моему слову, інакше й бути не могло. Але хоч на хвилину увімкніть свою фантазію й поміркуйте. Білий хлопчик — якщо такі зникають, то їх шукають особливо наполегливо, бо ми живемо в суспільстві, де життя білого хлопчика досі цінується вище, ніж життя дитини іншої раси. Ще в молодших класах у малечі знімають відбитки пальців, щоби мати змогу ідентифікувати їх на випадок викрадення чи вбивства. Якщо я не помиляюся, то в нашому штаті вже ухвалили цей закон?

— Не помиляєшся, — неохоче буркнув Бредлі. — Але не варто на це покладатися, Джордже. Може, його дані просто загубилися, та й по всьому. Таке буває. У системі трапляються збої.

Усмішка Галласа перетворилася на широченний вишкір:

— Головне — вірити в це, містере Бредлі. Головне — вірити.

Він повернувся й помахав Макгреґору, який заховав навушники й підвівся зі стільця.

— Закінчили?

— Так, — підтвердив Галлас. Поки Макгреґор відмикав замок на ланцюзі, він знову поглянув на адвоката. Його вишкір, який Бредлі бачив на його обличчі вперше й востаннє, зник, наче його ніколи не було.

— Ви прийдете? Коли настане час?

— Я прийду, — пообіцяв Бредлі.

8

І він прийшов за шість днів, коли об 11:52 в кімнаті для спостерігачів піднялися штори, а за ними з'явилася камера для страт з білими кахлями й Y-подібним столом. Два інші допущені відвідувачі також були присутні. Перший — отець Патрик із храму Святого Андрія. Бредлі сидів біля нього на останньому ряду. Окружний прокурор примостився перед самим вікном, склавши руки на грудях і не зводячи очей із камери по інший бік скла.

Команда катів (Бредлі сам вигадав цей гротескний вираз) уже була на місці. Вона складалася з шести осіб: директор тюрми Тумі, Макгреґор і двоє інших наглядачів, а також парочка медичних працівників у білих халатах. Головний учасник вистави лежав на столі, його випростані руки були перев'язані еластичними ремнями, але щойно піднялися

штори, увагу Бредлі одразу привернув директор, який мав недоречно вишуканий вигляд у синій сорочці з відкритим коміром, яка краще би пасувала до партії в гольф.

Талію Джорджа Галласа оперезував пасок, а через плече були перекинуті ще три ремені. Складалося враження, що його збиралися запустити в космос, а не вколоти летальну ін'єкцію. На його прохання священика не запросили, але коли Джордж побачив Бредлі й отця Патрика, то підняв руку на знак привітання, наскільки це дозволили паски на його зап'ястку.

Патрик помахав у відповідь, а потім обернувся до Бредлі. Його обличчя було біле як крейда.

— Ви колись відвідували такі заходи?

Бредлі похитав головою. У роті пересохло, і він боявся, що голос може зірватися.

— Я теж. Гадаю, я переживу. А він... — отець Патрик прочистив горло. — Він гарно ставився до хлопців. Вони його любили. Повірити не можу, що... навіть зараз не можу повірити...

Бредлі також не міг. Але вірив. Бо мусив.

Окружний прокурор озирнувся й спохмура подивився на них, наче Мойсей на грішників.

— Стуліть свої роти, панове.

Галлас оглянув кімнату, в якій він мав провести свої останні хвилини. Він виглядав спантеличеним, наче не розумів, хто він і що з ним відбувається. Макгрегор поклав долоню йому на груди, немов намагався заспокоїти Джорджа. Було 11:58.

Один із білих халатів (парентеральний спеціаліст, як припустив Бредлі) перев'язав руку Галласа довгою гумовою стрічкою, а потім увів голку й закріпив її пластиром. Голка приєднувалася до трубки для ін'єкції. Трубка тягнулася до панелі на стіні, де над трьома важелями горіли три червоні лампочки. Другий білий халат підійшов до панелі й склав руки на животі. Тепер єдиним рухомим тілом у кімнаті смерті був Джордж Галлас, який швидко кліпав очима.

— Вони вже почали? — прошепотів отець Патрик. — Нічого не розумію.

— Я теж, — зашепотів у відповідь Бредлі. — Може, але...

Пролунало гучне клацання, і вони підстрибнули від несподіванки (представник прокуратури сидів непорушно, немов скеля). Заговорив директор:

— Ви там мене нормально чуєте?

Прокурор підняв великі пальці й знову склав руки на грудях.

Директор звернувся до Галласа:

— Джордже Пітере Галлас, суд присяжних, який складається з ваших співвітчизників, засудив вас до смертної кари, і це рішення було

затверджено вищим судом штату та Верховним Судом Сполучених Штатів Америки.

«Ніби комусь до цього є діло», — подумав Бредлі.

— Ви маєте право на останнє слово. Чи хочете щось сказати?

Галлас спочатку похитав головою, але потім передумав. Він зазирнув крізь скло в кімнату спостерігачів.

— Вітаю вас, містере Бредлі. Дякую, що прийшли. Слухайте, я би на вашому місці почав пильнувати. Пам'ятайте, *воно приходить у подобі дитини*.

— Ви закінчили? — замалим не радісно поцікавився директор.

Галлас кинув на нього погляд:

— Мабуть, треба зауважити ще дещо. Де ви, *в біса*, дістали цю сорочку?

Директор Тумі кліпнув, наче хтось вилив йому в обличчя склянку холодної води, а потім поглянув на лікаря:

— Усе готово?

Білий халат біля панелі кивнув. Директор видав чергову порцію законодавчої нісенітничі, звівся з годинником і насупився. 12:01 — вони вже запізнювалися на одну хвилину. Він подав знак білому халату, наче режисер, що підказував слова актору. Лікар перекинув важелі, і три червоні лампочки засвітилися зеленим.

Інтерком досі працював, і Бредлі почув, як Галлас перефразував питання отця Патрика:

— Уже почалося?

Ніхто йому не відповів. Це вже не мало ніякого значення. Із рота Джорджа вихопилося хрипке сопіння. Промайнула хвилинка. Ще один звук, схожий на хропіння. Ще дві хвилини. Потім чотири. Бредлі озирнувся. Отець Патрик пішов.

9

Коли Бредлі вийшов із Голкової садиби, віяв холодний вітер із прерій. Він застібнув піджак і почав глибоко дихати, намагаючись увібрати якомога більше повітря в легені, якомога швидше. Справа була не тільки в страті. Окрім дивної синьої сорочки директора Тумі, процедура здалася прозаїчною, наче щеплення від лишая чи правця. Ось що було справжнім жахіттям.

Краєчком ока він помітив якийсь рух у Курячому загоні, де зазвичай гуляли засуджені до смертної кари в'язні. Тільки сьогодні там нікого не мало бути. Того дня, коли відбувалася страта, прогулянки скасовувалися. Так йому сказав Макгрегор. І певна річ, коли Бредлі повернув голову, Курячий загін виявився порожнім.

«Воно приходять у подобі дитини», — згадав Бредлі, а потім засміявся. Змусив себе засміятися. Його уява викидає коники, не більше. Він спробував себе в цьому переконати й здригнувся.

Отець Патрик уже поїхав на своєму старому «Вольво». На невеличкому паркувальному майданчику біля Голкової садиби не було жодної машини, окрім автомобіля Бредлі. Адвокат зробив до неї кілька кроків і раптом хутко озирнувся на Курячий загін. Його довгий плащ тріпотів навколо колін. Нікого. Звісно, що ні, Господи Ісусе. Джордж Галлас був божевільним, і навіть якщо той поганий хлопчик існував насправді, то він був уже мертвий. Шість пострілів із пістолета сорок п'ятого калібру кого завгодно відправлять на той світ.

Бредлі знову вирушив у напрямку своєї машини і, коли дістався капота, знову зупинився. Він переднього бампера до задньої фари «Форда» простягалася довга нерівна подряпина. Хтось пошкрябав ключем його машину. У тюрмі максимального рівня захисту, де треба пройти три пропускні пункти й стільки ж перевірок, аби потрапити всередину, хтось подряпав його машину.

Спочатку Бредлі вирішив, що це зробив окружний прокурор, який сидів, склавши руки на грудях із виглядом канонічного праведника. Але це було не логічно. Прокурор отримав те, по що прийшов, — зрештою, він став свідком смерті Джорджа Галласа.

Бредлі відчинив двері, які навіть не потурбувався замкнути (бо він же був у *тюрмі*), і заляк іще на кілька хвилин. Потім, наче підкоряючись якійсь зовнішній силі, він повільно підняв руку і затулив нею рота. На водійському сидінні лежала шапочка з пропелером. Одна пластикова лопать була зламана.

Нарешті він спромігся нахилитися й підібрати її, затиснувши тканину двома пальцями, як це колись зробив Галлас. Бредлі зазирнув під шапочку. Усередині виявилася записка, нашкрябана кривими, нерівними, похиленими літерами. Її вочевидь писала дитина.

«ЗАЛИШ СОБІ, У МЕНЕ Є ЩЕ ОДНА»

І тут Бредлі почув високий та дзвінкий дитячий сміх. Він кинув погляд у Курячий загін, але там так само нікого не було.

Потім він перевернув записку й прочитав іще одну коротеньку фразу: «ДО СКОРОЇ ЗУСТРІЧІ»

Присвячується Рассові Дорру¹

¹ Russ Dorr — фельдшер і друг Стівена Кінга, який консулював письменника під час написання романів «Протистояння», «Мізері», «Кладовище домашніх тварин» і «Сяйво».

У «Волосі Гарольда Ру», певно, найкращому романі про письменство з усіх опублікованих, Томас Вільямс пропонує нам приголомшливу метафору — можливо, навіть параболу — того, як народжується історія. Він витворює у своїй уяві темну рівнину, вглибині якої горить маленький вогник. Один за одним із темряви виходять люди, щоб зігрітися біля нього. Кожен приносить трохи палива, і врешті-решт маленький вогник обертається багаттям, навколо якого постають персонажі, м'яке світло осяює їхні обличчя, і кожне з них по-своєму прекрасне.

Однієї ночі, лежачи в ліжку на півдорозі до сну, я побачив дуже маленький вогник — по суті, газову лампу — і чоловіка, що намагався читати газету при світлі цієї лампи. Інші чоловіки прийшли зі своїми лампами, відкидаючи чорні тіні на похмурий пейзаж, який виявився Територією Дакота.

До мене часто приходять подібні видіння, хоч мені й незручно визнавати це. Зазвичай я не розповідаю історій, які вони в собі несуть; часом полум'я гасне. Проте саме цю потрібно було розповісти, бо я знав напевне, якою мовою хотів би написати її: сухою та лаконічною, такою несхожою на мій звичний стиль. Я не мав жодного уявлення про те, куди веде ця історія, але був абсолютно певен, що мова сама доведе мене до кінця. Так воно і сталося.

Смерть

У Джима Трусдейла була хижка на західному боці закинутого ранчо його батька, і він був саме там, коли його знайшли шериф Барклі та півдюжини добровольців із міста. Одягнений у брудну куртку, він сидів у кріслі біля холодної грубки та читав при світлі ліхтаря старий номер «Піонера з чорних пагорбів»¹. Чи, принаймні, проглядав.

¹ Мова йде про справжню щоденну газету, яка виходить з 1876 року.

Шериф Барклі стояв у дверному прорізі, майже повністю затуляючи його собою. У руках він тримав ліхтар.

— Ану виходь, Джиме! Виходь із піднятими руками. Я поки не дістаю револьвер, і, повір, мені не хочеться цього робити.

Трусдейл вийшов. Він усе ще тримав в одній із піднятих рук газету. Стояв там і дивився на шерифа своїми вицвілими сірими очима. А шериф дивився на нього. Решта присутніх також витріщалися на чоловіка; четверо з них сиділи на конях, інші двоє — мостилися на старій підводі з жовтим написом на боці: «ПОХОРОННЕ БЮРО ГАЙНСА».

— Як бачу, ти навіть не питаєш, чому ми тут, — сказав шериф Барклі.

— І чому ви тут, шерифе?

— Де твій капелюх, Джиме?

Не випускаючи газети з рук, Трусдейл поклав долоню на голову, шукаючи свій блідо-коричневий капелюх, якого зараз там не було.

— Він у твоїй хижі, так? — спитав шериф. Здійнявся холодний вітер, пошарпав кінські гриви, придавив траву — і побіг по ній на південь дрібними хвильками.

— Ні, — каже Трусдейл, — гадаю, що не там.

— Тоді де?

— Я його, напевно, загубив.

— Ти маєш залізи у фургон, — наказав шериф.

— Я не хочу їхати в труповозці, — заперечив Трусдейл, — погана прикмета.

— Тобі все одно не пощастило, — буркнув один із чоловіків. — Ти влип по самі вуха. Ану лізь.

Трусдейл підійшов ззаду до фургона та видряпався на нього. Знову налетів вітер, сильніший, і чоловік підняв комір куртки.

Ті двоє, що сиділи на підводі, зіскочили з неї й стали по боках. Один із них витяг револьвер. Трусдейл знав їх в обличчя, але не по іменах. Вони були з міста. Шериф та інші четверо чоловіків пішли в його хижку. Серед них був і Гайнс, гробар. Певний час вони порядкували там. Навіть відчинили дверцята грубки, яка попри холод стояла без діла, і заходилися порпатися в золі. Урешті вони вийшли надвір.

— Капелюха немає, — мовив шериф Барклі. — Ми б його помітили. Це ж, трясця його матері, великий капелюх. Маєш що сказати з приводу цього?

— Дуже погано, що я його загубив. Батько подарував мені цей капелюх, коли ще був при здоровому глузді.

— Де він?

— Повторюю ще раз, я, напевно, загубив його. Або його в мене вкрали. Таке теж могло трапитися. Кажу ж, я якраз збирався лягати спати.

— Про спання можеш забути. Ти ж був сьогодні по обіді в місті, так?

— Звісно, він там був, — підтвердив один із чоловіків, залазячи на коня. — Я сам його бачив. Його та той капелюх на ньому.

— Стули пельку, Дейве, — гаркнув шериф. — То ти був у місті, Джиме?

— Так, сер, був, — відповів Трусдейл.

— У «Щасливчику Чаку»?

— Так, сер, саме там. Я пішов звідси пішки, пропустив двійко склянок і повернувся додому. Гадаю, саме в «Щасливчику Чаку» я і загубив свого капелюха.

— Це все, що ти скажеш?

Трусдейл зиркнув на чорне листопадове небо.

— Мені більше нічого додати.

— Поглянь на мене, синку.

Трусдейл поглянув на нього.

— Це все, що ти скажеш?

— Кажу ж, мені більше нічого додати, — відповів Трусдейл, дивлячись на нього.

Шериф Барклі зітхнув.

— Гаразд, поїхали до міста.

— Чому?

— Тому що тебе заарештовано.

— Чи є хоч крихта розуму в цій гръобаній довбешці? — Навіть його батечко кумекав швидше.

Вони поїхали назад у місто. До нього було чотири милі. Трусдейл їхав у глибині похоронного фургончика, піднявши комір куртки. Чоловік, що тримав віжки, промовив, не обертаючись:

— Ти згвалтував її так само легко, як і вкрав її долар, тварюко?

— Не розумію, про що ви говорите, — відповів Трусдейл.

Решту дороги вони й словом не обмовилися, тільки гучно завивав вітер. У місті люди вишикувались уздовж вулиці. Спершу вони мовчали. Потім якась бабця в коричневій шалі пришкандибала до покійницького воза та плюнула на Трусдейла. Вона промахнулася, але натовпом прокотилася хвиля поодиноких оплесків.

Біля в'язниці шериф Барклі допоміг Трусдейлу вилізти з фургона. Сильний вітер сипонув снігом. Перекотиполя неслися головною вулицею до водонапірної башти, де з тріском вдарялися об огорожу з жердин.

— Повісити дітовбивцю! — крикнув чоловік із натовпу, і хтось кинув камінь. Той пролетів між головою та плечем Трусдейла та покотився по дощатому тротуару.

Шериф Барклі обернувся і підняв руку з ліхтарем, освітлюючи натовп, що зібрався перед крамницею.

— Не робіть цього, — застеріг він. — Не будьте дурними. Усе під контролем.

Шериф повів Трусдейла крізь свій кабінет до камер. Їх було дві. Барклі завів арештанта до лівої. Там стояла лавка, стілець і відро для помиїв. Трусдейл сів на стілець, але Барклі зупинив його:

— Ні. Просто стій.

Шериф роззирнувся і побачив добровольців, що товклися у дверному прорізі.

— Забирайтеся звідси, ви всі.

— Отисе, — озвався чоловік на ім'я Дейв. — А що, як він нападе на тебе?

— Я вгамую його. Дякую, що виконали свій обов'язок, а тепер — гайда звідси.

Коли вони пішли, шериф звернувся до Джима:

— Знімай куртку та дай її мені.

Трусдейл зняв куртку та затремтів. На ньому була лише спідня сорочка та вельветові штани — настільки заношені, що всі рубці витерлися, а одне коліно стирчало назовні. Шериф перевірів кишені й знайшов тютюн, загорнутий у сторінку з каталогу «Дж. В. Сірс»¹, старий лотерейний квиток, який обіцяв виграш у песо. Ще там лежала чорна мармурова кулька.

— Це моя щаслива кулька, — пояснив Трусдейл. — Вона в мене з дитинства.

— Виверни кишені штанів.

Трусдейл вивернув. Там лежали три п'ятаки, пенні, складена вдвоє вирізка про срібну лихоманку в Неваді, яка була настільки ж старою, як і мексиканський лотерейний квиток.

— Знімай чоботи.

Трусдейл зняв і їх. Барклі зазирнув усередину, засунув туди руку. В підшві одного з чобіт була дірка розміром з дайм².

— Тепер шкарпетки.

Барклі вивернув їх і відкинув убік.

— Спускай штани.

— Я не хочу.

— А я не хочу дивитися на те, що під ними, але давай ворущися.

Трусдейл спустив штани. Білизни він не носив.

— Повернися і розсунь свої щічки.

Трусдейл повернувся, схопив себе за сідниці та розвів їх у різні боки. Шериф Барклі здригнувся, зітхнув і засунув палець арештанту в анус.

¹ Сільськогосподарський каталог.

² Монета номіналом 10 центів. Найменша як за товщиною, так і діаметром монета, що карбується зараз у США.

Трусдейл застогнав. Барклі дістав палець, знову здригнувся, коли в'язень газонув, і витер палець об сорочку Трусдейла.

— Де він, Джиме?

— Мій капелюх?

— Гадаєш, я заліз тобі пальцем у сраку, щоб пошукати капелюха? Чи що я для цього копірився в золі у твоїй грубці? Ти зовсім клепку втратив?

Трусдейл натягнув штани та застібнув їх. Босий, він стояв і тремтів.

Ще зовсім недавно він був удома, читав газету та думав, що треба розвести вогонь у грубці. Але здавалося, що з тих пір минула ціла вічність.

— Твій капелюх у мене в кабінеті.

— Тоді навіщо ви мене про нього запитували?

— Подивитися, що ти скажеш. Із капелюхом усе зрозуміло. Мене більше цікавить, куди ти сховав срібний долар тієї дівчинки. Його немає ані у твоєму домі, ані у твоїх кишнях. Навіть у тебе в гузні його немає. Ти що, відчув провину та викинув його?

— Я нічого не знаю ні про який срібний долар. Можна мені мій капелюх?

— Ні. Це доказ. Джиме Трусдейл, я заарештовую тебе за вбивство Ребекки Клайн. Ти маєш що сказати на це?

— Так, сер. Я не знаю жодної Ребекки Клайн.

Шериф вийшов із камери, зачинив двері, зняв ключі зі стіни та замкнув Трусдейла. Повертаючись, замок дуже скрипів. У камеру садили переважно п'яничок і тому замикали нечасто.

— Мені тебе шкода, Джиме. Та навіть пекло не достатньо гаряче для тих, хто скоїв таке.

— Що — таке?

Шериф важким кроком пішов геть, не відповівши.

Трусдейл сидів у камері весь наступний тиждень, глитав їдло з «Мамчиного улюбленця», спав на лаві, срав і сцяв у відро, яке спорожнювали кожні два дні. Батько не прийшов провідати його, оскільки у вісімдесят остаточно з'їхав з глузду, а тепер, коли йому стукнуло дев'яносто, його доглядали дві скво¹ — одна з племені сіу, а інша з племені лакоти. Часом вони стояли на ганку закинутого бараку та мирно співали церковні гімни. А брат Трусдейла шукав срібло десь у Неваді.

Іноді приходили діти. Вони гуртувалися на алеї навпроти камери та співали: «*Кате, кате, 'дьом гуляти*». Часом збиралися чоловіки та обіцяли відрізати Трусдейлу причандали. А одного разу прийшла мати Ребекки Клайн і сказала, що сама б його повісила, якби їй дозволили.

¹ Жінка з індіанського племені. Самими індіанцями вживалося як лайка щодо жінок, які почали жити з бідолицями. На сьогодні найвпливовіші представники індіанського руху в Америці вважають вживання цього слова образливим і расистським.

— Як ти міг убити мою дитинку? — питала вона крізь загразоване вікно. — Їй же сповнилося тіко десять рочків, і то був її день народження.

— Мем, — відповів Трусдейл, ставши на лаву, щоб мати змогу поглянути зверху на її задерте догори біле обличчя. — Я не вбивав ані вашу дитинку, ані кого-небудь ще.

— Гнилий брехун, — кинула вона та пішла геть.

Майже всі в місті побували на похороні дівчинки. Прийшли скво. Прийшли навіть дві повії, що вели справи в «Щасливчику Чаку». Трусдейл у своїй камері чув співи, коли сидів на помийному відрі в кутку.

Шериф Барклі телеграфував у Форт П'ер, і виїзний суддя врешті-решт прибув. Його щойно призначили на цю посаду, і він був замолодим для неї — денді з довгим білявим волоссям до плечей, як у Дикого Білла Гікока¹. Звали його Роджер Майзел. У нього були маленькі круглі окуляри, і, хоч він і носив обручку, суддя миттю заробив репутацію донжуана як у «Щасливчику Чаку», так і в «Мамчиному улюбленці».

У місті не було юриста, який би міг виступити на захист Трусдейла, тож Майзел призначив адвокатом Джорджа Ендрюза, власника крамниці, постоялого двору та готелю «Чудесний відпочинок». Ендрюз два роки вчився в бізнес-школі в Омасі. Він сказав, що захищатиме Трусдейла, але тільки якщо містер та місіс Клайн не будуть проти.

— Тоді йдіть і поговоріть з ними, — велів Майзел. Він був у циркульні, сидів, відкинувшись у кріслі перукаря, поки той голив його. — І щоб аж вітер у вухах свистів.

— Що ж, — сказав містер Клайн після того, як Ендрюз виклав йому суть справи. — У мене є питання. Якщо у нього не буде захисника, його все одно можуть повісити?

— Тоді це не буде американським правосуддям, — відповів Джордж Ендрюз. — Ми ще, звісно, не входимо в Сполучені Штати, але ж маємо скоро до них приєднатися.

— Він може викрутитись? — спитала місіс Клайн.

— Ні, мем, — заперечив Ендрюз. — Не уявляю як.

— Тоді виконуйте свій обов'язок, і хай Господь вас благословить, — промовила вона.

Судовий процес тривав один листопадовий ранок і ще півдня. Його проводили в залі міської ради, і того дня за вікном кружляли сніжинки — тонкі, наче весільне мереживо. А сизі хмари, що сунули на місто, віщували ще більшу бурю. Роджер Майзел, що ознайомився зі справою, виступав як у ролі судді, так і в ролі обвинувача.

¹ Джеймс Батлер Гікок (1837—1876) — американський герой Дикого Заходу, відомий стрілок, розвідник і гравець у покер. Його одним із перших включили в Зал слави покеру 1979 року.

Чули, як один з присяжних під час перерви казав у «Мамчиному улюбленці»:

— Він, мов банкір, який узяв сам у себе позику, а потім собі ж виплачує відсотки.

Однак претензій не висловив ніхто; жодна жива душа не вважала це поганою ідеєю. Зрештою, це ще й сяка-така, але економія.

Прокурор Майзел викликав десь із півдюжини свідків, а суддя Майзел не оскаржив жодного з поставлених запитань. Містера Клайна розпитували першим, а шериф Барклі свідчив останнім. Історія, що виходила на світ Божий, виявилася дуже простою. Опівдні, у день убивства Ребекки Клайн, відбулося святкування її дня народження з тортом та морозивом. Прийшло кілька друзів. Близько другої, коли діти гралися в «Причепи віслучку хвоста» та «Музичний стільчик», Джим Трусдейл зайшов до «Щасливчика Чака» та замовив склянку віскі. На ньому був ковбойський капелюх. Трусдейл повільно випив віскі, а тоді замовив ще.

Чи знімав він хоч на мить капелюха? Може, вішав на гак за дверима? Цього не пам'ятав ніхто.

— От тільки я не бачив його без нього, — сказав Дейл Джерад, бармен. — Капелюх був частиною його самого. Якби Трусдейл його й зняв, то поклав би на барну стійку біля себе. Він випив другу склянку, а тоді пішов.

— Чи лежав капелюх на барній стійці, коли звинувачений пішов? — спитав Майзел.

— Ні, сер.

— Чи висів він на гаку, коли замикали заклад на ніч?

— Ні, сер.

Десь о третій того дня Ребека Клайн вийшла з дому та попрямувала до південної околиці міста, щоб потрапити в аптеку на головній вулиці. Мама сказала, що вона може купити трохи цукерок на свій іменинний долар, але заборонила ласувати ними, бо дівчинка й так з'їла багато солодкого за день. Коли о п'ятій малої все ще не було, містер Клайн та кілька чоловіків пішли на її пошуки. Дівчинку знайшли на алеї Баркер, між стоянкою диліжансів і «Чудесним відпочинком». Її задушили. Срібний долар зник. Єдине, що побачив вбитий горем батько, коли взяв мертву доньку на руки, — крилатий шкіряний капелюх Трусдейла. Він лежав під подолом вечірньої сукні дівчинки.

Під час обідньої перерви в суді зі стоянки диліжансів, усього за дев'яносто кроків від місця злочину, було чути грукіт молотка. Це майстрували шибеницю. Роботу виконував найкращий тесля міста, з прізвищем, яке йому чудово пасувало, — містер Джон Гауз¹. Скоро мав

¹ House — дім (англ.).

піти густий сніг, і дорога на Форт П'єр стала б непрохідною, може, на тиждень, а може, і на всю зиму. Ніхто не збирався тримати Трусдейла в місцевій каталажці аж до весни. У цьому не було жодної економії.

— Змайструвати шибеницю вельми просто, — казав Гауз роззявам, що прийшли подивитися на його роботу. — Це могла б зробити й дитина.

Він розповів, як важіль ходитиме під люком і що напередодні страти треба буде змастити вісь, аби не було жодних затримок в останню мить.

— Якщо ви робите подібні штуки, то хочете, аби вони спрацювали з першого разу, — примовляв Гауз.

Увечері Джордж Ендрюз викликав Трусдейла як свідка. Через це дехто в залі почав свистіти, але суддя Майзел заходився стукати своїм молоточком, пообіцявши очистити залу суду, якщо публіка не вгамується.

— Ви прийшли до «Щасливчика Чака» в означений день? — спитав Ендрюз, коли порядок було відновлено.

— Гадаю, що так, — сказав Трусдейл. — Інакше б я тут не стояв.

Пролунав смішок, який Майзел також угамував стуком молотка. Але оскільки він і сам посміхався, то другого попередження не оголосив.

— Ви замовили дві склянки випивки?

— Так, дві. На більше я не мав грошей.

— Та досить скоро ти роздобув ще один долар, так, собацюро? — закричав Абель Гайнс.

Майзел вказав молотком спершу на Гайнса, потім на шерифа Барклі, що сидів у першому ряду.

— Шерифе, виведіть цього чоловіка із зали та оштрафуйте його, будь ласка, за неповагу до суду.

Барклі вивів Гайнса, але за неповагу до суду не оштрафував. Натомість запитав, яка муха того вкусила.

— Вибач, Отісе, — перепросив Гайнс. — Це все через те, що він ото там сидів із безсоромною пікою.

— Ходи вниз по вулиці й подивися, чи не потрібна Джону Гаузу допомога з роботою, — відповів на те Барклі. — Не повертайся сюди, доки гвалт не вляжеться.

— У нього достатньо помічників, а снігопад зараз дуже лютий.

— Тебе не знесе. Йди.

А тим часом Трусдейл і далі давав свідчення. Ні, коли він вийшов із «Щасливчика Люка», капелюха на ньому не було, та він не збагнув цього, аж доки не повернувся. До того часу, за його словами, він надто стомився, щоб повертатися до міста шукати його. До того ж уже стемніло.

Майзел втрутився.

— Ви просите суд повірити, що пройшли чотири милі, перш ніж збагнули, що на вас немає вашого гробаного капелюха?

— Гадаю, оскільки я постійно його ношу, то був певен, що він на мені, — відповів Трусдейл.

Це викликало новий вибух сміху.

Барклі повернувся та сів біля Дейва Фішера.

— З чого вони всі сміються?

— Дурню навіть кат не потрібен, — пояснив Фішер. — Він сам затягує свій зашморг. Гадаю, сміятися з цього не варто, проте це досить кумедно.

— Ви перестріли Ребекку Клайн на тій алеї? — голосно запитав Джордж Ендрюс. Коли всі очі були звернені на нього, він виявив у собі приховані театральні здібності. — Ви перестріли її та вкрали іменинний долар?

— Ні, сер, — відповів Трусдейл.

— Ви вбили її?

— Ні, сер. Я навіть не знав її.

Містер Клайн підскочив зі стільця та закричав:

— Ти брешеш, сучий сину!

— Я не брешу, — відповів підсудний, і цієї миті шериф Барклі повірив йому.

— У мене більше немає запитань, — підбив підсумок Джордж Ендрюс і повернувся на своє місце.

— Чи продовжуєте ви стверджувати, містере Трусдейл, що хтось вкрав вашого капелюха, доки ви пили в «Щасливчику Чаку», потім той «хтось» надягнув його, пішов на ту алею, вбив Ребекку Клайн і лишив капелюха там, щоб накликати на вас підозру?

Трусдейл мовчав.

— Відповідайте на питання, містере Трусдейл.

— Сер, я не знаю, що означає «накликати підозру».

— Ви хочете, аби ми повірили, що хтось підставив вас, аби звинуватити в цьому жахливому вбивстві?

Трусдейл сплів пальці й задумався. Зрештою він промовив:

— Може, хтось помилково взяв мого капелюха, а потім викинув.

Майзел глянув на захоплену аудиторію.

— Чи не брав хто-небудь із присутніх помилково капелюха містера Трусдейла?

У відповідь — тиша, тільки вітер гуде. Вие, наростає. Це вже не короткий снігопад, ні. Настала перша велика сніжна буря. Та, яку мешканці міста називають Вовчою Зимою, бо вовки зграями спускаються з Чорних Пагорбів нишпорити в смітті.

— У мене більше немає запитань, — промовив Майзел. — І, у зв'язку з погодою, ми обійдемося без кінцевого слова. Присяжні підуть обдумувати вердикт. Перед вами три варіанти: цей джентльмен — або не винен, або скоїв ненавмисне душогубство, або здійснив убивство першого ступеня тяжкості.

— Ну дуже ненавмисне дітогубство, — зазначив хтось.

Шериф Барклі та Дейв Фішер рушили до «Щасливчика Чака». Абель Гайнс склав їм компанію, струшуючи сніг із пальта. Дейл Джерард подав їм великі келихи пива коштом закладу.

— У Майзеля, може, більше й немає запитань, — почав Барклі, — але в мене є одне. Облишмо капелюха. Якщо Тусдейл убив її, то чому ж ми досі не знайшли той срібний долар?

— Бо він перелякався та просто викинув його геть, — відповів Гайнс.

— Я так не думаю. Він же дурко. Якби він мав того долара, то точно повернувся до «Щасливчика Чака» та пропив би його.

— Що ти таке кажеш? — запитав Дейв. — То ти гадаєш, що він не винен?

— Я лише кажу, що хотів би, аби ми знайшли того металевого бакса.

— Мабуть, він провалився кудись через дірку в кишені.

— У його кишнях не було дірок, — відказав Барклі. — Була тільки одна, та й та в черевикові. До того ж вона така маленька, що долар не міг би випасти крізь неї. — Шериф відпив ще пива. Вітер переходив у шквал, і перекотиполе котилися в снігу по Мейн-стрит, наче примарні мізки.

Присяжні радилися півтори години.

— Ми з першого разу проголосували за те, щоб повісити його, — повідомить потім Келтон Фішер, — але ж хотілося, щоб усе виглядало пристойно.

Майзел запитав у Трусдейла, чи бажає той щось сказати, перш ніж вирок буде оголошено.

— Нічого не спадає на думку, — мовив на те Трусдейл. — Лише те, що я ніколи не вбивав цієї дівчинки.

Буря лютувала три дні. Джон Гауз запитав у Барклі, скільки приблизно міг би важити Трусдейл, і шериф сказав, що приблизно сто сорок фунтів. Гауз зробив опудало: він поклав каміння в мішок та перев'язав його джгутом, тоді поклав мішок на терези в барі та підсипав каміння доти, доки стрілка на вагах не перевалила за сто сорок фунтів. Опісля він повісив опудало під пильним поглядом доброї половини міста, що стояла в снігових заметах. Пробний запуск минув вдало.

У ніч перед стратою погода прояснилася. Шериф Барклі сказав Трусдейлу, що той може замовити на вечерю будь-що, чого б він не забажав. Трусдейл замовив стейк і яечню, а на гарнір — картоплю по-домашньому,

яка одним боком плавала б у соусі. Барклі оплатив це з власної кишені, а потім чистив нігті у своєму кабінеті й прислухався до ритмічного постукування Трусдейлових ножа та виделки об порцелянову тарілку. Коли воно припинилося, зайшов усередину. Трусдейл сидів на своїй лаві. Його тарілка була ідеально чистою, і Барклі збагнув, що засуджений вилизав рештки підливки язиком, як пес. Трусдейл плакав.

— Я щойно втямив дещо, — мовив він.

— Що саме, Джиме?

— Якщо вони повісять мене завтра зранку, то я ляжу в могилу зі стейком і яечнею в животі. Вони просто не встигнуть вийти з кишок.

Якусь мить Барклі мовчав. Його не так злякав образ, як те, що Трусдейл подумав саме про це. Згодом він промовив:

— Витри носа.

Трусдейл витер.

— А тепер слухай мене, Джиме, бо це твій останній шанс. Ти був у барі по обіді. Там же в цей час не так і багато людей, правда?

— Гадаю, так.

— То хто взяв твого капелюха? Заплющ очі. Пригадай. Подивись на нього.

Трусдейл заплющив очі. Барклі чекав. Зрештою Трусдейл розплющив червоні від сліз очі.

— Я навіть не пам'ятаю, щоб надягав його.

Барклі зітхнув.

— Дай мені свою тарілку й обережно з ножем.

Трусдейл простягнув тарілку, поклавши на неї ніж і виделку, через ґрати і попросив випити трохи пива. Барклі обдумав це, потім надягнув своє важке пальто та ковбойського капелюха й знову рушив до «Щасливчика Чака», узяв у Дейла Джерарда невелике цеберко з пивом. Трунар Гайнс допивав свій келих вина. Він рушив за Барклі у вітер і холод.

— Завтра великий день, — сказав Барклі. — Тут уже років десять нікого не вішали і, якщо пощастить, не вішатимуть іще з десятка. До того часу я вже піду на спочинок. Шкода, що досі не пішов.

Гайнс глянув на нього.

— Ти й справді вважаєш, що він не вбивав її.

— Якщо не він, — мовив Барклі, — то той, хто вчинив це, досі гуляє на волі.

Повішення відбулося наступного ранку о дев'ятій. День був вітряним і жахливо холодним, але більшість містян прийшли подивитися. Пастор Рей Роулс стояв на ешафоті поруч із Джоном Гаузом. Обидва тремтіли, попри пальта та шарфи. Сторінки пасторової Біблії тріпотіли на вітрі. До пояса Гауза було причеплено мішок із домотканої тканини, пофарбований у чорне, і він також тріпотів.

Барклі вів Трусдейла із закутими за спиною руками до шибениці. Засуджений непогано тримався, доки не ступив на сходи — там він почав пручатися й плакати.

— Не робіть цього, — благав він. — Будь ласка, не робіть цього зі мною. Будь ласка, не завдавайте мені болю. Будь ласка, не вбивайте мене.

Як на коротуна, він був сильним, тому Барклі кивнув Дейву Фішеру, аби той підійшов і допоміг. Разом вони схопили Трусдейла та потягли його — а той штовхався, згинався, — викручувався — вгору, по дванадцяти дерев'яних сходинках. Раз він так зігнувся, що вони мало не впали зі сходів, і з натовпу вже простягувалися руки, щоб упіймати їх, та вони таки втрималися.

— Облиш це й помри, як чоловік! — вигукнув хтось.

Коли вони піднялися, Трусдейл миттєво затих. Та коли пастор взявся читати 51-й псалом¹, знову заскільки.

— Наче баба, якій затиснуло щічку між вальцями, — скаже хтось пізніше в «Щасливчику Чаку».

— Помилуй мене, Боже, з великої милості Твоєї, — почав читати Роулс, вивищуючи голос, аби перекричати вереск засудженого до смерті. — І з великого милосердя Твого прости провини мої.

Коли Трусдейл побачив, що Гауз витягує з-за пояса мішок, то запхкав, наче пес. Почав мотати головою в різні боки, сподіваючись ухилитися від мішка. У нього розкуйовдилося волосся. Гауз терпляче гойдав мішок слідом за ривками, наче людина, що хоче приборкати норовливого коня.

— Дайте мені подивитися на гори! — ревів Трусдейл. Шмарклі звисали з його ніздрів. — Я буду слухняним, якщо ви дасте мені ще раз подивитися на гори!

Та Гауз лише накинув мішок Трусдейлу на голову та натягнув його до тремтячих плечей. Пастор Роулс гундосив далі, а Трусдейл спробував відійти від люка. Барклі та Дейв Фішер штовхнули його назад. Хтось знизу закричав:

— Покатайся, ковбою!

— Скажіть «амінь», — звернувся Барклі до пастора Роулса. — Ради Христа, скажіть «амінь».

— Амінь, — промовив пастор Роулс і відступив назад, з ляском закривши Біблію.

Барклі кивнув Гаузу. Гауз потягнув за важіль. Змащена балка піднялася, і кришка люка провалилася. А з нею й Трусдейл. Пролунав тріск —

¹ Псалом 50 (у масоретській нумерації — 51-й псалом) — псалом царя Давида, написаний ним як покаєнна молитва за вбивство благочестивого Урії Хіттеянина задля заволодіння його дружиною Вірсавією. Протестанти користуються масоретською нумерацією.

то зламалася його шия. Ноги підскачили аж до підборіддя, а потім обвисли. Жовті краплі впали на сніг у нього під ногами.

— Так тобі, покидьку! — закричав батько Ребекки Клайн. — Здох, сцикаючи, як пес на пожежний гідрант. Ласкаво прошу до пекла.

Кілька людей зааплодували.

Глядачі лишилися там, аж доки тіло Трусдейла в чорному мішку не поклали в той самий «віз — бігом привіз», яким його доправили до міста. А потім вони розійшлися.

Барклі повернувся до в'язниці та сів у камері, яку займав Трусдейл. Побув там хвилин десять. Через холод було видно пару від його дихання. Він знав, на що чекав, і зрештою це прийшло. Тоді взяв маленьке відерце, у якому зберігалось останнє пиво Трусдейла, й виблював. Потім повернувся до свого кабінету та розпалив пічку.

Минуло вісім годин, а він усе ще сидів там, намагаючись читати книгу. Потім зайшов Абель Гайнс і сказав:

— Тобі потрібно спуститися в трупарню, Отісе. Я хочу дещо показати тобі.

— Що саме?

— Ні. Ти б хотів сам це побачити.

Вони спустилися до похоронного бюро Гайнса. На холодному столі в задній кімнаті лежав голий Трусдейл. Тхнуло лайном і хімікаліями.

— Вони завжди накладають у штани, коли помирають таким чином, — мовив Гайнс. — Навіть найхоробріші чоловіки, що йдуть туди з гордо піднятою головою. З цим нічого не вдієш. Сфінктер розслаблюється.

— І?

— Підійди сюди. Гадаю, на своїй службі ти бачив і гірші речі, ніж обхезані кальсони.

Вони лежали на підлозі, майже вивернуті на другий бік. Щось блищало в тій купі. Барклі нахилився ближче та побачив, що то був срібний долар. Він простягнув руку й витягнув його з лайна.

— Я не розумію, — здивувався Гайнс. — Сучого сина майже місяць тримали під замком.

У кутку стояв стілець. Барклі важко всівся на нього та голосно зітхнув.

— Мабуть, він уперше проковтнув його, коли побачив наближення наших ліхтарів. І кожного разу, коли долар виходив, він мив його та знову ковтав.

Двоє чоловіків витріщилися одне на одного.

— Ти вірив йому, — врешті мовив Гайнс.

— Вірив, бо дурень.

— Певно, це більше каже про тебе, ніж про нього.

— Він наполягав, що не винен, до самого кінця. Більш ніж певен, що й перед Божим престолом він скаже те саме.

— Так, — погодився Гайнс.

— Я не розумію. Його ж збиралися повісити. У будь-якому разі збиралися повісити. Ти це розумієш?

— Я не розумію навіть, чому встає сонце. Що ти збираєшся робити з доларом? Віддаси назад батькам дівчинки? Краще не варто, бо... — Гайнс стенув плечима.

Бо Клайни й так усе знали. Усе місто знало. І він єдиний, хто не вірив. Тому що дурень.

— Я не знаю, що робитиму з ним, — відповів він.

Вітер завивав і приносив у собі відголос співу. Він лунав із церкви. То був гімн на честь слави Божої.

З думкою про Елмора Леонарда

Я пишу вірші з дванадцяти років: тоді, у сьомому класі, я вперше закохався. Відтоді я придумав сотні поезій — недбало строчив їх на шматочках паперу чи в наполовину списаних блокнотах, але надрукував лише півдюжини з них. Більшість розкидано по різноманітних ящиках Бог знає де — бо я не знаю. На те є причина: не вважаю себе великим поетом. І це не спроба прибіднитися, а щира правда. І коли мені справді вдається створити щось таке, що мені до вподоби, то це, радше, випадковість.

Цей твір я включив у збірку тому, що він (як і інша поема у виданні) більше скидається на оповідь, ніж на поезію. Перший начерк — давно втрачений, як і чернетки до історії, яка потім стала «Вісімдесят першою милею» — я написав ще в коледжі, під впливом драматичних монологів Роберта Браунінга, зокрема — «Моеї останньої герцогині». (Інша поема Браунінга, «Чайльд Роланд до Вежі Темної прийшов», надихнула мене на створення серії книжок, добре відомої моїм Постійним Читачам). Якщо ви читали Браунінга, то, певно, почувете радше його голос, ніж мій власний. А якщо не читали, то й добре: моя поема — це в першу чергу історія, яка, подібно до багатьох інших історій, створювалася для насолоди, а не для препарування.

Мій друг Джиммі Сміт зачитав той перший втрачений начерк одного вівторка, на «Поетичній годині», в Університеті Мейну. Тоді, у 1968-му чи 69-му, його прийняли схвально. Чому б і ні? Джиммі доклав максимум зусиль, гучно й старанно декламуючи поему. А хороша історія завжди захоплює слухачів, байдуже, написана вона строфами чи абзацами. Ця була непоганою, а обраний формат дозволяв відмовитися від прозаїчної структури. Восени 2008-го мені пригадалося, як Джиммі читав поему, а оскільки тоді у мене було творче міжсезоння, я вирішив переписати її наново. Ось і результат. Гадки не маю, наскільки він схожий на оригінал.

Джиммі, сподіваюся, хоч де б ти був, ти прочитаєш це. Того дня ти підірвав зал.

Кістяна церква

Як хочеш ти мене послухать, візьми ще по одній.
(Бридкі помії твоє пійло, та менше з тим.)
Було нас тридцятєро й двоє, як забрели в зелену твань,
та тільки троє бідолах долізли до вершин.
Ми тридцять днів блукали там, усіх пожерла глухомань,
Туман зелений трьох не вбив — то Менніг був, Ревойс і я.
Що книга каже? Та, відома? «І врятувавсь
лиш я один, щоб сповістити тобі це».

Я здохну в ліжку, як останній забутий Богом сучий
син. А Меннінг як? Та біс із ним! То все його прокляті
гроші нас завели у пекло те. Він здохне в ліжечку? Та де!
Я знаю, досі гниє він в похмурій церкві кістяній.
(Що за помії? Дай-но ще. Ні, хочу дві. Як у тій пісні?
За віскі ще потеревеню, а коли хочеш,
щоб заткався, шампанського мені неси.
Слова не варті ні гроша, а тиша — дуже дорога.
То що я там казав?)

Двадцять і ще дев'ять у поході вмерло, і з ними баба.
Цицьки у неї були файні, та зад кістлявий.
Знайшли її в багатті згаслім обличчям вниз,
і попелясті візерунки вкривали шию й ніс.
Та не згоріла. Жар остиг, коли вона упала, —
вже мертвим полум'я було, як і вона сама.
Не замовкала ні на мить, а як вмирать — і слова не сказала.
Що, кажеш, люди — то вінець всього? Та хер
тобі і матері твоїй. Якби в твоєї мамці був один,
вона би уже батечком була.

«Я — антрополог», — всім казала. Та не було уже, повір,
ні граму вченості у ній, як з попелу її тягли.
Обличчя вкрила чорна сажа, а очі —
кіптява взяла. Чого померла? Та бог знає.
Той педик Дорренс нам казав, що, певно, то інсульт напав,
а він єдиний з нас усіх на лікаря хоч трохи схожий.
Що ти загаєвся? Неси мені заради Бога віскі,
життя без нього — скорбний шлях!

І день за днем когось ковтала та ненаситна глухомань.
Колючка Карсона убила — вп'ялася в ногу і боліла,
стопа набрякла і гнила, а як ми здерли черевики —
побачили чорнющі пальці, темні, як бісове
чорнило, розлите в Меннінговім серці.
Рестона й Полгоя павуки згубили. Екерман
помер — його змія вкусила. Лискуча гадина
отруйна, вона на дереві висіла, як елегантний
дамський шарф. Вжалила Екерману носа.
Чи лютий біль, спитати хочеш? Таке послухай!
Горопаха своє обличчя дер нещадно, зривав
шматками власну шкіру, як груші з гілки. Здох,
сердега, шматуючи змертвілі риси. Що ж, смійся,
грьобане життя, коли й сміятися несила. Цей світ,
скажу, потішне місце, якщо ти ненормальний, звісно.
Про що я там казав?

Із мосту гепнувся Жав'є. Коли ми витягли його,
то вже не дихав, бідолаха. Життя йому хотів вдихнути
Дорренс, та висмоктав із горла тлусту п'явку,
набряклу, як тепличний помідор. Як з пляшки корок,
вирвалась вона і луснула між ними обома,
їх заливаючи хмільним бордо — на ньому всі
ми живемо. (Всі ми — пияки, як січеш, про що я.)
Так от, як жабоїд вмирав, тоді нам Меннінг розказав,
що п'явки влізли хлопцю в мозок.
Не відаю про те нічого. Та пам'ятаю:
мертві очі ніяк закритись не могли, вони все
обертались, надимались, вже як Жав'є холодним був.
Щось там всередині було — голодне, о так, було!
І все це під шалений лемент: кричали мавпи на папуг,
папуги вторили їм криком, і разом біснуватим хором
вони гукали до небес, закритих гръобаним зелом.
Це віскі чи гівно у склянці?
Не знаю, чи тобі казав: одна з тих кровопивць залізла
французу прямо у кальсони. Ти знаєш, що вона там гризла?

Сам Дорренс став мерцем наступним. Його провалля
проковтнуло. Летів недовго, і ми чули той тріск, що душу
холодить. Шию зламав — ось і фінал. Йому було двадцять
шість років, і наречена десь чекала — та годі з тим, закрыта справа.

А життя — то п'явка в горлі, то провалля, й мимоволі ми усі впадем туди. А життя — то суп, в якому овочами є ми всі. Філософія чи ні?
Не зважай, вже надто пізно, годі мертвих рахувати, у дупель п'яний я. Що ж, врешті ми дійшли туди, хлоп'ята. А тепер таке скажу вам.

Коли ми видерлись на насип — нарешті понад глушиною — то вже були в могилі Ростой, техасець (як там його звали?), Дорренс і Тіммонс, трохи інших. Потім і решта полягли від лихоманки, котра в мить дотла повипікала тіло й зеленою зробила шкіру. Тож до кінця дійшли ми троє — то Меннінг був, Ревойс і я. Нас лихоманка теж палила, та ми самі її убили, перш ніж вона не вбила нас. От тільки не одужав я. І не одужаю ніколи. Моїм прокляттям віскі стало — топлю у ньому своє горе. Тому неси мені ще пійла, а то горлянку переріжу, забувши гробані манери. І кров, що булькатиме в горлі, я вип'ю замість алкоголю. Тож будь розумником, малий: Попить неси мені мерщій.

Нарешті ми знайшли дорогу — таку широку, Меннінг знає, що там могли слони ходити, якби не вирізали їх всі ласі до кісток слонових, до блиску вичистивши джунглі. Давно було це, ще тоді, як газ за нікель продавався. Звивалася дорога вгору, і вперто лізли ми по ній, по камінцях, що рвались ввись із лона матінки землі. Скакали, наче клятї жаби, пеклись на сонці, а Ревойс горів у дикій лихоманці, а я — о, я вже просвітлів! Хоча в очах імла ще смертна світ застилала пеленою, та мозок був ясним і чистим, немов водиця зі струмка. Тоді я юним був настільки ж, як страхолідом нині став, — рота чого розкрив, юначе? Ти думаєш, що я не бачу, як ти на мене позирав? Та не тремти, скажу тобі, що свій прийдешній образ бачиш по цей бік столу в мені ти. Тож ми полізли понад хмари, понад гучні пташині зграї, де гострий кам'янистий меч в блакить вривається жорстоко.

Меннінг біг як навіжений, а ми кинулись за ним. Навіть Ревойс уперед гнав, хоч і тяжко хворим був. (Але він хворів не довго — зовсім ні!) Вниз поглянули з вершини і побачили таке, що миттєво запалило душу Меннінгову й тіло.

Жадібність — вона не гірш за гарячку нас труїла.
Він схопив мене за лахи, що лишилися від сорочки,
і спитав, чи це не сон. Я йому сказав, що
бачив те, що й він. Тоді Ревойса запитати він
надумав. Але перш ніж бідолашний слово мовити
устиг, пролунав із глухомані божевільний, дикий
гуркіт. Наче світ перевернувся, наче
вся земля навколо підхопила лихоманку і
до нутрощів згоріла. Я у Меннінга спитав, що
він чув. А той відмовив, ніби він не чув нічого.
Надто зайнятим він був, зазираючи в провалля,
на прадавню глибину, в древню церкву кістяну.
Мільйони літ лежали бивні у древній вічності могилі —
таку подобу пекло б мало, якби зробив хто пил із лави.

Ти, певно, думаєш, що трупи висять на колючках
прадавніх в гробниці тій, що сонця повна.
Дурня: немає там нікого. А гуркіт дужчав, наростав,
котився ближче до вершини. Здавалося, небесна твердь
з землею місцем помінялась. Каміння ходором
ходило від того грому з глушини, котра людей немало
наших навіки у полон забрала. Ростой і Дорренс,
вчена баба й ще двадцять шестеро пропали.
Та тут з'явилися вони — дикі примари страхітливі,
сірим весь світ заповнили, в глибоку прірву несучись
із вічної колиски часу. Слонів таких ти ще не бачив,
а поміж ними височіли — повір, я не брешу, юначе, —
ті мамонти, що існували, коли людей ще не було.
Їх бивні, як ножі, білили, а очі
кров'ю налились.
І всі вони неслись, неслись — гігантські зморшкуваті
туші. А в одного — я прифігів — між зморшок квітка
затесалась, як бутоньєрка, ну їй-бо!

Ревойс від жаху заволав, руками очі закривав,
а Меннінг вів своє: «Не бачу». (Був схожим він на мужика,
що на дорозі не побачив знак гробаний, тож дурня
грав тепер він перед копом.) Я відтягнув їх на
узбіччя, в якусь печеру недалечко, й дивились
звідти ми на них — на вічний плин за гранню часу,
який волів би ти не бачить, і все ж очей не відірвеш.
Вони ішли повз нас, над нами, і, не спинившись

ні на мить, вони летіли з кручі вниз. Свій шлях ревінням звеселивши, стрибали в попіл забуття, до тих кісток, що там лежали. Годинами вона тривала — агонія смертей химерних, розбурхана могутнім ревом, — оркестри, мабуть, грають так, стихаючи. Ми ледь не задихнулись від пилу й смороду лайна. Ревойсу тут зірвало дах. І він підвівся, та не знав, тікати йому чи бігти з ними. Не знаю, що вже він обрав, але вони його забрали — він падав головою вниз. Я бачив, як майнули в небі його підшви, нігті, руки. Одна рука злетіла ввись. А інша... Якась велика древня лапа її від тіла відірвала. Тому рука злетіла вгору — ще пальці ворушились навіть, немов казали нам «па-па!», «скоро зустрінемось, хлоп'ята!» Гаррр!

Я висунувся із печери, щоб глянути, як там Ревойс, і *це* побачив. Не забуду, як він крутився, наче дзига, розхлюпуючи кров навколо. Здавалося, світ став червоним, ну а повітря повнив сморід плоті паленої. І кістки його тепер лежать у купі з кістками мамонтів. Де пійло? Я що, базікаю задарма? От тільки дивна була мить: на дні глибокої могили лиш він один лежав новий. Його були там кістки — й тільки! Ніяких інших.

Зрозумів? Ці мамонти повз нас летіли у прірву, але не лишилось від них і сліду — наче й не було: і тільки церква кістяна стояла, де вона й була, з рудою плямою на ній. То був Ревойс. Ти зрозумів? Страшні минулого примари і не відпустять — хоч благай їх, хоч ні. А Меннінг, вилізши з печери, тремтячим голосом сказав: «Ми вже багаті», наче в нього до того грошей не було. «Чекай, а як же щодо того, що бачив ти? — я запитав. — Невже ти й інших поведеш у ці забуті Богом нетрі, у цей прадавній храм поганський, де Папа Римський — навіть він — зі страху всцявся б!» Але Меннінг лиш головою похитав, як не в собі. Долоні вгору підняв — на них ні граму пилу, хоч іще мить тому від нього ми ледь не вчаділи. І кіпоть нас вкрила з голови до ніг, неначе сірий смертний саван. А він своє: то нам здалося — свідомість хвора розігралась від лихоманки й вод застійних. Знов каже: ми тепер багаті, сміється дико, о, той сміх йому падіння напророчив.

Я бачив: сучий син здурів, і смерть когось із нас чекала. Та ти і сам знаєш, хто вижив, бо я сиджу перед тобою і напиваюся у дупель. О, я не народився сивим: були часи, коли волосся пасмом ебеновим спадало мені на лоба.

Він каже: «Ти не бачиш, дурню...» — і більш нічого. Далі — вереск.

Та хер йому!

І хер тобі, за осміх скривленого рота!

Вже й не скажу, як рятувався. Вся втеча видалася сном: зеленим — повним масок темних, блакитним — повним світлих лиць, а потім в місті я очунав, де не лишилось більше снів, — тут всі сліпі до них, нечулі, як Меннінг був — він в смертну мить ніяк повірити не міг, що його гроші — ніц не варті, що всі його швейцарські банки від пекла врятувать не зможуть. Прокинувся від тупого болю, котрий печінку колував. Усе мені здавалось, що ті сірі привиди повстали із нетрів небуття і знов земля гуркоче під ногами, а мамонти летять увись. Я вже їх бачу: вуха, бивні. І сморід їхнього лайна мене в холодний піт кидає. Я бачу знов ті древні очі, знов очі, очі. Бо життя, на мить, здавалось, спинилось, потрапивши в петлю. Збагнути доволі складно, що є час, який живе в собі самому за гранню власного буття.

Вона ще досі там, я знаю, та церква кістяна. І я її хотів би відшукати, щоб кинутися в глиб часів — скінчить комедію невдалу. Замкнуть петлю. Тож відверни своє тупе лице від мене. Реальність — то плюгаве місце, святого в ній нема нічого, тож дай мені ще раз пійла, тост піднесімо за слонів, яких і не було ніколи.

Для Джиммі Сміта

Мораль — поняття слизьке. Хоч я і не знав про це в дитинстві, та миттєво довідався, коли пішов до коледжу. За часів навчання в університеті Мейну моя фінансова піраміда складалася зі стипендій, державних позик та літніх підробітків. Протягом навчального року я мив посуд у західній їдальні. Грошей ніколи не вистачало надовго. Моя самотня мати керувала господарською частиною в психіатричному закладі «Пайнленд Треннінг Центр» і надсилала дванадцять доларів на тиждень, які мало чим могли зарадити. Уже після маминої смерті одна з тіток розповіла, що заради мене матуся відмовлялася від походів у салон краси та економила на продуктах. А ще не обідала по вікторках і четвергах.

Вийшовши з кампусу й опинившись далеко від західної їдальні, я часом урізноманітнював свою дієту поцупленими в місцевому супермаркеті біфштексами та упаковками гамбургерів. Приходить потрібно було по п'ятницях, коли в магазині особливо людно. Якось я намагався навіть потягти ціле курча, та воно було збіса великим, тому його не вдалося заховати під пальто.

Поширилася інформація, що я міг би виконувати завдання для студентів, які мають проблеми з навчанням. На такі послуги я встановив плаваючі тарифи. Якщо студент отримував «А», мій гонорар становив двадцять доларів. Десять доларів я мав за «В». Оцінка «С» означала, що зусилля витрачені марно, тому я не отримував нічого. За «D» або «F» я обіцяв сам заплатити клієнту двадцять доларів. Я завжди працював так, щоб не доводилося платити, бо не міг цього собі дозволити. А ще я був хитрим (трохи ніяково визнавати, але це правда). Я ніколи не брався за проект, якщо студент не приносив мені зразок роботи, написаної *самостійно*, аби я міг скопіювати стиль. Слава Богу, мені не часто доводилося це робити, але коли я сидів на міліні або просто до смерті хотів бургер та картоплю фрі з «Бєарз Дєн» у «Мєморіал Юніон» — брався за таке.

А ще в юності я з'ясував, що в мене досить рідкісна група крові — А-негативна, лише шість відсотків населення мають таку. У Бенгорі була клініка, де за пінту А-негативної платили двадцять п'ять доларів. Я подумав, що це — бездоганна угода. Тож кожні два місяці я їздив до Бенгора здавати кров трасою № 2 на моєму розбитому старенькому

«універсали». Або діставався туди автостопом, коли машина ламалася (а таке траплялося частенько). У ті роки, ще до СНІДу, з донорством було значно менше паперової тяганини, тому, як тільки кров опинялася в спеціальному контейнері, можна було випити на вибір маленьку скляночку апельсинового соку або чарочку віскі. Оскільки вже тоді я готувався до долі алкоголіка, то завжди обирав віскі.

Якось, повертаючись до школи після однієї з таких «пожертв», я збагнув, що коли продаж себе за гроші — це блядство, то я — блядь. Писати есе з англійської та семестрові роботи з соціології — також блядство. Вихований на принципах методистів, я чітко розрізняв добро та зло, але ось як вийшло: я став бляддю, от тільки торгував кров'ю та письменницькими здібностями замість своєї дупи.

Те, що я тоді збагнув, поставило переді мною питання моралі, які досі хвилюють мене. Гнучкий концепт, чи не так? Надзвичайно гнучкий. Але якщо розтягувати надто сильно, він лусне. Тепер я здаю кров, замість того щоб продавати її, але все одно вважаю, що за певних обставин кожен із нас може продати будь-що.

А потім шкодувати все життя.

Мораль

I

Тільки-но Чед зайшов до квартири, як одразу збагнув: щось трапилося. Нора вже була вдома. Вона працювала з одинадцятої до п'ятої, шість днів на тиждень. Зазвичай він повертався додому о четвертій, а о шостій, коли Нора приходила з роботи, вони вечеряли.

Жінка сиділа на пожежних сходах, куди він виходив курити, і тримала в руках якісь папірці. А ще він побачив, що прикріплена до холодильника магнітом роздруківка електронного листа, яка висіла там останні чотири місяці, зникла.

— Привіт! — гукнула вона. — Іди сюди! — Нора замовкла на хвилю. — І візьми, якщо хочеш, свої цигарки.

Чед обмежувався однією пачкою на тиждень, але дружина все одно не схвалювала цю звичку. Звісно, здоров'я також було однією з причин, та значно важливішим було те, що куріння — задоволення витратне. Кожна цигарка — це сорок центів, обернені на дим.

Навіть на вулиці Чед не любив палити біля дружини. Проте сьогодні витягнув уже почату пачку з ящика під сушаркою для посуду та поклав

її в кишеню. Щось в урочисто-серйозному виразі обличчя жінки підказувало йому, що цигарки можуть знадобитися.

Він виліз через вікно та сів поруч. Нора переодягнулася в джинси й одну зі своїх старих блузок, а отже, вже давно була вдома. Усе дивніше й дивніше.

Певний час вони мовчки сиділи і дивилися на маленький шматочок міста перед ними. Він поцілував її, а вона неуважно посміхнулася у відповідь. Вона тримала в руках лист від літературного агента, а також папку, на якій великими літерами було написано: ЧЕРВОНЕ І ЧОРНЕ. Його маленький жарт, не дуже смішний. У папці зберігалися їхні фінансові папери — довідка з банку, виписка за кредитною карткою, рахунки за комунальні послуги, страхові платежі — з червоною лінією внизу. Звична американська історія того часу: просто бракує грошей. Два роки тому вони говорили про те, що варто завести дитину. Нині вони про це не говорять. Єдина тема їхніх розмов — як звести кінці з кінцями. Часом вони наважуються помріяти, що переїдуть за місто, а кредитори не наступатимуть їм на п'яти. Переїхати на північ, десь у Нову Англію. Але не зараз. Тут у них хоча б робота є.

— Як справи в школі? — запитала вона.

— Нормально.

Насправді робота була досить прибутковою. От тільки хто знає, що буде, коли Аніта Байдерман повернеться з декретної відпустки? Певно, більше ніякої роботи в 321-шій громадській школі. Він високо стояв у рейтингу замісників, але це не мало жодного значення, коли всі штатні викладачі були на місці й готові працювати.

— Ти рано повернулася, — промовив він. — Тільки не кажи, що Вінні помер.

Нора здивовано глянула на нього та знову посміхнулася. Але вони вже були разом десять років, з яких останні шість — одружені, тож Чед добре знав цю посмішку. Вона віщувала негаразди.

— Норо?

— Він відіслав мене додому раніше. Подумати. Мені багато є над чим подумати. Я... — вона похитала головою.

Він узяв її за плечі й повернув обличчям до себе.

— Ти — що? З Вінні все гаразд?

— Хороше запитання. Уперед, пали. «Палити дозволено».

— Поясни мені, що відбувається.

Два роки тому її звільнили з лікарні «Конгрес Меморіал» через реорганізацію. Та, на щастя для Корпорації «Нора і Чед», вона швидко стала на ноги. Жінка отримала роботу домашньої доглядальниці, і це був неабиякий успіх: пацієнт — священник на пенсії, що одужував після інсульту. Робота займала тридцять шість годин на тиждень і непогано

оплачувалася. Нора отримувала більше за чоловіка — значно більше. А двох зарплат вистачало на пристойне життя. Принаймні, доки Аніта Байдерман не повернеться.

— Спершу я хочу поговорити про це. — Вона підняла вгору листа від агента. — Наскільки ти в собі певен?

— Чи зможу я виконати роботу? Досить певен. Навіть дуже. Маю на увазі, якби в мене був час. А щодо решти... — він знизав плечима. — Тут усе написано чорним по білому: жодних гарантій.

Оскільки мораторій на набір нових працівників у школи набрав чинності, заміни — це найкраще з того, що лишалося Чеду. Він був у кожному з можливих списків, але все ж таки в найближчому майбутньому для нього не передбачалося жодної роботи на повну ставку. Справа навіть не в тому, що за постійну роботу краще платять, — так просто надійніше. А на посаді замісника він міг цілими тижнями сидіти без роботи.

Роки два тому його вимушена відпустка затягнулася на три місяці: вони тоді ледь не втратили квартиру. Саме тоді й почалися проблеми з кредитними картками.

З відчаю та потреби якось заповнити порожнечу тих годин, коли Нора ходила до преподобного Вінстона, Чед почав писати книгу під назвою «Звірам на поталу: виживання вчителя-замісника в чотирьох міських школах». Слова давалися йому складно, а іноді не давалися взагалі. Та до часу, коли його викликали в Сент-Сейвіор учити другий клас (містер Карделлі зламав ногу в автокатастрофі), чоловік уже встиг завершити три розділи. Нора дивилася на сторінки з тривожною посмішкою. Жодній жінці не хотілося б казати головному чоловікові свого життя, що він гає час.

А він і не гаяв. Його історії про життя вчителя-замісника були яскравими, смішними, жвавими — значно цікавішими за все те, що він розповідав їй за вечерею або коли вони лежали в ліжку.

Чед писав листи літературним агентам, та на більшість із них так і не отримав відповіді. Деякі були достатньо ввічливими, аби кинути йому щось на кшталт: «Вибачте, але в мене нема вільних місць». Урешті він знайшов собі агента, який хоча б погодився подивитися на ті вісімдесят сторінок, які Чед написав на своєму старенькому й кульгавому ноутбукці «Делл».

Ім'я агента мало якісь циркові нотки — Едвард Рінглінг. Його відповідь Чеду була багатою на похвали та бідною на обіцянки. «Я можу роздобути вам контракт на основі того, що вже написано, і подальшого плану, — написав Рінглінг. — Та це буде дуже мізерний контракт. Навіть у кращому разі ви все одно отримаєте менше, ніж заробляєте зараз учителем. Ваше фінансове становище може різко погіршитися — знаю, звучить божевільно, та ринок сьогодні переповнений.

Пропоную вам дописати ще сім чи вісім розділів, а найкраще — всю книгу до кінця. Тоді я зміг би виставити її на аукціон і знайти для вас значно кращу пропозицію».

Чед подумав, що це все мало сенс, якщо ти поглядаєш на літературний світ із висоти затишного офісу на Мангеттені. От тільки пропозиція значно втрачає привабливість, коли ти ганяєш по всьому місту, як навіжений, викладаючи тиждень тут і три дні там, аби сплатити всі рахунки. Лист від Рінглінга прийшов у травні. А тепер за вікном стояв вересень. І хоча літо в Чеда виявилось непоганим завдяки кільком місяцям літньої школи («Боже, благослови придурків», — думав він часом), та до рукопису він не додав жодної сторінки. І справа тут не в ледарстві: до мозку вчителів, хай навіть тих, які приходять лише на заміну, прикріплені невидимі кабелі, через які діти отримують знання і силу. От тільки самому вчителеві потім мало що лишається. І багато ночей поспіль єдиною близькою до літературної творчості справою для Чеда було читання Лінвуда Барклі. На більше він спромогтись не міг.

Усе б могло змінитися, якби він провів два-три місяці без роботи... От тільки якщо вони кілька місяців житимуть лише на зарплату дружини, настане фінансовий крах. А нервозність аж ніяк не сприяє літературним поривам.

— Як багато часу тобі потрібно, щоб завершити книгу? — запитала Нора. — Якби ти постійно писав?

Він дістав цигарки і запалив одну. Відчув у собі сильну потребу дати обнадійливу відповідь, та притлумив її. Щоб там зараз не трапилося в дружини, вона заслуговувала на правду.

— Щонайменше вісім місяців. Напевно, більше року.

— І скільки грошей це принесе, якщо містер Рінглінг влаштує аукціон, а люди на нього прийдуть?

Хоч Рінглінг і не називав конкретних цифр, Чед добре підготувався:

— Гадаю, аванс може сягнути близько ста тисяч доларів.

Почати все з самого початку у Вермонті — такий був у них план. Вони часто говорили про це в ліжку. Маленьке містечко, десь далеко на північному сході. Вона б могла влаштуватися в місцеву лікарню або знайти собі іншого приватного пацієнта, а він — отримати постійну вчительську роботу. Або написати ще одну книгу.

— Норо, до чого це все?

— Боюся розповідати тобі, але мушу. Божевілья це чи ні, а все одно мушу. Тому що сума, запропонована Вінні, значно більша за сто тисяч доларів. Одразу зазначу важливий момент: я не йду з роботи. Він сказав, що я можу продовжити працювати незалежно від того, яке рішення ми приймемо. А нам ця робота *необхідна*.

Чед дістав алюмінієву попільничку, яку ховав під підвіконням, і кинув туди цигарку. А тоді взяв дружину за руку:

— Розкажи мені.

Він вислухав усе із зачудуванням, але без невіри. Йому навіть хотілося не йняти віри почутому, та він не міг.

Раніше Нора вважала, що надзвичайно мало знає про преподобного Джорджа Вінстона, а він про неї — і того менше. Та у світлі його пропозиції вона збагнула, що не так уже й мало виклала про себе. По-перше, про фінансову міліну, на яку вони з Чедом потрапили. По-друге, про Чедову книгу, яка дарувала їм нагоду вирватися звідти.

Зрештою, що вона знала про Вінні? Вічний парубок, ось уже три роки, як покинув службу в Другій пресвітеріанській церкві в Парк-Слоуп (як почесний пастор він досі записаний на церковній табличці), пережив інфаркт. Унаслідок інфаркту йому паралізувало всю праву сторону тіла. Саме тоді Нора й з'явилася в його житті.

Він уже сам міг пройти до ванної (а в особливо хороші дні навіть до крісла-гойдалки на веранді) завдяки пластмасовому фіксатору, який не дозволяв коліну згинатися. Його вимова знову стала зрозумілою, хоча час від часу його мучив — як Нора це називала — синдром «сонного язика». Нора вже мала досвід роботи з жертвами інфаркту (саме тому й отримала цю роботу) і вважала, що її пацієнт непогано відновився за такий короткий термін.

Доки старий не зробив їй ту обурливу пропозицію, вона і гадки не мала, що він може бути заможним... хоча його помешкання мало дати ключа до розгадки. Якщо вона колись і задумувалася про його фінансове становище, то вважала, що будинок пастору подарували парафіяни, а її власна платна присутність у житті паралітика — також їхня заслуга.

У минулому столітті робота Нори називалася «практичним доглядом». Жінка виконувала не лише звичні обов'язки доглядальниці (давання таблеток, вимірювання тиску), а й функцію фізіотерапевта. Також вона була логопедом, масажисткою, а часом і секретаркою — коли преподобному потрібно було написати листа. Іноді читала для старого, була на побігеньках. І не цуралася легкої роботи по дому, коли місіс Грейнджер не приходила. Тоді вона готувала на обід сандвічі та омлети — і, мабуть, саме під час таких обідів Вінні й вивідав усі подробиці Нориного життя, ще й так майстерно, що вона сама не помітила цього.

— Пам'ятаю лише, що я точно казала йому, — відповіла вона Чеду. — Та й то, мабуть, лишень через те, що він сам сьогодні нагадав, що ми з тобою не живемо в абсолютній бідності чи навіть у відсутності комфорту. Нас засмучує *страх* цього всього.

Чед посміхнувся.

— І тебе, й мене.

Того ранку Вінні відмовився від обмивання та масажу. Натомість він попросив її надягнути на ногу фіксатор і допомогти йому дійти до кабінету (а це була досить довга прогулянка, значно довша, ніж до крісла-гойдалки). Та йому вдалося подолати її. Важко дихаючи, старий упав на стілець біля столу. Його обличчя вкрилося червоними плямами. Нора дала йому склянку апельсинового соку та вийшла у справах, щоб Вінні міг віддихатися. Коли вона повернулася, старий випив півсклянки залпом.

— Дякую, Норо. Тепер я хочу поговорити з тобою. Дуже серйозно.

Певно, він відчув її острах, бо одразу ж посміхнувся та заспокійливо махнув рукою.

— Це не про роботу. Ти матимеш її, яке б рішення не прийняла. Якщо, звісно, захочеш. А якщо не захочеш, то я тобі напишу найкращу рекомендацію.

Дуже люб'язно з його боку, однак такі роботи на дорозі не валяються.

— Ви змушуєте мене хвилюватися, Вінні, — відповіла вона.

— Як ти ставишся до ідеї заробити двісті тисяч доларів?

Вона витріщилася на нього. Полиці з розумними книжками по той бік кімнати пригнічували жінку. З вулиці долинали приглушені звуки. Здавалося, вони потрапили в іншу країну. В країну, значно спокійнішу за Бруклін.

— Якщо ти подумала, що мова йде про секс, то можу запевнити тебе: це не так. Принаймні, я так не думаю; але якщо копнути глибше та зануритися у вчення Фрейда, то, гадаю, будь-яку дивну дію можна інтерпретувати як сексуальне збочення. Сам я, чесно кажучи, не знаю. Не розгортав Фрейда з часів семінарії, та й тоді читав його дуже побіжно. Фрейд ображав мене. Здавалося, він розумів, що всі ці твердження про глибину людського ества є всього-навсього ілюзією. Він наче казав: *«Те, що ти вважаєш артезіанським джерелом, насправді є лишень брудною калюжею»*. Дозволю собі не погодитися. Людська природа — бездонна. Вона така сама глибока та таємнича, як і думки Господа.

Нора підвелася.

— З усією повагою, я не впевнена, що вірю в Бога. І не впевнена, що справді хочу чути вашу пропозицію.

— Але якщо ти не почувеш, то не дізнаєшся. І будеш у вічних здогадах.

Вона все стояла і дивилася на нього, не знаючи, що казати чи робити. У голові засіла думка: *«Стіл, за яким він сидить, певно, коштує не одну тисячу»*. Це вперше вона подумала про старого з фінансової точки зору.

— Двісті тисяч готівкою — ось, що я пропоную. Вистачить, аби сплатити всі ті страшні рахунки, аби дозволити твоєму чоловікові дописати книгу — вистачить, певно, навіть, щоб розпочати нове життя... у Вермонті, здається?

— Так. — А сама подумала: *«Якщо ви запам'ятали це, то слухали набагато уважніше, ніж я»*.

— До того ж не бачу потреби залучати в наші справи податкову. — Його довгасте обличчя було обрамлене густим білим волоссям. Овече обличчя — так вона думала до сьогодні. — Готівка буде найкращим рішенням: вона не завдасть жодних неприємностей, якщо повільно підживлюватиме один із рахунків. А ще, коли буде продано книгу вашого чоловіка і ви переїдете до Нової Англії, нам не буде потреби більше зустрічатися. — Він замовк. — Звісно, якщо ви надумаете поїхати. Боюся, моя наступна доглядальниця не матиме й половини вашої компетентності. Прошу. Сідайте. У мене через вас уже шия затерпла.

Вона зробила так, як він сказав. Лише думка про двісті тисяч доларів готівкою втримувала її в кімнаті. Вона збагнула, що вже бачила їх перед собою: грубезний коричневий конверт, ущерть набитий банкнотами. Або навіть цілі два конверти — все ж таки грошей багато.

«Гадаю, це залежатиме від номіналу купюр», — подумала вона.

— Дозволь мені трохи поговорити, — промовив він. — Я не так уже й багато це робив, правда? Найчастіше я слухав. А тепер — твоя черга послухати, Норо. Ти це зробиш?

— Гадаю, так. — Їй було цікаво. Вона подумала, що кожному на її місці було б цікаво. — І кого ви хочете, щоб я вбила?

Вона пожартувала. От тільки варто було словам зірватися з губ, як Нору пройняв страх, що це може виявитися правдою. Бо це не звучало як жарт. Так само як і очі на овечому обличчі старого тепер зовсім не були схожими на овечі.

На щастя для неї, Вінні засміявся. А потім сказав:

— Не вбивство, моя люба. Немає потреби заходити аж так далеко.

А потім він заговорив так, як ніколи й ні з ким не говорив.

— Я виріс у заможній родині на Лонг-Айленді — батько успішно грав на фондовій біржі. Родина була релігійною, тож, коли я повідомив батькам, що відчуваю потребу прийняти духовний сан, не було жодного бухкотіння та бурчання щодо родинного бізнесу. Навпаки, вони відчували полегшення, особливо матір. Гадаю, більшість матерів радіють, коли їхні сини обирають собі покликання-з-великої-літери-П.

Я вступив до семінарії на півночі Нью-Йорка, а потім мене було призначено асистентом пастора в Айдахо. Мені нічого не бракувало. Пресвітеріанці не приймають обітниць бідності, а мої батьки добряче потурбувалися, щоб я ніколи не пізнав її. Батько пережив матір усього на п'ять років, а коли помер і він, то я успадкував велику суму грошей, в основному в акціях та облігаціях. З того часу я перевів невеликий відсоток усього в готівку. Не все одразу. То не були запаси на чорний

день — я не потребував цього. Ті гроші я називав «запасом на бажання». Вони зберігаються в надійному депозитному боксі на Мангеттені, і саме цю готівку, Норо, я пропоную тобі. Гадаю, там зараз приблизно двісті сорок тисяч доларів, але ж ми не будемо розмінюватися на дріб'язок, правда? Долар туди, долар сюди...

Де кілька років я блукав провінцією, а потім повернувся назад до Брукліну, в Другу пресвітеріанську. Пробувши п'ять років асистентом, я врешті став старшим пастором. Відтоді ніс бездоганну службу аж до дві тисячі шостого. Я провів усе життя в скромному служінні — кажу це без пихи чи сорому. Керував церквою, щоб допомагати злидарям: як із далеких країн, так і місцевим. З моєї ініціативи було відкрито центр допомоги анонімним алкоголікам, який врятував сотні наркоманів і п'яниць. Я втішав хворих і ховав померлих. Щодо чогось життєрадісного, то я провів більше тисячі весіль, а також заснував стипендійний фонд, завдяки якому багато юнаків і дівчат змогли навчатися в коледжі, який був їм не по кишені. Одна дівчинка, яка навчалася завдяки цій стипендії, потім отримала Національну книжкову премію в тисяча дев'ятсот дев'яносто першому.

Шкодував я лишень про одне: за всі ці роки я не вчинив жодного гріха, від яких усе життя так ревно застерігав своїх парафіян. Я зовсім не хтивий, а оскільки жодного разу не був одруженим, то й вчинити подружню зраду мені не випадало нагоди. Так склалося, що я не народився ненажерою, і, хоч мені подобаються різні гарні речі, я ніколи не був ні жадібним, ні заздрисним. І з якого дива мені таким бути, коли батько залишив мені п'ятнадцять мільйонів доларів? Я тяжко працював, завжди тримав під контролем емоції, нікому не заздрив — хіба що Мартері Терезі — та ніколи не хизувався своїми статками й статусом.

Не буду стверджувати, що я *зовсім* без гріха. Зовсім ні. Той, хто каже, що ніколи не грішив ні словом, ні ділом (а таких ой як небагато набереться), навряд чи може заявити, що і в думках у нього не було гріха, хіба ні? Церква передбачила всі лазівки. Ми пропонуємо людям небеса, а потім показуємо, що вони нізащо не дістануться туди без нашої допомоги... бо ніхто не безгрішний, а плата за гріхи — смерть.

Мабуть, те, про що я розповідаю зараз, змушує тебе думати, що я невіруючий. Однак це не так: у тому середовищі, де я виріс, невіра можлива не більше, ніж левітація. А все ж я розумію шахрайську природу релігійних угод, а також психологічні трюки, до яких вдаються віруючі, щоб забезпечити процвітання своїм переконанням. Не бог увінчав голову Папи Римського тим химерним капелюхом, а люди — чоловіки та жінки, які стали жертвами теологічного шантажу.

Бачу, ти вже починаєш вовтузитись, тому перейду одразу до суті. Перед смертю я хочу тяжко згрішити. Згрішити не словом чи думкою,

а ділом. Я давно вже подумував про це, ще до інфаркту. Але тоді гадав, що це лишень забіганка, яка скоро минеться. Та зараз розумію, що не минеться, адже останні три роки ця думка не дає мені спокою, як ніколи раніше. Проте на який тяжкий гріх здатен старигань, прикутий до інвалідного крісла, питаю я сам себе? Точно не на щось пристойне, якщо, звісно, я не хочу, щоб мене спіймали. А я не хочу. Такі серйозні питання, як гріхи та прощення, мають лишатися між людиною та Богом.

Слухаючи, як ти розповідаєш про книгу, яку пише твій чоловік, і про ваше фінансове становище, я подумав, що можу згрішити через когось іншого. Більше того, гадаю, я міг би навіть подвоїти свій гріх, зробивши тебе своїм знаряддям.

Горло в Нори пересохло, та все ж вона промовила:

— Я вірю в злочини, Вінні, але в гріхи — не вірю.

Він подарував їй доброзичливу посмішку. І водночас було щось неприємне в цій посмішці: овечі губи, вовчі зуби.

— Ну й добре. Головне, що гріх вірить у тебе.

— Розумію, ви вважаєте так... Але чому? Це ж збочення!

Його посмішка поширшала.

— Так! Саме тому! Дуже хочу дізнатися, як воно — вчинити щось, абсолютно чуже моїй природі. Коли потреба прощення *сильніша* за потребу самого вчинку. Норо, чи знаєш ти, що подвоює гріх?

— Ні. Я не ходжу до церкви.

— Гріх подвоюється, коли ти кажеш собі: *«Я зроблю це, бо знаю, що потім помолюся і отримаю прощення»*. Коли ти усвідомлюєш, що справді можеш посидіти на двох стільцях. Я хочу відчувати, як це — спуститися на саме дно гріхопадіння. Хочу не просто забруднити ноги, а з головою зануритися в безодню.

— І потягнути мене з собою! — обурено вигукнула вона.

— Ох, Норо, але ж ти все одно не віриш у гріх. Ти щойно сама це сказала. З твоєї точки зору, я хочу, аби ти лишень трішки забруднилася. І ризикнула потрапити за ґрати. Але ризик буде мінімальним, повір. І за це я заплачу тобі двісті тисяч доларів. *Понад* двісті тисяч доларів.

Її обличчя та руки залякли, неначе вона щойно повернулася з довгої прогулянки на холоді. Вона не погодиться, у жодному разі. Насправді вона просто вийде з цього дому й подихає свіжим повітрям. Вона не звільниться; принаймні, не зараз, бо робота їй потрібна. І все ж вона піде. І хай навіть він звільнить її за те, що вона пішла без дозволу, — грець із ним. Та спершу вона хотіла б почути решту. Вона б навіть самій собі не зізналася, що пропозиція видається привабливою — ні, просто цікавою. І скільки б вона могла отримати?

— То що ви від мене хочете?

Чед запалив ще одну цигарку. Нора ворухнула пальцями:

— Дай мені затягнутися.

— Норрі, ти ж не куриш цигарок уже п'ять...

— Я сказала, дай мені затягнутися.

Чед дав дружині цигарку. Нора глибоко затягнулася і відкашлялася, звільняючи легені від ядучого диму. А потім усе йому розповіла.

Тієї ночі вона довго не могла заснути — так і лежала з розплющеним очима в передсвітанковій темряві. Певно, він спав. А чому б і ні? Рішення прийнято. Вона відмовить Вінні та попросить більше ніколи не повертатися до цієї теми. Рішення прийнято; час спати.

І все ж її зовсім не здивувало те, що він повернувся до неї і сказав:

— Не можу припинити про це думати.

Нора також не могла.

— Ти знаєш, я б зробила це. Для нас. Якби ж...

Вони лежали обличчям одне до одного, і лише декілька дюймів розділяли їх. Так близько, що можна відчути дихання іншого. Була друга година ночі.

«Це найкращий час для змови», — подумала вона.

— Якби?

— Якби я не боялася, що це понівечить наше життя. Певні плями не змиваються.

— Норо, це питання суто теоретичне. Ми ж прийняли рішення. Можеш завтра прикинутися Сарою Пейлін, подякувати йому, але відмовитися від цього «мосту в нікуди»¹. Я знайду спосіб закінчити книгу і без його «фінансової допомоги».

— Коли? Під час чергової неоплачуваної відпустки? Я так не думаю.

— Це вирішено. Він — божевільний старигань. Крапка.

Чоловік відкотився від неї.

Запала тиша. Зверху міряла кімнату місіс Рестон — її фотографію варто було б приклеїти до словникової статті «безсоння» як ілюстрацію. А десь, мабуть, у глибині темряви Гованусу, лунала сирена.

Чед знову заговорив за п'ятнадцять хвилин, звертаючись до столика з електронним годинником, який показував зараз **02:17**.

— Більше того, нам би довелося просто повірити йому щодо грошей, а як можна довіряти людині, єдина мета якої — вчинити гріх?

¹ Сара Луїза Хіт Пейлін (нар. 1964) — член Республіканської партії, губернатор Аляски з 2006 до 2009 року. Коли вона балотувалася на пост губернатора, то виступала активно прихильницею побудови мосту «Травіна Айленд Брідж» — міст до острова Кетчикен, де постійно мешкають лише 50 осіб. Неофіційна назва — «міст у нікуди». Під час виборчої кампанії 2008 року Сара Пейлін відхрещувалася від лобювання мосту і заявила, що саме вона припинила фінансування будівництва.

— Але я довіряю йому, — заперечила вона. — Це собі я не довіряю. Засинай, Чеде. Тему вичерпано.

— Гаразд, — відповів він. — Зрозумів.

На годиннику було 02:26, коли вона сказала:

— Це можливо зробити. Не сумніваюся. Змогла б змінити колір волосся. Надягнути капелюха, темні окуляри. Тобто день, ясна річ, має бути сонячним. І треба подумати про шляхи для відступу.

— Ти серйозно...

— Я не знаю! Двісті тисяч доларів! Та щоб заробити стільки грошей, мені б довелося працювати майже три роки! А коли уряд і банки загребуть свою частку, не лишиться майже нічого. Ми ж знаємо, як воно буває.

З хвилику вона помовчала, роздивляючись стелю, по якій нескінченно довго тупцяла туди-сюди місіс Рестон.

— А ще ж страховка! — вибухнула вона. — Ти знаєш, що нам дає страховка? Нічогоісінько!

— Вона нам дає страховку.

— Ну гаразд, майже нічого. А що, коли тебе зіб'є машина? А що, як у мене знайдуть кісту яєчника?

— У нас непогані умови.

— Та всі так кажуть, але водночас усі чудово знають: як купуватимеш щось не виходячи з авто — наїбуть!¹ У цьому точно можна не сумніватися. Саме тому я досі думаю про ту пропозицію. Ми... могли б... бути... певними!

— Порівняно з двомастами тисячами доларів, те, що я мрію отримати за книжку, видається мізерним, ти так не вважаєш? Навіщо взагалі напружуватися?

— Бо це — сумнівна лотерея. А книга — чесний заробіток.

— Чесний? Гадаєш, це зробить книгу чесним заробітком? — Він повернувся обличчям до неї. Певна частина його тіла стала дуже твердою — певно, і справді навіть до цього був причетний секс. Принаймні, для них.

— Гадаєш, я коли-небудь знову отримаю таку роботу, як у Вінні? — Вона сердилася, от тільки на нього чи на себе — сама не знала. Та й не мало це жодного значення. — У грудні мені буде тридцять шість. Ти запросиш мене на вечерю на честь дня народження, а за тиждень я отримаю справжній «подаруночок»: прострочений платіж за машину.

— Ти звинувачуєш мене у...

— Ні. Я навіть систему не звинувачую, через яку ми всі ледь-ледь тримаємося на плаву. Звинувачення — непродуктивні. І я сказала Вінні

¹ Цитата з фільму «Смертельна зброя 2», що належить персонажів Лео Гетсу у виконанні Джо Пеші (американський актор, відомий за фільмами «Одного разу в Америці» (1983), «Один вдома» (1990), «Казино» (1995) тощо).

правду — я не вірю в гріх. Але й у в'язницю не хочу, — Вона відчула, як на очі набігають сльози. — І я не хочу робити комусь боляче. Особливо...

— Ти й не зробиш.

Він уже почав був відвертатися, як вона схопила його за плече.

— Та якби ми наважилися на це — якби я наважилася, — то ми б ніколи більше не заговорили про це. Жодного разу.

— Жодного разу.

Вона потягнулася до нього. У шлюбах угоди скріплюються не лише рукостисканням, і вони обоє про це знали.

Коли на годиннику було **02:58** і Чед уже засинав, Нора запитала:

— Ти не знаєш кого-небудь із відеокамерою? Бо він хоче...

— Знаю, — відповів чоловік. — Чарлі Гріна.

А потім запала тиша. Якщо, звісно, не зважати на місіс Рестон, яка ходила туди-сюди над ними. У напівсні Норі привидівся химерний образ: місіс Рестон із крокоміром, причепленим до пояса її піжамних штанів. Жінка терпляче долала довгі милі, які відділяли її від світанку.

Зрештою Нора заснула.

Наступного дня в кабінеті Вінні.

— Отже? — запитав він.

Її мати ніколи не була ревною парафіянкою, проте на літніх канікулах Нора відвідувала Біблійну школу, і їй там подобалося. Там були ігри, пісеньки, історії на фланелеграфі¹. Нора збагнула, що в цю мить їй пригадалася одна з таких історій. Уже багато років вона не думала про неї.

— Мені ж не доведеться по-справжньому завдавати болю... ну, цій людині... щоб отримати гроші? — запитала вона. — Я хочу одразу прояснити це.

— Ні, але я хочу побачити, як потече кров. Дозволь і мені одразу прояснити це. Звісно, сподіваюся, що ти вдариш його кулаком, та просто розбита губа чи заюшений ніс також мене задовольнять.

Якось у Біблійній школі вчитель причепив на фланелеграф гору. А потім Ісуса та якогось рогатого дядька. Учитель розповідав, що якось диявол повів Ісуса на вершину гори та показав йому всі міста на землі. «Ти можеш взяти в цих містах будь-що, — промовив диявол. — Будь-який скарб. Для цього тобі потрібно лишень відступитися від свого шляху і поклонитися мені». Та Ісус був своїм пацаном, тому відповів: «Відступися від мене, Сатано!»

— Отже? — перепитав він.

¹ Фланелеграф — навчальний наочний посібник: дошка, обтягнута фланеллю, до якої чіпляються вирізані фігурки.

— Гріх, — задумливо промовила вона. — Ось що у вас на думці.

— Гріх заради самого гріха. Ретельно спланований і здійснений. Бен-тежна думка, правда ж?

— Ні, — відповіла Нора, розглядаючи насуплені полиці з книжками. Вінні перечекав трішки, а потім знову запитав:

— Отже?

— А якщо мене впіймають, то я все одно отримаю гроші?

— Якщо виконаєш свою частину угоди і не прохопишся ні словом про мене — обов'язково. Та навіть якщо тебе впіймають, то найгірше, що тобі світить, — це умовний термін.

— А також судово-психіатрична експертиза, — мовила Нора. — Певно, вона і справді знадобиться мені, якщо я обдумую зараз таке.

Вінні сказав:

— Якщо ти й надалі житимеш, як жила, то тобі, як мінімум, знадобиться спеціаліст зі шлюбних питань. Ще коли я був пастором, то часто консультував пари щодо сімейних проблем. І можу сказати, що фінансові негаразди були якщо і не основною їх причиною, то, принаймні, однією з головних. До *всього* були причетні гроші.

— Дякую, що поділилися досвідом, Вінні.

На це він нічого не відповів.

— Знаєте, а ви божевільний.

Знову тиша у відповідь.

Вона ще трохи подивилася на книги. Більшість із них стосувалися релігії. Зрештою, вона перевела погляд на старого.

— Якщо я зроблю це, а ви мене наїбете — начувайтесь.

Він навіть не виказав невдоволення через те, що вона обрала саме такий тон.

— Я виконаю свої зобов'язання. Можете не сумніватися.

— Ваше мовлення знову стало практично бездоганим. І шепелявите ви лише тоді, коли дуже втомлюєтеся.

Він знизав плечима.

— Ваші вуха призвичаїлися до моєї вимови, бо ви постійно зі мною. Гадаю, це схоже на вивчення нової мови.

Вона знову повернулася до книг. Одна з них мала назву «Проблема добра та зла». Інша називалася «Основи моралі». Ця була особливо товстою. В холі розмірено цокав настінний годинник. Зрештою, Вінні знову запитав:

— Отже?

— А хіба не є достатнім гріхом для вас те, що ви робите мені цю пропозицію? Ви спокушаєте нас обох, і ми разом переживаємо спокусу. Хіба цього недостатньо?

— Так я грішу лише словом і думкою. Це не задовольняє мою цікавість.

Годинник цокав. І тут Нора промовила, усе ще не дивлячись на старого:
— Якщо ви ще раз скажете оце своє «отже», я піду геть.

Він не сказав «отже». Узагалі нічого не сказав. Поклавши ногу на ногу, Нора дивилася вниз, на свої схрещені руки. Найбільше жінку лякало те, що їй досі було цікаво. Її цікавило не те, чого хотів Вінні (карти вже розкрито), а те, чого хотіла вона сама.

Урешті вона підвела погляд і озвучила свою відповідь.

— Чудово, — відповів він.

Прийнявши рішення, Нора та Чед не хотіли відтягувати його виконання на безрік: надто вже важким воно було. Вони обрали Форест-Парк у Квінсі. Чед позичив у Чарлі Гріна відеокамеру та навчився користуватися нею. Вони двічі сходили до парку заздалегідь (тоді дощило, тож нікого не було), і Чед зняв на плівку місце, де все мало відбутися. У той час вони багато кохалися — нервово, незграбно, наче підлітки на задньому сидінні авто, і все ж таки то був хороший секс. Принаймні, пристрасний. Нора відчувала, що інші її потреби втратили важливість. За десять днів — відтоді, як вона уклала угоду, і до ранку, коли жінка виконала свою частину договору, — Нора схудла на дев'ять фунтів. Чед сказав, що вона знову виглядає, наче дівчинка з коледжу.

Одного сонячного дня на початку жовтня Чед припаркував старенький «Форд» на Джувел-авеню. Нора сиділа біля нього. З пофарбованим у рудий колір волоссям, що спадало на плечі, довгою спідницею та огидною коричневою блузою жінка була зовсім не схожою на себе. Очі вона ховала за сонцезахисними окулярами, а голову прикрила бейсболкою «Метц». На перший погляд Нора видавалася спокійною, та варто було Чедові спробувати торкнутися до її руки, як вона миттєво відсахнулася.

— Норо, ну ж бо...

— Ти маєш гроші на таксі?

— Так.

— А сумку, щоб сховати туди відеокамеру?

— Так, звісно.

— Тоді віддай мені ключі від машини. Зустрінемося вже в квартирі.

— Ти впевнена, що зможеш керувати машиною? Бо реакція на щось подібне...

— Зі мною все буде гаразд. Дай ключі. Чекай тут п'ятнадцять хвилин. Якщо щось піде не так... навіть якщо мені просто здасться, що щось не так... Я повернуся. А якщо не повернуся, йди на обрану нами позицію. Пам'ятаєш, де це?

— Звісно ж, пам'ятаю!

Вона посміхнулася (принаймні, продемонструвала зуби та ямочки на щоках).

— От і молодець, — сказала вона та пішла.

Ці п'ятнадцять хвилин були вбивче довгими, але Чед стійко витримував кожну з них. Дітлахи — усі до одного вбрані в захисні шоломи — газували мопедами, проїжджаючи повз нього. Жінки гуляли по двоє, навантажившись купою торбинок з магазинів. Також Чед побачив літню пані, яка насилу переходила дорогу. На якусь химерну мить йому навіть здалося, що то — місіс Рестон, та потім він збагнув, що то не вона. Жінка на дорозі була значно старшою за місіс Рестон.

Коли п'ятнадцять хвилин уже добігали до кінця, йому спала на думку неймовірно логічна та раціональна ідея: він може покласти всьому цьому край, якщо просто поїде геть. У парку Нора роззирнеться і побачить, що його вже немає. Їй доведеться взяти таксі до Брукліну. А коли вона повернеться додому, то навіть подякує йому. Вона скаже: *«Ти врятував мене від самої себе»*.

А потім? Узяти місяць відпустки. Ніякого вчителювання на замінах. Кинути всі ресурси на завершення книги. Поставити все на карту.

Натомість він вийшов із машини та рушив у напрямку парку, тримаючи в руках камеру Чарлі Гріна. Паперова сумка, куди він потім заховає її, лежала в кишені вітровки. Він тричі перевірів, чи світиться зеленим індикатор біля кнопки «Увімкнути». Як же страшно було б дізнатися, що ти пройшов через увесь цей жах, та камера нічого не зафіксувала! Або ти забув зняти кришечку з об'єктива.

Він знову перевірів усе це.

Нора сиділа на лавці в парку. Побачивши чоловіка, вона прибрала пасмо з лівого боку обличчя. То був умовний знак. Час починати.

Позаду неї розташувався дитячий майданчик. Там були гойдалки, каруселі, гойдалки-терези, веселі коники на пружинах та інші дитячі штуки. У цей час дітлахів було небагато. Мама зібралися в дальньому кутку. Вони сміялися і розмовляли, не надто зважаючи на малих.

Нора підвелася з лавки.

«Двісті тисяч доларів», — подумав Чед і приклав камеру до ока. Коли почався запис, усе хвилювання минуло.

Він знімав, наче профі.

II

Повернувшись додому, Чед швидко піднявся сходами. Він був певен, що дружини ще немає. Чоловік бачив, як Норма на всіх парах тікала звідти (матері майже не дивилися на неї — вони оточили обрану нею дитину, хлопчика років чотирьох), але все одно був певен, що вона досі

не повернулася; зараз йому зателефонують і скажуть, що дружина в поліційному відділку: вона зламалася і розповіла все, навіть про його роль у злочині. Гірше того, вона розповіла про Вінні, а це означало б, що скоєне ними тепер втрачало будь-який сенс.

Руки так тремтіли, що він не міг поцілити ключем у замок. Той шматок металу ходив ходором навколо замкової шпарини, наче збісився, і ніяк не хотів наблизитися до неї. Коли вже Чед поставив доволі зім'яту сумку з відеокамерою, щоб вільною лівою рукою притримати праву, двері відчинилися.

Тепер на Нормі були тільки обрізані знизу джинси та блузка, які до того вона ховала під довгою спідницею та спецівкою. Згідно з планом, вона мала переодягнутися в машині, перш ніж поїде геть. Жінка говорила, що здатна зробити це за мить: ймовірно, так і було.

Він обійняв дружину та притис її до себе настільки рвучко, що почув, як вона глухо вдарилася об нього. Обійми видалися не дуже романтичними.

Норма трохи це потерпіла, а тоді сказала:

— Заходь усередину. Не стій стовпом у коридорі.

Тільки-но двері у зовнішній світ зачинилися, вона почала:

— Ти зробив це? Скажи, що так. Я тут уже з півгодини місця собі не знаходжу. Ходжу туди-сюди, наче місіс Рестон опівночі. Тобто так, як ходила б місіс Рестон, якби була трохи жвавішою...

— Я теж хвилювався, — Чед прибрав волосся з лоба, де шкіра була особливо гарячою. — Норрі, я злякався до смерті.

Норма вихопила сумку в нього з рук, зазирнула всередину, а тоді пильно подивилася на чоловіка. Вона зняла сонцезахисні окуляри. Її блакитні очі палали.

— Скажи мені, що це в тебе.

— Ага. Так і є. Гадаю, що так. Це має бути в мене. Я ще не перевіряв.

Погляд став ще пекучішим. «Будь обережною, Норо, — подумав він. — Якщо ти і далі так робитимеш, твої очні яблука спалахнуть».

— Краще, аби все було, як треба. Як треба. Коли я не сновигала туди-сюди кімнатою, то сиділа в туалеті. У мене досі спазми в животі. — Вона підійшла до вікна та визирнула на вулицю. Він приєднався до неї, остерегаючись, що їй відомо про щось більше, ніж йому. Але вулицею йшли звичайнісінькі перехожі, які поспішали кудись у своїх справах.

Вона знову обернулася до нього і цього разу різко вхопила чоловіка за руку. Її долоні були жадливо холодними.

— З ним усе гаразд? Хлопчик? Ти не бачив, чи з ним усе гаразд?

— З ним усе добре, — сказав Чед.

— Ти що, мені брешеш? — Вона прокричала це йому в обличчя. — Краще не треба! З ним усе гаразд?

— Звісно. Малий підвівся ще до того, як стурбовані матусі підбігли до нього. Верещав як недорізаний, але в його віці мені було набагато гірше, коли я отримав гойдалкою по потилиці. Тоді довелося їхати в медпункт, де мені наклали п'ять шв...

— Я вдарила його набагато сильніше, ніж збиралася. Боялася, що коли пом'якшу удар... якщо Вінні *побачить*, що я його пом'якшила... він не заплатить. А ще *адреналін*... Боже! Це взагалі диво, що я не відірвала тій бідній дитині голову! Чому я взагалі це зробила? — Вона не ридала, і не було схоже, щоб каялася. Ні, вона здавалася розлюченою. — Чому ти *дозволив* мені це зробити?

— Я ніколи...

— Ти *впевнений*, що з ним усе гаразд? Ти справді бачив, як він підвівся? Бо я вдарила його набагато сильніше, ніж... — Норма відійшла від Чеда до стіни, стукнулася об неї лобом і обернулася. — Я прийшла на майданчик і вдарила чотирирічну дитину в обличчя! За *гроші!*

Раптом дещо спало йому на думку.

— Певен, це є на записі. Я маю на увазі, як хлопчик підводиться. Ти сама зараз усе побачиш.

Вона перелетіла через кімнату.

— Вмикай телевизор! Мені необхідно це побачити!

Чед під'єднав кабель VSS, який йому дав Чарлі. Трохи пововтузившись, він прокрутив запис по телевизору. Перш ніж вимкнути камеру та піти геть, чоловік справді зафільмував, як дитина підводиться на ноги. Хлопчик здавався трохи спантеличеним і, звичайно ж, репетував, але на загал із ним усе було гаразд. У нього трохи кривавили губи та ледь-ледь юшило з носа. Чед подумав, що малий розбив носа, упавши на землю.

«Не страшніше за який-небудь дрібний інцидент на дитячому майданчику, — подумав Чед. — Тисячі таких трапляються щодня».

— Бачиш? — спитав він дружину. — З ним усе га...

— Прокрути ще раз.

Він послухався. Навіть коли Норма попросила прокрутити запис утретє, учетвертє, уп'яте, він це зробив. Якоїсь миті Чед збагнув, що вона більше не дивиться, як хлопчик підводиться. Так само як і він. Вони дивилися на те, як він падає. І на удар. Удар, якого йому завдала божевільна рудоволоса сука в сонцезахисних окулярах. Та, що прийшла, зробила свою справу і швидко, немов би на її кросівках були крила, втекла звідти.

Норма промовила:

— Здається, я вибила йому зуб.

Чед оцирився:

— Чудова новина для зубної феї.

Після п'ятого перегляду жінка промовила:

— Я хочу змити руду фарбу з волосся. Ненавиджу її.

— Добре...

— Але спершу ти візьмеш мене в спальні. Не кажи нічого. Просто роби.

Вона повторювала, щоб він був із нею грубішим, майже біла його, гоцаючи під Чедом так, наче хотіла скинути його. Але ніяк не могла добитися свого.

— Удар мене, — сказала Норма.

Він ударив. Йому потьмарилася свідомість.

— Ти вмієш краще. Бляха, *вмаж* мені!

Він ударив її сильніше. Нижня губа тріснула. Замашуючи пальці кров'ю, вона кінчила.

* * *

— Покажіть мені запис, — промовив Вінні.

Це відбувалося наступного дня. Вони сиділи в його кабінеті.

— Покажіть мені гроші, — відома фраза, та Норма не могла згадати звідки вона.

— Після того як я побачу запис.

Камера все ще лежала в зім'ятій сумці. Жінка дістала її разом із кабелем. У кабінеті священника стояв маленький телевізор. Норма під'єднала до нього кабель і натиснула кнопку відтворення. Вони дивилися на жінку в бейсболці з емблемою «Нью-Йорк Метц», яка сиділа на лавці. У неї за спиною гралося кілька дітей. А за дітьми мамці теревенели про свою звичну дурню: обгортання, вистави, які вони або бачили, або збиралися подивитися, нова машина, наступна відпустка. Бла-бла-бла.

Жінка підвелася з лавки. Миттево ввімкнувся зум. Зображення трохи посмикалося, а тоді завмерло.

І тут Нора натиснула кнопку паузи. Це була Чедова ідея, з якою вона погодилася. Вона довіряла Вінні, але лише до певної міри.

— Я хочу побачити гроші.

Вінні дістав ключ із кишені свого кардигана. Відкрив ним центральну шухляду столу. Старий робив усе лівою рукою, бо частково паралізована права погано слухалася.

Зрештою, там лежав не конверт. Це була середнього розміру коробка Служби Доставки. Жінка зазирнула всередину та побачила кілька пачок по сто доларів. Кожна з них була перетягнута гумкою.

— Там уся сума, плюс трохи зверху.

— Чудово. Дивіться на те, що купили. Усе, що вам треба зробити, — це натиснути кнопку відтворення. Я зачекаю на кухні.

— Ви не хочете подивитися зі мною?

— Ні.

— Норо, здається, з вами також трапилася маленька неприємність. — Він торкнувся кутика своїх вуст, із того боку, де вони все ще були трохи опущені вниз.

Невже вона колись справді вважала, що у священника овече лице? Як тупо з її боку. Як *slino*. Звісно, не було воно й вовчим. Скоріше, чимось посередині. Псячим обличчям, можливо. Обличчям такого пса, що вкусить, а тоді втече.

— Я вдарилася об двері, — відповіла жінка.

— Я бачу.

— Гаразд, я подивлюся це разом з вами, — сказала Нора та знову сіла. Вона сама натиснула на кнопку «Плей».

Двічі вони передивилися відео, в абсолютній тиші. Запис тривав близько тридцяти секунд. Це означало, що кожна секунда коштувала близько шістдесяти шести сотень доларів. Нора підрахувала це, ще коли переглядала запис разом із Чедом.

Після другого разу священник натиснув на «Стоп». Нора показала, як діставати з програвача маленьку касету.

— Це ваше. Камера має повернутися до хлопця, у якого мій чоловік її позичив.

— Розумію, — його очі сяяли. Скидалося на те, що він справді отримав те, за що платив. Те, чого хотів. Неймовірно. — Доведеться попросити місіс Грейнджер купити мені камеру для майбутніх переглядів. Чи, може, ви б самі могли виконати це доручення?

— Не я. Я звільняюся.

— Он воно що. — Старий не скидався на розчарованого. — Гаразд. Але... якщо можна так припустити... вам, імовірно, потрібна інша робота. Щоб нікому не видавалося дивним, що ви заходилися так швидко сплачувати рахунки. Я лише про ваш добробут турбуюся, моя люба.

— Я й не сумнівалася. — Вона від'єднала кабель і поклала його назад у сумку, до камери.

— І ще одне: найближчим часом я б не переїжджав до Вермонта.

— Мені не потрібні ваші поради. Я почувуюся брудною, і ви причина цього.

— Певне, що я. Але вас ніколи не спіймають, ніхто навіть не знатиме про це. — Правий кут його рота був опущеним униз, а лівий розтягнувся в те, що могло бути посмішкою. В результаті під його гачкуватим носом з'явилася змієподібна літера «S». Того дня його вимова була дуже чіткою. Вона запам'ятала та часто потім обдумувала цей факт. Здавалося, ніби те, що священник називав гріхом, фактично вилікувало його. — І Норо... хіба відчувати себе брудною — це завжди погано?

Вона не знала, що на це сказати. І її мовчання вже саме було відповіддю.

— Я лише запитую, — сказав священник, — бо, коли ви ввімкнули запис удруге, я дивився не на нього, а на вас.

Жінка підняла сумку, в якій лежала відеокамера Чарлі Гріна, та попрямувала до дверей.

— Гарного вам життя, Вінні. Наступного разу потурбуйтеся, щоб у вас був справжній терапевт і медсестра. Батечко залишив вам достатньо грошей, щоб ви могли дозволити собі обох. І пильуйте цю касету. Заради нашого ж спільного блага.

— Вас на ній не впізнати, дороженька. А навіть, якщо й так, то кого це хвилює? — Він оскалився. — Урешті-решт, на плівці ж не записано згвалтування чи вбивство.

Вона вже стояла у дверях і дуже хотіла піти, але їй було цікаво. Досі цікаво.

— Вінні, а як ви збираєтеся залагодити це зі своїм Богом? Скільки доведеться замолювати це?

Старигань загиготів.

— Якщо навіть такий пропаций грішник, як апостол Петро, зміг заснувати католицьку церкву, то, гадаю, зі мною все буде гаразд.

— Так, але хіба апостол Петро мав таку відеокасету, аби передивлятися її зимовими вечорами?

Це врешті його заціпило, і Нора пішла геть, перш ніж він повернув собі дар мови. То була маленька перемога, але жінка здобула її зі скаженою радістю.

За тиждень священник зателефонував Норі додому та повідомив, що з радістю візьме її назад, хоча б на той час, поки вони з Чедом не поїхали у Вермонт. Він ще не найняв нікого, і якщо є хоч найменша можливість того, що жінка змінить свою думку, він би цьому зрадів.

— Мені бракує вас, Норо.

Вона промовчала.

Його голос перейшов на шепіт:

— Ми можемо ще раз подивитися запис. Ви б не хотіли це зробити? Хочете іще раз це побачити? Хоча б раз?

— Ні, — відповіла жінка та поклала слухавку. Вона вже рушила до кухні робити чай, коли хвиля слабкості затопила її. Нора сіла в кутку вітальні, схиливши голову на коліна. І чекала, коли знемога мине. Урешті так і сталося.

Вона найнялася доглядальницею до місіс Рестон. Лише двадцять годин на тиждень і платня, яка була мізерною в порівнянні з тим, що вона отримувала від преподобного отця Вінстона. Однак гроші більше не становили проблеми, а добиратися на роботу було близько — один сходовий просвіт. А найкраще те, що місіс Рестон, яка страждала на діабет та мала

легкі проблеми з серцем, була дуже милою дурепою. Часом, однак, — особливо коли старушенція заводила нескінченні монологи про померлого чоловіка, — у Нори аж руки свербіли дати їй ляпаса.

Чед залишив своє ім'я в списку вчителів на підміну, але скоротив години. З вільного часу, який у нього тепер з'явився, він виділяв по шість годин кожного вихідного для роботи над «Живучи зі звірами», тож кількість сторінок почала зростати.

Раз чи два він запитував себе, чи написане ним настільки ж цікаве — настільки ж живе, — як те, що він писав до того дня з відеокамерою, але згодом вирішив, що ставить собі це запитання, бо якась стара та хибна думка про відплату засіла в голові. Як зерно попкорну між двома задніми зубами.

Через дванадцять днів після подій у парку в двері квартири постукали. Відчинивши двері, Нора побачила поліцейського.

— Слухаю вас, офіцере, — промовила вона.

— Ви — Нора Каллаген? — спитав коп.

Вона спокійно міркувала: *«Я зізнаюся у всьому. А коли влада зробить зі мною все, що мушить, прийду до матері того хлопчика, підставлю обличчя і скажу: “Вдар мене з усієї сили, матусю. Ти зробиш нам обом послугу”»*.

— Так, я місис Каллаген.

— Мем, я тут на прохання бруклінської публічної бібліотеки «Волт Вітман Бранч». Ви майже на два місяці затримали чотири бібліотечні книги, одна з них вельми цінна. Мистецький альбом, я припускаю. Обмежений наклад.

Вона тупо вирячилася на чоловіка, а потім вибухнула сміхом.

— Ви з бібліотечної поліції?

Той спробував зберегти незворушний вираз обличчя, але потім також засміявся.

— Гадаю, що сьогодні так. Ці книги у вас?

— Так, я забула про них. Ви б могли провести леді до бібліотеки, офіцере, — вона поглянула на його значок, — Абромович?

— З радістю. Тільки візьміть чекову книжку.

— Може, вони приймуть мою «Візу?»

— Імовірно, приймуть, — посміхнувся коп.

Тієї ж ночі в ліжку.

— Удар мене! — Здавалося, вона мала на меті не заняття коханням, а жахний сеанс побиття.

— Ні.

Вона була зверху, тож їй було не важко нахилитися і дати Чедові ляпаса. Удар долонею по обличчю — наче постріл із духової рушниці.

— Удар мене, я сказала! Ану вда...

Чед ляснув її у відповідь, навіть не думаючи. Нора заплакала, але раптом він під нею став кам'яним. Чудово.

— Тепер візьми мене.

Він узяв її. Надворі в чийсь машині спрацювала сигналізація.

У січні вони з'їздили у Вермонт. Їхали потягом. Там було гарно, точно як на листівці. За двадцять миль від Монпельє вони побачили будинок, який їм обом припав до душі. Це був усього лише третій будинок, на який вони дивилися.

Агента з нерухомості звали Джоді Ендерс. Вона була дуже милою, але повсякчас зиркала на праве око Нори. Урешті Норма сказала, сконфужено хихочучи:

— Я підсковзнула на кризі, коли сідала в таксі. Бачили б ви мене минулого тижня. Я була ходячим плакатом про насилля в родині.

— Я навряд чи можу це собі уявити, — сказала Джоді Ендерс, а тоді додала несміливо: — Ви дуже гарна.

Чед поклав руку на плече Нори:

— Я теж так вважаю.

— Чим ви заробляєте на життя, містере Каллаген?

— Я письменник, — відповів він.

Вони зробили перший внесок за дім. В угоді про кредитування Нора позначила пункт: «ПОЗИКА У ВЛАСНИКА». У графі «ДЕТАЛІ» просто написала: «Заощадження».

Якось у лютому, коли вони пакували речі до переїзду, Чед поїхав на Мангеттен подивитися фільм в «Ангеліці» та пообідати зі своїм агентом. Офіцер Абромович дав Норі свою візитівку. Вона зателефонувала йому. Він прийшов, і вони трахалися в майже порожній спальні. Було чудово, але могло бути ще краще, якби вона змогла переконати його вдарити її. Вона просила, але коп відмовився.

— Що ти за божевільна така? — спитав він таким тоном, який використовують люди, коли кажуть: «Я, звісно, жартую, але серйозно...»

— Не знаю, — сказала Нора. — От, власне, і з'ясовую.

Вони запланували переїзд до Вермонту на 29 лютого. За день до того — у день, який мав би бути останнім звичайного року, — задзвонив телефон. Це була місіс Грейнджер, економка поважного пастора Вінстона. Щойно Нора почула стихшений голос жінки, як зрозуміла, чому та дзвонила. Її першою думкою було: «Що ти зробив із плівкою, виродку?»

— У некролозі написали, що це через ниркову недостатність, — промовила тихим і якимось мертвим голосом місіс Грейнджер. — Але я була

в його ванній. Усі баночки із ліками були порожні, зникло багато пігулок. Гадаю, він наклав на себе руки.

— Швидше за все, ні, — відповіла Нора. Вона говорила спокійним, упевненим тоном медсестри. — Імовірніше, він просто забув, скільки ліків прийняв. Може, у нього навіть був другий удар. Маленький.

— Ви справді так гадаєте?

— О, так, — сказала Нора, ледве стримуючись, щоб не запитати місіс Грейнджер, чи не бачила вона десь там нової відеокамери. Швидше за все під'єднаної до телевізора Вінні. Ставити таке запитання було б божевіллям, але вона все одно ледь не зробила це.

— Це таке полегшення, — видихнула місіс Грейнджер.

— Добре, — мовила Нора.

Тієї ж ночі в ліжку. Їхня остання ніч у Брукліні.

— Ти маєш перестати хвилюватися, — сказав Чед. — Навіть якщо хтось і знайде касету, вони, швидше за все, не захочуть її дивитися. А як ні, то ймовірність, що хтось пов'яже це відео з тобою, настільки мізерна, що наближається до нуля. До того ж хлопчик уже про все забув. Мати теж.

— Мати була там, коли якась божевільна вдарила її сина та втекла, — заперечила Нора. — Повір мені, вона не забула.

— Гаразд, — сказав Чед таким спокійним тоном, що Норі захотілося заїхати йому коліном по яйцях.

— Може, мені треба піти туди і допомогти місіс Грейнджер прибрати все там?

Він поглянув на неї, як на божевільну.

— Може, я хочу бути підозрюваною? — Вона злегка посміхнулась.

Провокативно, як подумала вона сама.

Чед подивився на неї й відкотився геть.

— Не роби так, — попросила вона. — Ну ж бо, Чед.

— Ні, — відповів він.

— Що означає ні? Чому?

— Бо я знаю, про що ти думаєш, коли ми це робимо.

Вона вдарила його. Це був доволі сильний удар по тильній частині шиї.

— Ні, ти не знаєш, гівно.

Чед повернувся і заніс кулак.

— Не роби цього, Норо.

— Давай. — Вона підставила обличчя. — Ти ж знаєш, що хочеш цього.

Він майже вдарив її. Вона бачила, як він смикнувся. Потім опустил руку та розтиснув пальці.

— Більше ні.

Вона нічого не мовила, але подумала: «*Це ти так вважаєш*».

Нора не спала. Вона лежала на ліжку та дивилася на електронний годинник. До **01:41** вона думала: «Цей шлюб у біді». Потім, коли **01:41** змінилась на **01:42**, вона збагнула: «*Ні, не так. Цьому шлюбу кінець*».

Але мало минути ще сім місяців.

Нора навіть припустити не могла, що їй вдасться забути про співпрацю з преподобним Джорджем Вінстоном, але, коли вона почала приводити будинок до ладу (їй хотілося зробити не один, а цілих два сади: для квітів та для овочів), траплялися дні, коли вона зовсім не думала про Вінні. Побиття в ліжку припинилися. Майже.

Потім, одного квітневого дня вона отримала листівку від нього. Це був шок. Лист блукав поштою стільки, що на ньому не лишилося вільного місця від штемпелів. Він був скрізь, включно з Брукліном, Мейном, Монпельє в Айдахо та Індіані. Жінка гадки не мала, чому лист не прийшов до того, як вони з Чедом залишили Нью-Йорк, бо, зважаючи на довгі мандрі, дивом було, що його таки доставили. Листівка була датована днем, що передував смерті старого. Нора зауглила некролог священика — просто щоб переконатися в його смерті.

«Мабуть, у цьому є щось від Фройда, — писав він. — Як ти?»

«Добре, — подумала Нора. — Я добре».

У їхньому будинку була дров'яна пічка. Нора зім'яла листівку, засунула всередину і піднесла сірник. *Ось так.*

Чед закінчив «Живучи зі звірами» в липні, написавши останні п'ятдесят сторінок лише за дев'ять днів. Відправив книгу агенту. Потім були дзвінки та електронні листи. Чеду здавалося, що Рінглінг сповнений ентузіазму. Якщо це й так, думала Нора, то більшу частину свого ентузіазму він приберіг для телефонних дзвінків. Те, що вона бачила у двох електронних листах, було в кращому разі стриманим оптимізмом.

У серпні, на вимогу Рінглінга, Чед дещо переписав. Він мовчав про цю частину роботи — яскраве свідчення того, що справи йдуть не дуже добре. Але він не складав рук. Нора нічого й не помітила. Вона була зайнята своїм садом.

У вересні Чед наполіг на поїзді до Нью-Йорка в офіс Рінглінга та був там, поки той не подзвонив сімом видавцям, яким відправили рукопис, у надії, що хтось із них висловить бажання зустрітися з автором. Нора хотіла піти в бар у Монпельє та підчепити собі когось — вони могли б поїхати в Мотель № 6, — але не наважилася. Роботи багато, а користі мало. Натомість вона працювала в саду.

Ну що ж. Замість того щоб, як планував, залишитися в Нью-Йорку на ніч, Чед повернувся додому того ж вечора. Він був п'яним. А ще —

явно щасливим. Вони уклали усну домовленість із одним гарним видавцем. Він назвав видавництво. Нора ніколи не чула про нього.

— Скільки? — спитала вона.

— Це не має значення, крихітко. — Замість «не має» він сказав «н'має», а ще Чед називав її крихіткою, тільки коли був п'яний. — Вони просто закохалися в книгу, ось що головне. — «Гововне». Жінка збагнула, що коли Чед напивався, то говорив приблизно так, як Вінні в перші місяці після інсульту.

— Скільки?

— Сорок тисяч доларів. *Доларів*.

Вона засміялась.

— Я заробила значно більше ще до того, як піднялася з лавки на майданчику. Я вирахувала це, коли ми вперше дивилися...

Вона не помітила удару та, насправді, навіть не відчула його. Просто у неї в голові щось сильно клацнуло. За мить вона лежала на підлозі кухні, важко дихаючи ротом. Їй доводилося дихати ротом. Ніс було зламано.

— Ти курва! — сказав він і розплакався.

Нора сіла. Кухня, здавалося, зробила великий п'яний оберг навколо неї, перш ніж спинитися. Кров крапала на лінолеум. Вона була вражена болем, піднесена та сповнена сорому й веселощів.

«Я точно не помітила його наміру», — подумала вона.

— Правильно, звинувать мене. — Її голос був розмитим, схожим на ухкання. — Звинувать мене, а тоді виплач свої тупі оченята.

Він задер голову, як наче й не чув її — або не міг повірити в те, що почув, — стис руку в кулак і відвів її для удару.

Нора підняла обличчя з тепер уже кривуватим носом. На щоках у неї утворилася борода з крові.

— Ну ж бо, — мовила вона, — Це єдине, в чому ти хоч трохи майстер.

— Зі скількома чоловіками ти спала з того дня? Скажи мені.

— Не спала з жодним, а от їбалася з дюжиною. — Брехня насправді. Був тільки коп та електрик, який прийшов, коли Чед був у місті. — Макдуфе, починай.¹

Але замість «починати» чоловік розтиснув кулак і рука його впала вздовж тіла.

— Книга була б гарною, якби не ти, — він затряс головою, ніби хотів пояснити. — Це не зовсім так, але ти розумієш, про що я.

— Ти п'яний.

— Я збираюся піти від тебе та написати ще одну книгу. Кращу.

— Коли рак свисне.

¹ Цитата з п'єси Вільяма Шекспіра «Макбет».

— Ось побачиш! — крикнув він сльозливим дитячим голосом. Голосом малого хлопчика, який щойно програв бійку на шкільному подвір'ї.

— Ти п'яний. Іди спати.

— Ти отруйна курва.

Виплюнувши це, Чед опустил голову та побрів до ліжка. Він навіть ходив, як Вінні після удару.

Нора подумала, що треба зі своїм зламаним носом сходити в пункт невідкладної допомоги, але вона була надто втомлена, щоб вигадувати правдоподібну історію. В душі — її душі *медсестри* — вона знала, що не існує такої історії. Вони бачитимуть її наскрізь, що б вона не казала. Якщо замислитися, то працівники «швидкої» завжди такі.

Вона засунула в ніс вату та прийняла дві пігулки тайленолу з кодеїном. Потім вийшла надвір і полола бур'ян, поки не стало надто темно. Коли Нора зайшла в дім, Чед уже хропів у ліжку. Він зняв сорочку, але штани все ще були на ньому. Нора подумала, що чоловік виглядає, як ідіот. Від цього їй захотілося плакати, але вона стрималася.

Він пішов від неї і повернувся до Нью-Йорка. Іноді писав їй мейли, іноді вона відповідала. Він не просив у неї своєї половини грошей, і це було добре. Вона б усе одно їх не віддала. Вона заробила ці гроші й тепер працювала з ними: відносила їх потроху в банк, оплачуючи кредит за будинок. У своїх листах Чед писав, що знову працює на замінах і пише по вихідних. Вона вірила в роботу на замінах, але не вірила в писання. Його листи були сповнені безсилля, позбавлені почуттів. Це змушувало думати, що Чед не має про що писати. У будь-якому разі, вона вважала його автором однієї книги.

Вона сама потурбувалася про розлучення. Усе, що було потрібно, знайшла в Інтернеті. Вона надіслала Чеду всі папери, які той мав підписати, і він підписав їх. Вони повернулися до Нори без жодних приміток.

Наступного літа — гарного, як на те пішло, — Нора влаштувалася на повний день у місцеву лікарню, а її сад бував життям. Вона забрела в будинок кістичну крамницю і знайшла том, який часто бачила в кабінеті Вінні, — «Основи Моралі». То був вельми пошарпаний примірник, і вона забрала його собі за два долари (включно з податками).

За літо та більшу частину осені вона прочитала книгу від початку й до кінця. Та, врешті-решт, лишилася розчарованою. Там не було нічого, про що б вона ще не знала.

Для Джима Спроуса

Гадаю, з настанням старості більшість людей схильні думати про те, Що Буде Потім. А оскільки мені зараз під сімдесят, я також міркую про це. Декілька моїх оповідань і навіть один роман («Відродження») зачіпали це питання. Не можу сказати, що вони «розібралися з ним», бо це передбачає висновок, але ж хіба хоч хто-небудь із нас може зробити його? Ще ніхто не надсилав по мобільному відео з країни смерті. Звісно, є віра (і цілі гори книжок на тему «Небеса — реальні»), але ж віра за своїм визначенням є переконанням без доказів.

Якщо резюмувати це все, то лишається альтернатива. Або там є Щось, або там нема Нічого. Якщо правдивим є останній варіант, то питання закрито. Але якщо попередній, то перед нами відкриваються міриади можливостей і небеса, пекло, чистилище та реінкарнація — на вершині Потойбічного Хіт-Параду. Чи, можливо, ви отримаєте те, у що вірили, що отримаєте. Імовірно, наш мозок обладнаний глибоко вмонтованою програмою «виходу», яка вмикається тоді, коли решта системи починає вимикатися і ми готуємося сісти на той останній потяг. Як на мене, то всі повідомлення про навколосмертний досвід підтверджують цю думку.

Чого б мені справді хотілося — я гадаю, — то це нагоди пройти через усе знову, наче у фільмах про занурення у свідомість, щоб знову насолодитися приємними моментами та правильними рішеннями, таким як весілля з моєю дружиною чи народження нашої третьої дитини. Звісно, довелося б також шкодувати про хибні рішення (а помилок я також наробив), але хто б не хотів знову пережити свій перший хороший поцілунок чи мати змогу розслабитися і просто насолоджуватися своїм весіллям, яке минуло в нервовій гарячці?

Ця історія — не про таке повернення, не зовсім, але роздуми про цю можливість наштовхнули мене на думку написати про потойбіччя однієї людини.

Причина того, що фантастика лишається таким життєво важливим і потрібним жанром, полягає в тому, що вона може порушувати проблеми, недоступні реалістичній прозі.

Потойбіччя

Вільям Ендрюс, інвестиційний банкір із «Голдман Сакс»¹, помирає увечері 23 вересня 2012 року. Ця смерть не була несподіваною; його дружина та дорослі діти сидять біля ліжка. Увечері, коли жінка ненадовго опиняється на самоті, подалі від постійного потоку родичів та співчутливих гостей, вона телефонує своїй давній подрузі, яка все ще живе в Мілвокі. Саме Саллі Фріман познайомила її з Біллі, і якщо хтось і заслуговує дізнатися, як минули останні шістдесят секунд їхнього тридцятирічного шлюбу, то це Саллі.

— Через ліки він був непритомним майже весь останній тиждень, але перед кінцем отямився. Його очі розплющились, і він побачив мене. Посміхнувся. Я взяла його за руку, і він трохи стис її у долоні. Я нахилилася поцілувати його в щоку. А коли випросталася, він уже покинув цей світ. — Вона годинами чекала, щоб сказати це, і тепер, коли це врешті сталося, вдова залилася слізьми.

Її припущення, що передсмертна посмішка чоловіка була звернена до неї, — доволі природне, але хибне. Коли він дивиться на дружину та дітей — вони видаються йому неймовірно високими істотами з янгольсько-міцним здоров'ям, що населяють світ, який він зараз покине, — Білл відчуває, що біль, із яким він жив понад вісімнадцять місяців, покидає тіло. Страждання виливаються з нього, наче помії з відра. Тож він посміхається.

Біль іде, мало що лишаючи по собі. Чоловік стає легким, немов пухляк. Дружина бере його за руку, спускаючись із високого та здорового світу. Зібравши крихти сили, Білл стискає її пальці. Вона нахилиється. Збирається поцілувати його.

Перш ніж губи торкаються Біллової шкіри, у центрі його поля зору виникає діра. Це не чорна діра, а біла. Вона розширюється, стираючи єдиний світ, який він знав із 1956 року. Відтоді як народився в лікарні округу Гемінфорд у Небрасці. Протягом останнього року Білл прочитав купу всього про перехід від життя до смерті (він працював за комп'ютером, добросовісно видаляючи історію відвідувань, щоб не засмучувати Лінн, яка ніколи не втрачала свого ірраціонального оптимізму). І хоча більша частина прочитаного вразила його своєю тупістю, феномен «білого світла» видавався йому вельми правдоподібним. З одного

¹ Одна з найбільших світових інвестиційних компаній. Заснована 1869 р. на Мангеттені в Нью-Йорку. «Голдман Сакс» є фінансовим консультантом багатьох важливих компаній, урядів країн та багатих сімейств, а також головним оператором американського казначейства.

боку, про нього згадувалося в усіх культурах світу, а з іншого — він мав під собою невеличке наукове підґрунтя. Одна із теорій, із якою він ознайомився, припускала, що поява білого світла пов'язана з раптовим припиненням подачі крові в мозок. За іншою версією, більш елегантною, мозок здійснює останню перевірку в пошуках відчуття, яке можна порівняти з помиранням.

Або ж це може бути просто фінальним феєрверком.

Чим би воно не було, Білл Ендрюс зараз переживав саме це. Біле світло стирало родину, простору кімнату, із якої помічники гробаря скоро вивезуть його вкрите простирадлом мертве тіло. Під час пошуків він познайомився з абрєвіатурою НСД, за якою ховався навколосмертний досвід. Багато хто описував, що біле світло стане тунелем, у кінці якого кличуть до себе вже померлі члени родини або друзі, або янголи, або Ісус, або ще якийсь милосердне божество.

Білл не очікує на комітет із зустрічей. Він очікує на фінальний феєрверк, що розтане перед пітьмою забуття, але нічого такого не трапляється. Коли блиск тьмяніє, він опиняється ані в раю, ані в пеклі. Він у коридорі. Чоловік припускає, що це, напевно, чистилище. Коридор, пофарбований у промисловий зелений колір, із брудною потертою плиткою на підлозі, цілком міг би видатися чистилищем, якби тягнувся безкінечно. Натомість він закінчується через двадцять футів перед дверима з табличкою: АЙЗЕК ГАРРІС. МЕНЕДЖЕР.

Білл постояв із хвилину на місці, оцінюючи себе. Він носив піжаму, коли помер (чи вважав, що помер), і був босим, але тепер немає навіть натяку на рак, який, скуштувавши якось його тіла, вгризся в нього всіма зубами, не залишаючи нічого, окрім шкіри та кісток. Він, здавалося, повернувся до тієї ваги, яка була звичною для нього до нападу раку (190 фунтів включно з невеликим черевцем). Він мацає себе за зад та попереk. Пролежні зникли. Гарно. Робить глибокий вдих і видихає повітря, не заходячись надривним кашлем. Ще краще.

Він проходить трохи вперед по коридору. Ліворуч висить вогнегасник із дивним гаслом над ним: *«Краще пізно, ніж ніколи!»* На стіні праворуч — дошка оголошень, до якої хтось причепив кілька старомодних фото з необрізаними краями. А зверху — написаний від руки заголовок: **«КОРПОРАТИВНИЙ ПІКНІК 1956 РОКУ! ЯК ЖЕ ВЕСЕЛО НАМ ТОДІ БУЛО!»**

Білл вивчає фото з усміхненими директорами, секретарями, офісними працівниками та замузаними морозивом дітлахами, що весело вовтузяться. Он хлопці смажать барбекю (один із них натягнув на голову смішний кухарський ковпак), там народ кидає підкови, а он там хтось грає у волейбол, поки ще хтось плаває у річці. Хлопці вдягнені в купальні костюми, непристойно короткі та вузькі з точки зору людини двадцять

першого століття. Живота немає майже ні в кого. «*Статура в них, як у п'ятдесяти*», — думає Білл. Дівчата носять ті старомодні суцільні купальники, у стилі Естер Вільямс¹. Здається, що в дівчат у такому вбранні замість сідниць — суцільна випуклість над стегнами. Усі п'ють пиво. Їдять хот-доги. Усі виглядають так, наче проводять час абсолютно прекрасно.

На одній із фотографій батько Річчі Бленкмора простягає Еннамрі Вінклер підсмажену зефірку. Це смішно, бо батько Річчі був водієм автобуса та ніколи в житті не ходив на корпоративні пікніки. Еннамрі була дівчиною Біллі в коледжі. На іншому фото він бачить Боббі Тісдейла, хлопця, який був його однокласником у коледжі на початку сімдесятих. Боббі, що називав себе Тіз Мудрець, помер від серцевого нападу, коли йому було тільки тридцять. Імовірно, у 1956 році він уже народився, але ще тільки ходив до дитячого садка або першого класу і ніяк не міг пити пиво на березі Якогось Озера. На цьому фото Мудрецю було близько двадцяти років — той вік, коли його знав Білл. На третьому фото мама Едді Скарпоні легко підкидає волейбольний м'яч. Едді став найкращим другом Білла, коли той переїхав із Небраски до Парамуса в Нью-Джерсі, а Джина Скарпоні — він колись мигцем бачив, як вона засмагала на задньому подвір'ї в самих тоненьких білих трусиках, — була однією з найулюбленіших фантазій Білла, коли він міг дозволити собі тільки мастурбацію.

Хлопець у кухарському ковпаку — це Рональд Рейган.

Білл дивиться уважніше, його ніс майже притискається до чорнобілого зображення. Жодних сумнівів. Сороковий президент Сполучених Штатів перевертає бургери на корпоративному пікніку.

Що це за корпоратив такий?

І де це, врешті-решт, Білл сам?

Ейфорія через звільнення від болю минає. Замість неї з'являється відчуття зростаючого дискомфорту та зсуву. Знайомі обличчя на фото збивають із пантелику, а від того факту, що з більшістю з них він ніколи не зустрічався, стає ще гірше. Чоловік озирається і бачить сходи, що ведуть до інших дверей. На них видніються великі червоні літери: «ЗАЧИНЕНО». Отже, залишається тільки кабінет містера Гарріса. Білл спускається до нього, вагається, а тоді стукає.

— Відчинено.

Білл заходить. Біля заваленого паперами столу стоїть чоловічок у мішкуватих штанах з високою талією на підтяжках. У нього прилиза-

¹ Естер Вільямс (1921—2013) — американська плавчиня, акторка і сценаристка. Зірка водного м'юзиклу 40—50-х років ХХ століття. Отримала прізвиська «Американська Русалонька» та «Русалонька Голлівуду».

не каштанове волосся з проділом посередині. Він носить окуляри з тонкою оправою. На стінах висять рахунки та вирізані з журналів вульгарні фото оголених жіночих ніг, через що Білл згадує вантажну компанію, в якій працював батько Річчі Бленкмора. Білл був там кілька разів із Річчі, і диспетчерська станція виглядала точнісінько так само.

Якщо вірити календарю на стіні, сьогодні березень 1911 року. Це не менш безглуздо, ніж 1956 рік. Ліворуч від Білла двері. Праворуч також. Вікон немає, але зі стелі виходить і зависає над кошиком для білизни фірми «Дандукс» скляна труба. Кошик переповнений, і видається, що гора жовтих папірців — це знову якісь рахунки. Чи, може, якісь нотатки-нагадування. На кріслі перед столом папери звалені в купу двофуртової висоти.

— Білл Андерсон, так? — Чоловік усівся за стіл. Потиснути руку не пропонує.

— Ендрюс.

— Ясно. А я Гарріс. Ось ви і знову тут, Ендрюс.

Що ж, зважаючи на всі дослідження Білла про смерть, ця репліка має сенс. Яке полегшення. Хіба що йому доведеться повертатися в образі скарабея чи іще чогось бридкішого.

— Отже, це реінкарнація? У цьому вся штука?

Айзек Гарріс зітхає.

— Ви постійно запитуєте мене те саме, і я завжди даю вам одну відповідь: «Не зовсім».

— Я ж мертвий, так?

— Ви відчуваєте себе мертвим?

— Ні, але я бачив біле світло.

— Ну звісно, знамените біле світло. Ось де ви були, а ось де ви є. Заждіть хвилику.

Гарріс недбало проглядає папери на своєму столі, не знаходить того, що йому потрібно, і починає висовувати шухляди. Витягає ще кілька папок і бере одну з них до рук. Відкриває, гортає одну-дві сторінки та киває.

— Просто освіжаю деякі деталі для себе. Ви ж інвестиційний банкір?

— Так.

— Маєте дружину та трьох дітей? Двоє синів та донька?

— Правильно.

— Даруйте, але я спілкуюся з сотнями подорожніх, важко запам'ятати всіх. Я постійно збираюся упорядкувати всі ці папки, та це насправді робота секретарки, а оскільки вони жодного разу не направили до мене...

— Хто такі вони?

— Навіть не уявляю. Вся комунікація здійснюється через трубу. — Чоловік плескає по ній. Труба хитається і через секунду заспокоюється. — Працює на стисненому повітрі. Найсучасніше обладнання.

Білл піднімає папки з крісла та дивиться на людину за столом, брови здійняті в німому запитанні.

— Поставте їх на підлогу та й по всьому. Поки що я роблю саме так. Одного дня я справді все тут упорядкую. Якщо тут існують дні. Мабуть, що існують, так само як і ночі, але хто може бути в цьому певним? Ви, мабуть, помітили, що тут немає вікон. Годинників, до речі, теж.

Білл сідає.

— Чому ви кличете мене подорожнім, якщо це не реінкарнація?

Гарріс відкидається в кріслі, сплітаючи руки за головою. Він дивиться на пневматичну трубу, що, можливо, й справді була певний час найсучаснішим обладнанням. Скажімо так, десь у 1911 році. Проте Біллі припускає, що таку штуку використовували і в 1956 році.

Гарріс трясє головою і крехче, хоч і не від зачарування.

— Якби ви тільки знали, як із вами, хлопці, буває *важко*. Згідно з даними, це вже ваш п'ятнадцятий візит сюди.

— Я в житті своєму ніколи тут не був, — відповідає Білл, а потім обмірковує сказане. — Хіба що це *не* моє життя, так? Це моє потойбічне життя.

— Насправді, моє. Ви подорожній, а не я. Ви та інші дурбелики, які сновигають туди-сюди. Ви оберете двері й підете. Я залишусь. Тут немає вбиральні, бо мені більше не треба випорожнюватися. Тут немає ліжка, бо мені більше не треба спати. Усе що я роблю, це сиджу тут і точу лясі з вами, мандрівними телепнями. Ви приходите, ставите ті самі запитання, а я даю ті самі відповіді. Ось таке *моє* потойбічне життя. Захоплюю звучить?

Білл, який у процесі своїх досліджень зіткнувся з усіма теологічними тонкощами, припускає, що мав рацію, ще коли був в коридорі.

— Ви говорите про чистилище?

— О, безсумнівно. Єдине питання, яким я переймаюся, це: «Скільки ще я тут пробуду?» Хотів би я сказати, що збожеволю тут, та я дуже сумніваюся, що зможу це зробити, так само як і поспати чи посрати. Знаю, що моє ім'я для вас нічого не означає, але ми це вже раніше обговорювали — не щоразу, коли ви приходили, але часто. — Чоловік махає рукою так сильно, що рахунки, пришпилені до стіни, починають тріпотіти. — Це і є чи був — не впевнений, як буде правильно, — мій земний кабінет.

— У 1911-му?

— Саме так. Білле, я б спитав у вас, чи знаєте ви, що таке «вікторіанська блюза», та мені відомо, що ні, тому я просто скажу, що це жіночий одяг. На початку століття ми з моїм компаньйоном, Максом Бланком, були власниками підприємства, яке називалося «Тріангл Шортвейст Факторі». Вигідний бізнес, але жінки, які працювали на

нас, були постійним шилом у сраці. Вічно шастали покурити і, що ще гірше, крали речі, які вони могли покласти в сумочки або сховати під спідницями. Тож ми тримали їх під замком протягом усієї зміни та обшукували, перш ніж вони йшли геть. Одним словом, якимось те кляте місце зайнялося. Ми з Максом втекли, спустившись з даху. А от більшості жінок так не пощастило. Хоча, будьмо чесними, винними були всі. Паління на фабриці було *verboden*, та більшість з них усе одно палили. І пожежа почалася саме через недопалок. Так сказав начальник пожежної служби. Нас із Максом було засуджено за ненавмисне вбивство і виправдано.

Білл пригадує вогнегасник у коридорі та напис над ним: «Краще пізно, ніж ніколи». Він думає: «Вас визнали винним на апеляційному слуханні, містере Гаррісе. Інакше вас би тут не було».

— Скільки жінок загинуло?

— Сто сорок шість¹, — відповідає Гарріс. — І я жалкую за кожною з них, містере Андерсоне.

Білл не завдає собі клопоту підправляти неправильно вимовлене ім'я. Двадцять хвилин тому він помирав у ліжку, а тепер зачаровано слухає стару історію, яку ніколи раніше не чув. Принаймні, він її не пригадує.

— Невдовзі після того, як ми з Максом спустилися пожежними сходами, жінки масово кинулися на них. Бісова конструкція не витримала такої ваги. Вона зламалася, і дві дюжини працівниць упали на бруківку з висоти сотні футів. Усі вони померли. Ще сорок вискочило з вікон дев'ятого та десятого поверхів. Дехто лишився у вогні. Усі вони також померли. Пожежники приїхали з рятувальними сітками, та жінки прорвали їх і все одно розбилися. Вони лускали на тротуарі, наче міхури з кров'ю. Жахливе видовище, містере Андерсоне, жахливе. Інші стрибали в ліфтові шахти, але більшість... просто... згоріли.

— Як одинадцять вересня, тільки жертв менше.

— Ви завжди так кажете.

— І тепер ви тут.

— Таки-так. Часом мені стає цікаво, скільки ще чоловіків сидять у таких ось офісах. І жінок. Не сумніваюся, жінки *також* тут є. Я завжди виступав за прогрес, тож не бачу жодних перешкод, які б завадили жінкам посідати нижчі керівні посади, і то бездоганно. Усі ми відповідаємо на ті самі запитання, наново відправляємо тих самих подорожніх. Ви можете подумати, що тягар зменшується, коли хто-небудь із вас

¹ Пожежа, про яку йде мова в оповіданні, — реальна. На швейній фабриці «Triangle Shirtwaist Factory», розташованій у Нью-Йорку, на Мангеттені, 25 березня 1911 року трапилася пожежа, яка визнана найбільшою індустріальною катастрофою в історії міста. Унаслідок пожежі загинуло 146 працівників (123 жінки та 23 чоловіки). Причини пожежі вказані С. Кінгом правильно.

надумає вийти у двері праворуч, а не в ось ті, — він указав ліворуч, — але ні. Ні. З труби вивалюється свіженький тубус — зууп, — і замість старого придурка я отримую нового. Іноді двох. — Він нахилиється вперед і з притиском каже: — Це гівняна робота, містере Андерсоне!

— Я Ендрюс, — відповідає Білл. — І слухай, мені справді прикро, що ти почувашся саме так, але Господи, візьми на себе хоч якусь відповідальність за свої вчинки, чоловіче! Сто сорок шість жінок! А ти замкнув двері.

Гарріс гепнув кулаком об стіл.

— Та вони ж нас обкрадали як стій-дивись! — Він бере до рук папку і трусить нею перед Біллом. — І це ще ти говориш! Ха! Чие б нявчало, а твоє б мовчало! «Голдман Сакс»! Шахрайство з цінними паперами! Прибутків — на мільярди, а податків — на мільйони. Усього-на-всього на мільйони! Вам не спадає на думку словосполучення «мильна бульбашка на ринку нерухомості»? Довірою скількох клієнтів ви зловживали? Скільки людей втратили заощадження, які збирали все життя, через вашу жадібність та недалекоглядність?

Білл розуміє, про що говорить Гарріс, але всі ці махінації (ну... більша частина з них) відбувалися на значно вищих рівнях. І так само, як і інші, він був шокований, коли ситуація вийшла з-під контролю. Він поривався сказати, що все ж таки між зубожінням і спаленням заживо є велика різниця, але навіщо сипати сіль на рану? Крім того, це звучало б надто самовдоволено.

— Облишмо це, — каже він. — Якщо у вас є необхідна для мене інформація, чому б вам нею не поділитися. Введіть мене в курс справи, і я вам більше не мозолитиму очі.

— Це не я курих тоді, — промовляє Гарріс низьким, задумливим голосом. — Це не я кинув сірника.

— Містере Гаррісе? — Білл відчуває, як стіни навколо нього стискаються. «Якби мені довелося сидіти тут довіку, я б застрелився», — подумав він. От тільки якщо містер Гарріс каже правду, то йому б не захотілося цього робити, як і не хотілося б ходити в туалет.

— Добре, гаразд, — Гарріс плямкнув губами з легкою зневагою. — А справа ось у чому. Вийдете через ліві двері — і переживете своє життя знову. Від А до Я. Від початку й до кінця. Оберете праві — і згаснете. Пуф. Наче свічка на вітрі.

Спершу Білл нічого не відповів на це. Утратив дар мовлення та не вірив власним вухам. Це звучить надто добре, щоб бути правдою. Спершу в його свідомості виник брат Майк і той нещасний випадок, що трапився, коли Майку було вісім. Потім — та дурна крадіжка в магазині, коли Білду було сімнадцять. Дрібні пустощі, які могли покласти край його планам на коледж, якби батько не втрутився і не поговорив

із потрібною людиною. А потім — той випадок з Еннмарі в будинку студентського братства... який досі переслідує його уривками, навіть через стільки років. І, звісно, найголовніше...

Гарріс посміхався, та не було в тій посмішці нічого доброго:

— Я знаю, про що ви думаєте, бо вже чув це від вас. Про те, як ви з братом дітьми гралися в «злови ліхтариком»¹, і ви, грюкнувши дверима спальні, аби він не вийшов, випадково відбили йому кінчик мізинця. Про безглузду крадіжку годинника в магазині та те, як ваш батько скористався потрібними зв'язками, аби звільнити вас...

— Так і є, не заперечиш. Він звільнив мене від усіх, крім себе. А сам же ніколи не давав мені забути про той випадок.

— А потім та дівчина в будинку студентського братства, — Гарріс піднімає досьє. — Пригадую, її ім'я десь тут було. Я намагаюся тримати поточні документи в порядку — звісно, коли можу знайти їх, — але чому б вам не освіжити мені пам'ять?

— Еннмарі Вінклер. — Білл відчував, як червоніють щоки. — Це не було згвалтування на побаченні, і не треба до цього вести. Вона обхопила мене ногами, коли я опинився на ній, і якщо це не означає згоду, то вже не знаю, що означає.

— А двох наступних хлопців вона також обхопила ногами?

«Ні, — поривався сказати Білл. — Але ми принаймні не спалили її».

І все ж таки.

Він заганяв м'яча в сьому лунку на полі для гольфу, працював у своїй деревообробній майстерні, розмовляв із дочкою, яка й сама тепер студентка, про її дипломну роботу — і запитував себе, де зараз Еннмарі. Що вона робить. Що пам'ятає про ту ніч.

Посмішка Гарріса викривилася в зловтішний оцир. Це, може, і гівняна робота, однак були моменти, які, вочевидь, давали клеркові задоволення.

— Бачу, ви не хочете відповідати на це запитання, тож ходімо далі. Ви думаєте про всі ті речі, які зможете змінити під час наступної поїздки на космічній каруселі. Цього разу ви не грюкнете дверима по пальчику молодшого братика, не крастимете годинника в торговельному центрі Парамуса...

— То був торговельний центр у Нью-Джерсі. Я певен, це десь записано у вашому досьє.

Гарріс гепнув папкою Білла об стіл, наче намагався зігнати набридливую муху, та повів далі:

¹ Дитяча гра, що поєднує в собі риси гри в схованки та в квача. Грають у неї вночі. Дитина, яка грає роль «воно», сидить у «в'язниці» й голосно рахує до певного числа. В цей час всі решта ховаються. Дорухавши, «воно» виходить на полювання і вмикає ліхтарик. Людина, яка шукає, має навести ліхтарик на іншого поміченого учасника гри та назвати його ім'я.

— Наступного разу ви не трахатимете свою напівпритомну дівчину, коли вона лежатиме на дивані в підвалі будинку студентського братства, і — головне! — ви справді надумаете сходити на колоноскопію, а не будете постійно відкладати це, вирішивши, що — виправте мене, якщо я помиляюся, — витерпіти принизливу процедуру з камерою в дупі все ж краще, ніж помирати від колоректального раку¹.

Білл відповів:

— Декілька разів я справді був готовий розповісти Лінн про той випадок у студбратстві. Та мені завжди бракувало сміливості.

— Але якби вам дали шанс, то ви б це виправили.

— Звісно. А невже ви не відчинили б двері фабрики, якби вам дали шанс?

— Звичайно, відчинив би. От тільки других шансів не буває. Прикро вас засмучувати.

Але по Гаррісу було видно, що йому не прикро. Було видно, що він утомлений. Що він знуджений. Що він сповнений лихого тріумфу. Гарріс указав на двері ліворуч від Білла.

— Skorистаетеся ними — як ви вже робили раніше — і почнете своє життя спочатку, семифунтовим малюком, що вислизає з лона матері лікареві до рук. Вас загорнуть у ковдрочку та відвезуть додому, на ферму в центральній Небрасці. Коли у 1964-му ваш батько продасть ферму, переїдете до Нью-Джерсі. Там ви відіб'єте кінчик мізинця братику, граючись у «впіймай ліхтариком». Підете до тієї ж старшої школи, на ті ж уроки, й отримуватимете ті самі оцінки. Вступите до Бостонського коледжу, вчините те саме майже з'валтування в тому самому підвалі будинку студентського братства. Дивитиметеся, як ті самі двоє друзів по студентському братству займатимуться сексом із Еннмарі Вінклер. І хоча ви думатимете, що необхідно це зупинити, але вам знову забракне духу зробити це. Через три роки познайомитеся з Лінн Десальво, а ще через два — одружитесь з нею. Пройдете тими самими кар'єрними сходами, заведете собі тих самих друзів, будете знову дуже стурбовані махінаціями, якими займається ваша фірма... та знову промовчите. Коли вам перевалить за п'ятдесят, той самий лікар наполягатиме на колоноскопії, і ви пообіцяєте — як завжди — подбати про цю дрібничку. І не зробите цього. Урешті-решт знову помрете від того самого раку.

Коли Гарріс швиргонув Біллове досьє назад на захарашений стіл, усмішка розтягла йому рота майже до вух.

— А потім ви повернетесь сюди і в нас відбудеться та сама розмова. Я б порадив вийти в інші двері та врешті покінчити з цим, та, звісно, вирішувати вам.

¹ Злоякісна пухлина товстого кишківника та прямої кишки в людини.

Доки Білл слухав цю проповідь, у ньому наростала тривога.

— Я не пам'ятатиму нічого? *Нічого?*

— Не зовсім нічого, — відповідає Гарріс. — Певно, ви звернули увагу на фотографії в холі.

— Пікнік компанії.

— Так. Кожен мій клієнт бачить там фотографії року свого народження і впізнає серед незнайомих кілька облич. Коли ви проживатимете своє життя знову, містере Андерс, — припустімо, ви приймете таке рішення, — то, побачивши їх, переживете дежа-вю, начебто ви з ними вже зустрічалися. І це, звісно, буде правдою. Часом з'являтиметься ефемерне відчуття — майже певність, — що у вашому житті, та й в усьому людському бутті загалом, є... є щось, скажімо, *глибше*, ніж ви гадали раніше. Та це швидко мине.

— Але якщо все буде так само, без жодного шансу на покращення, то чому ж ми тут?

Гарріс стиснув долоню в кулак і вдарив ним по трубі пневмопошти, що нависала прямісінько над кошиком для брудної білизни. Труба захиталася.

— *КЛІЄНТ ХОЧЕ ЗНАТИ, ЧОМУ МИ ТУТ! ХОЧЕ ЗНАТИ, ДО ЧОГО ЦЕ ВСЕ!*

Білл зачекав. Нічого не трапилося. Гарріс поклав руки на стіл.

— Коли Йов теж захотів дізнатися це, містере Андерсе, Господь запитав у Йова, чи був той присутнім, коли він — Бог — створював світ. Гадаю, вам не дуже допомогла ця відповідь. Тож вважаймо питання закритим. Як ви хочете вчинити? Обирайте двері.

Білл подумав про рак. Про біль від раку. Знову пройти через це... хіба що він не пам'ятатиме, що вже проходив через таке. У цьому суть. Припустімо, що Айзек Гарріс каже правду.

— Жодних спогадів? Жодних змін? Ви впевнені? Звідки вам знати?

— Тому що це завжди та сама розмова, містере Андерсоне. Щоразу, з кожним з вас.

— *Я Ендрюс!* — заволав Білл, дивуючи їх обох. А потім, уже тихішим голосом, додав: — А якщо я спробую, по-справжньому спробую, то певен, що мені вдасться втримати в пам'яті хоча б щось. Хай навіть це буде лише випадок із мизинцем Майка. І, можливо, навіть однієї зміни буде достатньо, щоб... Я не знаю...

Повести Еннмарі в кіно замість тієї гробованої вечірки, як щодо цього?

— За народними повір'ями, — каже Гарріс, — кожна душа перед народженням знає всі таємниці буття, смерті й цілого Всесвіту. Але потім, перед самою появою на світ, до неї схиляється ангел і, приклавши пальця до вуст немовляти, шепоче: «*Тссс*». — Гарріс торкнувся губного жолобка. — Згідно з легендою, це знак, залишений янголом. Такий є в кожній людині.

— Ви коли-небудь бачили янгола, містере Гаррісе?

— Ні, та одного разу я бачив верблюда. У зоопарку в Бронксі. Обирайте двері.

Приймаючи рішення, Білл пригадав історію, яку читав у середній школі — «Суджена або тигр»¹. Рішення, яке мав прийняти він сам, зовсім не таке складне.

«Я мушу запам'ятати хоча б щось, — говорить він сам собі, відчиняючи двері, які повертали його до життя. — Хоча б щось».

Біле світло повернення огорнуло його.

* * *

Лікар, який зрадить республіканцям і восени проголосує за Едлая Стівенсона² (дружина про це так ніколи й не дізнається), нахиляється вперед, наче офіціант, що подає їжу на таці, і встає, тримаючи голого малюка за п'ятки. Він добряче лясає хлопчика по дупці — і той верещить.

— У вас здоровий хлопчик, місіс Ендрюс, — каже лікар. — На вигляд важить близько семи фунтів. Мої вітання.

Місіс Ендрюс бере дитину на руки. Цілує його вологі щоки та брови. Вони назвуть його Вільямом, на честь дідуся по татовій лінії. І коли настане двадцять перше століття, йому все ще буде під п'ятдесят. Яка п'янка думка. Вона тримає на руках не просто нове життя, а цілий всесвіт можливостей. *«Нема нічого прекраснішого», — думає вона.*

З думками про Сурендру Пателя

¹ «Суджена або тигр» — алегорично-іронічне оповідання Френка Стоктона (1834—1902), уперше опубліковане 1882 року. Це історія про коханця принцеси, засудженого її батьком-королем до «Божого суду»: перед чоловіком — двоє дверей. За одними на нього чекає суджена, молода жінка, з якою він негайно одружиться, а за іншими — лютий тигр, який роздере його на шмаття. За одними дверима — помилювання і весілля, а за іншими — жорстока смерть. Принцеса знає, хто де, і дає йому підказку. От тільки на які двері вказала вона коханому?

² Едлай Стівенсон (1890—1965) — американський політик, представник ліберального крила Демократичної партії.

Один мій близький друг, Ральф Вічинанца, котрий продавав права на публікацію моїх книжок у багатьох зарубіжних країнах, мав звичку приходити до мене з цікавими ідеями якраз у слушний час — тобто коли в мене було «вікно» між проектами. Я ніколи особливо не обговорюю з людьми те, над чим у поточний момент працюю, тому в нього, напевно, був спеціальний радар на такі штуки. Це він запропонував мені спробувати перо й написати роман для публікації частинами, як це робив Чарльз Діккенс, і так зрештою виникла «Зелена миля».

Ральф подзвонив невдовзі по тому, як я закінчив першу чернетку «Історії Лізі», якраз коли я чекав, поки та книжка трохи влечиться (перекладаю: бив байдики). Він сказав, що компанія «Amazon» запускає «Kindle» другого покоління й сподівається, що якийсь письменник, автор нефігових бестселерів, підсобить їхньому піар-відділу та напише оповідання, в якому елементом сюжету буде електронна книжка «Kindle». (Такі довгенькі художні й нехудожні твори згодом здобули назву «Сингли Кіндла».) Я Ральфу подякував, але сказав, що не зацікавлений — з двох причин. По-перше, я ніколи не вмів писати на вимогу. А по-друге, свого імені я не позичав на всілякі комерційні потреби відтоді, як знявся в рекламі «American Express», а то було досить давно. Господи Ісусе, ви хоч знаєте, яка то була химерія? Мене в смокінгу змусили позувати на тлі намальованого замку з опудалом ворона на плечі. Один друг мені потім сказав, що я був схожий на круп'є у бледжеку з пташкою-фетишем.

«Ральфе, — сказав я. — «Кіндл» — це чудово, я своїм не натішуся. Але торгувати обличчям задля Амазону мені не цікаво».

Та все ж ця ідея запала мені в душу, бо я завжди був фанатом нових технологій, особливо тих, що пов'язані з читанням та писанням. Одного дня, невдовзі після того дзвінка від Ральфа, задум цього оповідання таки з'явився — під час ранішньої прогулянки. І такий він був крутий, що я просто не міг його не втілити на письмі. Ральфу я нічого не сказав, та коли оповідання вже виникло, я надіслав текст йому і сказав, що «Кіндл» може використати його для своїх рекламних потреб, якщо буде таке бажання. Я навіть сховався на той захід і трохи почитав.

Потім я вигріб трохи лайна від спільноти літераторів, яка добачила в цьому, що я продався бізнесу, але, кажучи словами Джона Лі Гукера¹, «мене це нітрохи не конфронтує». Що стосувалося мене, то «Amazon» був просто ще одним місцем для оплачуваної публікації тексту — й до того ж одним з небагатьох, готових надрукувати таке довге оповідання. Авансу мені не платили, але були (й досі є) авторські відсотки з кожного проданого (чи завантаженого, якщо вам так більше до вподоби) примірника. Я з радістю відніс ті чеки в банк, бо, як стара приказка мовить, «достойний робітник своєї нагороди»². Думаю, що це твердження істинне. Пишу я з любові, але любов'ю рахунків не сплатиш.

Проте був і один приємний бонус: єдиний у своєму роді рожевий «Кіндл». Ральф од цього зловив свій кайф, і я дуже радий. То була наша остання по-справжньому класна угода, бо п'ять років тому мій друг раптово помер уві сні. Ох, якби ви знали, як мені його бракує.

Ця версія оповідання зазнала суттєвої редактури, але ви помітите, що дія відбувається в добу, коли електронні книжки були ще новинкою. Таке враження, що це було сто років тому, правда ж? А фанати Роланда з Гілеаду матимуть приємність побачити згадки про певну Темну вежу.

Ур

1. Експерименти з новітніми технологіями

Коли на роботі у Веслі Сміта питали, що він робить із тим гаджетом (усі колеги називали це гаджетом), а він відказував, що експериментує з новітніми технологіями, дехто насмішливо здіймав брову. То була неправда. Цей «Кіндл» він купив суто на зло.

«Цікаво, чи є на товарно-оглядових радарях маркетингових аналітиків «Амазону» такий пункт мотивації», — думав він. Сам здогадуючись, що нема. Це давало йому певну втіху, але ще більшу він сподівався дістати, споглядаючи вираз обличчя Еллен Сілверман, коли вона побачить його з новою покупкою. Цього ще не сталося, але станеться. Зрештою, кампус у них маленький, а нова іграшка (для початку він вирішив називати його так) з'явилася в нього лише тиждень тому.

Веслі працював викладачем кафедри англійської в Коледжі Мура, в місті Мур, штат Кентуккі. Як і всі викладачі англійської, він вважав,

¹ Американський темношкірий блюзовий співак, гітарист.

² Відсилання до Євангелія від Луки, 10:7.

що десь у надрах його свідомості зріє роман і одного дня він його напише. Коледж Мура був із тих, які люди називають «непоганим закладом». Що це означає, пояснив Дон Олман, єдиний друг Веслі на кафедрі англійської.

— Непоганий освітній заклад, — сказав Дон, — це такий, про який за межами тридцятимильного радіусу ніхто ніколи не чув. Люди звать його непоганим закладом, бо доказів протилежного не мають, а більшість людей — оптимісти, хоча вони можуть цього й не визнавати. А люди, які звать себе реалістами, часто бувають найбільшими оптимістами серед усіх.

— Тобто ти реаліст? — якось запитав у нього Веслі.

— Я думаю, більшу частину світу населяють мудаки, — відповів Дон Олман. — Від цього й відштовхуйся.

Мур не був хорошим коледжем, але й поганим теж не був. На великій шкалі академічних стандартів його місце було трохи на південь від позначки «Посередньо». Більшість із трьох тисяч його студентів після випуску могли сплачувати рахунки й улаштуватися на роботу, а навчатися далі, щоб здобути науковий ступінь (чи хоча б спробувати), продовжували одиниці. На кампусі буяла пишним цвітом п'ятика і, звісно, відбувалися гулянки, хоча на великій шкалі гулянкових кампусів місце Муру було трохи на північ від позначки «Посередньо». З нього виходили політики, але всі вони були дрібного розливу, навіть у хабарництві та крутітстві. 1978 року одного з випускників Муру обрали до Палати представників, але він прослужив народу всього чотири місяці й упав мертвим від серцевого нападу. Його місце посів випускник Бейлору¹.

Єдине, чим коледж міг похвалитися, — команда з американського футболу третього дивізіону та жіноча баскетбольна команда третього дивізіону. Футболісти («Мурські сурикатки») були одними з найгірших в Америці: за останні десять років вони перемогли всього-на-всього в семи іграх. Постійно ходили чутки про те, що команду розпустять. Нинішній тренер-наркоша любив розказувати людям, що дванадцять разів бачив «Рестлера» і ще ні разу не було так, щоб він не розплакався, коли Мікі Рурк казав своїй дочці, яка його відцуралася, що він понівечений шматок м'яса.

Однак жіноча баскетбольна команда вирізнялася в *хорошому* розумінні, особливо зважаючи на те, що більшість дівчат у ній були не вищі за метр сімдесят п'ять і готувалися шукати роботу менеджерів з маркетингу, гуртовиків або (якщо пощастить) особистих асистентів Усемогутніх Можновладців. За останні десять років «Сурикатки» виграли вісім титулів. Тренеркою в них була колишня дівчина Веслі, рівно місяць

¹ Медичний коледж у Г'юстоні, штат Техас, заснований 1900 року. Один з найкращих у США.

як *колишня*. Саме Еллен Сілверман і була першопрчиною того *зла*, яке спонукало Веслі купити «Кіндл». Ну... Еллен і малий Гендерсон на курсі «Вступ до сучасної американської літератури», який читав Веслі.

Дон Олман також стверджував, що професорсько-викладацький склад Муру посередній. Не жакливий, як футбольна команда (це, принаймні, було б цікаво), але безумовно посередній.

— А ми з тобою як же? — спитав Веслі. Вони сиділи в спільному кабінеті. Коли на консультацію приходив студент, той викладач, до якого завітали, залишався, а інший виходив. Упродовж більшої частини осіннього та весняного семестрів це не становило проблеми, бо на консультації студенти починали ходити тільки перед самими заліками. Та й тоді приблукати могли тільки ветерани-підлабузники, ті, які від першого класу всі важливі задниці облизали. Дон Олман розказував, що в нього бували фантазії про апетитну студенточку, яка приходить до нього в футболці з написом «ДАМ ЗА ОЦІНКУ А». Але вони так і лишилися фантазіями.

— А що ми? — відповів Дон. — Господи Боже, ти тільки поглянь на нас, брате.

— За себе кажи, — відказав Веслі. — Я збираюся писати роман. — Хоча навіть розмови про це вганяли його в депресію. Його майже все вганяло в депресію, відколи його покинула Еллен. А коли він був не в депресії, то злостився.

— Так! А президент Обама запропонує мою кандидатуру на посаду поета-лауреата! — вигукнув Дон Олман. І тицьнув пальцем у щось на захарашеному столі Веслі. «Кіндл» тієї миті лежав на «Американських мріяx», підручнику, за яким Веслі читав свій курс «Вступ до американської літератури». — І як тобі це чудо техніки?

— Нормально, — сказав Веслі.

— Невже це колись замінить справжню книжку?

— Ніколи, — відповів Веслі. Але сам у цьому сумнівався.

— А я думав, їх тільки білими роблять, — зауважив Ден Олман.

Веслі зиркнув на Дона з такою ж погордою, з якою роздивлялися його самого на засіданні кафедри, коли його «Кіндл» здійснив свій перший публічний дебют.

— Нічого не роблять тільки білим, — відрізав він. — Це Америка. Зваживши це подумки, Дон Олман сказав:

— Чув, ви з Еллен розбіглися.

Веслі зітхнув.

Ще чотири тижні тому Еллен була його *особливою* подружкою, з додатковими перевагами. Вона, звісно, не була викладачкою кафедри англійської, але він здригався від самої думки про те, щоб лягти в ліжко

з кимось із кафедри, навіть із віддалено презентабельною Сюзан Монтанеро. Еллен була висока (очі небесної блакиті!), струнка, з копицею короткого кучерявого чорного волосся, що надавало їй виразної схожості з ельфійкою. Вона мала бомбезну фігуру й цілувалася самозабутньо, як дєрвіш. (Веслі ніколи не цілувався з дєрвішем, але міг собі уявити.) У ліжку її енергія теж не вщухала ні на мить.

Якось він, засапавшись, ліг на спину і сказав:

— Мені як коханцю до тебе ніколи не дорівнятися.

— Будеш отак самопринижуватися, то довго в моїх коханцях не затримаєшся. Весе, ти в порядку.

Але він здогадувався, що це не так. Він здогадувався, що він... посередній чи що.

Проте край їхнім стосункам поклали не його малоспортивні здібності в сексі. І не те, що Еллен була веганкою і їла на День подяки тофурку¹. І не те, що після кохання вона часом лежала в ліжку й базікала про «двійки», «стінки» та неспроможність Шони Дісон опанувати щось таке, що Еллен називала «старою садовою хвїрткою».

Власне, під час цих монологів Веслі подеколи поринав у найміцніший, найсолодший і найздоровіший свій сон. Він думав, що це пов'язане з ніжністю її голосу, який так відрізнявся від вульгарних зойків, котри ми вона його заохочувала, коли вони кохалися. Її крики любощів лячно нагадували ті, які вона видавала під час ігор, бігаючи туди й назад уздовж бічних ліній, мов заець, закликаючи своїх дівчат: «Пасуй!» і «Не спи!» Один з її криків на бічній лінії Веслі навіть час від часу чув у спальні. «У дірку поцілай!»

Вони були хорошою парою, принаймні в нетривалій перспективі; вона була вся розпечене залізо, щойно з горнила, а він, у своїй квартирі, заваленій книжками, був водою, в якій вона холола.

Проблемою стали книжки. А ще те, що якось він розпсихувався й назвав її сукою неграмотною. Доти він ніколи в житті не обзивав жінки таким словом, але вона спровокувала його на несподіваний вибух гніву; він навіть не підозрював, що здатний на таке. Хай він був посереднім викладачем, як і казав Дон Олман, і роман, який він носив у собі, так і залишиться в ньому (як зуб мудрості, що так і не прорізався, та принаймні позбавив мук гниття, інфекції та дорогою, не кажучи вже про те що болючої, стоматологічної операції), але він обожнював книжки. Книжки були його ахіллесовою п'ятою.

Вона прийшла, вся роздраконена (і це було звично), однак також до глибини душі засмучена, — але він цього не помітив, бо ніколи раніше

¹ Вегетаріанський заміник м'яса індички, який виготовляють із протеїнів пшениці й органічного тофу.

її в такому стані не бачив. А ще він якраз перечитував «Порятунок» Джеймса Дікі, знову розкошуючи від того, як гарно Дікі опанував свою поетичну чутливість, принаймні той єдиний раз, і переніс її в прозовий наратив; він саме дістався до завершальних абзаців, де безталанні канойсти намагаються приховати те, що вони зробили, й те, що заподіяли їм. Він гадки не мав, що Еллен щойно мусила викинути Шону Дісон із команди копняком під зад, і про те, що вони сварилися й верещали одна на одну в спортзалі на очах у всієї команди — а також хлоп'ячої баскетбольної команди, яка очікувала на свою чергу, щоб відпрацювати свої посередні рухи. Він не відав, що Шона Дісон пішла надвір і з усієї люті шарахнула великою каменякою по лобовому склу «вольво» Еллен, і за цей учинок її, напевно, усунуть від занять. Він зеленого поняття не мав про те, що Еллен тепер винуватила себе, зятято винуватила, бо «з них двох вона мала бути дорослою».

Він почув ці слова — «я мала бути дорослою», — вп'яте чи вшосте сказав «угу», і цей раз для Еллен Сілверман виявився зайвим. Вона висмикнула «Порятунок» із рук Веслі, пожбурила його через усю кімнату й промовила слова, які переслідуватимуть його протягом наступних самотніх місяців:

«Чому ти не можеш читати з екрана, як усі ми?»

— Що, так і сказала? — запитав Дон Олман, і ця ремарка вивела Веслі з трансоподібного стану. Він усвідомив, що тільки-но виклав усю історію своєму сусіду по кабінету. Не хотів, але розповів. Вороття тепер немає.

— Так. А я відповів: «То було перше видання, його подарував мені батько, сука ти неграмотна».

Дону Олману відібрало мову. Усе, на що він був здатний, — мовчки витріщатися.

— Вона пішла, — нещасним голосом промовив Веслі. — Відтоді я її не бачив і не говорив з нею.

— Навіть не зателефонував, щоб вибачення попросити?

Веслі намагався, але весь час потрапляв на автовідповідач. Він роздумував, чи не піти до неї додому, в будинок, який вона винаймала на території коледжу, але побоявся, що вона штрикне виделкою йому в обличчя... або в іншу анатомічну частину. До того ж він не вважав, що все сталося виключно з його вини. Вона йому навіть *шансу* не дала. Крім того... вона реально була неграмотна чи принаймні досить близько від цього. Зізналася йому якось у ліжку, що єдина книжка, яку вона прочитала задля власної втіхи, відколи приїхала в Мур, називалася «Система «чіткої дюжини»: як досягати успіху в усьому, що робиш», і написала її Пет Саміт, тренерка жіночої баскетбольної команди «Теннессі Леді Волз». Вона дивилася телевизор (спортивні передачі здебільшого), а коли хотіла детальніше розібратися в якійсь новині, то лізла на сайт

«Звіт про тягомотину». Чим-чим, а комп'ютерною неграмотністю вона точно не страждала. Вона раділа, що в Коледжі Мура є мережа Wi-Fi (радше чудова, ніж посередня), і нікуди не ходила без свого ноутбука в сумці через плече. На передній панелі була фотографія Таміки Кетчінгз¹ із обличчям, заюшеним кров'ю з розбитої брови, та легендарним висловом «Я ГРАЮ ЯК ДІВЧИНА».

Кілька хвилин Дон Олман сидів мовчки, тарабанячи пальцями по вузьких грудях. За вікном вітер ганяв двором Муру осінні листя. Потім Дон сказав:

— Те, що Еллен пішла, якось пов'язане з цим? — І він кивнув на нового електронного друга Веслі. — Пов'язане, так? Ти вирішив читати з екрана, як і всі ми. Для... чого? Щоб її повернути?

— Ні, — відповів Веслі, бо не хотів казати правду: він сам до кінця всього не розумів, але в певному сенсі він купив оцю штуку, щоб їй помститися. Чи поглузувати з неї. Абощо. — Зовсім ні. Просто експериментую з новітніми технологіями.

— Ну звісно, — сказав Дон Олман. — А я тоді Роберт Фрост, зупинився, блін, на узліссі сніжного вечора².

Машина Веслі стояла на майданчику А, проте дві милі до своєї квартири він вирішив пройти пішки, як це часто робив, коли мав потребу й бажання подумати. Він повільно побрів по Мур-авеню, проминаючи спершу будинки братств, потім будинки з квартирами, де з кожного вікна гриміли рок і реп, потім бари й ресторанчики швидкого харчування, що підтримують життєдіяльність кожного маленького коледжу в Америці. Була там також і книгарня, що спеціалізувалася на продажі вживаних книжок і торішніх бестселерів зі знижкою п'ятдесят відсотків. Вигляд у неї був запорошений, занехаяний; вона часто стояла порожня.

Бо люди сидять удома, читають з екрана, припускав Веслі.

Пожовкле листя крутилося на вітрі під ногами. Об коліно стукнувся портфель. Усередині лежали його тексти, книжка, яку він читав задля втіхи («2666» Роберто Боланьйо), і записник у гарнющій палітурці під мармур — подарунок від Еллен з нагоди дня народження.

— Це тобі, щоб записував ідеї для книжок, — сказала тоді вона.

То було в липні, коли в них іще все було супер-пупер і вони практично весь кампус мали у своєму розпорядженні. У порожній книжці було понад двісті сторінок, але тільки перша була маркована його рівною базграниною великими літерами.

Угорі (друкованими літерами) було написано: «ІДЕЇ ДЛЯ РОМАНУ!»

¹ Американська професійна баскетболістка, що грає за команду «Індіана Фівер».

² Ідеться про вірш американського поета Роберта Фроста «Зупинка на узліссі сніжного вечора».

Нижче йшло: «Хлопчик дізнається, що його мати й батько мають коханців»,

і

«Сліпого від народження хлопчика викрадає божевільний дідусь, який»,

і

«Підліток закохується в матір свого найкращого друга».

А під цим він записав останню ідею, невдовзі по тому, як Еллен побурнула «Порятунок» через усю кімнату й пішла з його життя.

«Сором'язливий, проте відданий своїй справі викладач коледжу та його спортивна, однак не дуже грамотна подружка розходяться після».

Імовірно, то була найкраща ідея — писати про те, що ти добре знаєш, у цьому однакостайні всі експерти, — але він просто не міг на це наважитися. Йому навіть із Доном говорити було важко. Та й у тій розмові він був не до кінця чесним. Не сказав, наприклад, як сильно хоче, щоб вона повернулася.

Коли Веслі вже був на підході до трикімнатної квартири, яку звав домом (а Дон Олман іноді жартома прозивав «барлогом розпусного холостяка»), його думки повернули до малого Гендерсона. Як його звали — Річардом чи Робертом? У Веслі на його ім'я наче блок якийсь стояв, не такий, як на втілення певних важливих фрагментів майбутнього роману, але, мабуть, схожий. Він підозрював, що такі блоки за своєю природою пов'язані з істерією: мозок помічав (чи думав, що помітив) якогось огидного внутрішнього звіра й замикав його в камері зі сталевими дверима. Ти чуєш, як він там тупотить і кидається на стіни, мов скажений енот, який кусне тебе, щойно простягнеш руку, але бачити його не можеш.

Малий Гендерсон грав у футбольній команді, був якимсь там носовим, хвостовим абощо. У «залізних ґратах»¹ він вирізнявся кошмарними успіхами (як і всі вони, зрештою), а от у житті був хорошим хлопцем і досить-таки непогано вчився. Веслі він подобався. А проте Веслі ладен був відірвати хлопцеві голову, коли помітив, що той в аудиторії користується якимсь КПК чи новомодним мобільним телефоном. Це сталося невдовзі по тому, як пішла Еллен. У ті ранні дні після розриву Веслі часто прокидався о третій ночі й брав з полиці якусь літературну поживу для заспокоєння: зазвичай то були його давні друзяки Джек Обрі та Стівен Метьюрін, їхні пригоди в переказі Патріка О'Браяна². Та навіть вони не рятували його від спогадів про те, як лунко гримнули на прощання двері, коли Еллен пішла з його життя — певно, назавше.

¹ Початкова назва гри в північноамериканський футбол, яка походить від первісного вигляду поля для гри, що до 1910-х — початку 1920-х років нагадувало залізні ґрати.

² Герої серії військово-морських пригод, що належить перу британського письменника Патріка О'Браяна.

Тож він перебував у препаскудному настрої й був більш ніж готовий, що Гендерсон огризатиметься, коли підійшов до нього і сказав:

— Сховай оце. У нас заняття з літератури, а не інтернет-кафе.

Малий Гендерсон підвів на нього погляд і обдарував милою усмішкою. Поганого настрою Веслі вона не розвіяла, проте що справді зроби́ла, то це стишила гнів. Від природи він не був злою людиною. Він вважав себе радше *депресивним* від природи, може, навіть дистимічним¹. Чи ж він не підозрював завжди, що Еллен Сілверман занадто крута для нього? Чи ж він не знав, у найпотаємніших закапелках свого серця, що грюкіт дверей чекав на нього від самого початку, коли він цілий вечір провів у розмовах із нею на нудній кафедральній вечірці? Еллен грала як дівчина; він грав як слабак. Не міг навіть довго сердитися на студента, який дуркував у класі зі своїм кишеньковим комп'ютером (чи «Нінтендо», чи що воно таке).

— Містере Сміт, це ж завдання, — відповів малий Гендерсон (на лобі в нього квітнув великий фіолетовий синець після останнього тренування «Сурикатів»). — «Випадок Пола». Погляньте.

Хлопець розвернув гаджет так, щоб Веслі міг його роздивитися. То була пласка біла панель прямокутної форми, менш ніж півдюйма завтовшки. Угорі був напис «amazonkindle» і логотип зі смайликом, який Веслі добре знав; він і сам був трохи комп'ютерно грамотний і часто замовляв книжки на «Амазоні» (хоча спершу заходив у міську книгарню — почасти від жалощів: там навіть кіт, який більшу частину свого життя проводив, дрімаючи на підвіконні, мав такий вигляд, наче його погано годували).

Найцікавішим у хлопцевому гаджеті був не логотип угорі й не мацюпусінька клавіатура внизу. Найцікавішим був екран — і на тому екрані була не відеогра, в якій молоді чоловіки й жінки з відшліфованими тілами вбивали зомбаків на руїнах Нью-Йорка, а сторінка з оповідання Віллі Кейтер про бідолаху-хлопця в полоні деструктивних ілюзій.

Веслі простяг до нього руку, та потім завагався.

— Можна?

— Беріть, — кивнув малий Гендерсон (Річард чи Роберт). — Відпадна штука. Можна завантажувати книжки з повітря, і шрифт можете зробити таким, яким схочете. А ще ці книжки дешевші, бо в них нема ні паперу, ні палітурок.

Легкий дроз пробіг тілом Веслі. Він усвідомив, що на нього зараз дивиться більшість студентів курсу «Вступ до американської літератури». Веслі подумав, що їм важко вирішити, куди його віднести — до Старої школи (як-от старезного доктора Венса, такого собі крокодила в костюмі-трійці) чи до Нової школи (як Сюзан Монтанеро, котра на

¹ Людина з постійно зниженим настроєм.

своїх заняттях з модерної драми любила ставити пісню Авріл Лавін¹ «Твоя дівчина»). Веслі розумів, що його реакція на «Кіндл» Гендерсона допоможе їм визначитися.

— Містере Гендерсон, — сказав він, — книжки будуть завжди. А це означає, що завжди будуть папір і палітурки. Книжки — це *реальні предмети*. Книжки — це друзі.

— Так, але! — відповів Гендерсон, і в його милу усмішку прокралася хитрість.

— Що «але»?

— Також вони — це ідеї та почуття. Ви самі казали на першому занятті.

— Що ж, — відповів Веслі, — тут ви мене підловили. Але книжки не можна зводити *винятково* до ідей. Книжки, наприклад, мають запах. І з кожним роком він стає дедалі кращим, бо набуває відтінку ностальгійності. А цей ваш гаджет має запах?

— Не, — відповів Гендерсон. — Він нічим не пахне. Але коли перегортаєш сторінки... отут, цією кнопкою... вони ніби шурхотять, як у справжній книжці, і я можу перейти на будь-яку сторінку, на яку схочу, а коли він «спить», то показує портрети знаменитих письменників, і заряд довго тримає, і...

— Це комп'ютер, — сказав Веслі. — Ви читаєте з екрана комп'ютера.

Малий Гендерсон забрав у нього свій «Кіндл».

— І все одно це «Випадок Пола».

— Містере Сміт, ви ніколи не чули про «Кіндл»? — спитала Джозі Квінн. Таким тоном лагідні антропологи запитують у членів племені комбаї в Папуа — Новій Гвінеї, чи чули ті про електричні плитки та взуття на платформі.

— Ні, — відповів він. І не тому, що то була правда (бо він бачив якийсь заклик скуповуватись у магазині «Кіндл», коли замовляв книжки на «Амазоні» онлайн), а тому, що він волів, щоб вони зарахували його до послідовників Старої школи. Бо нова була якась... посередня.

— Вам варто купити собі такий, — сказав малий Гендерсон, і, коли Веслі відповів не подумавши: «Може, й куплю», — аудиторія спонтанно вибухнула оплесками. І вперше, відколи його покинула Еллен, Веслі відчув, як у душі кволо ворухнулася радість. Бо вони хотіли, щоб він купив собі гаджет для читання книжок, а ще тому, що ці аплодисменти свідчили — студенти справді вважали його Старою школою. Але з *потенціалом* до навчання.

Усерйоз він про купівлю «Кіндла» не думав (якщо вже він Стара школа, то, безперечно, мусить триматися паперових книжок). Але кілька тижнів тому все змінилося. Одного дня, йдучи з коледжу додому, він

¹ Відома канадська співачка.

уявив, як Еллен побачить його з «Кіндлом», коли він буде неквапом прогулюватися двором і тицяти пальцем у крихітну кнопочку «НА-СТУПНА СТОРІНКА».

«Що це ти робиш?» — питає вона. Нарешті до нього заговоривши.
«Читаю з екрана, — відповідь він. — Як і всі ви».

Злостиво!

Але, як сказав би малий Гендерсон, хіба це погано? Подумалося, що злість — це такий собі метадон для коханців. Краще злоститися, ніж різко зав'язати.

Прийшовши додому, він увімкнув свій настільний «Dell» (ноутбука в нього не було, і він цим пишався) і відкрив сайт «Амазону». Він очікував, що той гаджет заважить доларів на чотириста, а може, й більше, якщо є модель «Кіндл-Кадиллак», і здивувався, коли побачив, що він коштує значно дешевше. Потім перейшов у магазин «Кіндл» (який доти так успішно ігнорував) і зробив відкриття, що малий Гендерсон мав рацію: книжки коштували смішні гроші. Ціна романів у палітурках (яких палітурках? ха-ха) була нижчою, ніж на більшу частину вживаних книжок у м'яких обкладинках, які він нещодавно купував. А якщо врахувати, скільки він витрачав на книжки, то «Кіндл» міг окупитися. Що ж до реакції колег (усіх тих здійнятих брів), то Веслі з подивом відзначив, що передчуття цього дає йому втіху. А це, своєю чергою, привело до цікавого висновку щодо людської природи чи принаймні природи університетських викладачів: тобі більше подобається, коли студенти вважають тебе ретроградом зі Старої школи, а от колеги мусять бачити в тобі прогресивного адепта школи Нової.

«Я експериментую з новітніми технологіями», — прокручував він в уяві власну репліку.

Вона звучала гарно. Була такою прогресивною. Нова школа — без питань.

А ще, звісно, йому подобалося думати про реакцію Еллен. Він перестав залишати повідомлення на її автовідповідачі й почав уникати тих закладів («Піт-стоп», «Піцца у Гаррі»), де міг випадково на неї натрапити, але все могло змінитись. Авжеж, «Я читаю з екрана, як і всі ви» — занадто добра репліка, щоб її змарнувати.

«Ой, це дріб'язково, — дорікав він собі, сидячи перед комп'ютером і роздивляючись зображення «Кіндла». — Така крихітна крихта злости, що нею й новонародженого кошеняти не отруїш».

Точно! Але навіть якщо на більшу злість він не здатен, то чому б не дозволити собі розкіш скористатися з наявної порції?

Тож він натиснув на кнопку «Купити Кіндл», і через день прибув його гаджет, у коробці з логотипом-смайликом та словами «ДОСТАВКА ЗА ОДИН ДЕНЬ». Варіанта «за день» Веслі не вибирав і збирався рішуче

висловитися проти, якби з його картки зняли за це гроші, але розпакував своє нове надбання зі справжньою насолодою — таку саму він відчував, коли розривав пакунок із книжками, тільки ця була гостріша. Через відчуття, що прямуєш у невідомість, думав він. Не те щоб він очікував, що «Кіндл» замінить книжки чи виявиться не просто новою цяцькою, а чимось важливішим; ця розвага поглинатиме всю увагу кілька наступних тижнів чи місяців, а потім опиниться на полиці для всіякого дріб'язку у вітальні й припадатиме пилом поряд із кубиком Рубіка.

І його нітрохи не здивувало те, що «Кіндл» малого Гендерсона був білим, а його — рожевим.

Тобто не одразу здивувало.

2. Ур: функції

Коли Веслі прийшов до себе у квартиру після сповіді в Дона Олмана, на автовідповідачі блимала лампочка. Два повідомлення. Він натиснув на кнопку відтворення, очікуючи почути свою матір, яка жалітиметься на артрит і дошкульно розказуватиме про деяких синів, що телефонують додому частіше, ніж двічі на місяць. Після цього робот із мурської газети «Ехо» металевим голосом повідомить його (вдесяте), що термін передплати закінчився і її потрібно оновити. Але то була не його мати й не газета. Почувши голос Еллен, він нерухомо застиг у процесі діставання пива та так і слухав, закликавши, тягнучись рукою до крижаного світіння холодильника.

— Привіт, Весе, — непевним голосом, що було їй зовсім не притаманним, промовила вона. Далі настала довга пауза, досить довга, щоб Веслі вирішив, що це, мабуть, і все, більше вона нічого не скаже. На тлі лунали крики й стукіт м'ячів. Вона була в залі, принаймні тоді, коли залишала це повідомлення. — Я думала про нас. Думала, що, може, нам варто почати все спочатку. Я скучила за тобою. — А потім, немовби побачила, як він рвонув до дверей: — Але не зараз. Мені треба ще трохи подумати про... те, що ти сказав. — Пауза. — Даремно я так швиргнула твою книжку. Але я засмутилася. — Знову пауза, майже така сама завдовжки, як і після того її «привіт». — У ці вихідні ми їдемо в Лексингтон на передсезонний турнір. Знаєш, він називається «Блуграс»¹. Це важливо. Може, коли я повернуся, нам слід буде поговорити. Будь ласка, доти мені не телефонуй, бо мені треба зосередитись на дівчатах. У нас жахливий захист, і в мене лише одна дівчина, яка може кинути з периметра, і... не знаю, це, мабуть, неправильно, велика помилка.

¹ Від англійської назви регіону Bluegrass Country в штаті Кентуккі, де розташоване місто Лексингтон.

— Ні, не помилка, — сказав він автовідповідачу. Серце люто калатало. Він досі хилився до відчиненого холодильника. Відчував, як холод, що звідти плине, огортає йому розпашіле обличчя. — Повір мені, не помилка.

— Я днями обідала з Сюзан Монтанеро, то вона сказала, що ти носиш із собою ту електронну штукенцію для читання. Мені здалося, що це... не знаю, наче знак якийсь, що нам треба спробувати ще раз. — І вона розсміялась, а тоді заверещала так гучно, що Веслі аж підскочив. — *М'яч вільний, ану пішла! Або ти бігаєш, або сидиш!* — Тоді: — Пробач. Мені пора. Не дзвони мені. Я сама тобі зателефоную. Так чи інакше. Після Лексингтона. Пробач, що не відповідала на твої дзвінки, але... Весе, ти мене образив. Знаєш, у тренерів теж є почуття. I...

Її перервав сигнал. Закінчився час, відведений на повідомлення. Веслі вилаявся словом, яке видавці забороняли Норману Мейлеру вживати в «Голих і мертвих».

Потім почалося друге повідомлення, і вона повернулася.

— І у викладачів англійської, мабуть, є почуття. Сюзан каже, що ми не підходимо одне одному, що в нас надто різні зацікавлення, але... може, знайдеться золота середина. Я... мені треба про це подумати. Не дзвони мені. Я ще не зовсім готова. Бувай.

Веслі витяг пиво. Він усміхався. Потім згадав про злість, яка весь попередній місяць прожила в його серці, й усмішка щезла. Він підійшов до календаря на стіні й написав на суботі й неділі «ПЕРЕДСЕЗОННИЙ ТУРНІР». Повагався, потім провів ризику через усі дні наступного робочого тижня й над цією ризикою нашкрябав «ЕЛЛЕН???»

Зробивши це, він опустився в своє улюблене крісло, пив пиво й намагався читати «2666». То була божевільна книжка, але в чомусь навіть цікава.

А чи продають її в магазині «Кіндл», замислився він.

Того вечора Веслі, після того як утретє прокрутив повідомлення Еллен, увімкнув свій «Dell» і пішов на веб-сайт кафедри спорту, щоб почитати про передсезонний турнір «Блуграс». Він розумів, що буде помилкою з'явитися на гру, та й жодного наміру не мав, але хотілося знати, з ким гратимуть «Сурикатки» й коли повернеться Еллен.

Виявилось, що в турнірі беруть участь вісім команд, сім із другого дивізіону і лише одна з третього — «Мурські сурикатки». Побачивши це, Веслі відчув гордість за Еллен, і знову стало соромно за злобу... про яку вона (він щасливчик!) нічого не знала. Схоже було на те, що вона справді думає, ніби він купив «Кіндл», аби показати їй: «Може, ти й права; може, я й здатен змінитися. Може, ми обоє здатні». На його думку, якби все склалося добре, він із часом навіть зміг би сам себе перекона-ти, що це справді так.

На сайті він прочитав, що команда вирушає в Лексингтон автобусом опівдні найближчої п'ятниці. Увечері вони тренуватимуться на стадіоні «Рупп-Арена», а в суботу вранці зіграють свою першу гру — проти «Бульдогів» із Трумен-Стейт, штат Індіана. За умовами турніру, учасники вибували після двох поразок, а це означало, що раніше вечора неділі вони додому не вертатимуться, хай там що. Тобто вона йому не зателефонує до наступного понеділка як мінімум.

Тиждень обіцяв бути довгим.

— І вона, — сказав він, звертаючись до свого комп'ютера (чудового слухача!), — може прийняти рішення не давати нам другого шансу. Я повинен бути до цього готовим.

Що ж, він міг би спробувати. А ще міг зателефонувати тій стерві Сюзан Монтанеро і особисто їй сказати, щоб перестала агітувати проти нього. І взагалі, навіщо вона це робить? Господи помилуй, вона ж колега!

Та тільки, якщо він це зробить, Сюзан усе перекаже своїй подружці (*подружці?* хто ж знав? хто б міг навіть запідозрити?) Еллен. Найліпше було залишити цей момент у спокої. Хоча здавалося, що злість іще не до кінця покинула його серце. Тепер її було скеровано на міс Монтанеро.

— Не зважай, — сказав він своєму комп'ютеру. — Джордж Герберт помилявся. Добре жити — не найкраща помста; добре кохати — ось найкраща помста.

Веслі повернувся до комп'ютера, та потім згадав, що Дон Олман сказав про його «Кіндл»: «Я думав, їх тільки білими роблять». Авжеж, у малого Гендерсона був білий, але — як там кажуть? — одна ластівка весни не робить. Після кількох фальстартів Гугл (набитий інформацією, проте в цілому дурний, мов стовп) привів його до сайтів, де збиралися фанати «Кіндла». Знайшов один під назвою «Кіндл-Кендл»¹. Угорі висіло химерне фото якоїсь жінки в квакерській одежині, що читала «Кіндл» під свічкою. (Чи, може, «Кендлом».) Тут він прочитав декілька постів, у яких автори переважно скаржилися на те, що «Кіндл» випускають лише в одному кольорі, і один блогер обізвав його «простеньким стареньким білим, легким у забрудненні». Під цим постом була відповідь, у якій тому, хто скаржився, радили: якщо ви хочете читати, тримаючи «Кіндл» брудними пальцями, то купіть для нього чохол. «Будь-якого кольору, — приписала та жінка. — Будьте дорослим — покажіть творчі здібності!»

Веслі вимкнув комп'ютер, пішов на кухню, взяв собі ще пиво й витяг «Кіндл» із портфеля. Свій рожевий «Кіндл». Якби не колір, він виглядав би точнісінько так само, як і ті, що на сайті «Кіндл-Кендл».

¹ Гра слів: «candle» (англ.) — свічка. «Kandle» — неправильне написання, співзвучне зі словом «Кіндл».

— Кіндл-Кендл, шміндл-шмендл, — сказав він. — Це просто якийсь гандж у пластмасі.

Можливо. Але чому його привезли експрес-доставкою за один день, якщо він цього пункту не вибирав? Бо хтось на фабриці «Кіндлів» хотів якнайшвидше позбутися рожевого мутанта? Та це смішно. Його би просто викинули. Ще одна жертва контролю якості.

Чи можна було з «Кіндла» виходити в інтернет? Цього він не знав. Та згадав ще одну дивну річ про свій пристрій: у коробці була відсутня брошура з інструкцією. Він подумав був зайти знову на «Кіндл-Кендл», перевірити, чи не відповіли на його запитання, та потім від цієї думки відмовився. Бо зрозумів, що вже почав байдикувати, вбивати той час, який відділяв його від наступного понеділка, коли Еллен може зателефонувати знову.

— Я скучив за тобою, мала, — промовив він і з подивом відзначив, що голос затремтів. Він справді за нею скучив. І сам не розумів, як сильно, поки не почув її голосу. Він занадто носився зі своїм ураженням его. Не кажучи вже про свою впрілу маленьку злобу.

Екран повідомив, що «Кіндл» Веслі завантажився. Видно було перелік книжок, які він придбав: «Дорога змін» Річарда Єйтса, «Старий і море» Гемінґвея. «Новий оксфордський словник американської англійської» туди завантажив виробник. Треба було лише почати набирати слово, і «Кіндл» знаходив його для тебе. То був такий собі TiVo¹ для книжкових хробаків.

Та чи можна заходити в інтернет?

Він натиснув на кнопку «Меню», й відкрився екран з варіантами вибору. Верхній (звісно) пропонував «ВІДВІДАТИ МАГАЗИН КІНДЛ». Але поблизу нижнього поля була дивна кнопка «ЕКСПЕРИМЕНТ». Це здалося цікавим. Він навів на неї курсор, натиснув і прочитав угорі екрана таке: «Ми працюємо над експериментальними прототипами. Ви вважаєте їх корисними?»

— Ну, не знаю, — сказав Веслі. — А які вони?

Першим прототипом виявився «БАЗОВИЙ ІНЕТ». Тож «так» на запитання про інтернет. «Кіндл», вочевидь, був більш комп'ютеризованим, ніж здавалося на перший погляд. Він побіжно оглянув інші експериментальні можливості: завантаження музики (ура-ура) і проговорювання тексту (ця функція могла виявитися корисною, якби він був сліпим). Він натиснув на кнопку «Далі», щоб побачити, які ще є експериментальні прототипи. Залишився тільки один: «Ур: функції».

А це що, в біса, таке? Як йому було відомо, слово «Ур» мало лише два значення: місто в Старому Заповіті і префікс, що означає «примітивний» чи «простий». Екран не допоміг. Для інших експериментальних функцій

¹ Універсальний пристрій для запису цифрового відео.

пристрій пропонував пояснення, проте не для цієї. Що ж, був лише один спосіб довідатися. Він навів курсор на «Ур: функції» і відкрив їх.

Вискочило нове меню. У ньому були три пункти: «Ур: книжки», «Ур: архів новин» та «Ур: локальний (на стадії розробки)».

— Що? — не зрозумів Веслі. — Що це взагалі таке?

Він виділив пункт «Ур: книжки», підніс палець до кнопки «Вибір», та потім завагався. Зненацька шкірою пробіг холодок, як тоді, коли записаний голос Еллен змусив його застигнути напівзігнутих, з простягнутою до холодильника по пиво рукою. Згодом він думатиме: «То був мій власний ур. Щось просте й примітивне глибоко всередині, що під'юджувало натиснути кнопку».

Та чи ж не був він сучасною людиною? Такою, що тепер читає з екрана? Був. Був. Тому натиснув.

Екран блимнув, і вгорі вигулькнуло «ВІТАЄМО В КНИЖКАХ УРУ!»... червоними літерами! Кендлери, схоже, відстали від новітніх технологій — на екрані «Кіндла» був колір. Під вітальним повідомленням висіла картинка, і зображено на ній було не Чарльза Діккенса чи Юдору Велті¹, а велику чорну вежу. Було в ній щось зловісне. Нижче, теж червоним шрифтом, пропонували «Вибрати автора (ваш вибір може бути недоступним)». А ще нижче блимав курсор.

— Що за чортівня? — спитав Веслі в порожньої кімнати. Облизнув губи, бо вони раптово пересохли, й набрав «ЕРНЕСТ ГЕМІНГВЕЙ».

Екран став чистим. Якою б не задумували цю функцію, схоже було на те, що вона не працює. Десь через десять секунд Веслі простяг руку до «Кіндла», маючи намір його вимкнути. Та не встиг пересунути пазунок, як екран нарешті розродився новим повідомленням.

ЗДІЙСНЕНО ПОШУК У 10 438 721 УРІ
17 894 НАЗВ ТВОРІВ ЕРНЕСТА ГЕМІНГВЕЯ ЗНАЙДЕНО
ЯКЩО ВИ НЕ ЗНАЄТЕ НАЗВИ, ВИБЕРІТЬ УР
АБО ПОВЕРНІТЬСЯ В МЕНЮ «УР: ФУНКЦІЇ»
ВИБРАНІ ПУНКТИ З ПОТОЧНОГО УРУ
ВІДОБРАЖЕНО НЕ БУДЕ

— Що це, на Бога, таке? — запитав Веслі в порожньої кімнати. Під текстом повідомлення блимав курсор. А над ним, маленьким шрифтом (чорним, не червоним), ішла ще одна вказівка: ВВОДИТИ ЛИШЕ ЦИФРОВІ ЗНАЧЕННЯ. КОМИ Й ТИРЕ НЕПРИПУСТИМІ. ВАШ ПОТОЧНИЙ УР: **117586**.

Веслі відчув непереборне бажання вимкнути рожевий «Кіндл» і вкинути його в шухляду для столового начиння. Чи в холодильник, до

¹ Юдора Велті (1909—2001) — американська письменниця й фотограф.

морозива й заморожених напівфабрикатів (ще ліпший варіант). Та натомість увів на малесенькій клавіатурі дату свого народження. 7 191 974 — число, не гірше за будь-яке інше, вирішив він. Знову повагався, та потім натис пучкою вказівного пальця кнопку «Вибрати». І коли екран блимнув цього разу, Веслі мусив змагатися з ірраціональним (чи, може, урраціональним) бажанням піднятися з кухонного стільця, на якому сидів, і позадкувати від стола. Ним опанувала божевільна впевненість: от зараз із сірості екрана «Кіндла» вилізе рука (чи, може, пазуриста лапа), схопить його за горло й затягне всередину. Він довіку існуватиме в комп'ютеризованій сірості, плаваючи навколо мікрочипів і між численними світами Уру.

Та потім екран видав шрифт, простий старий прозаїчний шрифт, і забобонний страх розвіявся. Він жадібно пробіг очима екран «Кіндла» (завбільшки з маленький пейпербек — книжку в м'якій обкладинці), хоч гадки не мав, чого жадає.

Угорі було авторове повне ім'я — Ернест Міллер Гемінгвей — і дати життя та смерті. Далі йшов довгий список його опублікованих творів... але він був неправильний. У ньому було «І сонце сходить»... «По кому подзвін»... оповідання... «Старий і море», куди ж без нього... але також присутні були три-чотири назви, яких Веслі не знав, а він прочитав увесь вагомий доробок Гемінгвея, крім дрібних есе, принаймні так він думав. А ще...

Він знову подивився на дати й побачив, що дата смерті хибна. Гемінгвей помер 2 липня 1961 року, застрелився. А якщо вірити екрану, він вирушив у велику небесну бібліотеку 19 серпня 1964 року.

— І дата народження не та, — пробурчав Веслі. Він запустив вільну долоню у волосся й скуйовдив його, надавши не баченої досі форми. — Я майже певен цього. Має бути тисяча вісімсот дев'яносто дев'ятий, а не дев'яносто сьомий.

Він перемістив курсор на одну з тих назв, які вперше бачив: «Пси Кортланда». То був жарт якогось схибленого програміста, інакше й бути не могло. Але «Пси Кортланда» звучало як гемінгвейвська назва. Веслі натиснув на неї.

Екран блимнув і показав обкладинку. На суперобкладинці (чорнобілій) було зображено собак, які оточили опудало й гавкали на нього. На тлі зі згорбленими від втоми чи поразки (або того й того разом) плечима стояв мисливець із рушницею. Кортланд, імовірно.

У лісах північного Мічигану Джеймс Кортланд потерпає від невірності дружини й усвідомлення того, що він смертний. Коли на старій фермі Кортланда з'являються троє небезпечних злочинців, перед найвідомішим героєм Татуся Гема постає жахливий вибір. Насичений подіями та наскрізь пронизаний символізмом, останній роман Ернеста Гемінгвея невдовзі після його смерті здобув Пулітцерівську премію. \$7,50.

Під анотацією книжки «Кіндл» запитував: «КУПИТИ ЦЮ КНИЖКУ? Так/Ні».

— Повна брехня, — прошепотів Веслі, виділяючи «Так» і натискаючи кнопку «Вибрати».

І знову екран кліпнув, вигулькнуло нове повідомлення: «Відповідно до всіх чинних законів парадоксу, романи Уру поширювати заборонено. Ви погоджуєтесь? Так/Ні».

Усміхаючись, як посвячена людина, що зрозуміла жарт, але має намір продовжувати почате, Веслі вибрав «Так». Екран спорожнів, а тоді видав нову інформацію.

ДЯКУЄМО, ВЕСЛІ.
РОМАН УРУ ЗАМОВЛЕНО
З ВАШОГО РАХУНКУ БУДЕ ЗНЯТО \$7,50
ПАМ'ЯТАЙТЕ, ЩО РОМАНИ УРУ ЗАВАНТАЖУЮТЬСЯ ДОВШЕ
ПОЧЕКАЙТЕ 2—4 ХВИЛИНИ

Веслі повернувся в меню «Кіндл Веслі». Там був список тих самих назв: «Дорога змін», «Старий і море», «Новий оксфордський словник». Він був певен, що вони не зміняться. Жодного роману Гемінгвея під назвою «Пси Кортланда» там не було, ні в цьому світі, ні в іншому. Однак він підвівся й підійшов до телефону. Трубку підняли після першого ж гудка.

— Дон Олман, — сказав його напарник по кабінету. — Так, я з народження блукалець¹. — Цього разу жодних глухих звуків спортзалу на тлі; лише варварські викрики трьох Донових синів, і враження було таке, що вони резиденцію Олманів розбирають по цеглинці.

— Доне, це Веслі.

— А, Веслі! Я вже тебе не бачив... ого, мабуть, годин зо три! — Із глибин божевільні, де, за припущенням Веслі, мешкав Дон зі своєю сім'єю, долинув передсмертний вереск. Дон Олман лишився незворушним. — Джейсоне, не жбурлай це в брата. Будь хорошим маленьким тролем, іди подивися «Губку Боба». — А потім до Веслі: — Весе, ти щось хотів? Пораду стосовно особистого життя? Підказати, як поповнити запас сексуальної енергії та поліпшити показники в ліжку? Назву для роману, над яким ти зараз працюєш?

— Я не працюю над жодним романом, і ти це знаєш, — відрубав Веслі. — Але спитати хотів якраз про романи. Ти ж добре знайомий з *oeuvre*² Гемінгвея, так?

— Люблю, коли ти матюкаєшся.

¹ Жарт пов'язаний з піснею рок-гурту «Брати Олмани» «I Was Born a Ramblin' Man» (1973).

² Творчість (фр.).

— Так чи ні?

— Звісно. Але, сподіваюся, не так добре, як ти. Це ж ти в нас спец із амліту двадцятого сторіччя; я більше відповідаю за ті часи, коли письменники носили перуки, нюхали тютюн і висловлювались пишномовними слівцями типу «присягаюсь небесами!» А що тебе цікавить?

— Тобі відомо, чи в Гемінгвея були якісь твори про собак?

Поки Дон роздумував, ще один малий зайшовся диким вереском.

— Весе, з тобою все окей? Голос у тебе трохи...

— Просто дай відповідь. Були чи не було?

«Виділи «Так» або «Ні»», — подумав Веслі.

— Гаразд, — відповів Дон. — Наскільки я можу сказати, не звертаючись до свого вірного комп'ютера, не було. Пам'ятаю, він якось заявляв, що партизани, які воювали проти Батисти, забили палицями до смерті його песика. Як тобі такий цікавий, проте малокорисний факт? Ну знаєш, коли він на Кубі був. Він сприйняв це як знак, що їм із Мері пора накивати п'ятами в бік Флориди — і вони накивали, стрімголов.

— А ти випадково не пригадаєш, як того песика звали?

— Та пригадаю. Треба буде перевірити в інтернеті, але, здається, Негріта. Щось таке. Звучить трохи по-расистськи, але що я можу знати?

— Дякую, Доне. — Він відчув, як німіють губи. — Завтра побачимося.

— Весе, а з тобою точно все... ФРЕНКІ, ПОКЛАДИ! НЕ... — Щось загуркотіло. — От лайно. Здається, то була дельфтська порцеляна. Весе, я більше не можу розмовляти. До завтра.

— Так.

Веслі повернувся до кухонного столу. І побачив, що на сторінці змісту з'явився новий пункт. Роман (чи *бозна-що*) було завантажено з...

Звідки? З якоїсь іншої планети в реальності, яка зветься Ур (чи, може, УР) 7 191 974?

У Веслі більше не було сил відкидати цю ідею й називати її смішною. Утім, їх лишалося достатньо, щоб він дійшов до холодильника й узяв собі пиво. Бо воно було йому потрібне. Він відкрив, випив половину за п'ять довгих ковтків, відригнув. Потім сів. Йому трохи покращало. Він виділив своє нове надходження (\$7,50 — це неймовірно дешево, як на не знаний досі твір Гемінгвея, подумалося йому), і виникла титульна сторінка. На наступній сторінці була присвята. *Ci ta Meri, z ljubov'ю*. А далі:

Життя людини завдовжки з п'ять псів, вважав Кортланд. Перший — той, що навчив тебе. Другий — той, якого навчив ти. Третій і четвертий — ті, які працювали на тебе. А п'ятий — той, який пережив тебе. То зимовий пес. Зимовим псом Кортланда була Негріта, але він думав, що нею хіба що ворон розлякувати...

До горла піднявся струмінь гарячої рідини. Веслі прожогом кинувся до раковини, схилився над нею і щосили боровся з собою за те, щоб пиво лишилося всередині. Позиви до блювання вляглися, і він відкрутив кран — не для того, щоб змити блювоту в каналізацію; підставив долоні ківшиком під потік і похлюпав на розпашілу шкіру. Стало краще.

Веслі повернувся до «Кіндла» і втупився в нього.

Життя людини завдовжки з п'ять псів, вважав Кортланд.

Десь там, у якомусь коледжі, значно масштабнішому за Мур у Кентуккі, стояв комп'ютер, запрограмований на те, щоб читати книжки й ідентифікувати письменників за їхніми стилістичними фішками, буцімто так само унікальними, як відбитки пальців чи сніжинки. Веслі тьмяно пригадував, що цю комп'ютерну програму використали, щоб визначити автора роману «Основні кольори», написаного під псевдонімом; програма прошерстила тисячу авторів за лічені години чи дні й видала результат — колумніст суспільно-політичного журналу Джо Клейн, який згодом зізнався в авторстві.

Веслі подумав, що якби він увів «Псів Кортланда» в той комп'ютер, машина б виплюнула йому ім'я Ернеста Гемінгвея. Та насправді навіть комп'ютер не був потрібен.

Руками, що дуже сильно трусилися, він підняв «Кіндл» зі столу.

— *Що ти таке?* — спитав він.

3. Веслі відмовляється божеволіти

«У справді темну ніч душі, — сказав якимось Скотт Фіцджеральд, — завжди третя година, і так день у день».

О третій годині тієї вівторкової ночі Веслі лежав без сну і в гарячому стані ганяв у голові думку, чи він, бува, не накручує себе. Ще годину тому він зусиллям волі вимкнув рожевий «Кіндл» і поклав назад у портфель, але досі, як і опівночі, перебував у полоні меню «Ур: книжки».

Він пошукав Ернеста Гемінгвея в двох дюжинах кіндлівських Урів із майже десяти з половиною мільйонів і знайшов щонайменше двадцять романів, про які ніколи не чув. В одному Урі (номер 6 201 949, дата народження його матері) Гемінгвей виявився письменником детективного жанру. Веслі завантажив книжку, що називалася «Це кров, кохана!», і виявив дешевенький романчик... але написаний уривчастими короткими реченнями, які він би впізнав де завгодно.

Гемінгвейівські речення.

Та навіть у ролі детективника Гемінгвей відійшов від гангстерських воєн і кривавих розборок, щоб написати «Прощавай, зброе». Здавалося, що він *завжди* писав «Прощавай, зброе»; інші назви з'являлись

і зникали, але роман «Прощавай, зброє» був завжди, а «Старий і море» — здебільшого.

Веслі пошукав Фолкнера.

Фолкнера не було взагалі, в жодному з Урів.

Він заліз у звичайне меню й побачив, що там Фолкнера повно. Але тільки в цій реальності — таке складалося враження.

У цій реальності.

Його свідомість зіщулилася від страху.

Він пошукав Роберто Боланьйо, автора «2666». У звичайному меню «Кіндла» його не було, зате знайшовся в кількох підменю «Книжок Уру». Там були інші романи Боланьйо, у тому числі (в Урі 101) книжка з колоритною назвою «Мерилін бере в рот у Фіделя». Він мало не завантажив її, але передумав. Так багато авторів, так багато Урів, так мало часу.

Частка його свідомості (що сиділа у віддаленому закапелку, проте була по-справжньому налякана) і далі наполягала, що все це — ретельно продуманий розіграш, який виник у запаленому мозку якогось божевільного програміста. Проте докази, що їх він поволі збирав тієї довгої ночі, вказували на протилежне.

Наприклад, Джеймс Кейн. В одному Урі, де дивився Веслі, він помер у надзвичайно молодому віці, написавши лише дві книжки — «Коли настане ніч» (нову) та «Мілдред Пірс» (зі старенького). Веслі міг би зробити ставку на те, що константою Кейна буде «Листоноша завжди дзвонить двічі», що це його ур-роман, так би мовити. Але ні. Він шукав Кейна в дюжині Урів, та «Листоношу» знайшов лише раз. А от «Мілдред Пірс» (яку він вважав досить-таки слабеньким твором Кейна) виринала завжди. Як «Прощавай, зброє».

Своє ім'я та прізвище він вводив теж — і з'ясував те, чого й боявся: в Урах аж кишіло Веслі Смітами (один, схоже, писав вестерни, інший — порноромани на кшталт «Вечірка в трусах у Пітсбургу»), однак, схоже, то були якісь інші люди. Звісно, бути на сто відсотків певним він не міг, але скидалося на те, що він ні на що не наважувався в 10,4 мільйона альтернативних реальностей і в кожній з них був неопублікованим невдахою.

Лежачи без сну в ліжку і слухаючи, як десь далеко гавкає самотній собака, Веслі почав тремтіти. Тієї миті власні літературні поривання здавалися йому дуже дрібними. А натомість гігантськими (такими, що нависали над його життям і навіть здоровим глуздом) виглядали багатства, сховані в тій тоненькій рожевій панелі з пластику. Він згадував усіх тих письменників, чия смерть оплакував: від Нормана Мейлера та Сола Беллоу до Дональда Вестлейка і Евана Гантера. В одного за одним Танатос відбирав магічні голоси, й вони більше не озивалися.

Та тепер вони заговорили.

Вони могли говорити з ним.

Він рвучко відкинув ковдру. «Кіндл» кликав його, але не людським голосом. Той звук більше нагадував серцебиття, як в оповіданні Едгара По «Серце виказало». Тільки тут він ішов ізсередини портфеля, а не з-під мостин підлоги, і...

По!

Ісусе милосердний, він же По не шукав!

Портфель Веслі залишив на звичному місці, біля свого улюбленого крісла. Він поквапився до нього, відкрив, вихопив «Кіндл» і ввімкнув його зарядним пристроєм в електромережу (нізачо в світі він би не став зараз ризикувати посадити батарейку). Похапцем відкрив меню «УР: КНИЖКИ», набрав ім'я та прізвище По і за першим же пошуком знайшов Ур (номер 2 555 676), де По жив до 1875 року замість померти в сорок років у 1849-му. І ця версія По писала романи! Цілих шість! Пожадливість сповнила душу Веслі, коли його очі перебігали від назви до назви.

Один називався «Дім ганьби, або Ціна занепаду». Веслі його завантажив (за цей роман стягували всього \$4,95) і читав до світання. Потім вимкнув рожевий «Кіндл», поклав голову на руки й дві години проспав на кухонному столі.

Йому снилися сні. Без образів; самі слова. Назви! Нескінченні низки назв, і за багатьма крилися не знані досі шедеври. І стільки було тих назв, як зірок на небі.

Вівторок і середу він ще тримався на ногах (сяк-так), але в четвер під час заняття зі «Вступу до американської літератури» недосипання й надмірне збудження далися взнаки. Не кажучи вже про ненадійний контакт із реальністю, що ставав дедалі хисткішим. На половині «міссісіпської лекції» (яку він зазвичай читав упевнено й переконливо) про те, що Гемінгвею далеко було до Твена, а майже всій літературі двадцятого століття — далеко до Гемінгвея, він зловив себе на тому, що розказує аудиторії: Татусь не писав роману про собак, але якби прожив довше, то, безумовно, написав би.

— Щось поживніше за «Марлі та я», — сказав він і розсміявся — весело й лячно.

А повернувшись до дошки спиною, побачив, що на нього дивляться двадцять дві пари очей, і в усіх них читалися різні співвідношення занепокоєності, спантеличеності й веселощів. До нього долинув шепіт, виразний, як стукіт старечого серця — для вух божевільного оповідача у По: «У Сміті їде стріха».

Стріха у Сміті ще не їхала, принаймні поки що, але сумнівів у тому, що вона *загрозувала* з'їхати, не залишалось.

«Я відмовляюся, — подумав він. — Відмовляюся, відмовляюся». І усвідомив (на свій власний жах), що насправді бурмоче собі під ніс.

Це почув малий Гендерсон у першому ряду.

— Містере Сміт? — Вагання. — Сер? З вами все гаразд?

— Так, — відповів він. — Ні. Вірус підчепив. Чи комаха якась вкусила. — А сам подумав: «Золотий жук По», — і ледве стримався, щоб не захихотіти смішком схибнутого. — Лекцію скінчено. Ідіть собі, гуляйте.

І, коли всі кинулися до дверей, він зібрав рештки самовладання й гукнув:

— Наступного тижня Реймонд Карвер! Не забудьте! «Звідки я дзвоню».

І подумав: «А що ще є від Реймонда Карвера в різносвітті Уру? Чи є такий світ... чи дюжина, чи тисяча... де він покинув курити, дожив до сімдесяти й написав ще книжок із шість?»

Він сів за стіл, потягся до портфеля з рожевим «Кіндлом» усередині, але відсмикнув руку. Потягся знов, і знов зупинився, і застогнав. То був наче наркотик. Чи сексуальна одержимість. А це навіяло згадку про Еллен Сілверман, хоча він про неї ні разу не подумав, відколи відкрив для себе приховані меню «Кіндла». Уперше з того часу, як Еллен пішла, він геть-чисто перестав про неї думати.

Яка іронія, чи не так? Тепер я читаю з екрана, Еллен, і не можу спитися.

— Я відмовляюся витратити решту свого дня на те, щоб витріщатися в цю штуку, — сказав він, — і я відмовляюся божеволіти. Відмовляюся дивитись і відмовляюся божеволіти. Дивитися чи божеволіти. І те, і те відмовляюся. Я...

Але рожевий «Кіндл» лежав у нього в руці! Він витяг його в той час, коли заперечував його владу над собою! Коли він це зробив? І чи він справді мав намір сидіти тут, у порожній аудиторії, і з захватом вдивляться у «Кіндл»?

— Містере Сміт?

Той голос так його перелякав, що він упустив «Кіндл» на стіл. Одразу ж підхопив і оглянув з усіх боків, злякавшись, що пристрій міг розбитись. Але з ним усе було гаразд. Дякувати Богу.

— Я не хотів вас налякати. — То був малий Гендерсон. Він зі стривоженим виглядом стояв у дверях. Це не надто здивувало Веслі. «Якби я зараз сам себе побачив, то теж би стривожився».

— Ой, ви мене не налякали, — відповів Веслі. Ця явна брехня так його насмішила, що він мало не захихотів. Довелося затуляти рота долонею, щоб себе втримати.

— Що з вами? — Малий Гендерсон зробив крок і опинився в аудиторії. — Вас не муха вкусила. На вірус теж не дуже схоже. У вас такий жахливий вигляд. Вам хтось щось погане повідомив чи що?

Веслі хотів був сказати йому, щоб не ліз у чужі справи, не сунув носа до чужого проса, брав ноги в руки і чухав звідси, але потім ота налякана

частка його «я», що тремтіла від страху в найдальшому куточку розуму, наполягаючи на тому, що рожевий «Кіндл» — це розіграш чи початковий хід у якомусь ретельно спланованому шахрайстві, вирішила перестати ховатися й почати діяти.

«Якщо ти справді відмовляєшся божеволіти, то роби вже щось, — сказала та частка. — Що скажеш?»

— Містере Гендерсон, як ваше ім'я? Геть із голови вилетіло.

Малий усміхнувся. Усмішка була приємна, та очі все ще дивилися стурбовано.

— Роберт, сер. Роббі.

— Так, Роббі. А я Вес. Хочу тобі щось показати. Або ти нічого не побачиш — а це означатиме, що в мене галюцинації і, найпевніше, нервовий зрив. Або ти побачиш щось таке, від чого в тебе зірве дах повністю. Ходімо до мене в кабінет.

Коли вони перетинали двір Муру, Гендерсон намагався розпитувати. Веслі тільки відмахувався, проте в душі радів, що Роббі Гендерсон повернувся, й відчував полегшення від того, що налякана частка його свідомості взяла на себе ініціативу й висловилася. «Кіндл» уже не здавався йому таким лячним — таким *небезпечним*, — як упродовж усього того часу, відколи він знайшов приховані меню. У якому-небудь романі Роббі Гендерсон би не побачив нічого, і протагоніст би вирішив, що він втрачає розум. Чи вже втратив. Веслі мало не сподівався на це, бо...

«Бо я хочу, щоб це була галюцинація. Якщо це так і якщо з допомогою цього молодого чоловіка я це з'ясую, то я впевнений, що зможу уникнути божевілля. А я відмовляюся божеволіти.»

— Містере Сміт, ви розмовляєте самі з собою, — сказав Роббі. — Тобто Весе.

— Вибачте.

— Ви мене трохи лякаєте.

— Та я й сам себе лякаю.

У кабінеті сидів у навушниках Дон Олман — виправляв реферати й співав про жабу-бика Джеремаю¹ голосом, що переходив усі межі немелодійного й заглиблювався в далекі незвідані краї істинно мерзенного. Побачивши Веслі, він вимкнув свій «айпод».

— Я думав, у тебе заняття.

— Я скасував. Це Роберт Гендерсон, мій студент із курсу американської літератури.

— Роббі, — представився Гендерсон, простягаючи руку.

¹ «Jeremiah Was A Bullfrog» («Джеремаю був жабою-биком») — пісня американського рок-гурту «Creedence Clearwater Revival».

— Привіт, Роббі. Я Дон Олман. Один із найменш відомих братів Олманів. Я граю на простій тубі.

Роббі ввічливо розсміявся й потиснув Дону Олману руку. До того моменту Веслі збирався попросити Дона вийти, бо думав, що одного свідка його розумового колапсу буде цілком досить. Утім, можливо, це якраз той рідкісний випадок, коли що більше, то веселіше.

— Може, мені вийти? — спитав Дон.

— Ні, — сказав Веслі. — Залишайся. Хлопці, я вам зараз щось покажу. І якщо ви не побачите нічого там, де я бачу щось, то я з радістю сам піду й здамся в головну психушку штату. — Він відкрив портфель.

— Ого! — вигукнув Роббі. — Рожевий «Кіндл»! Крутяк! Я таких ще не бачив ніколи.

— Того, що я зараз вам покажу, ви теж ніколи не бачили, — сказав Веслі. — Принаймні я думаю, що покажу.

Він під'єднав «Кіндл» до розетки й увімкнув.

Дона переконало «Зібрання творів Вільяма Шекспіра» з Уру номер 17 000. Завантаживши його на Донове прохання (бо в цьому конкретному Урі Шекспір помер у 1620 році замість 1616-го), троє чоловіків виявили дві нові п'єси. Одна називалася «Леді Гемпширу», комедія, яку, схоже, було написано незабаром після «Юлія Цезаря». А друга була трагедією під назвою «Арап у Лондоні», написаною 1619 року. Веслі відкрив її, та потім (трохи неохоче) передав «Кіндл» Дону.

Дон Олман зазвичай багато всміхався і щоки мав — кров з молоком. Але поки він гортав сторінки першої та другої дій «Арапа в Лондоні», його усмішка зів'яла, а обличчя поблідло. Через двадцять хвилин, протягом яких Веслі та Роббі сиділи й мовчки дивилися на нього, він відсунув «Кіндл» назад до Веслі. Кінчиками пальців відштовхнув, наче зовсім не хотів його торкатися.

— Ну? — нетерпеливився Веслі. — Яким буде вердикт?

— Це може бути імітацією, — сказав Дон, — і, звісно, в усі часи були вчені, які стверджували, що п'єси Шекспіра написав не Шекспір. Були прихильники Крістофера Марло.... Френсіса Бекона... навіть графа Дарбі...

— Ага, а Джеймс Фрей написав «Макбета», — сказав Веслі. — А що ти думаєш?

— Я думаю, це може бути автентичний Віллі, — відповів Дон. Голос його звучав так, наче він зараз розплачеться. Чи розсміється. Або те й те одночасно. — Я думаю, це надто ретельно виконано як на розіграш. Та й якщо це містифікація, я гадки не маю, як вона зроблена. — Він потягся пальцем до «Кіндла», легенько його торкнувся, потім відсунув. — Мені треба уважніше вивчити обидві п'єси, мати інші твори напохваті для довідки, щоб більше ясності було, але... тут є його *ритм*.

Роббі Гендерсон, як виявилось, прочитав майже всі детективні й пригодницькі романи Джона Д. Макдоналда. У переліку його творів, що знайшлися в Урі номер 2 171 753, він відкрив сімнадцять романів «циклу про Дейва Гігінса». І в кожній назві фігурував якийсь колір.

— Так і має бути, — підтвердив Роббі, — але назви всі якісь неправильні. І героя циклу Джона Де звали Тревісом Макгі, а не Дейвом Гігінсом.

Веслі завантажив роман під назвою «Синій плач», полегшивши свою кредитку ще на \$4,50, і посунув «Кіндл» до Роббі, коли завантажена книжка вже опинилася в бібліотеці «Кіндла», що дедалі більше розросталася. Поки Роббі читав (спершу спочатку, потім перескакуючи через уривки), Дон пішов у головний офіс і повернувся з трьома порціями кави. Перш ніж умотитися за своїм столом, він повісив на дверях табличку «НАРАДА. НЕ ТУРБУВАТИ», якою вони користувалися вкрай рідко.

Роббі підвів погляд від електронної книжки, блідий, наче Дон після того, як пірнув з головою в ненаписану п'єсу Шекспіра про африканського принца, якого привезли до Лондона, закутого в ланцюги.

— Це дуже схоже на роман про Тревіса Макгі, який називається «Блідо-сірий означає провину», — сказав він. — Тільки Тревіс Макгі живе у Форт-Лодердейлі, а цей Гігінс — у Сарасоті. У Макгі друг, його звати Меер, а в Гігінса подруга, Сара... — Він на секунду схилився над «Кіндлом». — Сара Меер. — Він подивився на Веслі такими великими очима, що видно було всі білки довкола райдужок. — Господи, і що, цих... цих інших світів *десять мільйонів*?

— Десять мільйонів чотириста тисяч із хвостиком, якщо вірити меню «УР: КНИЖКИ», — відповів Веслі. — І щоб уважно перечитати все, що написав навіть один автор, Роббі, знадобиться більше років, ніж тобі лишилося жити.

— Я можу й сьогодні вмерти, — тихо промовив Роббі Гендерсон. — Мене від цієї штуки може інфаркт на фіг ухопити. — Раптом він узяв пінопілістироловий стаканчик і вихилив майже всю каву, хоча вона ще парувала.

А от Веслі вже почувався майже нормально, знову став сам свій. Однак на зміну страху перед божевіллям прийшла сила-силенна запитань. Та тільки одне здавалося суттєвим.

— Що мені тепер робити?

— Почнімо з того, — мовив Дон, — що ця величезна таємниця має лишитися між нами трьома. — Він повернувся обличчям до Роббі. — Ти вмієш берегти таємницю? Скажи «ні», і мені доведеться тебе вбити.

— Вмію. Але, Весе, як щодо тих людей, які цей «Кіндл» вам надіслали? Вони вміють зберігати секрети? І чи *стануть*?

— Звідки я можу знати, якщо не знаю навіть, хто вони такі?

— Якою карткою ви розраховувалися, коли замовили цю рожеву крихітку?

— «Мастеркард». Я тільки нею останнім часом і користуюся.

Роббі показав на комп'ютер кафедри англійської, яким Веслі й Дон користувалися спільно.

— Зайдіть в інтернет і подивіться свій рахунок. Якщо ці... ці Ур-книжки... прийшли з «Амазону», я дуже здивуюся.

— А звідки ще вони могли прийти? — спитав Веслі. — Це ж їхній гаджет, вони й книжки до нього продають. А ще його прислали в амазонівській коробці. На ній був смайлик.

— А хіба вони продають гаджети неоновро-рожевого кольору? — спитав Роббі.

— Оце ні.

— Чувак, перевір свій рахунок.

Поки старенький кабінетний комп'ютер роздумував, Веслі нетерпляче барабанив пальцями по килимку для миші. Потім сів, випроставши спину, і став читати.

— Ну? — не терпілося Дону. — Ділися.

— Якщо вірити тому, що тут написано, — сказав Веслі, — то остання покупка на моїй картці — спортивна куртка з крамниці чоловічого одягу. Тиждень тому. І жодних завантажених книжок.

— Навіть тих, які ти купив звичайним способом? «Старий і море», «Дорога змін»?

— Нема.

— А за сам «Кіндл» зняло гроші? — поцікавився Роббі.

Веслі прокрутив трохи назад.

— Нічого... нічого... ніч... Стоп, ось воно... — Він нахилився вперед і ледь не тижнувся носом в екран. — А хай мені чорт.

— Що там? — одночасно промовили Дон і Роббі.

— Пише, що мою покупку скасували. «Неправильний номер кредитної картки». — Він задумався. — Таке могло бути. Я вічно плутаю дві цифри, часом навіть коли клята картка лежить біля клавіатури. Я трохи дислексик.

— Але замовлення все одно пройшло, — задумливо промовив Дон. — Якось... для когось. Кудись. А в якому Урі зараз ми? Що з цього виводу каже «Кіндл»? Нагадай мені.

Веслі відкрив необхідне меню й прочитав номер — 117 586.

— Точно — це той Ур, звідки з'явився цей «Кіндл». У *тому* Урі номер «Мастеркард», який ти дав, правильний для Веслі Сміта, який існує там.

— Які взагалі шанси, що могло статися щось подібне? — спитав Роббі.

— Не знаю, — відповів Дон, — але, ймовірно, ще менші, ніж одна чотиримільйонна до одного.

Веслі відкрив рота, щоб щось сказати, але його перервала автоматна черга стукоту у двері. Усі аж підскачили. А Дон Олман навіть тихо скрикнув.

— Хто там? — спитав Веслі, хапаючи «Кіндл» і притискаючи до грудей, наче хотів захистити.

— Вахтер, — відповів голос на тому боці дверей. — Ви там додому збираєтеся чи як? Уже майже сьома, вхідні двері замкнуті треба.

4. Архів новин

Вони не закінчили, навіть близько. Ще ні. Особливо хотів продовжувати Веслі. Хоча за багато днів йому жодного разу не вдалося поспати довше, ніж три години поспіль, він почувався бадьорим і енергійним. Вони з Роббі рушили пішки до його помешкання, а Дон пішов додому, щоб допомогти дружині повклати хлопців спати. Успішно з цим упоравшись, він мав до них долучитися вдома у Веслі, де сеанс розширення свідомості продовжиться. Веслі пообіцяв замовити їжу.

— Добре, — сказав Дон, — але будь уважний та обережний. Уркитайське їдло просто не таке, як треба, на смак, а щодо німецького китайського, то ти знаєш, як кажуть: уже через годину ти голодний і хочеш влади.

На власний подив, Веслі навіть засміявся.

— То ось як виглядає житло викладача англійської, — зацікавлено роззираючись навколо, промовив Роббі. — Ого, скільки книжок. Клас, мені подобається.

— Добре, — сказав Веслі. — Я їх позичаю, але тільки тим, хто повертає. Не забувай про це.

— Не забуду. Мої батьки ніколи не були, ну, фанатами читання. Кілька журналів, кілька книжок про дієти, один-два посібники з самовдосконалення... от і все. І я міг бути таким самим. Якби не ви. Робив би собі з мозку відбивну на футбольному полі, а попереду мені б не світило нічого — ну, може, був би вчителем фізвиху в окрузі Джайлс. Це в Теннесі. Ї-хо¹!

Веслі це розчулило. Може, тому, що надто вже багато емоційних вигорів останнім часом його підхоплювало.

— Дякую, але пам'ятай, що добре гучне «Ї-хо» — не так уже й погано. Це частина твого походження, між іншим. І обидві частини рівноцінні.

Він згадав, як Еллен видерла «Порятунок» у нього з рук і швиргнула через усю кімнату. А чому? Бо ненавиділа книжки? Ні. Тому, що він

¹ Захоплений вигук американських ковбоїв.

не слухав її, коли вона його потребувала. Чи ж не Фріц Ляйбер, великий автор фентезі й наукової фантастики, назвав книжку «коханкою гуманітарія»? А коли Еллен його потребувала, чи не тішився він в обіймах іншої своєї коханки, тієї, яка нічого не вимагала (крім великого словникового запасу) і завжди його приймала таким, як є?

— Весе, а які ще були пункти в меню «УР: ФУНКЦІЇ»?

Веслі не одразу збагнув, про що питає малий. Та потім згадав, що там справді було декілька інших пунктів. Він так зациквився на підменю «КНИЖКИ», що інші два геть із голови вилетіли.

— Зараз побачимо, — і він увімкнув «Кіндл». Щоразу, як він це робив, очікував, що меню «ЕКСПЕРИМЕНТ» чи «УР: ФУНКЦІЇ» щезне (таке запросто могло статися в якій-небудь серії «Зони сутінків»), але вони незмінно були на місці.

— «Ур: архів новин» та «Ур: локальний», — прочитав Роббі. — Хах. «Ур: локальний» на стадії розробки. Будьте обережні, штрафи за порушення ПДР подвійні.

— Що?

— Не зважайте, це я так дуркую. Спробуйте зайти в архів новин.

Веслі вибрав цей пункт. Екран спорожнів. А за кілька секунд з'явилося повідомлення.

ВІТАЄМО В АРХІВІ НОВИН
НАРАЗІ Є ДОСТУП ЛИШЕ ДО «NEW YORK TIMES»
ВАША ЦІНА — \$1,00/4 ЗАВАНТАЖЕННЯ
\$10/50 ЗАВАНТАЖЕНЬ
\$100/800 ЗАВАНТАЖЕНЬ
ВИБІР КУРСОРОМ
КОШТИ БУДЕ ЗНЯТО З ВАШОГО РАХУНКУ

Веслі подивився на Роббі, але той лише плечима знизав.

— Я не можу вам казати, що робити, але якби з моєї картки нічого не знімало — у цьому світі принаймні, — то я б витратив сотню.

Веслі подумав, що хлопець має рацію, хоча цікаво стало, які б думки навідали іншого Веслі, його двійника, якщо такий десь існує, коли б він відкрив свій наступний рахунок за картою «Мастеркард». Він виділив рядок \$100/800 і стукнув пальцем по кнопці «Вибрати». Цього разу «Закони парадоксу» не показалися. Натомість у новому повідомленні його попросили ВИБРАТИ ДАТУ Й УР. ЗАПОВНИТИ ВІДПОВІДНІ ПОЛЯ.

— Давай ти, — і він штовхнув «Кіндл» поверхнею кухонного столу до Роббі. Робити це ставало дедалі легше, і він зрадив. Одержимість тим, щоб тримати «Кіндл» лише в своїх руках, була непотрібним, хоч і зрозумілим ускладненням.

Роббі трохи подумав, а потім увів «21 січня 2009». У полі «Ур» він вибрав значення 1 000 000.

— Ур номер один мільйон, — сказав він. — Чому ні? — І натиснув кнопку.

Екран спорожнів, а потім показав повідомлення «ПРИЄМНОГО ЧИТАННЯ!» Уже за мить з'явилася перша сторінка газети «Нью-Йорк Таймс». Вони поскилилися над екраном, читали мовчки, аж поки в двері не постукали.

— Це, напевно, Дон, — сказав Веслі. — Впущу його.

Роббі Гендерсон не відповів. Він був приголомшений.

— Надворі вже такий дубак, — заходячи, сказав Дон. — Вітер усе листя змітає з... — І тут він помітив вираз обличчя Веслі. — Що таке? Чи краще сказати, що тепер?

— Зайди, й сам побачиш, — відповів Веслі.

Дон переступив через поріг кабінету-бібліотеки Веслі, усі стіни якого обступали стелажі з книжками. Роббі досі схилився над «Кіндлом». Малий підвів погляд і розвернув екран так, щоб його міг бачити Дон. На місці фотографій там були порожні квадратики з текстом «Зображення недоступне», але заголовок великими чорними літерами проголошував «ТЕПЕР ЇЇ ЧЕРГА». А нижче, в підзаголовку: «Гілларі Клінтон приймає присягу й стає 44-м президентом».

— Схоже, що вона все-таки перемогла, — сказав Веслі. — Хоча б у мільйонному Урі.

— А гляньте, кого вона змінила на посаді, — і Роббі вказав на ім'я. Альберт Арнольд Гор.

Через годину, коли задзеленчав дверний дзвоник, вони не підскочили, мов ужалені, а радше озирнулися, мов люди, яких розбудили від сну. Веслі спустився вниз і заплатив розвізнику, який прибув із піцою від «Гаррі» й упаковкою з шести бляшанок «Пепсі». Поїли вони за кухонним столом, над «Кіндлом», не розгинаючись. Веслі змолотив три шматки (особистий рекорд), не усвідомлюючи, що він узагалі їсть.

Усі вісімсот можливих завантажень вони не використали й близько, але за наступні чотири години проглянули стільки історій, що розболілися голови. У Веслі було таке відчуття, ніби в нього болить *свідомість*. Інші двоє виглядали майже однаково: бліді щоки, іскристі очі в запалих обведених темними колами очницях, розкуйовджене волосся, — і завдяки цьому він відчув, що не самотній. Заирнути бодай в одну альтернативну реальність — і то досить важко, а тут їх було понад десять мільйонів, і хоча більшість були схожі, та жодної ідентичної не виявилось.

Інавгурація сорок четвертого президента Сполучених Штатів була тільки одним прикладом, але показовим. Перед тим як утомитись і ру-

шити далі, вони пошукали цю подію в двох дюжинах різних Урів. Сімнадцять перших сторінок від 21 січня 2009 року проголошували Гілларі Клінтон новим президентом. У чотирнадцяти з них її віце-президентом був Білл Річардсон із Нью-Мехіко. У двох — Джо Байден. А в одному то був сенатор, про котрого ніхто з них не чув: Лінвуд Спек із Нью-Джерсі.

— Він завжди відмовляється від віце-президентства, коли хтось інший здобуває найвищу посаду, — сказав Дон.

— Хто завжди відмовляється? — спитав Роббі. — Обама?

— Ага. Йому завжди пропонують, та він завжди каже «ні».

— Така вдача, — сказав Веслі. — Події змінюють одна одну, а характер лишається незмінним.

— Але певності в цьому нема, — зауважив Дон. — У нас лише мізерний приклад порівняно з... ну... — Він кволо засміявся. — Ну ви розумієте, з усім цим. З усіма світами Ур.

Барака Обаму обрали в шістьох Урах. В одному, проте, президентом став Мітт Ромні, а посаду віце-президента обійняв Джон Маккейн. У тому Урі Ромні змагався за крісло з Обамою, але останній зійшов із дистанції після того, як Гілларі загинула в аварії гелікоптера, коли кампанія вже наближалася до кінця.

Про Сару Пейлін ніде не було ані згадки. Але Веслі це не здивувало. Він подумав, що наткнутися на неї для них було б радше справою випадку, а не ймовірності. І не лише тому, що Мітт Ромні фігурував як кандидат від республіканської партії частіше, ніж Джон Маккейн. Пейлін завжди була аутсайдером, конячкою з невеликими шансами на перемогу, тією, на яку ніхто ніколи не чекав.

Роббі хотів пошукати «Ред Сокс». На думку Веслі, то було марнування часу, але на бік малого став Дон, тож довелося Веслі погодитися. Вони вдвох переглянули спортивні сторінки за жовтень у десяти різних Урах, підключаючись до дат у проміжку від 1918 до 2009 року.

— Це сумно, — промовив Роббі після десятої спроби. І Дон Олман із ним погодився.

— Чому? — спитав Веслі. — Вони багато разів виграють чемпіонат.

— А це означає, що нема ніякого Прокляття, — сказав Дон. — І це трохи нудно.

— Що за прокляття? — Веслі був заінтригований.

Дон розкрив рота, щоб пояснити, та потім лише зітхнув.

— Не зважай, — мовив він. — Довго пояснювати, та й ти все одно не зрозумієш.

— Будь оптимістом, — порадив йому Роббі. — «Бомбери» присутні завжди, а значить, це не *стовідсоткове* везіння.

— Ага, — понуро кивнув Дон. — Срані «Янки». Військово-промисловий комплекс спортивного світу.

— Ну таке. Хтось хоче цей останній шматок?

Дон і Веслі похитали головами. Запхавши його до рота й проковтнувши, Роббі сказав:

— Ану гляньте ще одне. Ур 4 121 989. Це мій день народження. Має пощастити.

Ось тільки вийшло зовсім навпаки. Коли Веслі вибрав запропонований Ур і додав дату — 20 січня 1973 року (не зовсім навмання), то замість «ПРИЄМНОГО ЧИТАННЯ» з'явилося таке: «У ЦЬОМУ УРІ ПІСЛЯ 19 ЛИСТОПАДА 1962 РОКУ НЕМАЄ ГАЗЕТИ «ТАЙМС»».

Веслі затулив долонею рота.

— О Боже милосердний.

— Що? — спитав Роббі. — Що таке?

— Здається, я знаю, — сказав Дон і спробував забрати рожевий «Кіндл».

Веслі, здогадуючись, що він зблід (але не так сильно, як усередині), накрив Донову руку долонею.

— Ні. Навряд чи я зможу це витримати.

— Витримати *що*? — Роббі мало не кричав.

— Ви хіба не проходили Карибську кризу в курсі історії США двадцятого століття? — спитав Дон. — Чи ви ще до неї не дійшли?

— Яку кризу? Це було якось пов'язане з Кастро?

Дон глянув на Веслі.

— Я теж не хочу цього бачити, — сказав він, — але якщо не дізнаюся, то вночі не засну.

— Добре, — мовив Веслі, а сам подумав (і вже не вперше), що істинна погибель для людського духу — не лють, а допитливість. — Але доведеться тобі дивитися самому. У мене руки надто сильно тремтять.

Дон заповнив поля для 19 листопада 1962 року. «Кіндл» побажав йому приємного читання, але він не зміг ним насолоджуватись. І ніхто не зміг. Заголовки були рязучі й велетенські:

КІЛЬКІСТЬ ЖЕРТВ У НЬЮ-ЙОРКУ
ЗРОСЛА ДО 6 МІЛЬЙОНІВ
РАДІАЦІЯ СПУСТОШИЛА МАНГЕТТЕН
РОСІЮ СТЕРТО З ЛИЦЯ ЗЕМЛІ
ВТРАТИ В ЄВРОПІ ТА АЗІЇ «НЕЗЛІЧЕННІ»
КИТАЙ ЗАПУСКАЄ 40 МБР¹

— Вимкни, — слабким голосом, наче його нудило, проказав Роббі. — Це як у тій пісні — «я більше не хочу це бачити».

¹ Міжконтинентальні балістичні ракети.

— Хлопці, будьте ж оптимістами, — втрутився Дон. — Схоже на те, що в більшості Урів ми уникли смерті. Включно з нашим Уром. — Але його голос зрадницьки тремтів.

— Роббі правий, — сказав Веслі. Він побачив, що останнє число «Нью-Йорк Таймс» в Урі 4 121 989 складається всього з трьох сторінок і в кожній статті була смерть. — Вимкни. Я вже шкодую, що взагалі цей чортів «Кіндл» до рук узяв.

— Тепер уже запізно, — сказав Роббі. І як же він був правий.

Вони разом спустилися сходами й стали на хіднику перед будинком Веслі. Мейн-стрит була практично порожня. Вітер стогнав під дахами будівель і шурхотів на тротуарах пізньоосіннім листям. Трійця п'яних студентів наспотички брела до гуртожитку, виспівуючи щось віддалено схоже на «Райське місто»¹.

— Я не можу тобі вказувати, що робити... це ж твій гаджет... але якби він був мій, я б його здихався, — порадив Дон. — Він тебе засмокче.

Веслі подумав, чи не сказати йому, що його вже засмоктало, але вирішив промовчати.

— Ми поговоримо про це завтра.

— Не-а, — сказав Дон. — Я везу дружину й дітей у Френкфорт на дивовижні триденні вихідні у тестя й тещі. Замість мене заняття проведе Сюзі Монтанеро. Та й після сьогоднішнього нашого «семінару» я залюбки кудись змиюся. Роббі, підкинути тебе кудись?

— Дякую, але не треба. Я знімаю квартиру з двома хлопцями, це за два квартали звідси. Над «У Сюзен і Нен».

— Хіба там не гамірно? — спитав Веслі. «У Сюзен і Нен» — так називалося місцеве кафе, що відчинялося о шостій ранку і працювало щодня.

— Та я сплю як убитий, майже ніколи нічого не чую. — Роббі саянув усмішкою. — А ще там ціна за оренду не кусається.

— Слушно. Добраніч, хлопці. — Дон рушив до свого «Терсела», та потім розвернувся. — Хочу ще малих поцілувати, перед тим як лягати. Може, це мені допоможе заснути. Та остання історія... — Він похитав головою. — Мені вона була явно зайва. Без образ, Роббі, але засунь свій день народження собі в дупу.

Вони дивились, як віддаляються його задні фари, аж поки взагалі не зникли з поля зору, і Роббі задумливо промовив:

— Ніхто й ніколи не казав мені засунути мій день народження в дупу. Це по-перше.

¹ «Paradise City» — пісня американського рок-гурту «Guns N'Roses».

— Я впевнений, він не хотів тебе образити. І щодо «Кіндла» він, швидше за все, правий. Цей пристрій захоплює — навіть занадто, — але з практичного погляду користі від нього нуль.

Роббі вирячився на нього широко розплющеними очима.

— Ви хочете сказати, що доступ до тисяч не відомих досі романів від великих майстрів слова — це «нуль користі»? Нічосі. Що ви за викладач англійської?

Що дотепного сказати у відповідь, Веслі не знав. А надто тому, що розумів: попри пізню годину, він перед сном ще прочитає «Псів Кортланда».

— До того ж, — не вгавав Роббі, — користь із нього може бути. Можете роздрукувати якусь із тих книжок і надіслати її видавцеві. Не думали про це? Ну, підписати своїм ім'ям. Стати наступним великим цабе. Вас назвуть спадкоємцем Воннегута, Рота чи ще там когось.

Ідея була приваблива, особливо якщо згадати писульки, які лежали у Веслі в портфелі. Але він похитав головою.

— Це, мабуть, буде порушенням Законів парадоксу... не знаю, що воно таке. Але головне, що такий учинок поступово мене з'їсть. Як кислота. Зсередини. — Він повагався, бо не хотів, щоб його вважали святенником, але хотів висловити те, що, за відчуттями, було причиною відмовитися від такого. — Мені було б соромно.

Малий усміхнувся.

— Весе, ви класний чувак. — Вони вже прямували в бік помешкання Роббі. Листя шурхотіло під їхніми ногами, крізь гнані вітром хмари вгорі плив місяць-серпик.

— Думаєш?

— Так. І тренер Сілверман такої думки.

Веслі від подиву аж на місці став.

— Що ти знаєш про мене і тренера Сілверман?

— Особисто я? Нічого. Але ви, певно, знаєте, що Джозі грає в команді. Джозі Квінн із нашого курсу.

— Так, я знаю Джозі. — Та, яка говорила тоном лагідного антрополога, коли вони обговорювали «Кіндл». І так, він знав, що вона одна з «Сурикаток», хоч і сидить вічно на лаві запасних і в гру її кличуть лише тоді, коли в команді вже повна дупа.

— Джозі каже, що тренерка була дуже сумна відтоді, як ви розбіглись. І вічно сердита. Ганяє їх так, що аж гай гуде. А одну дівчину взагалі з команди викинула.

— Ту Дісон вона вигнала ще до того, як ми розійшлись. — А сам подумав: «В принципі, це одна з причин, чому розійшлись». — Е-е... то про нас що, вся команда в курсі?

Роббі Гендерсон глянув на нього, як на людину несповна розуму.

— Якщо знає Джозі, знають усі.

— Звідки? — Еллен би їм не стала розказувати. Посвячувати команду в подробиці свого особистого життя — це не по-тренерському.

— А звідки жінки все знають? Просто знають, та й годі.

— Роббі, між тобою і Джозі Квінн щось є?

— Ми рухаємося в цьому напрямку. Добраніч, Весе. Я завтра проплю, бо в п'ятницю немає пар, але якщо зайдете до «Сюзен і Нен» на обід, то підніміться й постукайте до мене у двері.

— Може, й зайду, — сказав Веслі. — Добраніч, Роббі. Дякую, що був одним із «Трьох комедіантів»¹.

— Я б сказав «був тільки радий», але над цим треба ще як слід подумати.

Замість читати по поверненні ур-Гемінгвея, Веслі поклав «Кіндл» у портфель. Потім витяг звідти майже порожній блокнот у палітурці й провів рукою по його красивій поверхні. «Щоб записував ідеї для книжок», — сказала тоді Еллен. І, напевно, то був коштовний подарунок. Шкода, що йому судилося стати сміттям.

«Але я міг би написати книжку, — вперто подумав він. — Те, що в жодному Урі моїх книжок не знайшлося, не означає, що я не можу написати тут».

То була правда. Він міг стати Сарою Пейлін американської літератури. Бо часом конячки, на яких ніхто не поставив, приходять першими.

На краще це чи на гірше.

Він роздягнувся, почистив зуби, потім зателефонував на кафедру англійської й попросив скасувати своє єдине ранішнє заняття.

— Дякую, Мерилін. Вибач, що навантажую, але, здається, грип мене здолав. — Він непереконливо покашляв і поклав трубку.

Веслі думав, що лежатиме без сну годинами й розмірковуватиме про всі ті інші світи, але в темряві вони видавалися так само нереалістичними, мов актори, котрих бачиш на екрані в кіно. Ті там, угорі, були велетенськими (а інколи й прекрасними), та однаково лишалися тільки грою світла й тіні. Може, й світи Уру були такими теж.

Що здавалося реальним о тій порі далеко за північ, то це голос вітру, прекрасний голос вітру за вікном, що розповідав казки про Теннесі, де побував раніше того вечора. Він заколисав Веслі, і той заснув. Спав міцно, довго і без сновидінь, а коли прокинувся, побачив, що кімнату заливає сонячне світло. Уперше відтоді, як сам навчався на бакалавраті, він проспав майже до одинадцятої ранку.

¹ «Три комедіанти» — трійця акторів, що знімалися в комедійних короткометражних фільмах у середині ХХ ст. Їхньою візитівкою були буфонада й грубий фарс.

5. Ур: локальний (на стадії розробки)

Він довго стояв під гарячим душем. Поголився, вдягнувся й вирішив сходити до «Сюзен і Нен» або на пізній сніданок, або на ранній обід (залежно від того, що привабливіше виглядатиме в меню). Що ж до Роббі, то Веслі вирішив — хай малий спить. Після обіду йому ще тренуватися з рештою безталанної футбольної команди. Авжеж, він заслуговував на те, щоб довше поспати. Йому спало на думку, що, зайнявши столик біля вікна, він зможе провести поглядом автобус кафедри спорту, коли дівчата поїдуть на свій турнір за вісімдесят миль звідси. Він помахав рукою. Еллен його побачити не зможе, але він однаково помахав.

Він узяв портфель без жодної зайвої про це думки.

Веслі замовив собі «Сексі-омлет Сюзен» (цибуля, перець, сир моцарела), бекон окремо, а ще каву та сік. Коли молоденька офіціантка принесла йому їжу, він уже витяг «Кіндл» із портфеля й читав «Псів Кортланда». Так, то, безперечно, був Гемінгвей. І дуже крутий роман.

— У вас «Кіндл», так? — поцікавилася офіціантка. — Мені теж подарували на Різдво, суперська штука. Читаю на ньому всі книжки Джоді Піколт.

— Ну, може, й не всі, — сказав Веслі.

— Це як?

— Вона вже, мабуть, устигла нову написати. Ось що я мав на увазі.

— А Джеймс Паттерсон наклепав нову за сьогоднішній ранок, зразу як з ліжка встав! — і з цими словами вона, підсміюючись, пішла.

Поки вони розмовляли, Веслі натиснув на кнопку «Головне меню», щоб сховати роман ур-Гемінгвея. Бо почувався винним за те, що читав? Бо офіціантка могла попросити подивитись і перелякано заверещати: «Це не справжній Гемінгвей!»? Сміх, та й годі. Та саме лише володіння рожевим «Кіндлом» змушувало його почуватися злодієм. Бо, зрештою, то був не його пристрій, а те, що він на нього завантажив, теж йому не належало насправді, бо не він за ті файли платив.

«Може, й ніхто не платив», — подумав він, сам цьому не вірячи. На його переконання, універсальною істиною життя було те, що рано чи пізно комусь усе-таки платити доводиться.

Нічого сексуального в тій яєчні не було, але смакувала вона добре. Замість повертатися до Кортланда та його зимових собак, він відкрив меню УР. Там лишалася одна функція, якої він ще не дослідив. «Ур: локальний». Те, що перебувало *на стадії розробки*. Що там про неї сказав напередодні ввечері Роббі? *Будьте обережні, штрафи за порушення ПДР подвійні*. Розумний малий, і міг би бути ще розумнішим, якби собі мозок не вибивав у безглуздій грі у футбол третього дивізіону. Усміхаючись,

Веслі виділив пункт «УР: ЛОКАЛЬНИЙ» і натиснув на кнопку «Вибрати». І вискочило таке повідомлення:

ДОСТУП ДО ПОТОЧНОГО ЛОКАЛЬНОГО УР-ДЖЕРЕЛА? ТАК/НІ

Веслі вибрав «Так». «Кіндл» іще трохи подумав, а тоді вивісив нове повідомлення:

ПОТОЧНЕ ЛОКАЛЬНЕ УР-ДЖЕРЕЛО — «ЕХО» МУРА
ДОСТУП? ТАК/НІ

Веслі поміркував над запитанням, доїдаючи смужку бекону. «Ехом» називалася провінційна газетка, де писали про гаражні розпродажі, місцеві спортивні матчі та містечкову політику. Жителі Мура, на думку Веслі, може, й пробігали ці статті очима, але купували газету виключно заради некрологів і поліцейської хроніки. Усі любили бути в курсі того, хто з сусідів помер чи заgrimів у буцегарню. Шукати Мур, штат Кентуккі, в 10,4 мільйона Урів здавалося досить-таки нудним задумом, але чом би й ні? Хіба він не намагався вбити час, розтягуючи снідання, щоб дочекатися, коли повз кафе проїде автобус із баскетболістками?

— Сумно, але правда, — сказав він і виділив кнопку «Так». Після цього вигулькнуло повідомлення, схоже на те, яке він уже бачив: «Ур Локальний захищено всіма чинними законами парадоксу. Ви погоджуєтесь? Так/Ні».

Оце вже було дивно. Архів «Нью-Йорк Таймс», отже, не було захищено цими Законами парадоксу — хтозна, що воно таке, — а їхня убога місцева газетка перебувала під їхнім захистом? То було безглуздо, але жодної шкоди наче завдати не могло. Веслі знизав плечима й натиснув «Так».

ВІТАЄМО В ПЕРЕДАРХІВІ «ЕХА»
ВАША ЦІНА — \$40,00/4 ЗАВАНТАЖЕННЯ
\$350,00/10 ЗАВАНТАЖЕНЬ
\$2500,00/100 ЗАВАНТАЖЕНЬ

Веслі поклав виделку на стіл і сів рівно, насупившись на екран. Місцева газетка не лише підпадала під захист законів парадоксу. Вона ще й була збіса дорожчою. Чому? І що таке, трясця його матері, передархів? Для Веслі це саме собою звучало як парадокс. Чи оксюморон.

— Ну, він же на стадії розробки, — мовив він. — Штрафи за порушення ПДР подвійні, то й ціна завантаження, відповідно, теж. Ось і пояснення. А крім того, я за нього однаково не платитиму.

Ні, але його не полишала думка, що одного дня (і то *скоро!*) його змусять оплатити рахунок. Тому він зупинився на середньому варіанті.

Наступний екран був подібний до того, що містив архів «Таймс», але не зовсім. Він просив тільки вибрати дату. Веслі це нагадувало звичайнісінький газетний архів — такий він міг знайти на мікроплівках у тутешній бібліотеці. А якщо так, то чому такі гроші?

Він знизав плечима, ввів дату «5 липня 2008» і натиснув «Вибрати». «Кіндл» відповів миттєво, вивісивши повідомлення:

ЛИШЕ МАЙБУТНІ ДАТИ
СЬОГОДНІ 20 ЛИСТОПАДА 2009

Спочатку він не зрозумів. Та потім дійшло, і зненацька світ навколо заяснів так, немовби якась надприродна істота крутонула ручку реостата, що контролював сонячне світло. І весь шум у кафе: перестук виделок, дзеленчання посуду, рівномірний булькіт розмов, — здався тепер нестерпно гучним.

— Господи, — прошепотів він. — Не дивно, що це так дорого.

Але то вже було занадто. Просто занадто. Він потягнувся пальцем, щоб вимкнути «Кіндл», та раптом почув знадвору крики й підбадьорливі вигуки. Підвів погляд і побачив жовтий автобус із написом «КОЛЕДЖ МУРА, КАФЕДРА СПОРТУ». Чирлідерки¹ й баскетболістки повисовувалися з відчинених вікон, махали, сміялись і кричали щось на зразок «Сурикатки, вперед!» і «Ми найкращі!» Одна молода жінка метляла в повітрі поролоновим великим пальцем. Перехожі на Мейн-стрит широко всміхались і махали у відповідь.

Веслі й собі підняв руку та кволо помахав. Водій автобуса натиснув на клаксон. На задньому борті автобуса тріпотів на вітрі шматок полотна з написом фарбою з балончика: «СУРИКАТКИ РОЗНЕСУТЬ РУПП-АРЕНУ». До свідомості Веслі дійшло, що люди в кафе аплодують. Усе це неначе відбувалося в іншому світі. В іншому Урі.

Коли автобус зник із поля зору, Веслі знову перевів погляд на рожевий «Кіндл». Він прийняв рішення, що все-таки використає принаймні одне зі своїх десяти завантажень. Міські жителі були не надто високої думки про студентський контингент (стандартні стосунки міста й університету, зрештою), але «Сурикаток» вони любили, бо хто ж не любить переможців? Результати турніру, хай навіть він буде й передсезонним, надрукують у понеділковому «Еху», на першій сторінці. Якщо вони виграють, він може купити Еллен подарунок як переможцю, а якщо програють — буде нагода вручити втішний презент.

— Я так чи інакше вийду переможцем, — сказав він і ввів понеділкову дату: 23 листопада 2009 року.

¹ Учасниці команди підтримки.

«Кіндл» думав довго. А потім показав першу сторінку газети.

Дата була понеділковою.

Заголовок — величезними чорними літерами.

Веслі розлив каву й гарячково стягнув «Кіндл» зі столу, коли теплувата рідина вже заливала йому пах.

За чверть години він нервово міряв кроками вітальню в помешканні Роббі Гендерсона, поки сам Роббі (коли Веслі загрюкав у двері, він уже не спав, але досі ходив у футболці й баскетбольних шортах, які правили йому за піжаму) вдвлявся в екран «Кіндла».

— Ми повинні комусь зателефонувати. — Веслі стукав кулаком у розгорнуту долоню, та так сильно, що шкіра на ній почервоніла. — Мусимо подзвонити в поліцію. Ні, стій! Арена! Зателефонуй у «Рупп» і залиш повідомлення, щоб вона мені передзвонила, якнайшвидше! Ні, не так! Надто повільно! Я їй зараз подзвоню. Так і...

— Містере Сміт, заспокойтесь. Тобто Весе.

— Як я можу бути спокійним? Ти що, не бачиш? Чи ти сліпий?

— Бачу, та все одно треба заспокоїтись. Даруйте, що я таке кажу, але, по-моєму, ви злякалися до всирачки, а коли в людей таке, то вони не можуть нормально думати.

— Але...

— Глибоко вдихніть. І нагадайте собі, що, коли вірити цьому, в нас є ще шістьдесят годин.

— Легко тобі казати. Це не *твоя* дівчина буде в тому автобусі, коли він рушить назад до... — Але тут він затнувся, бо це було не так. Джозі Квінн грала в команді, і, за словами Роббі, між ними щось було.

— Пробач, — сказав він. — Я побачив цей заголовок і дуже злякався. Я навіть за сніданок не заплатив, просто побіг сюди. Я знаю, що в мене такий вигляд, наче я намочив штани. І десь так воно і є. Дякувати Богу, що твоїх сусідів зараз тут нема.

— Та мені теж страшно, — зізнався Роббі. І кілька хвилин вони вичали поглядами екран мовчки. «Кіндл» Веслі повідомляв, що понеділковий випуск «Еха» вийде в чорній рамці та з чорним заголовком над нею. Заголовок проголошував:

ТРЕНЕРКА І 7 СТУДЕНТОК ЗАГИНУЛИ
В СТРАШНІЙ АВАРІЇ АВТОБУСА;
ІНШІ 9 У КРИТИЧНОМУ СТАНІ

Статті під ним як такої не було, лише замітка. І навіть у стані стресу Веслі розумів причину. Аварія сталася — ні, тільки *мала статися* — за кілька хвилин до дев'ятої вечора в неділю. Запізно, щоб повідомляти

про якісь деталі, хоча, можливо, якби вони запустили комп'ютер Роббі й зайшли в Інтернет...

І про що це він думає? Інтернет не віщує майбутнього; на це спроможний тільки рожевий «Кіндл».

Його руки занадто трусилися, щоби ввести «24 листопада». Він підштовхнув «Кіндл» до Роббі.

— Давай ти.

Роббі зумів, хоч і з другої спроби. Стаття у вівторковому випуску «Еха» вийшла вже детальнішою, але заголовок жахав ще сильніше, ніж той, що був напередодні:

КІЛЬКІСТЬ ЗАГИБЛИХ ЗРОСЛА ДО 10 МІСТО Й КОЛЕДЖ У ЖАЛОБІ

— То Джозі... — почав Веслі.

— Так, — сказав Роббі. — Виживе в аварії, помре в понеділок. Господи.

Як розповіла Антонія «Тоні» Берелл, одна з «Сурикаток», якій пощастило вижити в страшній недільній автокатастрофі, відбувшись лише синцями та порізами, команда святкувала перемогу, і кубок «Блуграс» переходив з рук у руки. «Ми співали «Ми чемпіони», мабуть, удвадцять, — розказала вона, лежачи на лікарняному ліжку в лікарні міста Боулінг-Грін, куди відвезли більшість уцілілих. — Тренерка повернулася до нас і крикнула, щоб не галасували. Тоді все й сталося».

За словами капітана поліції Мозеса Ардена, автобус їхав трасою 139, Принстон-роуд і був за дві милі на захід від Кадіса, коли в нього врізався позашляховик, за кермом якого сиділа Кенді Раймер із Монтгомері. «Міс Раймер їхала з великою швидкістю по шосе 80, — повідомив капітан Арден, — і вїхала в автобус на перехресті».

Водій автобуса, Герберт Еллісон, 58 років, родом із Мура, вочевидь, останньої миті помітив авто міс Раймер і спробував ухилитися від зіткнення. У зв'язку з цим, а також від удару автобус зїхав у кювет, а там перевернувся й вибухнув.

На цьому стаття не закінчувалася, проте жоден із них не хотів читати далі.

— Гаразд, — мовив Роббі. — Поміркуймо. По-перше, звідки нам знати напевно, що це правда?

— Може, й ні, — погодився Веслі. — Але, Роббі... хіба ми можемо дозволити собі так ризикувати?

— Ні, — відповів йому Роббі. — Мабуть, не можемо. Авжеж, не можемо. Але, Везе, якщо ми подзвонимо в поліцію, нам не повірять. Сам розумієш.

— А ми покажемо їм «Кіндл»! Статтю покажемо! — Але Веслі й самому це здавалося непереконливим. — Добре, от що. Я розкажу Еллен. Хай вона мені не повірить, але затримати автобус на чверть години, може, й погодиться. Чи змінити маршрут, яким планує їхати той Еллісон.

Роббі трохи над цим подумав.

— Ага. Варто спробувати.

З портфеля Веслі витяг телефон. А Роббі знову взявся читати статтю, гортаючи сторінки кнопкою «Далі».

Пролунало два гудки... три... чотири.

Веслі вже готувався надиктувати повідомлення на автовідповідач, коли Еллен узяла трубку.

— Веслі, я не можу з тобою зараз розмовляти. Я думала, ти зрозумів...

— Еллен, послухай...

— ...але якщо ти отримав моє повідомлення, то знаєш, що ми все-таки поговоримо. — На тлі він чув пронизливі, збуджені дівчачі голоси... серед них мала бути й Джозі... та дуже гучну музику.

— Так, я отримав твоє повідомлення, але нам треба поговорити з...

— Ні! — відрізала Еллен. — Не треба. Я не прийматиму від тебе дзвінків у ці вихідні, й не слухатиму повідомлень. — Її голос пом'якшився. — Сонце, кожне нове повідомлення тільки все ускладнюватиме. Для нас.

— Еллен, ти не розумі...

— Бувай, Весе. Я поговорю з тобою наступного тижня. Ти ж бажаєш нам удачі?

— Еллен, *будь ласка!*

— Будемо вважати, що це «так», — сказала вона. — І знаєш що? Здається, ти мені досі небайдужий. Хоч ти й дурник.

І з цими словами її голосу в трубці не стало.

* * *

Палець Веслі завис над кнопкою «Повторний набір», але він зусиллям волі змусив себе не натискати. Це б не допомогло. Еллен затялася, пішла на принцип «буде по-моєму або не буде ніяк». Божевілля, але це так.

— Вона зі мною розмовлятиме тільки за своїм розкладом. Але вона не розуміє, що після вечора неділі в неї не буде розкладу взагалі. Тобі доведеться зателефонувати до міс Квінн.

У його стані ім'я дівчини геть-чисто вивітрилося в нього з пам'яті.

— Джозі подумає, що я хочу її розіграти, — сказав Роббі. — Та й не дивно: будь-яка дівчина, почувши таку історію, тільки так би й подумала. — Він усе ще не відводив погляду від екрана «Кіндла». — А знаєш що? Та баба, яка спричинила аварію — тобто спричинить, — відбудеться переляком. Можу побитися об заклад на твою зарплатню за весь наступний семестр, що вона була п'яна, як останній бомжара.

Але Веслі наче й не чув.

— Скажи Джозі, що Еллен мусить відповісти на мій дзвінок. Хай перекаже їй, що не про наші стосунки мова. Скажи, хай передасть, що це термі...

— Так, — перебив Роббі. — Пригальмує і послухай. Ти слухаєш?

Веслі кивнув, але що він насправді чув найвиразніше, то це шалений стукіт власного серця.

— Пункт перший. Джозі все одно вирішить, що я дурня клею. Пункт другий — вона може подумати, що ми дуркуємо вдвох. Пункт третій — я однаково сумніваюся, що вона піде до тренера Сілверман, враховуючи, що останнім часом та ходить як грозова хмара... а під час командних виїздів, Джозі каже, вона стає ще сердитішою. — Роббі зітхнув. — Ти повинен дещо зрозуміти про Джозі. Вона дуже мила, розумна, дико сексуальна, але й ляклива, мов та мишка. І якраз це мені в ній і подобається.

— Роббі, це, напевно, неабияк позитивно тебе характеризує, але вибачай — мені на це зараз насрати. Ти сказав мені, що це не зарадить. А що може зарадити, ти хоч приблизно уявляєш?

— А це вже пункт чотири. Якщо нам трохи поталанить, то взагалі нікому не доведеться про це розповідати. Воно й добре, бо ніхто не повірить.

— Розпрозор.

— Га?

— Поясни мені, що ти надумав.

— По-перше, нам треба скористатися наступним твоїм завантаженням «Еха».

Роббі ввів у поле дату «25 листопада 2009». Померла інша дівчина, чирлідерка, котра страхітливо обгоріла під час вибуху, і кількість жертв відповідно зросла до одинадцяти. І хоча в газеті про це прямо не говорили, до кінця тижня слід було очікувати, що будуть інші смерті.

Цю статтю Роббі прочитав по діагоналі. Він шукав замітку в рамочці, яка знайшлася на нижній половині першої сторінки:

КЕНДАС РАЙМЕР ОБВИНУВАЧУЮТЬ
У ПОРУШЕННІ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ,
ЩО ПРИЗВЕЛО ДО ЗАГИБЕЛІ ЛЮДЕЙ

Посеред замітки був сірий квадрат (Веслі здогадувався, що на тому місці мало бути її фото, ось тільки рожевий «Кіндл», схоже, не був здатний відтворювати газетні фотографії). Але це не мало значення, бо він нарешті зрозумів. Зупинити їм треба було не автобус, а жінку, яка в той автобус мала врізатися.

Четвертим пунктом була Кендас Раймер.

6. Кенді Раймер

О п'ятій годині сірого недільного вечора, коли «Сурикатки» закидали м'ячі в сітку в не такому вже й далекому куточку штату, Веслі Сміт і Роббі Гендерсон сиділи в скромному «шевроле малібу», який належав Веслі, й спостерігали за дверима придорожньої забігайлівки в Еддівіллі, за двадцять миль на північ від Кадіса. Залитий мастилом ґрунтовий паркувальний майданчик стояв майже порожній. У «Поламаному вітряку», найімовірніше, був телевізор, але Веслі здогадувався, що перебірливі алконавти більш схильні випивати й дивитися матчі НФЛ удома. Не треба було і всередину заходити, щоб зрозуміти — то страшнюча діра. Перший генделік, у якому зупинялася Кенді Раймер, був паскудним, але цей у паскудстві його перевершував.

Припаркований трохи криво (і перегороджуючи вихід, схожий на пожежний), перед забігайлівкою стояв брудний пом'ятий «форд експлорер» із двома наклейками на задньому бампері. «МОЯ ДИТИНА — ПОЧЕСНИЙ СТУДЕНТ У ДЕРЖАВНОМУ ВИПРАВНОМУ ЗАКЛАДІ» — написано було на одній. Інша була ще більш промовиста: «Я ГАЛЬМУЮ Й ЗУПИНЯЮСЬ ЗАРАДИ ДЖЕКА ДЕНІЕЛСА¹».

— Може, нам варто зробити це прямо тут, — сказав Роббі. — Поки вона там нажирається до поросячого вереску й дивиться «Титанів».

Ідея була спокусливою, але Веслі похитав головою.

— Почекаємо. Вона мусить заїхати ще в одне місце. Гопсон, пам'ятаєш?

— Це за багато миль звідси.

— Так, — сказав Веслі. — Але нам треба ще вбити час, і ми його вб'ємо.

— Чому?

— Бо те, що ми задумали, називається «міняти майбутнє». Чи принаймні спробувати його помінати. Ми не знаємо, чи це буде важко. А якщо якомога довше потягнути час, то наші шанси зростуть.

— Веслі, ця курка п'яна. Вона вже була п'яна, коли вилізла з тої першої ригайлівки у Сентрал-Сіті, а буде ще п'яніша, коли вийде он із тої халупи. Я не уявляю, як вона встигне поремонтувати машину і вчасно потрапити на рандеву з дівчатами за сорок миль звідси. І що як ми поламаємося, поки будемо вести її до місця останньої зупинки?

Про це Веслі якось не подумав. А тепер замислився.

— Моя інтуїція наказує почекати, але якщо в тебе є сильне відчуття, що ми мусимо зробити це зараз, то зробимо.

Роббі випростав спину, сів рівно.

¹ «Джек Деніелс» — марка віскі.

— Пізно. Он вона, міс Америка.

З «Поламаного вітряка» Кенді Раймер вийшла так, наче долала слабом. Впустила на землю сумочку, нахилилася, щоб її підняти, мало не беркицьнулася, вилаялася, підняла, розсміялась і рушила далі туди, де був припаркований її «Експлорер», дорогою копирсаючись у пошуках ключів. Брезкле обличчя ще не до кінця приховувало сліди колишньої краси. Волосся, біляве по всій довжині й чорне біля коренів, ріденькими завитушками звисало на щоки. Живіт випинався з джинсів на еластичному поясі, з-під краю туніки, на вигляд купленої в «Кеймарті».

Вона залізла до свого у гівно розбитого позашляховика, врубила двигун (судячи зі звуку, він відчайдушно потребував регулювання) і рушила вперед, в'їхавши таким чином у двері пожежного виходу з забігайлівки. Пролунав хрускіт. Потім загорілися фари заднього ходу, й вона здала назад так швидко, що Веслі на мить замлоїло в шлунку від переляку: він подумав, що вона вріжеться в його «малібу», понівечить його й залишить їх без машини, а сама поїде на свою зустріч у Самаррі. Але вона вчасно спинилась і виїхала на шосе, навіть не пригальмувавши, щоб подивитися, чи нема на ньому машин. А за мить Веслі вже їхав за нею на схід, до Гопсона. І того перехрестя, де за чотири години з'явиться автобус «Сурикаток».

Попри жажіття, яке вона мала невдовзі скоїти, Веслі всупереч власній волі трохи жалів її і здогадувався, що й Роббі теж. Історія в статті про неї, яку вони прочитали в «Еху», була до болю знайома і до болю мерзотна.

Кендас (Кенді) Раймер, сорок один рік, розлучена. Троє дітей, що нині перебувають під опікою батька. Протягом останніх дванадцяти років життя регулярно потрапляла в спеціальні заклади, де лікувалася від алкоголізму, раз на три роки. За словами знайомої (друзів вона, схоже, не має), жінка пробувала долучитися до «Анонімних алкоголіків», та вирішила, що це не для неї. Мовляв, там забагато святенництва. Її шість разів заарештовували за водіння в нетверезому стані. Останні два рази після таких випадків у неї забирали права, але потім відновлювали — нещодавно це було зроблено за спеціальним поданням. Їй потрібні права, щоб діставатися на роботу на фабриці добрив у Бейнбриджі, заявила вона судді Воленбі. Ось тільки приховавши, що півроку тому цю роботу втратила... а перевіряти ніхто не став. Кенді Раймер була алкобомбою, що чекала слушної нагоди вибухнути, і до вибуху лишалося зовсім мало часу.

Адресу її будинку в Монтгомері автор статті не згадував, але в цьому не було потреби. У блискучому, як на газету «Ехо», журналістському

розслідуванні (принаймні таким воно здалося Веслі) автор простежив шлях останнього алкомарафону Кенді: від «Золотого горщика» в Сентрал-Сіті до «Поламаного млина» в Еддівілі та бару «Бенті» в Гопсоні. Там бармен спробував забрати в неї ключі. Безуспішно. Кенді показала йому середній палець і пішла, викрикуючи через плече: «Я в цьому болоті більше грошей не залишатиму!» То було о сьомій вечора. Журналіст висловив припущення, що Кенді кудись заїжджала, щоб перекемарити (можливо, на трасі 124), перед тим як зрізати шлях до траси 80. А трохи далі по 80-й вона зробить останню зупинку. Полум'яну.

Відтоді як Роббі підкинув йому цю думку, Веслі все боявся, що його вірний «шевроле» заглухне й стане на узбіччі двосмугової асфальтової дороги жертвою чи то здохлого акумулятора, чи то Законів парадоксу. Задні фари Кенді Раймер зникнуть із поля зору, й наступні кілька годин вони з Роббі проведуть, марно комусь надзвонюючи (за умови, звісно, що їхні телефони взагалі ловитимуть сигнал у цій середньо-південній закутині) і кленучи себе за те, що не вивели з ладу її авто ще в Еддівілі, коли була нагода.

Але «малібу» котив, як завжди, без жодних зусиль, не гуркотів і не чхав. Веслі тримався за чверть милі позаду «експлорера» Кенді.

— Гля, її кидає з боку в бік, — сказав Роббі. — Може, в кювет звалиться ще до того, як до наступного бару доїде. Нам же легше, не доведеться їй шини різати.

— Якщо вірити «Еху», цього не буде.

— Ага, але ж ми знаємо, що майбутнє не остаточне, правда ж? Може, це ще один Ур абощо.

Веслі був певен, що меню «Ур: локальний» працювало не так, але тримав рота на замку. У будь-якому разі було вже запізно.

Кенді Раймер дісталася до «Бенті», не з'їхавши в кювет і не вривавшись у транспорт на зустрічній смузі, хоча легко могла зробити й те, й те. Бачить Бог, нагод у неї було більш ніж досить. Коли одна з машин ледве-ледве уникла зіткнення з нею, бо водій викрутив кермо, а потім проминала «малібу» Веслі, Роббі сказав:

— Там сім'я. Мама, тато, троє малих дуріють на задньому сидінні.

Отоді Веслі й перестав жаліти Раймер, а натомість на неї розлютився. То було чисте гаряче почуття, порівняно з яким образа й роздратування, які він почував до Еллен, здавалися квіточками.

— От сука, — промовив він. Кісточки пальців побіліли на кермі. — П'яна сука, якій на все насрати. Якщо її можна спинити, лише вбивши, я її вб'ю.

— Я допоможу, — запевнив Роббі й так міцно стиснув губи, що вони практично зникли.

Убивати їм не довелося, та й Закони парадоксу перешкоджали не більше, ніж законодавство, яке забороняє водити автомобіль у нетверезому вигляді, завадило Кенді Раймер здійснити вояж по дедалі брудніших шинках південного Кентуккі.

Паркувальний майданчик біля закладу «Бенті» був із покриттям, але розкришений бетон мав такий вигляд, наче після ізраїльського бомбардування в Секторі Газа. На даху сичав неоновий півень — то вмикався, то згасав. Пазурами однієї лапи він тримав карафу сивухи з написом XXX на боці.

«Експлорер» Раймер стояв майже під самим тим казковим птахом, і в оранжево-червоному спотикливому світінні Веслі порозтинав передні шини старенького позашляховика різницьким ножом, який вони взяли з собою саме для цієї мети. І коли в обличчя вдарив потік повітря, що зі свистом «ссссс» виходив із покришок, на нього накотила така величезна хвиля полегшення, що спочатку він навіть устати не міг, уклякнувши перед колесами, наче проказував молитву. Єдине, про що він шкодував, — що не зробили цього ще перед «Поламаним вітряком».

— Моя черга, — сказав Роббі, й за мить «експлорер» знову присів, бо малий пробив йому задні шини. Знову засичало. Він і в запасці дірку лишив, про всяк випадок. На той час Веслі вже зіп'явся на ноги.

— Припаркуймося з того боку, — запропонував Роббі. — Краще за нею поспостерігати.

— Я збираюся зробити набагато більше, — сказав Веслі.

— Здорованю, легше. Що ти там собі плануєш?

— Я не планую. Вже ні. — Однак скажена лють, од якої трусило все тіло, свідчила про інше.

У статті писали, що на прощання вона назвала бар «Бенті» болотом, але її слова, вочевидь, облагородили для читання в колі сім'ї. Насправді ж вона кинула через плече інше. «Я більше не залишатиму грошей у цьому сральнику!» Та тільки на той час вона вже так набралася, що лайка змазалась і вийшла кашоподібною: «шр'льнику».

Газетна історія, що розгорталася просто в Роббі перед очима, так його загіпнотизувала, що він навіть не спробував схопити Веслі, коли той великими кроками рушив до неї. Він тільки і встиг крикнути «Стій!», але Веслі не послухався. Він ухопив жінку обома руками й став її трясти.

У Кенді Раймер відвисла нижня щелепа; ключі, які вона тримала в руці, дзенькнули об потріскане бетонне покриття.

— Псти мене, пскуда!

Та Веслі не відпустив. Натомість відважив їй ляпаса — такого сильного, що луснула нижня губа, і взявся за неї ще серйозніше.

— Протверезій! — закричав він у її перелякане лице. — Протверезій, суко нікчемна! Живи нормально й не заважай жити іншим людям! Через тебе загине багато людей! Ти це розумієш? Через тебе, блядь, люди ЗАГИНУТЬ!

Він ударив її втретє — так лунко, наче хтось із пістолета вистрелив. Жінка поточилася вздовж стіни будівлі; вона плакала й затуляла обличчя руками для захисту. Підборіддям текла цівочка крові. Їхні тіні, довгі й худі радіолокаційні антени під неоновим півнем, то з'являлися, то згасали.

Веслі підняв руку, щоб ляснути її ще раз (краще давати ляпаси, ніж душити, хоча найдужче тієї миті йому хотілося саме взяти її за горло), але тут Роббі обхопив його ззаду й відтягнув геть.

— Перестань! Зупинися, бля! Годі вже!

У дверях уже стояв бармен і парочка прищукуватих на вигляд зазвідників, усі разом вони витріщалися на це дійство. Кенді Раймер сповзла на землю. Вона сиділа й істерично ридала, затуливши руками брезкле обличчя.

— Чому мене всі ненавидять? — схлипувала вона. — Чого всі, трясця їм, такі злючі?

Веслі тупо дивився на неї. Увесь гнів із нього вже вивітрився. А йому на зміну прийшла якась безнадія. П'яний водій, що спричинив смерть щонайменше одинадцяти людей, мусив бути лихим, але нічого лихого він перед собою не бачив. Лише заплакану алкогольчку, яка сиділа на порепаному, порослому бур'янами бетоні сільського паркувального майданчика. Жінку, яка (судячи з того, що можна було роздивитися в непевному блиманні неоновому світла) щойно обмочила штани.

— До людини достукатися можна, — сказав Веслі. — Але не можна достукатися до зла. — Голос у нього звучав так, наче він перебував десь дуже далеко звідти. — Зло завжди виживає. Воно пурхне, мов здоровецький птах, і всядеться на когось іншого. І це найстрашніше, правда? Це пекельно.

— Так, я не сумніваюся, дуже по-філософськи, але ходімо. Поки тебе як слід не роздивились. І номери твоєї машини теж.

Роббі повів його до «малібу». Веслі йшов слухняно, ніби дитина. І всім тілом тремтів.

— Зло завжди виживає, Роббі. В усіх Урах. Запам'ятай це.

— Сто пудів, абсолютно. Давай ключі. Я поведу.

— *Гей!* — закричав хтось позаду. — Ти нащо цю дамочку віддубасив? Вона ж тебе не чіпала! Ану вернись!

Роббі заштовхав Веслі в машину, оббіг капот, поспіхом сів за кермо й швидко поїхав геть. Він не знімав ноги з педалі, аж поки миготливий півень не зник із вигляду, і тільки тоді розслабився.

— І що тепер?

Веслі провів рукою по очах.

— Я шкодую про те, що зробив, — відповів він. — І не шкодую вночас. Розумієш мене?

— Ага, — кивнув Роббі. — Точняк. То було за тренера Сілверман. І за Джозі. — Він усміхнувся. — За мою мишку.

Усмішка торкнула губи Веслі.

— То куди їдемо? Додому?

— Ще ні, — сказав Веслі.

Вони зупинилися на краю кукурудзяного поля поблизу перехрестя траси 139 і шосе 80, за дві милі на захід від Кадіса. Приїхали рано, тож Веслі скористався вільною хвилиною, щоб завантажити рожевий «Кіндл». Та коли спробував відкрити меню «Ур: локальний», відповіддю було повідомлення «ЦЯ ПОСЛУГА БІЛЬШЕ НЕ ДОСТУПНА». І це чомусь не дивувало.

— Може, воно й на краще, — сказав він.

Роббі розвернувся обличчям до нього.

— Що кажеш?

— Нічого. Не має значення. — Він поклав «Кіндл» назад у портфель.

— Весе?

— Що, Роббі?

— Ми порушили Закони парадоксу?

— Без жодних сумнівів, — відказав Вес.

За п'ять хвилин дев'ята вони почули звук клаксона і побачили світло фар. Вийшли з «малібу» й стали перед ним, чекаючи. Веслі помітив, що руки в Роббі стиснуті, й лише порадив, що не один він боїться можливої, попри все, появи Кенді Раймер.

Світло фар показалося на гребені найближчого пагорба. За автобусом їхала дюжина автівок, у яких сиділи фанати «Сурикаток». Усі шалено сигналили та блимали фарами дальнього світла. Автобус проїхав повз них. Веслі почув, як приємні жіночі голоси виспівують «Ми чемпіони», і враз по спині пробіг холодок, підіймаючи сторч волосся на потилиці.

Він здійняв руки в повітря й замахав.

Роббі вчинив так само. І з усмішкою повернувся до Веслі.

— То що, професоре? Приєднуємось до параду?

Веслі поплескав його по плечу.

— Збіса файна думка.

Коли проїхали останні машини, Роббі прилаштувався до них іззаду. Як і решта, він сигналив і блимав фарами «малібу» аж до самого Мура.

І Веслі не заперечував.

7. Поліція парадоксу

— Зачекай секунду, — попросив Веслі, коли Роббі вже виходив з машини перед кафе «Сюзен і Нен» (де на шибці милом було написано «СУРИКАТКИ РУЛЯТЬ»).

Він обійшов свій «малібу» спереду та обійняв хлопця.

— Ти добре діло зробив.

Роббі розплився в усмішці.

— І матиму за це шарову семестрову оцінку «А»?

— Не. Тільки пораду. Покинь футбол. Кар'єри ти в ньому однаково не зробиш, а твоя голова заслуговує на краще застосування.

— Візьму до уваги, — сказав Роббі... а це, як обидва вони добре знали, не означало згоди. — До зустрічі на занятті?

— У вівторок, — нагадав Веслі. Але минуло чверть години, і в нього виникла причина сумніватися в тому, що його коли-небудь хтось побачить. Узагалі.

На тому місці, де він зазвичай ставив «малібу», коли не лишав її на паркувальному майданчику А в коледжі, стояла чиясь машина. Веслі міг припаркуватися позаду неї, але натомість вибрав протилежний бік вулиці. Щось у тій машині будило неспокій. То був «кадиллак», занадто яскравий у світлі вуличного ліхтаря, під яким стояв. Червона фарба, здавалося, волала на весь світ: «Ось вона я! Подобаюсь?»

Веслі вона не подобалась. Ні тоновані вікна, ні завеликі гангстерські колісні диски з золотою емблемою «кадиллака». Вона нагадувала тачку наркодилера. І то якщо гаданий дилер був за сумісництвом ще й маніаком-убивцею.

«І чому я про таке думаю?»

— День був важкий, стрес великий, ось чому, — сказав він, переходячи порожню вулицю. Портфель теліпався на ходу й стукався об ногу. Веслі нахилився. У машині нікого не було. Принаймні йому так здалося. Крізь затемнені вікна важко було щось роздивитися.

«Це Поліція парадоксу. Вони прийшли по мене».

Ця думка була в кращому разі смішною, в гіршому — параноїдальною фантазією, але, за відчуттями, нічого кумедного в ній не було. А якщо згадати все, що сталося, то й геть нічого параноїдального.

Веслі простяг руку, торкнувся дверцят автівки, та миттю відсмикнув. На дотик дверцята були металеві, але теплі. І неначе *пульсували*. Так, ніби машина, металева чи ні, була жива.

«Тікай».

Думка була такою сильною і владною, що він відчув, як мимоволі його губи вимовляють це слово. Але він знав, що тікати — не варіант.

Якби він спробував дременути, то чоловік чи люди, яким належала огидна червона машина, знайшли б його. Цей факт був такий простий, що кидав виклик логіці. Він ішов в обхід логіки. Тож замість дати драла він відімкнув своїм ключем двері під їзду і піднявся нагору, у своє помешкання. Ішов сходами неквапливо, бо серце вискакувало з грудей і ноги погрожували от-от підігнутися.

Двері квартири 2Б були відчинені, й на сходовому майданчику лежав довгий прямокутник світла.

— А, ось і ти, — промовив не-зовсім-людський голос. — Заходь, Веслі з Кентуккі.

Їх було двоє. Молодий і старий. Старий сидів на дивані, на якому Веслі та Еллен Сілверман якось звабили одне одного й дістали взаємне задоволення (та яке там задоволення, *екстаз*). А молодий уместився в улюбленому кріслі Веслі, яке гостинно його приймало, коли він засиджувався вечорами: смачні залишки чизкейка, цікава книжка, світло з торшера, якраз таке, як треба. Обидва були вбрані в довгі плащі гірничного кольору. Такі ще пиловиками називають. І Веслі зрозумів, сам не знаючи чому, що ті плащі насправді живі. А ще збагнув, що люди, в них одягнені, — зовсім не люди. Їхні обличчя повсякчас *змінювались*, і риси під шкірою були рептилячі. Або пташині. Чи водночас те й інше.

На вилогах плащів, де правоохоронці у вестернах носять свої значки, обидва мали гудзики з зображенням червоного ока. Веслі здогадався, що ці штуки теж живі. Бо очі невпинно стежили за кожним його рухом.

— Як ви дізналися, що це я?

— За запахом тебе знайшли, — відповів старший із двох. І, що найстрашніше, прозвучало це не як жарт.

— Чого вам треба?

— Ти знаєш, чому ми тут, — сказав молодший. Старший не зронив більше ані слова аж до самого кінця відвідин. Але й одного слухати було нестерпно. Голос у нього був такий, наче в гортані співали цвіркуни.

— Здається, знаю. — Голос Веслі звучав рівно, принаймні поки що. — Я порушив Закони парадоксу. — Він подумки благав, щоб вони нічого не знали про Роббі. Але могли й не знати; врешті-решт, «Кіндл» було зареєстровано на ім'я Веслі Сміта.

— Ти навіть гадки не маєш, що ти накоїв, — задумливо промовив чоловік у жовтому плащі. — Здрігнувся підмурівок Вежі, тремтять на колесах світи. На пелюстках троянди іній, немовби час зимі прийти.

Дуже поетично, але не надто зрозуміло.

— Яка Вежа? Яка троянда? — На лобі у Веслі проступили краплини поту, хоча він любив, щоб у помешканні була прохолода. «Це через них, — подумав він. — Ці хлопці сердяться».

— Не має значення, — відповів молодший гість. — Поясни свій чин, Веслі з Кентуккі. І добре поясний, коли хочеш знов побачити світанок.

Спробігся Веслі не одразу. Весь розум виповнювала єдина думка: «Це — суд наді мною». Але він рішуче її відкинув. У цьому допомогло повернення гніву — блідой подобі того, що він почував до Кенді Раймер, але досить-таки реального.

— Мали загинути люди. Майже дванадцяттеро людей. А може, й більше. Для таких, як ви, це, може, й дрібниці, але для мене це багато означає. Особливо тому, що серед них була жінка, в яку я закоханий. І все через якусь безвільну п'яничку, яка не хоче лікуватися. Крім того... — Він мало не бовкнув «ми», але вчасно схаменувся. — Крім того, я нічого їй поганого не зробив. Дав кілька ляпасів, бо просто не міг стриматися.

— Ви, хлопці, ніколи не можете стриматися, — відповіла дзизкучим голосом істота, що сиділа в його улюбленому кріслі. Яке більше ніколи не буде його улюбленим. — Дев'яносто відсотків ваших проблем — від невміння контролювати імпульси. А тобі, Веслі з Кентуккі, ніколи не спадало на думку, що Закони парадоксу існують не просто так, для краси?

— Я не...

Істота підвищила голос.

— Ну звісно, не спадало. Ми точно знаємо, що *не спадало*. Ми якраз тому й прибули, що *не спадало*. Ти ні на мить не замислився над тим, що хтось із людей в автобусі міг стати серійним убивцею, таким, що порішить дюжини людей, і серед них дитину, яка б могла вирости й винайти ліки проти раку чи хвороби Альцгеймера. Ти не думав, що одна з тих молодих жінок могла народити наступного Гітлера чи Сталіна, монстра в людській подобі, який убив би *мільйони* твоїх ближніх на цьому рівні Вежі. У тебе не було думки, що ти втручаєшся в події, які лежать далеко за межами твоїх пізнавальних можливостей!

Ні, цього він не врахував узагалі. Він переймався долею Еллен. Роббі цікавила Джозі Квінн. І ще обидва вони міркували про решту. Про дітей, які кричать, їхня шкіра плавиться і скрапує з кісток, і вони помирають найгіршою смертю з тих, які Господь Бог призначає Своему стражденному народу.

— Невже таке сталося? — прошепотів він.

— Ми *не знаємо*, що сталося, — відповіла потвора в жовтому плащі. — У цьому й суть. Експериментальна програма, в яку ти так подурному вліз, чітко бачить майбутнє лише на півроку наперед... у певній вузькій географічній ділянці. А поза піврічною межею віщувальний зір затьмарюється. А після року — суцільна п'ітьма. Тож, розумієш, ми не знаємо, що ви з юним друзякою накоїли. А отже, нема жодних шансів ліквідувати завдану шкоду, якщо вона мала місце.

«З юним друзякою». Вони все-таки в курсі про Роббі Гендерсона. У Веслі все обірвалося всередині.

— Тобто існує певна сила, яка все це контролює? Адаже так? Коли я вперше відкрив «УР: КНИЖКИ», то бачив якусь вежу.

— Усе суще слугує Вежі, — погодився людиноподібний у жовтому пиловуку й побожно торкнувся відразливого гудзика на вилозі.

— То звідки ви можете знати, що я теж їй не слугую?

Вони промовчали. Тільки витріщалися на нього своїми чорними хижацькими пташиними очицями.

— Знаєте, я цього не замовляв. Тобто... так, я замовив «Кіндл», це правда, але того, який мені надіслали, я не замовляв. Він просто мені прийшов.

Запала тривка мовчанка, протягом якої Веслі відчував, що всередині цього безголосся бринить його життя. Принаймні життя, яким він його знав. Якщо ці дві тварюки заберуть його на своїй мерзennій машині, його існування може продовжитися в якійсь формі, але то буде чорне існування, можливо, невільницьке, і зберігати в його умовах розум він зуміє недовго.

— Ми вважаємо, сталася помилка доставки, — врешті-решт озвався молодий.

— Але певності у вас нема? Бо ви не знаєте, звідки той «Кіндл» прийшов. Чи хто його відправив.

Знову мовчок. Та потім старший із двох повторив:

— Усе суще слугує Вежі. — Він підвівся й простягнув руку. Повітря навколо неї замерехтіло, згустилося, і ось уже перед очима Веслі була пазуриста лапа. Знову мерехтіння, і вона перетворилася на руку. — Віддай його мені, Веслі з Кентуккі.

Просити Веслі з Кентуккі двічі не довелося б. Хоча руки в нього тремтіли так сильно, що, здавалося, минуло багато годин, перш ніж він упорався з застібками портфеля. Та врешті той пружно відкрився, і Веслі простягнув рожевий «Кіндл» старшому з двох не-людей. Потвора вирячилася на прилад із такою скаженою пожадливістю, що Веслі захотілося кричати.

— Але, здається, він уже не працює, все од...

Потвора хапнула «Кіндл». Одну секунду Веслі відчував дотик її шкіри, й цього вистачило, щоб зрозуміти: потворина шкіра — це розумна істота з власними думками, що з вереском мчать власними електричними колами. І після цього він таки *закричав*... чи то пак спробував. Та замість крику з горла вирвався лише тихий здавлений стогін.

Вони рушили до дверей. Бридко шурхотіли поли плащів, неначе плямкали, підсміювались. Старший просто вийшов, тримаючи «Кіндл» у лапах-руках. А другий затримався на хвилю, щоб озирнутися на Веслі.

— Цього разу ми тебе відпускаємо. Ти хоч розумієш, як тобі пощастило?

— Так, — прошепотів Веслі.

— То скажи спасибі.

— Спасибі.

Не промовивши більше ні слова, тварюка вийшла.

Він так і не зміг себе примусити сісти на диван чи в крісло, яке колись, ще до Еллен, видавалося йому найкращим у світі другом. Ліг у ліжко і схрестив руки на грудях, намагаючись притишити дрижаки, що його били. Світло він лишив увімкненим, бо вимикати його не було сенсу. Веслі був упевнений, що мине ще багато тижнів, перш ніж він зможе заснути. А може, й ніколи більше не зможе. Він починав дрімати, та перед внутрішнім зором враз виникали ті жадібні чорні очиська, і голос промовляв: «Ти хоч розумієш, як тобі пощастило?»

Ні, про те, щоб спати, не могло бути й мови.

І на цьому свідоме мислення зупинилося.

8. Попереду славне майбутнє

Веслі спав, аж доки о дев'ятій годині наступного ранку його розбудило тельнянка музичної скриньки — мелодія Пахельбеля «Канон у ре мажор». Якщо йому й снилися сні (про рожеві «Кіндли», п'яних жінок на паркувальних майданчиках перед придорожніми генделиками чи низьких людей у жовтих плащах), то він їх не запам'ятав. Розумів лише, що хтось телефонує йому на мобільний, і цілком імовірно, то була людина, чий голос він дуже хотів почути.

Він притьмом помчав у вітальню, але мелодія припинилася до того, як він устиг витягти мобільний з портфеля. Він підняв кришку «розкладачки» й побачив напис «У ВАС І НОВЕ ПОВІДОМЛЕННЯ». Пролунав його.

— Здоров, — сказав голос Дона Олмана. — Раджу тобі почитати ранішню газету.

Ото й усе.

Веслі більше не передплачував «Еха», проте передплата була в його сусідки знизу, старенької місіс Рідпат. Він побіг, перестрибуючи через дві сходинки, — і ось вона, газета, стирчить із поштової скриньки. Він простяг був руку, але завагався. А що, коли його міцний сон був неприродним? Що, як йому зробили якусь примусову анестезію, щоб перекинути в інший Ур, туди, де аварія все-таки сталася? Що, як Дон телефонував, щоб його підготувати до цього? А раптом він розгорне газету й побачить чорну рамку, яка в усьому газетному світі означає жалобу?

— Будь ласка, — прошепотів він, не знаючи, кому молитися: Господу Богу чи тій таємничій темній вежі. — Благаю, нехай це досі буде мій Ур.

Занімілою рукою він узяв газету й розгорнув її. Так, рамка була, на всю першу сторінку. Але то була не чорна, а синя рамка.

Синя, як колір «Сурикаток».

Такої велетенської фотографії він у газеті «Ехо» ще ніколи не бачив. Вона займала половину першої сторінки, під заголовком **«СУРИКАТКИ ВИГРАЮТЬ КУБОК «БЛУГАС», А ОТЖЕ, ПОПЕРЕДУ СЛАНЕ МАЙБУТНЄ!»** Уся команда зібралася на дерев'яній підлозі «Рупп-Арени». Троє дівчат тримали блискучий срібний кубок. А четверта — Джозі — стояла на приставній драбинці й крутила над головою сітку.

Перед своєю командою, вбрана в строгі сині слакси й синій блейзер, які незмінно вдягала на всі ігри, стояла усміхнена Еллен Сілверман і тримала над головою від руки написану табличку **«ВЕСЛІ, Я КОХАЮ ТЕБЕ»**.

Веслі переможно скинув догори руки, однією все ще тримаючи газету, і так голосно заволав, аж озирнулися кілька дїтлахів на протилежному боці вулиці.

— Що там таке? — гукнув один із них.

— Я вболівальник! — крикнув у відповідь Веслі й почимчикував нагору. Йому потрібно було зробити один дзвінок.

З думкою про Ральфа Вічинанцу

26 липня 2009 року жінка на ім'я Даян Шулер виїхала з Гантер Лейк Кемпграунда у Парксвіллі, Нью-Йорк, за кермом свого «Форда Віндстара» 2003 року. З нею їхало п'ятеро пасажирів: її п'ятирічний син, дворічна дочка і троє племінниць. Здавалося, що з нею все гаразд — остання людина, що бачила її в Кемпграунді присягається, що жінка була в ясній свідомості та й алкоголю від неї чути не було, — і все так само було гаразд, коли вона за годину годувала дітей у «Маку». Однак незадовго після цього бачили, як вона блювала край дороги. Вона зателефонувала братові й сказала, що почувається не дуже добре. Потім повернулася на Таконік-Стейт-Парквей і проїхала дві милі по зустрічній смузі, ігноруючи клаксони, сигнали та мигання фар усіх, кому доводилося маневрувати, аби не зіткнутися з нею. Зрештою, вона врізалася в позашляховик, убивши себе, усіх пасажирів свого авто (тільки її син вижив) та трьох чоловіків у позашляховику.

Згідно з даними токсикологів, на момент аварії рівень алкоголю в крові Шулер сягав десяти стандартних доз, а також було виявлено чималу кількість марихуани. Її чоловік стверджував, що його дружина непитуща, але ж дані токсикологів не брешуть. Як і Кенді Раер з попередньої історії, Даян Шулер набралася по максимуму. Невже Деніел Шулер і справді не знав — і це через п'ять років шлюбу! — що його дружина любила таємно хильнути? Насправді, це можливо. Алкоголіки можуть бути неймовірно хитрими і довго приховувати свою залежність. Вони чинять так зі скрути та безвиході.

Що саме трапилося в тій машині? Як жінка так швидко напилася і коли встигла обкуритися? Про що вона думала, коли не зважала на інших водіїв, які попереджали, що вона їде по зустрічній смузі? Це був просто нещасний випадок, спричинений випивкою та наркотиками, самогубство чи химерне поєднання і того, й іншого? Тільки література може спробувати відповісти на ці запитання. Тільки *через* літературу ми можемо збагнути незбагненне і, можливо, дійти якогось висновку. Ця історія — моя спроба досягнути невідоме.

До речі, Герман Вук¹ і досі живий. Він прочитав той варіант цього оповідання, що з'явився в «Атлантик», і написав мені приємного листа. Навіть запросив приїхати до нього в гості. Оскільки я його давній шанувальник, ця пропозиція схвилювала мене. Йому вже перевалило за сто, а мені зараз шістьдесят вісім. Якщо я проживу досить довго, то прииму його пропозицію.

Герман Вук досі живий

«Прес Геральд», Портленд (Мейн), 19 вересня 2010 р.:

ДЕВ'ЯТЕРО ЗАГИНУЛИ В АВТОКАСТРОФІ НА I-95²

Спонтанна жалобна процесія на місці подій.

Автор: Рей Дуган

Менше ніж через 6 годин після автокатастрофи, яка забрала життя двох дорослих та сімох дітей (усім їм було менше десяти років), у Феерфілді почалася жалобна процесія. Букети польових квітів у блишаних банках чи кавових термокухликах оточують випалену землю; в зоні для пікніків, що розташована впритул до зони відпочинку на 109-й милі, встановлено лінію з дев'яти хрестів. Там, де знайшли тіла двох найменших дітей, невідомі встановили знак — на шматку простирадла вони написали аерозольною фарбою: «ТУТ ЗБИРАЮТЬСЯ ЯНГОЛИ».

І. Бренда виграє в лотерею «Обери 3» \$ 2700 і опирається першому пориву

Щоб відсвяткувати подію, Бренда не йде купувати «Орандж Драйвер»: натомість вона сплачує свої борги по кредитній картці, яка вже цілу вічність була заблокована через перевищення кредитного ліміту. Опісля вона телефонує до «Гертц»³ і запитує дещо. Потім телефонує своїй

¹ Герман Вук (нар. 27 травня 1915 року в Нью-Йорку) — американський письменник, автор романів «Вітри війни» і «Війна та пам'ять», лауреат Пулітцерівської премії («Заколот на «Кейні»).

² Interstate 95 (I-95) — головне шосе Східного узбережжя США, що проходить узбережжям Атлантичного океану від штату Флорида до Нової Англії. I-95 обслуговує головні міста країни, такі як Вашингтон та Нью-Йорк на півночі та пляжні райони Оутер Бенкс та Маямі Біч на півдні.

³ The Hertz Corporation — компанія з прокату автомобілів. Має 1900 пунктів прокату в США і 5100 в інших країнах, у тому числі в Україні

подрузі Джесмін, яка живе в Північному Бревіку, і розповідає їй про «Обери 3»¹. Джесмін скрикує та каже:

— Дівчинко, ти багата!

Якби ж то. Бренда пояснює, що виплатила борги по кредитці та може тепер орендувати «Шеві Експрес»², якщо захоче. Це фургон, у якому поміщаються дев'ятеро, — так їй пояснила дівчина з «Гертц».

— Ми могли б узяти дітей і поїхати в Марс Гілл. Побачимося з предками. Хай побавляться з онуками. Видаavimo з них ще бабосиків. Що скажеш?

Джесмін вагається. У славетній халупі в Марс Гілл, яку її батьки називають домівкою, немає для них кімнати, а навіть якби й була, то вона все одно не залишилася б із ними під одним дахом. Вона ненавиділа своїх батьків. І мала на те вагому причину. Бренда знала, що Джес згвалтував власний батько, десь через тиждень після того, як тій виповнилось п'ятнадцять. Мати знала, що відбувається, але нічого не робила. Коли Джесмін, уся в сльозах, прибігла до неї, матуся лиш сказала:

— Тобі нема чого хвилюватися, йому вже відрізали яйця.

Джесмін вийшла заміж за Мітча Робішо, аби втекти від них, і тепер — троє чоловіків, четверо дітей і вісім років по тому — вона сама по собі. Живе на допомогу з безробіття, хоч і працює шістнадцять годин на тиждень у «Рол Ераунд»: видає скейти та дає решту тим, хто хоче пограти у відеоавтомати, що приймають лише спеціальні жетони. Їй дозволяють приводити меншеньких. Делайт³ спить в офісі, а Труз⁴, якому тільки три, вештається залом із гральними автоматами, підтягуючи підгузки. Він не влезить в особливо великі халепи, хоч минулого року в нього були воші, тому двом жінкам довелося підстригти його під нуль. Як же він волав.

— Після того як я сплатила кредитну заборгованість, залишилося десь шістсот баксів, — каже Бренда. — Ну добре, чотириста баксів, якщо враховувати ренту, але я не враховую — оплачу її кредиткою. Ми могли б зупинитися в «Ред Руф», подивилися б «Хоум Бокс»⁵. Це безкоштовно. Ми можемо взяти в ресторані їжу з собою, а діти поплавали б у басейні. Як тобі таке?

Позад неї лунають крики. Бренда підвищує голос і кричить:

— *Фредді, припини дражнити сестру та поклади це на місце!*

А тоді, Боже ж ти мій, їхні сварки будять дитину. Або ж Фрідом наклала в підгузки та прокинулася сама. Фрідом *постійно* накладає

¹ «Pick 3» — лотерея, заснована 1975 року.

² Chevrolet Expres — повнорозмірний фургон виробництва концерну «General Motors».

³ У перекладі з англійської ім'я означає «Втіха».

⁴ У перекладі з англійської ім'я означає «Правда».

⁵ HBO (Home Box Office) — американський кабельний телевізійний канал. Входить до корпоративної «Time Warner».

в підгузки. Бренді здається, що срати — це головне покликання Фрі. Уся в батька.

— Я вважаю... — каже Джесмін, розтягуючи *вважаю* на чотири склади. Може, навіть на п'ять.

— Ну ж бо, дівчинко! Автомобільне турне! Врубайся вже! Сядемо на автобус до Джетпорта та орендуємо фургон. Лише триста миль. За якийсь чотири години ми вже будемо там. Те дівчисько сказало, що діти можуть дивитися в машині DVD. «Русалоньку» та інші гарні штуки.

— Може, мені й вдасться витягнути з мами трохи державних грошей, перш ніж вони всі закінчаться, — замислено каже Джесмін. Її брат загинув минулого року в Афганістані. Нарвався на СВГ¹. Її батьки отримали за це вісімнадцять тисяч. Мама пообіцяла дати їй трохи, однак робила це, коли старий був далеко від телефону. Звісно, гроші могли вже закінчитися. Ймовірно, так воно і є. Містер Трахаю-П'ятнадцятирічних купив собі «рисову ракету»² фірми «ЯМАХА», але що людина в його віці робитиме з такою штуkenцією, Джесмін навіть не уявляла. А ще вона знала, що такі речі, як державні гроші, — то лише міраж. Це те, про що вони обидві знали. Щоразу, коли ти бачиш щось красиве, хтось вмикає дощ. Красиві речі завжди блякнуть.

— Ну ж бо, — повторює Брендю. Вона просто закохалася в ідею завантажити до фургона дітей та свою найкращу (свою єдину) подругу ще зі старшої школи, яка врешті-решт оселилася через місто від неї. Вони вдвох, семеро дітей між ними, купа бридких чоловіків у дзеркалі заднього огляду, але їй нагоди трохи розважитися вони не пропустять.

Вона чує глухий стук. Фредді починає кричати. Глорі³ вдарила його в око фігуркою.

— Глорі, ану припини, бо я в тебе це заберу! — кричить Брендю.

— Він не хотів віддавати мою «Суперкрихітку»⁴! — горлає у відповідь Глорі й починає плакати. Тепер усі вони плачуть — Фредді, Глорі та Фрідом⁵, — і на мить абсолютна сірість заповзає у свідомість Брендю. Останнім часом вона бачила багато цієї сірості. Ось вони в трикімнатній квартирі триповерхового будинку, взагалі без чоловіка (Тім, останній у її житті, чухнув із півроку тому), живуть переважно на локшині, пепсі та тому дешевому морозиві, що продають у «Волмарті»; без кондиціонера; без кабельного телебачення; вона працювала в магазині «Квік-Флеш», але компанія збанкрутувала, магазин став частиною ме-

¹ Саморобний вибуховий пристрій.

² Зневажливий термін, яким американці колись називали японські мотоцикли, що з'явилися на ринку. Сьогодні застосовується також щодо всіх автомобілів японського виробництва.

³ У перекладі з англійської ім'я означає «Слава».

⁴ *The Powerpuff Girls* («Суперкрихітки») — американський мультсеріал про трьох маленьких дівчаток, що володіють суперсилами.

⁵ У перекладі з англійської ім'я означає «Свобода».

режі «Он зе Ран», і менеджер найняв якогось Тако Пако виконувати її роботу, бо Тако Пако може працювати дванадцять-чотирнадцять годин на день. Тако Пако носить на голові бандану та маленькі бридкі вуса над верхньою губою, а ще він ніколи не завагітніє. Робота Тако Пако — *робити* дівчат вагітними. Вони западають на його вуса, а потім — *бац!* — смужка на тесті з аптеки стає синьою, і ось з'являється іще один хахаль, у комплект до попередніх.

У Бренді є особистий досвід-іще-не-одного-хахалія. Вона розповідає людям, що знає, хто батько Фредді, але насправді це не так: у неї було кілька п'яних нічок, коли вони *всі* гарно виглядали... та й по правді, як вона має шукати роботу? У неї *дити*. Що вона має робити? Залишити Фредді глядіти Глорі та потягти Фрідом на клятву співбесіду? Авжеж, *це* спрацює. Та й хіба їй щось світить, окрім як дівчини на касі для автомобілістів у «Маку» або «Бургер Кінгу»? В Портленді є кілька стрип-клубів, але такі жирухи, як вона, не отримують там роботи, а інші місця збанкрутували.

Вона нагадує собі, що виграла в лотерею. Вона нагадує собі, що сьогодні вночі вони можуть опинитися вдвох у кімнаті з кондиціонером у «Ред Руфі», навіть утрюх! Чому б ні? Усе іде на краще!

— Бренні? — голос подруги переповнений сумнівами, як ніколи. — Ти це серйозно?

— Ага, — підтверджує вона. — Ну ж бо, я *наполягаю*. Чікса з «Гертца» каже, що фургон червоний. — Вона понижує свій голос і додає: — Твій щасливий колір.

— Ти оплатила борги по кредитці онлайн? Як тобі це вдалося? — Минулого місяця Фредді та Глорі побилися і скинули ноутбук Бренді з ліжка. Він упав на підлогу та зламався.

— Я використала бібліотечний комп, — мовила вона так, як тоді, коли росла в Марс Гіллі: *бібллітечний*. — Я мала трохи зачекати, перш ніж всістися за нього, але це було того варте. Він безкоштовний. То що скажеш?

— Мабуть, ми могли б узяти пляшечку «Алленса», — говорить подруга. Джесмін любить пити це кавове бренді «Алленс», коли може його дістати. По правді, Джесмін любить абсолютно все, коли може це дістати.

— Звісно, — каже Бренді. — І пляшку «Оранж Драйвера» для мене. Але я не хочу пити за кермом, Джес. Мені треба зберегти права. Це все, що в мене залишилося.

— Як гадаєш, зможеш отримати від своїх предків хоч якісь гроші?

Бренді каже собі, що як тільки сімейство побачить дітей — тих мож- на підкупити (або залякати), щоб вони гарно поводитися, — то зможе.

— Тільки ні слова про лотерею, — застерігає вона.

— Без питань, — відповідає Джесмін. — Я хоч і народилася посеред ночі, але ж не посеред минулої ночі.

Вони регочуть з цього старого, але гарного дотепу.

— То що думаєш?

— Мені треба забрати Едді та Роуз Еллен зі школи...

— Велике, блядь, діло, — лається Бренда. — То що *думаєш*, дівчинко?

Після тривалої паузи по той бік лінії Джесмін каже:

— Автомобільне турне!

— Автомобільне турне! — горлає Бренда у відповідь.

Потім вони скандують це, коли троє дітей волають у Санфордській квартирі Бренди та принаймні одна (а може, й дві) дитини волають у квартирі Джесмін, що в Північному Бревіку. Дві товсті жінки, на яких ніхто не хоче дивитися на вулиці; жінки, яких жоден кадр не хоче пікапити в барах, хіба що вже пізно, на душі п'яно, а поблизу немає нікого краще. Про що думають чоловіки, коли напиваються? Бренда та Джесмін знають відповідь: «Товсті стегна краще, ніж ніякі». Особливо коли бар скоро закриється. Вони разом ходили до школи в Марс Гіллі, а тепер живуть на півдні штату та допомагають одна одній, коли мають таку можливість. Вони товсті жінки, яких ніхто не хоче бачити, між ними цілий виплодок дітей, а вони скандують: «*Автомобільне турне! Автомобільне турне!*», наче двійко тупих чірлідерок.

Вересневого ранку, коли о 8:30 уже стає спекотно, усе й трапляється. Ніколи не буває інакше.

II. Тож ці двоє старих поетів, які колись були коханцями в Парижі, влаштовують пікнік біля туалетів

Зараз Філу Генрайду сімдесят вісім, а Полін Енслін — сімдесят п'ять. Вони обоє худі як палки. Обоє носять окуляри. Їхне волосся, біле та тонке, майорить на вітрі. Вони зупинилися в зоні відпочинку на I-95 поблизу Фаєрфілда, що на двадцять миль північніше Огасти. Зона відпочинку з вагонки, а прилеглі туалети — з цегли. На вигляд непогані туалети. Хтось міг би сказати, що вони *витвір мистецтва*. Жодного запаху. Філ, який мешкає в Мейні та добре знає це місце, ніколи б не запропонував відпочивати тут улітку. Коли потік машин на сполученні між штатами збільшується через туристів з інших штатів, дорожнє управління встановлює цілу шеренгу біотуалетів, і ця приємна зелена галявинка починає смердіти, наче пекло на Святвечір. Але зараз біотуалети десь на складі й із зоною відпочинку все гаразд.

Полін кладе картату скатертину на вкритий чиймись ініціалами стіл для пікніка, який стояв в тіні старого дуба. Жінка притискає її плетеним кошиком для пікніка. Вона дістає з кошика сандвічі, картопляний салат, скибки дині та два шматочки торта з кокосовим заварним кремом.

Ще у неї є велика скляна пляшка червоного чаю. Кубики льоду весело дзеленчать усередині.

— Якби ми були в Парижі, то пили б вино, — каже Філ.

— Якби ми були в Парижі, то не змушені були б їхати шістдесят миль по автомагістралі, — відповідає вона. — Чай холодний та свіжий. Доведеться задовольнятися тим, що маємо.

— Я ж ні до чого не чіпляюся. — Він кладе свою набухлу від артриту руку на її (теж набухлу, але трохи менше). — Це справжній бенкет, люба.

Вони посміхаються одне одному в зношені лиця. Хоч Філ був одружений тричі (та розкидав по собі, наче конфеті, п'ятьох дітей), а Полін була заміжня двічі (жодної дитини, але коханців обох статей із дюжину), між ними все ще щось є. Набагато більше, ніж іскра. Філ одночасно і здивований, і не здивований. У його віці — старий, але до могили ще далеко, — ти береш те, що можеш, і радієш з цього. Вони прямують на фестиваль поезії в кампусі Університету штату Мейн в Ороно, і, хоч оплата їхньої присутності не велика, вона цілком адекватна. Відколи в нього з'явився рахунок для службових витрат, Філ чванився цим і орендував кадиллак у «Гертці» в Портлендському аеропорту, де він зустрічав літак Полін. Поетеса поглумилася з цього, мовляв, вона завжди знала, що він пластмасовий хіпі. Однак сказала вона це з ніжністю. Так, він не був хіпі, але був істинним іконоборцем, справді належав до таких, і вона знала про це. Так само, як він знав, що її остеопорозним кісткам сподобається поїздка.

А зараз пікнік. Цього вечора їх пригостять вечерею, але та їжа буде теплим, укритим соусом м'ясом невідомо чого, що подадуть у кафетерії однієї зі студентських їдалень. Полін називає це прісною їжею. Їжа приїжджних поетів завше прісна, до того ж на неї все одно доведеться чекати аж до восьмої. Чекати з якимось дешевим жовтуватим-білим вином, яке, ймовірно, було створено, щоб пиляти нутрощі таких же алкоголіків із неповним робочим днем, як вони самі. Цей обід набагато приємніший, а холодний чай — дуже смачний. Філ навіть трохи потурає власним фантазіям, у яких він, тримаючи Полін за руку, веде її у високу траву за туалетами, як у тій старій пісні Вана Морісона, і...

Але ж ні. Старі поети, лібідо яких тепер постійно застрягає на першій передачі, не повинні навіть думати про таке курйозне місце для любовних утіх. Особливо поети з таким тривалим, багатим і різноманітним досвідом, які знають тепер, що кожен раз швидше за все буде величезним розчаруванням і що кожен раз може стати останнім. *«Окрім того, — думає Філ, — у мене вже було два серцеві напади. А хто знає, що було з нею?»*

Полін думає: *«Тільки не після сандвічів, картопляного салату та ще й пирога на додачу. Але, можливо, вночі. Цілком можливо»*. Вона всміха-

ється йому та дістає з кошика останню річ. Це «Нью-Йорк Таймз», яку вона купила в тому ж магазині, де і решту речей для пікніка, включно з картою скатертиною та пляшкою холодного чаю. Наче в старі часи, вони кидають монетку, хто першим читатиме рубрику «Мистецтво та Відпочинок». У старі часи Філ, який виграв Національну книжкову премію за «Палаючих слонів», завжди обирав орла та вигравав набагато частіше, ніж мав би. Цього разу він обирає решку... і знову виграє.

— Ну ти й нахаба! — кричить вона та віддає йому газету.

Вони їдять. Читають поділені між собою сторінки. Якоїсь миті вона дивиться на нього крізь виделку з порцією картопляного салату, та каже:

— Я досі кохаю тебе, старий ти шельмо.

Філ посміхається. Вітер куйовдить його волосся, наче розпорошує пух молочаю. Блищить, просвічуючись крізь ріденькі пасма, череп. Він уже не юнак, який, пустившись берега, поїхав з Брукліну, широкоплечий, наче моряк (і такий же лихослівний), але Полін досі бачить у ньому тінь того чоловіка, сповненого гніву, відчаю та веселощів.

— Я також кохаю тебе, Полі, — відповідає він.

— Ми двійко старих бовдурів, — вона заходиться сміхом. Колись вона займалася сексом із королем та зіркою кіно майже в той самий час, поки грамофон грав «Меггі Мей»¹ і Род Стюарт² співав французькою. Тепер жінка, яку «Нью-Йорк Таймз» називала найвеличнішою американською поетесою сьогодення, мешкає в будинку без ліфта, десь у Квінсі. — Читаємо вірші в глушині за смішні гонорари та обідаємо під відкритим небом у зонах відпочинку».

— Ми не старі, — заперечує він, — ми юні, *ma bèbè*.

— Що, заради всіх святих, ти верзеш?

— Ти тільки глянь на це, — каже він і простягає Полін першу сторінку рубрики «Мистецтво». Вона бере її та бачить фотографію. Сухий, як жердь, чоловік посміхається з-під крис солом'яного капелюха.

Старигань Вук публікує дещо з нових штук

Автор: Мотоко Річ

Більшість письменників, коли їм виповнюється дев'яносто чотири роки, якщо їм вдається дотягнути до цієї дати, давно вже на пенсії. Але тільки не Герман Вук, автор таких відомих романів, як «Заколот на «Кейні»³

¹ Maggie May — пісня Рода Стюарта, написана 1971 року.

² Родерік Девід «Род» Стюарт (нар. 1945) — британський співак, входить у сотню найкращих співаків за версією журналу «Q».

³ У центрі сюжету — заколот команди есмінця проти капітана. Роман було екранізовано 1954 року. У головних ролях — Гемфрі Богарт і Фред Макмюррей.

(1951) та «Марджорі Монінгстар»¹ (1955). Багато з тих, хто може пам'ятати телевізійні міні-серіали за його всеосяжними романами про Другу світову війну, «Вітри війни» (1971) та «Війна та пам'ять» (1978), зараз самі наближаються до пенсійних виплат. А Вук почав отримувати свою пенсію ще 1980 року.

Тим не менш Вук ще не все сказав. Він уже опублікував несподіваний, але успішний роман «Діра в Техасі» за рік до свого дев'яностого дня народження, а тепер готується до друку збірка есеїв під назвою «Мова, якою говорить Бог». Це його останнє слово?

«Я не готовий говорити на цю тему, — каже, посміхаючись Вук. — Ідеї не зникають просто тому, що ти старий. Тіло слабне, слова — ніколи».

Коли письменника спитали про його...

Продовження на с. 19

Глянувши на старе зморшкувате обличчя під хвацько вдягненим капелюхом, Полін раптово відчула непрохану сльозу.

— Тіло слабне, слова — ніколи, — повторює вона. — Це так чарівно.

— Ти читала його? — питає Філ.

— «Марджорі Монінгстар» у роки юності. Набридливий гімн цнотливості, та я, наперекір самій собі, була вражена. А ти?

— Починав «Молодого яструба», але так і не зміг дочитати. Однак... він досі працює мов проклятий. А він дуже старий і годиться нам у батьки. — Філ згортає газету та кладе її у кошик для пікніка. Нижче автотрасою, під далеким, сповненим погідних хмар вересневим небом мчить розріджений потік машин. — Якщо хочеш, ми могли б, перш ніж повернемося на дорогу, почитати вірші одне одного. Як у старі часи?

Полін обмірковує пропозицію, потім киває. Уже дуже багато років минуло з тих пір, як хтось інший читав її вірші, і вона завше відчувається трохи моторошно, наче переживає навколосмертний досвід. Але чому ні? У зоні відпочинку вони самі.

— На честь Германа Вука, який досі працює мов проклятий. Моя робоча папка лежить у зовнішній кишені сумки.

— Ти довіряєш мені порпатися у твоїх речах?

Вона дарує йому свою стару криву посмішку, а тоді з заплущеними очима повертається до сонця. Насолоджується теплом. Скоро дні стануть холодними, але сьогодні спека.

¹ У книзі йде мова про стосунки студентки Марджорі Моргенштерн та 32-річного драматурга Ноеля Айрмана. Роман було екранізовано 1958 року. В головних ролях — Джин Келлі та Наталі Вуд.

— Можеш порпатися в моїх речах скільки тобі заманеться, Філіпе. — Вона розплющує одне око, по-смішному спокусливо підморгує йому. — Досліджуй, скільки заманеться.

— Матиму це на увазі, — каже Філ та йде назад до кадилака, який він орендував для них.

«Поети в кадилаку», — думає вона. — *Вичерпне визначення абсурду*». Якусь мить вона дивиться, як мчать машини. Потім дістає газету та знову розглядає зморшкувате усмінене обличчя писаки. Досі живий. Можливо, якраз цієї миті він дивиться на високе блакитне небо вересня, з відкритим нотатником на столику надворі та пляшкою «Пер'є» (чи вина, якщо шлунок йому це дозволяє) під рукою.

«Якщо Бог і існує, — думає Полін Енслін, — то Вона часом може бути дуже щедрою».

Вона чекає, коли повернеться Філіп з її робочою папкою та одним зі своїх стенографічних нотатників, у які він найбільше любить записувати свої вірші. Вони читатимуть вірші одне одного. Сьогодні вночі, можливо, пограють і в інші ігри. Полін ще раз нагадує собі, що це можливо.

III. Сидячи за кермом «Шеві» Бренда почувається так, наче вона в кабіні реактивного винищувача

Усе цифрове. Супутникове радіо з екранчиком для GPS над ним. Коли вона дає задній хід, GPS стає телеекраном, тож вона бачить, що в неї за спиною. На торпеді все сяє, увесь внутрішній простір заповнює запах нової машини. А чому б і ні, якщо на одометрі лише сімсот п'ятдесят миль? Вона ще ніколи в житті не сиділа за кермом машини з таким малим пробігом. Можна натиснути на підкермові перемикачі — і зразу висвітиться твоя середня швидкість, скільки галонів бензину ти витрачаєш на милю та скільки галонів у тебе залишилося взагалі. Двигун навряд чи видає хоч якийсь звук. Попереду два ковшоподібні сидіння, які оббиті м'яким матеріалом кольору слонової кістки, що нагадує шкіру. Амортизатори м'які, наче масло.

Позаду висить екран із DVD-плеером. «Русалоньку» ввімкнути не вдалося, бо Труз, трирічний син Джесмін, узяв та й розмазав по всьому диску арахісове масло. Але «Шрек» їм також подобається, хоча вони й бачили його мільярд разів. Так хвилююче передивлятися його *під час подорожі!* Коли ти за кермом! Фрідом заснула на своєму сидінні між Фредді та Глорі. Делайт, шестимісячна донечка Джесмін, задрімала в мами на руках, але решта п'ятеро дітлахів вмостилися на задніх сидіннях і заворожено дивляться мультик. Від захвату в них порозкривалися роти. Едді, син Джесмін, длубався в носі, а по гострому підборіддю його старшої сестрички, Роуз Еллен, стікала слина. Та вони хоча б сиділи

спокійно та вперше за довгий час не кидалися одне на одного. Їх неначе загіпнотизували.

Бренда мала б радіти. Діти поводитись тихо, дорога стелилася перед нею, немов злітна смуга в аеропорту, вона сама сиділа за кермом нові-сінького фургончика, а траса була вільною і не перевантаженою машинами, відколи вони виїхали з Портленда. На електронному спідометрі світилося число 70, а ця чотириколісна крихітка ще навіть не спітніла. І все ж сірість знову почала огортати її.

Зрештою, фургончик же їй не належить. Доведеться повернути його. І справді, просто безглузде марнування грошей, бо що ж чекає на неї там, на тому кінці подорожі? Марс Гілл. Марс... бляха... Гілл. Їжа з «Раунд-Апа», де вона колись працювала офіціанткою. Ще тоді, у старшій школі, коли мала гарну статуру. Гамбургери й картопля фрі в поліетиленових упаковках. Діти плюскатимуться в басейні — до та після їжі. Хоча б хтось один обов'язково заб'ється і зчинить лемент. А може, й не один. Глорі скаржитиметься, що вода надто холодна (навіть якщо це буде не так). Глорі завжди скаржиться. Вона так скаржитиметься все життя. Бренда ненавидить це скигління і любить розповідати Глорі, що це в ній так проявляються татусеві риси... хоча насправді характер дівчинка отримала від обох батьків. Бідна дитина. Усі вони, зрештою, бідні. А роки все тягнуться вперед, наче довгий шлях під палючим сонцем, яке ніколи не заходить.

Вона подивилася праворуч, на Джесмін, сподіваючись, що та скаже що-небудь смішне та підбадьорить її, але з тривогою збагнула, що Джес плаче. Тихі сльози блищали в її очах і стікали по щоках. На руках у неї спала Делайт і ссала палець. Це її заспокійливий палець, весь укритий пухирями з внутрішнього боку. Яюсь Джес добряче відшльопала Ді, коли побачила, що мала знову поклала до рота цей палець, от тільки який сенс шльопати дитину, якій лише шість місяців? З тим же успіхом можна відшльопати двері. Та часом ти все одно це робиш. Часом не можеш нічого з цим удіяти. Часом ти не хочеш нічого з цим удіяти. Бренда й сама робила так.

— Що трапилося, люба? — запитує Бренда.

— Нічого. Не зважай на мене, пильнуй за дорогою.

Позаду них Віслюк сказав щось кумедне Шрекові, і дехто з дітей засміявся. Але не Глорі: вона задрімала.

— Ну ж бо, Джес, скажи мені. Я ж твоя подруга.

— Нічого, кажу ж.

Джесмін схилилася над сплячою дитиною. Крісельце Делайт припасоване до підлоги. На ньому, на горі памперсів, лежить пляшка «Алленз», заради якої вони зупинилися в Південному Портленді, перед виїздом на платне шосе. Тоді Джес зробила тільки два маленькі ковточки,

але цього разу добре приклалася до пляшки, перш ніж знову закоркувала її. Сльози досі текли по її щоках.

— Нічого. Усе. Що б не було, усе завжди приходиться до одного й того самого, ось про що я думаю.

— Це через Томмі? Твого брата?

Жінка спересердя засміялася.

— Вони не дадуть мені ні цента з тих грошей, кого я дурю? Мама скаже, що це татове рішення, бо їй легше говорити саме так, але насправді це і її точка зору також. Гадаю, то марна справа. А як щодо тебе? Твоє сімейство справді дасть тобі щось?

— Так, гадаю, так.

Звісно. Еге ж. Можливо. Щось на кшталт сорока доларів. Тобто півтори торби продуктів із бакалії. Навіть дві торби, якщо вона скористається купонами з «Анкл Генрі Своп Гайд»¹. Від самої думки про гортання цього подертого безкоштовного журнальчика — Біблії для бідняків — і про те, як на пальцях лишатиметься друкарська фарба, сірість навколо Бренді стала ще густішою. Прекрасна днина: літа в ній навіть більше, ніж осені, а все ж світ, де ти залежиш від купонів «Анкл Генрі», — до відчаю сірий світ. *«Як же ми докотилися до такої кількості дітей? — думає вона. — Здається ж, тільки вчора я дозволяла Майку Хілгінсу мацати мене за передок за корпусним цехом?»*

— Вітаю, — Джесмін чмихає носом від сліз. — Ну а в моїх будуть три нові бензиножерливі іграшки у квітнику, але вони все одно скаржитимуться на бідність. А знаєш, що мій татусь скаже щодо дітей? Він скаже: «Не дозволяй їм ні до чого торкатися!»

— Можливо, він змінився, — відповідає Бренді. — Став кращим.

— Він ніколи не змінюється і ніколи не стає кращим, — каже Джесмін.

Роуз Еллен клювала носом. Вона намагалася покласти голову на плече брата Едді, за що він вдарив її кулаком по руці. Розтерши уражене місце, дівчинка заскімлила, та скоро знову всілася дивитися «Шрека». Слина досі стікала по її підборіддю. На думку Бренді, так дівчинка виглядає пришелепкуватою, — що й справді недалеко від істини.

— Не знаю, що й сказати, — озивається Бренді, — у будь-якому разі, ми ж будемо розважатися! «Ред Руф», любі! Басейн!

— Ага. І якийсь молодик, який о першій ночі калататиме в стіну, щоб я заткнула дитину. Начебто, знаєш, мені *хочеться*, щоб Ді не спала о першій ночі, бо всі гидотні зуби вирішили повилазити за раз.

Вона робить ще ковток з пляшки з кавовим бренді, а потім простягає її подрузі. Бренді була не настільки дурною, аби взяти її та ризикнути

¹ Журнал безкоштовних оголошень для мешканців Мейну, які хочуть щось купити чи продати. Особливо популярний серед малозабезпечених осіб.

своїми водійськими правами, але ж копів навкруги було не видно, та й навіть якби в неї забрали права, чи довго вона б жила без можливості сісти на кермо? Машина належала Тому, і він забрав її, коли пішов. Та в будь-якому разі вона вже була наполовину вбитою, вимазаною мастилом і обмотаною дрібною дротяною сіткою. Зрештою, не велика втрата. Ще й ця сірість усюди. Вона взяла пляшку й відпила з неї. Усього-навсього один маленький ковточок, але ж бренді такий теплий і приємний, наче промінь призахідного сонця, тож Брендю зробила ще один ковток.

— Вони зачиняють «Рол-Ераунд» наприкінці місяця, — каже Джесмін, забираючи до себе пляшку.

— Джессі, ні!

— Джессі, так. — Вона дивилася на дорогу, що розгорталася попереду. — Джек урешті прогорів. Це було очевидно ще з минулого року. І прощайте тепер ці дев'яносто баксів на тиждень. — Вона знову п'є. Делайт у неї на руках завовтузилася, але потім знову заснула, встромивши в рота свого заспокійливого пальця. Куди, як подумала Брендю, якийсь хлопчина, схожий на Майка Гітінса, захоче засунути свій член не через так уже й багато років. *І вона, певно, дозволить йому. Я дозволила. Джес також. Просто так воно все й відбувається.*

Позаду них Принцеса Фіона каже щось смішне, але жодна дитина не сміється. Усі вони стали скляноокими, навіть Едді та Фредді — імена, наче з телевізійного сіткому.

— Світ сірий, — мовила Брендю. Вона не знала, що скаже про це вголос, перш ніж ці слова самі не злетіли з її вуст.

Джесмін здивовано глянула на неї.

— Так, — підтверджує вона. — Тепер до тебе дійшло.

Брендю просить:

— Дай мені пляшку.

Джесмін передає. Брендю відпиває ще, потім повертає пляшку подрузі.

— Гарзд, годі вже.

Джесмін дарує їй свою фірмову криву усмішку, яку Брендю пам'ятає ще з часів, коли в п'ятницю по обіді вони ходили до читальні. Вона виглядала дивно на тлі її мокрих від сліз та налитих кров'ю очей.

— Упевнена?

Лайн-ап — порядок гравців на відбивання.

Брендю не відповідає, але трохи сильніше тисне ногою на газ. Тепер на електронному спідометрі висвічується 80.

IV. «Ти перший», — каже Полін

Раптом вона збентежилася. Боялася почути, як її власні слова злітатимуть із Філових уст. Певно, вони прозвучать гучно, а тому фальшиво,

як грім без дощу. Та вона забула різницю між його голосом для публіки — монументальним і трішки приторним, наче в голови присяжних, що зачитує фінальний вирок у фільмі про суд, і тим голосом, який у ньому прокидається лише коли він з одним-двома друзями (і ще нічого не випив). Цей голос — м'якший, добріший, і їй було дуже приємно слухати, як він зачитував її вірш. Ні, більш ніж просто приємно. Вона почувалася вдячною. В його виконанні вірш видавався значно кращим, ніж був насправді.

Чорні тіні вкривають дорогу —
ніжно, як поцілунки.
Клапті змертвілого снігу —
шмаття весільних чарунків.
Сизий серпанок імлистий пилом стає
золотавим. І проривається сонце
крізь вітром скуйовджені хмари!

На варту вічності мить знов
повертається літо. Мені знов сімнадцять,
стою, в долонях стискаючи квіти.

Він відкладає аркуш. Вона дивиться на нього з легкою посмішкою, що ховає хвилювання. Він киває.

— Гарно, люба, — каже. — Дуже гарно. Тепер ти.

Полін розгортає його вузький нотатник, знаходить те, що, певно, було його останнім віршем, і прогортає чотири-п'ять чернеток. Вона знає, як він працює, тож гортає написані нерозбірливим курсивом сторінки, аж доки не натрапляє на викарбувані охайними друкованими літерами рядки. Показує йому вірш. Філ киває, а потім повертає голову до шосе. Це все дуже мило, та їм скоро доведеться їхати. Вони ж не хочуть спізнитися.

Він бачить, як наближається червоний фургон. Він їде швидко.
Вона починає.

V. Бренда бачить ріг достатку, з якого висипаються гнилі плоди

«Так, — думає вона. — По суті, так воно і є. День подяки для дурнів».

Фредді стане солдатом і воюватиме в чужих країнах, як Томмі, брат Джесмін. Сини Джессі, Едді та Труз, вчинять так само. Куплять собі великі атовіки, коли (і якщо) повернуться додому; звісно, за умови що через двадцять років паливо все ще буде доступним. А дівчатка? Вони

зустрічатимуться з хлопцями. Втрачатимуть цноту, доки по телевізору показуватимуть вікторини. Віритимуть хлопцям, які казатимуть їм, що вчасно витягнуть. Народять дітей, смажитимуть м'ясо на сковорідках і потовстіють, як і вони з Джес. Покурюватимуть траву і їстимуть багато морозива — того, дешевого, з «Волмарта». Крім, правда, Роуз Еллен. З Роуз щось не так. Навіть у восьмому класі по її підборіддю стікатиме слина, як тепер. Семеро дітей народять сімнадцятьох, ті сімнадцять — всіх сімдесятьох, а ті сімдесят — понад двісті. Вона вже бачила цей обшарпаний натовп, що гордо крокує в майбутнє: хтось вбраний у джинси, які закривають лише половину дупи, тому видно білизну, хтось — у футболки в стилі хеві-метал, хтось — у вкритій плямами від соусу формі офіціантки, хтось — у вузьких штанах «Кеймарт» з маленькою биркою «Зроблено в Парагваї», пришитою до швів їх широкий задніх частин. Вона вже бачила гори іграшок «Фішер-Прайс» — спершу вони володітимуть ними, а потім продадуть на дворовому ярмарку (на тому, де вони самі колись їх купили). Вони купуватимуть продукти, які бачать по телевізору, залізуть в борги перед банками по кредитних картках, як вона сама робила це... І робитиме знову, адже «Обери 3» — абсолютно випадкова удача, і вона знала про це. Насправді, навіть гірше, ніж випадкова удача: приманка. Життя — це ржавий колісний ковпак, що валяється в придорожній канаві, й життя триває. І вона ніколи більше не матиме відчуття, ніби сидить за кермом реактивного літака. Краще не буває. Ні для кого немає рятувальних човнів і ніхто не знімав її життя на камеру. Це реальність, а не реаліті-шоу.

«Шрек» закінчився, і всі діти поснули, навіть Едді. Роуз Еллен знову поклала голівку йому на плече. Вона хропе, як старушенція. У неї на руках червоні смуги, бо часом дівчинка без упину дряпає себе.

Джесмін закручує кришку на пляшці й кидає «Елленз» назад на дитяче крісельце біля ніг. Каже низьким голосом:

— Коли мені було п'ять, я вірила в єдиногорив.

— Я також, — каже Брендта. — Цікаво, наскільки швидко може їхати ця штука?

Джесмін дивиться на дорогу. Вони промчали повз синій знак з написом «ЗОНА ВІДПОЧИНКУ 1 МИЛЯ». Шлях у північному напрямку порожній. Обидві дорожні смуги — їхні.

— А давай з'ясуємо, — каже Джес.

Цифри на спідометрі змінюються з 80 до 85. Потім до 87. І все ж між педаллю акселератора та підлогою лишалося ще трохи вільного місця. Усі діти спали.

Наближається «Зона відпочинку». На парковій Брендта побачила тільки одну машину. Вона має гарний вигляд — «лінкольн» чи «кадилак».

«Мені б також хотілося таку, — подумала Бренда. — Та в мене надто мало грошей, але надто багато дітей — вони всі не влізуть туди».

Вона відвернулася від дороги. Поглянула на свою стару шкільну подруга, яка закінчила тим, що переїхала в сусіднє місто. А Джес глянула на неї. Фургон, що летів на швидкості під сто миль на годину, починає заносити.

Джес легенько кивнула і підняла Ді, заколисуючи біля своїх великих грудей. Дівчинка досі тримала в роті заспокійливого пальця.

А Бренда киває їй. А потім щосили натискає на газ, намагаючись намацати ногою застелену килимком підлогу фургона. А потім м'яко вдавлює в неї педаль, до упору.

VI. «Спинись, Полі, спинись!»

Філ тягнеться вперед і хапає її за плече, лякаючи. Вона підводить погляд від його вірша (той набагато більший за її, але вона вже майже дочитала) та бачить, що він виривчився на автостраду. Його рот розтулений, а очі за окулярами вилізли настільки, що здається, ніби вони зараз торкнуться лінз. Вона глянула туди, куди й він, якраз вчасно, щоб побачити, як червоний фургон плавно ковзає з головної смуги на аварійну, а з аварійної смуги котиться пагорбом через зону відпочинку. Машина не повертає. Вона летить надто швидко, щоб повернути. Вона перетинає дорогу зі швидкістю дев'яносто миль на годину та залітає на схил якраз перед ними, де і вривається в дерево. Він чує гучний, немелодійний удар розбитого скла. Лобове скло розбивається на друзки; дрібні уламки на мить зблискують у сонячному світлі, і вона думає — по-близнірськи, — що це *прекрасно*.

Дерево розламає фургон на два нерівні шматки. Щось — Філ Генрайд відмовляється вірити, що це дитина, — підлітає в повітря та падає на траву. Тоді бензобак фургона починає горіти, і Полін кричить.

Він зводиться на ноги та біжить униз схилом, перескакуючи через огорожу з жердин, наче юнак, яким він колись був. Останніми днями він рідко коли забуває про своє ненадійне серце, але, біжучи до палаючих уламків машини, навіть не думає про нього.

Тіні від хмар котяться полем, залишаючи примарний слід цілунку на снізі та тимофіївці. Дикі квіти кивають своїми голівками.

Філ зупиняється за двадцять ярдів від палаючих решток, жар обпалює обличчя. Він бачить саме те, що і сподівався побачити, — не вижив ніхто, — але він навіть не припускав, що не виживе *так багато* людей. Він бачить кров на тимофіївці та конюшині. Бачить уламки задньої фари, що так нагадують суниці. Бачить відірвану руку, що застрягла

в кущі. Крізь полум'я він помічає, як плавиться дитяче сидіння. Він помітив черевички.

Підходить Полін і стає біля нього. Вона задихається. Єдине, що страшніше за її волосся, — це її очі.

— Не дивися, — каже він.

— Що це за запах, Філе? Що це за *запах*?

— Палаючий бензин та гума, — відповідає він, хоча це швидше за все не той запах, який вона має на увазі. — Не дивися. Повертайся і... Твій мобільний із тобою?

— Так, звісно. Він у мене...

— Повертайся і викликай 911. Не дивися сюди. Ти не захочеш бачити це.

Він також не хоче цього бачити, але не може відвести погляду. Скільки їх? Він бачить тіла принаймні трьох дітей та одного дорослого — напевне, це жінка, але він не впевнений. Стільки взуття... а ще весь цей одяг... Він бачить коробку від DVD з мультяшними персонажами...

— А що, як не дозвонюся? — питає вона.

Він вказує на дим. Потім на три чи чотири машини, що вже з'їжджають з дороги.

— Дозвонишся чи ні, немає значення, — каже він. — Але ти спробуй.

Вона йде геть, але раптом обертається. Вона плаче.

— Філе... Скільки?

— Не знаю. Можливо, з півдюжини. Йди, Полі. Деякі з них можуть бути ще живі.

— Тобі це краще знати, — схлипує вона. — Клята штука неслася надто швидко.

Полін починає повільно підніматися узвозом. На півдороги до місць на парковці (ще більше машин зупиняється на узбіччі) жадлива думка виринає в її голові, і вона озирається, переконана, що зараз побачить, як її старий друг і коханець лежить у траві, можливо, непритомний, а можливо, і мертвий через останній серцевий напад. Але він тримається на ногах, обережно обходить навколо лівого боку палаючого фургона. Вона бачить, як він знімає свій охайний піджак з латками на ліктях. Стає на коліна та щось ним укриває. Або людину, або частину людини. Потім продовжує блукання.

Дряпаючись на пагорб, вона думає, що всі її спроби створити красу за допомогою слів — лише ілюзія. Чи злий жарт, що зіграли з дітьми, які так егоїстично відмовилися дорослішати. Мабуть, так воно і є. «*Такі дурні діти*, — думає вона, — *заслужують, щоб їх розіграли*».

Усе ще задихаючись, вона дістається парковки та бачить, що сторінки «Таймз», присвячені мистецтву та розвагам, ліниво гортаються в траві

легким поривом вітру. Вона думає: *«Байдуже. Герман Вук досі живий і пише книгу про мову Бога. Герман Вук вірить, що тіло слабне, а слова — ніколи. Тож усе чудово, хіба ні?»*

Підбігають чоловік та жінка. Жінка дістає мобілку та починає фотографувати все те. Полін Енслін спостерігає за цим без великого здивування. Вона припускає, що жінка потім покаже це своїм друзям. Потім вони вип'ють, повечеряють і потеревенять про Божу благодать і про те, що на все завжди є причина. Божа благодать здається такою правильною, коли це не ти.

— Що там таке було? — кричить чоловік їй в обличчя. — Що там, у біса, таке було?

Знизу «був» старий сухоребрый поет. Він зняв сорочку, щоб накрити ще одне тіло. Ряд його ребер чітко окреслений під білою шкірою. Він стає на коліна та розкладає сорочку. Піднімає руки до неба, потім опускає й хапається ними за голову.

Полін також поет і через це відчуває, що може відповісти чоловіку мовою, якою говорить Бог:

— А на що це, блядь, схоже?

Овену Кінгу та Герману Вуку

Запитання «Звідки ви берете свої ідеї?» та «Звідки з'являються ваші ідеї?» різняться між собою. Відповідь на перше знайти неможливо, тож я переводжу все на жарт і кажу, що заговарююся ними в «Комісійному магазинчику старих ідей» у Ютіці. На друге ж *іноді* можна відповісти, от тільки надзвичайно рідко, адже історії схожі на сни. Усе бездоганно чітко, доки ти працюєш над оповіданням, однак варто тобі завершити його, як від ясності не лишається й сліду. Часом мені здається, що збірка оповідань — це своєрідний оніричний щоденник, спосіб вихопити з підсвідомого образи, доки вони не потьмяніли. Це оповідання — саме той випадок. Не пам'ятаю, звідки взялася ідея «Вона нездужає», чи довго я писав його та навіть де я це робив.

Але я дійсно пам'ятаю, що це одна з тих небагатьох історій, де кінець був зрозумілим з самого початку, тобто структуру оповідання потрібно було ретельно планувати, підводячи до розв'язки. Знаю, що деякі письменники люблять працювати, наперед бачачи фінал (Джон Ірвін якось розповідав мені, що починає написання роману з останнього рядка), та я не надто цим переймаюся. Зазвичай мені подобається, коли кінець сам народжується в процесі створення історії: коли я сам не знаю, що буде далі, читач і поготів не здогадається. На щастя для мене, це одна з тих історій, де читачеві дозволяється бути на крок попереду оповідача.

Вона нездужає

Уже понад тиждень я бачу цей поганий сон. Це, напевно, один з так званих свідомих снів, бо я завжди можу повернутися звідти, перш ніж він обертається на жахіття. Тільки цього разу він, здається, переслідує мене, оскільки ми з Еллен не самі. Щось ховається під ліжком. Я чую, як воно чавкає.

Вам же відомо, як це, коли ви справді налякані, правда? Певен, знаєте. Я про те, що це ж універсально для всіх. Серце практично спиняється,

у роті пересихає, шкіру проймає холод, а по всьому тілу повстають сироти. Замість зчіплюватись, зубчики шестерень у голові просто собі крутяться. Я майже кричу. Справді кричу. Я думаю: «Я не хочу дивитися на це. Туди, на сидіння біля вікна».

Потім я бачу в себе над головою вентилятор — його лопаті обертаються на найнижчій швидкості. Бачу тріщинку світла посередині зашпунтованих штор. Бачу місцями посивіле, молочаєвої барви волосся Еллен, що лежить на іншому боці ліжка. Я тут, у верхньому Іст-Сайді, на п'ятому поверсі, і все чудово. Сон був лише сном. А щодо того під ліжком...

Я відкидаю ковдру вбік і сповзаю на коліна, мов людина, яка зібралася молитися. Але натомість підіймаю торочки та зиркаю під ліжко. Спершу я бачу тільки темні обриси чогось. Потім ці обриси повертаються і я бачу, як два ока втупилися в мене. Це Леді. Вона не мала бути там, і, гадаю, їй це відомо (важко сказати, що собака знає, а чого ні), але я, напевно, залишив двері прочиненими, коли йшов спати. Чи, може, нещільно їх причинив, і вона відчинила їх носом. Швидше за все, вона взяла одну зі своїх іграшок з кошика в коридорі. Принаймні, це не блакитна кістка й не червоний щур. У них усередині є пискалка, яка б точно розбудила Еллен. А Еллен потрібен відпочинок. Вона нездужає.

— Леді, — шепочу я. — Леді, вилазь звідти.

Леді просто дивиться на мене. Хоч собака й постарів та вже не стоїть на лапах так само міцно, як колись, але він не дурний. Він лежить з боку Еллен, де я не можу його дістати. Якщо я підвищу голос, йому доведеться вийти, але він знає (не сумніваюся, що знає), що я не робитиму цього, бо мій голос розбудить Еллен.

Підтверджуючи мої припущення, Леді відвернулася та знову зачавкала.

Що ж, я можу з цим впоратись. Я живу з Леді одинадцять років — це майже половина мого подружнього життя. Є три речі, які можуть підняти її з місця. Перша — це шурхіт її повідка та крик: «Ліфт». Друга — брязкіт її миски об підлогу. Третя...

Я підводжусь і проходжу коротким коридором на кухню. Беру з шафи пакет зі «Снекін Слайз», торохчу ним. Не доводиться довго чекати на тихе шкрябання кігтів спанієля. П'ять секунд — і він уже тут. Навіть не потурбувався взяти свою іграшку.

Показую Леді один із маленьких хрустиків у формі моркви та кидаю його у вітальню. Можливо, це трохи підло, але цьому товстому старому одороблу не зашкодять кілька вправ. Пес помчав по свій смаколик. Я чекаю трохи, вмикаю кавоварку, а тоді повертаюся в спальню. Обережно причиняю двері.

Еллен усе ще спить. У тому, що я встаю до того, як вона прокинеться, є одна перевага: немає потреби в будильнику. Я вимикаю його. Хай вона поспить трохи довше. У неї бронхіальна інфекція. Спершу я злякався, але їй тепер уже краще.

Я йду до ванни та офіційно освячую цей день чищенням зубів. Колись чув, що вранці людський рот позбавлений бактерій, але звички, набуті ще в дитинстві, не минають самі по собі. Вмикаю душ, роблю його теплим і приємним, а тоді залажу під нього.

Душ — це місце, де мені думається найкраще, і цього ранку я думаю про сон. Він повторюється вже п'яту ніч поспіль. Хоча хто їх рахував, правда? Нічого жахливого насправді не відбувається, але це, якоюсь мірою, найгірше. Я знаю — абсолютно точно *знаю* — щось жахливе *трапиться*. Якщо я дозволю.

Я в літаку, в бізнес-класі. Сиджу на боковому сидінні, якраз там, де люблю сидіти: не потрібно ні через кого перелазити, йдучи до туалету. Мій складаний столик опущений. На ньому пакетик горішків і апельсиновий напій, схожий на «Горілчаний світанок», напій, який я ніколи не замовляв у реальному житті. Політ минає гладко. Якщо хмари і є, то ми над ними. Салон повниться сонячним світлом. Хтось сидить на місці біля вікна, і я знаю, що коли я гляну на нього (чи на неї, чи, можливо, навіть на *це*), то побачу щось, що оберне мій поганий сон на жахіття. Я погляну в лице свого сусіда по кріслу — і збожеволію. Все може з тріском, наче яйце, розколотися, й п'яتما випурхне назовні.

Я швидко споліскую мильне волосся, вилажу, витираюся насухо. Мій одяг складений на стільці в спальні. Беру його та туфлі на кухню, яка зараз сповнена ароматом кави. Добре. Леді, скрутившись клубочком біля плити, з докором дивиться на мене.

— Нема чого кидати на мене такі злі погляди, — кажу я їй і киваю на зачинені двері спальні. — Ти знаєш правила.

Вона кладе морду на підлогу між лапами і вдає, що спить, але я знаю, що вона все ще дивиться на мене.

В очікуванні кави наливаю собі журавлинного соку. Є ще апельсиновий сік, мій звичний ранковий напій, але зараз мені його не хочеться. Мабуть, через надмірну схожість з напоєм зі сну. Я п'ю каву у вітальні, дивлячись Сі-Ен-Ен без звуку, просто читаю рухомий рядок — більше ж насправді нічого не треба. Вимикаю телевизор і снідаю пластівцями «Ол-Брен». За чверть восьма. Вирішую, що, як під час нашої з Леді прогулянки погода буде гарною, я не викликатиму таксі, а піду на роботу пішки.

Так, день чудовий; весна перетікає в літо, і все навколо сяє. Карло, швейцар, стоїть під дашком і розмовляє по мобільному. «Так, — каже

він. — Так, я додзвонився до неї. Вона дає добро, поки я тут, жодних проблем. Вона нікому не вірить, і я її не звинувачую. У неї там безліч гарних дрібничок. Ви коли прийдете? О третій? А ви раніше звільнитися не можете?» Він махає мені вдягнуеною в білу рукавицю рукою, поки я веду Леді за ріг будинку.

Ми з Леді виконуємо все з точністю науковців. Вона щодня робить свої справи майже на тому самому місці, а я швидко управляюсь із пакетом для какашок. Зворотною дорогою Карло нахиляється, щоб погладити її. Вона вигинає спину, аби бути ще чарівнішою, але Карло нічим її не пригощає. Він знає, що вона на дієті. Чи припускає це.

— Я нарешті зв'язався з місіс Варшавські, — розповідає мені Карло. Місіс Варшавські живе в квартирі 5-С, але тільки формально. Вона поїхала пару місяців тому. — Вона була у Відні.

— У Відні, он як, — кажу я.

— Вона сказала, щоб я запрошував щуроловів. Вона так злякалася, коли я їй розповів. Ви єдиний на четвертому, п'ятому та шостому поверхах, хто не скаржився. Решта ж... — присвиснувши він затряс головою.

— Я виріс у фабричному містечку Коннектикуту. Це доволі сильно пошкодило мій нюх. Я відчуваю запах кави та парфум Еллі, коли вона сильно напахтиться, але це все.

— За таких обставин це можна вважати благословенням. Як *там* місіс Франклін? Усе ще нездужає?

— Ще кілька днів вона не зможе вийти на роботу, але їй, чорт забирай, уже краще. По правді, вона мене трохи налякала.

— Мене також. Вона якось вийшла. У дощ. Природно...

— Така моя Еллі, — говорю я. — Ніщо її не спинить. Якщо вона впевнена, що їй треба кудись піти, вона піде.

— ...І я собі думаю: це таки покійницький кашель, — Карло піднімає вдягнуену в білу рукавицю руку, демонструючи жест «стоп». — Не те, щоб справді так думав...

— Зрозумів, — сказав я. — Він радше був схожий на лікарняний кашель. Я врешті вмовив її показатися лікарю, і тепер... вона на шляху до одужання.

— Добре. Дуже добре, — промимрив Карло, а тоді повертає розмову в те русло, яке його справді цікавить. — Місіс Варшавські була просто шокована, коли я їй розповів про це. Я їй сказав, що ми, напевно, просто знайдемо зіпсовану їжу в холодильнику, але я знаю, що все набагато гірше. Так само знають це ті, хто відчуває цей запах, — насупившись, він ледь кивнув. — Вони там знайдуть мертвого щура, пом'янить мое слово. Їжа смердить, але не так. Так смердять тільки мертві істоти. Це щур, можливо кілька щурів. Вона, певне, розклала отруту й не хоче

в цьому зізнаватися. — Він ще раз нахилився, щоб погладити Леді. — *Ти відчуваєш цей запах, так, дівчинко? Закладаюся, відчуваєш.*

Безліч фіолетових нотаток розкидано навколо кавоварки. Я хапаю фіолетовий блокнот, звідки вони всі беруться, і пишу ще одну.

Еллен: Леді вигуляна. Кава готова. Якщо ти почуватимешся достатньо добре, щоб сходити до парку, погуляй! Але тільки не далеко. Головне, зараз, коли те вже майже одужала, не перепрацьовуй. Карло каже, що унюхав дохлого щура. Гадаю, його унюхали всі сусіди квартири 5-С. На щастя для нас, у тебе нежить, а я «позбавлений нюху інвалід». Ха-ха! Якщо почувєш людей у коридорі, це щуролови. З ними буде Карло, тож не хвилюйся. Я піду на роботу пішки. Треба трохи поміркувати над цими диво-ліками для чоловіків. Хотів би я щоб вони порадилися з нами, перш ніж називати так свій продукт. Пам'ятай, НЕ ПЕРЕПРАЦЬОВУЙ. Кохаю тебе, кохаю тебе.

Нижче я пишу дужину «Х», просто, щоб підкреслити думку, і підписуюсь сердечком. Потім я кладу папірець до решти навколо кавоварки. Перш ніж піти, я наливаю води в миску для Леді.

До роботи кварталів двадцять, і я не думаю про диво-ліки для чоловіків. Я думаю про щуроловів, які прийдуть о третій. Або раніше, якщо зможуть.

Видіння, певно, порушили мій цикл сну, і я ледь не хроплю під час ранкової зустрічі в конференц-залі. Але я швидко отямлююсь, коли Піт Вендел показує макет плакатів для нової кампанії «Петров. Унікальна». Я вже їх бачив на його офісному комп'ютері, коли він «грався» з ними минулого тижня. А тепер погляну на них іще раз. Тепер я знаю, звідки прийшов, як мінімум, один елемент мого сну.

— «Горілка “Петров”. Унікальна», — каже Ора Маклін. Її чарівні груди по-театральному здіймаються й опускаються. — Якщо це приклад нового російського капіталізму, то він мертвонароджений.

Голосніше за всіх сміються хлопці, які хотіли б побачити, як довге біляве волосся Ори розсипається по подушці біля них.

— Без образ, Піте. Гасло ти придумав класне.

— Проїхали, — грайливо посміхається Піт. — Робимо те, що можемо.

На плакаті зображена пара з піднятими вгору склянками. Вони стояли на балконі, поки сонце заходило над заповненою розкішними, дорогими яхтами гаванню. Напис нижче: «ЗАХІД СОНЦЯ. ЧУДОВИЙ ЧАС ДЛЯ ГОРІЛЧАНОГО СВІТАНКУ».

Сперечаємося щодо того, де має бути пляшка «Петров». Праворуч? Ліворуч? У центрі? Знизу? Френк Бернштейн відзначає, що, коли додати рецепт, це збільшить розмір сторінки, особливо в мережевій верстці

та таких журналах, як «ПЛЕЙБОЙ» та «ЕСКВАЙР». Я відключаюся, думаючи про напій, який стоїть на столику переді мною в моєму сні, аж доки не розумію, що Джордж Слеттері кличе мене. Я можу відповісти на запитання, і це добре. Не варто просити Джорджа розжовувати те саме двічі.

— Насправді я на боці Піта, — кажу я. — Клієнт обрав назву. Я лише роблю те, що можу.

Лунає кілька доброзичливих смішків. Тут багацько жартували щодо нового препарату «Воннелл Фармасьютекл».

— До понеділка, я вам вже дещо покажу, — звертаюся я до них. Не дивлюся на Джорджа, але він розуміє, що я маю на увазі. — До середини наступного тижня, щоб бути точним. Я хочу дати Біллі шанс показати, на що він здатен.

Ми цього Біллі Едерлі зовсім недавно найняли, і для початку його зробили моїм помічником. Хлопець ще не отримував запрошень на ранкові зустрічі, але він мені подобався. Усім в «Ендрюз-Слеттері» він до вподоби. Він тямущий, енергійний і вже за два роки, закладаюся, почне голитися.

Джордж думає.

— Я сподівався побачити угоду сьогодні. Хоча б приблизний план.

Тиша. Усі вивчають власні нігті. Джорджеві слова дуже нагадують публічну догану, і я, можливо, на неї заслужив. Це не найкращий мій тиждень, і перекладати все на плечі дитини не дуже гарно з мого боку. Почуття від цього теж не найкращі.

— Гаразд, — каже наостанок Джордж, і відчувається, як кімнатою прокочується хвиля полегшення. Це схоже на легкий прохолодний подих вітру: ось він є, а ось уже зник. Такого сонячного п'ятничного ранку ніхто не хоче бути свідком прочуханки в кабінеті для нарад, а я не хочу її отримувати. У моїй голові крутиться надто багато всього.

Гадаю, Джордж смердить, як щур.

— Як там Еллен? — питає він.

— Уже краще, — відповідаю я. — Дякую, що запитав.

Відбувається ще кілька презентацій. Потім усе закінчується. Слава Богу.

Коли за двадцять хвилин до мене в кабінет заходить Біллі, я вже майже куняю. Поправка: я куняю. Рвучко сідаю рівно, сподіваючись, що хлопчик подумає, ніби заскочив мене зануреного в глибокі роздуми. Імовірно, він настільки схвилюваний, що все одно нічого не помітив. У руках тримає плакатний аркуш. Припускаю, він би почувався як риба у воді, вішаючи на стіни якоїсь провінційної старшої школи велике оголошення про нічні танцюльки в п'ятницю.

— Як минула зустріч? — питає він.

— Усе було гаразд.

— Про нас вони згадували?

— Знаєш, таки згадували. Що в тебе є для мене, Біллі?

Юнак зробив глибокий вдих і повернув аркуш так, щоб я міг побачити, що на ньому намальовано. Ліворуч баночка віагри в натуральну чи близьку до неї величину. Праворуч — на найсильнішому боці реклами (це вам будь-хто в нашій справі скаже) — баночка з нашим зіллям, але набагато більша. Нижче гасло: «ПОТЕНЦІЯ. У ДЕСЯТЬ РАЗІВ ЕФЕКТИВНІША, НІЖ ВІАГРА!»

Біллі дивиться, як я розглядаю це, і його повна надії посмішка в'яне:

— Вам не подобається?

— Питання не в тому, подобається мені чи не подобається. У нашому бізнесі такі поняття відсутні. Питання в тому, спрацює це чи ні. Це не спрацює.

Вираз його обличчя стає дуже похмурим. Якби його зараз побачив Джордж Слеттері, він би оскаженів. Мені б цього не хотілося. Можливо, я так до нього ставлюся, бо це моя робота — навчити його. Попри все, що крутиться в моїй голові. Адже я люблю свою справу. Її мало хто поважає, але вона мені подобається. Я чую, як Еллен каже мені: «Ти не повинен кидати це, малий. Якщо вчепився в щось зубами, тримайся до самого кінця». Така рішучість може трохи лякати.

— Сідай, Біллі.

Він сідає.

— І прибори цю насупленість зі своєї мармизи. Ти схожий зараз на дитину, яка впустила «дурника» в унітаз.

Він викладається на повну. За це я його й люблю. Хлопчина старається, і якщо він планує залишатися в «Ендрюз-Слеттері», то має бути ще кращим.

— Є гарна новина: я не забиратиму в тебе проект, бо, правду кажучи, це не твоя провина. «Воннелл Фармасьютекл» стриножила нас назвою, яка звучить як назва мультівітамінів. Але ми збираємося зліпити з лайна цукерочку. В рекламі до цього зводиться вся наша робота, у семи випадках з десяти. Може, у восьми. Тож слухай уважно.

Він аж зеленіє:

— Я маю робити нотатки?

— Не вийобуйся. По-перше, коли рекламуєш ліки, ніколи не показуй баночку. Логотип — без проблем. Саму пігулку — іноді. Залежить від обставин. Знаєш, чому «Пфайзер» показують пігулку віагри? Вона блакитна. Споживачі люблять усе блакитне. Форма також стає у пригоді. Споживачі дуже позитивно ставляться до форми цих пігулок. Але люди ніколи не люблять дивитися на баночки, у яких лежить їхній препарат. Ті змушують їх думати про хвороби. Дійшло?

— Тоді, може, намалювати маленьку пігулку віагри та велику пігулку потенції? Замість баночок. — Він підняв руки, обводячи уявною рамкою підпис. — «ПОТЕНЦІЯ. У десять разів більша, у десять разів краща». Розумієте, про що я?

— Так, Біллі, розумію. УПМ це також зрозуміє, і їм це ой як не сподобається. Насправді, вони можуть змусити нас прибрати рекламу з таким гаслом, а це влетить у копійчку. Я вже мовчу, що це вартувати-ме нам гарного клієнта.

— Чому? — майже промукав він.

— Бо воно *не* в десять разів більше і *не* в десять разів сильніше. Віагра, сіаліс, левітра, потенція — всі вони використовують однакові методи з підйому пеніса вгору. Ти все ж досліди історію питання, хлопче. І закон про рекламу трохи освіжити не завадило б. По-твому, бловардські висівкові мафіни в десять разів смачніше, ніж бігмауські? Уперед, смак — питання суб'єктивне. А от те, що робить твого друга твердим і до того ж надовго...

— Добре, — сказав тихо юнак.

— А ось тобі й продовження. «У десять разів сильніше», щоб це не було, якщо ми говоримо про еректильну дисфункцію, звучить дуже паршиво. Це вийшло з моди в той же час, що і «дві П на К».

Він здивовано на мене зиркнув.

— Так у п'ятдесятих наші хлопці називали свою рекламу в мильних операх. «Дві пизди на кухні».

— Ви жартуєте!

— Ні. Ось із чим я граюся останнім часом. — Я нашвидкуруч маляю дещо в нотатнику та на мить згадую про нотатки, розкидані навколо кавоварки в старій добрій 5-В. — Чому вони все ще там?

— Ви не можете мені просто розказати? — голос хлопчика пролунав із відстані тисячі миль.

— Не могу, реклама — це не усний посередник, — відповідаю я. — Ніколи не вірте рекламі, яка говорить про щось надто голосно. Запишіть її та покажіть комусь. Покажіть своєму найкращому другу або... ну знаєте, своїй дружині.

— З вами все гаразд, Бреде?

— Так. А що?

— Не знаю. Просто ви зараз виглядали трохи дивно.

— От саме так дивно я не виглядатиму, коли показуватиму це в понеділок. А тепер — про що це тобі каже? — Я повернув нотатник до помічника, щоб він міг прочитати написане: «ПОТЕНЦІЯ. ДЛЯ ЧОЛОВІКІВ, ЯКІ ХОЧУТЬ РОБИТИ ЦЕ ЖОРСТКО».

— Схоже на брудний жарт! — зауважує він.

— Частково ти маєш рацію, але я написав це друкованими літерами. А тепер уяви, якщо написати це м'яким курсивом чи дрібним шрифтом у круглих дужках. Майже секрет. Я додаю дужки, хоча вони не працюють з друкованими літерами. Але запрацюють. Я знаю це, бо просто бачу. — Тепер поглянь на це ще раз, уявляючи фото великого, міцного хлопця. У джинсах із низькою талією з-під яких визирає верх його трусів. І, скажімо, у реглані без рукавів. З мастилом та брудом на «гарматах».

— Гарматах?

— Ну, біцепсах. Він стоїть біля потужної машини з піднятим верхом. Тепер це все ще брудний жарт?

— Я... я не знаю.

— Так само як і я, не на сто відсотків, але нутром чую, що воно піде. Проте не зараз. Ти маєш рацію, гасло все ще не працює, а повинно було б, адже це буде основою теле- та інтернет-реклами. Пограйся з цим. Змусь його працювати. Головне, пам'ятай ключове слово...

Раптом, ось так просто, я збагнув, звідки взялась друга частина цього клятого сну.

— Бреде?

— Ключове слово: *жорстко*. Бо чоловік... коли щось не працює — його член, його план, його *життя*, — сприймає все жорстко. Він не хоче здаватися. Він пам'ятає, як усе було і хоче, аби все повернулося на свої місця.

Гадаю, що так. Він точно хоче цього.

Біллі вдавано посміхнувся.

— Я не знав.

Я стримав посмішку. Це неймовірно важко, відчуття таке, наче до кутиків моїх уст підвісили гири. Зрештою, це ніби знову бачити той поганий сон. Бо дуже близько від мене є щось, на що я не хочу дивитися. От тільки це не свідомий сон, із якого я можу вийти. Це свідома реальність.

Коли Біллі йде, я прямую до сральника. Зараз десята, і більшість хлопців із нашого офісу вже злили свою каву та беруть собі по ще одній у нашій маленькій кав'ярні. Тому туалет повністю в моєму розпорядженні. Я знімаю штани, аби, якщо хтось забреде сюди та раптом вирішить зазирнути під двері, він не подумав, що я дивний. Однак єдине, заради чого я прийшов сюди, — це подумати.

Через чотири роки після того, як я скочив на палубу «Ендрюз-Слеттері», замовлення на рекламу знеболювального препарату фаспрін приземлилося на мій стіл. За всі ці роки я кілька разів робив дещо особливе, у мене було кілька проривів, і то був перший. Усе сталося швидко. Я відкрив коробку зі зразком, дістав пляшечку, і основа кампанії — ми

це іноді називаємо серцевиною — миттєво спала мені на думку. Я, звісно, трохи помізкував над цим — ви ж не хочете, щоб це виглядало надто легко, — потім зробив кілька макетів. Еллен допомагала мені. Це було якраз після того, як ми дізналися, що вона не може мати дітей. Це було якось пов'язано з ліками, якими в дитинстві лікували її ревматичний поліартрит. Вона була дуже засмучена. Допомагаючи мені з макетами реклами фаспріну, вона відволікалася від поганих думок. Еллен із головою занурилася в роботу.

Тоді ще всім керував Ел Ендрюз, і макети я відніс йому. Пам'ятаю, як сидів перед його столом на мокрому від поту стільці (серце калатало, мов скажене), поки він повільно розглядав те, над чим ми працювали. Коли він нарешті відклав макети та підвів свою кудлату стару голову, щоб глянути на мене, пауза, здавалося, тривала цілу годину. Потім він промовив: «Це добре, Бредлі. Більш ніж добре. Це чудово. Ми зустрічаємося з клієнтом завтра ввечері. Ти проведеш презентацію».

Я провів презентацію, і коли віце-президент «Дуган Драг» побачив малюнок, на якому було зображено працюючу жінку, з-під засуканого рукава якої визирала пляшечка фаспріну, то аж застрибав від радощів. Завдяки кампанії фаспрін опинився серед «великих хлопців» (баер, анацин, баферін) і вже до кінця року ми займалися всіма замовленнями «Дуган». Рахунки? Семизначні цифри. Немаленькі, до того ж.

Я витратив премію, щоб звозити Еллен до Нассау на десять днів. Уранці в зливу ми вилетіли з аеропорту Кеннеді. Я все ще пам'ятаю, як вона засміялася і сказала: «Поцілуй мене, красунчику», коли літак прорвався крізь хмари та салон заповнило сонячне світло. Я справді поцілував її, і пара по іншій бік проходу — ми летіли бізнес-класом — заплодувала.

Найкраща частина перельоту. Найгірша настала за півгодини, коли я повернувся до Еллен і на мить подумав, що вона мертва. Причина була в тому, як вона спала — голова завалилася на плече, рот відкритий, а волосся наче приклеїлося до вікна. Вона була молодою, ми обоє, але у випадку з Еллен імовірність раптової смерті була дуже високою.

— Зазвичай те, що з вами сталося, називають безпліддя, місіс Франклін, — сказав лікар, коли повідомляв погані новини, — але, що стосується вас, правильніше було б назвати благословенням. Вагітність дає навантаження на серце, а через хворобу, яку в дитинстві вам неправильно лікували, воно у вас не дуже сильне. Якби так сталося, що ви завагітніли, довелось би провести останні чотири місяці терміну в ліжку, і навіть тоді наслідки були б небезпечними.

Вона не була вагітною, коли ми вирушили в подорож, і під час останнього обстеження з нею все було гаразд. Підйом на крейсерську висоту пройшов доволі жорстко... і здавалося, що вона не дихає.

Потім вона розплющила очі. Я відкинувся назад у своєму кріслі біля проходу, випускаючи довгий, тремтячий видих.

Вона збентежено дивилася на мене.

— Щось не так?

— Усе добре. Просто те, як ти спала. Більше нічого.

Вона витерла щоку.

— Боже правий, я що, пускала слину?

— Ні, — засміявся я. — Але на якусь мить ти здавалася... ну, мертвою.

Вона теж засміялася.

— Якби я таки померла, то ти б, припускаю, відправив моє тіло назад у Нью-Йорк, а сам втюхався б у якусь Багаму-маму.

— Я все одно взяв би тебе з собою.

— Що?

— Бо я б не прийняв цього. У жодному разі.

— За кілька днів тобі довелося б. Я вся засмерділася б.

Вона посміхалась. Вона гадала, що то все ще гра, бо вона ще посправжньому не збагнула, про що говорив їй лікар того дня. Вона, як то кажуть, не брала це близько до серця. І вона не знала, як виглядала, коли сонце світило на її білі, мов сніг, щоки, на розмазану туш та відвислу щелепу. Але я бачив і прийняв це близько до серця. Вона була моїм серцем, і я оберігав те, що було в ньому. Ніхто не забере це в мене.

— Ні, — сказав я. — Я б зберіг тебе живою.

— Справді? Як? Некромантия?

— Відмовляючись здаватися і використовуючи найціннішу рису спеца з реклами.

— А це у нас, містере Фаспрін?..

— Уява. Тепер ми можемо поговорити про щось приємніше?

Дзвінок, на який я чекав, пролунав близько третьої тридцять. Це був не Карло. Телефонував Берк Остроу, комендант нашого будинку. Він хотів знати, коли я прийду додому, оскільки щур, який так усім смердів, був не у квартирі 5-С, а в сусідній, тобто нашій квартирі. Остроу сказав, що дезінсектори повинні піти о четвертій, щоб устигнути на інший об'єкт, але це не має значення. Має значення те, що ж там не так, і, до речі, Карло каже, що вже з тиждень ніхто не бачив вашої дружини. Тільки вас і собаку.

Я розповідаю про відсутність у мене нюху та бронхіт Еллен. У її теперішньому стані, говорю я, вона не знатиме, що штори горять, аж доки не спрацює пожежна сигналізація. Я упевнений, що Леді відчуває сморід, продовжую я, але, можливо, для собаки здохлий щур пахне як «Шанель № 5».

— Я все розумію, містере Франкліне, але мені все одно треба потрапити всередину та побачити, що там відбувається. Дезінсекторів

доведеться викликати знову. Швидше за все ви влетите на гроші, бо рахунок буде великим. Я можу зайти зі своїм ключем, але мені було б зручніше, якби...

— Так, мені теж було б зручніше. Не кажучи вже про мою дружину.

— Я спробував зателефонувати їй, але вона не відповідає, — тепер я чую в його голосі підозру. Я йому вже все пояснив, хлопці з реклами знаються на цьому, але ефект переконання діє лише шістьдесят секунд або близько того. Ось чому ви повсякчас чуєте ті самі гасла та рекламу. Одна крапля змінить тебе; збережи час, збережи гроші. Пепсі — для тих, хто думає по-молодіжному; я це люблю, сніданок для чемпіонів. Це як забивати цвях, забивати цвях прямо в серце.

— Вона, ймовірно, поставила телефон на беззвучний режим. До того ж ліки, які їй виписали, змушують її дуже міцно спати.

— О котрій ви будете вдома, містере Франкліне? Я залишатимусь тут до сьомої, потім буде тільки Альфредо, — зневажлива нотка в його голо-сі натякала, що мені краще мати справу з міським самашедшим.

«Ніколи, — думаю я. — Я ніколи не буду вдома». Насправді я по факту ніколи й не був там. Еллен та я так захопилися Багамами, що переїхали на «Кейбл Біч», і я пішов на роботу в маленьку фірму в Нассау. Я рекламу зроблені під замовлення круїзні кораблі («Мандрувати — ось наше покликання!»), розпродажі стереосистем («Почуйте не тільки те, що ми кращі, а й що ми дешевші!») та відкриття супермаркетів («Заощадь під пальмами!»). А весь цей нью-йоркський безлад — лише свідомий сон, із якого я можу вийти будь-якої миті.

— Містере Франкліне? Ви тут?

— Звісно. Просто замислився. У мене заплановано ще одну зустріч, яку я в жодному разі не маю права пропускати, але чому б нам не зустрітися о шостій біля квартири?

— А як щодо вестибюля, містере Франкліне? Ми б могли піднятися разом. — Іншими словами, «я не дам тобі фори, містере Рекламний Генію, що, можливо, вбив свою дружину».

Я навіть подумав, чи не поцікавитися, як я маю проскочити повз нього та позбутися тіла Ел, — адже він думав саме про це. Певно, вбивство — це все ж таки не перше, що спадає йому на думку, та навряд чи він зовсім не підозрює такого. На каналі «Лайфтайм» часто показують чоловіків, які вбивають своїх дружин. Певно, він гадає, що я скористаюся службовим ліфтом і зникаю її тіло в комірчині. А може, викину в сміттєспалювальну піч? Кремація домашнього розливу.

— Гарзд, не маю нічого проти вестибюлю, — відповідаю. — О шостій. Якщо вдасться, то приїду хвилин на п'ятнадцять раніше.

Кладу слухавку й рушаю до ліфта. Щоб потрапити туди, я маю пройти через кімнату відпочинку. Посеред дверного прорізу стоїть Біллі

Елдерлі та цмулить «Ноззі». Неймовірно бридка газованка, та іншої в нас не продається — ця компанія наш клієнт.

— Куди ти йдеш?

— Додому. Еллен телефонувала. Казала, що не дуже добре почувається.

— Не береш свій портфель?

— Ні. — Гадаю, певний час мені портфель не знадобиться. Якщо чесно, то, певно, він більше ніколи мені не знадобиться.

— Я зараз працюю над новими розробками для потенції. Гадаю, це буде бомба.

— Не сумніваюся, — кажу я, і кажу правду. Скоро Біллі Елдерлі піде вгору кар'єрними сходами, і це чудово. — Та я маю поквапитися.

— Звісно, я розумію. — Йому всього двадцять чотири, і він ще нічого не розуміє. — Передавайте їй мої вітання.

Щороку ми набираємо з півдюжини стажерів у «Ендрюз-Слеттері». Біллі Елдерлі теж так починав. Більшість з них — хороші хлопці, і Фред Віллітс спершу також здавався таким. Я взяв його під своє крило, тож не дивно, що саме моїм обов'язком стало звільнити його (певно, ви саме так могли б це оцінити, хоча насправді стажерів ніколи по-справжньому не наймають), коли з'ясувалося, що він клептоман. Юнак вирішив, що наша комірчина — його персональні мисливські угіддя. Одному Богу відомо, скільки всього він устиг поцупити, перш ніж Марія Еллінгтон заскочила його, коли він запихав купу папірців у портфель. А ще з'ясувалося, що він трохи психопат. Просто очманів, коли я повідомив йому про звільнення. Піту Венделу довелося викликати охорону, коли малий розрепетувався на мене у вестибюлі. Його довелося виводити силоміць.

Вочевидь, друзяка Фредді ще багато чого хотів сказати, бо взяв моду ошиватися біля мого дому та кидатися на мене зі звинуваченнями, коли я повертався з роботи. Тим не менш він тримав дистанцію і копи сказали, що він просто реалізує своє право на свободу слова. Та мене лякало не його базікання. Я все думав про те, що юнак міг поцупити канцелярського ножа або «Ікс-Екто» так само, як і старі картриджі чи п'ять десятків пачок паперу. Саме тоді я попросив Карло дати мені ключа від службового входу та користувався саме ним. Це все відбувалося восени — у вересні чи жовтні. Коли дні стали холоднішими, юний містер Віллітс подався горланити деінде, але Карло так і не попросив ключа назад, а я не повертав. Гадаю, ми обоє забули про нього.

Саме тому я не назвав таксистові своєї адреси, а попросив висадити мене за квартал від будинку. Заплатив йому щедрі чайові — гей, це ж просто гроші — і рушив до службового ходу. На мить занервував, коли

ключ не хотів відмикати двері, та, коли я трішки посмикав його, все спрацювало. Стіни службового ліфта оббиті м'якими коричневими підкладками для меблів. Анонс камери з м'якими стінами, куди вони мене, певно, запроторять — та це вже якось надто мелодраматично. Гадаю, мені просто доведеться взяти на роботі вимушену відпустку, а те, що я зробив, точно розірвало мій договір на оренду квартири, проте...

Що я зрештою *зробив*?

По суті, що я робив увесь цей останній тиждень?

— Зберігав їй життя, — мовив я, коли ліфт зупинився на п'ятому поверсі. — Бо не міг змиритися з її смертю.

«Вона *не* мертва, — кажу собі, — просто нездужає». Паршива легенда, та все ж вона добре слугувала мені весь тиждень, а в рекламному бізнесі тільки стислі терміни й мають значення.

Заходжу всередину. Повітря тепле й стояче, жодних запахів нема. Це я так собі кажу, а в рекламному бізнесі уява *також* має значення.

— Люба, я вдома, — гукаю. — Ти прокинулася? Краще почувашся?

Гадаю, зранку, коли біг на роботу, я забув зачинити двері спальні, бо Леді щойно вислизнула звідти. Вона облизує свою пащу. Кидає на мене винуватий погляд, а потім іде перевальцем до вітальні, підібгавши хвоста. Вона не озирається.

— Люба? Ел?

Заходжу до спальні. Її майже не видно, лишень молочаєвий пушок її волосся та обриси тіла під ковдрою. Ковдра трохи зібгана, а отже, вона піднімалася — лише випити кави, а потім лягла назад. Це трапилося минулої п'ятниці. Я тоді повернувся з роботи, а вона не дихала. Відтоді вона багато спить.

Обходжу ліжко з її боку і бачу, що рука Еллен звисає вниз. Від неї залишилося не багато — лише кістки та клапті плоті. Витріщаюся на це і думаю, що на цю ситуацію можна поглянути з двох точок зору. З одного боку, мені, мабуть, варто вдатися до евтаназії мого собаки — собаки Еллен, якщо точніше, бо Леді завжди любила Еллен більше. Та з іншого — можна сказати, що Леді просто хвилювалася за господиню і намагалася розбудити її. Ну ж бо, Еллі, я хочу в парк. Ну ж бо, Еллі, пограймося з моїми іграшками.

Ховаю «змарнілу» руку під простирadlo. Так вона не замерзне. Відганяю кількох мух. Не пригадую, щоб раніше в нашій квартирі бували мухи. Мабуть, вони почули сморід дохлого щура, про якого розповідав Карло.

— Пам'ятаєш Біллі Едерлі? — питаю. — Я підкинув йому ідею, що робити з тією сраною рекламою «ПОТЕНЦІЇ», і, гадаю, він зможе добре розвинути її.

Жодного звуку від Еллен.

— Ти не можеш бути мертвою, — кажу я. — Це неприпустимо.

Жодного звуку від Еллен.

— Хочеш кави? — Зиркаю на годинник. — Що-небудь попоїсти? У нас є курячий суп. Щоправда, лише з пакетиків, але він усе одно смачний, коли гарячий. — Смачний, коли гарячий, — яке провальне *могло би бути* рекламне гасло. — Що ти кажеш, Ел?

Вона нічого не відповіла.

— Гаразд, — говорю. — Усе гаразд. Пам'ятаєш, як ми поїхали з тобою на Багами, люба? Коли ми займались підводним плаванням, а ти розплакалася? А коли я запитав чому, ти відповіла: «Бо це так прекрасно».

А тепер я став тим, хто плаче.

— Ти впевнена, що не хочеш піднятися і пройтися трішки? Я відчиню вікна, щоб побільшало свіжого повітря.

Жодного звуку від Еллен.

Зітхаю. Гладжу пушок її волосся.

— Гаразд, — кажу. — Чому б тобі не поспати ще кілька годин? А я посиджу тут, біля тебе.

Саме це я і роблю.

Для Джо Гілла

Ну так, це про бейсбол, але дайте оповіданню шанс, гаразд? Вам не обов'язково бути моряком, щоб обожнювати романи Патріка О'Браяна¹, і вам зовсім не треба бути жокеєм — чи навіть азартним вболівальником, — щоб захоплюватися детективами Діка Френсіса².

Історія оживає в персонажах та подіях; сподіваюся, ви знайдете в ній дрібку справжнього життя. Ідея оповідання виникла після того, як я подивився гру плей-оф, у якій неправильне суддівство вилилося практично в бунт на «Тернер Філд» «Атланти». Фанати засипали поле паперовими скляночками, капелюхами, плакатами, прапорцями та пивними пляшками. Коли судді запустили в голову чималенькою пляшкою з-під віскі (порожньою, звісно), команду вивели з поля, аж доки все не вгамувалося. Коментатори на телебаченні казали, що то гравці, бач, не вміють визнавати своїх поразок, — так, наче подібні спалахи огиди та агресії не є звичним явищем для американських бейсбольних полів уже понад сто років чи більше.

Усе своє життя я любив бейсбол і завжди хотів написати про гру в ті часи, коли подібні енергійні протести, що супроводжувалися вигуками на кшталт «Смерть судді!» та «Купіть йому пса-поводиря!», вважалися цілком нормальною частиною гри. Часи, коли бейсбол був настільки ж грубою грою, як і футбол, коли гравці ковзали до другої бази, виставивши вперед шипи, а зіткнення на базі були дуже жорсткими. Часи, коли, якби на телебаченні повторювали ці матчі, їх би дивилися з жахом, оскарження гри з апеляцією до відеоповтору видавалося б жахливим. Я хотів використати мову цих ранніх бейсболістів, щоб підкреслити текстуру та колір спортивної Америки середини століття. Мені було

¹ Патрік О'Браян (1914—2000) — англійський письменник і перекладач, автор двадцятитомної епопеї про капітана Джека Обрі та доктора Стівена Метьюріна. У 2003 р. було знято фільм за мотивами цього циклу з Расселом Кроу в головній ролі — «Володар морів: На краю світу» («Master and Commander: The Far Side of the World»).

² Дік Френсіс (1920—2010) — британський письменник, автор десятків детективних романів. Він був професійним жокеєм, за час виступів на іподромі виграв 350 заїздів, ставши одним із найуспішніших британських наїзників у післявоєнній історії. Коли прийшов у літературу, темою всіх своїх детективних романів зробив кінні перегони. Найвідоміший роман вийшов 1962 р. — «Фаворит».

цікаво, чи зможу я написати історію, яка була б водночас і міфічною і — в певному жакхному сенсі — трохи веселою. У мене також була нагода помістити себе в історію, і мені це сподобалося (як не крути, а моєю першою оплачуваною халтуркою як письменника були спортивні репортажі для «Лісбон Ентерпрайс»). Мій син називає подібні штуки метатекстом. А я просто думаю про це як про розвагу та сподіваюся, що ця історія — приємна старомодна розвага, останній рядок якої я сплагіатив із великого фільму під назвою «Дика Банда»¹.

І, до речі, стеж за лезом, мій Постійний Читачу. Врешті-решт, це ж оповідання Стівена Кінга.

Біллi «Блокада»

— Вільям Блейклі?

Боже правий, ви маєте на увазі Біллi «Блокаду»? Роками мене ніхто про нього не розпитував. Мене тут взагалі мало про що питають — може, тільки, чи піду я на Ніч Польки в замок Лицарів Піфії. Той, що в центрі. А ще мені пропонують якийсь віртуальний боулінг. Це прямо тут, у загальній кімнаті. Моя вам порада, містере Кінг, — ви мене про неї не просили, та все ж таки — не смійте старіти, а якщо не вдасться, то не дайте своїм родичам заслати вас у готель для зомбі — такий, як цей.

Весела це штука — старіння. Коли ти молодий, люди завше ласі до твоїх оповідок, особливо якщо ти чогось таки досягнув у професійному бейсболі. Але, коли ти молодий, тобі не до цього. Тепер у мене сила-силенна часу, а нікому, здається, й діла немає до старих деньків. Та я все ще думаю про них. Тож не хвилюйтеся, я розповім вам про Біллi Блейклі. Огидна історія, по правді, але саме такі й тримаються в пам'яті найдовше.

Бейсбол у ті дні був іншим. Ви, мабуть, пригадуєте, що Біллi «Блокада» грав за «Титанів» через якихось десять років після того, як Джекі Робінсон зламав кольоровий бар'єр². Зараз «Титани» вже давно зникли.

¹ «The Wild Bunch» — вестерн 1969 року. Режисер — Сем Пекінпа. Вважається одним із найважливіших фільмів «Нового Голлівуду». Фільм продемонстрував вельми високий, як для свого часу, рівень насилля на екрані. У 1999 р. Бібліотека Конгресу США включила «Дикую банду» в Національний реєстр фільмів як культурний спадок.

² Джек Рузвельт «Джекі» Робінсон (1919—1972) — американський бейсболіст, перший темношкірий гравець у Головній бейсбольній лізі у ХХ столітті. До того афроамериканцям було заборонено грати деінде, окрім власної бейсбольної ліги. Протягом 60-х років брав активну участь у русі за громадянські права. За досягнення поза бейсболом здобув Президентську медаль свободи та Золоту медаль конгресу.

Не вірю я, що в Нью-Джерсі коли-небудь ще буде команда Головної Ліги, особливо коли якраз через річку, в Нью-Йорку, є аж два бейсбольних монстри¹. Але тоді це була велика подія — ми були тою великою подією, — і ми грали свої ігри в абсолютно іншому світі.

Правила були тими ж самими. Вони не змінилися. Маленькі ритуали теж були точнісінько такими, як і зараз. О, нікому не дозволяли носити зсунуту набік бейсболку чи бодай загинати козирок. Волосся мало бути охайним і коротким. (У теперішніх бовдурів на головах таке, що аж страх бере.) Деякі гравці хрестилися, перш ніж вийти на поле, інші длубалися битою в землі, перед тим як стати в стійку, а хтось перестрибував лінію розмітки, коли біг на свою позицію. Ніхто не хотів наступати на неї, це вважалося найгіршою з усіх прикмет.

Грали тільки для місцевих, ясно? Вже почали з'являтися телетрансляції, але їх показували тільки на вихідні. У нас був непоганий ринок, бо ігри крутили на «WNJ», і всі в Нью-Йорку могли нас побачити. Більшість із тих ефірів були дуже смішними. Порівняно з сьгоднішніми — ще та любительщина. З радіо трохи краще, воно було професійнішим, але також лише для місцевих. Жодних супутникових трансляцій, бо не було супутників. Перший запустили росіяни, якраз того року, коли «Хоробрі Янки» виграли Світову серію². Наскільки я пам'ятаю, то був вихідний, хоча можу й помилятися. Чітко пам'ятаю тільки те, що «Титани» ще на початку року опинилися в прольоті. Ми, звісно, трохи поборолися, частково завдяки Біллі «Блокаді», але ж ви самі знаєте, чим усе обернулося. Ви ж тому прийшли сюди, так?

Я ось про що: ігри були меншими — аж ніяк не події національного масштабу, тож гравці нікого не цікавили. Я не кажу, що не було зірок — хлопів на кшталт Аарона³, Бурдетта⁴, Вільямса, Кейліна⁵ та, звісно ж, Міка⁶. Але, щоб когось знали від узбережжя до узбережжя, як Алекса Родрігеза⁷ та Баррі Бондса⁸ (двійко дилетантів, як про мене), такого не було. Решта гравців? Тільки одне слово: трудяги! Середня

¹ Йдеться про команди «Нью-Йорк Янкіз» та «Нью-Йорк Метц».

² Вирішальна серія ігор у сезоні Головної ліги бейсболу. Право грати в ній мають найкращі команди Американської та Національної ліг.

³ Генк Аарон (нар. 1934) — прізвище «Молот» або «Молот Генк». Вибивав по 24 хоум-рани щосезону з 1955 до 1973 року. Спершу був членом Негритянської Американської ліги.

⁴ Сельва Льюїс Бурдетт (1926—2007) — пітчер, що грав у Головній американській бейсбольній лізі. Кар'єра в професійному бейсболі тривала 18 років. Його онук Нолан Фонтана також сьогодні професійний бейсболіст.

⁵ Ал Кейлін (нар. 1934) — правий філдер на прізвище «Містер Тигр». За всю кар'єру вибив 399 хоум-ранів. Чемпіон Світової серії за 1968 рік.

⁶ Мікі Чарльз Мантл (1931—1995) — грав у Головній бейсбольній лізі за «Нью-Йорк Янкіз» центрофілдером та гравцем першої бази.

⁷ Александр Еммануель «Алекс» Родрігез (нар. 1975) — інфілдер «Нью-Йорк Янкіз».

⁸ Баррі Леймар Бонс (нар. 1964) — лівий філдер, який відіграв 22 сезони в Головній бейсбольній лізі за команди «Піттсбурзькі пірати» та «Гіганти Сан-Франциско».

платня була п'ятнадцять штук, менше, ніж сьогодні заробляє викладач у старших класах.

Трудяги, второпали? Точно як у тій книжці Джорджа Вілла¹. Він переконує, ніби це гарна штука, а от я не певен щодо цього, особливо якщо ти тридцятирічний шорт-стоп² із дружиною та трьома дітьми і тобі залишилося, у кращому разі, сім років до пенсії. Гарзд, десять, якщо ти щасливець і не заробиш травми. Ви знали, що Карл Фурільйо³ врешті-решт встановлював ліфти у Світому Торговому Центрі та підробляв нічним сторожем? Знали? А, як по-вашому, той Вілл знав — і просто забув згадати про це?

Справа була ось у чому: якщо ти мав здібності й міг виконувати свою роботу навіть з похмілля, то мав грати. Якщо не міг, тебе викидали на смітник. Це було так просто. І жорстоко. Що плавно підводить мене до ситуації з нашим кетчером тої весни.

У тренувальному таборі «Титанів» у Сарасоті ми були в гарній формі. Нашим стартовим кетчером був Джонні Гудкайнд. Ви, певно, про нього вже й забули. А якщо пам'ятаєте, то тільки через те, як він закінчив. Відіграв чотири класних роки, відбивав із коефіцієнтом понад 0,300, надягав спорядження майже на кожній грі. Знаходив спільну мову з пітчерами, на зайві балачки часу не марнував. Та малеча навіть не наважувалася до нього лізти. Тої весни він був близьким до позначки у триста п'ятдесят відбитих м'ячів, здійснив із дюжину хоум-ранів, один із яких був найдовшим із усіх, які я тільки бачив на Стадіоні Еда Сміта, де м'яч взагалі поводитьсь чортзна-як. Той розбив лобове скло «Шевроле» якогось репортера. Ха-ха!

Однак водночас він був п'яницею неспросипеним і якраз за два дні до того, як ми мали їхати на північ відкривати вдома сезон, він переїхав жінку на Пайнейпл-стрит. Вона лежала без ознак життя. Чи з ознаками смерті — як там кажуть. Потім клятий довбань спробував утекти. Але на розі Оранж стояла патрульна машина шерифа округу і його помічники чудово бачили, що відбувалося. Жодних сумнівів не виникло й щодо стану Джонні. Коли його витягли з машини, мужик смердів броварнею і заледве тримався на ногах. Один із помічників шерифа нахилився, аби вдягнути на Джонні кайданки, і той заблював хлопцеві голову. Бейсбольна кар'єра Джонні Гудкайнда завершилася ще до того,

¹ Джордж Фредерік Вілл (нар. 1941) — американський газетний колумніст та політичний коментатор. Має Пулітцерівську премію за свої консервативні політичні коментарі. У 1986 р. у «Волл-стрит Джорнал» його назвали «можливо, найвпливовішим журналістом Америки».

² Шорт-стоп — гравець захисту, що перебуває між другою та третьою базами.

³ Карл Ентоні Фурільйо (1922—1989) — правий філдер у Головній бейсбольній лізі. Грав за «Бруклінських та Лосанджелеських Доджерсів».

як блювотиння висохло. Навіть Бейб¹ не зміг би залишатися в грі, якби насмерть задавив домогосподарку, що робила ранкові закупи. Певно, він закінчив, подаючи сигнали тюремній команді Рейфордської в'язниці. Якщо, звісно, там була команда.

Його заміною став Френк Фарадей. Кетчер з нього був нічого, але в ролі хітера він був кращим. Відбивав із коефіцієнтом 1,6. Дрібнуватий, що могло мати погані наслідки. Грали тоді жорстко, містере Кінг, пиздюлів виписували по повній програмі.

Та крім Фарадея в нас нікого не було. Пам'ятаю, що Діпунно казав, мовляв, він довго не вистоїть, але навіть Джерсієць Джо гадки не мав, скільки це «недовго» триватиме.

Фарадей був за домом, коли ми грали в останньому товариському матчі того року. Нашими суперниками були «Червоні»². Напружена ситуація вийшла. Дон Гоук на биті. Якийсь громила — гадаю, то був Тед Клужевські, — на третій. Гоук відбиває м'яча Джеррі Раггу, він того дня був нашим пітчером. Здоровило Клу займає позицію в домі³, а на нього летить Полак із усіма своїми двомастами сімдесяти фунтами. А там — Фарадей, худющий, як коктейльна трубочка, стоїть однією ногою на базі. Ви ж знаєте, закінчилося все паршиво. Рагг кинувся до Фарадея. Фарадей повернувся, щоб його торкнутися. Я просто не міг дивитися на поле.

Наш дрібний хлопчина, віддаю йому належне, зловивши м'яча, таки добився ауту⁴, але аут у тій весняній грі був у загальній системі змагань тихим пердінням проти дужого вітру. І це вартувало Френкові кар'єри в професійному бейсболі. Зламана рука, зламана нога, струс мозку — такий ось рахунок. Не знаю, що з ним стало. Мив за якусь мізерію вітрові стекла на заправці «Ессо» в Тукумкері, більше мені нічого не відомо.

От і маємо: протягом сорока восьми годин ми втратили обох кетчерів і, приїхавши на північ, могли поставити на основну базу хіба що Гензі Берджеса, який перекваліфікувався з кетчера в пітчера невдовзі після закінчення Корейської війни. Того сезону йому стукнуло тридцять дев'ять і він викладався на повну тільки під час середніх інінгів, але

¹ Джордж Герман Рут-молодший (1895—1948) — американський бейсболіст, пітччер та аутфілдер (один із трьох гравців команди, що обороняється; займає позицію в зовнішній частині поля, аутфілді), легенда американського спорту. За двадцять два сезони в Головній бейсбольній лізі (з 1914 до 1935 р.) виступав за три команди: «Бостон Ред Сокс», «Нью-Йорк Янкіз» та «Бостон Брейвз». За свою кар'єру встановив кілька рекордів, зокрема в його активі — 714 хоум-ранів; 2062 бази з 2213 діставався до баз. За легендою, продаж Бейба Рута «Нью-Йорк Янкіз» став причиною «прокляття» «Ред Сокс». Команда не могла виграти Світову серію понад вісімдесят років.

² Мова йде про команду «Червоні шкарпетки» («Бостон Ред Сокс»), улюблену команду Стівена Кінга. Існують також «Білі шкарпетки» («Чикаго Вайт Сокс»). Серед гравців їх називають просто «Червоні» та «Білі».

³ Дім — база, на якій стоїть бетер і на яку він має повернутися, коли стане ранером.

⁴ Аут — ситуація, внаслідок якої гравець команди, що нападає, виводиться з гри до кінця інінгу.

Гензер, хитрий чортяка, умів подавати наклболи, і Джо Діпунно нізащо не ризикнув би цим стариганем, ставлячи його в дім. Він сказав, що скоріше поставить туди мене. Я знав, що він жартує — я був звичайним старим тренером на третій базі з такою кількістю пахових розтягнень, що мої яйця практично билися об коліна, — але сама думка про це змушувала мене тремтіти.

Джо натомість зателефонував до центрального офісу в Ньюарку та сказав:

— Мені треба когось, хто зможе зловити швидкі м'ячі Мастерса та кручені Денні й при цьому не впаде на сраку. Навіть якщо він грає за «Бандаж для геніталій» із Тремонта, мені начхати. Просто переконайтеся, що в нього є лапа, та притягніть його на «Болото» до того, як почнеться національний гімн. А тоді беріться за роботу та шукайте мені нормально-го кетчера, якщо ви в цьому сезоні сподіваєтеся пробитися хоч кудись, — він повісив слухавку та запалив, напевно, вісімдесяту цигарку за день.

Що за життя у менеджера, еге ж? Одному кетчеру висувують звинувачення в ненавмисному вбивстві, а другий лежить у шпиталі, замотаний у таку кількість бинтів, що нагадає Бориса Карлоффа¹ з «Мумії»²; пітчери теж або жовтодзьобики, які й бритву в руках ніколи не тримали, або майбутні пенсіонери. І тільки Богу відомо, хто вдягне спорядження і стане за четвертою базою в день відкриття.

Того року на північ ми полетіли, а не поїхали потягом, та все одно почувалися так, наче пережили аварію на залізниці. Тим часом Кервін Маккаслін, генеральний менеджер «Титанів», сів на телефон і знайшов нам кетчера, з яким ми могли відкрити сезон: це був Вільям Блейклі, що пізніше отримає прізвисько Біллі «Блокада». Уже не пригадую, був він з першої чи другої ліги, але, гадаю, ви можете перевірити це у своєму комп'ютері, бо *чітко* пам'ятаю назву команди, за яку він грав до того, — «Девенпортські кукурудзники»³. За ті сім років, які я був у «Титанах», звідти прийшло кілька людей, і гравці основного складу постійно питали їх, як їм було грати за «Маїсових пиздюків». Або часом кликали їх «Пшінкодзьобами». Бейсбольний гумор не назвеш, як ви кажете, витонченим.

У першому матчі ми грали проти «Червоних шарпеток». Була середина квітня. Бейсбол тоді починався трохи пізніше, ніж зараз, і графік у нас був адекватнішим. Я приїхав на поле рано-вранці — ні світ ні зоря, по правді, — й там був юнак. Він сидів на бампері старенької вантажівки «Форд», що стояла на парковці для гравців. Прикручений тонким

¹ Вільям Генрі Пратт (1887—1969), більш відомий під своїм сценічним іменем Борис Карлофф, — усесвітньо відома зірка фільмів жахів; здобув популярність завдяки ролі Франкенштейна в однойменній франшизі.

² Класичний фільм жахів 1932 р. студії «Universal».

³ Кукурудзниками називають мешканців штату Небраска.

дротом номерний знак Айови звисав із заднього бампера. Нік, сторож, впустив його, коли малий показав йому листа з центрального офісу та водійські права.

— Ти, мабуть, Білл Блейклі, — промовив я, потискаючи йому руку. — Радий із тобою познайомитися.

— І я радий познайомитися з вами, — сказав він. — Я взяв із собою спорядження, але воно доволі пошарпане.

— Гадаю, ми потурбуємося про тебе, приятелю, — пообіцяв я, відпускаючи його руку. У нього на середньому пальці був лейкопластир, якраз під другою фалангою.

— Порізався, коли голився? — спитав я і показав на його долоню.

— Ага, порізався, коли голився, — відповів він. Я не міг зрозуміти, чи то він так показував, що зрозумів мій маленький жарт, чи настільки боявся налажати, що для початку вирішив погоджуватися з усім, що я кажу. Пізніше я збагнув, що обидва варіанти були хибними; просто він мав звичку луною повторювати все, що йому казали. З часом я звик, мені навіть сподобалося.

— Ви менеджер? — уточнив він. — Містер Діпунно?

— Ні, — відповів я. — Я — Джордж Гренсем. Гравці називають мене Гренні. Тренер третьої бази. А також менеджер із обладнання та амуніції. — І це було правдою: я завідував і тим, і тим. Кажу ж вам, гра в ті часи була куди компактнішою. — Не хвилюйся, я оформлю тебе по першій програмі. Дам найновіше спорядження.

— Найновіше спорядження, — мовив він. — Окрім лапи. Маю лишити собі стару лапу Біллі. Ми з малим Біллі вже бозна-скільки разом.

— Гаразд, мене це влаштовує. — І ми рушили на стадіон, який тодішні спортивні писаки любили називати «Старим Болотцем».

Я вагався, чи давати хлопчині 19-й номер, бо то був номер горопахи Фарадея. Але тільки ця форма підходила йому по розміру та не висіла, як піжама, тому я і зважився на таке. Доки хлопчина переодягався, я запитав:

— Ти не втомився? Ти ж, мабуть, їхав без зупинки. Хіба вони не надіслали тобі трохи дріб'язку, щоб ти міг сісти на літак?

— Я не втомився, — відповів він. — Певно, вони надіслали мені трохи дріб'язку, щоб я міг сісти на літак, але я не бачив його. Ми могли б піти подивитися на поле?

Я погодився і повів його через коридор повз даг-аут. У формі Фарадея він спускався до дому за межами лінії фолу¹. Синій номер «19» ви-

¹ Лінії фол — перпендикулярні одна одній прямі лінії. Одна прокреслюється від дому до першої бази та далі до межі поля (до лінії хоум-рану), а друга — від дому до третьої бази й далі. Ці лінії існують для того, аби можна було зрозуміти, чи потрапив відбитий м'яч усередину поля (ігровий м'яч), чи вилетів за його межі (фол-бол). Але саме ігрове поле ці лінії не обмежує. Грати можна до самого паркану.

блискував у нього на спині в променях ранкового сонця (була лише восьма ранку, і в доглядачів за полем починався довгий робочий день).

Я б хотів описати вам, містере Кінг, що відчував, коли дивився на нього, але слова — то ваша парафія, не моя. Тієї миті зі спини він був більше, ніж будь-коли, схожим на Фарадея. Звісно, він був на десять років молодшим за нього... та по спині складно роздивитися вік, хіба що хода часом видає. До того ж юнак був сухоребрим, як і Фарадей. Таким сухорлявим мав би бути ваш шорт-стоп або гравець другої бази, але аж ніяк не кетчер. Нормальний кетчер — кремезний як дуб, на кшталт Джонні Гудкайнда. А цей був першим кандидатом на поламани ребра та грижі.

А все ж у нього була міцніша статура, ніж у Френка Фарадея: ширший зад, міцніші стегна. Від пояса та вище він був трохи кістлявим, та коли я глянув на його дупу й ноги, то — як тепер пам'ятаю — подумав, що юнак схожий на селянського хлопчину з Айови, який приїхав на канікули повітритися на Ньюарк. Певно, він таким і був.

Юнак підійшов до четвертої бази та роззирнувся, видивляючись центр поля. Як і в усіх селяків, у нього було біляве волосся, пасмо якого спадало йому на лоба. Біллі відкинув його назад і просто стояв там, вбираючи в себе все: порожні мовчазні трибуни, на яких удень сидітимуть понад п'ятдесят тисяч чоловік, уже вивішений на поручнях прапор, що майорів на ранковому бризі, стійки по лінії фолу, пофарбовані в синій — офіційний колір Нью-Джерсі, доглядачі за полем, які розпочинали поливання. Я завжди вважав, що це — неймовірне видовище, та я міг лишень уявляти, що коїлося в голові хлопчини, який, певно, ще тиждень тому доїв корів і чекав середини травня, коли «Маїсові пиздюки» почнуть грати.

Я думав: *«Бідолашний малюк на решті допетрав, що й до чого. І коли він гляне на мене, то я побачу паніку в його очах. Певно, мені доведеться зв'язати його та замкнути в роздягальні, інакше він скочить у свою стару вантажівку та помчить назад, у своє забуте богом село».*

Та коли він глянув на мене, у його очах не було паніки. Не було страху. Не було навіть знервованості, звичної, на мою думку, для всіх гравців у День Відкриття. Ні, він мав абсолютно спокійний вигляд, стоячи там, за домом, у «лівайсах» та легенькій попліновій куртці.

— Так і є, — сказав він, як людина, яка підтверджує те, в чому була впевнена з самого початку. — Біллі може відбивати тут.

— Тим краще для нього, — відповів я. Нічого іншого не спадало мені на думку.

— Краще, — мовив він. А потім — провалитися мені на цьому місці — він каже: — Як ви гадаєте, тим хлопцям треба допомогти зі шлангами?

Я розсміявся. Було в ньому щось дивне, щось химерне, щось таке, що змушувало людей нервуватися в його присутності... І в той же час

невпинно притягувало до нього. Дивна привабливість. Він усе одно подобався тобі, хоч йому, вочевидь, бракувало клепки. Джо першим це відчув. А потім і дехто з гравців збагнув, але це не заважало їм і далі любити його. Складно пояснити. Це було так, наче, коли ти з ним розмовляєш, до тебе долинає відголос твоїх власних слів. Наче луна в печері.

— Біллі, — озвався я. — Догляд за полем — не твоя робота. Твоя робота — надягнути амуніцію і ловити сьогодні м'ячі Денні Дузена.

— Денні Ду, — сказав він.

— Саме так. Він здобув двадцять шість перемог минулого року, мав здобути нагороду Сая Янга¹, та не отримав. Бо писаки його не люблять. Досі скаженіє через це. І запам'ятай таке: якщо він заперечно хитатиме головою, краще б тобі не повторювати знову той самий знак. Звісно, якщо ти не хочеш, аби він тобі сраку надер, коли все закінчиться. Чотири гри відділяють Денні Ду від двохсот перемог, і він буде злий, як чорт, доки не доб'ється свого.

— Доки не доб'ється свого, — відповів Біллі, киваючи.

— Точно.

— Якщо він заперечно хитатиме головою, поміняти знак.

— Так.

— Чи вміє він подавати чейндж-апи²?

— А пес уміє сцяти на гідрант? Ду виграв сто дев'яносто шість ігор. Це неможливо без чейндж-апа.

— Неможливо без чейндж-апа, — повторив він. — Добре.

— І будь обережним, не травмуйся. Доки головний офіс не владнає справу, ти — це все, що в нас є.

— Все, що є, — мовив він. — Второпав.

— Сподіваюся.

Потроху починали сходитися інші гравці, й мені треба було владнати з тисячу всіляких справ. Пізніше побачив хлопчину в офісі Джерсійця Джо — він підписував необхідні папери з Кервіном Маккасліном. Той кружляв над новачком, як стерв'ятник над розчавленою на трасі твариною, і вказував, де потрібно ставити підпис. Бідний малий, за останні шістдесят годин він спав не більше шести, а тепер ще й підписував відмову від права розпоряджатися власним життям на найближчі п'ять років. Пізніше я бачив його з Дузеном — вони обговорювали лінійку бостонських відбиваючих. Говорив лише Ду, а малий слухав.

¹ Дентон Тру Янг (1867—1955), більш відомий під прізвиськом Сай Янг — американський бейсболіст, що виступав у Головній бейсбольній лізі на позиції пітчера. Встановив безліч рекордів, деякі з яких досі лишаються непобитими. Отримав 511 перемог — найбільше у світі. Через рік після його смерті було запроваджено нагороду Сая Янга, яку вручають найкращому пітчерові сезону.

² Чейндж-ап — пряма подача, у результаті якої м'яч рухається повільно, що ускладнює для бетера вибір правильного моменту для удару.

По-моєму, навіть не поставив жодного запитання — і правильно зробив. Якби хлопчина наважився розкрити рота, Денні, певно, голову б йому відірвав.

Десь за годину до гри я зайшов до Джо в офіс і поглянув на лайн-ап. Джо поставив малого восьмим, що зовсім мене не здивувало. Над нашими головами наростало ревіння і галас, було чути тупотіння ніг на трибунах. У День Відкриття натовпи вболівальників завжди приходять рано. Від цих звуків у мене почався мандраж, і я бачив, що Джерсієць Джо відчуває те саме. Його попільничка вже була переповненою.

— Він не такий бугай, як я сподівався, — мовив він, вказуючи на ім'я Блейклі в списку. — Дай Бог, щоб його з поля не винесли.

— Маккаслін часом не знайшов когось іншого?

— Можливо. Він розмовляв із дружиною Г'юбі Ретнера, але Г'юбі зараз на риболовлі, у якомусь Зажоп'ї десь у Вісконсині. Поза зоною досяжності до наступного тижня.

— Кеп, Г'юбі Ретнеру вже сорок три.

— Кажеш, наче це для мене новина. Але жебраки не вибирають. І, якщо чесно, як по-твоєму, чи довго протягне пацан у Головні Лізі?

— Боюся, він тут довго не затримається, — сказав я. — Та є в ньому щось таке, чого не було у Фарадея.

— І що ж це може бути таке?

— Не втямлю. Проте якби ти тільки побачив його, коли він стояв там, за домом, і видивлявся центр поля, то був би кращої думки про нього. Здавалося, наче він міркує: «А все не так страшно, як я думав».

— Він дізнається, наскільки все страшно, після першої ж подачі Айка Делока, — промовив Джо та запалив цигарку. Він затягнувся і зайшовся сухим кашлем. — Час уже кидати ці «Лакі Страйк». «Навіть не закашляєшся», аякже!¹ Закладаюся на двадцять гробаних баксів, що малий пропустить перший же кручений м'яч Денні Ду між ногами. А тоді Денні засмутиться — ти знаєш, як воно буває, коли хтось просирає його подачу, — і Бостон буде на коні.

— О, та ти прямо втілення оптимізму, — кажу я.

Він протягнув мені руку.

— Двадцять баксів. Парі.

І оскільки я знав, що він просто намагався розрядити атмосферу, то потис йому руку. Ту двадцятку я таки виграв, адже легенда про Біллі «Блокаду» народилася саме того дня.

Не скажу, що він показав хорошу гру, бо він її і не показував. Відмінно грав Ду. Та вже перша подача — Френку Мельзоне — була круче-

¹ «Навіть не закашляєшся» — популярне рекламне гасло цигарок «Old Golds». Фраза стала відомою примовкою щодо якості всіх цигарок.

ною, і малий дуже вправно прийняв її. Ба, навіть більше. На якийсь міліметр м'яч вилетів за межі поля, і я ніколи не бачив, щоб кетчер так швидко відсмикнув руку, навіть Йогі¹. Суддя оголосив страйк, і тепер уже ми були на коні — до того, як Вільямс вибив сольний хоум-ран у п'ятому інінгу². Ми зрівняли рахунок у шостому, коли Бен Вінсент відправив одного в аут. У сьомий ми вийшли з ранером на другій базі — гадаю, то був Барбаріно, — з двома аутами та новачком у домі. Він уже втретє ставав на бити. Перший раз він заробив аут, бо ловив гав, а другий — хоч і замахнувся, але все одно промазав. Делок добряче його надував того разу, виставив малого на посміховисько, і, певно, вперше й востаннє за весь час, коли він носив форму «Титанів», трибуни обсвистали хлопчика.

Малий виходив на бити, а я дивився на Джо. Дивився, як він сидів біля кулера з водою, витріщався на свої черевики та хитав головою. Навіть якщо хлопчина заробить пробіг, наступним був Ду. А Ду навіть за повільної подачі й софтбольний м'яч ракеткою не відіб'є. З нього був хрінуватий бетер³.

Не нагнітатиму атмосферу; зрештою, це ж не комікс про спорт для дітлахів. Хто б там не сказав, що життя часом наслідує мистецтво, а він мав рацію — саме так було того дня. Рахунок дійшов до трьох проти двох. Делок знову виконав синкер⁴, завдяки якому надував малого перший раз, і щоб я скис, коли малий знову не попався на цей трюк. От тільки цього разу беззем виявився сам Делок. Малий відбив м'яча біля самих ніг, наче він грав у гольф, як любив це робити Еллі Говард⁵, і направив його в розріз між гравцями. Я махнув ранеру, й ми знову вийшли вперед — два до одного.

Усі в єдиному пориві повскакували на ноги, заволали на всю горлянку, та здавалося, що малий навіть не чув їхніх криків. Просто стояв на другій базі, струшуючи пил зі штанів. Він не стояв там надто довго, бо Ду трьома подачами відправили в страйк-аут, і він швиргонув бити так, як і завжди в такій ситуації.

Певно, це і справді комікс про спорт, саме такий, як ті, які ви ховали за підручниками з історії в читальних залах старшої школи. Верх

¹ Лоуренс Пітер «Йогі» Берра (1925—2015) — кетчер, менеджер та тренер, який відіграв дев'ятьнадцять сезонів у Головній бейсбольній лізі (1946—1963, 1965). Усі сезони, окрім останнього, грав за «Нью-Йорк Янкіз». У 1972 р. його ввели до Національної зали слави бейсболу.

² Інінг — період бейсбольного матчу, під час якого команди по разі грають у захисті та нападі. Зазвичай матч складається з дев'яти інінгів.

³ Бетер — гравець команди, що нападає. Його завдання — відбити битою м'яча, який кинув пітчер. Розташовується біля дому перед кетчером.

⁴ Синкер — нешвидкісна подача, один із різновидів наклболу.

⁵ Елстон Говард (1929—1980) — американський бейсбольний гравець, кетчер, лівий філдер. Грав за «Нью-Йорк Янкіз» та один рік за «Бостон Ред Сокс».

дев'ятого інінгу, й Ду протистоїть верхівці лайн-апу суперників. Виводить в аут Мальзоне — і чверть стадіону на ногах. Виводить в аут Клауса — і вже половина стадіону підскочила зі своїх місць. А потім виходить Вільямс — старий Тедді Бейсбол. Перший страйк, другий страйк, і тут — лажа, і Ду пропускає Тедді на першу базу без удару. Малий рушає на позицію, але Ду махає йому — заспокойся і виконуй свою роботу, синку. Синок так і робить. А що йому ще лишається? Хлопець на позиції — один із найкращих пітчерів у бейсболі, а хлопець за домом цієї весни, певно, весь день смикав корів за дійки та лише трохи ганяв м'яча за сараєм, щоб підтримувати форму.

Чорт, це ж перша подача! За мить Вільямс кидається вперед. М'яч був увесь у багні, керувати таким ой як не просто, але малий зробив просто охеренну подачу. Майже впіймав Тедді, але ви самі знаєте, що «майже» чогось варте тільки, якщо граєш у підкові. Усі скочили на ноги, кричать. Ду репетує на пацана, наче все те сталося через нього, а не безруку подачу — і поки Ду втовкмачує малому, що той не виправдав покладених на нього надій, Вільямс просить тайм-аут. Він пошкодив коліно, роблячи підкат до бази, і це нікого не здивувало. Він хоч і бив як бог, але постійно ковзав на бази. Так ніхто і не зрозумів, як йому вдалося того дня вкрасти базу. Це точно був не хіт-енд-ран¹, не даб-плей і не удар лайн-ап.

Тож Біллі Андерсон іде ранером замість Тедді, а Дік Гернет стає в зону бетера. Його коефіцієнт вдалих відбивань — 425, чи щось таке. Натовп казиться, прапори майорять, повсюди літають обгортки від сосисок, жінки, біс мені в ребро, ридма ридають, а чоловіки горляють, аби Джерсієць Джо зняв Ду і поставив замість нього Стью Ренкіна — таких, як він, зараз називають клоузером², а в ті часи він був просто шорт-реліфом.

Але Джо схрестив пальці та залишив Дузена.

Рахунок був три-два, так? Андерсон зараз кинеться до четвертої бази, так? Він може мчати як вітер, а за домом у нас новачок, для якого це перша гра. Гернерт, здоровань, пірнає під м'яча і не б'є, а лише черкає по ньому битою, і той летить за пітчерську гірку³, де Ду вже не може його дістати. Але наш гравець, наче кіт, стрибає за м'ячем. Андерсон

¹ Хіт-енд-ран — прийом команди нападу, що має на меті просування ранерів. Ранер починає бігти на наступну базу, ще коли пітчер тільки планує виконувати подачу. Бетер при цьому не пропускає м'яча, а навпаки, б'є по ньому. При цьому гравці захисту не встигають вивести в аут ранера, бо намагаються вивести в аут бетера на першій базі.

² Клоузер — пітчер, що закриває гру. Найчастіше виходить на поле в 9-му інінгу останнім, щоб закріпити успіх команди. Виходить на заміну основному пітчеру, бо навіть найпрофесійніші та найвигірліші витримують максимум по 6—7 інінгів.

³ Пітчерська гірка — місце, на якому розташовується пітчер, коли подає м'яча на дім.

оббігає третю базу. Ду подає м'яч на дім, не встаючи з колін. Бляха, він летів наче куля.

Знаю про що ви думаєте, містере Кінг, і ви цілком помиляєтеся. Я ні на мить не припускав, що нашого новачка винесуть із поля як Фарадея, що його професійна кар'єра закінчиться після всього лишень однієї гри. По-перше, Біллі Андерсон був не таким лосем, як Великий Клу; він скоріше нагадував балетного танцівника, а по-друге... що ж... хлопчина був *кращим*, ніж Фарадей. Гадаю, я відчув це ще тоді, коли вперше побачив його на бампері старенької вантажівки, у кузові якої лежало його пошарпане спорядження.

Дузен кинув м'яча низько, але абсолютно точно. Малий ловить його у себе між ногами, повертається, я бачу, що він виставив убік *тільки лапу*. Я встиг подумати, що це звична помилка для новачків, що хлопець забув стару примовку «дві руки для новачків», що Андерсон зараз виб'є м'яча і нам доведеться пробувати виграти внизу дев'ятого інінгу. Аж раптом хлопчина опускає ліве плече, наче він футбольний квотербек. Я не звертав уваги на його вільну руку, бо мій погляд, як і у всіх на «Старому Болоті» того дня, був прикутий до його руки з лапою. То ж я, як і решта, насправді не бачив, що там трапилося.

Я лише ось що *помітив*: хлопчина торкається лапою грудей Андерсона, коли тому залишається ще три кроки до дому. Тоді Андерсон вривається в опущене плече пацана. Андерсон перелітає через нього та приземляється зліва від зони бетера. Суддя піднімає руку, сигналізуючи аут. А Андерсон, схопившись за литку, починає волати. Я чув його крик навіть із тренерської зони на третій базі, а отже, горлав він добряче, бо фани на День Відкриття ревли, наче десятибальний шторм. Я бачив, що низ лівої штанини став червоним і кров сочилася у нього між пальців.

Дасте мені трохи води попиту? Плюсність трохи, якщо ваша ласка, з он того пластмасового джбана. Знаєте, ці джбани — єдине, що вони дають нам тримати в кімнаті. У зомбі-готелях скло заборонено.

Ось так, краще. Я вже давно так довго не розмовляв, а ще ж розповідати й розповідати. Ви не занудилися? Ні? Чудово. Я теж. Жахлива ця історія чи ні, а на оповідки в мене лишилося все життя.

Біллі Андерсон не грав аж до п'ятдесят восьмого року, і це був його останній рік — Бостон розірвав із ним контракт посеред сезону, і його так ніхто й не підхопив. Він втратив колишню швидкість, а швидкість, насправді, була єдиним, чим він міг торгувати. Лікарі казали, що він буде як новенький, що ахіллове сухожилля лише порізали, а не пере-різали, але він його ще й потягнув, і гадаю, саме це його й доконало.

Бейсбол — тендітна гра, і люди цього часто не розуміють. І не самі тільки кетчери калічаються в зіткненнях на базах¹.

Після гри Денні Ду схопив хлопчину в душовій і заволав:

— Сьогодні я поставлю перед тобою кухню, новачку. Ні, *десять* кухлів!

За якусь мить він нагородив його своєю найвищою похвалою.

— *Ти просто охеренно тримався на полі!*

— Десять кухлів, бо я охеренно тримався на полі, — повторив Біллі, і Ду ляснув його по спині, регочучи так, наче це найсмішніше, що він чув за своє життя.

А тоді, немов ураган, влетів Пінкі Гігінс. Він того року був менеджером «Червоних шарпеток» — невдячна посада, бо влітку 57-го і для «Шарпеток», і для самого Пінкі настали важкі часи. Він був злим як чорт і жував тютюнову жуйку з такою швидкістю і злістю, що жовта слина стікала з кутиків його вуст, заляпуючи уніформу. Він кричав, що малий порізав Андерсону литку, коли вони зіткнулися на домі. Репетував, що Блейклі зробив це своїми нігтями і що його треба за це дискваліфікувати. Це було вельми дивно чути з уст людини, гаслом якої було: «Шипи вгору — здохни ворог!»

Я сидів у кабінеті Джо, пив пиво, тож ми з Діпунно разом слухали тиради Пінкі. Я був переконаний, що в хлопа не всі вдома й, поглянувши на обличчя Джо, збагнув, що не сам-один у цій думці.

Джо дочекався, коли Пінкі замовкне, та сказав:

— Я не дивився на ноги Андерсона, а пильнував, чи зможе Блейклі торкнутися його, не випустивши м'яча з рук. Йому це вдалося.

— Приведіть його сюди, — спалахнув Пінкі. — Я хочу сказати це йому в обличчя.

— Май розум, Пінкі, — мовив він. — Гадаєш, я б влаштував подібну дитячу істеріку в твоєму кабінеті, якби поранили Біллі?

— Це були не шипи, — волав Пінкі, — Шипи — це частина гри. А дряпатися... *як дівчисько на кікболі... не можна!* Андерсон грає вже сім років! Йому родину годувати треба!

— Отже, на чому ти наполягаєш? Що мій кетчер розрізав твоєму пінч-ранеру литку та перекинув його через своє плече, та ще й зробив це *нігтями*?

— Так каже Андерсон, — відповів Пінкі. — Андерсон каже, що відчув це.

— А розтягнення у нього теж через нігті Блейклі? Так?

— Ні, — буркнув Пінкі. Обличчя в нього було червоним, і не тільки від гніву. Він розумів, як це звучить.

¹ База — одна з чотирьох точок на полі, до яких послідовно має доторкнутися ранер, щоб виграти очко.

— Він каже, що це сталося, коли він падав.

— Я, звісно, перепрошую, — втрутився я. — Але *нігті*? Це ж повна херня.

— Я хочу побачити руки цього пацана. Або ви їх мені показуєте, або я оголошу клятий протест.

Я подумав, що Джо порадить Пінкі висратися у власний капелюх, але він не став цього робити. Натомість повернувся до мене:

— Скажи малому, щоб прийшов сюди. Скажи йому, що він зараз покаже містеру Гігінсу свої нігті, так само як він показував їх своєму першому вчителю після присяги на вірність прапору.

Я привів хлопця. Хоч на ньому й не було нічого, окрім рушника, він прийшов доволі охоче та спокійно показав нігті. Вони в нього були короткими, чистими, не зламаними та навіть не загнутими. Жодних кривавих підтьоків, які точно мали б з'явитися, якби він ними когось шкрябнув. Я помітив лише одну дрібненьку деталь, над якою тоді абсолютно не замислився: пластир зник із його вказівного пальця, і я не побачив жодного шраму від порізу — лише чисту шкіру, рожеву з душу.

— Задоволений? — спитав Джо Пінкі. — Може, хочеш перевірити, чи в нього чисті вуха?

— Йди ти в сраку! — ошкірився Пінкі. Він підвівся, протупав до дверей, виплюнув тютюн у кошик для сміття — *шмяк!* — і повернувся: — Мій хлопець каже, що *твій* хлопець порізав його. Каже, що відчув це. І мій хлопець не бреше.

— Твій хлопець вирішив стати героєм, замість того щоб залишатися на третій базі та дати Пірсалу шанс. Тепер він тобі розкаже навіть, що гівно, яке потекло по його трусах, то шоколадний мус. Ти сам знаєш, що сталося. І я також знаю. Андерсон напорівся на власні шипи, коли летів догори дригом. А тепер забирайся звідси.

— Ви за це заплатите, Діпунно.

— Справді? Може, завтра зіграємо ще одну гру? Приходьте раненько, коли попкорн ще гарячий, а пиво досі холодне.

Пінкі пішов, відламуючи собі новий шмат жуйки. Джо постукав пальцями по попільничці, а тоді звернувся до хлопця:

— А тепер, коли залишилися тільки ми, скажи, ціп'ятко, ти зробив щось Андерсону? Кажи правду.

— Ні, — без жодних вагань відповів Біллі, — я не робив нічого Андерсону. Це правда.

— Гарзд, — сказав Джо та підвівся. — Завжди приємно потеревенити після гри, але я краще піду та трахну свою дружину на дивані. Перемога в День Відкриття робить мій стручок кам'яним. — Він поплескав нашого нового кетчера по плечу. — Хлопче, ти зіграв гру так, як треба. Молодець.

Він пішов. Малий поправив рушника на стегнах і пішов назад до роздягальні.

Я кинув йому навздогін:

— Як я бачу, поріз твій загоївся.

Він застиг як укопаний у дверному прорізі, і, хоча він був до мене спиною, я знав, що він щось робить. Це було помітно з того, як він стоїть. Не знаю, як це пояснити, але... я знав це.

— Що? — перепитав він, наче не зрозумів про що я.

— Поріз на пальці.

— А, цей поріз. Так, загоївся.

І він пішов... хоча, певно, такий селяк, як він, гадки не мав куди йти.

Гаразд, друга гра сезону. Денді Дейв Сіслер грає на гірці за «Бостон». Не встиг наш новачок освоїтися в зоні бетера, а Сіслер подає фаст-бол якраз йому в голову. Він би вибив Біллі очі нахер, якби влучив, але хлопець відсмикнув голову — не пригнувся, ні, — а тоді подражнив його битою, ніби примовляючи: *«Ну ж бо, Мак, спробуй ще раз, якщо хочеш»*.

Натовп кричав наче божевільний:

— З ПО-ЛЯ! З ПО-ЛЯ! З ПО-ЛЯ! З ПО-ЛЯ!

Суддя не вигнав Сіслера, але зробив йому зауваження, і натовп радісно завив. Я роззирнувся та побачив, як Пінкі сновигає туди-сюди даг-аутом «Бостона», так міцно зчепивши руки, наче боїться, що вони вибухнуть.

Сіслер двічі оббіг гірку, всотуючи любов фанатів, — малий дурко, вони хотіли дістати його та четвертувати — підходить до мішечка з каніфоллю та махає головою на перші два чи три сигнали. Тягне час, знаєте, хоче подумати. Хлопець же весь цей час стояв із піднятою битою, зручно йому було, як старій бабці на дивані у вітальні. Денді Дейв подає простий фаст-бол чітко по центру поля, й малий відбиває його на ліві трибуни. У нас на базі вже був Тайдінс, і рахунок став два-нуль. Закладаюся, що, коли Біллі вибив той хоум-ран, рев на нашому «Болоті» чув весь Нью-Йорк.

Я гадав, що він щиритиметься на всі зуби, коли оббігатиме третю базу, але хлопець був серйозним, наче суддя. Він шепотів собі під ніс:

— Ти зробив це, Біллі. Показав цьому дилетанту. Зробив це.

Ду першим обійняв Біллі в даг-ауті та закрутив його в танці так, що малий полетів у стійку з битами. Ду кинувся допомагати йому збирати спорядження, що було зовсім не схоже на Денні Дузена, який завжди вважав себе вищим за подібні речі.

Ми двічі побили «Бостон» і цим довели Пінкі Гігінса до сказу, а тоді заїхали до Вашингона, де виграли три гри поспіль. Хлопець відбивав подачі в усіх трьох іграх, навіть вибив свій другий хоум-ран, але стадіон «Гріффіт» — паскудне місце для гри, чуваче. Ти міг розстрілювати щурів

на трибунах за домом і не влучив би в жодного з фанатів. Дідько, «Сенатори» того року виграли лише сорок ігор. Ісус би, блядь, заривав.

Малий був кетчером під час другого старту Ду та вже майже спіймав клятий ноу-хітер¹ під час своєї п'ятої гри в Головній Лізі. Усе зіпсував Піт Раннелс у дев'ятому інінгу — він вибив подвійний хіт². Після цього малий побіг на гірку, і цього разу Ду не відправив його назад. Вони трохи поговорили, і Ду навмисно дав пройти на базу наступному бетеру Лу Берберету (бачите, як все обернулося?). На биту вийшов Боб Ашер і миттєво потрапив під дабл-плей: оце так комбінація.

Тієї ночі Ду з малим пішли святкувати сто дев'яносто восьму перемогу Дузена. Коли я побачив нашого новачка наступного ранку, він страждав від жахливого похмілля, та витримував його так само спокійно, як і те, що Дейв Сіслер цілився йому в голову. Я вже починав думати, що нам дістався справжній гравець Головної ліги, та Г'юбі Ретнер нам, зрештою, буде не потрібен. Як і будь-хто інший.

— Здається, ви з Денні стаєте близькими друзями, — кажу я.

— Близькими друзями, — погодився він, потираючи скроні. — Ми з Денні — близькі друзі. Він каже, що Біллі — його щасливий талісман.

— Уже так каже?

— Так. Він каже, якщо ми триматимемося разом, він виграє двадцять п'ять ігор, і тоді їм доведеться дати йому Сая Янга, хай навіть писаки ненавидять його.

— Справді?

— Звісно, справді. Іренні?

— Що?

Він дивився на мене ясним поглядом своїх блакитних очей, які все бачили, але практично нічого не розуміли. Я вже знав, що хлопчина майже не вмів читати, а єдиним фільмом, який він бачив, був «Бембі»³. Він казав, що ходив на нього з іншими дітьми з Оттершоу чи Аутершоу — чи ще там звідкись, — і я вирішив, що це його школа. Я водночас і мав рацію, і помилявся щодо цього, та це не мало значення. Мало значення

¹ Ноу-хітер — завершена гра, у якій команда, що атакувала принаймні дев'ять інінгів, не змогла зробити жодного хіта. Пітчер, який не дає команді суперника досягнути успіху, «кидає ноу-хітер». Це дуже рідкісне досягнення для пітчера (з 1875 року зафіксовано всього 285 ноу-хітерів).

² Хіт — удар, при якому відбиваючий досягає бази. Якщо цій вдалій пробіжці передувала помилка з боку команди захисту, то хіт відбиваючому не зараховується. А якщо відбиваючий, вдало добігши до першої бази, рушає до другої та третьої, але не встигає, — йому все одно зараховується хіт.

³ «Бембі» («Vambi») — класичний мультфільм Волта Діснея. Робота над стрічкою почалася 1936 р. та тривала аж до 1942 року. Екранізація однойменної книги Фелікса Зальтена 1923 року. У 1948 р. картина здобула премію «Золотий глобус». Також «Бембі» був найулюбленішим мультфільмом Волта Діснея. За результатами недавнього опитування «Los Angeles Business», «Бембі» був визнаний найкращим діснеєвським мультфільмом.

те, що він умів грати в бейсбол — я б сказав, інстинктивно, — та в решті був як чиста дошка.

— Скажіть ще раз, що таке Сай Янг?

Ось таким він був, самі розумієте.

Перш ніж повертатися додому, ми заскочили в Балтимор на три гри. У тому містечку — не розбереш, південне воно чи північне, — ми грали в типовий весняний бейсбол: першого дня було настільки холодно, хоч вовків ганяй, другого — спекотніше, ніж у пеклі, а третього дня була мряка, неначе з неба лився рідкий лід. Та це жодним чином не вплинуло на малого. Він вправно відбивав усі три гри, довівши рахунок до восьми. А ще він спіймав одного ранера в домі. Ту гру ми програли, однак то була збіса хвацька блокада. По-моєму, жертвою став Гас Тріандос. Він кинувся вперед, гупнувся головою об коліна малого та так і простягнувся, непритомний, за три фути від дому. Біллі м'яко торкнувся до його шиї — наче матуся, яка змащує кремом опіки любого малюка.

Фотографія того, як малий нейтралізував суперника, з'явилася у «Вечірніх новинах» Ньюарка під гучним заголовком: «Біллі «Блокада» Блейклі знову рятує гру». Це було гарне прізвисько, яке швидко підхопили фанати. У ті часи вони не так активно демонстрували свої симпатії — у 57-му ніхто не приходив на стадіон «Янкі» в ковпаку кухаря, щоб підтримати Гері Шеффілда, — та, коли ми повернулися додому й грали першу гру на «Старому Болоті», деякі фанати прийшли з помаранчевими дорожніми знаками, на яких було написано «ОБ'ЇЗД» та «ДОРОГУ ПЕРЕКРИТО».

Можливо, ті знаки не проіснували б і дня, якби в першій же нашій грі на домашньому стадіоні двох «індіанців» не відправили в аут біля дому. Так склалося, що в тій грі подавав Денні Дузен. І обидва аути були швидше результатами вдалих подач, а не вдалого блокування, та новачок уже завоював довіру, і я б сказав, що це було абсолютно заслужено. Хлопці починали довіряти йому, тямите? І вони хотіли, щоб йому все вдавалося. Бейсбольні гравці — ті самі фанати, і коли вони бачать, що хтось в ударі, то навіть найсуворіші намагаються допомогти.

Того дня Дузен здобув сто дев'яносто дев'яту перемогу. А малий тоді вибив три з чотирьох, включно з хоум-раном, то ж не дивно, що ще більше людей поприходили з тими знаками на нашу другу гру з «Клівлендом».

А вже під час третьої один спритний юнак продавав на стадіоні «Титанів» великі помаранчеві картонні ромби з чорним написом: «ДОРОГУ ПЕРЕКРИТО ЗА НАКАЗОМ БІЛЛІ БЛОКАДИ». Деякі фанати піднімали їх угору, коли Біллі «Блокада» виходив на бити, а також коли в команди суперників з'являлися ранери на третій базі. «Янкі» приїхали

в місто наприкінці квітня, і кожного разу, коли в «Бомберів» був ранер на третій базі — а таке часто траплялося в тій серії, — весь стадіон спалахував помаранчевим.

«Янки» тоді повибивали з нас усе лайно та посіли перше місце. Малий у цьому був не винен; у кожній грі він добре відбивав і навіть відправив Білла Скоурона в аут між домом і третьою базою, піймавши його між базами. Скоурон був гігантським лосем, розміром зі Здоров'я Клю. Він намагався збити малого з ніг, але сам гепнувся на дупу, і хлопчина сів на нього верхи. Та фотографія в газетах нагадувала фінал бою відомих рестлерів, коли Гарньюня Тоні Баба миттєво завалив Чудового Джорджа. Натовп перевершив сам себе, вимахуючи тими знаками «ПРОЇЗДУ НЕМАЄ». Не мало значення навіть те, що «Титани» програли: фанати поверталися додому щасливими, адже побачили, як наш сухоребрый кетчер посадив на дупу Могутнього Лося Скоурона.

Після гри я побачив малого. Голий, він сидів на лавці біля душових. На грудях у нього був великий синець, та, здавалося, хлопчина не зважав на це. Плаксієм він не був. Потім дехто казав, що цей сучий син був надто тупим, аби відчувати біль; надто тупим і божевільним. Та свого часу я знав багатьох тупих гравців, і тупість ніколи не заважала їм скиглити, коли вони, бачте, забилися.

— То як щодо цих відміток, малий? — запитав я, прагнучи підбадьорити його, якщо він узагалі цього потребував.

— Яких відміток? — перепитав він, і по спантеличеному виразу його обличчя я розумів, що він не жартує. Ось таким він був, Біллі «Блокада». Навіть якби на нього летіла вантажівка, Біллі б не зрушив з місця, якщо той хлопець за кермом прямував до третьої бази та мав намір захопити її, та в усьому іншому він був, курва, геть нетямущий.

Перш ніж знову рушити в дорогу, ми зіграли серію з двох матчів з «Детройтом» і обидва програли. У другій грі на гірці стояв Денні Ду, та звинувачувати малого за те, що трапилося, він не міг: він сам закінчив свою гру ще до кінця третього інінгу. Сидів на лавці запасних і скаржився на холодну погоду (насправді було зовсім не холодно), на те, що Гаррінгтон не ввіймав справа флай-бол¹ (насправді, щоб дострибнути до того м'яча, Гаррінгтону знадобилися б реактивні черевики), на несправедливі рішення того сучого сина Вендерса, який стояв за домом. В останньому могла бути дешиця правди. Суддя Гай Вендерс і справді не любив Ду, дуже не любив, ще більше, ніж спортивні коментатори,

¹ Флай — удар, при якому м'яч підлітає високо в повітря, жодного разу не торкнувшись землі. Досвідчені гравці в більшості випадків ловлять такий м'яч легко (м'яч піймано — аут бетеру). Доки м'яч летить, усі ранери мають лишатися на своїх базах, захоплених до подачі пітчера.

і минулого року двічі виганяв його з поля за бол¹. Та сьогодні я не бачив, щоб він помилявся, а я ж стояв менш ніж за дев'яносто футів від нього.

Обидві гри малий добре відбивав, у нього був хоум-ран і трипл². Навіть Дузен не зривався на ньому, хоча це було б у його стилі: він був із тих хлопців, які одразу показують іншим гравцям, що в «Титанів» є тільки одна зірка, і це точно не вони. Та малий йому сподобався. Здавалося, що Ду й справді думає, що хлопчина — його щасливий талісман. А малому сподобався Денні. Після гри вони пішли по барах, випили з тисячу пляшок спиртного та навіть пішли у бордель, щоб відзначити першу поразку Ду в сезоні. А наступного дня, перед поїздкою до Канзасу, обое були блідими й хиталися в усі боки.

— Цієї ночі малий потрахався, — довірливо повідомив мені Ду, коли ми їхали командним автобусом до аеропорту. — По-моєму, у нього це було вперше. Це хороша новина. А погана новина полягає в тому, що він, гадаю, не пам'ятає про це.

Нас добряче трусило під час того перельоту; в ті часи більшість польотів на літаках були саме такими. Ті літаки були паскудними бляшанками з двигуном, і просто диво, що ми всі там не повбивалися, як Бадді Голлі³ чи гробаний Біг Боппер⁴. Усю дорогу малий просидів у туалеті у хвості літака та блював, а за стінкою гурт хлопців грав у нарди та відпускав звичні жарти на його адресу: «Щось іще залишилось? Ніж та виделку треба, щоб порізати там усе?» А вже наступного дня цей сучий син вибиває п'ять з п'яти на муніципальному стадіоні, включно з двома хоум-ранами.

Але показував Біллі «Блокада» й іншу гру — до того часу йому б уже варто було запатентувати її. Цього разу жертвою став Клітус Бойер. Біллі «Блокада» знову опускається, виставивши ліве плече, піднімається — і вже містер Бойер лежить, розпластавшись на спині, на базі бетера. Однак різниця все ж таки була. Цього разу новачок зупинив суперника обома руками — не було скривавлених ніг чи розтягненого ахіллового сухожилля. Бойер просто підвівся і побрів назад до даг-ауту,

¹ Бол — м'яч, який пітчер подав поза зоною удару, тому бетер його не відбив. Після чотирьох болів пітчера однією серією бетера пропускають на першу базу. Якщо поданий м'яч спершу б'ється об землю, а потім пролітає через зону страйку, він усе одно вважається болом.

² Трипл — удар, у результаті якого бетер, ставши ранером, зміг добігти до третьої бази.

³ Бадді Голлі (*Buddy Holly*); справжнє ім'я Чарльз Гардін Голлі, 1936—1959) — американський співак, автор пісень і піонер рок-н-ролу. Голлі був одним із перших, кого включили до Зали Слави рок-н-ролу 1986 року. У 2004 р. журнал «Роллінг Стоун» поставив Бадді Голлі на 13-тє місце серед 50 найкращих співаків усіх часів.

⁴ Джайлс Перрі Річардсон-молодший (*Jiles Perry Richardson, Jr.*, більш відомий як Біг Бопер, 1930—1959) — американський діджей, співак, автор пісень та один із піонерів рок-н-ролу. Його найвідоміша пісня — «*Chantilly Lace*», що стала хітом 1958 року. Разом з Бадді Голлі та ще кількома молодими музикантами загинув 3 лютого 1959 р. в авіакатастрофі. Американський співак Дон Маклін назвав цю трагедію «днем, коли загинула музика».

обтрушуючи від бруду свій зад і хитаючи головою так, наче він не розумів, де знаходиться. О, і ми все одно програли ту гру, попри п'ять відбитих м'ячів малого. Фінальний рахунок був одинадцять до десяти чи щось таке. Того дня Гензі Берджесу не вдалося наклбол — «Атлети» просто перехопили його.

Наступну гру ми виграли, але поступилися з мінімальним розривом у фіналі. Малий добре відбивав у всіх іграх, загальна кількість яких уже сягнула шістнадцяти. Додайте ще дев'ять гравців, відправлених в аут біля дому. Дев'ять за шістнадцять ігор! Це претендувало на рекорд. Якби, звісно, потрапило в статистику. Якби хоч щось потрапило в статистику.

Ми приїхали до Чикаго на три гри — тобто малий грав із нами вже дев'ятнадцять ігор, у кожній з яких відбивав однаково добре. От тільки, чорти б мене вхопили, ми програли всі три. Після останньої з трьох ігор Джерсієць Джо глянув на мене та сказав:

— Я не купився на всю цю дурню про талісман. Гадаю, Блейклі *висмоктує* нашу удачу.

— Це не чесно, ти сам знаєш, — відповів я. — Ми добре стартували, але тепер переживаємо період спаду. Все налагодиться.

— Можливо, — мовив він. — Дузен досі намагається навчити малого пити?

— Ага. Вони з іншими хлопцями пішли в «Петлю».

— Але вони повернуться разом, — сказав Джо. — Не розумію. До цього часу Дузен мав би зненавидіти малого. Ду вже п'ять років тут, і я знаю його звички.

Я також знав їх. Коли Ду програвав, йому конче необхідно було звалити провину на когось іншого: на нікчому Джонні Гаррінгтона чи то на покидька-суддю Гая Вендерса. Малий уже давно мав би відгребти по повній, але Ду все ще плескав його по спині та обіцяв, що той стане Новачком гр'юбаного Року. Та й не міг Ду звинувачувати малого в поразці того дня. Він сам начворив у п'ятому інінгу: кинув м'яч прямісінько в опору — високо, далеко, зі смаком. Суперники отримали очко. Денні через це сказився, втратив над собою контроль, і ще двоє «атлетів» зайняли свої бази. Потім Неллі Фокс вибив дабл¹. Після цього Ду опанував себе, та було вже надто пізно: він потрапив у лайно й лишився там.

У Детройті ми зіграли непогано, перемогли у двох іграх з трьох. Малий добре відбивав у всіх трьох іграх і вкотре продемонстрував блискучий захист дому. Потім ми повернулися в рідні краї. До того часу малий з девенпортських «Маїсових пиздюків» став, а бодай би

¹ Дабл — удар, у результаті якого команді захисту вдалося здійснити одразу два аути.

йому, головною сенсацією Американської Ліги. Ходили чутки, що він навіть зніматиметься в рекламі «Джилетт».

— От на це я б подивився, — мовив Сай Барбаріно. — Люблю, знаєте, комедії.

— Тоді краще в дзеркало подивися, — відповів Кріттер Гейворт.

— Ну ти й дурко, — буркнув Сай. — Я про те, що якраз вусів у нього й немає.

Звісно, ніякої реклами не було. Бейсбольна кар'єра Біллі «Блокади» на той час уже добігала кінця.

За планом у нас було три виходи проти «Білих шкарпеток», але першу гру скасували. Головним суддею мав тоді бути старий знайомець Ду Гай Вендерс, і саме він повідомив мені цю новину. Мені треба було приїхати на «Болото» зрання, бо вантажівки з нашою візною уніформою ми помилково відправили до Айдлвайда, і я хотів переконатися, що вони їх доставили назад. Найближчий тиждень ми форми не потребували, але я ніколи не знаходив собі місця, аж доки подібні проблеми не було вирішено.

Вендерс сидів на стільчику біля суддівської кімнати, читав книгу в м'якій палітурці з білявкою в розкішній нижній білизні на обкладинці.

— Це твоя дружина, Гаю? — спитав я його.

— Подружка, — відповів він. — Йди додому, Гренні. Якщо вірити прогнозу погоди, то до третьої тут буде справжній потоп. Я чекаю на Діпунно та Лопеза, щоб скасувати гру.

— Гаразд, — кажу я. — Дякую.

Я вже зібрався йти геть, аж раптом він покликав мене:

— Цей диво-хлопчина з твоїх... У нього все гаразд з головою? Бо він постійно розмовляє сам із собою. Шепоче. Ніколи, блядь, не затикається.

— Він, звісно, не найгостріший олівець, але точно не псих, якщо ти про це. — Я помилявся щодо цього, але хто ж знав? — А що саме він каже?

— Я почув немало, стоячи за ним під час другої гри проти «Бостона», але знаю, що говорив він сам про себе. У цій, як її там, третій особі. Молов щось на кшталт: «Я можу це зробити, Біллі». А коли він не впіймав м'яча, що ледь чиркнув по биті та міг стати третім страйком¹, то сказав: «Вибач, Біллі».

— І що з того? Поки мені не виповнилося п'ять, у мене був уявний друг — Шериф Піт. Ми з Шерифом Пітом розстріляли не одне шахтарське містечко.

— Ага, тільки Блейклі вже давно не п'ять років. Зате мізки у нього справді як у п'ятирічного, — Вендерс постукав себе по товстому черепу.

¹ Страйк — ситуація в грі, коли бетер не завдав удару по м'ячу.

— Є всі шанси, що з п'ятірки починатиметься його коефіцієнт відбивання¹, — сказав я. — Це все, що мене цікавить. До того ж, визнай, він чудовий стопер.

— Визнаю, — буркнув Вендерс. — Цей ушльопок не знає страху. Ще одне свідчення того, що у нього не всі вдома.

Я більше не збирався слухати, як суддя поливає брудом одного з моїх гравців, тож змінив тему та спитав його — напівжартома-напівсерйозно, — чи судитиме він завтрашню гру чесно, навіть якщо м'яч подаватиме його улюблений Ду.

— Я завжди суджу чесно, — відказав він. — Дузен самозакоханий бевзь, переконаний, що на нього давно вже чекає місце в Куперстауні², він вічно все робить не так і ніколи не визнає власних помилок, цей сучий син вічно лізе сперечатися, хоч знає, що я цього не терплю. І все одно я судитиму гру чесно. Повірити не можу, що ти спитав мене про це.

«А я повірити не можу, що ти сидиши тут, чухаючи зад, і називаєши нашого кетчера ледь не вродженим ідіотом, — подумав я, — але ж ти це робиш».

Того вечора я запросив дружину на вечерю в ресторан і ми чудово провели час. Пригадую, що ми танцювали під музику Лестора Леннона. Отримали свою дозу романтики, поки їхали на таксі додому. Гарно спали. Опісля того я вже не спав так добре: надто багато нічних жахів.

Денні Дузен мав подавати м'яча в другій грі того післяобіддя, але на той час світ навколо «Титанів» уже летів до пекла; ми просто не знали цього. Ніхто не знав, окрім Джо Діпунно. До часу, коли впала ніч, нам уже було відомо, що цей сезон обернувся для нас грандіозним пиздецем, бо результати наших перших двадцяти двох ігор майже точно витруть з усіх архівів, так само як приберуть будь-які офіційні згадки про Біллі «Блокаду» Блейклі.

Через щільний трафік я спізнився, але це, по правді, не мало жодного значення: плутанина з формою була розв'язана. Більшість хлопців уже поприходили. Хтось вдягався, хтось грав у покер, а хтось просто теревенив і курив. Дузен сидів із малим на складаних стільчиках у кутку біля автомата з цигарками. Хлопчина вже натягнув штани, а от Дузен усе ще світив своїм бандажем — огидне видовище. Я підійшов, взяв пачку «Вінстона» та прислухався до їхньої розмови. Говорив переважно Денні.

¹ Коефіцієнт відбивання — середній відсоток відбивання; відношення кількості хітів до кількості виходів на битю.

² Національна зала слави бейсболу — музей і зала слави, що розташовані на вулиці Мейн-стріт, 25, у Куперстауні, штат Нью-Йорк, присвячені гравцям, менеджерам, суддям та іншим особистостям, що зробили значний внесок у розвиток бейсболу в США.

— Цей йобаний Вендерс ненавидить мою пику.

— Він ненавидить твою пику, — повторив новачок, а тоді додав: — Цей уйобок.

— Еге ж, він такий. По-твоєму, він хоче стояти за базою, коли дістануся відмітки в двісті подач?

— Ні? — відповів хлопець.

— Так і є, не хоче! Але я збираюся сьогодні виграти, просто щоб його позлити. І ти мені в цьому допоможеш, Біллі. Правильно?

— Правильно. Точно. Біллі допоможе.

— Цей підар звужуватиме мені зону страйку.

— Справді? Він звужуватиме зону страйку, цей пі...

— Я ж сказав, що так. Тож лови м'яча та бігом притискай до себе.

— Швидко, наче блискавка.

— Ти мій талісман, Біллі, хлопче.

І малий став серйозним, наче священник на похороні якоїсь поважної особи.

— Я твій талісман.

— Ага. Тепер слухай сюди...

Усе це було одночасно і смішно, і страшно. Ду був *напруженим* — тіло нахилене вперед, очі палають. Ду був гравцем, розумієте? Він хотів виграти, як виграв Боб Гібсон¹. І як Гіббі, він зробив би все, що можливо, заради своєї мети. А хлопець усотував його слова, мов губка.

Я ледь не втрутився в розмову — дуже хотів перервати цей зв'язок. Я от вам зараз усе розповідаю, а самому здається, що моя підсвідомість уже тоді почала розуміти, що й до чого. Може, це і несусвітня ахінея, але я так не думаю.

Однак я залишив їх на самоті. Узяв свої цигарки та пішов геть. Трясця, навіть якби я спробував роззявити хавальника, Ду все одно б порадив мені запхати туди шкарпетку. Він не любив, коли його перебивали, а поза тим, тобі ж всі дні напередодні на все це було насрати. Краще не лізти до мужика, що зараз має кидати м'яча на очах у сорока тисяч людей, які насправді й платять йому зарплату.

Я пішов у кабінет до Джо забрати лайн-апи², але двері було зачинено, а жалюзі опущено — нечувана річ у день гри. Між планками жалюзі лишалися просвіти, тож я зазирнув усередину та побачив, що Джо притис до вуха телефонну слухаву, прикривши долонею очі. Я постукав по склу. Він так різко підскочив, що ледь не впав зі стільця, а тоді роззирнувся. Кажуть, у бейсболі немає сліз, але Джо плакав. Уперше й востан-

¹ Роберт «Боб» Гібсон (нар. 1935) — американський бейсболіст, пітчер, відіграв 17 сезонів у Головній бейсбольній лізі. Дворазовий чемпіон Світової серії.

² Лайн-ап — порядок гравців на відбивання.

не я бачив його таким. Обличчя в нього було блідим, а волосся скуйовдженим — принаймні те, що від нього залишилося.

Він махнув, аби я йшов геть, і знову повернувся до розмови. Я попрямував через роздягальні до тренерської кімнати, яка використовувався нами як склад для спорядження. Спинився на півдороги. Грандіозна нарада між кетчером та пітчером¹ завершилася, і я помітив, як малий вдягає футболку з великим блакитним номером 19. Ще я побачив, що у нього на вказівному пальці правої руки знову з'явився пластир.

Я підійшов до них і поклав руку на плече Біллі. Він посміхнувся мені. У нього й справді була мила посмішка.

— Здоров, Іренні, — сказав він, і посмішка на його вустах почала гаснути, коли він побачив, що я не посміхаюся у відповідь.

— Готовий до гри? — питаю його.

— Звісно.

— Чудово. Але перш ніж ти швякнешся мордою в bagno, я тобі дещо скажу. Ду — класний пітчер, але як людина він завжди буде в другій лізі. Заради перемоги він станцює навіть на кістках своєї бабусі, а ти для нього важиш устократ менше, ніж його бабуса.

— Я його талісман! — обурено закричав хлопчина.

— Може, й так, — відповів я. — Але я ось про що кажу. Буває, гравець надто сильно *накручує* себе перед грою. Бути трохи збуджений — нормально, але варто трохи перегнути палку — і тоді в будь-кого можуть відмовити гальма.

— Я вас не розумію.

— Якщо прокоleshся, мов негодна шина, Ду просто знайде собі новий талісман.

— Ви не повинні такого казати! Ми з ним друзі.

— Я тобі теж друг. Більше того, я один із тренерів цієї команди. Я стежу, щоб із тобою все було гаразд, і я сам, бляха, визначу, як мені розмовляти з новачком. А ти слухатимеш. Ти ж слухаєш?

— Я слухаю.

Я не сумнівався в цьому, от тільки він не дивився на мене. Опустив очі, а на його гладких хлопчачих щоках палали сердиті маки.

— Я не знаю, що там у тебе під пластирем, і знати не хочу. Знаю тільки те, що бачив цей пластир на твоїй руці під час нашої першої гри й тоді дехто постраждав. З тих пір я його не бачив, не хочу бачити й сьогодні. Бо якщо тебе впіймають, це буде твоя біда, а не Дузена.

— Я просто порізався, — вибухнув він.

— Звісно. Порізався, голячи вуса. Але я не хочу бачити на твоїй руці пластир, коли ми вийдемо звідси. Я заради тебе стараюся, повір.

¹ Пітчер — гравець команди захисту, який подає м'яч.

Чи сказав би я це, якби не побачив, як плаче засмучений чимось Джо? Мені хочеться вірити, що так. Мені подобається думати, що я старався заради гри, яку любив тоді та люблю тепер. Віртуальний боулінг — ніщо в порівнянні з цим, повірте мені.

Я пішов ще до того, як він зміг щось сказати. І не озирався. Частково тому, що не хотів бачити, що ховається під пластирем, але переважно тому, що Джо стояв у дверях свого кабінету та кликав мене до себе. Не можу заприсягтися, що в його волоссі додалося сивини, але й у зворотньому не клястимуся.

Я зайшов до кабінету й зачинив двері. Мені спав на думку жахливий здогад. Він пояснював вираз обличчя Джо.

— О Боже, Джо, щось з дружиною? Чи з дітьми? Щось трапилося з кимось із твоїх дітей?

Він заговорив, і здавалося, що я щойно розбудив його:

— З Джессі та дітьми все гаразд. Але Джордже... о Боже. Не можу в це повірити. Це все такий бедлам. — Він закрив долонями очі. З нього вирвався якийсь звук, та це не було ридання. То був регіт. Найстрашніший гробаний регіт, який я коли-небудь чув.

— Що трапилося? Хто тобі телефонував?

— Мені потрібно подумати, — промовив він — та не до мене. Він розмовляв сам із собою. — Мені треба вирішити, як я збираюся...

Він прибрав руки від очей і, здавалося, став трохи схожішим на самого себе.

— Ти будеш сьогодні менеджером, Іренні.

— Я? Я не можу бути менеджером! Ду втратить над собою контроль! Він же сподівається на свою двохсоту перемогу, а тепер...

— Це вже не має жодного значення, що, не розумієш? Не зараз.

— Що...

— Просто стули пельку та пропиши лайн-ап. А щодо малого... — він задумався, а потім похитав головою. — Грець із ним, хай грає, чом би й ні? Блядь, та став його п'ятим. Усе одно я збирався його просувати нагору.

— Звісно ж, він гратиме, — відповів я. — Хто ж іще ловитиме подачі Денні?

— Ох, та срати я хотів на Денні Дузена! — вигукнув він.

— Кеп, Джо, скажи мені, що трапилося.

— Ні, — відмовився Джо. — Спершу я маю все обміркувати. Що я скажу хлопцям. І репортерам! — Він ляснув себе по обличчю, ніби цей здогад тільки тепер спав йому на думку. — Цілим наговпам цих засранців! Лайно!

А потім він знову заговорив сам до себе:

— Але дай хлопцям зіграти цю гру. Вони справді заслужили на неї. Малий, певно, теж. А хай би йому, він же, може, навіть виб'є повний цикл! — він ще трохи пореготав, а потім наказав собі зупинитися.

— Не розумію.

— Зрозумієш. Іди геть звідси. Складай лайн-ап, як тобі заманеться. Можеш навіть витягувати імена з капелюха, чом би й ні? Це не має значення. Тільки попередь головного суддю, що тепер ти всім заправляєш. Гадаю, це буде Вендерс.

Я пройшов через хол до суддівської кімнати, наче сновиди, й сказав Вендерсу, що це я складатиму лайн-ап та керуватиму грою з лівого боку поля. Суддя запитав у мене, що трапилося з Джо, а я на це відповів — він хворий. Бо він і справді був таким.

Це була перша гра, якою я керував, аж доки мені не дісталися «Атлети» у 63-му, та як ви знаєте, якщо цікавилися цим питанням, та гра була для мене дуже короткою, адже Гай Вендерс відсторонив мене в шостому інінгу. Як на те, я не дуже багато пам'ятаю про неї. Кажу ж, почувався, наче сновиди, бо голова репалася від думок. Та все ж я здогадався зробити одну річ — перевірити праву руку малого, перш ніж він вибіг на поле¹. На середньому пальці в нього не було ні пластиру, ні порізу. Я навіть не відчув полегшення. У мене перед очима все ще стояли червоні очі Джо Діпунно та його викривлений рот.

То була остання хороша гра Денні Дузена, і він так і не здобув свою двохсоту перемогу. Він намагався повернутися в 58-му, але марно. Він стверджував, що йому більше не двоїлося в очах, і, певно, так і було, от тільки йому більше не вдавалися швидкісні подачі за дім. І в Куперстауні для Денні місця не знайшлося. Джо з самого початку мав рацію: малий висмоктав нашу удачу. Наче якийсь довбаний князь вуду.

Але того дня Ду грав так добре, як ніколи; його фастболи² підстрибували, його кручені м'ячі зміїлися, наче батіг. Протягом перших чотирьох інінгів вони навіть наблизитися до нього не могли. Махніть битою — і просимо на лаву запасних, хлоп'ята, дякуємо за гру. Шістьох він відправив у страйк-аут³, а решту інфілдерів⁴ вибив у граунд-аут⁵. Біда лише в тому, що малий був йому майже рівня. У нас був лише один

¹ Бейсбольне поле — ігрове поле, що простягається приблизно на один гектар. Поділяється на інфілд та аутфілд. Усе поле — великий сектор, у кутку якого розташовується невеликий квадрат — внутрішнє поле, або інфілд. Малий квадрат має чотири кути, у кожному з яких розташовуються бази. Пітчерська гірка знаходиться в центрі квадрату. Вона вивисується над рівним полем на 45 см. Домашня база, або дім, — п'ятикутник із вибіленої гуми, за яким стоїть кетчер. Межі ігрового поля — лінії з білої крейди, що йдуть від дому, — лінії фол. Обабіч від дому розташовуються дві прямокутні зони для бетерів.

² Фастбол — пряма подача, при якій акцент робиться на швидкості м'яча, є найпоширенішою подачею.

³ Страйк-аут — ігрова ситуація, коли відбиваючий не зміг зробити права бігти на першу базу, оскільки пітчер здійснив три страйки в одній серії поспіль.

⁴ Інфілдер — гравець команди, що захищається, який стоїть на ігровому полі. Його мета — ловити м'яча, який відбив бетер.

⁵ Граунд-аут — один зі способів виведення ранера в аут. Відбувається, коли захисники встигають докинути м'яча до першої бази до того, як бетер туди добіжить.

невдалий удар, коли захист вивів двох наших в аут, — то Гаррінгтон напартачив унизу третього інінга.

Переходимо до верху п'ятого, гаразд? Легко проходить перший бетер. Потім черга Волта Дропо, він відбиває м'яча далеко в лівий кут і мчить, наче кажан із пекла¹. Глядачі бачили, як Гаррі Кін усе ще гнався за м'ячем, коли Дропо добіг до другої бази, і вони розуміли, що хоч м'яч і на полі, та ранер² може здійснити хоум-ран³. Натовп починає скандувати. Спершу лунають поодинокі голоси, та їх усе більше й більше. Вигуки стають гучнішими та потужнішими. І від цього в мене аж від дупи й до шиї повстали сироти.

— БЛО-КА-ДА! БЛО-КА-ДА! БЛО-КА-ДА!

Замайоріли помаранчеві знаки. Люди підскачили та тримали ці знаки над головами. Не розмахували ними, як зазвичай, а просто тримали вгорі. Я ніколи не бачив нічого подібного.

— БЛО-КА-ДА! БЛО-КА-ДА! БЛО-КА-ДА!

Спершу я гадав, що в нас немає жодного шансу: Дропо вже летить, як куля, до третьої бази, долаючи всі перепони. Але Кін таки хапає м'яча та миттєво кидає його. Тим часом новачок стоїть перед домом з боку третьої бази з виставленою вперед лапою, і, коли Сай кидає того гробаного м'яча, малий ловить його.

Натовп скандує. Дропо ковзає вперед, виставивши назовні шипи. Та хлопчина не зважає на це: він падає на коліна та проскакує між ними. Гай Вендерс перебуває там, де й має бути — принаймні того разу, — схилившись над гравцями. Піднімається хмара пилу... і з неї виринає піднятий догори палець Вендерса.

— Та-а-ак... АУТ!

Містере Кінг, фанати просто очманіли. І Волт Дропо також. Він підвівся і дригався навколо, наче пацан, що б'ється в епілептичному припадку та водночас намагається витанцьовувати гробаний танок халігалі. Він просто не міг повірити.

Малий подряпав ліве передпліччя — нічого серйозного, лишень пара крапель крові, але цього вистачило, аби старий Боні Дадье — наш лікар — вийшов і приліпив на нього пластир. Тож зрештою малий умудрився отримати свій пластир, та ще й цілком законно. Фанати, доки тривав медогляд, так і стояли весь час, піднявши догори знаки

¹ Фразеологізм «вилетів, наче кажан з пекла» має дуже давнє походження. Вважають, що перша згадка про «кажана з пекла» з'являється в античного комедіографа Аристофана в його п'єсі «Птахи». У 70-х рр. XX ст. фраза стала популярною завдяки пісні з однойменного альбому відомого співака Міт Лофа.

² Ранер — гравець команди нападу, що перебуває на базі (колишній бетер).

³ Хоум-ран — удар, після якого бетер пробігає всі чотири бази й повертається в дім. У сучасному бейсболі зазвичай досягається за рахунок удару, внаслідок якого м'яч вилітає за межі поля (флай).

«ДОРОГУ ПЕРЕКРИТО» та горляючи «БЛО-КА-ДА! БЛО-КА-ДА», наче їм усе ще було мало.

Здавалося, малий не помічав цього. Він витав у хмарах. Весь час, доки він був у команді «Титанів», то перебував саме там. Він просто знову надягнув свою маску, повернувся за дім і присів. Звичайна робота, як завжди. Вийшов Буба Філіпс, відбив на Летропа, і верх п'ятого завершився.

Коли малий вийшов на биту внизу інінга, його тричі відправили в страйк-аут, натовп досі аплодував йому стоячи. Тепер малий помітив це й доторкнувся до бейсболки, коли повертався до даг-ауту¹. Це був єдиний раз, коли він так вчинив. І не тому, що малий був пихатим, а тому... зрештою, я вже пояснив. Витав у хмарах.

Отже, верх шостого. Навіть через п'ятдесят років по тому я дратуюся, коли згадую про це. Кіндер виходить першим і незграбно відбиває кудись на третю базу, як і всі пітчери. Потім виходить Луїс Апарічіо, Маленький Луї. Ду замахується й кидає. Замахується й кидає. Апарічіо ледаче та високо відбиває його над домом у напрямку третьої бази — і вже м'яч летить над фал-територією. Це було з мого боку, тому я все бачив. Малий скинув маску та помчав за м'ячем, повернувши голову назад і виставивши лапу вперед. Вендерс біг слідом за ним, але добряче відставав. Він не вірив, що в хлопця був шанс. Блядь, це було дуже халтурне суддівство.

Малий залишає трав'яну частину поля і вибігає на доріжку біля низької стіни, що відділяє поле від місць у ложі. Шия витягнута. Погляд догори. Дві дюжини людей, що сидять у першому й другому рядах ложі, також дивляться вгору, а більшість з них ще й підняли руки й хитають ними. Це те єдине, чого я не розумію в фанатах, та й не втямлю ніколи. Заради Бога, це ж просто йобаний *бейсбольний м'яч*! Штука, яка в ті дні коштувала якихось сімдесят п'ять центів. Та варто фанам було побачити його в зоні досяжності на стадіоні, як вони оберталися на клятих монстрів жадібності. Ні, щоб просто відступити й дати гравцеві, що намагається впіймати його, — гравцеві *їхньої* ж команди — у скрутну мить виконати свою роботу.

Я бачив усе, кажу вам. Чітко бачив. Той м'яч, що підскочив так високо, падав по наш бік від стіни. Малий мав от-от спіймати його. Аж раптом якийсь довгорукий мугир, вбраний у джерсі² «Титанів» (такі продають при вході на стадіон), простягнув свої лаписька та доторкнувся до м'яча, через що той скотився з кінчика лапи малого та впав на землю.

¹ Даг-аут — зона, де розташовані лавки запасних обох команд. розташовується в зоні фолу між домом та першою або третьою базою.

² Верхня частина бейсбольної форми.

Я був певен, що Вендерс оголосить Апарічію аут — це ж було очевидне втручання, — тому спершу не повірив власним очам, коли побачив, як суддя жестами наказав малому повертатися до дому, а Апарічію — завершувати пробіг. Коли я це збагнув, то побіг туди, розмахуючи руками. Натовп почав підбадьорювати мене та обсвистувати Вендерса — це був, вочевидь, не найкращий спосіб подружитися та вплинути на людину, рішення якої ти оскаржуєш, але я, блядь, був надто розлюченим, аби перейматися цим. Я б не спинився, навіть якби на поле вибіг Махатма Ганді з голою дупою та закликами до миру.

— *Втручання!* — волав я. — *Ясно як день, ясно як два на два!*

— М'яч побував на трибунах, а отже, й нікому не належить.

— Повертайся у своє маленьке гніздечко та хай почнетесь справжнє шоу!

Малий не зважав на те. Він розмовляв зі своїм дружбаном Ду. Все було гаразд. Але мені було начхати, на що він там не зважав. Усе, чого мені хотілося в ту мить, — це зробити Гаю Вендерсу ще одну дірку в дупі. Я людина не сварлива — за всі роки, доки я був менеджером у «Атлетів», з поля мене видаляли тільки двічі. Але того дня порівняно зі мною навіть Біллі Мартін¹ видавався б переконаним пацифістом.

— *Ти просто не бачив цього, Гаю! Ти плентався надто далеко позаду. Лайно ти бачив, а не м'яча!*

— Я не плентався і бачив усе. А тепер повертайся назад, Іренні. Я не жартую.

— *Якщо ти не побачив того довгорукого сучого сина — у цю мить якась пані з другого ряду закрила руками вухка маленького сина та скривила рота. У її погляді читалося «ах-ти-ж-бридкий-чоловік», — того довгорукого сучого сина, що простягнув лаписька та збив м'яча, то ти, блядь, плентався! Господи Боже!*

Чоловік у джерсі заперечно захитав головою — хто, я? не я! — і в той же час натягнув на себе збентежену холуйську посмішку. Вендерс побачив її, швидко скумекав, що вона означає та глянув вбік.

— Ну ось і все, — звертається він до мене. Спокійним голосом, у якому вчувалося: ще раз писнеш — і дудлитимеш «Райнголд»² у роздягальні. — Ти своє вже сказав. А тепер ти можеш або стулити свою брудну пашеку, або дослухати решту гри по радіо. Обирай.

Я повернувся на тренерську позицію. Апарічію пішов назад, з широкою лайнистою посмішкою на пиці. О, він чудово знав, що сталося.

¹ Альфред Мануель «Біллі» Мартін (1928—1989) — американський бейсбольний гравець другої бази та менеджер. Крім спортивних досягнень, відомий своїми постійними сварками з суддями.

² «Rheingold Beer» — нью-йоркське пиво, що з'явилося 1883 року. З 1950 до 1960 р. утримувало 35% пивного ринку Штатів.

І скористався цим по максимуму. Хлопцеві ніколи не вдавалися хоум-рани, але, коли Ду кинув невдалий чейндж-ап, Малий Луї відбив м'яча дуже високо й далеко, у найглибшу частину поля. Носатий Нортон грав центр-філдером і навіть не озирнувся.

Апарічіо обійшов усі бази, плавно, наче «Королева Марія», що входить у доки, доки натовп неславив його, паплюжив усю його рідню, а потім ще й вилив усю свою ненависть на голову Гая Вендерса. А Вендерс практично нічого з того не чув — це одна з головних суддівських навичок. Він щойно дістав новенького м'ячика з куртки та перевіряв його на відсутність недоліків. Дивлячись на нього, я зовсім втратив контроль. Я кинувся до дому та взявся розмахувати кулаками перед його обличчям.

— *Це ти заробив пробіг, гръобаний дилетанте!* — *закричав я.* — *Надто ледачий, аби побігати за фал-болом, можеш записати РБГ¹ на свій рахунок! Та заткни його собі в гузно! Може, там і окуляри собі знайдеш!*

Натовпу це сподобалося. А от Гаю Вендерсу — не дуже. Він показав на мене, потім — великим пальцем собі за плече та пішов геть. Натовп загудів і почав розмахувати своїми знаками «ДОРОГУ ПЕРЕКРИТО»; дехто навіть почав кидати склянки, пляшки та недоїдений хавчик прямисінько на поле. Справжній цирк.

— *Не смій тікати від мене, ти, товстосракий, сліпий, лежебокий сучий виблядок!* — *заволав я і кинувся за ним.* Хтось із мого даг-ауту встиг відтягнути мене, перш ніж я схопив Вендерса (а саме це я і збирався зробити). Я остаточно втратив над собою контроль.

Натовп скандував:

— СМЕРТЬ СУДДІ! СМЕРТЬ СУДДІ! СМЕРТЬ СУДДІ!

Ніколи не забуду цього, адже вони горланили це так само, як і «БЛОКА-ДА! БЛОКА-ДА!».

— *Якби твоя мамця була тут, вона спустила б твої блакитні штанці та добряче надавала по дупі, куцозорий дилетанте!* — *волав я, а потім мене потягнули в даг-аут.* Гензі Берджес, наш майстер наклболів², був за менеджера останніх трьох інінгів того жакного шоу. А в останніх двох ще й грав за пітчера. Можливо, в записах ви знайдете й про це. Якщо взагалі лишилися хоч якісь записи про ту втрачену весну.

Останнє, що я бачив на полі, це як Денні Ду та Біллі Блокада стояли на траві між домом та пітчерською гіркою. Малий тримав свою маску під пахвою. А Ду щось шепотів йому на вухо. Хлопець слухав — він зажди слухав, коли говорив Ду, — але дивився на натовп, на сорок

¹ РБГ — кількість очок, які команда заробила після дій бетера.

² Наклбол — подача пітчера, яка передбачає кидок із захопленням м'яча суглобами пальців. М'яч летить досить повільно, легенько похитуючись із боку в бік, і змінює свою траєкторію по вертикалі (тобто падає) в останню мить.

тисяч фанів, що повскакували з місць — чоловіки, жінки, діти — і волали «СМЕРТЬ СУДДІ! СМЕРТЬ СУДДІ! СМЕРТЬ СУДДІ!».

На півдорозі від даг-ауту до роздягальні стояло відерце з м'ячами. Я копнув його ногою, і м'ячики покотилися в різні боки. Якби я наступив на одного з них і гепнувся на дупу, то було б ідеальне завершення ідеального, блядь, дня на бейсбольному стадіоні.

Джо був у роздягальні, сидів на лаві біля душових. У ту мить він виглядав на сімдесят замість п'ятдесяти. Біля нього були ще троє хлопців. Двоє носили форму копів. Третій був у костюмі, однак варто було тільки кинути оком на його грубе обличчя, щоб збагнути, що він також коп.

— Гра закінчилася раніше? — запитав коп у костюмі. Він сидів на складаному стільці, і його товсті поліцейські стегна розпливалися по сидінню й розтягували смугасті штани. А поліцейські у формі сиділи на одній із лавок навпроти шафок.

— Для мене — так, — відповів я. Я був розлючений настільки, що не переймався присутністю копів. І заговорив до Джо: — Грьобаний Вендерс вигнав мене. Вибачте, Кеп, але там було пряме втручання, а той ледачий сучий син...

— Це не має значення, — обірвав мене Джо. — Цю гру не буде захищено. Боюся, жодну з наших ігор не буде захищено. Кервін, звісно, подасть апеляцію Комісарові, проте...

— Про що ти говориш? — запитав я.

Джо зітхнув. А потім глянув на хлопця в костюмі.

— Розкажіть йому, детективе Ломбардацці, — сказав він. — Я не витримаю цього.

— А йому потрібно знати? — поцікавився Ломбардацці. Він розглядав мене, наче якогось небаченого раніше жука. Ще тільки такого погляду мені бракувало на додачу до всього, та я зумів промовчати. Тому що я знаю, що троє копів, один із яких детектив, не з'являються в роздягальні бейсбольної команди Головної Ліги, якщо не трапилося чогось збіса серйозного.

— Якщо ви хочете, аби він затримав інших хлопців достатньо довго, щоб ви могли вивести малого Блейклі, гадаю, його варто ввести в курс справи, — відповів Джо.

Над нами пролунали крики фанатів, за ними — стогони, а потім — бурхливі овації. Ніхто з нас не звернув уваги на те, що виявилось фіналом кар'єри Денні Дузена. Глядачі кричали, коли швидкий, як куля, лайн-драйв Ларрі Добі вдарив його по лобі, стогнали, коли він гепнувся на пітчерську гірку, наче підбитий боксер, і верещали від захвату, коли він підвівся та жестом показав, що з ним все гаразд. Це було неправдою, але він усе одно продовжував кидати м'ячі решту шостого і весь сьомий інінги. Хоча в аут не вивів нікого.

Гензі змусив його піти з поля перед початком восьмого інінга, коли побачив, що Денні хитає. Денні весь час заявляв, що чудово почуватися і що велика багряна гуля розміром із гусяче яйце над лівою бровою — то ніщо, що з ним бувало й гірше, а малий повторював те саме: то ніщо, то ніщо. Маленький сер Луна. А ми сиділи внизу, в клубній роздягальні, і нічого про це не знали. Не знав і Дузен, що, може, він і не вважає це найстрашнішою травмою за всю кар'єру, але цього разу з нього витік мозок.

— Його звати не Блейклі, — почав Ломбардацці. — Він Юджин Кацаніс.

— Каца-як? А де тоді Блейклі?

— Вільям Блейклі мертвий. Уже з місяць. І його батьки також.

Я вражено витріщився на нього:

— Про що ви мелете?

І тоді він розповів мені історію, яку, містере Кінг, ви вже, певно, і самі знаєте, та я, можливо, зможу заповнити деякі білі прогалини. Блейклі мешкали в Клеренсі, Айова. Мали чималеньку ділянку за годину їзди від Девенпорта. Зручно для мами й тата, які могли відвідувати кожну гру свого сина в Молодшій Лізі. Блейклі мали успішну ферму — десь на вісімсот акрів. А один із їхніх найманих працівників був усього лишень пацанчам. Його звали Джин Кацаніс, сирота з місцевого «Християнського притулку Отершоу для хлопчиків». Фермер із нього був ніякий, та й клепки хлопцеві бракувало, зате він був збіса крутим бейсболістом.

Кацаніс і Блейклі були суперниками один одного в церковних командах, а ще грали разом у місцевій команді імені Бейба Рута. Протягом трьох років, доки хлопці грали разом, команда лишалася чемпіоном штату, а одного разу навіть прорвалася на національний рівень. Блейклі пішов до старшої школи та став там зіркою бейсбольної команди, а щодо Кацаніса, то коледж був не для нього. Для нього — лише годування свиней і бейсбол; ось і все. Але й подуматися не могло, щоб він міг стати таким же вправним, як і Білл Блейклі. Ніхто не розглядав це серйозно. Доки, зрештою, таке не трапилося.

Батько Біллі найняв сироту не лише через те, що хлопчина працював задешево, а й тому, що його вроджений талант підтримував Біллі в формі. За двадцять п'ять доларів на тиждень малий Блейклі отримував філдера та пітчера для тренувань, а його батько — наймита для доїння корів та прибирання лайна. Непогана угода, принаймні для них.

Щоб ви там не знаходили в процесі своїх досліджень, а родину Блейклі завжди зображували з найкращого боку. Вони жили в тих краях уже чотири покоління, були багатими фермерами, а Кацаніс — звичайнісінький сирота, що розпочав життя в ящику з-під лікеру, а на додачу до

всього він ще й був несповна розуму. А чому так? Через те, що він народився тугодумом чи, може, тому, що в тому домі з нього по три чи чотири рази на тиждень вибивали все лайно, аж доки він не став достатньо дорослим та достатньо великим, щоб постояти за себе? Мені відомо, що через звичку розмовляти з самим собою його частенько лупцювали — пізніше про це писали в газетах.

Кацаніс та Біллі тренувалися багато та тяжко. Зрештою Біллі потрапив до фарм-клубу «Титанів». У міжсезоння, коли надворі було надто багато снігу, вони, ймовірно, вчилися кидати та ловити м'яча в коморі — але Кацаніса турнули з місцевої міської команди та заборонили тренуватися з «Кукурудзниками», у той час як Блейклі вже другий сезон грав із ними. У першому сезоні хлопця пускали на тренування і навіть дозволяли брати участь у внутрішніх іграх команди, якщо їм бракувало людей. Тоді усе було якось простіше, неформальніше, не так, як зараз, коли страхові компанії серуть цеглинами, якщо головний гравець схопився за бити, не натягнувши на макітру шолом.

А далі, я гадаю, трапилося ось що — можете мене спокійно виправляти, якщо вам відомо щось таке, чого я не знаю, — Кацаніс, попри усі свої проблеми та відхилення, ріс і кращав як професійний гравець. А от Блейклі — ні. Таке трапляється на кожному кроці. Двоє пацанів, обидва в старшій школі викапані Бейби, гръобані, Рути. Однаковий зріст, однакова вага, однаково гострі баньки. Але один із них здатен грати краще... ще краще... ще краще... а інший починає відставати. Про це мені розповіли вже згодом: Білл Блейклі не починав як кетчер¹. Його перевели з позиції центрального гравця, коли пацан, який був кетчером до того, зламав руку. Такі перестановки не віщують нічого хорошого. Таким чином суддя ніби каже: «Грай собі, та тільки доти, доки ми не знайдемо тобі заміну».

Гадаю, Блейклі стали заздрити йому. Певен, старигань точно заздрив, та й мамця, мабуть, теж. Може, остання заздрила якраз найбільше, бо мамці спортсменів можуть бути ще тими росомахами. Припускаю, вони посмикали за потрібні ниточки та добилися, аби Кацаніса тримали подалі від місцевої команди та не пускали на тренування «Девенпортських кукурудзників». Вони могли таке зробити, бо були багатою, поважною родиною Айови, а Джин Кацаніс — сирота, що виріс у притулку, який, імовірно, був пеклом на Землі.

Думаю, Біллі виміщав на хлопчику власну злобу все частіше й все сильніше. Або це мали робити його татко та мамця. Може, вони казилися через те, як він доїть корів, чи, на їхню думку, він розгрібав лайно не так, як треба, але в основі всього лежав бейсбол та звичайнісінькі

¹ Кетчер — гравець, що перебуває за домом і ловить м'ячі, які йому подає пітчер.

заздрощі. Зеленоокий монстр. Наскільки я знаю, менеджер «Кукурудз-ників» сказав Блейклі, що відправить його в команду ліги А в Клівротер, а якщо тебе відправляють до команди рангом нижче, коли тобі тільки двадцять і ти маєш рухатися лише вгору, — це, трясця твоїй мамі, явна ознака того, що твоя кар'єра в професійному бейсболі буде короткою.

Але хоч би там як, хто б не збиткувався з Кацаніса — це було великою помилкою. Хлопчина, коли з ним поводитися по-людськи, був милим, але ж проблеми з головою він таки мав. І міг бути небезпечним. Я зрозумів це ще до того, як об'явилися копи, через те що сталося на першій грі сезону з литкою Біллі Андерсона.

— Окружний шериф знайшов усіх трьох Блейклі в коморі, — сказав Ломбардацці. — Кацаніс перерізав їм горлянки. Шериф говорив, що ймовірно за все хлопець використав бритву.

Я вирячився на нього.

— Напевно, сталося ось що, — мовив Джо важким голосом. — Кервін Маккаслін обдзвонював усіх у пошуках кетчера, коли наші хлопці випали з обойми у Флориді, і менеджер «Пшінкодзьобів» сказав, що у нього є хлопець, який може залатати пробоїну в команді на три чи чотири тижні, припускаючи, що надовше він нам і не знадобиться. Бо, як він сказав, хлопчина не впорається.

— Але ж він впорався, — заперечив я.

— Тому що це був не Блейклі, — продовжив Ламбордацці. — На той час Блейклі з батьками, ймовірно, вже був мертвим, принаймні кілька днів. Малий Кацаніс майже самотужки доглядав за будинком. І далеко не всі клепки в голові він розгубив. Він був достатньо розумним, аби взяти слухавку, коли затріщав телефон. Відповів на дзвінок менеджера і сказав, що, звісно, Блейклі з радістю поїде в Нью-Джерсі. І перш ніж поїхати, — як Біллі, — він зателефонував усім сусідам та до продуктового магазину в центрі міста. Розповів, що Блейклі змушені виїхати у невідкладних сімейних справах, а він застається на господарстві. Доволі непогано як на пришепелкуватого, вам так не здається?

— Він не пришепелкуватий, — відповів я.

— Ну, він перерізав горлянки людям, які прийняли його до себе та дали роботу, повбивав усіх корів, щоб сусіди не чули, як ті ночами мукають, аби їх подоїли, але хай буде так, як ви сказали. Знаю, що окружний прокурор погодиться з вами, бо він хоче побачити, як Кацаніса почеплять на шибениці. Ви ж знаєте, що саме так роблять в Айові.

Я повернувся до Джо.

— Як могло таке статися?

— У нього був талант, — мовив Джо. — і він хотів кидати м'яча.

У хлопця були документи Біллі Блейклі, а це було в ті часи, коли про фото на документах ніхто й не чув. Малі були доволі схожими між собою:

блакитні очі, темне волосся, шість футів зросту. Але так, усе сталося переважно тому, що у пацана був талант. І він хотів кидати м'яча.

— Талановитий настільки, що майже місяць протримався серед професіоналів, — сказав Ламбордацці, і в цей час над нами лунали привітні вигуки. Білі «Блокада» завдав свого останнього в Головній лізі удару: він вийшов на хоум-ран. — Позавчора на ферму Блейклі прийшов працівник газової служби. Раніше там теж бували люди, але вони читали на дверях записку Кацаніса та йшли геть. Але не працівник газової служби. Він заправив цистерни за коморою, а саме в коморі й лежали трупи — корів та Блейклі. Погода нарешті стала спекотною, і він унюхав їх. І на цьому історія в принципі закінчується. Тепер ваш менеджер хоче, аби його арештували без зайвого галасу та з мінімальним ризиком для життя гравців вашої команди. Я з цим згоден. А вам треба буде...

— Вам треба буде затримати хлопців у даг-ауті, — договорив Джерсієць Джо. — Відправ Блейклі... Кацаніса... сюди самого. Коли народ піде до роздягальні, його вже тут не буде. Тоді ми спробуємо якось розрулити цю херню.

— Що я їм, блядь, скажу?

— Командні збори. Безкоштовне морозиво. Мені начхати. Просто затримай їх на п'ять хвилин.

Я звернувся до Ломбардацці:

— Невже ніхто не знав? *Ніхто*? Тобто ви хочете сказати, що ніхто не чув радіоефірів і ніхто не спробував зателефонувати Поупу Блейклі, щоб сказати, як це чудово, що його син рве Вищу Лігу?

— Припускаю, один чи два намагалися, — відповів Ломбардацці. — Народ із Айови справді вряди-годи навідується до великих міст. Можливо, дехто, потрапивши до Нью-Йорка, слухає радіотрансляції чи читає про успіхи «Титанів» у газетах...

— Я надаю перевагу «Янкіз», — встряг у розмову один із копів.

— Якщо мене цікавитиме твоя думка, я загрюкаю по ґратах твоєї клітки, — відказав Ломбардацці. — А до того стули пельку й не вивсовуйся.

Я глянув на Джо, відчуваючи, що мене зараз знудить. Помилка судді та видалення з поля в першій грі, де я був менеджером, тепер видавалися мені найменшою з моїх проблем.

— Приведи його сюди самого, — сказав Джо. — Мені байдуже як. Хлопці не повинні цього бачити, — він подумав, а тоді додав: — І малий не повинен зрозуміти, що вони побачили це. Що б він там не зробив.

Якщо це має значення — а я знаю, що ні, — ми програли гру з рахунком два-один. Усі три хоум-рани були сольними пробіжками. Мінні Монсо вибив хоум-ран, перехопивши подачу Гензі вверху дев'ятого інінґа. Малий став останнім вибулим гравцем. Він уперше промазав,

вийшовши з битою за «Титанів»; він промазав і востаннє. Бейсбол — гра, де все вивірено на дюйм, а ще це гра рівноваги.

Але жоден із наших хлопців не думав про гру. Коли я піднявся на гору, то побачив, що вони всі обступили Ду, який сидів на лавці та запевняв їх, що з ним, чорт забирай, усе гаразд, просто легке запаморочення. Але з ним явно було не все гаразд, і наші звичні відмазки для лікаря виглядали доволі паршиво. Він хотів, аби Денні відправили в Ньюаркський госпіталь на рентген.

— На хера? — спитав Ду. — Дайте мені кілька хвилин. Зі мною все гаразд. Господи, Боунзе, дай відпочити.

— Блейклі, — сказав я. — Спустися в роздягальню. Містер Діпунно хоче тебе бачити.

— Менеджер Діпунно хоче мене бачити? У роздягальні? Чому?

— Щось там було про нагороду кращому новачку місяця, — ідея виникла в моїй голові з нізвідки. У ті дні такої нагороди ще не було, але хлопець про це не знав.

Малий зиркнув на Денні Ду, а той поплескав його по плечу.

— Уперед, шуруй звідси, малий. Ти гарно зіграв. Не твоя вина. Ти щасливчик, і на хуй тих, хто скаже протилежне. А тоді він додав: — Ви всі, вимітайтеся. Мені треба трохи подихати.

— Заждіть, — кажу я їм. — Джо хоче, щоб він один прийшов. Гадаю, хоче привітати тебе сам на сам. Хлопче, не стій тут. Давай...

«Давай, гайда звідси», — хотів я закінчити речення, але не зміг, бо Блейклі чи Кацаніс уже пішов.

А що було після того, ви самі знаєте.

Якби малий пішов до суддівської кімнати через хол, його б схопили, бо якраз на тому шляху була б роздягальня. Натомість він пішов навпростець через комору, де зберігався весь спортивний реманент, два масажних столи та вібраційна ванна. Ми ніколи не дізнаємося напевно, чому він зробив саме так, але я гадаю, Кацаніс збагнув, що щось пішло не так. Тобто, чорт забирай, він же мав розуміти, що рано чи пізно правда впливе на поверхню; він був не таким уже й тупим шизиком. Як би там не було, але він вийшов із дальнього боку роздягальні, пройшов до суддівської кімнати та постукав. До того часу прилад, який він, імовірно, зробив у «Християнському притулку Оттершоу» знову опинився на його вказівному пальці. Мабуть, йому допоміг хтось зі старших хлопців. *Малий, якщо не хочеш, щоб тебе постійно били, зроби собі таку штуку.*

Зрештою, він ніколи не залишав його у своїй шафці — просто клав у кишеню. А ще він не морочився з пластирем після гри. Як на мене, це свідчить ось про що: він знав, що йому більше нема чого приховувати.

Малий стукає до суддівської кімнати та каже:

— Термінова телеграма для містера Гая Вендерса.

Не такий дурний, розумієте? Не знаю, що було б, якби двері відчинив якийсь інший суддя, але це зробив саме Ведерс, і, закладаюся, його життя скінчилося ще до того, як він збагнув, що перед ним не посильний із «Вестерн Юніон».

Це справді було лезо бритви, розумієте? Чи його шматочок. Коли воно було непотрібним, то ховалося в жерстяну смужку, такий собі дитячий перстеник. А от стиснувши правий кулак, він міг надавити великим пальцем на кнопку — і маленький уламок леза вискакував назовні. Вендерс відчиняє двері, і Кацаніс черкає його по шиї, перерізаючи горлянку. Коли, після того як його забрали звідти в кайданках, я побачив пляму крові — Боже мій, скільки ж там було крові, — я міг думати лише про сорок тисяч людей, які кричали: «СМЕРТЬ СУДДІ!», так само як вони кричали: «БЛО-КАДА!» Ніхто не мав це на увазі буквально, але ж пацан цього не знав. Особливо після того, як Ду влив йому у вуха стільки отрути про те, що Вендерс мав на них *обох* зуб.

Коли копи вибігли з роздягальні, Біллі «Блокада» просто стояв у залитій кров'ю білій домашній уніформі, а Вендерс валявся біля його ніг. Він не намагався ані опиратися, ані тікати, коли його пов'язали. Ні, просто стояв там і шепотів сам до себе:

— Я розібрався з ним, Ду. Біллі розібрався. Більше не буде помилок.

Ось так закінчилися ця історія, містере Кінг, принаймні та частина, яку я знаю. Щодо «Титанів», погляньте самі, як казав старий Кейсі: на всі ті дні, коли ігри було скасовано, і на всі ті дні, коли ми мали грати по дві за раз, щоб надолужити втрачене. Як ми були змушені поставити за домом старого Г'юбі Ратнера, який вибивав із показником 185 — то був рівень набагато нижчий навіть за те, що сьогодні називають лінією Мендози¹. Як Денні Дузену діагностували щось, що, здається, звучало як «внутрішньочерепна кровотеча», і йому довелося пропустити решту сезону. Як він намагався повернутися в 1958-му — сумне було видновище. П'ять виходів — і все суцільні страйк-аути. А в двох інших... Пам'ятаєте останню гру плей-оф між «Янкі» та «Червоними шкарпетками»? Як Кевін Браун подавав за «Янкі» і як «Червоні шкарпетки» набрали шість чортових очок за перші два інінґи? Ось таким от був і Денні Ду в 1958-му, коли йому нарешті вдалося хоч кудись подати м'яча. Він залишився *ні з чим*. І врешті-решт, попри це все, нам вдалося випередити «Сенаторів» та «Атлетів». Тільки ось того року в Джерсієця Джо Діпунно трапився серцевий напад. Можливо, якраз того дня,

¹ Американський спортивний термін, який характеризує межу між просто посередніми та зовсім поганими гравцями в бейсбол. Перетин цієї лінії може бути причиною для звільнення.

коли росіяни запустили свій супутник. Його забрали з окружного стадіону на ношах. Він прожив ще п'ять років, але був блідою тінню самого себе і, звісно ж, більше ніколи не працював менеджером.

Він колись сказав, що малий висмоктує удачу, і правди в цьому було навіть більше, ніж він гадав. Містере Кінг, той малий висмоктував удачу, наче *чорна діра*.

Свою власну також. Я певен, ви знаєте, чим усе закінчилося, — його забрали до Ессекської окружної в'язниці та тримали там до екстрадиції. А він проковтнув мило та задихнувся. Як на мене, то це найгірша смерть. Той сезон був, без сумніву, жахливим, але, розповідаючи вам про нього, я пригадав кілька світлих моментів. Перш за все те, як «Старе Болото» спалахувало помаранчевим, коли всі фанати піднімали свої знаки: «ДОРОГА ПЕРЕКРИТА ЗА НАКАЗОМ БІЛЛІ «БЛОКАДИ». Ага, закладаюся, що той, хто придумав це, чорт забирай, озолотився. Але, знаєте, ті, хто купив це, також опинилися у вигравші. Коли вони стояли, тримаючи ці знаки в себе над головою, то всі разом були частиною чогось більшого. Єднання — це не завжди добре: згадайте всіх тих, хто приходив на мітинги Гітлера, — але ж часом буває й щось хороше. Бейсбол — хороша штука. Завжди була та завжди буде.

БЛО-КА-ДА, БЛО-КА-ДА, БЛО-КА-ДА.

Досі сироти повстають, коли я думаю про це. Слова все ще відбиваються луною в моїй голові. Хлопчина був справжнім бейсболістом. Байдуже, був він психом чи ні й чи справді він висмоктував удачу.

Здається, містере Кінг, я розказав про все, що знаю. Почули, що хотіли? Добре. Я радий. Приходьте ще, коли захочете, але не в середу по обіді, коли вони грають у свій клятий віртуальний боулінг. Ви ж власних думок не почувете. Чому б вам не прийти в суботу? Дехто з нас збирається дивитися «Гру тижня». Нам дозволяють випити кілька кухлів пива, і ми вболіваємо, як божевільні виродки. Не так, як у старі добрі часи, але все одно непогано.

*Філіпу Томсону,
другу та кетчеру зі старшої школи*

Один із моїх альтер-его з раних романів — гадаю, то був Бен Мірс із «Салемз Лот» — казав, що базікати про історію, яку ти тільки збираєшся написати, — погана ідея. «Це наче ти нею сциш на землю», — він висловився якимось так. І все ж часом, коли мене сповнює ентузіазм, стає складно прислухатися до власної поради. Так було і з «Містером Звабою».

Коли я поділився з другом начерком цього оповідання, він уважно вислухав мене, а потім похитав головою. «Стіве, я не думаю, що ти можеш розповісти щось нове про СНІД, — він змовк на мить і додав: — До того ж ти натурал».

Ні. І ще раз ні. І до того ж: *ні*.

Ненавиджу теорію, що про певні речі неможливо написати, якщо ти не пережив цього. І не лише через те, що це накладає межі на людську уяву, яка в принципі є безмежною. Вона також передбачає, що різка зміна власної ідентичності неможлива. Я відмовляюся приймати це, адже подібні думки ведуть до висновку, що справжні зміни нам недоступні. По правді, ця ідея є наскрізь фальшивою. Як і лайно, зміни трапляються. Якщо британці й іракці можуть помиритися, то чому б нам не вірити, що одного дня на євреїв і палестинців також чекає мир? Зміни — це результат важкої роботи, гадаю, всі з цим погодяться, але важкої роботи недостатньо. Вони також вимагають величезних зусиль уяви: як воно, опинитися в шкурі іншого хлопця чи дівчини?

До того ж, агов, я ніколи не хотів писати історії про СНІД або життя геїв — це лишень обрамлення. А про що мені справді хотілося написати, так це про нестримну силу статевого потягу людини. На мою думку, ця сила панує над людьми будь-якої орієнтації, особливо в юності. У якусь мить — у хорошу або погану ніч, у правильному чи хибному місці — бажання зринає, і його вже неможливо погамувати. Геть обережність. Беззаперечні аргументи відступають. Ризик не має більше жодного значення.

Ось про *це* я хотів написати.

Містер Зваба

I

Дейв Келхун допомагав Ользі Глуховій будувати Ейфелеву вежу. Вони займалися цим у спільній залі Центру проживання з доглядом «Лейкв'ю» вже шостий ранок — ушосте *раннім* ранком. Не сказати, ніби вони були там самі; старі люди прокидаються вдосвіта. О п'ятій тридцять із велетенського плаского екрана на дальній стіні розпочав смітити своїм звичайним словоблуддям канал «Фокс Ньюз», і кілька тутешніх мешканців дивилися туди з роззявленими ротами¹.

— Ах, — мовила Ольга, — ось же та, яку я шукала. Вона вставила знайдену частину балки в уже наполовину вибудований шедевр Густава Ейфеля, створений — судячи з напису на задньому боці коробки — з металобрухту.

Дейв почув у себе за спиною тюпання ціпка, що наближався, і, не обертаючи голови, привітав новоприбульця:

— Доброго ранку, Оллі. Раненько ти піднявся.

Замолоду Дейв не повірив би, що когось можна ідентифікувати лише за звуком його ціпка, але молодим він навіть уві сні собі не наснив би, що закінчить свій час на землі в такому місці, де ними користуються так багато людей.

— І тобі навзаєм доброго ранку, — відповів Оллі Френклін. — І тобі, Ольго.

Вона коротко скинула очима, потім знов опустила їх униз, до складанки — тисяча деталей, судячи з інструкції, і більшість їх уже на своїх місцях.

— Ці балки, це суще *прокляття*. Вони плавають переді мною кожного разу, як я заплющую очі. Гадаю, треба мені вийти на перекур, розбуркати собі легені.

У «Лейкв'ю» куріння було абсолютно *verboten*², але Ользі й ще кільком затятим дозволялося прослизати крізь кухню на вантажну платформу, де стояла урна для недопалків. Вона підвелася, поточилася, вилаялася чи то російською, чи польською, впіймала рівновагу і зачовгала геть. Та потім зупинилася і обернулася, насупивши брови подивилася на Дейва:

— Залиш трохи й мені, Бобе. Обіцяєш?

Дейв підняв відкриту долоню:

— І нехай допоможе мені Бог.

¹ «Fox News» — близький до республіканської партії кабельний канал із правоконсервативною ідеологією.

² Verboten — заборонена (нім.).

Задоволена, вона почовгала далі, шпортаючись у кишені своєї безформної щоденної сукні в пошуках сигарет і запальнички «Бік».

Оллі повів одною бровою:

— Звідколи це ти став Бобом?

— Він був її чоловіком. Ти пам'ятаєш. Переїхав сюди разом із нею, помер два роки тому.

— Ах. Правильно. А тепер вона губиться. Погано це.

Дейв низав плечима:

— Їй буде дев'яносто восени, якщо дотягне. Має повне право розгубити кілька кульок із голови. А поглянь-но на це. — Він показав на складанку, що займала цілком картярський стіл. — Більшу частину тут вона зробила сама. У цьому я біля неї всього лише асистент.

Оллі, колись графічний дизайнер у своєму, як він це називав, «справжньому житті», меланхолічно роздивлявся майже завершену складанку:

— *Le Tour Eiffel*. А ти знаєш, що, коли вона будувалася, митці протестували?

— Ні, але мене це не дивує. Такі вони, ті французи.

— Один романіст, Леон Блуа, називав її істинно трагічним вуличним ліхтарем¹.

Келхун подивився на складанку, побачив, що мав на увазі Блуа, і розсміявся. Вона дійсно була схожою на вуличний ліхтар. Типу того.

— Якийсь інший письменник чи художник — я вже не пригадую, хто саме, — стверджував, що найкраща панорама Парижа відкривається з Ейфелевої вежі, бо це єдина панорама Парижа, де її не видно. — Оллі нахилився ближче, в одній руці стискаючи ціпок, а другу притискаючи собі до попереку, немов щоб той, бува, не розвалився. Його погляд пересунувся зі складанки на розсип деталей, які ще залишилися, мабуть із сотню їх, потім знову на складанку. — Г'юстоне, у вас тут можуть бути проблеми².

Дейв уже й сам почав це підозрювати.

— Якщо ти правий, це зруйнує Ользі день.

— Їй варто було б на таке очікувати. Як ти гадаєш, скільки разів уже збиралася й розбиралася ця версія Ейфеля? Старі люди недбалі, як підлітки. — Він випростався. — Вийдеш зі мною надвір, до садка? Маю дещо тобі подарувати. І ще дещо розказати тобі.

Дейв придивився до Оллі:

— Ти в порядку?

Той проігнорував запитання.

— Ходімо надвір. Сьогодні чудовий ранок. Така приємна теплина.

¹ Lèon Bloy (1846—1917) — французький письменник, католицький мислитель, зокрема відомий своєю запальною критикою звичаїв індустріальної епохи.

² Вираз, що став популярним після невдалої експедиції на Місяць корабля «Аполлон-13» 1970 р. (в Г'юстоні, Техас, діє центр керування космічними польотами США).

Оллі повів перед до патію, минаючи тісну зграйку телеглядачів із кавою, він кинув помахом руки комусь «доброго ранку», його ціпок вистукував знайомий ритм: раз-два-три. Дейв доволі охоче вирушив слідом, хоча й був злегка спантеличений.

II

У збудованому у формі літери П «Лейкв'ю» спільна зала містилася між двома видовженими крилами, у яких і були ті самі «апартаменти проживання з доглядом», де кожний номер складався з вітальні, спальні та специфічної ванної кімнати, обладнаної поручнями і душевим стільцем. Недешеві апартаменти. Хоча чимало тутешніх мешканців були вже небездоганними в сенсі континенції¹ (власні нічні інциденти в Дейва почалися невдовзі після того, як йому виповнилося вісімдесят три, і тепер у себе в шафі він тримав на верхній полиці коробки трусів-підгузків), це був не той заклад, де смердить сечею і лізолом. У номерах також було супутникове телебачення, у кожному крилі працював буфет з перекусками, а двічі на місяць відбувалися вечірки з дегустацією вин. Беручи все це до уваги, думав Дейв, тут доволі гарне місце, щоби дограти овертайм.

Садок між житловими корпусами розкошував — майже оргаїстично, — як воно і годиться раннього літа. Стежки вилися, і плескотів центральний фонтан. Буяли квіти, але на інтелігентний, акуратно підстрижений манер. Там і тут стояли телефонні апарати внутрішнього зв'язку, через які гуляльник, вражений раптовою нестачею дихання або повзучим онімінням ніг, міг звернутися по допомогу. Пізніше погуляльників тут буде повно, коли ті, котрі ще не встали (або коли ті, у спільній залі, удосталась заправляться «Фокс Ньюз»), повиходять насолодитися цим днем, поки він іще не розпівся, проте наразі сад належав тільки Оллі й Дейву.

Щойно вони залишили позаду подвійні двері й зійшли сходами з широкого, брукованого кам'яними плитами патію (обоє спускалися обережно), Оллі зупинився і почав ритися в кишені свого мішкуватого спортивного піджака з картатого твіду «гусячі лапки». Він видобув срібний кишеньковий годинник на важкому срібному ланцюжку. І протягнув його Дейву.

— Я хочу подарувати тобі оце. Він належав моему прадіду. Судячи з гравірування під кришкою, він його або купив, або отримав від когось у дарунок 1890 року.

Дейв уп'явся очима в годинник, що немов гіпнотизерський амулет звисав зі злегка тремтячої руки Оллі Френкліна, зі здивуванням і острахом.

— Я не можу його прийняти.

¹ Континенція — здатність утримуватися від мимовільних виділень сечі та калу.

Терпляче, наче повчав дитину, Оллі промовив:

— Можеш, якщо я його тобі дарую. Я ж бачив, як ти милувався ним багато, багато разів.

— Це ж сімейна спадкова реліквія!

— Дійсно так, і цей годинник дістанеться моєму брату, якщо залишатиметься в моїй власності, коли я помру. Що я й збираюся зробити, і то скоро. Можливо, сьогодні вночі. Напевне в найближчі кілька днів.

Дейв не знав що сказати.

Тим самим терплячим тоном Оллі вів далі:

— Мій брат, Том, не вартий навіть тієї кількості пороху, яка потрібна, щоб вистрелити ним до Де-Мойна¹. Я йому аж зовсім такого ніколи не казав, то було б жорстоко, але багато разів я казав це тобі. Хіба не так?

— Ну... так.

— Я підтримував його у трьох провальних бізнесах і двох провальних шлюбах. Пам'ятаю, я розповідав тобі й про *це* також багато разів. Хіба не так?

— Так, але...

— Я ж заробляв добре і гроші вкладав добре, — сказав Оллі і пішов, вистукуючи ціпком свій персональний код: *тюп, тюп-тюп, тюп, тюп-тюп-тюп*. — Я один із того ганебного Одного Відсотка, що так лютить ліберальну молодь². Не з величезними статками, зауваж, але достатніми, щоб жити в комфорті тут останні три роки, у той самий час продовжуючи фінансово підтримувати мого меншого брата. Я більше не мушу виконувати цю функцію щодо його дочки, слава Богу; схоже на те, що Марта вже сама собі заробляє на життя. Що вже тішить. Я склав заповіт, цілком законний і коректний, і в ньому я зробив як належить. Як належить *по-сімейному*. Оскільки я не маю ні дружини, ні власних дітей, це означає, що все залишається Тому. Окрім цього годинника. Він твій. Ти був мені добрим другом. Тож будь ласкавий. Візьми його.

Дейв помислив, вирішив, що зможе повернути годинника, коли передчуття смерті в його друга минеться, і взяв. Клацнув, відчинивши кришку, і замилювався кришталеvim циферблатом. Двадцять друга по шостій — точно показує, наскільки він міг судити. Секундна стрілка прудко рухалася у своєму власному маленькому колі прямо над проминулою цифрою 6.

— Чистився кілька разів, але ремонтувався лише раз, — сказав Оллі, відновлюючи своє повільне тюпання. — У тисяча дев'ятсот двадцять третьому, за словами дідуся, після того як мій батько впустив його

¹ Des Moines — засноване 1843 р. місто (209 тис. мешканців), столиця переважно сільськогосподарського штату Айова, який на заході сусідить з Небраскою.

² Мається на увазі один відсоток громадян США, які мають найбільший річний дохід.

в колодязь на старій фермі в Гемінгфорд Хоум¹. Можеш таке собі уявити? Понад сто двадцять років, і тільки один раз ремонтувався. Скільки людських істот на землі можуть таким похвалитися? Дюжина? Може, лише шестеро? У тебе двоє синів і дочка, я правий?

— Правий, — підтвердив Дейв. Його друг дуже змарнів протягом останнього року, з його тонкого, як у немовляти, волосся залишилося хіба кілька віхтиків на позначеному печінковими пігментними плямами черепі, але розум у нього цокотить трохи краще, ніж в Ольги. Чи в мене самого, сам собі признався Дейв.

— Цього годинника нема в моєму заповіті, але він мусить бути в твоєму. Я певен, ти рівною мірою любиш усіх своїх дітей, ти такого характеру парубок, проте інша справа вподобання, хіба ні? Залиш його тому, хто тобі найбільше подобається.

Це буде Пітер, подумав Дейв і усміхнувся.

Чи то відповідаючи на усмішку, чи вловивши думку поза нею, Оллі розсунув губи понад залишками своїх зубів і кивнув:

— Сядьмо. Я виснажився. Тепер для цього потрібно не так багато.

Вони сіли на садову лавку, і Дейв спробував повернути годинника назад. Оллі відштовхнув його руки таким кумедним показово відмовним жестом, що це змусило Дейва розсміятися, хоча він усвідомлював, що це серйозна справа. Безумовно, серйозніша за кілька недохватних деталей у якійсь складанці.

Сильно пахли квіти, божественно. Коли Дейв Келхун думав про смерть — тепер уже не таку далеку, — найбільше його засмучувала перспектива втрати чуттєвого світу з його простими втіхами. Вигляд жінки в топі з глибоким викотом «човником». Як Козі Коул гатить по барабанах у «Топсі. Частина друга»². Смак лимонного торта з хмаркою безе на вершечку. Запах квітів, яких він не може назвати, хоча його дружина знала колись їх усі.

— Оллі, ти можеш померти цього тижня, знає Бог, що кожен у цьому закладі стоїть одною ногою в могилі, а другою — на банановій шкоринці, але нема в тебе змоги це знати точно. Я не знаю, чи тобі щось наснилося, чи якийсь чорний кіт перебіг дорогу, чи щось іще, але передчування — то суще лайно.

— Я не просто маю *передчування*, — відповів Оллі. — Я бачив *його*. Я бачив Містера Звабу. Я бачив його кілька разів протягом останніх двох тижнів. Щоразу ближче. Вельми скоро станеться візит до моєї кімнати, а тоді й по всьому. Я не боюся. Насправді я на це радо чекаю.

¹ Hemingford — містечко на заході штату Небраска, яке Стівен Кінг згадує в багатьох своїх творах.

² Cozy Cole (1909—1981) — джазовий барабанник; «Topsy. Part 2» — інструментальна тема, запис якої 1958 р. у виконанні Козі Коула став усевітнім хітом із довгим соло на барабанах.

Життя — чудова штука, але, якщо живеш достатньо довго, воно висо-тує, перш ніж збігти геть.

— Містер Зваба, — промовив Келхун. — Хто це, збіса, такий, Міс-тер Зваба?

— Це не насправді він, — ніби й не чув, продовжував Оллі. — Я це розумію. Це його *проекція*. Певне *узагальнення* часу і місця, якщо тобі так подобається. Хоча колись був і *справжній* Містер Зваба. Так ми з друзями назвали його того вечора в «Довгоногих і гнучких». Справж-нього його імені я так і не дізнався.

— Щось я нічого не второпаю.

— Слухай, ти ж знаєш, що я гей, правильно?

Дейв усміхнувся:

— Ну, я гадаю, часи твоїх залищань закінчилися ще до того, як я з то-бою познайомився, але я дійсно так собі й уявляв, авжеж.

— Це через шийну хустку?

Через твою ходу, подумав Дейв. Навіть із ціпком. Через те, як ти пропускаєш пальці крізь те, що в тебе залишилося від волосся, а потім кидаєш погляд у дзеркало. Як ти зачочуєш під лоба очі на тих жінок у телепередачі, «Справжні домогосподарки»¹. Навіть оті твої натюрмор-ти у твоєму номері, у яких відбивається історія твого занепаду. Колись ти певне був дуже майстерним, а тепер у тебе тремтять руки. Ти правий, воно висотує, перш ніж збігти геть.

— У тім числі, — відповів Дейв.

— Ти коли-небудь чув, аби хтось казав, що він занадто старий для якоїсь з американських військових пригод — В'єтнаму, Іраку, Афганістану?

— Звичайно. Тільки зазвичай люди кажуть, що вони занадто молоді.

— СНІД був свого роду війною. — Оллі подивився на свої покручені руки, з яких відходив його талант. — І я не був занадто старим для всього з тим пов'язаного, бо ніхто таким не буває, коли війна точиться на його рідній землі, хіба не так кажуть?

— Гадаю, це доволі справедливо.

— Я народився в тисяча дев'ятсот тридцятому. Мені було п'ятдесят два, коли у Сполучених Штатах клінічно зареєстрували й описали СНІД. Я тоді жив у Нью-Йорку і працював фрілансером на кілька рекламних агенцій. І я, і мої друзі продовжували, як звичайно, вряди-годи відві-дувати ті клуби у Вілліджі². Не «Кам'яну стіну» — оте кублице, яким керувала мафія, — а деякі з інших³. Одного вечора я стояв перед клубом

¹ «The Real Housewives» — започатковане 2006 р. реаліті-шоу про побут гламурних домогосподарок.

² Greenwich Village — артистичний район у Нью-Йорку на нижньому Мангеттені.

³ «Stonewall» — бар у Грінвіч-віллідж, відомий тим, що 1969 р. там відбулися перші масові сутич-ки з поліцією, яка регулярно проводила рейди на заклади, де збиралися геї; вважається місцем, звідки розпочався сучасний рух за права геїв у США.

«У Пітера Пеппера» на Кристофер-стрит, кури́в косяк на двох із одним другом, і туди зайшла зграйка хлопців. Красиві хлопці: у тісних штанах-кльошах і в сорочках, які тоді, здається, носили всі — оті, що з широкими плечима й вузькими таліями. Замшеві чобітки з набірними підборами.

— Хлопчики-звabники, — вставив Дейв.

— Отож, але не такі звabні, як *той* парубок. І мій найкращий друг — його звали Ноа Фрімонт, він помер минулого року, я їздив на похорон — обернувся до мене й сказав: «Вони нас більше навіть не помічають, правда?» Я погодився. Вони тебе помічали, якщо ти мав достатньо грошей, але ми в цьому сенсі утримували... завелику гідність, так можна сказати. Платити, це було так принизливо, хоча декотрі з нас платили, час від часу. Особливо наприкінці п'ятдесятих, коли я вперше приїхав у Нью-Йорк.

Він знизав плечима і задивився кудись у далечінь.

— Коли ти вперше приїхав у Нью-Йорк? — нагадав Дейв.

— Я думаю, яким чином про це сказати. Наприкінці п'ятдесятих, коли жінки ще зітхали за Роком Гадсоном і Ліберачі¹, коли гомосексуальність була тим коханням, що не насмілювалося вимовити власне ім'я, на відміну від того, яке ніколи не затикалося, моя сексуальна снага перебувала в абсолютному зеніті. У цьому сенсі — є також інші, я певен, багато інших — чоловіки-геї та звичайні чоловіки однакові. Десь я читав, що в присутності когось привабливого вони думають про секс кожні двадцять секунд чи десь так. Але підліток і той, кому лише за двадцять, вони думають про секс *постійно*, хоч у присутності когось привабливого, хоч ні.

— Від самого лиш вітру встає, — промовив Дейв.

Йому згадалася його перша робота, коли він працював жокеєм бензоколонки, і та гарненька рудоволоска, коли він випадково побачив, як вона зісковзує з пасажирського сидіння пікапа свого дружка. Спідничка в неї зібгалася вгору, відкривши на єдину секунду, щонайбільше на дві, її прості білі бавовняні трусики. Він потім знову й знову прокручував той момент у себе в голові, коли мастурбував, і, хоча тоді йому було тільки шістнадцять, у пам'яті все й досі залишалось свіжим і ясным. Він не мав певності, чи так само було б, якби він мав тоді п'ятдесят. На той вік він чимало вже надивився жіночої білизни.

— Дехто з консервативних журналістів називав СНІД гейською чумою, і то з погано приховуваним задоволенням. То й була чума, але під вісімдесят сьомий чи десь тоді гейська спільнота вже здобула доволі

¹ Rock Hudson (1925—1985) — кіноактор, уславлений ролями мужніх коханців, хоча в приватному житті був геєм, став першою великою знаменитістю, померлою від СНІДу; Liberace (1919—1987) — піаніст-віртуоз, зірковий шоумен, відомий своїми фантастичними костюмами, гей, помер від СНІДу.

багатий досвід щодо цього. Ми зрозуміли обов'язковість двох базових превентивних умов — жодного незахищеного сексу і жодних спільних голок. Але молоді думають, що вони безсмертні, і, як приказувала моя бабуся, коли, бувало, вип'є: стоячий член свідомості не має. Особливо це справедливо, коли хазяїн того члена п'яний, під якимсь іншим кайфом і знемагає від сексуального потягу.

Оллі зітхнув, знизав плечима.

— Хтось ішов на ризики. Робилися помилки. Навіть після того, як вектори передачі стали добре зрозумілими, померли десятки тисяч чоловіків-геїв. Люди тільки зараз починають усвідомлювати масштаби тієї трагедії, коли більшість розуміє, що геї не вибирають собі сексуальної орієнтації. Великі поети, великі музиканти, великі математики і науковці — бозна-скільки їх померло до того, як їхні таланти змогли розквітнути. Вони помирили в канавах, у квартирах без гарячої води, у лікарнях, у притулках для злиденних, усе через те, що вони ризикнули провести з кимсь ніч, коли музика звучала голосно, вино лилося, а слоїчки відкорковувалися¹. За власним вибором? І зараз чимало тих, хто скаже «так», але це нонсенс. Той потяг занадто потужний. Занадто *первісний*. Якби я народився на двадцять років пізніше, я міг би стати одним із тих загиблих. Мій друг Ноа також. Але він помер від інфаркту, у власному ліжку. А я помру від... не важливо. Тому що під п'ятдесят уже меншає сексуальних зваб, яким мусиш опиратися, і, навіть якщо спокуса потужна, мозок інколи здатний перебороти член, принаймні на достатній час, щоби вхопити кондом. Я не кажу, ніби від СНІДу не померло чимало чоловіків мого віку. Померли — нема дурнішого дурня за старого дурня, правильно? Серед них були й мої друзі. Але таких було менше, ніж тих молодих хлопців, які набивалися в ті клуби щовечора.

Моя власна ліга — Ноа, Генрі Рід, Джон Рубін, Френк Даймонд — інколи ходили туди, просто щоб подивитися, як ті молоді хлопці виконують свої парувальні танці. Ми не розпускали слинку, а тільки дивилися. Ми не так уже й відрізнялися від гетеросексуальних чоловіків, партнерів по гольфу, які раз на тиждень ходять у «Гутерз», просто щоб подивитися, як нахилиються офіціантки². Такого роду поведінка може здаватися трішки жалюгідною, але вона не неприродна. Чи ти не згоден?

Дейв похитав головою.

— Одного вечора ми вчотирьох чи вп'ятьох завітали до денс-клубу, який називався «Довгоногі й гнучкі». Гадаю, ми вже було вирішили звід-

¹ Маються на увазі рідини групи амілітритів (ліки для вдихання проти стенокардії та інших хвороб), також популярні для вживання перед сексом.

² «Hooters» — заснована 1983 р. мережа ресторанів, брендовою ознакою якої є сексапільного вигляду офіціантки; в американському релігійному слову «hooters» має два значення: «цицьки» та «пугач», звідси логотип компанії — сова.

ти йти, коли туди зайшов той хлопчина, сам-один. Схожий трохи на Девіда Бові¹. Високий, у тісних білих велосипедних шортах і блакитній майці з обрізаними рукавами. Довге біляве волосся, зачесане вгору у високий кок, що було кумедним і в той же час сексуальним. Рожеві щічки — природні, не нарум'янені — з розсипом сріблястих блискіток. Губи бантиком — чи радше лук Купідона. Геть усі очі в тому закладі обернулися на нього. Ноа вхопив мене за руку і промовив: «Ось він. *Оце Містер Зваба*. Я віддав би тисячу доларів, щоб забрати його додому».

Я розсміявся і сказав, що на тисячу доларів він не поведеться. У такому віці й із такою зовнішністю все, що йому потрібно, — бути об'єктом захоплення й бажання. І мати класний секс якомога частіше. А коли тобі двадцять два, це часто.

— Доволі скоро він опинився в гурті приємного вигляду хлопців — хоча жоден і зблизька не мав такої гарної зовнішності, як у нього, — усі вони сміялися і випивали, і танцювали якісь оті модні тоді танці. Ніхто з них і погляду не приділив четвірці чоловіків середнього віку, які пили вино за столиком дуже далеко від танцмайданчика. Чоловіків середнього віку, які всього років за п'ять чи десять покинули намагання виглядати молодшими за свій вік. Навіщо йому було дивитися на нас, коли поряд усі ті чудові юнаки змагаються за його увагу?

І тут Френк Даймонд каже: «Він помре за якийсь рік. Побачимо, яким гарнюнім він тоді стане». Тільки він це не просто сказав; він це сердито прорік. Немов нагородив себе таким химерним... ну, я не знаю, свого роду *втішливим* призом.

Оллі, який вижив в епоху глибокої скритності, щоб жити в ту, коли гей-шлюби є легальними в більшості штатів, знову знизав своїми тендітними плечима. Немов кажучи, що все те вода під мостом.

— Ото й був наш Містер Зваба, сукупність усього гарного, і бажаного, і недосяжного. Я його ніколи більше не бачив, поки не побачив знову два тижні тому. Ні в «Довгоногих і гнучких», ні «У Пітера Пеппера», ні у «Фужері», ні в якомусь із інших клубів, до яких я тоді ходив... хоча, тим часом як минала так звана Ера Рейгана, я відвідував ті заклади дедалі рідше й рідше². Під кінець вісімдесятих відвідувати гей-клуби стало надто химерним — немов береш участь у балі-маскараді з оповідання Едгара По про Червону Смерть³. Розумієш: «Нумо, усі разом! Відтягуймося, ще по фужеру шампанського та ігноруймо всіх тих, які мруть як мухи». Не було в тому більше радості, якщо тобі тільки не

¹ David Bowie (нар. 1947) — англійський співак, композитор, ікона андрогінного стилю у 1970—1980-х.

² Ronald Reagan (1911—2004) — 40-й президент США (1981—1989).

³ «Маска Червоної Смерті» (1842) — готичне оповідання Едгара По про бал аристократії під час чуми.

двадцять два і ти все ще перебуваєш під враженням, ніби ти куленепробивний.

— Мабуть, то було важко.

Оллі підняв не обручену з його ціпком руку і поводив нею в жесті «*comme ci, comme ça*»¹.

— І було, й не було. Радше схоже на те, що реабілітовані алконавти називають «життям на умовах життя».

Дейв розважував, чи не зупинитися вже на цьому, і вирішив, що не може. Подарований годинник занадто його збентежив.

— Оллі, послухай свого дядечка Дейва. Почуй оці не більші за двоскладові слова: «*Ти не бачив того хлопця*». Ти міг побачити когось трохи схожого на нього, але якщо твоєму Містеру Звабі тоді було двадцять два, тепер йому вже за п'ятдесят. Якщо він уникнув СНІДу тобто. Це просто фокус, який розіграє перед тобою твій розум.

— Мій старечий розум, — усміхнувся Оллі. — Мій близький до сеньйорності розум.

— Я нічого не казав про сеньйорність. Ти не такий. Але розум у тебе дійсно престарілий.

— Безсумнівно, але то був він. Він. Перший раз я його побачив на Меріленд-авеню, перед центральним в'їздом сюди. За кілька днів він байдикував на сходах ґанку під головним входом, курих якусь ароматизовану сигарету. Два дні тому він сидів на лаві перед приймальним відділенням. У тій самій майці без рукавів і тих сліпучо-білих шортах. Через нього мусив би зупинитися вуличний рух, але ніхто його не бачив. Крім мене, тобто.

«*Не буду я йому потурати*, — подумав Дейв. — *Він заслуговує на краще*».

— Це в тебе галюцинації, друже.

Оллі залишився незворушним:

— Оце щойно він був у спільній залі, дивився телевизор із рештою тих ранніх пташок. Я йому помахав, і він махнув мені у відповідь. — Усмішка, вражаюче юнацька, розквітла на обличчі Оллі. — Ще й підморгнув мені.

— Білі велосипедні шорти? Майка без рукавів? Двадцять два і гарної зовнішності? Нехай я не гей, але, гадаю, такого б я помітив.

— Він тут заради мене, тому я єдиний, хто може його бачити. Що й треба було довести. — Оллі зіп'явся на ноги. — Ходімо назад? Я вже готовий до кави.

Вони пішли до патію, де мусили підніматися вгору сходами так само обережно, як перед тим спускатися. Колись вони жили в Еру Рейгана,

¹ Comme ci, comme ça (фр.) — сяк-так, потроху.

тепер вони жили в Еру Скляних Стегнових Кісток. Досягши вибрукуваного кам'яними плитами майданчика перед спільною залою, обидва зупинилися, засапані. Коли Дейв упорався зі своїм диханням, він промовив:

— Отже, учні, що ми вивчили сьогодні? Що втіленням смерті є не скелет верхи на блідому коні й із косою на плечі, а гарячий хлопчина з денс-холу з блискітками на щоках.

— Я собі так уявляю, що різні люди бачать різних аватарів, — лагідно зауважив Оллі. — Судячи з того, що я читав, більшість, коли наближаються до смертної брами, бачать своїх матерів.

— Оллі, більшість *не бачать нікого*. І ти ще не перед смертною...

— Утім, моя мати померла невдовзі після того, як я народився, тому я її навіть не впізнав би.

Він вирушив до подвійних дверей, але Дейв узяв його за руку:

— Я триматиму в себе годинника до гелловінської вечірки, як ти на це? Чотири місяці. І побожно його заводитиму. Але якщо ти тоді ще будеш тут, ти забереш його назад. Згода?

Оллі просяяв:

— Абсолютно. Ходімо подивимося, як в Ольги справи з тією *La Tour Eiffel*, пішли?

Ольга знову сиділа за гральним столом, утупившись очима в складанку. Погляд у неї не був щасливим.

— Дейве, я залишила тобі останні три деталі. — Щаслива чи ні, вона принаймні знову пам'ятала, хто він такий. — Але все одно тут залишиться чотири діри. Після цілого тижня роботи це дуже розчарує.

— Лайно трапляється, Ольго, — сказав Дейв, сідаючи.

Він вставив останні деталі з задоволенням, яке віднесло його в часі до дощових днів у літньому таборі. Де, як він оце зараз усвідомив, спільна зала була майже точнісінько такою, як ця. Життя — це коротка полічка, яка постачається вже з підпірками для книжок.

— Так, трапляється, — кивнула вона, уважно роздивляючись чотири вільні пази. — Звичайно, трапляється. Але так *багато* лайна, Бобе. Так *багато*.

— Ольго, я Дейв.

Вона обернула свою нахмуреність до нього:

— Я так і сказала.

Немає сенсу сперечатися, як нема й сенсу переконувати її, що дев'ятсот дев'яносто шість із тисячі — це гарний рахунок. «*Йй десять років до ста, а вона досі вважає, що заслуговує на перфектність*, — подумав Дейв. — Деякі люди мають винятково стійкі ілюзії».

Підвівши очі, він побачив, як Оллі вигулькує з завбільшки як комірчина «виробного центру», сусіднього зі спільною залою. В руках він

тримав аркуш крепового паперу і ручку. Діставшись столу, він упустив креповий папір на складанку.

— Стривай, стривай, що ти робиш? — запитала Ольга.

— Викажи трішки терплячості бодай раз у своєму житті, дорогенька.

Сама побачиш.

Вона відкопилила нижню губу, наче ображена дитина.

— Ні, я йду курити. Якщо ти хочеш рознести цю чортову штуку, на здоров'я. Засип усе назад до коробки або розсип по підлозі. На твій вибір. Усе одно вона негодяща в такому вигляді.

Обережно і гоноровито, наскільки дозволяв артрит, вона рушила геть.

Оллі, полегшено зітхнувши, опустився на її стілець.

— Так набагато краще. Нагинатися тепер — чисто гадство.

Він накреслив дві зниклі деталі, які виявилися сусідніми, потім пересунув папір, щоб накреслити інші дві.

Дейв дивися з цікавістю.

— Гадаєш, вийде?

— О, так, — відповів Оллі. — Там, у поштовій кімнаті, є кілька картонних коробок «Федерал Експрес». Я поцуплю одну. Виріжу і трохи розмалую. Головне, не дозволяй Ользі запасти в істерику, щоб не рознесла цю чортову штуку, поки я повернуся.

— Якщо тобі потрібно сфотографувати — ну, знаєш, щоб усе зійшлося, — я принесу свій айфон.

— Мені це не треба. — Оллі з серйозним виразом постукав собі по лобі. — Камера в мене тут. Там старий фотик «Бравні»¹, звісно, не смартфон, але навіть тепер він доволі добре працює.

III

Ольга дійсно залишалася роздратованою, коли повернулася з вантажної платформи, і дійсно хотіла розібрати не цілком викладену складанку, але Дейвові вдалося відволікти жінку, помахавши в неї перед лицем дошкою для крибеджу². Вони зіграли три партії. Усі три Дейв програв. Останню насухо. Ольга не завжди була певна, хто він такий, траплялися дні, коли вона думала, що знову живе в Атланті в пансіоні якоїсь тітки, проте, коли доходило до крибеджу, вона ніколи не прогавлювала подвійної серії чи п'ятнадцяти очок за пару.

А ще вона насправді удачлива, подумав Дейв не без гіркоти. Хто ще закінчує з двадцятьма очками в цьому клятому крибі.

¹ «Brownie» — модельний ряд популярних, недорогих фотоапаратів, які з 1901 р. і до кінця 1960-х випускала компанія «Eastman Kodak».

² Cribbage — гра колодою з 52 карт для 2 і більше учасників, які відмічають набрані ними очки, втикаючи спеціальні кілочки в дірочки на довгій дошці.

Близько чверті по одинадцятій («Фокс Ньюз» поступився Дру Кері з його втوخуванням призів у «Правильній ціні»¹) повернувся Оллі Френклін і попрямував до крибедж-дошки.

Поголений, у чепурній сорочці з короткими рукавами, він глядівся мало не франтом.

— Агов, Ольго, а я дещо маю для тебе, коханочко.

— Я тобі не коханочка, — відгукнулася Ольга. У її очах зблиснула приглушена, трохи ница насмішкуватість. — Щоб мені втопитися у ведмежому лайні, якщо в тебе *бодай колись* була кохана дівчина.

— Невдячність, ось твоє наймення, жінко², — промовив Оллі беззлобно. — Простягни руку. — І коли вона це зробила, він поклав їй на долоню чотири новостворені деталі складанки.

Вона подивилася на них підозріливо:

— Що це таке?

— Деталі, яких бракує.

— Деталі, яких бракує до *чого*?

— Бракує складанці, яку ви з Дейвом збираєте. Пам'ятаєш складанку? Дейв ледь не насправді почув клацання під кучерявою хмарою білого волосся, коли там ожили старі реле і заіржавілі блоки пам'яті.

— Звісно, я пам'ятаю. Але ці ніяк не підійдуть.

— А ти спробуй, — запропонував Оллі.

Дейв забрав їх у Ольги, поки вона зважалася. На його око, вони виглядали перфектно. На одній було зображено переплетення ферм; на двох, які сусідили в складанці, частину рожевої хмарки на обрії; на четвертій був лоб під хвацько насуненим беретом якогось крихитного boulevardier, що міг прогулюватися по Вандомській площі. Це просто дивовижно, подумав Дейв. Нехай Оллі вісімдесят п'ять, але він досі козирний. Дейв повернув деталі Ользі, і вона їх одну по одній поклала. Кожна пасувала ідеально.

— *Voilà*, — промовив Дейв і потис Оллі руку. — *Tout fini*³. Чудесно.

Ольга так близько нахилилася до складанки, що торкалася її носом.

— Ця нова деталь з фермами не дуже відповідає тим, що довкола неї.

Дейв сказав:

— Це дещо невдячно, навіть як на тебе, Ольго.

Ольга видала звук «пхгм». Над її головою Оллі повів бровами. Дейв зробив те саме йому у відповідь.

— Сідай з нами за сніданком.

¹ «The Price Is Right» — телевікторина, що існує з 1956 р., в якій учасники мусять вгадати ціни різних товарів; Drew Carey (нар. 1958) — її ведучий з 2007 року.

² Популярна алюзія (з довільною заміною першого слова) на фразу Гамлета щодо заміжжя його матері-королеви з його дядьком: «Слабкість, ось твоє наймення, жінко».

³ *Tout fini* (фр.) — цілком завершено.

— Я можу пропустити сніданок, — пояснив Оллі. — Наша прогулянка і мій найсвіжіший артистичний тріумф мене втомили. — Він нахилився поглянути на складанку і зітхнув. — Так, не відповідає. Але все одно близько.

— Близько рахується тільки в конячих підковах¹, *коханчику*, — оголосила Ольга.

Оллі повільно вирушив до дверей, що вели до «Вічнозеленого крила», його ціпок вистукував свій непомильний ритм раз-два-три. Він не з'явився до сніданку, а коли він не з'явився і на обід, медсестра, що чергувала того дня, пішла перевірити і знайшла Оллі лежачим на покривалі ліжка зі складеними на грудях його талановитими руками.

Схоже, він помер, як і жив, — мирно й без жодного галасу.

Того вечора Дейв спробував двері свого покійного друга і знайшов їх незамкненими. Він сів на прибране ліжко, тримаючи на долоні годинник із відкритою кришкою, щоб бачити як бігає секундна стрілка в маленькому колі понад цифрою 6. Дейв подивився на речі Оллі — книжки на полиці, альбом для етюдів на письмовому столі, різноманітні малюнки, пришпилені до стін, — і загадався, хто їх забере. Той ні до чого не здатний брат, припустив він. Дейв порився в пам'яті по його ім'я, і воно виловилося: Том. А племінницю звать Марта.

Над ліжком висіло зображення вродливого юнака з високо зачесаним волоссям і блискітками на щоках. На його губах Купідона блукала усмішка. Невеличка, але зваблива.

IV

Літо розквітло повною мірою, потім почало убувати. По Меріленд-авеню снували шкільні автобуси. Стан Ольги Глухової погіршувався; вона дедалі частіше сприймала Дейва за свого покійного чоловіка. Вправність у крибеджі залишалася, але вона почала втрачати свою англійську мову. Хоча і старший син Дейва, і дочка жили неподалік, у передмісті, саме Пітер відвідував його найчастіше, проїжджаючи машиною шістдесят миль із ферми в окрузі Гемінгфорд і часто вивозячи батька кудись повечеряти.

Підкочувався Гелловін. Персонал прикрашав спільну залу помаранчевими і чорними гірляндами. Мешканці Центру проживання з доглядом «Лейкв'ю» святкували День Усіх Святих із сидром, гарбузовим пирогом і коlobками з попкорну для тих небагатьох, чії зуби ще могли прийняти такий виклик. Багато хто проводив цей вечір у костюмах, які нагадали Дейву Келхуну те, що розказував його друг під час їхньої

¹ Приказка походить від старовинної гри з накидання підків на штир, де очками наділяються й ті підкови, що лягли найближче до штиря.

останньої бесіди, — як наприкінці вісімдесятих відвідування гей-клубів стало занадто схожим на участь у маскараді з оповідання Едгара По про Червону Смерть. Він подумав, що «Лейкв'ю» також є певного роду клубом, і подеколи таки фривольним, але тут є одна вада: звідси не можна піти, якщо тільки ти не маєш родичів, готових тебе прийняти. Пітер із його дружиною зробили б це для Дейва, якби він попросив, віддали б йому ту кімнату, де колись жив їхній син Джером, але Пітер із Алішею самі зараз старішають і він не мусить себе їм нав'язувати.

Одного теплого дня на початку листопада Дейв вийшов на вибрукуване патіо і сів на одну з тамтешніх лав. Подалі манили сонячні доріжки, але він більше не наважувався долати сходи. Спускаючись, він може впасти, що було б погано. Або він може не зуміти піднятися назад без допомоги, що було б принизливим.

Він примітив якусь молоду жінку, що стояла біля фонтана. На ній була сукня до гомілок, із коміром у рюшиках, які тепер побачиш тільки в старих чорно-білих фільмах по «Ті-Сі-Ем»¹. Волосся жінка мала яскраво-руде. Вона йому посміхнулася. І помахала.

«Ач яка, тільки поглянути на тебе, — подумав Дейв. — Хіба не тебе я бачив невдовзі по тому, як закінчилася Друга світова війна, коли ти вилазила з пікапа свого хлопця на автозаправці «Гамбл Ойл» в Омасі?»

Немов почувши його думку, гарненька рудоволоска підморгнула Дейву, а потім злегка підсмикнула поділ своєї сукні, показавши коліна.

«Вітаю, Міс Звабо, — подумав Дейв. А потім: — Колись ти була утнула набагато краще за це».

Той спогад підбив його розсміятися.

І вона засміялась навзаєм. Він це бачив, але почути не зміг, хоча вона стояла близько, а слух він мав досі гострий. Потім вона зайшла за фонтан... і не вийшла. Утім, Дейв мав причину вважати, що вона повернеться.

Оце щойно він був побачив там життєву силу, не більше й не менше. Сильне пульсуюче серце краси і бажання. Наступного разу вона з'явиться ближче.

V

Наступного тижня до міста приїхав Пітер і вони вибралися повечеряти в одному приємному закладі неподалік. Дейв їв добре і випив дві склянки вина. Вони його добряче ожвавили. Коли зі стравами було покінчено,

¹ «Turner Classic Movies» – заснований 1994 р. кабелний канал із великою фільмотекою класичних голлівудських кінострічок.

² «Humble Oil and Refining Co» — заснована 1911 р. в Техасі нафтова компанія, яка перетворилася на транснаціональну корпорацію і з 1973 р. називається «Еххон»; Omaha — розташоване на Середньому заході США, на річці Міссурі, найбільше місто в штаті Небраска.

він дістав із внутрішньої кишені піджака срібний годинник Оллі, обмотав його важким ланцюжком і посунув по скатертині до свого сина.

— Що це? — спитав Пітер.

— Дарунок від одного мого друга, — сказав Дейв. — Він подарував мені його незадовго перед тим, як відійшов. Я хочу, щоб він тепер був твоїм.

Пітер спробував посунути годинник назад.

— Я не можу його взяти, тату. Він занадто гарний.

— Насправді ти зробиш мені ласку. Все через мій артрит. Мені дуже важко його заводити, а доволі скоро я взагалі не буду здатен цього робити. Чорти забирай, цій речі не менш як сто двадцять років, а годинник, який прожив так довго, заслуговує на те, щоб цокотіти стільки, скільки зуміє. Тому, будь ласка, прийми його.

— Ну, якщо ти наводиш такі резони... — Пітер узяв годинник і опустив собі до кишені. — Дякую, тату. Він класний.

За сусіднім столом — так близько, що Дейв, простягнувши руку, міг би її торкнутися, — сиділа рудоволоска. Перед нею не було страв, але, здавалося, цього ніхто не помічав. З цієї відстані Дейв побачив, що вона не просто гарненька; вона була однозначно красунею. Безумовно вродливішою за ту давнішню дівчину, яка вислизнула з пікапа свого хлопця і її спідничка на мить призібралася в неї на колінах, ну то й що з цього? Такі корективи — звичайний порядок речей, як народження й смерть. Робота пам'яті не лише викликати минуле, а й полірувати його.

Цього разу рудоволоска підтягла спідничку вище, відкривши довге біле стегно на секунду. А може, навіть на дві. І підморгнула.

Дейв підморгнув у відповідь.

Пітер озирнувся, але побачив тільки порожній стіл для чотирьох, з табличкою ЗАРЕЗЕРВОВАНО на ньому. Знову до батька він обернувся з піднятими бровами.

Дейв усміхнувся:

— Просто потрапило щось в око. Уже минулося. Чому б тобі не попросити рахунок? Я втомився і готовий повертатись назад.

З думкою про Майкла Макдавелла¹

¹ Michael McEachern McDowell (1950—1999) — романіст і сценарист, якого Стівен Кінг колись назвав «найкращим американським автором оригінальних творів у м'якій обкладинці»; колекціонував артефакти, пов'язані зі смертю, був геєм, помер від СНІДу; останній, недописаний роман Макдавелла завершила дружина Стівена, Табіта Кінг.

Кажуть: «Якщо ти пам'ятаєш шістдесяті, то тебе там не було». Повна дурня, і ось вам доказ. Його звали не Томмі, і він взагалі не помер, але саме так воно все оберталось на порох, коли ще ми вірили, що житимемо вічно та змінимо світ.

Томмі

Томмі помер у 69-му.
Лейкозний хіпі.
Невдаха був.

Після похорону нам забабахали прийом у Ньюмен-Центрі.
Прикинь, його предки так і говорили: прийом.
Друзяка Філ казав: «Бляха, а хіба таке не після *весіль* влаштовують?»

Зрештою, на той прийом зібралися всі фрики.
Дерріл начепив супергеройського плаща з капюшоном.
Там годували сандвічами, поїли виноградною газованкою. Друзяка Філ на те: «Що то за виноградне лайно?» — «То «За-Рекс», — кажу. — Я пив таке в ЮБМі, як забути». — «А *то* ще що за лайно?» — уточнив друзяка Філ.
«Юнацьке Братство Методистів, — кажу. — Я туди ходив з десяток років. А раз навіть аплікацію Ноя зробив і його ковчега». —
«На хуй твій Ковчег, — визначив друзяка Філ.
— І тварин на хуй, які плавали на ньому».
Філ: молодик з твердими переконаннями.

Після прийому батьки Томмі пішли додому. Мабуть, плакали там, плакали.

А фрики рушили на Норс-Мейн-стрит, 110.
Увімкнули стерео, знайшли пару записів «Вдячних мерців»¹.
О, як же я їх ненавидів — «Мерців». Полюбляв казати про Джеррі Гарсія: «Буду *вдячним*, коли він таки стане *мерцем*».
(Коли це врешті трапилося, вдячним я не був.)
Але що поробиш, як Томмі вони вставляли.
(а ще, прости Господи, Кенні Роджерс²).
Ми курили траву у папері «Зиг-Заг»,
Смалили цигарки «Вінстон» і «Пол Молс»,
обпивалися пивом і заїдали все окатою яечнею.

Побалакали про Томмі.
Добра вийшла балачка.
А коли припхався Клуб Вайльда-Стайн³ — усі восьмеро членів, —
ми їх впустили,
бо Томмі був геєм і часом вбирався в плащ Дерріла.

Всі згодились, що родаки його прибрали так, як треба.
Він написав на папірці, чого бажав, — і вони дали йому майже
все. Одягли в найкращі манатки на потойбічне новосілля.
Хлоп лежав у синіх розкльошених джинсах і фарбованій майці.
(Ту майку фарбувала Меліса на прізвисько Дівча-Фрик.
Не знаю, що сталося з нею, — був образ її, та і зник.
ще вчора тут, поруч, стояла, а нині вже рушила вдаль,
по тому шосе у нікуди. До снігу талого вона мені подібна,
який асфальт вкрива в Ороно, на Мейн-стрит. Виблискує
сльозами, аж випікає очі.
О, то була зима, як «Лемон Пайперс»⁴ грали «Зелений тамбурин».)
Томмі помили волосся, й воно спадало прямо
на плечі. Чувак, воно було чистим!
Закладаюся, то гробар його причепуривав.
Чоло вінчала стрічка зі знаком миру,
виведеному на білому шовку.

¹ «Grateful Dead» — американський рок-гурт, що працював у жанрі психоделічного року. Гурт засновано 1965 р. в Сан-Франциско. Фронтмен — Джеррі Гарсія. Після фестивалів у Монтерей (1967) та Вудстоці (1969) гурт посів значне місце в музичній контркультурі.

² Кенні Роджерс (нар. 1938) — американський співак та кіноактор, один із найуспішніших виконавців в історії музики кантрі.

³ Клуб Вайльда-Стайн (Wilde-Stein Club) — перша відкрита студентська ЛГБТ організація в Мейнському університеті. Офіційно визнана 1973 року. Назва клубу утворена від прізвищ двох відомих митців — Оскара Вайльда і Гертруди Стайн, відомих своєю гомосексуальністю.

⁴ «The Lemon Pipers» — американський поп-гурт, популярний у 1960-х. Їхня найвідоміша пісня — «Green Tambourine», котра посіла перше місце в американських чартах 1968 року.

«У нього ідіотський вигляд», — казав Філ. Він напивався.
 (Філ завжди напивався.)
 Джеррі Гарсія мугикав своє «Перевезення». Тупа пісенька.
 «Грьобаний Томмі! — вигукнув Філ. — Випиймо за гівнюка!»
 Ми випили за гівнюка.

«На ньому не було значка, — втрутився Індіан Сконтрас.
 Індіан — душа Клубу Вальда-Стайн.
 Тоді він класно шарив у танцях.
 А сьогодні продає страховку в Брюері.
 «Він просив матір, аби його поховали зі значком.
 Яке лицемірство!»
 Кажу: «Мама просто причепила його під куртку, я бачив».

У Томмі була шкірянка зі срібними гудзиками.
 Він роздобув її на одному ярмарку.
 Того дня я був з ним. Стояла веселка, і
 з гучномовця «Кенд Хіт»¹ горланили «Працюймо разом».
 «Я НЕ ЧУЖИЙ, ПРОСТО ГОЛУБИЙ» —
 писалося на значку, який матір
 причепила під куртку.
 «Вона мала виставити його напоказ, — ніяк не вгамується
 Індіан. — Томмі був гордим, дуже гордим підором».
 Індіан Сконтрас розридався.
 Сьогодні продає пожиттєві поліси, має трьох доньок.
 виявилось, що не такий уже він і гей, хоча
 продавати страховки — дуже навіть підорська справа.
 «Вона ж його мама, — кажу. — Вона цілувала його дупцю, ще
 коли він малесеньким був».
 «А як це стосується значка?» — уточнив Індіан Сконтрас.

«Грьобаний Томмі! — вигукнув Філ, піднімаючи келиха
 з пивом. — Тож випиймо за гівнюка!»
 Ми випили за гівнюка.

Минуло сорок років. Запитую себе,
 скільки померло їх, хіпі, за ті недовгі сонячні дні.

¹ «Canned Heat» — американський блюз-рок гурт, заснований 1965 р. в Лос-Анджелесі Аланом Вілсоном і Бобом Хайтом. Особливої популярності набув у 1969—1971 роках. Далі цитована пісня — «Let's Work Together», одна з найвідоміших пісень гурту.

Мабуть, багато. Статистика, чувак.

Не кажу зараз про
!ВІЙНУ!

Були ж ще автомобільні аварії

Передози

наркотиків і спирту

барні бійки

випадкові самогубства

а ще не забуваймо про лейкемію.

Звичайні причини — банально дешеві, а все ж
скільки їх там, лежить у могилах у дивних яскравих
прикидах? В нічному шепоті вчувається мені,
що там багато їх, хоч і були
минущими ті радісні роки.

Тепер їхні ярмарки під землею,

вони досі вбираються в кльоші та стрічки,

і пліснява взяла широкі рукави барвистих сорочок.

У тих вузьких кімнатах їхнє волосся ламке, але все ще
довге — сорок років не торкала його рука цирульника.

І старість не сріблила.

А як же щодо тих, які пішли у спомин

Стискаючи в руках значки: «ПЕКЛО? НАМ НЕ ТУДИ!»?

А той хлопчина, що його ховали з наліпкою

Маккарті на труні?

А дівчинка із зіркою на лобі, яка уже обсипалась,

напевно, з її тонкої, як пергамент, шкіри?

То були солдати любові, які ніколи не продавали страховку.

Модні придурки, які ніколи не вийдуть з моди.

І часом вночі я думаю про хіпі, які сплять під землею.

Як Томмі.

Тож випиймо за гівнюка.

Для Д. Ф.

Коли 1999 року я гуляв біля свого будинку, мене збив фургончик. Він їхав зі швидкістю сорок миль на годину, і це зіткнення мало вбити мене. Певно, в останню мить я інстинктивно відскочив убік, хоча і не пригадую цього. Зате чудово пам'ятаю, що було опісля. Подія, що тривала всього дві чи три секунди на сільській мейнській дорозі, обернулася двома чи трьома роками фізіотерапії та повільної реабілітації. Усі ці довжезні місяці я наново вчився виконувати елементарні рухи правою ногою, а потім — ходити. У мене було досить часу, аби подумати про те, що філософи іноді називають проблемою болю.

Нова історія якраз про це, і я написав її через багато років після того, як найгірший із моїх болів обернувся на тихий відголос самого себе. Як і деякі інші оповідання в цій книзі, «Маленький зелений бог агонії» — це спроба остаточно закрити питання. Але, як і абсолютно всі мої оповідання, ця історія має на меті в першу чергу розважати. Хоча в основі всього мого письма і лежить життєвий досвід, я не мастак у сповідальній прозі.

Маленький зелений бог агонії

— Я потрапив у аварію, — сказав Ньюсом.

Кетрін Макдональд сиділа біля ліжка та прикріплювала один із чотирьох електроміостимуляторних апаратів до його худорлявого стегна, якраз під баскетбольними шортами, які він тепер носив постійно. Жінка не піднімала голови. Її обличчя мало завбачливо відсторонений вираз. Вона була живим елементом інтер'єру в цій великій спальні, де проводила більшу частину свого робочого дня — і їй це подобалося.

Привертати увагу містера Ньюсома було зазвичай поганою ідеєю, і всі його підлеглі знали про це. Але в голові в неї крутилося те саме. *Зараз ти їм скажеш, що це насправді ти винен у тій аварії. Коли ти береш на себе відповідальність, то гадаєш, що виглядаєш героєм.*

— Насправді, — промовив Ньюсом, — це я винен у тій аварії. Будь ласка, Кет. Не так туго.

Вона могла б відзначити, як робила на початку, що міостимуляторний апарат втрачає свою ефективність, якщо давачі нещільно притискаються до розбурханих нервів, які має заспокоювати, але вона швидко вчилася. Жінка трохи послабила липучку, поки в її голові проносилось: *«Пілот казав тобі, що в районі Омахи грози»*.

— Пілот казав мені, що в тому районі грози, — продовжив Ньюсом. Двоє чоловіків уважно слухали. Дженсен, звісно, чув усе це й раніше, але ти завжди слухаєш дуже уважно, коли говорить шоста найбагатша людина не тільки Америки, а й усього світу. Троє з п'яти інших мегабатих хлопців були смаглявими чуваками, що носили халати та їздили на броньованих мерседесах.

«Але я сказав йому, що мені життєво необхідно потрапити на цю зустріч».

— Але я сказав йому, що мені життєво необхідно потрапити на цю зустріч.

Чоловік, який сидів біля особистого помічника Ньюсома, зацікавив її з антропологічної точки зору. Його звали Райдаут. Він був високим і дуже худим, десь шістьдесяти років, одягнений у прості сірі брюки та білу сорочку, яка була застібнута аж під тонку шию — червону від надмірного гоління. Кет припустила, що гість хотів чисто виголитися перед зустріччю з шостою найбагатшою людиною світу. Під стільцем чоловіка лежала єдина річ, яку він узяв на зустріч, — довга чорна коробочка для обіду з вигнутим верхом, де мав бути термос. Коробка робітника, хоч він і назвав себе священиком. Більше Райдаут не сказав ні слова, але їй не потрібні були вуха, щоб зрозуміти, що то за один. Від нього за милю тхнуло шахрайством, навіть сильніше, ніж від його лосьйону. Кет п'ятнадцять років була медсестрою, яка спеціалізувалась на пацієнтах з постійними болями, тож достатньо надивилася на таких екземплярів. Принаймні цей не натягнув на себе ніяких кристалів.

«Тепер розкажи їм про своє одкровення», — подумала вона, переставляючи свій стільчик на інший бік ліжка. Той був на колесах, але Ньюсом не любив, коли вона на ньому їздила. Іншим пацієнтам жінка, певно б, сказала, що носіння стільця не прописано в її контракті, але, коли тобі платять п'ять тисяч доларів на тиждень за звичайний догляд, ти тримаєш усі свої дрібні ремарки при собі. Вона мовчала також про те, що не повинна була спорожняти та мити судна. Хоча з часом її тиха покірність трохи зносилась. Вона відчувала це. Як тканина сорочки, яку носили та прали надто часто.

Ньюсом переважно говорив до стариганя у вбранні селяк-вибрався-в-місто.

— Коли я лежав під дощем на злітній смузі, серед палаючих уламків літака вартістю чотирнадцять мільйонів доларів, а більшу частину одягу зірвало з мого тіла — таке трапляється, коли ти падаєш на бруківку та котишся п'ятдесят чи шістдесят футів по ній, — у мене було одкровення.

«Фактично їх було два», — подумала Кет, прикріплюючи наступний стимулятор до іншої негодящої, миршавої, пошрамованої ноги.

— Фактично їх було два, — сказав Ньюсом. — Першим було те, що це чудово — жити, хоча я і усвідомлював — ще до того, як біль, який став моїм постійним компаньйоном останні два роки, почав прориватись крізь шок, — що я сильно постраждав. Другим одкровенням стало те, що словосполучення «життєво необхідно» вживається вельми необачно більшістю людей (включно з колишнім мною). Існує тільки дві життєво необхідні речі. Саме життя і свобода від болю. Ви згодні зі мною, преподобний Райдауте?

І перш ніж Райдаут устиг погодитися (бо нічого іншого він і не зробив би), Ньюсом гаркнув своїм грубим, жовчним, старечим голосом:

— Не так, трясця твоєї мамі в ребра, *туго*, Кет! Скільки разів я маю повторювати?

— Даруйте, — пробурмотіла вона та послабила застібку.

Меліса, хатня робітниця, що мала дуже охайний вигляд у білій блузці та білих слаксах з високою талією, зайшла в кімнату з кавою. Дженсен узяв кухлик з двома пакетиками цукрозамінника. Новенький, третьосортний буцімто священник тільки заперечно похитав головою. Може, у нього якась свята кава в термосі? Кет кави не запропонували. Якщо вона і кавувала, то лише на кухні, разом із рештою обслуги. Чи на літній веранді. От тільки зараз було не літо. За вікном панував листопад, і гнаний вітром дощ батожив шибки.

— Містере Ньюсом, вас підключити чи ви волієте, щоб я пішла?

Іти Кет не хотіла. Вона чула цю історію багато разів — про життєво необхідну зустріч, аварію, про те, як Ендрю Ньюсома викинуло з палаючого літака, про зламані ноги, роздроблений хребет і вивихнуте стегно, про двадцять чотири місяці безкінечного страждання, до яких він скоро добереться, — і їй було нудно. Її цікавив Райдаут. Безсумнівно, будуть і інші шахраї після нього — тепер, коли всі загальноновизнані засоби полегшення болю вичерпані. Але Райдаут був першим із них, і Кет хотіла подивитися, як схожий на селяка кадр розлучатиме Енді Ньюсома з великим шматком готівки. Чи хоча б як він спробує це зробити. Ньюсом загріб таку купу грошви зовсім не через власну тупість, однак, звісно, був уже не тим, що раніше, — байдуже, наскільки реальним міг бути його біль. Щодо цього Кет мала власну думку, але це була найкраща з усіх її робіт. Хоча б у фінансовому плані. І якщо Ньюсом вирішив і далі страждати, хіба це не його вибір?

— Уперед, мила, підключай. — Він повів бровами в її бік. Мабуть, колись хіть і була справжньою (Кет припускала, що Меліса може щось знати про це), але тепер — це тільки пара густих брів, які рухалися завдяки м'язовій пам'яті.

Кет встромила дріт у контрольний прилад і повернула вимикач. Правильно під'єднаний стимулятор мав посилати слабкі електричні розряди в м'язи Ньюсома — терапія, яка, здається, мала якийсь позитивний ефект, хоча ніхто точно не міг пояснити чому. Можливо, це був просто різновид плацебо. Чим би воно не було, але Ньюсом сьогодні не матиме від нього жодної користі. Закріплені настільки вільно, як зараз, стимулятори були розжалувані до дитячих ручних шокерів. Дуже дорогих шокерів.

— Може, я?..

— Залишся! — сказав він. — Терапія!

«Поранений у битві володар наказує. І я корюся».

Жінка нахилилася, щоб дістати з-під ліжка скриньку зі своїми речами. Вона була наповнена штуками, які попередні клієнти Кет називали знаряддями тортур. Дженсен і Райдаут не звертали на неї уваги. Вони все ще дивилися на Ньюсома, на якого чи то зійшли, чи то не зійшли одкровення, що змусили його змінити життєві пріоритети та світогляд, але який усе одно обожнював влаштовувати прийоми.

Він розповів їм, як отямився в клітці з металу та сіток. На обох руках та нозі були залізні рами, які називалися фіксаторами, що мали не дати рухатися суглобам. Кінцівки полагодили за допомогою сотні залізних штифтів (насправді сімнадцяти, Кет бачила знімки рентгену). Фіксатори кріпилися на зчеплених, роздроблених кістках: стегнових, великих та малих гомілкових, плечових, променевих та ліктьових. Спину йому замкнули у своєрідний корсет, який ішов від стегна до потилиці. Ньюсом розповідав про безсонні ночі, що, здавалося, тяглися роками, а не годинами. Скиглив про руйнівні головні болі. Скаржився, що через найменшу спробу поворушити пальцем ноги тіло пронизував біль — аж до самої щелепи. Згадував про божевільну агонію, яка вгризалася в нього, коли лікарі наполягли, щоб він рухав кінцівками, ось так, разом з фіксаторами, аби їхні функції не втратилися остаточно. Квилив про пролежні і те, як стримував крики болю та обурення, коли медсестри намагалися перевернути його на бік, щоб промити рани.

— За останні два роки я пережив з дюжину операцій, — сказав він з якоюсь похмурою гордістю. Насправді, і Кет це добре знала, їх було лише п'ять, та й то, дві з них були зняттям фіксаторів після того, як кістки достатньо зрослися. Звісно, якщо тільки не вважати операцією дрібну процедуру з вправлення зламаних пальців. Тоді можна сказати, що їх було цілих шість, але Кет не вважала хірургічні втручання, які

потребували лише місцевої анестезії, операціями. Як на те пішло, у неї самої їх було з десяток, і більшість з них вона провела, слухаючи фоновою музику в кріслі дантиста.

«Тепер ми дійшли до брехливих обіцянок, — подумала вона, кладучи Ньюсому гелеву подушку під праве коліно та сплітаючи руки на провислих гілках м'язів під його правим стегном. — Вони ідуть наступними».

— Лікарі пообіцяли, що біль зменшиться, — сказав Ньюсом, спрямувавши погляд на Райдаута. — Що вже через шість тижнів наркотики знадобляться мені тільки до і після занять із фізіотерапії з Королевою Болю. Що я знову ходитиму влітку 2010-го. Це було минуле літо. — Він зробив ефектну паузу. — Преподобний Райдауте, то були брехливі обіцянки. Мої коліна майже не згинаються, а болі в стегнах та спині неможливо описати. Лікарі... *Ай! Ой! Припини, Кет, припини!*

Вона підняла його праву ногу до кута в десять градусів, може, трішечки більше. Навіть недостатньо, щоб покласти пом'якшувальну подушечку на місце.

— Опустити її! Опустити її вниз, курва!

Кет послабила хватку на коліні, й нога повернулася на лікарняне ліжко. Десять градусів. Може, дванадцять. Ой-йой, як же йому, бідненькому, болить. Іноді жінка доходила до п'ятнадцяти градусів — а ліву ногу, яка була в трохи кращому стані, вона згинала часом і до двадцяти градусів, — перш ніж Ньюсом починав репетувати, наче дитина, яка побачила шприц у руках медсестри. Якщо лікарі й винні у брехливих обіцянках, то в брехливих прогнозах звинуватити їх було неможливо. Вони казали, що прийде біль. Кет була присутня під час цих консультацій як безмовний свідок. Йому пояснили, що він тонутиме в океані болю, аж доки хрестоподібні зв'язки, скорочені аварією та намертво закріплені фіксаторами, не витягнуться і знову стануть гнучкими. Він волатиме від болю, перш ніж зможе зігнути ногу під кутом дев'яносто градусів. Так буде, аж поки він не зможе сидіти на стільці або водити машину. Це стосувалося його спини та шиї також. Шлях до одужання лежав через Землі Болю, от і все.

Це були правдиві прогнози, які Ендрю Ньюсом вирішив пропустити повз вуха. Все через його віру — він ніколи про неї і словом не прохопився, але це, безсумнівно, була його провідна зоря, — у те, що шоста найбагатша в світі людина за жодних обставин не повинна потрапити на Землі Болю, тільки на Коста-дель-Соль Повного Одужання. Як із рогу достатку, на лікарів посипалися звинувачення. І, звісно ж, він звинувачував долю. Це не повинно траплятися з такими хлопцями, як він.

Повернулася Меліса з тарілкою печива. Ньюсом роздратовано здіяв на неї скрючену та пошрамовану аварією руку.

— Лісо, зараз ніхто з нас не налаштований на випічку.

Ось іще дещо, що Кет Макдональд збагнула про мегабагатіїв, цих доларових малюків, які змогли назбирати такі незбагненні суми грошей: вони завжди абсолютно впевнено висловлювалися від імені всіх присутніх.

Меліса зблиснула ледь помітною посмішкою Мони Лізи, крутнулась на підборах (це був майже пірует) і вийшла з кімнати. Висковзнула з кімнати. Їй було щонайменше сорок п'ять, але здавалася вона молодшою. Жінка не була сексі — нічого настільки вульгарного. Радше вона мала шарм Снігової королеви — це навіювало Кет думки про Інгрід Бергман¹. Крижана вона чи ні, а чоловікам, як припускала Кет, хотілося дізнатися, як виглядатиме її позбавлене заколок волосся. Як виглядатиме її коралова помада, розмазана по зубах та щоці. Кет, що вважала себе товстункою, принаймні раз на день нагадувала собі не заздрити цьому гладенькому, холодному обличчю. Чи цій серцеподібній дупці.

Кет перейшла на інший бік ліжка та заходилася працювати з лівою ногою Ньюсома, аж доки він знову не заволав їй:

— Годі, цур тобі в зуби, ти що, хочеш мене вбити?

«Якби ти був іншим пацієнтом, я б пояснила тобі правду життя, — подумала вона. — Я б сказала тобі перестати шукати, де б можна було зрізати кути, бо таких місць немає. Навіть для шостої найбагатшої людини у світі. Якщо ти дозволиш, я допоможу, та, доки ти шукатимеш способи відкупитися від цієї погані, ти будеш сам-один».

Вона поклала подушечку йому під коліно. Схопила обвислі мішки, які до цього часу мали вже стати м'язами. Стала згинати ногу. Чекала, коли він закричить, аби вона спинилася. І вона спинилась. Бо п'ять тисяч доларів на тиждень склалися в чверть мільйона доларів на рік. А він знав, що купує і її мовчанку також? Як він міг не знати?

Тепер розкажи їм про лікарів — Женева, Лондон, Мадрид, Мехіко, і так далі, і тому подібне.

— Я був у лікарів по всьому світу, — розповідав він їм, промовляючи зараз до Райдаута. Преподобний усе ще не зронив ні слова, просто сидів на стільці з червоним підборіддям, надміру виголеною шиєю, яка нависла над застібною на всі гудзики сорочкою сільського священика. Він носив великі жовті робочі черевики. Підшва одного з них торкалася чорної коробочки для обідів. — Краще було б провести телеконференцію, зважаючи на мій стан, але в моєму випадку це було неможливо. Тому, попри весь цей біль, я їздив особисто. Ми побували майже скрізь, правда ж, Кет?

¹ Інгрід Бергман (1915—1982) — американська актриса шведського походження кіно, театру, радіо й телебачення. Лауреат трьох премій «Оскар», чотирьох премій «Золотий глобус», двох нагород «Еммі», премії Британської кіноакадемії BAFTA, «Тоні» та інших.

— Справді так, — сказала вона, продовжуючи дуже повільно згинати ногу пацієнта. Ному, якою б він уже давно ходив, якби не його дитяче ставлення до болю. Що за розбещена дитина. На милицях, так, але ж ходив. А через рік він би вже зміг викинути милиці геть. От тільки через рік він усе ще залишатиметься в цьому витворі мистецтва за дві тисячі доларів — лікарняному ліжку. А вона все ще буде з ним. Отримуватиме плату за мовчанку. Скільки буде достатньо? Два мільйони? Тепер вона казала собі це, хоча зовсім недавно була певна, що їй і половини мільйона вистачить, але відтоді вона підняла планку. У цьому плані гроші жахливі.

— Ми спілкувалися зі спеціалістами в Мехіко, Женеві, Лондоні, Римі, Парижі... де ще, Кет?

— Відні, — відповіла вона. — І, звісно ж, у Сан-Франциско.

Ньюсом фиркнув:

— Лікар казав мені, що я сам виробляю свій біль. Він казав, що це істерична конверсія. Щоб уникнути важкої роботи з реабілітації. Та він був пакі. Ще й педик. Педик пакі, як вам така комбінація? — Він коротко реготнув і вступився очима в Райдаута. — Я ж вас не образив, преподобний?

Райдаут заперечно похитав головою з боку в бік. Двічі. Дуже повільно.

— Це дуже добре. Годі, Кет, досить.

— Ще трохи, — припрошувала вона.

— Годі, я сказав. Більше я не можу витримати.

Вона дозволила нозі опуститись і заходилася працювати з його лівою рукою. Ньюсом був не проти. Він часто казав людям, що обидві його руки також зламані, але це — неправда. Ліву руку він просто вивихнув. Він також казав людям, що йому пощастило не опинитися в інвалідному візку, але переповнене різноманітними наворотами ліжка свідчило, що найближчим часом він не збирався скористатися цією удачею. Наворочене лікарняне ліжка було його інвалідним візком. Він їздив на ньому по всьому світу.

«Невропатичний біль. Це велика загадка. Можливо, нерозв'язна. Ліки більше не діють».

— Лікарі прийшли до консенсусу: я страждаю на невропатичний біль.

І боягузтво.

— Це велика таємниця.

І чудове виправдання.

— Можливо, нерозв'язна.

Особливо якщо і не намагаєшся.

— Ліки більше не діють, і лікарі не здатні мені допомогти. Ось чому я покликав вас сюди, преподобний Райдауте. Ваші рекомендації в сфері... е-е-е... зцілення... дуже вражають.

Райдаут підвівся. Кет тільки тепер побачила, що він дуже високий. А тінь за його спиною була ще вищою. Вона майже торкалася стелі. Очі, що глибоко запади в очниці, велично дивилися на Ньюсома. Священик мав харизму, щодо цього можна не сумніватися. Це її не здивувало, шахраям без неї ніяк, але Кет не розуміла, наскільки вона в нього сильна, аж доки старий не став перед ними на повний зріст. Дженсен навіть задер голову, щоб поглянути на нього. Краєм ока Кет помітила якийсь рух. Глянула вбік і побачила Мелісу, яка стояла у дверному прорізі. Отже, тепер тут зібралися всі, окрім кухарки Тоні.

За вікном вітер піднявся до пронизливого крику. Скло в шибках затремтіло.

— Я не зцілюю, — мовив Райдаут. Кет гадала, що він з Арканзасу — принаймні Ньюсомів «Гольфстрім IV» останньої моделі підібрав його саме там, — але його голос був позбавлений акценту. А ще він — неживий.

— Ні? — розчаровано глянув на нього Ньюсом. Ображено. Може, подумала Кет, трохи налякано. — Я відправив команду детективів, і вони запевнили мене, що в багатьох випадках...

— Я виганяю.

Кошлаті брови Ньюсома поповзли вгору:

— Перепрошую?

Райдаут підійшов до ліжка і став там, вільно склавши руки на рівні плоского паху. Глибоко посаджені очі похмуро дивилися на людину в ліжку.

— Я знищую паразита, який харчується скаліченим тілом, так само як дезінсектори знищують паразитів, термітів, наприклад, які пожирають будинок.

«Тепер, — подумала Кет, — я почула абсолютно все». Але Ньюсом був вражений. «Наче дитина, яка спостерігає за майстром гри в "Трикарткового Монті"¹ на розі вулиці».

— Ви одержимі, сер.

— Так, — погодився Ньюсом. — Саме це я і відчуваю. Особливо вночі. Ночі тягнуться... дуже довго.

— Кожен чоловік, кожна жінка, які страждають від болю, одержимі, але в деяких нещасливих випадках, таких як ваш, проблема йде глибше. Одержимість — не тимчасове явище, це постійний стан. І він погіршується. Лікарі не вірять у це, бо вони люди науки. Але ж ви вірите, хіба ні? Бо ви — той, хто страждає.

— Ще б пак, — видихнув Ньюсом. Кет, що сиділа на своєму стільці біля ліжка, стримувалася, аби не підвести очі вгору.

¹ Карткова гра (різновид гри в наперстки). Учасники мають угадати, де схована карта. Відоме вуличне шахрайство.

— У випадку такого нещастя біль відкриває лазівку демонічному богу. Він маленький, але небезпечний. Він харчується особливим типом болю, який виникає лише в певних, особливих людей.

«Геніально, — подумала Кет, — йому таке точно сподобається».

— Коли бог знаходить цю лазівку, біль стає агонією. Він харчується вами. Він жертиме вас, аж доки не висушить. Тоді він покине вас і піде геть.

Кет несподівано для себе бовкнула:

— І що ж це за бог такий? Точно не той, про якого ви проповідуете. То Бог — любові. Принаймні, я росла з вірою в це.

Дженсен похмуро зиркнув на неї і затряс головою. Він точно очікував на спалах емоцій від боса... але кутики Ньюсомових уст розтягнулися в легенькій посмішці.

— Що ви скажете на це, отче?

— Я скажу, що існує багато богів. Насправді наш Господь, Великий Господь, править ними усіма, і те, що він *знищить* їх усіх Судного дня, — нічого не змінює. Маленьким богам поклонялися люди в усі часи. Вони мають силу, і наш Господь часом використовує її.

«Щоб перевірити», — подумала Кет.

— Щоб перевірити нашу силу та віру. — Він повернувся до Ньюсома та сказав йому щось таке, що дуже здивувало її. — Ви — людина великої сили та малої віри.

Ньюсом хоч і не звик чути критику, але все одно всміхнувся.

— Я не маю достатньо християнської віри, це правда, але я вірю в себе. А ще я вірю в гроші. Скільки ви хочете?

Райдаут знову посміхнувся, оголюючи маленькі зуби, які більше нагадували мініатюрні надгробки. Якщо він навідувався до дантиста, то це було багато-багато місяців тому. А ще він жував тютюн. У батька Кет, який помер від раку ротової порожнини, були такі ж знебарвлені зуби.

— Скільки ви заплатите, щоб звільнитися від болю, сер?

— Десять мільйонів доларів, — миттєво відповів Ньюсом. Кет почувла, як зітхнула Меліса. — Але я став тим, ким я є зараз, не тому, що був невдахою. Якщо ви зробите те, про що казали, — вигнання, знищення, екзорцизм, називайте це, як хочете, — ви отримаєте гроші. Готівкою, якщо ви не проти провести тут ніч. Не зробите — не отримаєте нічого, окрім хіба що вашого першого та останнього перельоту туди й назад на приватному літаку. За це не треба платити. Зрештою, це я звернувся до вас.

— Ні, — повільно відповів Райдаут, стоячи так близько до ліжка, що Кет могла відчути запах нафталінових кульок, які недавно зберігали його костюмні брюки (напевно, його єдину пару, якщо він не мав ще одних штанів для проповіді) цілими. Ще вона відчувала сильний запах якогось мила.

— Ні? — Ньюсом здавався по-справжньому здивованим. — Ви кажете мені «ні»?

Він знову посміхнувся. Тепер це була таємна та доволі неприємна посмішка, яка виникала на його обличчі, коли він телефонував комусь або укладав угоди.

— Я збагнув. Ось таке от крутість? Я розчарований, Преподобний Райдауте. Я справді вірив, що ви будете на рівні. — Мільйонер повернувся до Кет, і вона відсахнулася. — Ви, звісно, гадаєте, що я втратив глузд. Але ж я з вами не ділився результатами розслідувань, правда?

— Ні, — відповіла жінка.

— Жодного крутіства, — промовив Райдаут. — Я не здійснював вигнання вже п'ять років. Ваші детективи сказали вам про це?

Ньюсом не відповів. Він дивився на тонкого, дуже високого чоловіка з певним ніяковінням.

Дженсен запитав:

— Через те, що ви втратили сили? У такому разі навіщо ви приїхали сюди?

— Це Господня сила, а не моя, і я її не втратив. Але вигнання потребує великої енергії і великої сили. П'ять років тому в мене був серйозний серцевий напад, якраз після того, як я провів вигнання з однієї молодой дівчини, яка потрапила в жакливу автокатастрофу. Ми вижили, вона та я, але кардіолог, із яким я консультувався в Джонсборо, сказав, що коли я знову піддам себе такій напрузі, у мене може статися іще один напад. Цього разу — смертельний.

Ньюсом не без зусиль підняв викривлену руку до рота та промовив до Кет та Меліси комічним театральним шепотом:

— Здається, йому треба двадцять мільйонів.

— Усе, що мені треба, це сімсот п'ятдесят тисяч доларів.

Ньюсом вирячився на нього. Меліса спитала:

— Чому?

— Я — пастор церкви в Тітусвіллі. Вона називалась Церква Святої Віри. От тільки зараз там немає церкви. У наших краях дуже сухі літа. Величезна пожежа, ймовірно, почалася через кемперів. Мабуть, вони були п'яні. Тепер моя церква — це лише бетонний відбиток на землі та кілька обвуглених балок. Мої парафіяни змушені молитися на покинутій заправці біля платної автостради Джонсборо. Це дуже незручно зимовими місяцями, і там мало місця, щоб умістити всіх. Нас багато, але ми бідні.

Кет слухала з великим інтересом. Як для дурисвіта, це була гарна історія. Він правильно давив на жалість.

Дженсен, який усе ще мав тіло молодого атлета і розум магістра Гарварду, спитав про очевидне:

— Страховка?

Райдаут знову неквапно захитав головою: вліво-вправо, вліво-вправо, назад до центру. Він усе ще вивищується над навороченим ліжком Ньюсома, мов сільський янгол-хранитель.

— Ми віримо в Бога.

— Краще б ви звернулися до «Олстейт», — сказала Меліса.

Ньюсом посміхався. Зважаючи на те, як напружено він лежав, Кет припускала, що він відчуває значний дискомфорт — Енді мав прийняти ліки ще півгодини тому, — але він ігнорував його: надто вже був зацікавленим. Він міг ігнорувати біль, і Кет давно вже знала про це. Якби він обрав боротьбу, то вистояв би. Він мав ресурси. Раніше жінка гадала, що її цей факт просто дратує, але після появи шахрая з Арканзасу збагнула, що просто розлючена. Така *марнота*.

— Я радився з місцевим будівельником — він не член моєї пастви, але має гарну репутацію і вже виконував для мене певну роботу та просив за це розумну ціну, — і він сказав мені, що відбудова церкви коштуватиме приблизно сімсот п'ятдесят тисяч доларів.

«Ага», — подумала Кет.

— Звісно, ми не мали таких фінансових ресурсів. Однак потім, буквально за тиждень після моєї розмови з містером Кірнаном, прийшов ваш лист з відеодиском. До речі, я його продивився з величезною цікавістю.

«Закладаюся, що подивилися, — думала Кет. — Особливо ту частину, в якій доктор з Сан-Франциско каже, що біль, пов'язаний з отриманими травмами, можна значно полегшити фізіотерапією. Суворою фізіотерапією».

Це правда, що близько дюжини лікарів на тому DVD розписувалися у власному безсиллі, але Кет вірила, що доктор Ділавар був єдиним, хто наважився говорити напрома. Вона здивувалася, коли дізналася, що Ньюсом дозволив записати це відео на диск, але з часу аварії шоста найбагатша у світі людина часто припускалася помилок.

— Ви заплатите мені необхідну для відбудови церкви суму, сер?

Ньюсом вивчав його. На лобі, якраз під лінією волосся, стали проступати маленькі крапельки поту. Скоро Кет дасть йому ліки, байдуже, попросить він про це чи ні. Біль справді був надто сильним; він не був, як вона гадала, вигаданим чи ще якимось, він просто був...

— А ви погодитесь не просити більше? Джентльменська угода. Нам не треба нічого підписувати.

— Так, — без жодних вагань відповів Райдаут.

— Хоча, якщо ви зможете прибрати біль — вигнати біль, — я, певне, зроблю певний внесок. *Значний* внесок. Те, що ви, здається, називаєте добровільною пожертвою.

— Це ваша справа, сер. Ми можемо почати?

— Не відкладай на завтра те, що можеш зробити сьогодні. Хочете, аби всі пішли геть?

Райдаут знову затрусив головою: вліво-вправо, вправо-вліво, знову прямо:

— Мені потрібен буде помічник.

«Фокусникам він завжди потрібен», — подумала Кет. — *Це частина шоу».*

Надворі завив вітер, ущух, потім знову завив. Світло блимнуло. За будинком генератор (іще одна наворочена штука) ожив, а тоді стих.

Райдаут сів на край ліжка:

— Гадаю, містер Дженсен. Він мені видається сильним і швидким.

— Так і є, — відповів Ньюсом. — Він грав у футбол у коледжі. Фулбек.

Відтоді не втратив форми.

— Ну... трохи, — скромно протягнув Дженсен.

Райдаут нахилився над Ньюсомом. Його темні, глибоко посажені очі похмуро вивчали пошрамоване лице мільярдера.

— Дайте відповідь на одне моє запитання, сер. Якого кольору ваш біль?

— Зеленого, — сказав Ньюсом. Він зачаровано дивився на священика. — Мій біль — зелений.

Райдаут кивнув: вгору-вниз, вгору-вниз, знову прямо. Він не втрачав зорового контакту. Кет була переконана, що він із такою ж могильною серйозністю кивав би, якби Ньюсом сказав, що його біль — синій чи багрянний, як казковий багрянний людожер. Вона подумала зі страхом справжнього здивування: *«Я можу зараз втратити контроль над собою. Справді можу. Це буде найдорожчий напад гніву в моєму житті, але все одно — я можу».*

— А де він?

— Скрізь, — це пролунало майже як стогін.

Меліса зробила крок уперед, стурбовано зиркаючи на Дженсена. Кет бачила, як він кивнув, жестом наказуючи їй повернутися до дверей.

— Так, він любить створювати таке враження, — сказав Райдаут. — Але це не так. Сер, заплющте очі та зосередьтесь. Знайдіть свій біль. Не зважайте на оманливі крики, які він видає, — ігноруйте це дешево черевомовство — і знайдіть його місце розташування. Ви можете це зробити. Ви повинні це зробити, якщо хочете, щоб усе пройшло успішно.

Ньюсом заплющив очі. З півтори хвилини кімнату не тривожив жоден звук, тільки вив вітер та бризкав дощ — наче хтось кидав жмені гравію об шибки. У Кет був старомодний механічний годинник, який батько подарував їй багато років тому на завершення школи медсестер, і коли вітер ненадовго затихав, вона чула його самозакохане цокання.

І ще дещо: у дальньому кінці будинку старенька Тоня Мерсден наспівувала, прибираючи кухню наприкінці робочого дня: «*Вирішило жабенятко оженившись, ммммм...*»¹

Нарешті Ньюсом промовив:

— Він у мене в грудях. Високо в грудях. Або на дні горла, якраз під трахеєю.

— Ви його бачите? Зосередьтесь!

Вертикальна зморшка виникла на лобі Ньюсома. Шрами на шкірі, яку здерло під час аварії, тремтіли по всі її довжині.

— Я бачу його. Він пульсує в такт мого серцебиття. — Його губи з відразу скривилися. — Він огидний.

Райдаут нахилився ближче.

— Це куля? Це ж вона, так? Зелена куля.

— Так. Так! Маленька зелена куля, що *дихає!*

«*Прямо як саморобний тенісний м'ячик, який у вас або в рукаві, або в тій великій коробочці для обідів, преподобний*», — подумала Кет.

І тут, наче вона подумки керувала ним (а не просто припускала, як розвиватиметься ця маленька, посередня п'єска), Райдаут сказав:

— Містере Дженсен, сер. Там під моїм стільцем лежить коробочка для обідів. Дістаньте її, відкрийте та станьте біля мене. Зараз вам більше не треба нічого робити. Просто...

Кет Макдональд зірвалася. Вона почула клацання у власній голові. Воно звучало так, наче Роджер Міллер² клацав пальцями перед вступом до «Короля Доріг».

Вона стала біля Райдаута та відштовхнула його плечем убік. Це було легко. Чоловік був вищим за неї, але Кет перевертала та піднімала пацієнтів майже половину свого життя, тому була сильнішою.

— Розплющте очі, Енді. Розплющте їх негайно. Погляньте на мене.

Приголомшений Ньюсом послухався. Меліса та Дженсен, який тепер тримав у руках коробку з обідом, мали стривожений вигляд. Одна з незмінних умов їхнього робочого життя — так само як і життя Кет, принаймні дотепер, — була не керувати босом. Це бос керує тобою. І ти вже точно не маєш шокувати його.

Та з неї було досить. Цілком імовірно, що вже за двадцять хвилин Кет доведеться повзти за світлом фар охопленими бурєю дорогами до

¹ «Frog went a courtin' and he did ride, uh-huh» — перший рядок відомої англійської народної пісеньки. Вперше вона згадується 1548 р. в «Скаргах Шотландії». Існує багато версій пісеньки, які різняться за змістом і фіналом, але завжди в центрі сюжету жабенятко, яке хоче одружитися з мишкою. Вельми популярна в сучасній поп-культурі. Звучала в «Мопет-шоу», «Том і Джеррі», «Футурамі» тощо.

² Роджер Міллер (1936—1992) — американський кантрі-співак, композитор і музикант, найвідоміший своїми хітами 1965 року «King of the Road» і «Dang Me».

найближчого мотелю, та це не мало жодного значення. Вона більше не могла терпіти цього.

— Це все лайно, Енді, — мовила вона. — Чуєте мене? Лайно.

— Гадаю, тобі краще спинитися зараз, — відказав Ньюсом і осміхнувся — у нього були різні посмішки, і ця не віщувала нічого доброго. — Звісно, якщо хочеш зберегти роботу. У Вермонті є купа інших медсестер, які спеціалізуються на больовій терапії.

Певно, вона б і зупинилася, якби Райдаут не сказав:

— Дозвольте їй висловитися, сер.

Лагідність його голосу довела Кет до межі.

Вона нахилилася вперед, ближче до нього, і слова полилися з неї стрімким потоком.

— Останні шістнадцять місяців — відтоді як ваша дихальна система відновилася настільки, щоб можна було зайнятися фізіотерапією, — я бачила, як ви вилежуєтеся у своєму гробаному дорогому ліжку й ображаєте власне тіло. Мене нудить від цього. Ви що, не розумієте, яка це удача: вам пощастило вижити, коли решта пасажирів того літака загинули? Яке це диво, що у вас не пошкоджено хребет, череп не розтрощив мозок, а тіло не згоріло — ні, не так: не *спеклося*, наче яблуко, — з ніг до голови? Ви б прожили чотири дні, щонайбільше два тижні, у пекельних муках. Натомість вас просто викинуло. Ви не перетворилися на овоч. Не стали паралітиком, хоча й поводитесь саме так. Ви не хочете працювати. Шукаєте легких шляхів. Хочете оплатити собі вихід із ситуації. Якби ви померли та потрапили до пекла, то першим ділом спробували б дати Сатані на лапу.

Дженсен і Меліса з жахом вирячилися на неї. У Ньюсома відвисла щелепа. Якщо з ним і говорили коли-небудь так, то це було дуже давно. Тільки Райдаут виглядав невимушено. Він єдиний зараз посміхався. Як батько, що всміхається до чотирирічної капризулі. Це бісило її.

— Ви б уже могли ходити. Бог свідок — я намагалася змусити вас це зрозуміти, і тільки Бог знає, скільки я — знову і знову — пояснювала вам, що потрібно робити, аби підняти вас із ліжка та поставити на ноги. Тільки доктор Ділавар із Сан-Франциско наважився сказати вам про це — тільки він один, — а ви на знак подяки обізвали його педиком.

— Він і був педиком, — зазначив Ньюсом. Його пошрамовані руки стислися в кулаки.

— Вам боляче, так. Так воно і є. Та це можна подолати. Я бачила, як люди долали це, і не раз, а багато. Та тільки не багатій, котрий намагається відкупитися від болю та сліз, потрібних для одужання, дзвінкою монетою. Але ви відмовляєтеся. Таке я також бачила, тому чудово знаю, що буде потім. Різноманітні шептуни та шахраї стікаються, наче п'явки до ноги пораненого в болоті. Часом шептуни приносять усіякі магичні

креми. Часом — магичні таблетки. Цілителі приїжджають із голосливими заявами про велику Божу силу. Іноді це навіть приносить часткове полегшення. А чому б і ні, коли основна частина болю ховається в голові, витворена ледачим мозком, який розуміє тільки одне: для одужання потрібно пройти через біль.

Її голос затремтів, зриваючись на дитяче сопрано. Кет нахилилася до нього.

— Татку, мені *боли-и-ить!* Та полегшення ніколи не триває довго, тому що в м'язах нема тонусу, а сухожилля досі слабке. Кістки ще недостатньо зміцніли, щоб витримувати вагу. А коли ви телефонуєте цьому хлопцеві, щоб сказати, що біль повернувся, — якщо, звісно, здатні на це, — то знаєте, що він вам скаже? Що вам забракло *віри*. Проте якби ви помізували над цим так, як над своїми підприємствами чи інвестиціями, то знали б, що у вас в горлі не сидить маленький живий тенісний м'ячик. Чорт забирай, Енді, ви надто старий, щоб вірити в Санта Клауса.

Тоня з ганчіркою, яка звисала з руки, підійшла до пройми дверей та стала біля Меліси, витріщившись широко розплющеними очима на Кет.

— Тебе звільнено, — промовив Енді майже доброзичливо.

— Так, — сказала Кет. — Звісно ж. От тільки це найкраще, що було зі мною за весь останній рік.

— Якщо ви звільните її, — втрутився Райдаут, — я також буду змушений піти.

Ньюсом витріщився на преподобного. Збитий із пантелику, він вигнув брови. Його руки почали розминати стегна та гомілки — як завжди, коли він зводив із прийняттям знеболювального.

— Вона потребує напучування. Най святитесь ім'я твоє, Господи, — Райдаут нахилився до Ньюсома, сплівши за спиною руки в замок. Він нагадував Кет стару ілюстрацію до Вашингтона Ірвінга — шкільного вчителя Ікабода Крейна. — Вона своє сказала. Можна тепер я висловлюся?

Ньюсом ще більше спітнів, та досі усміхався.

— Завдайте їй гарту. Порвіть, розтопчіть. Гадаю, я хочу це почути.

Кет сміливо поглянула священику в обличчя. Темні, запалі очі бентежили, та все ж вона не відвела погляду:

— Насправді я також.

Руки Райдаута все ще були складені за спиною, рожевий череп трохи просвічував крізь його тонке волосся, а довге обличчя набуло урочистого вигляду. Він оглядав її. А потім запитав:

— Ви ж самі ніколи не страждали, правда?

Кет відчула гостру потребу уникнути цього питання, просто відвести погляд, або і те, й інше одразу. Притлумила в собі це бажання:

— Коли мені було одинадцять, я впала з дерева та зламала руку.

Райдаут округлив губи й свиснув: одна немелодійна, майже глуха нота.

— Зламали *руку*, коли вам було *одинадцять*. О, певно, це були справжні тортури.

Вона почервоніла. Вона знала цю особливість себе й ненавиділа її, але не могла перекрити доступ жару.

— Принижуйте мене, скільки вам заманеться. Те, що я сказала, базується на роках роботи з пацієнтами, які страждають від болю. Це *медична точка зору*.

А зараз він скаже, що виганяв демонів, маленьких зелених божків чи ще щось там, ще коли я під стіл пішки ходила.

Та він цього не сказав.

— Не сумніваюся, — відповів священник. — І впевнений, що ви майстер своєї справи. Впевнений, що ви встигли надивитися на всіляких симулянтів та позерів. Ви добре знаєте їх. Ну а я добре знаю вас, міс, бо бачив багатьох таких, як ви. Зазвичай вони не такі гарненькі, як ви, — нарешті відгомін акценту: *гарненькі* прозвучало як *гагненькі*, — але їхня погорда щодо болю, який самі ніколи не відчували, який не здатні збагнути, завжди однакова. Вони працюють із лежачими хворими, пацієнтами, страждання яких варіюються від слабого болю до палючої, нестерпної агонії. І через певний час це все починає виглядати перебільшенням та симуляцією, чи не так?

— Це зовсім не правда, — заперечила Кет. Що трапилося з її голосом? Він враз припишк.

— Ні? А коли ви згинаєте їхні ноги, а вони починають кричати на п'ятнадцяти — або навіть десяти градусах, — чи не з'являється у вас думка (спершу в глибині свідомості, а потім усе ясніше і чіткіше), що вони байдикі б'ють? Відмовляються докласти зусиль? Може, навіть впрошують співчуття? Коли ви заходите в кімнату, а їхні обличчя бліднуть, чи не думаєте ви: «О, *зараз мені знову доведеться мати справу з цим ледачим вайлом*»? Чи не викликає у вас огиду — у вас, яка раз упала з дерева та зламала, прости Господи, *руку*, — що вони благають, аби їх поклали назад до ліжка чи щоб їм дали додаткову дозу морфію або ще чого?

— Це так несправедливо, — сказала Кет. Та її голос уже ледь відрізнявся від шепоту.

— Колись давно, коли ви ще були новенькою в цій справі, ви вміли розпізнавати агонію, — вів далі Райдаут. — У ті далекі часи ви б повірили у те, що побачите за кілька хвилин, бо в глибині душі знали, що там сидить лихий чужинець. Я б хотів, аби ви лишилися і освіжили свою пам'ять... а заодно й уміння співчувати, яке ви давно втратили.

— Деякі з моїх пацієнтів *справді* плаксії. — Кет зухвало глянула на Ньюсома. — Певно, це звучить жорстоко, але правда часом *дійсно* є жорстокою. І дехто *справді* симулянт. І якщо ви не знаєте цього, то ви сліпий. Або дурний. Не вірю ні в одне, ні в інше.

Він уклонився, наче вона зробила йому комплімент, — на її думку, вона й справді його зробила.

— Звісно, я знаю. Але тепер, у глибині душі, ви вірите, що всі вони такі. Ви стали невразливою, наче солдат, який провів надто багато часу на полі бою. А на містера Ньюсома напали. Захопили. Демон, який сидить усередині нього, став таким дужим, що обернувся на бога, і я хочу, щоб ви побачили, як він вийде назовні. Гадаю, це суттєво покращить ваше ставлення. І впевнений, що це точно перемінить ваші погляди на біль.

— А якщо я захочу піти?

Райдаут посміхнувся.

— Ніхто не затримуватиме вас тут, міс Доглядальнице. Як і всі твої ріння Божі, ви маєте свободу вибору. Я не попрошу нікого утримувати вас, та й сам не робитиму цього. Та я не вірю, що ви — боягузка, просто зашкарубла. Закам'яніла.

— Ви — шахрай, — відповіла Кет. Розлючена, вона була на межі сліз.

— Ні, — відповів Райдаут м'яким голосом. — Коли ми залишимо цю кімнату — з вами або без вас, — містер Ньюсом звільниться від агонії, яка пожирає його. Біль залишиться, та, коли не буде агонії, містер Ньюсом зможе подолати його. Можливо, навіть із вашою допомогою, міс, якщо ви добре засвоїте цей урок покори. Ви все ще хочете піти?

— Я залишуся, — сказала вона. А потім додала: — Дайте мені коробку для обідів.

— Але... — почав було Дженсен.

— Віддайте її, — втрутився Райдаут. — Дайте їй обстежити її, як захоче. Але годі балачок. Якщо я справді збираюся зробити це, час починати.

Дженсен передав їй довгу чорну коробку для обідів. Кет відкрила її. Дружина якогось робітника могла б покласти всередину сендвічі для чоловіка та маленьку коробочку «Таппервеа» з фруктами, проте там лежала порожня пляшечка з чорного скла з великим горлом. Під конусоподібною кришкою, прикріпленою дротяним хомутом, які використовують у термосах, був аерозоль. І більше нічого. Кет обернулася до Райдаута. Витягла аерозоль і приголомшено подивилася на етикетку.

— Перцевий спрей?

— Перцевий спрей, — погодився Райдаут. — Не знаю, чи дозволений він у Вермонті — підозрюю, що все ж таки ні, — але там, звідки я родом, його можна придбати в кожному господарчому магазині. — Він повернувся до Тоні. — А ви?..

— Тоня Мерсден. Я готую для містера Ньюсома.

— Дуже приємно з вами познайомитися, мем. Перш ніж ми почнемо, мені потрібна ще одна річ. У вас є щось на кшталт ключки? Можливо, бейсбольна бита?

Тоня похитала головою. Пориви вітру знову посилюлися; світло блимнуло, а генератор у гаражі за будинком щось буркнув.

— А як щодо мітли?

— О, так, сер.

— Сходіть по неї, будь ласка.

Тоня пішла. Запанувала тиша, якщо не брати до уваги вітру. Кет думала, що сказати, та нічого не лізло в голову. Прозорі краплинки поту стікали по вузьких щоках Ньюсома, пошрамованих внаслідок катастрофи. Усе стікали й стікали, як тоді, коли уламки «Гольфстріму» падали у зливі позаду нього.

Я ніколи не казала, що йому не боляче. Лишень те, що він міг би впоратися з болем, якби проявив хоча б половину тієї сили волі, якою по-слугувався роками, доки створював свою будівельну імперію.

Але що, як вона помилялася?

Навіть якщо так, це зовсім не означає, що в ньому сидять живі тенісні м'ячики, які ссуть біль, наче вампіри — кров.

Не було ніяких вампірів, та й богів агонії ніяких не було... Проте коли вітер завив так моторошно, що весь будинок затремтів до кісток, така ідея видалася дуже навіть правдоподібною.

Тоня повернулася з мітлюю. Вона мала такий вигляд, наче нею ніколи не підмітали нічого, окрім дрібної купки бруду з підлоги на совок. Нейлонові ворсинки були яскраво-синіми. Руків'я, що сягало чотирьох футів завдовжки, було виготовлено з пофарбованої деревини. Тоня з сумнівом тримала інструмент:

— Вам потрібно це?

— Гадаю, згодиться, — відповів той, хоча Кет не чула великої певності в його голосі. Їй спало на думку, що Ньюсом може бути не єдиним із присутніх у цій кімнаті, хто припускався прорахунків останнім часом. — Але краще дати її нашій скептичній доглядальниці. Не ображайтеся, міс Марсден, — у молоді швидші рефлекси.

Тоня нітрохи не здавалася ображеною — навпаки, у її вигляді відчувалося полегшення. Вона віддала мітлю, а Меліса взяла її, щоб передати Кет.

— І що я маю з нею робити? — поцікавилася Кет. — Їздити верхи?

Райдаут посміхнувся, виставляючи напоказ гнилі та зруйновані рештки зубів.

— Якщо до вас додому коли-небудь потрапляв кажан або енот, ви здогадаєтеся, коли настане час. Тільки запам'ятайте: спершу щіткою, а вже потім — палицею.

— Гадаю, щоб добити його. А потому ви покладете його в баночку для зразків.

— Абсолютно точно.

— І поставите кудись на полицю, до решти своїх мертвих богів?

На це Райдаут не відповів нічого.

— Передайте, будь ласка, спреї містеру Дженсену.

Кет виконала прохання. Після чого Меліса запитала:

— А мені що робити?

— Дивіться. І моліться, якщо знаєте як. За мене та за містера Ньюсома. Щоб моє серце витримало.

Кет, яка вже передчувала, як він готується розігравати серцевий напад, не сказала нічого. Просто відійшла від ліжка, стискаючи обома руками руків'я мітли. Скривившись, Райдаут сів до Ньюсома. Його коліна хруснули, і цей звук був схожим на постріл.

— Послухайте, містере Дженсен...

— Так?

— Ви матимете час — ми оглушимо його, — та все ж раджу діяти швидко. Так само швидко, як колись на футбольному полі, згода?

— Хочете, щоб я облив його сльозогінним газом?

Райдаут знову коротко всміхнувся, і тут Кет спало на думку, що вигляд у чоловіка справді хворобливий.

— Ні, не сльозогінний — таке заборонено навіть там, звідки я родом, — та ідею ви вловили, так. А тепер, будь ласка, тиша.

— Хвилиночку. — Кет поставила мітлу біля ліжка та запустила руки спершу в лівий, а потім і в правий рукав, та не знайшла нічого, крім простої бавовняної сорочки та кістлявої плоті під нею.

— У рукаві немає нічого, міс Кет. Обіцяю.

— Швидше, — простогнав Ньюсом. — Мені погано. Мені завжди погано, та від гробаної грози стає ще гірше.

— Тихо, — велів Райдаут. — Усі замовкніть.

Усі замовкли. Райдаут заплющив очі. Його губи повільно рухалися. Годинник Кет відрахував двадцять секунд, потім — тридцять. Піт зволожив її руки. Вона витерла їх об светр, а потім знову взяла мітлу. *«Ми виглядаємо як люди, що зібралися біля смертного ложа»*, — подумала вона.

Там, надворі, у ринвах завивав вітер.

Райдаут розплющив очі й нахилився до Ньюсома.

— Господи, диявол сидить усередині чоловіка цього. Чужинець, що пожирає плоть його та кістки. Допоможи мені вигнати його, як Сину Своему, що виганяв демонів із чоловіка в землі Гадаринській. Допоможи мені заговорити до маленького зеленого бога агонії, що сидить усередині Ендрю Ньюсома, голосом твоїм незборимим.

Він нахилився ще ближче. Він охопив пальцями покрученої артротом руки горло Ньюсома, наче мав намір задушити його. Нахилився ще ближче та засунув два пальці другої руки мільйонерів в рота. Скрутив їх і потягнув униз щелепу.

— Виходь, — мовив він. Він наказував, та його голос лишався м'яким. Шовковим. Майже улесливим. Від нього на спині та руках Кет повстали сироти. — Виходь в ім'я Ісуса. Виходь в ім'я всіх святих і мучеників. Виходь в ім'я Господа, який дозволив тобі увійти, а тепер велить вийти. Виходь на світло. Покинь свою обжерливість і виходь.

Нічого не сталося.

— Виходь в ім'я Ісуса. Виходь в ім'я всіх святих і мучеників. — Його рука трішки зігнулася, і Ньюсом захрипів. — Ні, не йди глибше. Ти не сховаєшся, маленький дияволе. Виходь на світло. Ісус велить тобі. Святі й мученики велять тобі. Господь велить тобі перервати трапезу плоттю чоловіка цього та вийти.

Холодна рука схопила Кет за передпліччя, від чого жінка мало не скрикнула. Це була Меліса. Очі широко розплющені. Нижня щелепа відвисла. Шепіт домогосподарки був шорстким, наче наждачний папір.

— Дивись.

У горлі Ньюсома, над рукою Райдаута, яка нещільно охоплювала шию хворого, з'явилася пухлина розміром із волю. Вона повільно рухалася до рота. Кет у житті не бачила нічого такого.

— Добре, — ледь не наспівував Райдаут. Піт заливав його обличчя, комір його сорочки зіжмакався та потемнів. — Виходь. Виходь на світло. Ти вже нажерся, маленький виплодку темряви.

Вітер перейшов на крик. Дощ, який уже наполовину обернувся на град, тарабанив по шибках, наче уламки бомби. Блимнуло світло, і пролунав тріск.

— Господь дозволив тобі увійти, а тепер повеліває вийти. Ісус велить тобі вийти. Святі та мученики...

Райдаут відпустив горло Ньюсома, відсмикнувши руки, наче доторкнувся до чогось гарячого. Та рот Ньюсома не закрився. Більше того: він відкрився ще ширше, спершу ніби в глибокому позіханні, а потім — у німому лементі. Його очі закотилися, а ноги затрусилися. З нього полилася сеча, та простирадло під ним потемніло, наче вологий комір Райдаута.

— Годі, — втрутилася Кет і рушила вперед. — Він же б'ється в корчах. Ви маєте припи...

Дженсен різко відтягнув її назад. Вона обернулася і побачила, що його обличчя, зазвичай рум'яне, стало блідим як смерть.

Щелепа Ньюсома відвисла майже до грудної клітини. Нижня частина його обличчя розплилася в грандіозному позіханні. Кет почула, як скронево-щелепні зв'язки закрипіли, наче колінне сухожилля під час інтенсивної фізіотерапії, — звук нагадував скавучання старого шарніра. Світло в кімнаті вимкнулось, ввімкнулось, вимкнулось і знову ввімкнулось.

— Виходь! — кричав Райдаут. — Виходь!

У темряві рота Ньюсома, за зубами, виникло щось міхурчасте, вкрите волосинками. Воно пульсувало.

Дзвінкий удар, тріск — і шибка розбилася на друзки. Кухлики з кавою впали на підлогу й також розбилися. Раптом у кімнату влетіла гілка. Світло згасло. Генератор увімкнувся знову. Цього разу не бурчав, а рівномірно гудів. Коли світло повернулося, Райдаут лежав біля Ньюсома — руки розкидані в різні боки, а обличчя встромлене у вологу пляму на простирадлі. З розчепіреного рота Ньюсома щось сочилося, і зуби чоловіка лишали сліди на безформному тілі, прикрашеному маленькими зеленими шипами.

«Ні, не тенісний м'ячик, — подумала Кет, — радше м'ячик «куш»¹, яким люблять гратися дітлахи».

Тоня побачила це й побігла назад у коридор. Жінка низько опустила голову і, сплівши руки на потилиці, закрила вуха передпліччями.

Зелена штукенція впала Ньюсому на груди.

— *Пирсни на нього!* — крикнула Кет до Дженсена. — *Пирсни, доки він не втік.*

Так. А тоді вони запхають його в баночку для зразків і щільно закрутять кришку. *Дуже щільно.*

Розплющені очі Дженсена світилися порожнечою. Він був схожим на сновиду. Вітер повіяв у кімнату та скуйовдив його волосся. Зі стіни впала картина. Дженсен протягнув уперед руку з аерозолем і натиснув на пластмасову кнопку. Почувся свист, а потім чоловік підскочив, репетуючи. Він спробував повернутися (певно, щоб утекти, як Тоня), але перечепився та впав на коліна. Кет була надто приголомшеною, щоб поворухнутися — не могла навіть підняти руку, — але якась частина її мозку досі функціонувала, адже вона одразу збагнула, що трапилось. Дженсен повернув аерозоль до себе, і замість того, щоб знешкодити перцевим газом зелену штуку, яка зараз повзала по волоссю непритомного преподобного Райдаута, він пирснув ним собі в очі.

— *Не пускайте його до мене!* — волав Дженсен. — Він наосліп відповз від ліжка. — *Я нічого не бачу, не пускайте його до мене!*

Вітер перейшов у шквал. Сухе листя легко відірвалося від гілляки, яка залетіла крізь вікно, і закружляло кімнатою. Зелена штука впала на підлогу зі зморшкуватої, обпаленої сонцем потилиці Райдаута.

Кет почувалася так, наче опинилася під водою. Вона замахнулася на мерзоту щетинистим кінцем мітли, але не влучила. Штукенція зникла під ліжком — вона навіть не котилася, а ковзала підлогою.

Дженсен повз уперед і намацав головою стіну, за крок від якої був вихід.

— *Де я? Я нічого не бачу!*

¹ Легкий іграшковий пухнастий м'ячик із умової стрічки.

Ньюсом сидів і приголомшено роззирався навкруги.

— Що відбувається? Що трапилося?

Мільярдер відштовхнув від себе голову преподобного Райдаута, і той м'яко сповз із ліжка на підлогу.

Меліса нахилилася над ним.

— Не роби цього! — крикнула Кет, та було вже запізно.

Кет не знала, чи була та штукенція справді богом, чи просто дивним різновидом п'явки, але мерзота була напрочуд швидкою. Вона вискочила з-під ліжка, перекотилася через плече Райдаута, стрибнула Мелісі на руку та полізла вгору. Жінка намагалася скинути її, але марно. «*На тих маленьких шипах якась липка речовина*, — сказала частина мозку Кет, яка досі працювала, тій — значно більшій, — яка вже відключилася. — *Наче клей на лапках мухи*».

Меліса бачила, звідки вилізла та бридота, тому навіть у стані критичної паніки чинила мудро та затулила рота обома руками. Штукенція скочила їй на шию, перелізла через щоку й приземлилася на ліве око. Вітер завив, і Меліса разом з ним. Крик жінки втілював таку міру болю, яка б не вписалася в десятибальну шкалу болю, наявну в лікарнях. Агонія Меліси перевалювала за сто — так страждає людина, яку варять заживо. Вона відступила назад, упиваючись нігтями в чудовисько на оці. Воно пульсувало все швидше, і Кет почула низький, плавний звук, доки штукенція продовжувала обід. То було *плямкання*.

«*Йому байдуже, кого пожирати*», — подумала Кет. Вона збагнула, що наближається до волаючої, поглинутої болем жінки.

— Зупинись! *Мелісо, ЗУПИНИСЬ!*

Меліса не зважала. Вона й далі задкувала. Жінка перечепилася через гілляку, що завітала на гостину до кімнати, та поповзла далі. Кет стала біля неї на коліно і вдарила мітлою прямо по обличчю Меліси. Якраз туди, де почвара поїдала око нещасної.

Хлюп — і мерзота з'їхала вниз по щоці, лишаячи по собі смуги липкого слизу. Вона поповзла по вкритій листям підлозі до гілки, під якою хотіла заховатися, як під ліжком. Кет схопилася на ноги й наступила на потвору. Відчула, як вона розплющилася під її важкими черевиками «Нью Беленс». Зеленкувата юшка розлетілася в різні боки, наче Кет наступила на повітряну кульку зі шмарклями.

Кет знову опустила на підлогу, цього разу — на обидва коліна, та обійняла Мелісу. Спершу жінка пручалася, і Кет відчула, як кулак ледь зачепив її вухо. Урешті Меліса заспокоїлася та, важко дихаючи, запитала:

— Воно зникло? Кет, воно зникло?

— Мені краще, — вражено мовив Ньюсом десь позаду них — наче з іншого світу.

— Так, воно зникло, — відповіла Кет. Вона уважно вдивлялася в обличчя Меліси. Око, на яке приземлилася мерзота, налилося кров'ю, але загалом виглядало нормально. — Ти можеш бачити?

— Так. Трішки туманно, та потроху роз'яснюється. Кет... цей біль... це наче кінець світу.

— Хто-небудь, промийте мені очі! — репетував Дженсен. У його голосі звучало обурення.

— Промий свої очі сам, — весело сказав Ньюсом. — У тебе ж є дві здорові ноги, чи не так? Гадаю, в мене також будуть, коли Кет поверне їх до робочого стану. Хто-небудь, гляньте, що з Райдаутом. По-моєму, цей мудило відкинув копита.

Меліса все ще витріщалася на Кет одним блакитним, а іншим — червоним і сльозливим оком.

— Той біль... Кет, ти просто не уявляєш собі цього болю.

— Насправді, — відповіла Кет, — уявляю. Тепер.

Вона залишила Мелісу сидіти біля гілки, а сама підійшла до Райдаута. Спробувала знайти пульс, але їй не вдалося. Не було навіть лихоманливого тремтіння серця, яке все ще намагається вижити. Здавалося, страждання Райдаута завершилися.

Генератор заглох.

— Блядь, — прокоментував це Ньюсом, усе ще весело. — Я заплатив сімдесят тисяч доларів за той шматок японського лайна.

— *Хто-небудь, промийте мені очі!* — ревів Дженсен. — *Кет!*

Кет розтулила рота, щоб відповісти, але передумала. У темряві, яка поглинула кімнату, щось заповзло їй на руку.

Для Расси Дора

Я не дуже люблю виступати на публіці. Коли стою перед глядачами, то завжди почуваюся якимось самозванцем. І річ не в тому, що я — самітник (хоча до певної міри так і є: можу сам-один поїхати з Мейну до Флориди та бути при цьому абсолютно щасливим). І це не страх сцени, хоча він також досі наявний, коли стою перед двома чи трьома тисячами людей. Це звичний стан для багатьох письменників. Нам значно легше виступати перед маленькими аудиторіями, коли кількість слухачів обмежується кількома дюжинами. Відчуття, що ти не *та* людина і не в *тому* місці, породжене глибинним розумінням, що, кого б — *чи що б* — глядачі не прийшли побачити, вони цього не знайдуть. Адже та частина мене, яка пише історії, існує лише на самоті. А той, хто виходить на сцену травити анекдоти та відповідати на запитання, є лишень жалюгідною заміною справжнього письменника.

У листопаді 2013 року в Парижі я їхав на свій фінальний виступ у «Гран-Рексі»¹ (а там можуть розміститися до 2800 глядачів). Я нервувався і був трохи не у своїй тарілці. Їхав на задньому сидінні великого чорного джипа. Вулиці були вузькими, а трафік — щільним. Я тримав стос папірців — кілька ремарок, уривки текстів — у папці на колінах. На світлофорі ми зупинилися біля автобуса — дві великі машини стояли так щільно одна до одної, що ледь не торкалися. Я зазирнув у вікно автобуса та побачив жінку в діловій сукні, яка, певно, їхала додому з роботи. Тієї миті мені дуже сильно захотілося опинитися біля неї, так само їхати додому, де на мене чекала б смачна вечеря та кілька годин читання при хорошому освітленні в затишному кріслі, а не їхати в театр, битком набитий фанами, мову яких я не розумію.

Мабуть, *la femme* відчула мій погляд. Або, що ймовірніше, їй просто було нудно читати газету. Що б там не було, вона підняла голову та глянула на мене — між нами був фут, не більше. Наші очі зустрілися. Мені здалося, що в її погляді я побачив неясне бажання опинитися в красивому джипі, який їхав у світ сміху, світла та розваг, а не в її квартиру, де на неї чекає лише маленька вечеря (ймовірно, витягнута з мо-

¹ Найбільший кінотеатр Парижа і Європи.

розильника і розігріта), вечірні новини та все ті самі старі сітки. Якби ми могли помінятися місцями, то обоє були б щасливішими.

Потім її погляд знову повернувся до газети, а мій — до папки з папірцями. Автобус поїхав своєю дорогою, а джип — своєю. Та в якусь мить ми були настільки близькі одне до одного, що могли доторкнутися до світу іншого. Тоді мені спала на думку ця історія. І коли я повернувся зі свого заокеанського турне, то сів і миттєво записав її.

Той автобус — інший світ

Мати Вілсона, не найжиттєрадісніша людина у світі, казала: «Біда триватиме доти, доки в тебе вистачить сліз оплакувати її».

Пам'ятаючи про це, як і про решту народних мудростей, які він завчив, сидючи в матері на колінах (іншою перлиною було: «Апельсин золотий удень, але свинцевий — уночі»), Вілсон завжди турбувався про дорожню підстраховку — він розглядав її як буфер — перед особливо важливими подіями. А яка подія в дорослому житті могла бути важливішою за подорож до Нью-Йорка, де він мав продемонструвати свій портфель та рекламну промову вищому керівництву «Ринку Майбутнього».

«Ринок Майбутнього» був найважливішою рекламною агенцією епохи інтернету. Агенція ж Вілсона «Концепти Півдня» складалася з однієї людини та розташовувалася в Бірмінгемі. Таке щастя не випадає двічі, отже, буфер був життєво необхідним. Він прибув в аеропорт «Бірмінгем-Шателсворс» о четвертій ранку, щоб встигнути на прямий рейс о шостій. Літак мав доставити його в «Ла-Гвардію»¹ о дев'ятій двадцять. Зустріч, а насправді співбесіда, була запланована на другу тридцять. П'ятигодинний буфер виглядав достатньою підстраховкою.

Спершу все було гаразд. Працівник аеропорту перевіряв портфель Вілсона та дозволив покласти його в шафу першого класу, хоча сам Вілсон, звісно, летів економ-класом. Трюк полягав у тому, щоб попросити про це, перш ніж працівників почнуть діймати всі навколо. Втомлені люди не захотіли б слухати, наскільки важливий цей портфель — що він може стати квитком у майбутнє.

Довелося рееструвати ще й валізу, яку Вілсон узяв із собою. Якщо він виб'ється в фіналісти проекту «Зелене Століття» (а це може статися,

¹ Аеропорт, розташований у північній частині Квінсу в Нью-Йорку на березі затоки Флашинг. Аеропорт названий на честь колишнього мера Нью-Йорка Фйорелло Генрі Ла Гвардії.

у нього були гарні шанси), йому доведеться затриматися в Нью-Йорку на десять днів. Вілсон гадки не мав, скільки часу забере визначення переможців, але він не збирався віддавати свій одяг до готельної пральні, так само як і не збирався замовляти їжу в номер. В усіх великих містах ціни на готельні послуги дуже високі, а у Великому Яблуці — просто колосальні.

Усе почало котитися під три чорти, коли літак, який вилетів вчасно, досягнув Нью-Йорка. Потрапивши у повітряний затор, він був змушений скакати та кружляти в сірому небі над пунктом призначення, який пілоти справедливо називали «Ла Гівнардія». Лунали й інші, не вельми-то веселі жарти, а місцями навіть прямі скарги, але Вілсон зберігав спокій. Його дорожня підстраховка була на місці: він мав надійний буфер.

Літак приземлився о десятій тридцять, запізнившись трохи більше, ніж на годину. Вілсон пішов до багажної каруселі, але його речі все не з'являлися. І не з'являлися. І не з'являлися. Урешті залишилися тільки він та бородатий старигань у чорному береті. Каруселлю кружляв невзятий багаж: пара снігоступів та велика, зморена подорожжю рослина з похиленими листочками.

— Як так? Це ж неможливо, — сказав Вілсон старому. — Рейс був без зупинок.

Старий знизав плечима.

— Напевно, в Бірмінгемі переплутали наліпки. Наше барахло, мабуть, летить зараз кудись у Гонолулу. Я собі почвалаю в «Загублений багаж». Хочете скласти мені компанію?

Вілсон пішов за старим, міркуючи над висловом матері. Він дякував Богу, що принаймні портфель був у нього.

Вони вже наполовину заповнили бланк про втрату речей, коли оператор із обробки багажу голосно гукнув їм:

— Джентльмени, це належить комусь із вас?

Вілсон обернувся та побачив свою картату валізу. Схоже, вона була мокрою.

— Вона впала з візка, — пояснив оператор, звіряючи прикріплену до квитка Вілсона квитанцію на отримання багажу з квитанцією на валізі. — Час від часу таке трапляється. Ви можете взяти бланк скарги, якщо щось розбилося.

— А мій багаж де? — спитав старигань у береті.

— Нічим не можу вам зарадити, — відповів працівник. — Але, кінець кінцем, ми їх усі майже завжди знаходимо.

— Ага, — буркнув старий. — Але до кінця ще далеко.

Коли Вілсон залишив термінал із валізою, портфелем та ручною кладдю, вже була майже одинадцята тридцять. За весь цей час встигло прилетіти ще кілька літаків, і тому черги на таксі були дуже довгими.

Я маю буфер, заспокоював він себе. Трьох годин цілком вистачає. До того ж я стою під дашком і не мокну. Вважай, що тобі пощастило, і розслабся.

Він подумки ще раз проговорив свою промову, візуалізуючи кожен рекламний плакат із портфеля, та нагадуючи собі бути крутим. Атакувати їх найчарівнішою посмішкою і забути, що його прибутки можуть суттєво змінитися, коли він зайде в будинок 245 по Парк-авеню.

«Зелене століття» було мультинаціональною нафтовою компанією, оптимістично-екологічна назва якої перетворилася на тягар, коли неподалік від узбережжя Мексиканської затоки, в Алабамі, на одній з її підводних свердловин стався витік. Не такий жадливий, як на «Глибоководному обрії»¹, але доволі серйозний. А тут ще й ця назва. Коміки з вечірніх шоу простібали її як тільки могли. (Леттерман²: «Що одночасно і зелене, і чорне, і смердить?») Перша плаксива заява президента «Зеленого століття»: «Ми повинні видобувати нафту там, де вона є. Сподіваємося, люди це зрозуміють» — не допомогла; підписана цими словами інтернет-карикатура на директора компанії, з дупи якого лилася нафта, розійшлася мережею зі швидкістю якоїсь зарази.

Піар-команда «Зеленого століття» звернулася до «Ринку майбутнього», своєї постійної агенції, з ідеєю, яка, на її думку, була неймовірною. Вона хотіли доручити свою кампанію з боротьби з наслідками аварії маленькій південній агенції. Роздзвонити по всіх усюдах, що не проситимуть допомоги в старих нью-йоркських шахраїв, — і цим заспокоїти американців. Особливо тих американців, що жили за лінією, яку нью-йоркські шахраї на своїх дорогих коктейльних вечірках, без сумніву, звикли називати Кретинсько-Мейсонівською лінією³.

Черга до таксі просунулася на дюйм. Вілсон зиркнув на годинник. За п'ять хвилин дванадцята.

Не хвилюйся, сказав він собі, але марно.

Вілсон нарешті заліз у кеб «Джоллі Дінгл» о двадцятій хвилині після опівдня. Йому вкрай не подобалася ідея тягнути свою підмочену в дорозі валізу в розкішний офіс у мангеттенському бізнес-центрі — це буде так по-провінційному, — але Вілсон починав думати, що відвідини готелю доведеться пропустити.

¹ Нафтова платформа у Мексиканській затоці, вибух якої 2010 р. спричинив екологічну катастрофу.

² Ведучий найпопулярнішого нічного шоу (канал CBS), що вперше вийшло в ефір 1993 року.

³ Йдеться про лінію Мейсона-Діксона — кордон, проведений у 1763—1767 рр. англійськими землемірами й астрономами Чарльзом Мейсоном і Джеремаєю Діксоном для вирішення майже столітньої суперечки між британськими колоніями в Америці: Пенсильванією та Мерлендом. Після Громадянської війни в Америці (1861—1865) стала умовним кордоном між північними та південними штатами. Мешканці Півночі зневажливо ставляться до тих, хто живе за цією лінією.

Кеб виявився яскраво-жовтим мінівеном. За кермом сидів меланхолійний сикх з величезним помаранчевим тюрбаном на голові. З дзеркала заднього огляду звисали та гойдалися загорнуті в люсітову¹ оболонку фото його дружини та дітей. Радіо було налаштовано на «1010 ВІНС». Кожні чотири хвилини грала ксилофонова заставка, від якої зводило зуби.

— Трахвік сьодні дуже паханий, — сказав сикх, коли вони повільно покотилися до виїзду з аеропорту. Цим, здавалося, вичерпувався його словниковий запас. — Трахвік дуже-дуже паханий.

Коли вони виповзли на дорогу до Мангеттену, Вілсон відчув, як з кожною зупинкою та перистальтичним ривком уперед тоншає його буфер. У нього було півгодини на промову, лише півгодини. Чи залишать вони для нього «вікно», якщо він запізниться? Може, вони скажуть: «Хлопці, з чотирнадцяти маленьких південних агенцій, які ми сьогодні прослуховуємо, щоб дати їм шанс пробитися — народження зірки², і все таке, — тільки одна має досвід співпраці з компаніями, які були винні в забрудненні навколишнього середовища, і це — «Концепти Півдня». Тож давайте не проганяти містера Джеймса Вілсона тільки через те, що він запізнюється.

Вони *можуть* так сказати, але в принципі Вілсон вважав, що це... неможливо. Понад усе на світі вони хочуть спинити потік цих жартиків у вечірніх шоу, і хуленько. Це і робило його промову такою важливою, але кожен мудак має свою промову. (Це вже з батькової скарбниці мудрості.) Він має приїхати вчасно.

Чверть по першій. Коли щось іде не так, воно *триватиме*, думав він. Він не хотів думати про це, але не міг нічого з собою вдіяти. Доки вистачить сліз оплакувати його.

Коли вони під'їжджали до тунелю в центрі Мангеттену, він нахилився вперед і спитав сикха, о котрій вони прибудуть. Помаранчевий тюрбан скорботно захитався з боку в бік.

— Не могу знати, сер. Трахвік дуже паханий.

— Півгодини?

Довга пауза, після якої сикх промовив:

— Можливо.

Це обережно вибране заспокійливе слово змусило Вілсона зрозуміти, що ситуація з критичної стає жахливою.

«Можу залишити клятву валізу на реєстраційній стійці в «Ринку Майбутнього», — подумав він. — Тоді мені, принаймні, не доведеться перти її в конференц-зал».

¹ Зелений колір з ментоловим відтінком.

² Алюзія на фільм «Народження зірки» («A Star Is Born») 1976 р. — музичний рок-фільм про кохання молоді актриси (Барбра Стрейзанд) та старого співака (Кріс Крістоферсон), кар'єра якого йде на спад. Фільм отримав багато нагород, зокрема «Оскар» 1977 р. за найкращу пісню.

Він нахилився вперед і сказав:

— Забудьте про готель. Відвезіть мене на Парк-авеню, 245.

Тунель був нічним жахіттям клаустрофоба: трішки проїхали — зупинилися, проїхали — зупинилися. По той бік центральної магістралі, у напрямку Тридцять четвертої вулиці, було не краще. Висота мінівена дозволяла Вілсону вповні роздивитися безрадісну картину попереду. Тільки коли вони доїхали до Медісон-авеню, рух трохи пожвавився. Часу все ще було обмаль — значно менше, ніж йому хотілося б, — зате тепер йому не доведеться робити той принизливий дзвінок щодо кількахвилинного запізнення. Він вчинив розумно, пропустивши заїзд у готель.

А потім десь там, попереду, прорвав центральний водогін, з'явилися будівельні риштування, тому сикху довелося робити об'їзд.

— Горше, ніж коли Обама приїжджав, — бідкався той, доки на «1010 ВІНС» обіцяли подарувати Вілсону світ, якщо він знайде для них двадцять дві хвилини. Ксилофон тріщав так, що аж зуби зводило.

«Мені не треба весь світ, — подумав Вілсон. — Треба лишень дістатися до Парк-авеню, 245, о чверть по другій. О другій двадцять щонайпізніше».

Зрештою, «Джоллі Дінгл» повернув на Медісон-авеню. Швидко промчав майже до Тридцять шостої вулиці, а потім знову спинився. Вілсон уявляв собі футбольного коментатора, який міг би так описати глядачам їхню спробу: «Пробіг був блискавичним, однак він не дав жодного значного результату». Двірники вибивали ритм на лобовому склі. Журналіст розповідав про електронні цигарки. Потім пролунала реклама «Сліпіз»¹.

«Заспокойся, — подумки мовив Вілсон сам до себе. — Звідси я можу пройти пішки, якщо доведеться. Усього одинадцять кварталів». От тільки зараз дощить, а йому ж ще тягнути за собою кляту валізу. Автобус фірми «Пітер Пен» виник біля кеба та зупинився, скрегочучи гальмами. Розташувавшись досить високо, Вілсон міг зазирнути до автобуса крізь своє вікно. За п'ять чи шість футів від нього — не більше — приваблива жінка читала журнал. А біля неї, на кріслі край проходу, сидів чоловік у чорному дощовику та порпався в портфелі, що стояв у нього на колінах.

Сикх натиснув на клаксон, звів руки до неба долонями назовні, наче промовляючи: «*Погляньте, що цей світ зі мною зробив*».

Вілсон спостерігав, як гарненька жінка торкнулася кутика вуст — певно, щоб перевірити, чи не стерлася помада. Чоловік біля неї тепер нишпорив у верхній кишені кришки портфеля. Витягнув чорний шарф, притулив його до носа, понюхав.

¹ «Sleepy's» — заснована 1931 р. компанія з продажу матраців та постільної білизни.

«Але чому він це зробив? — поцікавився Вілсон. — Можливо, шарф пахне парфумами його дружини або її пудрою?»

Уперше з моменту посадки на літак у Бірмінгемі Вілсон думав не про «Зелене століття» чи «Ринок майбутнього», і навіть не про радикальні зміни в його фінансовому бутті, якщо зустріч — до якої лишалося менш ніж півгодини — виявиться вдалою. Цієї миті його захопили — ні, не просто захопили, а зачарували, — делікатні рухи жіночих пальців і чоловік із шарфом біля носа. Вілсону здалося, що він зазирнув до іншого світу. Так. Той автобус був іншим світом. Ці чоловік і жінка також їхали на свої зустрічі, покладали на них якісь сподівання. У них були рахунки, які потрібно сплатити. Були брати, сестри й дитячі іграшки, про які вони пам'ятали. Можливо, жінка зробила аборт під час навчання в коледжі. А чоловік носить кільце на пенісі. У них можуть бути хатні улюбленці, а якщо так, то тваринки мали імена.

Свідомість Вілсона миттєво витворила образ — розпливчастий і незавершений, але грандіозний: точний, як годинник, галактичний механізм, де окремі коліщата та шестірні оберталися в загадковому русі чи то за кармічною моделлю, чи то без жодної мети. Ось тут — світ кеба «Джоллі Дінгл», а за п'ять футів від нього — світ автобуса «Пітер Пен». Їх розділяли лише п'ять футів і два шари скла. Цей очевидний за своєю суттю факт зачудував Вілсона.

— Такий трахвік, — причитав сикх. — Горше Обама, кажу тобі.

Чоловік відняв чорний шарф від носа. Однією рукою він тримав його, а другою — поліз у кишеню дощовика. Жінка біля вікна проглядала журнал. Чоловік обернувся до неї. Вілсон бачив, як ворухнулися його губи. Жінка підвела голову, її очі розширилися від здивування. Чоловік нахилився до неї ближче, неначе хотів довірити таємницю. Вілсон усвідомив, що предмет, який чоловік дістав із кишені, був ножем тільки тоді, коли незнайомиць перерізав ним жінці горло.

Її очі розширилися, уста привідкрилися. Вона підняла руку до шиї. Чоловік у дощовику м'яко, але наполегливо опустив її додолу своєю рукою — тією, що стискала ножа. Тої ж миті він притиснув чорний шарф до горла жінки. А потім поцілував її у скроню, роздивляючись крізь волосся результат своїх дій. Він побачив Вілсона, і його губи розтягнулися в посмішці — достатньо широкій, щоб виставити напоказ два ряди дрібних рівних зубів. Він кивнув Вілсону так, наче промовляв: «Хорошого дня» або «Тепер у нас є секрет». На вікні автобуса червоніла крапля крові. Вона збільшилася і стекла вниз. Усе ще притискаючи шарф до горла жертви, Чоловік у Дощовику приклав палець до рота. Він досі посміхався Вілсону.

— Нарешті! — вигукнув сикх, і кеб «Джоллі Дінгл» рушив.

— Ви це бачили? — запитав Вілсон. У його рівному голосі було здивування. — Того чоловіка. Чоловіка в автобусі. Він сидів біля жінки.

— Ви про що, сер? — запитав сикх.

Світлофор на розі загорівся жовтим, і сикх рвонув уперед, ігноруючи клаксони водіїв, незадоволених, що він перескочив на іншу смугу. Автобус «Пітер Пен» лишився позаду. Попереду бовванів Гранд-Централ¹: оповитий дощем, він нагадував в'язницю.

Вілсон згадав про свій мобільний лише тоді, коли кеб знову рушив. Витягнув прилад із кишені пальто та подивився на нього. Якби він був меткішим на розум (а швидкі рішення — то була братова парафія, якщо вірити мамі), то міг би сфотографувати Чоловіка в Дошовику. Тепер було надто пізно робити, але ще не пізно зателефонувати 911. Звісно, йому не вдалося б зробити цей дзвінок анонімною: його ім'я та номер миттєво висвітяться на якомусь офіційному екрані. Вони передзвонять йому, щоб переконатися, що він не жартівник, який сидить без діла цього дощового дня в Нью-Йорку. Потім вони забажають деталей, які йому доведеться надавати — без варіантів — у найближчому відділку. Вони захочуть послухати історію декілька разів. А от що їх точно не цікавило, то це його презентація.

Презентація називалася «Дайте нам три роки, і ми це доведемо». Вілсон подумав про те, як усе мало б пройти. Спершу він би сказав піарникам та керівництву, що проблемі нафтового розливу потрібно глянути у вічі. Вона ж і справді була: волонтери досі відмивали вкритих нафтою птахів «Доном» для посуду. І це не можна так просто приховати. Але, сказав би він, спокута не обов'язково має бути бридкою, і навіть правда може виявитися прекрасною. Люди хочуть повірити у вас, хлопці. Зрештою, вони потребують вас. Їм необхідно, щоб ви прийшли з точки А до точки Б, тому вони зовсім не бажають бачити себе знярядям паплюження навколишнього середовища. Цієї миті він розкрив би свій портфель і витягнув перший аркуш: фото хлопця та дівчини, які стоять спинами до камери на бездоганно чистому пляжі та дивляться на воду — таку ясну й блакитну, що аж в очах боліло. КРАСА ТА ЕНЕРГІЯ МОЖУТЬ ІТИ РУКА В РУЦІ, — було написано на аркуші. — ДАЙТЕ НАМ ТРИ РОКИ, І МИ ЦЕ ДОВЕДЕМО.

Зателефонувати 911 було дуже просто — навіть дитина змогла б. Діти й справді так роблять. Коли хтось вдирається в помешкання. Коли молодша сестричка падає зі сходів. Чи коли татко репетує на матусю.

Наступний кадр його презентації пропонував телерекламу, яку потрібно запустити в усіх прилеглих до Мексиканської затоки штатах — особливу увагу варто приділити місцевим новинам та кабельним цілодобовим каналам, таким як «Fox» чи «MSNBC». Уповільнена зйомка

¹ Найстаріший і найвідоміший вокзал Нью-Йорка, розташований на Мангеттені. За кількістю платформ та колій переважає будь-який інший вокзал світу.

демонструвала б, як брудний, залитий нафтою пляж знову стає чистим. «Ми беремо на себе відповідальність виправляти власні помилки», — промовить голос за кадром (з м'якими південними нотками). — Саме так ми ведемо справи та дбаємо про сусідів. Дайте нам три роки, і ми це доведемо».

Далі — друкована реклама. Потім — на радіо. А друга фаза...

— Сер? Що ви сказали?

«Я б міг зателефонувати, — подумав Вілсон, — але той чоловік уже, можливо, втече з автобуса, доки поліція приїде. Можливо? Майже напевно».

Він озирнувся. Автобус лишився далеко позаду. «Мабуть, — подумав він, — жінка закричала. Й інші пасажери, ймовірно, вже накинулися на того чоловіка, як накинулись колись пасажери на Туфельного Підричника¹, коли з'ясували, що він замислив».

Потім Вілсону пригадалося, як чоловік посміхнувся до нього. Як приклав пальця до відкритого рота жінки.

До речі, щодо жартів. Вілсон подумав: «Можливо, це зовсім не те, про що я думаю. Може, це просто комедія. Та, яку вони постійно розігрують». Своєрідний флешмоб.

Що більше він про це думав, то правдоподібнішою видавалася йому така версія. Чоловіки перерізають горло жінкам на темних алеях і по телевізору, але аж ніяк не в автобусі «Пітер Пен» серед білого дня. А щодо нього самого, то він просто підіграв жартівникам. Він опинився в правильному місці в правильний час, а світ рідко дає другий шанс. Ці слова не належали його матері, але, зрештою, були правдивими.

— Сер?

— Зупиніть, будь ласка, на наступному світлофорі, — мовив Вілсон. — Далі я піду пішки.

Для Геши Кестіна

¹ Річард Райд, британський терорист, який намагався підірвати вибуховий пристрій, схований у тужах, у літаку, що летів з Парижа до Маямі 22 грудня 2001 року. Пасажери літака власноруч знешкодили терориста. Його засуджено до трьох довічних ув'язнень і ще сто десять років зверху.

Ви вже, певно, здогадалися, що коли я був маленьким, то дивився багато горор-фільмів. Я був легкою мішенню, і більшість з них лякали мене до смерті. Було темно, зображення було в рази більшим за тебе самого, а звук був настільки гучним, що переляк тривав навіть тоді, коли ти вже заплющив очі. Під час телевізійних трансляцій рівень страху був значно нижчим. Крутили рекламу, яка збивала ритм історії, а найжахніші епізоди частенько вирізалися, щоб хлопчак, які могли це дивитися, бува, не набули комплексів (як не сумно, але щодо мене це вже було запізно; я ж бо бачив, як мертва жінка піднімається з ванни в «Дияволицях¹»). У крайньому разі, ви завжди могли сходити на кухню, щоб дістати «Гаерс»² з холодильника і затриматися там, аж доки на зміну страшній музиці не прийдуть заклики місцевого ділка: *«Машини! Машини! Машини! Нас не цікавить ваша кредитна історія! Ми продаємо УСІМ!»*

Тим не менш один фільм, який я бачив по телевізору, впорався з завданням на всі сто. Принаймні, перша година цієї сімдесятихвилинної історії так точно; фінал все зіпсував, і я досі мрію, що хтось зніме ремейк, у якому жахний засновок буде доведено до самого кінця. Це кіно з, можливо, найкращою назвою для горор-фільма в історії: *«Я ховаю живих»³*.

Я думав про цей фільм, коли писав оповідання.

¹ «Дияволиці» (Les diaboliques) 1955 р. — детектив, екранізація роману Буало-Нарсежака «Та, якої не стало» (Celle qui n'Etait plus). У центрі сюжету двоє жінок: дружина та коханка директора приватної школи. Доведені до відчаю жорстокістю чоловіка, вони вирішують вбити його, втопивши у ванні.

Кінга зраджує пам'ять — у фільмі «Дияволиці» (Les diaboliques) з ванни постає чоловік — «жертва» героїнь фільму. Це і є головним твістом історії, про який автори фільму просили не повідомляти тим, хто ще не бачив фільм. Проте з 1955 р. минуло достатньо часу, щоб ця інформація перестала бути спойлером.

² Кореневе пиво (рутбїр) — газований напій, зазвичай виготовлений з кори дерева сасафраса. Кореневе пиво, популярне в Північній Америці, буває двох видів: алкогольне та безалкогольне.

³ «Я ховаю живих» (I Bury the Living) 1958 р. — трешевий чорно-білий фільм про власника цвинтаря, через необережні дії якого мерці повстають з могил.

Некрологи

«Дотримуйтеся ясності, дотримуйтеся послідовності».

Таким було євангеліє від Верна Хігінса, який очолював факультет журналістики в університеті Род-Айленду, де я отримав свій диплом. Багато з того, що я чув в універсі в одне вухо входило, з другого вилітало, але не ця проповідь, оскільки Верн Хігінс її буквально вбивав. Він наголошував, що люди, аби в них почався процес розуміння, потребують ясності й виразної стислості.

Насправді ваша робота як журналістів, казав він своїм студентам, полягає в тім, щоб подавати людям такі факти, які дозволять їм приймати рішення і рухатися вперед. Тому не фантазуйте. Не свистіть і не западайте у пишномовність. Починайте від початку, ретельно викладайте середину, щоби факти кожної події логічно підводили до наступної, і закінчуйте кінцем. Який у репортажі, наголошував він, завжди є кінцем на *тепер*. І ніколи не занурюйтеся в ліниве лайно з усіма отими: «на загальну думку» або «як дехто вважає». Правило таке: для кожного факту певне джерело. Потім опишіть усе це простою англійською мовою, без прикрас і лакування. Польоти риторики належать тій шпальті, де публікують приватні погляди колумністів.

Я сумніваюся, що хтось повірить у написане далі, та й мій доробок у «Неоновому цирку» був далеким від гарної прози, але тут я старатимуся якомога краще: факти кожної події підводитимуть до наступної. Початок, середина і кінець.

Кінець на тепер, принаймні.

Добрий репортаж завжди починається з п'яток «W»: хто, що, коли, де і чому¹, якщо вам вдасться з'ясувати останнє. У моєму випадку «чому» є важким питанням.

Натомість «хто» доволі легке — ваш аж ніяк не безстрашний оповідач Майкл Андерсон. Мені було двадцять сім років у той час, коли відбувалися ці події. З «УРА» я випустився з дипломом бакалавра мистецтв з журналістики. Два роки після коледжу я жив зі своїми батьками в Брукліні й працював на одну з отих щоденних споживацьких газет, що їх людям роздають безкоштовно, перероблював повідомлення зі стрічок новин для перебивки рекламних оголошень і купонів. Я постійно розсилав своє резюме (таким, яким воно було), але жодна з газет

¹ Базове правило американської журналістики; дати читачеві/глядачу відповіді на п'ять запитань, які англійською починаються з літери «W» (Who, What, Where, When, Why) — Хто зробив? Що трапилося? Де трапилося? Коли трапилося? Чому це трапилося?

у Нью-Йорку, Коннектикуті чи Нью-Джерсі мною не зацікавилася. У принципі, це не здивувало ні моїх батьків, ані мене, і не тому, що в мене були паршиві оцінки (вони такими не були), і не тому, що мій творчий портфель — головним чином оповідання зі студентської газети в «УРА», яка називається «Добра 5-центовна сигара» — були погано написані (пара з них були відзначені нагородами), а тому, що тепер газети нікого не наймали. Зовсім навпаки.

(Якби професор Хіггінс побачив усі ці дужки, він би мене вбив.)

Мої батьки почали підштовхувати мене — делікатно, делікатно — до пошуків якогось іншого роду роботи.

— У якійсь спорідненій галузі, — казав батько своїм найдипломатичнішим тоном. — Можливо, у рекламі.

— Реклама не журналістика, — відповідав я. — Реклама — це анти-журналістика.

Але я вловив хід його думок: він уявляє собі, як я і в сорок років тягнутому опівночі щось перекусити з їхнього холодильника. Нероба-люкс.

Неохоче я почав складати список потенційних рекламних фірм, яким може заманутися взяти на роботу молодого копірайтера з гарними здібностями, але без жодного досвіду. А тоді, ввечері, перед тим як я планував почати розсилати своє резюме фірмам із того списку, мені спала дурнувата ідея. Подеколи — часто — цілими ночами я лежу без сну, думаючи, наскільки інакшим було б моє життя, якби та ідея ніколи не впливла мені до голови.

На той час одним із моїх найулюбленіших веб-сайтів був «*Неоновий цирк*». Якщо ви поціновувач саркастичного стилю і *schadenfreude*¹, ви зрозумієте: те саме, що «ТМЗ», тільки з кращими авторами². Головним чином вони висвітлювали місцеву «зоряну тусовку», лише інколи занурюючись із розвідками в більш смердючі політичні провалля штатів Нью-Йорк та Нью-Джерсі. Якби я мусив типізувати міру їхньої зухвалості, я показав би вам фотографію, яку ми поставили десь за півроку після того, як я почав у них працювати. На ній перед «Пашею» стояв Род Пітерсон (якого в «Цирку» ніколи не забували назвати «Беррі Менілоу свого покоління»)³. Його подружка, нахилившись, блювала в риштак. На обличчі в Рода сяяла нестямно радісна усмішка, а руку він тримав у вирізі сукні на дівочій спині. ЗАГОЛОВОК: «РОД ПІТЕРСОН,

¹ Schadenfreude (нім.) — ехидство.

² Заснований 2005 р. сайт, що висвітлює події/скандали з життя знаменитостей; «ТМЗ» — абревіатура історичної назви району «Тридцятимильна зона» в Лос-Анджелесі, де колись містилися головні офіси найбільших кінокомпаній та індустрії розваг.

³ «Racha» — клуб у Нью-Йорку, належить однойменній усесвітній мережі зі штаб-квартирою на острові Ібіца; Barry Manilow (нар. 1943) — один із найпопулярніших поп-співаків у 1970—1980-х, автор-виконавець багатьох хітів романтичного настрою.

Беррі Менілоу свого покоління, ДОСЛІДЖУЄ НИЖНІЙ ІСТ-САЙД У НЬЮ-ЙОРКУ»¹.

«*Неоновий цирк*» — це фактично веб-журнал із купою зручно клікабельних рубрик: «ОГИДНЕ СПОЖИВАЦТВО», «АЛЕЯ ГАНЬБИ ЗНАМЕНИТОСТЕЙ», «КРАЩЕ Б МЕНІ ЦЬОГО НЕ БАЧИТИ», «НАЙГРША ТЕЛЕПЕРЕДАЧА ТИЖНЯ», «ХТО ПИШЕ ЦЕ ЛАЙНО». Там ще багато подібного, але суть ви вловили. Того вечора зі стосом резюме, готових до розсилання фірмам, у яких мені насправді не хотілося працювати, я зайшов на сайт «*Неоновий цирк*», аби трішки підживитися їхніми капосними наїдками, і вже на першій сторінці дізнався, що від передозування помер пекельно популярний актор на ім'я Джек Бріґс. Там містилося типове для славного лихослів'ям «*Неонового цирку*» фото, на якому наш герой вивалювався, хитаючись, із якогось модного закладу в середмісті, але текст під ним був на диво невиразним, зовсім не-цирківським. От тоді-то на мене й набігло натхнення. Я трішки пошукав в інтернеті, усього лиш погрався, а потім написав жвавий і нахабний некролог:

«Джека Бріґса, котрий відзначився жакливою грою в минулорічних «Священниках» — чисто говорючий комод, закоханий у Дженіфер Лоренс, — було знайдено мертвим у готельному номері в оточенні деяких із його улюблених порошкових ласощів. Таким чином, він приєднується до «Клубу 27», у якому вже перебувають такі знамениті зловживачі психотропними засобами, як Роберт Джонсон, Джімі Гендрікс, Дженіс Джонлін, Курт Кобейн та Емі Вайнхаус»².

Бріґс випхався на акторську сцену у 2005 році, коли...»

Ну, вам усе зрозуміло. Інфантильний, нечемний, нахабний. Був би я серйозним того вечора, я просто перетягнув би той закінчений некролог до кошика, бо, здавалося, навіть за нормами звичайної саркастичності «*Неонового цирку*» він западає у відверту жорстокість. Але, оскільки я просто клеїв дурня (відтоді мені думалося, скільки ж кар'єр розпочалося з отакого простого дуркування), я його їм надіслав.

За два дні — Інтернет усе прискорює — я отримав електронного листа від якоїсь особи на ім'я Джерома Вітфілд, у якому повідомлялося, що вони не тільки бажають опублікувати некролог, а й хочуть обговорити перспективу того, що, можливо, я писатиму для них іще щось в такому ж паскудному дусі. Не міг би я приїхати в місто й обговорити це за ланчем?

Мої краватка і піджак виявилися взірцем зайвого виряджання. Редакція «*Цирку*» на Третій авеню була заповнена чоловіками й жінками, більше схожими на хлопців та дівчаток, усі вони там метушилися

¹ Lower East Side — колись один із найбідніших, емігрантських районів Мангеттену, тепер повний модних нічних клубів, галерей та інших розваг.

² Великі блюзові та рок-зірки, які, не подолавши 27-річного віку, загинули від проблем, пов'язаних із надужитком алкоголю або наркотиків.

в майках із зображеннями рок-гуртів. Пара жінок були в шортах, а ще я побачив якогось парубка в теслярському комбінезоні, а з ірокеза на голові в нього стирчав «Шарпі»¹. Як виявилось, то був очільник спортивного відділу, на якому лежала відповідальність за одну пам'ятну статтю під назвою: «ВЕЛЕПНІ ЗНОВУ НАЇЛИСЯ ЛАЙНА В ЧЕРВОНІЙ ЗОНІ»². Гадаю, це мене не мусило б здивувати. Такою була (і є) журналістика в епоху Інтернету, і на кожну особу, яка того дня перебувала в редакції, припадало ще п'ять-шість стрингерів, котрі працювали з дому. Навряд чи мені потрібно додавати, що за злидарську зарплатню.

Я чув, ніби в прадавні позолочені часи туманного й міфічного минулого Нью-Йорка видавці влаштовували зустрічі за ланчами в таких закладах, як «Чотири пори року», «Le Cirque» і «Російська чайна»³. Можливо, але мій ланч того дня відбувався в захаращеному кабінеті Джероми Вітфілд і складався з делікатесних сендвічів і крем-соди Доктора Бравна⁴. За стандартами «Цирку» Джерома була вже древньою (за сорок), і я просто зі старту незлюбив її напористу непоступливість, але вона хотіла дати мені роботу, щоб я писав щотижневу колонку некрологів, і це робило її богинею. В неї була вже навіть готова назва для нової рубрики: «Говорячи зле про мертвих».

Чи міг би я це робити? Я міг.

Чи робитиму я це за гівняні гроші? Робитиму. Принаймні для початку.

Після того як ця колонка стала найбільш відвідуваною сторінкою на сайті «*Неонового цирку*» і з нею почало асоціюватися моє ім'я, я спробував виторгувати собі більшу платню, почасти тому що бажав переїхати до власного житла в місті, а почасти тому що втомився отримувати вбогий дріб'язок за одноосібне писання сторінки, яка давала найбільший дохід з реклами.

Той перший сеанс виторговування увінчався скромним успіхом, ймовірно через те, що мої вимоги викладалися як несміливі побажання, а самі побажання були майже сміховинно невибагливими. Через чотири місяці, коли почали циркулювати чутки, ніби нас купує якась велика корпорація, щоби буквально накачати грошвою, я відвідав кабінет Джероми і попросив більшого підвищення, цього разу з доволі меншою смиренністю.

¹ «Sharpie» — бренд тривких маркерів, які з 1964 року випускає заснована у 1857 р. компанія «Sanford Ink».

² В оригіналі «Gints» — місцеве прізвисько команди з американського футболу «New York Giants»; «Червона лінія» — ділянка поля, де команда має статистично найбільшу ймовірність заробити очки.

³ «Four Seasons», «Le Cirque», «Russian Tea Room» — знані своєю затишною атмосферою і смачною кухнею дорогі ресторани в середмісті Нью-Йорка.

⁴ «Dr. Brown's» — кошерний безалкогольний напій, що випускається з 1869 року; особливо популярний у Нью-Йорку і Флориді.

— Вибач, Майку, — сказала вона. — Кажучи незабутніми словами Холла й Оутса, «На таке я піти не можу, я не можу цього зробити»¹. Візьми собі «юку»².

Почесне місце на захаращеному столі Джероми займала велика скляна ваза, повна льодяників із ментоловим смаком. Їхні обгортки рясніли ентузіастично-войовничими гаслами. «Нумо, почуймо твій бойовий поклик» було написано на одній цукерці. Інша радила (коли я це тут повторюю, філолог у мені здригається): «Оберни своє “можу зробити” на “пороблено”».

— Ні, дякую. До того, як ти скажеш своє «ні», дай мені можливість розкласти все перед тобою по полицках.

Я по порядку виклав свої аргументи; можна сказати, здійснив спробу обернути «можу зробити» на «пороблено». Висновком була моя впевненість у тому, що я мушу отримувати платню більш співмірну з тими доходами, які дає рубрика «Говорячи зле про мертвих». Особливо якщо «Неоновий цирк» купує якийсь мажорний ігрєць.

Коли я нарешті замовк, вона розгорнула «юку», поклала її собі між сливового кольору губ і сказала:

— О'кей! Чудово! Якщо ти вже полегшив собі душу, то, може, візьмешся до роботи з Бампом Девоу? Він смачненький.

Той дійсно був смачненьким. Бампа, соліста «Єнотів», застрелила його подружка, коли він намагався крадькома пролізти крізь вікно до неї у спальню в її будинку в Гемптонах³, мабуть, хотів так пожартувати. Вона сприйняла його за грабіжника. Усій цій історії особливо жирної смаковитості надавав пістолет, яким вона скористалася: дарунок їй на день народження від самого Бампа, гітариста, можливо, сумірного з Браяном Джонсом⁴ і найсвіжшого члена «Клубу 27».

— Отже, ти навіть не маєш наміру відповідати, — промовив я. — Отак мало в тебе до мене поваги.

Вона нахилилася вперед, усміхаючись достатньо лиш для того, щоб демонструвати кінчики своїх дрібних білих зубів. Я відчув запах ментолу. Чи евкаліпту? Чи того й того?

— Дозволь мені бути відвертою, о'кей? Для хлопця, котрий досі живе в Брукліні зі своїми батьками, у тебе надзвичайно роздуте уявлення про власну важливість в існуючому порядку речей. Ти гадаєш, ніхто більше не зможе обсцикати могили отих недоумкуватих гівнюків, що

¹ Hall & Oates — заснований у 1970 р. дует співаків Дерила Холла та Джона Оутса; Джерома цитує рефрен їхнього хіта 1981 р. в стилі рок-енд-соул «I Can't Go for That (No Can Do)», де співається: «Заволодавши моїм тілом, ти тепер хочеш отримати ще й душу».

² Yook — жаргонна назва м'ятно-евкаліптових цукерок.

³ Hamptons — популярна курортна місцина на східному кінці острова Лонг-Айленд біля Нью-Йорка.

⁴ Brian Jones (1942—1969) — гітарист, співак, засновник рок-гурту «Rolling Stones»; перебуваючи під великою дозою наркотиків і алкоголю, потонув у власному басейні.

своїми гульками допразникувалися до смерті? Помізькуй краще. У мене є з півдюжини стрингерів, які можуть це робити і, можливо, подаватимуть матеріали, кумедніші за твої.

— То чому б мені не піти, і ти з'ясуєш, чи це дійсно так? — Я був уже доволі розлюченим.

Джерома вицирилася, з клацанням прикусивши зубами евкаліптовий льодяник.

— На твою ласку. Але, якщо ти підеш, «Говорячи зле про мертвих» не піде разом із тобою. Це моя назва, моя рубрика, і вона залишиться тут, у «Цирку». Звичайно, ти тепер маєш деяку репутацію, не буду цього заперечувати. Тож вибір за тобою, хлопчику. Можеш повернутися до свого комп'ютера і потоптатися по Бампу або звернутися до «Нью-Йорк Пост». Ймовірно, вони тебе візьмуть. Закінчиться тим, що ти писатимеш замітки для шостої шпальти, де їх друкують без імені автора. Якщо таке надимає тобі вітрила, впрягайся.

— Я напишу цей некролог. Але ми повернемося до цього питання, Джеррі.

— Аж ніяк, не за *мого* урядування. І не називай мене Джеррі. Не наражайся.

Я підвівся, щоб уже йти. Обличчя в мене палало. Мабуть, я був схожим на дорожній знак «Стоп».

— І візьми «юку», — сказала вона. — Та візьми собі, збіса, дві. Вони вельми втішливі.

Я кинув на вазу погордливий погляд і пішов, стримавши (заледве) дитяче прагнення хряснути дверима.

Якщо ви собі уявляєте якусь заклопотану редакцію новин, на кшталт тієї, яку бачите за спиною у Вулфа Блітцера¹ по «Сі-Ен-Ен», або в тому старому фільмі про те, як Вудворт із Бернштейном загнали в глухий кут Ніксона, забудьте². Як я вже казав, більшість тих, хто пишуть для «Цирку», працюють удома. Наше «репортерське гніздечко» (якщо ви бажаєте вшанувати те, що робить «Цирк» словом «репортажі») заледве сягає розміром подвійної ширини трейлера. Туди, обличчями до беззвучних телеекранів на стіні, втиснуто двадцять школярських письмових столів. Столи екіпіровані пошарпаними ноутбуками, кожний із яких має кумедну липучку з написом: «БУДЬ ЛАСКА, ПОВАЖАЙТЕ ЦІ МАШИНИ».

¹ Wolf Blitzer (нар. 1948) — ведучий тригодинної телепрограми CNN «Ситуативна кімната», присвяченій політиці, національній безпеці й міжнародним новинам.

² Robert Woodward (нар. 1943), Carl Bernstein (нар. 1944) — журналісти газети «The Washington Post», котрі 1972 р. своїми статтями-розслідуваннями донесли до громадськості сенс «Вотергейтського скандалу», який призвів до відставки 37-го президента США Річарда Ніксона (1913—1994); у художньому фільмі «All the President's Men» (1976) їх грають Роберт Редфорд і Дастін Гофман.

Того ранку там було майже порожньо. Я сів у задньому ряду, під стіною з плакатом, на якому було зображено чийсь вечерю на День Подяки в унітазі. Під цим чарівливим зображенням містилося гасло: «СЕРІТЬ, ДЕ ХАРЧУЄТЕСЯ, БУДЬ ЛАСКА». Я ввімкнув ноутбук, дістав у себе з портфеля роздруковки з фактами короткого і немудрящого життя Бампа Девоу і почав їх передивлятися, поки вантажиться мій рахубний комп. Потім відкрив «Ворд», набрав у відповідному віконці слова: «БАМП ДЕВОУ — НЕКРОЛОГ», а потім просто застиг там, дивлячись на порожній документ. Мені платили за те, щоб я гигакав перед лицем смерті двадцяти-з-чимось-річного парубка, котрий вважав, що смерть — це завжди для когось іншого, але важко бути забавним, коли ти в розпачі.

— Якись труднощі з тим, як почати?

То була Кейті Куррен, висока, гнучка білявка, до якої я відчував сильну хіть, що була майже напевне невзаємною. Кейті завжди залишалася до мене доброю й безперемінно ласкавою. Вона сміялася, коли я жартував. Такі ознаки рідко вказують на хіть. Чи це мене дивувало? Аж ніяк. Вона палка; я — ні. Я, якщо дозволите мені відвертість, — той самий ботан, із якого сміються всі недолітки. Перші два місяці моєї роботи в «Цирку» я навіть мав отой характерний для ботана атрибут: полагоджені клейкою стрічкою окуляри.

— Невеличкі, — відповів я. Я відчував запах її парфуму. Якийсь такий фруктовий. Можливо, запах свіжих груш. У всякому разі, щось свіже.

Вона сіла до сусіднього столу, довгоноге видіння у витертих джинсах.

— Коли таке трапляється зі мною, я три рази набираю фразу: «*Прудкий коричневий лис перестрибнув через лінового собаку*», і то дуже швидко¹. Це відкриває креативні шлюзи.

Вона розкинула руки, показуючи, як відкриваються ті шлюзи, тим самим ненавмисно подарувавши мені захопливий вид її щільно упакованих у чорний топік грудей.

— Не думаю, що в цьому випадку подіє, — сказав я.

Кейті вела власну колонку, не таку популярну, як «Говорячи зле про мертвих», але все одно широко читану; в неї було півмільйона читачів у твітері². (Скромність забороняє мені сказати, скільки в ті дні мав я, але гаразд, уявіть собі семизначне число, і не помилитесь.) Рубрика Кейті називалася «Надудлившись із Кейті». Ідея полягала в тому, щоб домовлятися про інтерв'ю зі знаменитостями, яких ми поки ще не встигли попаплюжити, — погоджувалися навіть деякі з тих, яких ми вже встигли, уявіть собі, — сидіти з ними, пиячити і, тим часом як зірка

¹ «The quick brown fox jumps over the lazy dog» — фраза, що містить всі літери англійської абетки, слугує для перевірки клавіатури, а також навчання «сліпому» набору.

² «Twitter» (цвірінькало — англ.) — соціальна мережа в інтернеті, де користувач може публікувати приватні мікроблоги з короткими текстовими повідомленнями, відео та зображеннями.

дедалі дужче налигується, ставити їй запитання. Це давало неймовірні результати, а Кейті все те фіксувала на свій айфон.

Вважалося, що вона питиме нарівні з ними, але, коли вони перебиралися з одного шинку до іншого, Кейті якось примудрялася залишати по собі єдину чарку, надпиту хіба що на чверть. Знаменитості це рідко помічали. Що вони помічали — це ідеальний овал обличчя, хмару пшеничного кольору волосся та її широко розплющені сірі очі, які завжди трансливали те саме послання: «О Боже, ви такий цікавий». Вони чергу займали на це тельбушіння, хоча Кейті ефективно прикінчила з півдюжини кар'єр, відтоді як приєдналася до штату «Цирку», а було це роки за півтора до того, як до них на борт ускочив я. Найбільш уславилося її інтерв'ю з одним коміком, улюбленцем сімейної аудиторії, який так висловився про Майкла Джексона: «Краще б цей цукеркосракий, недобілий вискочень здох».

— Здогадуюся, вона сказала, що жодного підвищення, ге? — кивнула Кейті в бік кабінету Джероми.

— Як ти дізналася, що я ходив просити підвищення? Я тобі розказував?

Причарований тими її мрійливими очиськами, я міг розповісти їй геть усе.

— Ні, але всі тут знали, що ти збираєшся це зробити, і всі знали, що вона скаже «ні». Якби вона сказала «так», того самого почали б просити всі. Кажучи «ні» тому, хто найбільше заслуговує, вона відмовляє наглухо всім.

«Найбільше заслуговує». Ці слова обдарували мене невеличким дроздом задоволення. Особливо, сказані Кейті.

— То ти тут і далі зависатимеш?

— Поки що, — промовив я. Ледь розчіплюючи краї губ. Це завжди було дієвим у тих старих фільмах у Богі¹, але Кейті вже підвелася, струшуючи неіснуючу ворсинку з топа нижче грудей, зі свого чарівливо плаского животика.

— Мушу писати текст. Той Вік Албіні. Господи, ну він і зумів нажертися.

— А, той гей, що грає героїв у екшен-фільмах, — промовив я.

— Свіжа новина: не гей, — подарувала вона мені таємничу усмішку і відпливла, залишивши мене в здогадах. Та правду мені не хотілося знати.

Я десять хвилин просидів перед порожнім документом «Бамп Девоу», спромігся на фальстарт, видалив його і ще сидів десять хвилин. Я відчував на собі очі Джероми і знав, що вона пирхає, нехай навіть тільки подумки. Я не міг працювати з тим її поглядом на мені, нехай навіть

¹ Humphrey Bogart (1899—1957) — один із найпопулярніших кіноакторів за всю історію Голлівуду; грав крутих героїв, вважається еталоном мужньої краси.

я його собі тільки уявляв. Я вирішив піти додому і написати текст про Девоу там. Може, щось мені навіть у метро, там мені завжди добре думалося. Я вже почав було закривати ноутбук, і тут у мене знову влучило натхнення, точно як того вечора, коли я побачив замітку про Джека Брігса, який відправляється на небеса на зірковий фуршет. Я вирішив, що *таки* звільнюся, і наплювати на наслідки, але смиренно я не піду.

Я переслав до кошика порожній документ «Девоу» і створив новий: «Джерома ВітФілд — НЕКРОЛОГ». Я написав його абсолютно без пауз. Дві сотні отруйних слів вилилися в мене з пальців просто на екран.

«Джерома Вітфілд, znana своїм близьким друзям як Джеррі (наскільки відомо, в неї їх було двійко, ще в дитсадку), померла сьогодні о...»

Я поглянув на годинник.

«...10:40 ранку. За свідченнями колег, які перебували на місці, вона на смерть вдавилася власною жовчю. Попри те що закінчила “Вассар”¹, отримавши диплом з відзнакою, останні три роки свого життя Джеррі проститувала на Третій авеню, де наглядала за приблизно двома дюжинами галерних рабів і рабів, кожен з яких був талановитішим за неї. По собі вона залишила чоловіка, відомого як Кастроване Жабище, та одну дитину — огидного малого уйобка, ласкаво називаного працівниками редакції “Неонового цирку” Пол Потом². Усі її колеги одностайні в тому, що, хоча Джеррі й була позбавлена навіть крихти таланту, характер вона мала авторитарний і безжальний, цим компенсуючи з лишком усе решту. Відомо, що її верескливий голос викликав крововиливи в мозок, а відсутність почуття гумору була легендарною. Замість квітів, Жабище і Пол Пот просять тих, хто знали Джерому, виказати свою радість від її смерті надсиланням евкаліптових льодяників голодуючим дітям Африки. Меморіальна служба відбудеться в редакції “Неонового цирку”, де веселі колеги обмінюватимуться дорожочинними спогадами і разом заспівають “Дінь-дон, відьма мертва”³.»

Починав я цей пасквіль із думкою, що роздрукую з десяток копій, розвішаю їх повсюди — включно з туалетами та обома ліфтами, — а потім скажу бувайте-я-не-хочу-далі-з-вами, назавжди розпрощавшись як із

¹ «Vassar» — заснований 1861 р. в місті Покіпсі, штат Нью-Йорк, місцевим пивоваром Метью Вассаром жіночий гуманітарний коледж (з 1969 — спільного навчання); входить до десятка найкращих у США.

² Pol Pot (1925—1998) — камбоджійський комуніст, лідер червоних кхмерів, які, захопивши владу в країні, протягом 1975—1979 рр. знищили тортурами близько 2 млн камбоджійців.

³ «Ding Dong, The Witch Is Dead» — рефрен пісень кількох різних персонажів фільму «Чарівник Країни Оз» (1939), який вважається найкращим кіномюзиклом усіх часів.

редакцією «*Неонового цирку*», так і з Королевою Пігулок Проти Кашлю. Мабуть, я так би й зробив, якби не перечитав те, що написав, відкривши для себе, що воно не смішне. Воно навіть зблизька не було смішним. То був твір розлюченої до істерики дитини. Що призвело мене до думки: а чи не *всі* мої некрологи були такими ж недотепними і тупими?

Мені вперше (можете мені не вірити, але присягаюся — це правда) дійшло, що Бамп Девоу був *реальною особистістю* і десь є люди, які плачуть через його смерть. Те саме, либонь, стосувалося й Джека Брігса... і Френка Форда (якого я колись подав як «відомого хапача себе за матню з «*Вечірньої розваги*»») ... і Тревора Вілза, зірки реаліті-шоу, який скоїв самогубство після того, як його сфотографували в ліжку з власним швагром. Той знімок, який «*Цирк*» радісно виставив в Інтернет, додавши лише чорну стрічку, щоб прикрити швагрове статеве причандалля (Вілзове перебувало в безпеці поза кадром, і ви, мабуть, можете здогадатися, де саме).

Мені також дійшло, що я витратив найбільш творчі, найпродуктивніші роки свого життя, роблячи бридку роботу. Фактично стидну — слово, яке в жодному контексті не могло б спливати до голови Джеромі Вітфілд.

Замість того щоб роздрукувати документ, я його закрити, перетягнув до сміттового кошика і вимкнув ноутбук. Подумав було попростувати знову до кабінету Джероми, сказати їй, що покінчив із писанням текстів, які рівноцінні тому, що може малювати на стінах лайном немовля, але обережна частина мого мозку — той дорожній патрульний, якого кожен з нас там має, — підказала мені зачекати. Усе обдумати знову, щоби бути цілком певним.

«Двадцять чотири години, — наказав той дорожній патрульний. — Сходи сьогодні кудись у кіно, а з цим перести ніч. Якщо завтра вранці матимеш таке ж відчуття, йди з Богом, синку».

— Так швидко впорався? — спитала Кейті від свого ноутбука, і я вперше з мого першого дня в редакції не застиг на місці посеред дороги від погляду тих її широко розплющених сірих очей. Лише махнув рукою і вийшов.

* * *

Я якраз дивився «*Доктора Стрейнджлава*» в «Кінофорумі»², коли почав вібрувати мій телефон. Оскільки тамтешній кінозал розміром із вітальню — не рахуючи мене, двох сплячих п'яниць і пари підлітків, які на

¹ «Tonight Show» — розважальне ток-шоу, яке транслюється на телеканалі «NBC» з 1954 року.

² «Dr. Strangelove» (1964) — британська чорна комедія про початок ядерної війни між США і СРСР (повна назва фільму «Доктор Стрейнджлав, або Як я перестав хвилюватися і полюбив бомбу»); «Film Forum» — безприбутковий кінотеатр на Мангеттені, в якому демонструються твори незалежних американських кіномитців та зарубіжні арт-фільми.

задньому ряду видавали звуки пилюмока, — був порожнім, я ризикнув поглянути на слухавку і побачив текст від Кейті Куррен: «**Жидай усе, що ти зараз робиш, і зателефонуй мені НЕГАЙНО**».

Я вийшов до вестибюлю без особливого жалю (хоча мені завжди подобається дивитися, як Слім Пікенс зривається вниз верхи на бомбі¹) і передзвонив їй. Не буде перебільшенням сказати, що перші два слова з її рота змінили моє життя:

— Джерома мертва.

Що? — майже прокричав я.

На мене поверх свого журналу зиркнула дівчина-продавчиня попкорну, злякано.

— Мертва, Майку! *Мертва!* Вона на смерть удавилася одним із тих своїх евкаліптових льодяників, які весь час смоктала.

«Померла о 10:40, — написав я. — *На смерть удавилася власною жовчю*».

Звичайно, всього лише випадковий збіг, але отак відразу я не міг згадати більш зловредної випадковості. Бог обернув Джерому Вітфілд з «можу зробити» на «пороблено».

— Майку? Ти ще слухаєш?

— Так.

— Вона не мала заступника. Ти ж це знаєш, правильно?

— Угу.

Тепер я подумав, що вона зараз запропонує мені взяти «юку» і сама з клацанням прикусить цукерку.

— Тож я беру це на себе і скликаю редакційні збори завтра о десятій. Хтось же мусить це зробити. Ти прийдеш?

— Не знаю. Мабуть, ні. — Я вже вирушив у бік дверей, що виходять на Г'юстон-стріт. Перш ніж до них дійти, я згадав, що забув свій портфель біля крісла в кінозалі, і, смикаючи вільною рукою себе за волосся, розвернувся назад, щоб його забрати. Продавчиня попкорну дивилася на мене вже з відвертою підозріливістю. — Взагалі-то я ще сьогодні вранці вирішив звільнитися.

— Я знала. Я зрозуміла це з твого обличчя, коли ти виходив.

За інших обставин думка про Кейті, яка дивиться на моє обличчя, могла б зав'язати мені язика, але не тепер.

— Це трапилося в її кабінеті?

— Так. Уже йшло під другу годину. Нас у стайні було четверо, і не те щоб насправді працювали, а просто байдикували, обмінювалися історіями та плітками. Ти знаєш, як воно буває.

¹ Slim Pickens (1919—1983) — колишній фаховий ковбой, який став кіноактором і знявся в півтора десятках вестернів, перш ніж зіграти в «Докторі Стрейнджлві» роль пілота бомбардувальника, котрий, звільнивши застряглу в бомболюку атомну бомбу, падає верхи на ній на ціль.

Я знав. Ті посиденьки-теревеньки були одною з причин, чому я ходив до редакції, замість того щоб працювати з дому в Брукліні. Плюс щоб отримати шанс помилуватися на Кейті, звичайно.

— Двері в неї були зачинені, але жалюзі відкриті. — Зазвичай у неї так і бувало. Якщо тільки вона не зустрічалася там з кимось, кого вважала важливим, Джерома любила тримати на оці своїх васалів. — Я вперше звернула увагу, коли Пінкі сказав: «Що там таке з начальницею? Вона вся у Гангнам-стилі¹». Ну, я теж поглянула, і вона там смикалася вперед-назад у своєму офісному кріслі, хапаючи себе за шию. Потім вона впала з крісла і мені видно було тільки її ступні, як вони молотять по підлозі. Роберта запитала, що нам робити. Я на це навіть не думала відповідати.

Вони увірвалися в кабінет. Роберта Гілл і Чін Пак Су підважили Джерому під пахви. Кейті стала позаду неї й зробила прийом Гаймліха². Пінкі стояв у дверях і махав руками. Перший різкий натиск на діафрагму не дав нічого. Кейті крикнула Пінкі, щоб викликав 911, і заходила біля Джероми знову. З другого поштовху через весь кабінет полетіла цукерка, одна з тих її евкаліптових. Джерома зробила єдиний глибокий вдих, розплющила очі й промовила свої останні слова (і вельми доречні, як на мою скромну думку): «Що за на хер?» Потім вона почала знову вся труситися і перестала дихати. Чін надавав їй штучне дихання, аж поки не приїхала «швидка допомога», але Джеромі не пощастило.

— Після того як вона перестала дихати, я зазначила час за годинником на стіні, — сказала Кейті. — Знаєш отой її жахливий годинник ретро, з Псом Гекльбері?³ Я подумала... ну, не знаю, гадаю, я подумала, що хтось може мене спитати про час смерті, як у «Законі й Порядку»⁴. Всяка дурня лізе в такі моменти тобі в голову. Було за десять третя. Менше навіть, ніж година тому, а здається — довше.

— Отже, вона могла вдавитися тим льодяником проти кашлю о другій сорок, — промовив я.

Не о *десятій* сорок, але ж о *другій* сорок. Я розумів, що це просто лиш черговий збіг, як те, що в прізвищах Лінколн і Кеннеді однакова кількість літер. Сорок хвилин по якійсь годині трапляється двадцять чотири рази на добу. Але мені все одно це не подобалося.

¹ «Gangnam Style» (2012) — популярна пісня південнокорейського музиканта Псу, забавний кліп на яку знято в «хімічно-отруйних» кольорах; Gangnam — найбагатший район столиці Республіки Корея, Сеула.

² «Піддіафрагмово-абдомінальний поштовх» — процедура термінової допомоги при потрапленні чогось стороннього в дихальне горло, вперше описана 1974 р. американським терапевтом Генрі Гаймліхом: рятувальник стоїть за спиною пацієнта й різко натискає йому кулаком трохи вище пупа, щоб постраждалий викашляв обструкцію.

³ Huckleberry Hound — персонаж мультфільмів, добродушний, блакитного кольору пес, який розмовляє говіркою південних штатів.

⁴ «Law & Order» (1990—2010) — поліцейський телесеріал з акцентом на юридичні й процедурні теми.

— Я припускаю, що так, але не вбачаю в цьому якоїсь різниці, — голос Кейті прозвучав роздратовано. — То ти прийдеш завтра чи ні? Будь ласка, прийди, Майку. Ти мені потрібен.

Я потрібен Кейті Куррен! Ай-її-її!

— Гаразд. Але ти зробиш для мене щось?

— Гадаю, так.

— Я забув почистити сміттєвий кошик у комп'ютері, за яким працював. Отой, що позаду, під плакатом зі святковою вечерею на День Подяки. Зробиш це для мене?

Це прохання вже тоді не здалося мені доречним. Просто я хотів, щоб той дурний жарт із некрологом щез.

— Ти божевільний, — сказала вона. — Але, звісно ж, зроблю, якщо ти беззастережно присягнешся ім'ям своєї матері, що прийдеш завтра о десятій. Слухай, Майку, зараз нам випав шанс. Ми можемо заволодіти ділянкою золотоносною шахти, замість того щоб просто в ній працювати.

— Я буду.

Зібралися майже всі, окрім стрингерів, які працювали серед первобутніх у глухих закутах Коннектикуту і Нью-Джерсі. Навіть шолудивий малий Ірвінг Рамштайн, який писав гумористичну колонку, що називалася (я цього не розумію, а отже, мене не питайте) «Неполіткоректні курчаточках», з'явився. Кейті повела збори з апломбом, повідомивши нам, що шоу мусить продовжуватися.

— Це те, чого бажала б Джерома, — сказав Пінкі.

— Та насрати, чого там бажала б Джерома, — крикнула Джорджина Буковскі. — Я просто хочу продовжувати отримувати свою зарплатню. І, якщо існує бодай-якась можливість, мати пай у бізнесі.

Цей крик було підхоплено кількома іншими: «Пайку! Пайку! Пай у бізнесі!», поки в нашій редакції не почало гудіти, як під час бунту в ідальні в якомусь зі старих фільмів про в'язницю. Кейті спершу дозволила їм пошумувати, а потім угамувала гвалт.

— Як вона могла вдаватися на смерть? — запитав Чін. — Мармеладка ж вискочила.

— Ніяка не мармеладка, — сказала Роберта. — Там був той смердючий льодяник, отой, які вона завше смоктала. Лайноліптовий.

— Та хай там що, лялечко, але воно вискочило, коли Кейтс зробила їй Обійми Життя. Ми всі це бачили.

— А я ні, — заперечив Пінкі. — Я якраз був на телефоні. Ще й, курва, слухав «зачекайте на лінії».

Кейті сказала, що розпитувала одного медика зі «швидкої допомоги» — поза всякими сумнівами, застосовуючи свої великі сірі очі для досягнення результату — і той сказав їй, що напад захливання міг

викликати інфаркт. І тут, намагаючись слідувати настановам професора Хігінса, тобто вчасно подавати всі належні справі факти, я перестрибну наперед і повідомлю, що розтин нашої Дорогої Провідниці довів, що причина полягала саме в цьому. Якби Джерома отримала в «Неоновому цирку» той заголовок, на який вона заслуговувала, він, либонь, був би таким: «У ШЕФІНІ РЕПНУЛА ПОМПА».

Ті збори були довгими і галасливими. Уже демонструючи таланти, які доводили природність того, що вона вступає в «джиммі-чухлі»¹ Джероми, Кейті дозволила всім повністю вивітрили їхні почуття (що виливалися здебільшого у вибухах дикого, майже істеричного реготу), а потім наказала повертатися до роботи, тому що час, пора, Інтернет нікого не чекає. Й нічого також. Вона сказала, що ще до кінця цього тижня побалакає з головними інвесторами «Цирку», а потім запропонує мені перейти до кабінету Джероми.

— Поміряти порт'єри? — спитав я, коли двері було зачинено. — Чи жалюзі?²

Вона подивилася на мене з виразом, який міг виказувати ображеність. Або просто здивування.

— Думаєш, я прагну цієї посади? Я *журналіст*, Майку, так само як і ти.

— Але ти б на ній добре впоралася, я знаю, і вони також це знають, — мотнув я головою в бік нашої так би мовити ньюзрум, де тепер кожний або полював і визбирував новини, або висів на телефоні. — А щодо мене, я просто письменник потішних некрологів. Чи то був ним. Я вже вирішив піти в почесну відставку.

— Гадаю, я розумію, чому ти так почувашся, — потягнула вона аркушик паперу в себе із задньої кишені джинсів і розгорнула його. Я здогадався, що воно там таке раніше, ніж вона мені його подала. — Цікавість невіддільна від цієї роботи, а отже, я зазирнула до твого кошика, перш ніж його почистити. І знайшла оце.

Я взяв папірець, знову склав його, не дивлячись (мені не хотілося навіть бачити ту роздруковку, не кажучи вже про те, щоб її перечитувати), і засунув собі до кишені.

— Тепер там уже чисто?

— Так, а це єдина паперова копія, — відмахнула вона рукою волосся собі з обличчя і подивилась на мене. Можливо, це обличчя й не відправило б тисячу кораблів, але кілька десятків точно, включно з пароч-

¹ Jimmy Choo (нар. 1961) — британський дизайнер малайсько-китайського походження, відомий своїм дорогим жіночим взуттям ручної роботи.

² Американська ідіома «міряти порт'єри» означає упевненість у ще не одержаній перемозі й походить від програних сенатором Тафтом президентських виборів 1940 р., коли перед тим репортери запитали його дружину, чи мінятиме вона інтер'єр у Білому Домі, якщо її чоловік обійме цю посаду.

кою есмінців¹. — Я знала, що ти про це запитаєш. Проробивши поряд із тобою півтора року, я вже знаю, що параноя є частиною твого характеру.

— Дякую.

— Без образ. У Нью-Йорку параноя це засіб для виживання. Але це не причина кидати те, що в найближчому майбутньому може стати набагато прибутковішою роботою. Навіть ти мусиш розуміти, що чудернацькі збіги — а я вважаю, що це був чудернацький збіг, — є просто збігами. Майку, мені потрібно, щоб ти залишився на борту.

Не «нам», а «мені». Сама сказала, що не мірятиме портъери; утім, я гадав, що це вже почалося.

— Ти не розумієш. Я не думаю, що зможу робити це знову, якби навіть схотів. Принаймні, не зможу писати смішно. Це виходили б якісь... — я пошукав і знайшов слово зі свого дитинства: — Какавельки.

Кейті нахмурилася, задумавшись.

— Можливо, Пенні змогла б це робити.

Пенні Ленгстон була стрингеркою з отих самих темних закамарків, яку Джерома колись взяла на роботу за порадою Кейті. Я приблизно здогадувався, що ці дві дівчини знайомі одна з одною ще з коледжу. Якщо так, то важко було б знайти менш схожі особистості. Пенні рідко приходила, а коли це траплялося, то з'являлася вона в старому бейсбольному кашкеті, який ніколи не полишав її голови, і з макабричною усмішкою, яка рідко полишала її обличчя. Френк Джиссап, той спортивний коментатор із ірокезом, любив казати, що в неї такий вигляд, ніби вона перебуває за два стресові пункти від поштарського оскаженіння².

— Але вона ніколи не зможе бути такою кумедною, як ти, — продовжувала Кейті. — Якщо ти не хочеш писати некрологи, що б ти хотів робити? Припускаючи, що ти залишаєшся в «Цирку», про що я тебе благаю.

— Можливо, огляди-рецензії. Гадаю, я зміг би писати кумедні.

— Тельбушити когось? Звучить бодай трохи обнадійливо.

— Ну... авжеж. Можливо. Декого з отих.

Я ж, врешті-решт, умів відважити в їдливої солі, подумалось мені, а отже, є ймовірність, що зможу пересолити й самого Джо Квінена за очками, а можливо, й нокаутом³. Принаймні це буде паплюження живих людей, котрі мають можливість відбиватися.

Вона поклала долоні мені на плечі, стала навшпиньки і припечатала мені в куточок губ ніжний поцілунок. Якщо я заплющу очі, я ще

¹ Алюзія на Єлену Прекрасну (Спартанську, чи то Троянську), найвродливішу жінку світу, заради відвоювання якої в Паріса, котрий її викрав, греки відпливли до Трої на тисячі кораблів.

² «Going postal» — в американському сленгу психічний вибух особи, зазвичай на робочому місці, з актами насильства; термін походить від наднапруженого, завжди під наглядом, труду працівників поштамтів, ступінь стресу вимірюється за десятибальною шкалою.

³ Joe Queenan (нар.1950) — відомий своїм цинічно-гумористичним стилем критик і есеїст, який публікується в багатьох центральних газетах і журналах США.

й сьогодні відчуваю той поцілунок. Вона дивилася на мене тими своїми широко розкритими сірими очима — як море захмареним ранком. Я певен, професор Хіггінс пустив би від цього собі очі під лоба, але третьорядних хлопців, як я, рідко цілують першорядні дівчата, як вона.

— Подумай ще, чи не захочеш і далі робити некрологи, гаразд? — Її руки все ще в мене на плечах. Її легкий аромат у мене в ніздрях. Її перса менш як за дюйм від моїх грудей, а коли вона глибоко вдихнула, вони торкнулися. І це я також ще й сьогодні пам'ятаю. — Це не тільки заради тебе або мене. Наступні шість тижнів будуть критичними для нашого сайту і редакції. Тому подумай, *окей?* Навіть один місяць некрологів буде допоміжним. Це дасть можливість Пенні — або комусь іншому — поступово ввійти в цю роботу, з твоїми напучуваннями. Та ну, може ніхто цікавий і не помре.

Хоча вони постійно мруть, і ми обоє це знали.

Здається, я сказав їй, що подумаю. Не пам'ятаю. Про що я тоді дійсно думав: отак і вп'ястися губами в її губи просто там у кабінеті Джероми, і к чортам кожного, хто міг би нас побачити із журналістської стайні. Утім, я цього не зробив.

Поза межами романтичних комедій хлопці, як я, таке рідко роблять. Я щось те чи інше сказав, а потім, мабуть, відразу пішов, бо доволі скоро усвідомив, що перебуваю вже на вулиці. І почувуюся, наче стятий.

Я пам'ятаю єдине: як підійшов до урни на розі Третьої авеню і П'ятдесятої вулиці, порвав на дрібні шматочки той написаний жартома некролог, який виявився не жартом, і викинув їх у сміття.

Того вечора я доволі приємно повечеряв зі своїми батьками, потім пішов до себе в кімнату — ту саму, де я нидів у ті дні, коли програвала моя команда Малої ліги¹, як же то було депресивно! — і сів за письмовий стіл.

Найлегший спосіб подолати моє збентеження, як то мені здалося, це написати ще один некролог, про якусь живу особу. Хіба не кажуть: сідай відразу ж знов на ту саму коняку, щойно вона тебе скинула? Або: вилазь зразу ж знову на найвищий пірнальний трамплін після того, як твоя спроба увійти у воду «ножичком» обернулася падінням «пузом»? Усе, що мені потрібно було зробити, це довести те, що я й так знав: ми живемо в раціональному світі. Устромляння шпильок у ляльки вуду не вбиває людей. Написання імені свого ворога на папірці й спалювання того папірця з одночасним читанням навспак молитви «Отче наш» не

¹ «Little League Baseball and Softball» — заснована 1939 р. Карлом Штотцем неприбуткова організація, яка займається влаштуванням місцевих та міжнародних турнірів дитячих команд (5—18 років) з бейсболу та софтболу.

вбиває людей. Складання жартівливого некрологу не вбиває людей також.

Тим не менше я поставився обережно до складання списку можливих претендентів, до якого увійшли такі гарантовано погані люди, як Фахім Дарзі, котрий заявив про своє авторство в підриві автобуса в Маямі, і Кеннет Вондерлі, електрик, засуджений за чотири випадки зґвалтувань із убивствами в Оклахомі. У моєму короткому списку із семи імен Вондерлі здавався найкращим кандидатом, і я вже збирався щось набазграти, коли раптом згадав про Пітера Стефано, найнікчемнішого уйобка з усіх, яких лишень тільки можна собі уявити.

Стефано був продюсером, який задушив на смерть свою подружку за те, що вона відмовилася співати пісню, яку він написав. Тепер він відбував термін у в'язниці загального режиму, тоді як мусив би сидіти десь у підземній буцегарні в Саудівській Аравії, обідати тарганями, пити власне сциклиння і слухати на максимальній гучності «Антракс»¹ у передсвітанкові години. (Це, звісно, на мою скромну думку так.) Жінку, яку він убив, звали Енді Маккой, так сталося, що вона була однією з моїх найулюбленіших співачок усіх часів. Якби в час її загибелі я вже писав жартівливі некрологи, я б нізащо не торкнувся її словом; сама думка про те, що її піднесений голос, який легко дорівнював голосу молоді Джоан Баез², насмілився заглушити той деспотичний ідіот, бісила мене й зараз, п'ять років по тому. Бог дарує такі голосові зв'язки тільки небагатьом обраним, а горло Енді Маккой зруйнував у нападі самолюбства обдובбаний Стефано.

Я відкрив свій ноутбук, у відповідному віконці набрав назву: «ПІТЕР СТЕФАНО — НЕКРОЛОГ» і навів курсор на порожній документ. Слова знову полилися безперешкодно, як вода з тріснутої труби.

«Учора вранці в його камері в штатному виправному центрі Гованда³ було знайдено мертвим безталанного продюсера-гнобителя Пітера Стефано, і всі ми кричимо «ура». Хоча офіційної причини смерті оголошено не було, певне джерело у в'язниці повідомило: «Схоже на те, що в нього з ненависті прорвало анальну залозу і таким чином отрута з гузна поширилася по всьому тілу. Кажучи по-простому, у нього стала алергічна реакція на власне зловредне лайно».

Хоча Стефано тримав свій чобіт на шиях великої кількості гуртів і сольних артистів, особливо він відомий тим, що зруйнував кар'єри «Гренадерів», «Грайливих Ссавців», Джо Діна (який скоїв самогубство

¹ «Anthrax» — заснований 1981 р. рок-гурт у стилі греш-метал.

² Joan Baez (нар. 1941) — знаменита фолк-співачка з чистим, сильним голосом, також відома своєю послідовною участю в антивоєнних рухах і боротьбі за рівноправ'я.

³ «Gowanda Correctional Facility» — в'язниця біля однойменного селища на заході штату Нью-Йорк.

після того, як Стефано відмовився переузгоджувати з ним умови контракту), і, звичайно, — Енді Маккой. Не обмежившись убивством її кар'єри, Стефано, перебуваючи під потужним впливом амфетамінів, задушив на смерть співачку шнуром від лампи. По ньому залишилися три вдячних колишніх дружини, п'ятеро экс-партнерок та дві музичних компанії, які він спромігся не довести до банкрутства».

Тексту в такому ж дусі там йшло ще десь на сотню слів, і це був не найкращий із моїх витворів (безсумнівно). Я цим не переймався, тому що відчуття мав правильне. І не тільки тому, що Пітер Стефано був поганою людиною. Відчуття було правильним у письменницькому сенсі, хоча текст і був прикладом поганої прози, а в глибині душі я розумів, що і вчинок роблю поганий. Хай це може здатися збоченням із теми, але я гадаю (насправді я знаю), що в цьому полягає вся суть цієї історії. Писати важко, гаразд? Принаймні, мені. О так, я знаю, що більшість трударів розказують про те, яка важка в них робота, і не має значення, чи різники вони, чи пекарі, чи містечкові свічкарі, чи некрологів складачі. От тільки інколи робота не важка. Інколи вона йде легко. Коли так трапляється, ти почувашся наче на доріжці для боулінгу, коли дивишся, як твоя куля перекотилася через абсолютно правильний ромбик¹, і вже знаєш, що вибив страйк.

Убиваючи Стефано за комп'ютером, я почувався так, ніби вибив страйк².

Тієї ночі я спав, немов дитя. Можливо, почасти завдяки відчуттю, що врешті зробив щось, аби виразити власне сум'яття й тугу за тією бідною замордованою дівчиною — за її так безглуздо змарнованим талантом. Але так само я почувався, коли писав некролог для Джероми Вітфілд, а вона тільки того й зробила, що відмовилася піднімати мені платню. Головним чином це крилося в самому процесі писання. Я відчував могутність, а відчувати могутність було гарно.

Першу свою інтернет-зупинку за сніданком наступного дня я зробив не на «Неоновому цирку», а на сайті «Гаффінгтон Пост»³. Так бувало майже завжди. Я ніколи не завдавав собі труда прокручувати вниз до «мийні знаменитостей» або заміток про всебічно декольтованих персон (прямо кажучи, «Цирк» робив і те, й інше набагато краще), але чільні новини в «ГаффПо» завжди хрусткі, чіткі й найсвіжіші. Перший заголовок

¹ Diamonds (ромбики) — сленгова назва групи стрілочок на початку боулінгової доріжки; зокрема, цільять не в самі кеглі, а посилають кулю, керуючись цими стрілочками, непрофесійні гравці.

² Strike — розбивання одним покотом кулі всіх фігур.

³ «The Huffington Post» («HuffPo») — заснований кількома ліберальними журналістами 2005 р. один із найавторитетніших сьогодні інтернет-агрегаторів новин і авторських блогів.

повідомляв про якогось губернатора з «Чайної партії»¹, котрий сказав щось, що в «*ГаффПо*» розцінили як передбачувано ганебне. Наступний зупинив чашку кави на півдорозі до мого рота. Також він зупинив у мені дихання. «ПІТЕРА СТЕФАНО ВБИТО В БІБЛІОТЕЧНІЙ СВАРЦІ».

Я опустил свою некуштовану каву — обережно, обережно, не проливши й краплини, — і прочитав текст. Стефано і тамтешній розконвойований бібліотекар сперечалися через те, що з горішніх динаміків у бібліотеці звучала музика Енді Маккой. Стефано сказав бібліотекарєві, щоб той припинив з ним кокетувати і «вимкнув те лайно». Розконвойований відмовився, сказавши, що він ні з ким не кокетує, а вибрав той компакт-диск навмання. Свара розпалася. Усе трапилося, коли хтось прогулявся ззаду повз Стефано і поклав йому край тюремною заточкою.

Наскільки я зрозумів, Стефано було вбито десь близько того часу, коли я закінчив писати його некролог. Я подивився на свою каву. Підняв чашку і сьорбнув. Вона була холодною. Я кинувся до мийки і вирвав. Потім я зателефонував Кейті й сказав, що не прийду на збори, але хотів би побачитися з нею пізніше.

— Ти ж говорив, що будеш, — дорікнула вона. — Ти порушуєш власну обіцянку.

— Через поважну причину. Давай зустрінемося на каві сьогодні після полудня і я розкажу тобі, чому.

Трохи помовчавши, вона промовила: «Знов трапилось те саме», нічого не перепитуючи.

Я визнав, що так і є. Розповів їй, як склав список «ці люди заслуговують на смерть», а потім згадав про Стефано.

— Ну, і написав його некролог, просто, аби переконатися, що не маю жодного стосунку до смерті Джероми. Я закінчив приблизно в той самий час, коли його штирхонули ножом у бібліотеці. Я принесу роздруківку з міткою часу, якщо ти хочеш це побачити.

— Мені не потрібна мітка часу, я вірю тобі на слово. Я зустрінуся з тобою, але не на каві. Приходь до мене додому. І принеси той некролог.

— Якщо ти думаєш про те, щоб виставити його в інтернеті...

— Господи, ні, чи ти здурів? Я просто хочу побачити його на власні очі.

— Добре. — Більш ніж добре. У неї вдома! — Але, Кейті?..

— Що?

— Ти мусиш нікому про це не розказувати.

— Звісно, що ні. За кого ти мене маєш?

¹ «Tea Party Movement» — політичний рух з консервативно-лібертаріанською ідеологією; назва походить від «Бостонського чаювання» 1773 р., першої рішучої акції американських колоністів проти англійських порядків, яка поклала початок Американській революції та війні за незалежність.

За дівчину з гарними очима, довгими ногами й ідеальними грудьми, подумав я, вимкнувши телефон. Я мусив би розуміти, що попереду в мене неприємності, але не міг думати ясно. Я думав про той теплий поцілунок у куточок моїх губ. Я хотів ще, і вже не в куточок. Плюс того, що може трапитись далі.

Її житло виявилось акуратною трикімнатною квартирою у Вест-Сайді. Вона зустріла мене у дверях, одягнута в шорти і прозорий топ, вчепившись — NSFW¹. Вона обхопила мене руками зі словами:

— О, Майку, в тебе *жахливий* вигляд. Мені так шкода.

Я обнімав її. Вона обнімала мене. Я нашукав її губи, як то пишуть у любовних романах, і притиснувся до них своїми. Секунд десь за п'ять — безкінечних і недостатньо довгих — вона відтулилася і подивилася на мене тими своїми великими сірими очима:

— Нам *так* багато про що треба поговорити. — Потім вона усміхнулася. — Але ми можемо поговорити про це пізніше.

Те, що трапилося потім, було тим, що ботани на кшталт мене рідко отримують, а коли вони таке отримують, за цим криється якийсь прихований мотив. Не те щоби ботани на кшталт мене думали про такі речі в такі моменти. У такі моменти ми такі самі, як будь-який хлопець на землі: велика голова гуляє, мала голівка керує.

* * *

Сидячи в ліжку.

П'ючи вино замість кави.

— Послухай, що я побачила в одній газеті минулого чи позаминулого року, — сказала вона. — Один парубок у якомусь з отих загумінкових штатів — Айова, Небраска, словом, десь там — купує після роботи лотерейний квиток, отой, що його треба пошкрябати, і виграє сто тисяч доларів. Через тиждень він купує квиток «Паверболл»² і виграє сто сорок мільйонів.

— Твій висновок? — Я здогадувався про її висновок, і мені було байдуже. Простирадло сковзнуло вниз, відкривши її груди, до останньої рисочки тугі й перфектні, якими, як я й очікував, вони мусили бути.

— Два рази *все ще* можуть бути випадковим збігом. Я хочу, щоб ти зробив це знову.

— Я не думаю, що це було б розумно.

¹ «Not safe/suitable for work» («Небезпечно/непідхоже на роботі») — попередження під час інтернет-спілкування про те, що додане посилання не варто бачити/чути вашим колегам чи начальству.

² «Powerball» («Бал могуття») — найбільша лотерея в США, яка проводиться в сорока чотирьох штатах.

Навіть для моїх вух прозвучало це слабенько. Переді мною на відстані руки лежала доступна гарна дівчина, але раптом я вже не думав про гарну дівчину. Я думав про боулінгову кулю, яка котиться через абсолютно правильний ромбик, і яке то відчуття — стояти і дивитися на неї, знаючи, що за дві секунди кеглі вибухово порснуть врізнобіч.

Вона перекинулася на бік, невідривно дивлячись на мене.

— Якщо це дійсно працює таким чином, Майку, це *колосально*. Найколосальніша річ із усього у світі. Це влада над життям і смертю.

— Якщо ти думаєш про те, щоб використовувати це для сайту...

Вона категорично похитала головою:

— Ніхто б у таке не повірив. А якби й повірили, яку користь із цього матиме «Цирк»? Проводити голосування? Запрошувати людей надсилати нам імена поганців, які заслуговують на вирубування?

Вона помилялася. Люди були б щасливі взяти участь у Смертельних Виборах 2016. Це стало б шоу, крутішим за «Американського ідола»¹.

Вона зімкнула руки в мене на шиї.

— Хто був у твоєму списку приречених, перш ніж ти подумав про Стефано?

Я скривився:

— Мені не хотілося б, аби ти називала це таким словом.

— Забудь, просто скажи мені.

Я почав перелічувати імена, але, коли дійшов до Кеннета Вондерлі, вона мене зупинила. Тепер її сірі очі були не просто захмареними; тепер вони стали буремними.

— Його! Напиши *його* некролог. Я пошукаю в «Гуглі» передісторію, і отже, ти зможеш видати першокласний текст.

Неохоче, я звільнився з її обіймів.

— Навіщо перейматися, Кейті? Він і так чекає на страту. Нехай штат ним і заопікується.

— Але ж вони не подужають.

Вона вистрибнула з ліжка і почала міряти кімнату вперед-назад. То було заворожливе видовище, яке, я певен, мені зайве вам описувати. Ті довгі ноги, ай-її-її.

— Вони *не подужають!* «Окі» нікого не скарали на смерть після тієї спартаченної страти два роки тому²! Кеннет Вондерлі з'валтував і вбив чотирьох дівчат — *замучив* їх до смерті, — і навіть коли йому буде шістьдесят п'ять, він так і сидітиме там, їстиме казенний м'ясний рулет! І помре собі уві сні!

¹ «American Idol» — започатковане 2002 р. на каналі «Фокс» реаліті-шоу, конкурс співаків-аматорів.

² «Okies» — призьвісько оклахомців; у квітні 2014 р. засуджений в Оклахомі на смертну кару за вбивства і звалтування злочинець помер не від зробленої йому смертельної ін'єкції, а трохи пізніше, від інфаркту.

Вона повернулася назад до ліжка і впала на коліна.

— Зроби це для мене, Майку! *Благаю!*

— Що його робить таким важливим для тебе?

Живість збігла їй із обличчя. Вона сіла на п'яти й опустила голову так, що волосся затулило її лице. У такій позі вона залишалася, мабуть, секунд десять, а коли знову подивилась на мене, її вродливість — ні, не пропала, але змарніла. *Виснажилася*. Йдеться не просто про сльози, які котилися по щоках Кейті; йдеться про засоромлену обвислість її губ.

— Тому що я знаю, як воно. Мене згвалтував хтось, коли я вчилася в коледжі. Одної ночі після студентської вечірки. Я б попрохала тебе написати його некролог, але я його так і не побачила. — Вона глибоко, з тремтінням, втягнула в себе повітря. — Він підібрався з-позаду мене. Я весь час була вниз обличчям. Але й Вондерлі згодиться як заміна. Цілком добре згодиться.

Я відкинув геть простирadlo.

— Вмикай свій комп'ютер.

«Засуджений до смертної кари малодушний, плішивий гвалтівник Кеннет Вондерлі, у якого вставало, тільки коли його жертва була зв'язана, зеконномив кошти платників податків, скоївши сьогодні вранці самогубство у своїй камері у в'язниці штату Оклахома. Вартові знайшли Вондерлі (чий фото в «Урбан словнику» проілюстровано статтю «нікчемний шматок лайна») повислим у саморобній петлі, зв'язаний із його власних штанив¹. Директор тюрми Джордж Стокет відразу ж призначив спеціальну святкову вечерю з танцями босяка, яка відбудеться завтра ввечері в ідальні загальної зони. На питання — чи буде взято в рамку і розміщено поряд із іншими трофеями цього пенітенціарного закладу «самогубчі штани», директор Стокет відповідати відмовився, але зібраним на термінову прес-конференцію журналістам таки підморгнув.

Вондерлі, покидьок, що маскувався під народжену живою людину, приїшов у цей світ 27 жовтня 1972 року в Денбері, штат Коннектикут...»

Черговий гівнотвір від Майкла Андерсона!

Найгірші з моїх некрологів опублікованих у рубриці «Говорячи зле про мертвих» були забавнішими і дошкульнішими (якщо не вірите мені, перегляньте їх самі), але це не мало значення. Слова знову буквально вивергалися з мене, і з тим самим відчуттям ідеально збалансованої могутності. У якусь мить, десь у глибоких закапелках мого мозку, прийшло усвідомлення, що це більше схоже не на котіння кулі в боу-

¹ «Urban Dictionary» — заснований 1999 р. як пародія на офіційні словники, тепер популярний інтернет-словник сленгу й обценної лексики, слова і статті до якого додають користувачі.

лінгу, а на кидання списа. Списа з гостро заточеним вістря. Кейті також це відчувала. Сидячи впритул поряд зі мною, вона потріскувала, як ті статичні заряди, що розлітаються зі щітки для волосся.

Писати наступну частину мені важко, бо це змушує мене думати, що маленький Кен Вондерлі сидить у кожному з нас, але оскільки не існує іншого способу сказати правду, окрім як її розказати, то ось вона: це нас збудило. Щойно закінчивши некролог, я ухопив Кейті в брутальні, аж ніяк не ботанські обійми, і поніс знову до ліжка. Вона зімкнула щиколотки в мене на попереку, а руки на карку. Мені здається, цей, другий захід мусив тривати аж цілих п'ятдесят секунд, але ми обоє розрядилися. І то потужно. Люди інколи смердюче гидотні.

Кен Вондерлі був монстром, гаразд? Це не моє судження; він сам скористався цим словом щодо себе, коли в безуспішній спробі уникнути смертного вироку у всьому зізнався. Я міг би використати цей термін для виправдання того, що зробив — що *ми* зробили, — якби не одна річ.

Написання його некрологу було навіть кращим за секс, який відбувся по тому.

Це заохочувало мене зробити таке знову.

Коли я прокинувся наступного ранку, Кейті сиділа на дивані з ноутбуком. Вона серйозно поглянула на мене і поплескала по подушці поряд із собою. Сівши, я прочитав заголовок у «*Неоновому цирку*»: «ЧЕРГОВИЙ ПОГАНЕЦЬ ВІДКИНУВ КОПИТА: «КЛЯТИЙ КЕН» СКОЇВ САМОГУБСТВО У СВОЇЙ КАМЕРІ». Тільки не через повішення. Якимсь чином він приховав брусок мила — як саме, то нез'ясована таємниця, бо ув'язнені мають доступ тільки до рідкого мила, — і заштовхав його собі в глотку.

— Боже правий, — промовив я. — Який жадливий спосіб умертвіння.

— Добре! — здійняла Кейті вгору руки і, стиснувши їх у кулаки, потрясла ними в себе біля скронь. — *Пречудово!*

Були речі, про які мені не хотілося в неї питати. Першим номером у цьому списку йшло: чи вона переспала зі мною лише й тільки заради того, щоб спробувати переконати мене вбити підходящого замітника її гвалтівника? Проте спитайте себе (я це зробив): чи вийшло б на добро таке запитання? Вона могла відповісти мені абсолютно прямо, а я, либонь, їй усе одно не повірив би. У подібній до нашої ситуації стосунки можуть і не бути явно отруйливими, але, мабуть, вони завжди збіса хворобливі.

— Я не збираюся такого більше робити, — сказав я.

— Гаразд, я розумію.

(Нічого вона не розуміла.)

— Тому не проси мене.

— Не буду.

(Вона це зробить.)

— І ти ніколи нікому не розказуватимеш.

— Я вже обіцяла, що ні.

(Вона це вже зробила.)

Гадаю, в глибині душі я вже тоді розумів, що ця розмова є марною справою, але я сказав «о'кей» і дозволив темі згаснути.

— Майку, я не хочу тебе звідси випроваджувати, але в мене сонмище всяких справ, і...

— Не хвилюйся, партнерко, я уже зникаю.

По правді, мені самому *хотілось* вже забратися. Хотілося пройтися з шістдесят безцільних миль і подумати, що буде далі.

Біля дверей вона обняла мене і міцно поцілувала.

— Не йди сердитим.

— Я не серджуся.

Я сам не знав, яким я йду.

— І навіть не смій думати про те, щоб звільнитися. Ти мені потрібен. Я вирішила, що Пенні ніяк не підходить для «Говорячи зле про мертвих», але цілком розумію, що тобі потрібен відпочинок від цього. Я подумала, може... Джорджина?

— Можливо, — мовив я. Я вважав, що Джорджина пише найгірше з усіх у редакції, але мене все те більше не проймало. Що мене в той момент проймало — це ніколи більше не бачити жодного некрологу, не кажучи вже про те, щоб самому їх писати.

— Щодо тебе, роби зухвалі, які тільки тобі заманеться, рецензії й огляди. Нема більше ніякої Джероми, щоб сказати «ні», я права?

— Ти права.

Вона струснула мене:

— Не говори таким тоном, ти, мавпо! Викажи трохи завзяття. Той старий «*Неоновий цирк*» минув і скінчився. І пообіцяй, що не зникатимеш. — Вона притишила голос. — Ми можемо проводити наші власні наради. *Приватні*.

Вона побачила, що мій погляд упав на перед її халату, і розсміялася, задоволена. А потім підштовхнула мене.

— А тепер йди. Вимітайся мерщій звідси.

Минув тиждень, а коли ти працюєш на такий сайт, як «*Неоновий цирк*», кожний тиждень тягнеться, мов три місяці. Знаменитість напилася, знаменитість потрапила до реабілітаційної клініки, знаменитість вийшла з реабілітаційної клініки і миттю напилася, знаменитість заарештували, знаменитість вилізла з лімузина без трусів, знаменитість протанцювала цілісеньку ніч, знаменитість вийшла заміж, знаменитість

розлучилася, знаменитості «взяли перерву на відпочинок одне від одного». Одна знаменитість упала у свій басейн і втопилася. Джорджина написала надзвичайно несмішний некролог, і, як наслідок, прибували тонни твітів і електронних листів: «Де Майк?» Хоча б це мусило подарувати мені задоволення.

Я не відвідував квартиру Кейті, бо Кейті була занадто заклопотаною для милувань. Фактично Кейті майже не було в наявності. Вона «проводила перемовини», пара їх відбулися в Нью-Йорку і ще одні в Чикаго. За її відсутності якимсь чином у ролі керівника опинився я. Мене не висували, я за це не боровся, мене не було обрано. Просто так сталося. Я втішав себе тим, що все, звісно, прийде до нормального стану, коли повернеться Кейті.

Мені не хотілося висиджувати в кабінеті Джероми (почувався там моторошно), але, окрім нашого унісекс-туалету, це було єдине приміщення, де я міг у порівнянні приватності побалакати з очманілими працівниками редакції. А працівники були очманілими завжди. Електронне видання все одно залишається виданням, а кожна редакція — це гніздовище старосвітських комплексів і неврозів. Джерома наказувала б їм забиратися к чортам («але, агов, візьми собі «юку»»). Я цього робити не міг. Коли починав біситися, я собі нагадував, що вже невдовзі повернуся на своє звичне місце під стіною, щоб писати саркастичні рецензії. Такий же, як решта тутешніх, ув'язнених у цій божевільні.

Наскільки пам'ятаю, впродовж того тижня і прийняв єдине справжнє рішення і воно стосувалося крісла Джероми. Я абсолютно не міг вмотити власне гузно туди, де сиділа вона, коли вдавилася Льодяником Злої Доли Від Кашлю. Я відкотив його до загальної стайні й приніс сідало, яке подумки називав «своїм стільцем», забравши його від столу під плакатом із написом: «СЕРІТЬ, ДЕ ХАРЧУЄТЕСЯ, БУДЬ ЛАСКА». Це сідало було набагато менш комфортабельним, але принаймні не вчувалося моторошним. Крім того, я однаково майже нічого не писав.

У п'ятницю під кінець дня, виряджена в мерехтливу сукню до колін, що становила антитезу її звичним джинсам і топікам, впурхнула Кейті. Волосся в неї спадало мистецьки викладеними в салоні кучерями. Мені вона здалася... ну... немовби гарнішою версією Джероми. Побіжно згадався «Колгосп тварин» Орвелла: те, як гімн «Чотири ноги — добре, дві ноги — погано» змінився на «Чотири ноги — добре, дві ноги — краще»¹.

Кейті всіх збрала й оголосила, що нас придбала компанія «Пірамід-медіа» з Чикаго і що буде підвищення зарплатні — невеличке — всім.

¹ George Orwell (1903—1950) — англійський письменник, критик, журналіст; «Animal Farm» (1945) — алегорична повість, пародія на сталінізм.

Це викликало дикі оплески. Коли вони вщухли, вона додала, що Джорджина Буковскі вестиме рубрику «Говорячи зле про мертвих» постійно, а Майк Андерсон тепер наш новий кхультур-критік.

— Це означає, — пояснила вона, — що він, розправивши крила, неспішно ширятиме над усім краєвидом і сратиме, де йому захочеться.

Знову бурхливі аплодисменти. Я підвівся і вклонився, намагаючись виглядати життєрадісним і сатанинським. У цій грі моя ставка була половинчастою — життєрадісним я не бував від смерті Джероми, але почувався я *справді* як той сатана.

— Ну а тепер, всі знову до роботи! Напишіть що-небудь вічне! — Її блискучі губи розійшлися в усмішці. — Майку, я можу побалакати з тобою приватно?

Приватно означало в кабінеті Джероми (ми досі обоє сприймали його саме так). Побачивши стілець біля столу, Кейті нахмурилася.

— А ця потворна річ що тут робить?

— Мені не подобалося сидіти в Джероминому кріслі, — сказав я. — Принесу його назад, якщо ти хочеш.

— Хочу. Але перш ніж ти це зробиш... — Вона підступила ближче до мене, але помітила, що жалюзі піднято і нас видно зблизька. Обмежилася тим, що поклала долоню мені на груди. — Ти можеш прийти сьогодні ввечері до мене додому?

— Залюбки.

Хоча ця перспектива не надихала мене так, як ви могли б подумати. Поза впливом керівної ролі малої голівки, мої сумніви щодо мотивацій Кейті продовжували міцнішати. І, мушу визнати, мене дещо засмутило те, що їй так кортіло повернути крісло Джероми назад у цей кабінет.

Притишивши голос, хоча ми й були самі, вона сказала:

— Сподіваюся, ти більше не писав жодних, — її блискучі губи сформували слово, — «некрологів»?

— Я навіть про це не думав.

Це була надзвичайно відчайдушна брехня. Писати некрологи, то було перше, про що я думав вранці, і останнє, про що мені думалося ввечері. Про те, як легко виливаються слова. І те відчуття, що приходить разом з ними: боулінгова куля котиться через абсолютно правильний ромбик, двадцятифутовий патт¹ прямує просто в лунку, спис шурхає точно туди, куди ти ним цілив. У мішень, чисто в ціль.

— А *щось* інше ти вже писав? Якись рецензії? Наскільки знаю, «Парамаунт»² випускає останній фільм Джека Брігса, я чула, ніби він навіть гірший за його «Святенників». Це *мусить* бути спокусливим.

¹ Putt — у гольфі порівняно повільний і короткий рух м'ячика після акуратного удару.

² «Paramount» — заснована 1912 р. кінокомпанія, найстаріша з досі існуючих у Голлівуді.

— Не те щоб я щось писав, — відповів я. — Радше був тіньовим співавтором інших. Але мене не скроєно на те, щоб працювати редактором. Це твоя робота, Кейті.

Цього разу вона не протестувала.

Пізніше того ж дня я поглянув із заднього ряду, де намагався (безуспішно) написати рецензію на один диск, і побачив її у кабінеті: вона сиділа схилившись над ноутбуком. Губи в неї ворухилися, і спершу я подумав, що вона, мабуть, заразом балакає по телефону, але жодного телефона не вбачалося. У голові зринула думка — майже напевне сміховинна, але якої на диво важко було позбутися — що вона знайшла залишки захованих у верхній шухляді евкалиптових льодяників і зараз смокче один з них.

Я прибув до її квартири близько сьомої години, з пакетами китайської їжі з ресторанчика «Приємні радощі». Ніяких шортів і прозорого топика цього вечора; одягнута вона була в пуловер й бахматі штани-хакі. А ще: вона була не сама. Пенні Ленгстон сиділа в кутку дивана (шулилася там, якщо точніше). Без свого бейсбольного кашкета, але та її химерна усмішка, ота, що промовляла *«лишень торкнися мене, і я тебе вб'ю»*, була, як завжди, присутня і все компенсувала.

Кейті поцілувала мене в щоку:

— Я запросила Пенні приєднатися до нас.

Це й без того було патентовано очевидним, проте я промовив:

— Вітаю, Пенс.

— Вітаю, Майку.

Крихітний мишачий голосок і жодного зорового контакту, але вона зробила героїчне зусилля перетворити ту свою усмішку бодай на щось менш лячне.

Я перевів погляд на Кейті. Подивився, піднявши брови.

— Я казала, що не розповідала нікому про те, що ти вмєєш робити, — почала Кейті. — Це... ну, це було не зовсім правдою.

— А я не зовсім цьому вірив, — сказав я, кладучи заквацянї жиром пакети на кавовий столик. Їсти мені вже перехотілося, в наступні кілька хвилин я не очікував аж надто «приємних радощів». — Чи не хотіла б ти мені пояснити, до чого тут ведеться, перш ніж я звинувачу тебе в порушенні твоєї єдиної обіцянки і зникну?

— Не роби цього. Прошу. Просто вислухай. Пенні працює в *«Неоновому цирку»* тому, що я вмовила Джерому її взяти. Я познайомила з нею, коли вона ще жила тут, у місті. Ми були з нею разом в одній групі, правда ж, Пенс?

— Так, — підтвердила Пенні тим своїм крихітним мишачим голосом. Вона дивилася собі на руки, так міцно зчеплені на колінах, що аж кісточки пальців побіліли. — У групі «Пресвяте ім'я Діви Марії».

— Що воно, збіса, за таке, я що, мушу зразу ж скинути капелюха?

Ніби наразі потрібно було перепитувати. Трапляється іноді, коли деталі складаються до купи, ти буквально чуєш, як вони клацають.

— Група підтримки жертв зґвалтування, — пояснила Кейті. — Я так і не побачила свого ґвалтівника, але Пенні свого бачила. Правда ж, Пенс?

— Так. Багато разів. — Тепер Пенні дивилася на мене, і голос у неї сильнішав із кожним словом. У кінці вона вже майже кричала і сльози котилися її обличчям. — Це мій дядько. Мені було дев'ять років. Моїй сестрі одинадцять. Він і її ґвалтував також. Кейті каже, ти вмієш убивати людей некрологами. Я хочу, щоб ти написав його некролог.

Я не збираюся переповідати історію, яку вона мені розказала, сидячи там, на дивані, і Кейті сиділа поряд неї, тримаючи її за одну руку і вкладаючи серветку за серветкою в другу. Якщо ви тільки не жили в якійсь із тих семи місцин нашої країни, досі не обладнаних мультимедійними засобами, ви все це чули раніше¹. Усе, що вам потрібно знати, це те, що батьки Пенні загинули в автокатастрофі, а її з сестрою взяв до себе дядько Еймос із тіткою Клавдією. Тітка Клавдія відмовлялася чути будь-що, сказане проти її чоловіка. Решту вирахуйте самі.

Я захотів це зробити. Тому що сама ця історія була жахливою, так. Тому що такі парубки, як той дядько Еймос, мусять отримувати сповна за те, що полюють на найслабших і найбеззахисніших. Тому що Кейті бажала, аби я це зробив, це самозрозуміло. Але кінець кінцем все вирішила та гідна жалю гарненька сукня, що була на Пенні. І її туфлі. Ну, й трішки невміло накладений нею макіяж. Уперше за багато років, можливо, вперше відтоді, як дядько Еймос розпочав свої нічні відвідини її спальні, завжди приказуючи їй «це наш маленький секрет», вона спробувала зробити себе презентабельною для особи чоловічої статі. Якось це торкнуло мене за серце. Кейті налякало її власне зґвалтування, але вона піднеслася над ним. Деякі дівчата і жінки здатні на це. Чимало — ні.

Коли Пенні закінчила, я запитав:

— Ти присягаєшся Господом, що твій дядько насправді це робив?

— Так. Знову, і знову, і знову. Коли ми постаршали достатньо, щоб уже мати дітей, він нас перевертав і користався нашими... — цього речення вона не закінчила. — А ще я впевнена, що це не припинилося після мене і Джессі.

— І його ні разу не вловили.

Вона рішуче помотала головою, розлетілися відсирілі кудельки.

— Гарзд, — я дістав із портфеля свій айпад, — але ти мусиш розповісти мені про нього.

¹ Насправді герой переінакшує дані статистики 2014 р., за якими 7% американців не користуються інтернетом через те, що не мають до нього доступу.

— Я можу зробити краще.

Вона звільнила свою руку з руки Кейті й ухопила найпотворніший гаманець із усіх, які я лишень тільки бачив у вітринах крамниць вживаних речей. Із нього вона видобула поморщений аркушик паперу, поплямований потом так, що став в'ялим і напівпрозорим. Написано там було олівцем. Петлястий почерк скидався на щось нашкрябане дитиною. Спершу йшов заголовок: «ЕЙМОС КАЛЛЕН ЛЕНГФОРД: ЙОГО НЕКРОЛОГ».

«Цей жалюгідний недолюдок, який за кожної можливої нагоди гвалтував маленьких дівчаток, помер жакливо й болісно від багатьох видів раку в м'яких тканинах тіла. В останній тиждень із його очей витікав гній. Йому було шістдесят три роки, і наприкінці своїх тортур він криками заповнював весь будинок, благаючи дати йому ще морфіну...»

Там було далі. Багато. Почерк у неї був дитинячий, але запас слів неабиякий, і в цьому творі вона зробила роботу, набагато кращу за будь-що з того, що писала для «*Неонового цирку*».

— Не знаю, чи це подіє, — сказав я, намагаючись віддати аркуш назад. — Гадаю, я мушу написати все сам.

Кейті промовила:

— Спробувати не завадить, хіба не так?

Я вирішив, що так. Дивлячись на Пенні прямо, я сказав:

— Я ніколи навіть не бачив твого дядька, а ти хочеш, щоб я його вбив.

— Так, — відповіла вона, зустрівшись тепер із моїми очима відкритим і щирим поглядом. — Саме цього я хочу.

— Ти така впевнена.

Вона кивнула.

Я сів до невеличкого домашнього письмового столу Кейті, розклав поряд зі своїм айпадом рукописну смертельну філіппіку Пенні, створив новий документ і почав набирати написане нею.

Я відразу ж зрозумів, що воно *мусить* подіяти. Відчуття могутності було потужнішим, ніж будь-коли. Відчуття *націлювання*. Уже після другого речення я покинув зазирати до того аркуша і просто барабанив по екранній клавіатурі, тримаючись головних пунктів, і закінчив таким застереженням: «*Осіб, які прийдуть на похорон, — зважаючи на огидні схильності містера Ленгфорда, ніхто не зможе назвати їх жалісливцями, — попереджено, щоб не приносили квітів, але плювання на труну заохочується*».

Дві жінки вдивлялися в мене величезними очима.

— Воно подіє? — запитала Пенні, та тут же сама собі відповіла: — Подіє. Я це *відчула*.

— Гадаю, воно могло вже подіяти. — Я обернув свою увагу на Кейті. — Попроси мене зробити таке знову, Кейтс, і в мене виникне спокуса написати *твій* некролог.

Кейті спробувала посміхнутися, але я помітив, що вона налякана. Я не мав сказаного на меті (принаймні, я не думаю, що мав), тому взяв її за руку. Вона здригнулася, почала вириватися, та потім дозволила мені її тримати. Шкіра в неї була холодна і волога.

— Я жартую. Дурний жарт, але сприйми це серйозно. Цьому треба покласти край.

— Так, — кивнула вона і гучно глтинула слину. Такий звук *«ковть»*, наче з якогось мультика. — Безумовно.

— І ніяких балачок. *Жодній* душі. Ніколи.

Вони знову виказали свою згоду. Я було почав підводитися, та тут Пенні стрибнула на мене, прибивши мене назад до стільця і ледве не поваливши нас обох із нею на підлогу. Її обійми були не пристрасними; радше схожими на хватку потопельниці, повислої важезним тягарем на своєму ймовірному рятівникові. Вона була слизькою від поту.

— Дякую тобі, — прошепотіла вона хрипко. — Дякую тобі, Майку.

Я пішов, не відповівши їй *«будь ласка»*. Не міг дочекатися, коли заберуся звідти. Я не знаю, чи вони з'їли ту їжу, яку я приніс, але чомусь сумніваюся, що так. *«Приємні радощі»*, на мою рожеву аж червону сраку.

Тієї ночі я не спав, і не думки про Еймоса Ленгфорда не дозволяли мені заснути. Для неспокою я мав інші причини.

Одною з них була одвічна проблема залежності. Я полишив квартиру Кейті, рішуче налаштований ніколи більше не використовувати цю жахливу силу, але таку ж обіцянку я давав собі й раніше, і то без упевненості, що зможу її дотриматися, бо щоразу, коли я писав *«живий некролог»*, прагнення зробити це знову тільки дужчало. Це було схоже на героїн. Спробуй раз або два, і, можливо, ще кинеш. Хоча невдовзі тобі доведеться в нього закохатися. Ймовірно, я поки ще не сягнув такого рівня, але вже опинився на краю ями і розумів це. Те, що я сказав Кейті, було абсолютно граничною правдою — цьому необхідно покласти край, поки я ще на це здатен. Якщо припустити, що ще не занадто пізно.

Друга була не такою похмурою, але достатньо негарною.

Коли я їхав у метро назад до Брукліну, мені сплив у голові вельми доречний вислів Бена Франкліна: *«Двоє можуть зберігати таємницю, якщо один із них мертвий»*¹. Троє, уже цілих троє людей про все знали, і, оскільки я не мав наміру вбивати Кейті чи Пенні некрологами, це означало, що в їхніх руках дуже бридка таємниця.

¹ Насправді Бенджамин Франклін казав: *«Троє можуть зберігати таємницю, якщо двоє з них мертві»*.

Якийсь час вони її зберігатимуть, я не сумнівався. Особливо в цьому буде зацікавлена Пенні, коли вранці отримає телефонний дзвінок із повідомленням, що її дорогий, старенький дядечко Еймос сконав. Але час послабить це табу. Був також і ще один фактор. Обидві вони не просто журналістки, а журналістки, які працюють у «*Неоновому цирку*», що означає — розбовкування секретів — їхня професія. Можливо, розбовкування секретів не викликає такого узалежнення, як убивство людей некрологами, проте, наскільки я знаю, воно має власну притягальність. Рано чи пізно трапиться якийсь бар і забагато випитого, і тоді...

«Хочеш почути децю насправді божевільне? Тільки мусиш пообіцяти, що не розкажеш нікому».

Я уявив собі, як сиджу в редакції під плакатом до Дня Подяки, увесь занурений у свою свіжу саркастичну рецензію. Аж тут підвалює Френк Джиссап, сідає і питається, чи не спадало мені коли-небудь на думку написати некролог Башара аль-Асада, того сирійського диктатора з крихітною голівкою, або — агов, це навіть краще! — отого корейського курдупеля Кім Чен Ина. Наскільки я його знаю, Джиссап може забажати від мене й ліквідації нового головного тренера «Ніксів»¹.

Я намагався запевнити себе, що останнє — це просто смішно, але не зміг переконати. Спортивник із ірокезом був шаленим фанатом «Ніксів».

Існувала навіть іще жакливіша можливість (до цього я дійшов близько третьої години ночі). Припустімо, слівце про мій талант прокладе собі шлях до якогось непорядного урядового вуха? Це здавалося мало-ймовірним, та хіба я не читав десь, що уряд колись, у п'ятдесятих, уже провадив експерименти з ЛСД і маніпуляцією свідомості над людьми, які нічого не підозрювали? Ті, хто здатні на таке, здатні на будь-що. Що як у редакції «*Цирку*» або просто тут, у домі моїх батьків у Брукліні, з'являться якісь парубки з Агенції національної безпеки і все закінчиться тим, що я опинюся спершу на реактивному літаку, а потім на якійсь урядовій базі, де мене поселять у приватних апартаментах (люксових, але з вартовими при дверях) і видадуть список бойових ватажків Аль-Каїди й «Ісламської держави», а разом і теки з даними, які дозволять мені писати надзвичайно деталізовані некрологи? Я міг би зробити зайвими обладнані ракетами безпілотники.

Маячня? Аякже! Але о четвертій ранку будь-що може здатись можливим. Близько п'ятої, якраз коли перше світло дня прокрадалося до моєї кімнати, я спіймав себе на тому, що вкотре загадуюся, як, щонай-

¹ «New York Knickerbockers» — професійна баскетбольна команда, яка базується на Мангеттені («нікербокери» — прізвисько ньюйоркців з діда-прадіда).

перше, мене спіткав цей небажаний талант. Не згадуючи вже про те, як довго вже я його маю. Не було способу про це дізнатися, тому що люди, як правило, не пишуть некрологів живих персон. Такого не роблять навіть у «*Нью-Йорк Таймс*», вони там просто складають необхідну інформацію, щоби була під рукою, якщо помре хтось знаменитий. Я міг бути здатним на таке все життя, але якби не написав той гівняний жарт про Джерому, так ніколи б про це й не дізнався. Я подумав про те, як я, першим ділом, опинився в працівниках «*Неонового цирку*»: завдяки написанню непроханого некрологу. Людини, яка вже померла, це правда, але некролог є некрологом. А талант бажає єдиного, невже ви не розумієте? Він бажає проявити себе. Він бажає одягнути смокінг і вистрибом вибігти на сцену.

На цій думці я і заснув.

За чверть до полудня мене розбудив телефон. То була Кейті, і була вона збурена.

— Ти мусиш приїхати в редакцію, — сказала вона. — Зараз же.

Я сів у ліжку:

— Що трапилося?

— Розкажу, коли ти дістанешся сюди, але одну річ скажу тобі вже зараз. Не смій робити того знову.

— Бігме. А я думав, що сам це *тобі* казав. І то більше, ніж один раз.

Якщо вона мене й почула, то не звернула уваги. Просто кип'ятилася далі:

— *Ніколи в житті!* Навіть якщо там буде сам Гітлер, ти не смієш того робити. Якщо твій батько приставить ножа до горла твоєї матері, ти не смієш того робити.

Вона перервала зв'язок раніше, ніж я встиг щось запитати. Я загадав, чому вона не призначила цю надтермінову зустріч у себе у квартирі, яка надавала набагато більше приватності, ніж тісний барліг «*Неонового цирку*», і на думку мені спала лише одна відповідь: Кейті не хотіла опинитися зі мною наодинці. Я став небезпечним фертом. Я зробив тільки те, чого від мене хотіла вона зі своєю подружкою, такою ж жертвою згвалтування, але факту це не відміняло.

Тепер я став небезпечним фертом.

Вона привітала мене усмішкою та обіймами на догоду декільком наявним працівникам редакції, котрі глитали свій пообідній «Ред булл» і знехотя втикалися в комп'ютери, але сьогодні жалюзі в кабінеті були опущені, тож та її усмішка щезла, щойно ми опинилися за ними.

— Я перелякана на смерть, — почала вона. — Тобто лячно мені було і вчора ввечері, але в той момент, коли ти це робиш, тоді...

— Це ніби й приємно. Йо, я знаю.

— Але зараз мій переляк набагато сильніший. Я весь час думаю про ті пружинні пристрої, які треба стискати, щоб зміцнити собі пальці і передпліччя.

— Про що ти говориш?

Вона мені не пояснила. Не тоді.

— Я мушу розпочати з середини, з дитини Кена Вондерлі, а потім продовжити в обох напрямках.

— Клятий Кен мав дитину?

— Сина, так. Припини перебивати. Я змушена починати з середини, тому що замітка про того сина була першою, на яку я натрапила. Замітка з'явилася сьогодні вранці в рубриці «Повідомлення про смерть» у «Таймс». Урешті-решт вони там почали прочісувати інтернет. У «Гафф-По» або у «Дейлі Біст» когось за це погонять до дровітні, бо трапилося це якийсь час тому¹. На мій здогад, родина вирішила зачекати, поки пройде похорон, перш ніж оприлюднювати новину.

— Кейті...

— Замовч і слухай. — Вона нахилилася до мене. — З'являються супутні втрати. І це дедалі гіршає.

— Я не...

Вона затулила долонею мені рота.

— Заткнися. На хер. Помовч.

Я замовк. Вона прибрала руку.

— Джерома Вітфілд, з неї все почалося. Наскільки я, скориставшись «Гуглом», можу судити, вона одна-єдина у світі. Була, я маю на увазі. Хоча знаходяться тонни Джеромів Вітфілдів, дякувати Богу, вона була в тебе першою, бо інакше вона могла б дістати інших Джером. Деяких з них, щонайменше. Найближчих.

— Вона?

Кейті подивилася на мене як на ідіота.

— Твоя сила. А твоя друга...

Вона затнулася, гадаю, тому що першим їй зринуло в голові слово «жертва».

— Твоїм другим об'єктом був Пітер Стефано. Також не найпоширеніше у світі ім'я, хоча й не зовсім чудернацьке. А тепер подивися на оце.

Вона взяла зі свого столу кілька аркушів. Звільнила перший із-під зажима, який тримав їх укупі, і подала його мені. Там було три некрологи, всі з маленьких газет — одна виходила в Пенсильванії, друга —

¹ Мається на увазі традиційне покарання дітей за провину шмаганням у дров'яному сараї; «Daily Beast» — заснований 2008 р. аналітично-новинний сайт, який головним чином висвітлює події в політиці та поп-культурі.

в Огайо, а третя — на півночі штату Нью-Йорк. Пенсильванський Пітер Стефано помер від інфаркту. Той, що з Огайо, упав із драбини. Того, який жив у Нью-Йорку, — в містечку Вудсток — уразив інсульт. Усі троє померли того самого дня, що й скажений продюсер, із яким вони мали однакові імена і прізвища.

Я впав на стілець.

— Цього не може бути.

— Уже є. Добра новина та, що я знайшла по Сполучених Штатах два десятки інших Пітерів Стефано і з ними все гаразд. Гадаю, це завдяки тому, що всі вони живуть далі від виправного центру Гованда. В'язниця стала епіцентром. Звідти розлетілася шрапнель.

Я дивився на неї, ошелешений.

— Наступним був Клятий Кен. Знову нестандартне прізвище, слава Богу. У Вісконсині й Міннесоті ціле гніздовище Вондерлі, але, я гадаю, це занадто далеко. От тільки...

Вона вручила мені другий аркуш. Першою йшла та новина з «Таймс»: «ПОМЕР СИН СЕРІЙНОГО ВБИВЦІ». Його дружина розказала, що Кен Вондерлі-молодший випадково застрелився, коли чистив пістолет, але в повідомленні підкреслювалося, що цей «випадок» із ним трапився менш як за дванадцять годин після смерті його батька. Чи було це насправді самогубством, залишалося на здогад читачам.

— Я не вважаю, що це було самогубство, — сказала Кейті. Обличчя в неї під гримом було дуже блідим. — Не думаю я також, що це був випадковий збіг. Воно цілить по іменах і прізвищах, Майку. Ти ж це розумієш, правильно? І воно не розбирається в деталях написання, що робить усе це ще гіршим.

Некролог (я вже починав ненавидіти саме це слово) нижче від замітки про сина Клятого Кена стосувався певного Кеннета Вондерлі з Парамеса в штаті Нью-Джерсі. Як і Пітер Стефано з Вудстока (невинна людина, яка, либонь, у житті не вбивала нічого, окрім часу), Кен Вондерлі з Парамеса помер від інсульту.

Точно, як і Джерома.

Дихання в мене пришвидшилося, я обливався потом. Яйця в мене підтягнулися так, що вчувалися не більшими за персикові кісточки. Відчуття було, що я зараз зомлію, а також бажання блювати, втім, я спромігся утриматися від того й іншого. Хоча вволю наригався потім. Це тривало тиждень чи й довше, і я втратив десять фунтів ваги. (Свій стривожений матері я сказав, що це такий грип.)

— А ось і вінець, — мовила Кейті, подаючи мені останній аркуш. На ньому значилося сімнадцять Еймосів Ленгфордів. Найбільше скупчення було в регіоні Нью-Йорк — Нью-Джерсі — Коннектикут, але один

помер і в Балтиморі, один — у Вірджинії, а двоє гігнули в Західній Вірджинії. У Флориді таких виявилось три.

— Ні, — прошепотів я.

— Так, — промовила вона. — Оцей другий, у Емітвіллі, це той поганець, дядько Пенні¹. Просто будь вдячним за те, що Еймос також не вельми звичайне ім'я в наші дні, що воно з іншої епохи. Якби його звали Джеймс або Вільям, тут були б сотні мертвих Ленгфордів. Можливо, не тисячі, бо вона поки що не сягає далі Середнього Заходу, але до Флориди дев'ятсот миль. Далі, ніж долітає сигнал будь-якої середньохвильової радіостанції, принаймні в денний час.

Аркуші вислизнули з моєї руки і полинули плавом до підлоги.

— Тепер ти розумієш, що я мала на увазі, говорячи про ті стискалки, якими люди користуються, щоб зробити собі пальці й передпліччя сильнішими? Спершу ти можеш стиснути їх раз чи двічі. Але якщо продовжуєш це робити, м'язи в тебе міцнішають. Ось це-то й відбувається з тобою, Майку. Я в цьому впевнена. Кожного разу, коли ти пишеш некролог живої людини, твоя сила сильнішає і сягає далі.

— То була твоя ідея, — прошепотів я. — Твоя клята ідея.

Але вона на це не купилася.

— Не я просила тебе написати некролог Джероми. То була *твоя* ідея.

— То була просто фантазія, — запротестував я. — Просто *розіграш*, заради Бога. Я не знав, що таке станеться!

Хоча, можливо, це не було правдою. Мені згадався мій перший оргазм, у ванні, за допомогою повної жмені піни з мила «Айворі»². Я не розумів тоді, коли потягнувся рукою вниз і взяв себе за... от тільки в глибині душі, у глибокому закутку, де ховаються інстинкти, я все *знав*. Є інший старий вислів, цей не Бена Франкліна: «Коли *учень готовий* — *учитель з'явиться*». Інколи той учитель чекає всередині нас.

— Вондерлі був твоєю ідеєю, — закинув я. — Так, як і Еймос, той Опівнічний Лазутчик. І тоді ти вже знала, що має трапитися.

Вона сіла на край письмового столу — тепер свого столу — і подивилася на мене прямо, втупилася поглядом, який не міг бути легким.

— От це вже правда. Але, Майку... я ж не знала, що вона буде *поширюватися*.

— Так само як і я.

¹ Amityville — містечко в штаті Нью-Йорк, де є будинок, у якому після масового сімейного вбивства нібито завелися привиди, про це письменник Джей Енсон написав знаменитий роман «Емітвільський жах» (1977); цю книгу і перший з низки фільмів за нею Стивен Кінг, зокрема, розглядає у своєму творі-дослідженні жанру жахів «Danse Macabre» (1981).

² «Ivory» («Слонова кістка») — мило, яке з 1879 р. випускається компанією «Procter & Gamble», характерне тим, що не тоне, а плаває на поверхні води.

— І це дійсно висаджує. Я сиділа поряд з тобою, коли ти це робив, і це було, наче дихаєш креком поряд із тим, хто його курить.

— Я можу зупинитись.

Надії. Надії.

— Ти певен?

— Цілком. А тепер щодо тебе. Ти зможеш тримати свого рота про це на замку? Скажімо, решту свого життя?

Кейті зробила мені ласку, обдумавши це запитання. Потім вона кивнула.

— Я мушу. У мене тут гарні перспективи, у «Цирку», і я не хочу їх вкюрвити, поки не зможу звестися на власні ноги.

Іншими словами, у цьому була вся вона, та на що інше я міг очікувати? Нехай Кейті й не смоктала Джероминих евкаліптових льодяників, щодо цього я був неправий, але вона сиділа в Джероміному кріслі, за Джероминим столом. Плюс ця її нова «дивися, але не торкайся» примхливо укладена зачіска. Як могли б сказати Орвеллівські свині: «Сині джинси — добре, нова сукня — краще».

— А як щодо Пенні?

Кейті не відповіла нічого.

— Бо моє враження від Пенні — фактично враження *всіх* від Пенні — таке, що в неї не всі чотири колеса тримаються дороги.

Очі Кейті спалахнули:

— Тебе це дивує? У неї було надзвичайно травматичне дитинство, на той випадок, якщо ти забув. *Кошмарне* дитинство.

— Я можу поспівчувати, бо сам саме зараз переживаю власний кошмар. Тому наразі відставимо гідну групи підтримки емпатію, я просто хочу знати, чи триматиме вона замкненим свого рота. Скажімо, довічно. Зможе вона?

Залягла довга, довга пауза. Нарешті Кейті заговорила.

— Тепер, коли він мертвий, можливо, вона припинить відвідувати збори жінок, які пережили зґвалтування.

— А якщо не припинить?

— Гадаю, вона може... у якийсь момент... розповісти комусь, хто буде в особливо тяжкому стані, що знає одного парубка, який міг би допомогти тому комусь перегорнути цю сторінку. Вона цього не зробить цього місяця, і, ймовірно, не цього року, але...

Вона не закінчила. Ми дивилися одне на одного. Я був певен, що вона читає думку в моїх очах: існувала одна надійна затичка, непохибний спосіб, щоби змусити Пенні тримати рота на замку.

— Ні, — подала голос Кейті. — Навіть не думай про це, і не лише тому, що вона заслуговує на власне життя і всі ті гарні події, які можуть чекати на неї попереду. Тільки одною нею тут не обійдеться.

Судячи з її дослідження, щодо цього вона мала рацію. Пенні Ленгстон також не суперзвичайне ім'я, але в Америці живуть понад триста мільйонів людей і деякі з тих Пенні або Пенелоп Ленгстон можуть виграти в дуже поганій лотереї, якщо я вирішу ввімкнути свій ноутбук або айпад і написати новий некролог. А ще ж є отой ефект «приблизної схожості». Ця сила дістала як Вондерлі, так і Вандерлі. Що як вона вирішить при- брати Петюль Ленстон? Петсі Ленгфорд? Пенні Ленглі?

І була ж іще моя власна ситуація. Майклові Андерсону може вистачити всього лиш одного некрологу, щоби цілком підпасти під владу тієї високовольтної залежності. Сама думка про це збурила в мені бажання це зробити, бо це прибрало б, нехай тільки на якийсь час, наявні почуття тривоги і жаху. Просто, аби себе розрадити, я увявив, як пишу некролог Джона Сміта або Джилл Джонс, і мої яйця стиснулися ще дужче від самої думки про масовий мор, який відтак настане.

— Що ти збираєшся робити? — запитала Кейті.

— Щось придумую, — відповів я.

Я придумав.

Того вечора в атласі автодоріг «Ренд Макнеллі»¹ я розгорнув велику мапу Сполучених Штатів, заплющив очі й опустил палець. Завдяки цьому я й живу тепер у Ларамі, у Вайомінгу, де працюю малярем. Здебільшого фарбую будинки. Насправді в мене чимало професій, як і в багатьох людей по маленьких містах углибині нашої країни — у тих місцях, які я колись зі звичайною зверхністю нью-йоркця називав «глибоким задуп'ям». Час від часу я також працюю на одну ландшафтну компанію, стрижу галявини, згрібаю листя і саджаю кущі. Узимку я розчищаю під'їзні алеї і працюю на лижварському курорті «Сніжний кряж», привожу до ладу траси. Я не багатий, але голову над водою тримаю. Насправді, трохи вище, ніж це було в Нью-Йорку. Насміхайтесь з глибокого задуп'я, скільки вам завгодно, але жити тут набагато дешевше. І минають дні й дні, коли мені ніхто не покаже середнього пальця.

Рідні не розуміють, чому я з усім покінчив, і батько не намагається приховувати свого розчарування; інколи він заговорює про мій «спосіб життя Пітера Пена», кажучи, що я шкодуватиму про це, коли мені буде сорок і я почну помічати сивину в своєму волоссі. Матір дивується не менше, проте вона ставиться до цього не так несхвально. Вона ніколи не любила «Неоновий цирк», вважала його вбогим марнуванням моїх «авторських здібностей». Мабуть, вона права по обох пунктах, утім,

¹ «Rand McNally» — заснована в Чикаго 1856 р. 28-річним друкарем Вільямом Рендом та його підмайстром, 20-річним ірландським емігрантом Ендрю Макнеллі, друкарська фірма, яка під кінець XIX ст. стала (і досі залишається) одним із найпотужніших у світі картографічних видавництв.

я тепер використовую свої авторські здібності здебільшого в складанні списків харчів, які збираюсь купити. А щодо мого волосся, перші пасма сивини в ньому я побачив іще до того, як виїхав із великого міста, а це було раніше, ніж мені виповнилося тридцять.

Хоча мені все ще сниться писання, і сновидіння ті не з приємних. В одному з них я сиджу перед ноутбуком, хоча зараз я навіть не маю ноутбука. Я складаю певний некролог і не можу зупинитися. Та я й не хочу цього в тім сновидінні, бо ніколи знайоме відчуття могутності не було дужчим. Я встигаю набрати: «*Печальна новина, минулої ночі всі люди у світі на ім'я Джон померли*», а потім прокидаюся, інколи на підлозі, інколи зарившись у простирадла, і кричу. Була пара аж таких випадків, що просто дивно, як це я не розбудив сусідів.

Я ніколи не полишав свого серця у Сан-Франциско, але свій ноутбук я полишив у милому, старому Брукліні¹. Хоча з айпадом розлучитися не зміг (поговоримо про узалежнення). Я не користуюся ним для обміну електронними листами — коли хочу з кимсь терміново зв'язатися, я телефоную. Якщо це не терміново, я користуюся древньою інституцією, відомою як Поштова служба Сполучених Штатів. Ви б здивувалися, як це легко — повернутися до звичаю писати паперові листи і листівки.

Хоча айпад я люблю. В мене на ньому повно ігор, плюс звук вітру, який допомагає мені заснути вночі, і будильник, який будить мене вранці. У мене завантажено тонни музики, кілька аудіокнижок, багато фільмів. Коли все це мене чомусь не розважає, я блукаю в Інтернеті. Там безкінечні можливості для заповнення свого часу, як ви це, мабуть, і самі знаєте, а в Ларамі, коли я не працюю, час може минати повільно. Особливо взимку.

Подеколи я заходжу на сайт «*Неонового цирку*», просто за старою звичкою. Кейті як редакторка робить добру роботу — набагато краще за Джерому, котра насправді не мала того, що зветься перспективним баченням, — і сайт плаває в районі п'ятого місця в списку найвідвідуваніших інтернет-майданчиків. Інколи він на пару пунктів перевищує «Драдж Ріпорт»²; здебільшого він ховається дещо нижче. Реклами повно, тож у цьому сенсі вони цілком успішні.

Наступниця Джероми так само видає свої інтерв'ю «Надудлившись із Кейті». Френк Джиссап так само висвітлює спорт. Його не зовсім жартівлива стаття про те, що хотілося б побачити «Усестероїдну Фут-

¹ «I Left My Heart in San Francisco» (1953) — пісня, написана Джорджем Корі й Дагласом Кросом у Брукліні, серед багатьох її виконань найпопулярнішою є версія поп-джазового співака Тоні Беннета.

² «Drudge Report» — заснований Меттом Драджем 1995 р. інтернет-агрегатор новин.

больну лігу»¹, привернула увагу країни і привела його в програму «ESPN», з тим його ірокезом і усім іншим². Джорджина Буковскі написала з півдужини несмішних некрологів під гаслом «Говорячи зле про мертвих», а потім Кейті змила цю рубрику в унітаз, замінивши її «Смертельними ставками на знаменитостей», де читачі виграють призи, передрікаючи, хто з відомих персон помре протягом наступних дванадцяти місяців. Розпорядницею там у них Пенні Ленгстон, і кожного тижня нова фотографія її усміхненого обличчя вінчає зображення танцюючого скелета. Це найпопулярніша рубрика в «Цирку», і коментарів під нею назбираються щотижня цілі сторінки. Люди люблять читати про смерть, і писати про неї вони люблять.

Я з тих, хто це знає і розуміє.

Гаразд, оце й уся історія. Я не очікую, що ви в неї повірите, та ви й не мусите; це ж Америка, врешті-решт. Але я все одно постарався розповісти її сумлінно. Так, як мене вчили розповідати на факультеті журналістики, не фантазувати, не свистіти й не западати в пишномовність. Я намагався дотримуватися ясності й послідовності. Початок підводить до середини, середина веде до кінця. Старомодно, ви гоните? Рядком порядком. А якщо ви вважаєте кінець дещо плескуватим, то мусите запам'ятати думку професора Хігінса щодо цього. Він любив наголошувати, що в репортажі кінець завжди існує на теперішній час, а про повну зупинку в реальному житті йдеться тільки в некролозі.

Присвячується Стюарту О'Нену³

¹ Натяк на засновану 2008 р., але так і не вибудовану до функціонального рівня Всеамериканську футбольну лігу (реальні чемпіонати країни проводяться в рамках Національної футбольної ліги).

² «Entertainment and Sports Programming Network» — базований у Коннектикуті всесвітній спортивний телеканал.

³ Stewart O'Nan (нар. 1961) — письменник, автор багатьох оповідань, романів і документальних творів; спільно зі Стівеном Кінгом написав дві книжки про бейсбол.

Розповім вам анекдот із життя — такий кумедний, що я постійно згадую його під час публічних виступів. Зазвичай закупаю продуктів займається моя дружина (каже, що інакше в домі б не було жодного овочу), але трапляється, що вона посилає мене до крамниці з терміновими дорученнями. Тож одного вечора я опинився в місцевому супермаркеті з місією роздобути батарейки та сковороду з антипригарним покриттям. Знайшовши ще кілька життєво необхідних речей, як-от цинамонові пундики й картопляні чипси, я набрів на відділ побутових товарів. Раптом у протилежному кінці проходу з'явився електричний візок, яким керувала жінка — типова пенсіонерка вісімдесяти років, яка, наче перелітна пташка, на зиму перебирається до теплої Флориди. Ідеально укладена хімічна завивка, засмага настільки темна, що шкіра була майже бордовою. Жінка підвела на мене очі, опустила, а потім знову поглянула на мене.

— Я вас знаю, — сказала вона. — Ви Стівен Кінг. Пишете оті страшні оповідання. То нічого, декому навіть подобається, але не мені. Я люблю оптимістичні історії, на кшталт «Втечі з Шоушенку».

— Це теж моя книга, — зауважив я.

— Ні, не ваша, — відповіла вона й поїхала собі далі.

Річ у тім, що письменник жахів схожий на дівчину, яка мешкає в трейлері на краю міста: обоє мають певну репутацію. І нехай, поки в мене є змога сплачувати податки й отримувати задоволення від роботи. Як кажуть, називайте мене, як хочете, але не забувайте кликати на обід. Поняття жанру мало мене цікавить. Так, я люблю жахи. А ще мені до вподоби містика, трилери, морські оповідання, класичні романи, поезія... це лише для прикладу. Також я залюбки читаю й записую кумедні випадки, і це навряд чи має вас здивувати, адже гумор і жах — сіамські близнюки.

П'яні феєрверки

Заява містера Алдена Маккозланда
Поліцейський департамент округу Касл
Заяву прийняв начальник департаменту Ендрю Клаттербак
у присутності офіцера Ардель Бенуа, яка проводила затримання
з 11:52 до 13:20
5 липня 2015 року

Так, можна сказати, що після того, як помер Батя, ми з Ма добряче попивали, та й узагалі били байдики в нашій лісовій хатинці. Закон цього не боронить, еге ж? Якщо не сідати за кермо, а ми те ніколи не робили. Окрім того, чим іще можуть зайнятися двійко багатеньких ледацюг? Ніколи не думав, що мені судилося так пожити, бо Батя був звичайним теслею. Він називав себе «умілим майстром», а Ма обов'язково додавала, що «не таким умілим, як сп'янілим». Один із її улюблених жартів.

Ма халтурила у «Квітах від Ройса», тому магазинчику на Касл-стрит, а в листопаді та грудні виходила на повну ставку, бо плела нівроку гарні різдвяні вінки, а ще непогано оформляла траурні заходи. Вона сама зробила вінок для Баті. З такою милою жовтою стрічкою, на якій було написано: «О, МИ ТАК ТЕБЕ ЛЮБИЛИ». Наче цитата з Біблії, еге ж? Люди плакали, коли те читали, навіть ті, кому Батя був винен гроші.

Я закінчив школу й пішов працювати в «Гараж Сонні», де балансував колеса, міняв масло й шини. Були часи, коли я навіть заправляв бензин, але тепер усюди самообслуговування. Ще я підторгував травкою, ніде гріха діти. Давно вже кинув ту справу, тож у вас навряд чи вийде мене за це засудити. Але у вісімдесятих то було непогане джерело швидких грошей, особливо в наших краях. Я завжди мав трохи дріб'язку, аби погулять у п'ятницю чи суботу. Мені до вподоби жіноча компанія, але до віваря жодна не змогла затягнути, принаймні поки що. У мене є дві заповітні мрії: побачити Великий Каньйон і до самої смерті лишатися холостяком. Менше проблем. Окрім того, треба наглядати за Ма. Самі знаєте, що кращі друзі всіх хлопчиків — це їх...

Я перейду до справи, Ардель, але дай мені розповісти по-своєму, інакше я взагалі нічо' не скажу. Хто, як не ти, любить переказувати історії цілком і повністю? Коли ми були вчилися у школі, то рот у тебе не затикався. Як говорила місіс Фітч, язиком строчила, немов кулетет. Пам'ятаєш її? Четвертий клас. Ото була дивачка! Пам'ятаєш, як ти наліпила жувальну гумку на носок її чобітка? Ха!

То про що це я? Ага, про хатинку. На озері Абенакі.

Маленька халупа на три кімнатки з клаптиком пляжу та старим причалом. Батя купив цю ділянку дев'яносто першого, мабуть, так, коли отримав невеликі дивіденди за одне замовлення. Грошенят на перший внесок забракло, але я доклав трохи заощаджень від зілля, і ми підписали папери. Хоча, мушу визнати, ділянка паскудненька. Ма назвала її Москітовим лігвом, і ми так і не виклали жодного центу на ремонт, хоча Батя справно платив внески. Коли в нього не виходило, то підключалися ми з Ма. Вона бурчала, що їй доводиться жертвувати свої квіткові гроші, але не злилася, бо сама любила туди їздити попри дірявий дах, блощиць і таке інше. Бувало, ми влаштовували пікнік прямо на причалі: сиділи собі, їли, насолоджувалися краєвидами. Уже тоді вона не відмовлялася від пляшечки кавового бренді чи ящика пива, хоча й випивала тільки по вихідних.

Ми повністю розплатилися за хатинку вже десь на зламі століть, а воно й не дивно. Наша ділянка знаходиться на західному березі озера, що ближче до міста, і ви самі знаєте, як воно там — низина, поросла чагарником і очеретом. Східний берег краший, там іще стоять оті великі будинки, куди влітку наїжджають багатії. Уявляю, як вони позирають на нетрі по інший бік озера — самі халупи, хижки й трейлери — і дивуються, що місцеві бідолахи можуть прожити без тенісного корту. Нехай думають собі, що хочуть. А нам і так добре. Батя частенько рибалив на причалі, Ма готувала його улов у дров'яній печі, а після першої чи то пак другої дня давали воду, і нам не треба було вискакувати у нужник надвір уночі. Жили не гірше, ніж інші.

Ми гадали, що щойно виплатимо останній внесок за ділянку, то з'явиться якась копійка на ремонт, але куди там! Де ті гроші дівалися, сам не можу докумекати, бо тоді банки вільно давали позики на будівництво, а Батя мав постійний заробіток. Коли 2002 року він помер від серцевого нападу прямо на робочому місці в Гарлоу, то Ма вирішила, що ми сіли на міліну. Вона сказала: «Якось проживемо. А якщо він марнував свої заощадження на повій, то я не хочу про це знати». А ще вона додала, що доведеться продати хатинку на озері, якщо, звісно, нам трапиться такий дурень, який захоче її купити.

«Виставимо її на ринок наступної весни, — вирішила вона, — поки мошкара не налетіла. Згода, Алдене?»

Я відповів, що згода, і навіть почав наводити лад на ділянці. Я встиг поміняти завіси на дверях і кілька геть зогнилих дошок на причалі, аж тоді нам привалило перше щастя.

Якось Ма отримала дзвінок від страхової компанії в Портленді й дізналася, чому нам завжди бракувало грошей, навіть після того як ми сплатили останній внесок за хатинку й ті два акри землі, на яких вона стоїть. Повії тут ні до чого — Батя застрахував своє життя й усі зайві

гроші клав на накопичувальний рахунок. Може, в нього було, що зветься, передчуття власної смерті. Зара́ у світі стільки дивини коїться, взяти хоч зливу з жаб чи двоголового kota, що я його бачив на окружному ярмарку (мені після того не одну ніч жахіття снилися) або те лохнеське чудовисько. Так от, на нашому рахунку в «Банку Кі» опинилися сімдесят п'ять тисяч доларів — звалилися на нас знічев'я, наче сніг улітку.

То привалило Щастя № 1. За два роки після цього, майже день у день, привалило Щастя № 2. Раз на тиждень, коли Ма ходила по продукти до «Супершопу Нормі», то купляла там лотерейну скретч-карту за п'ять баксів. Але одного чудового дня 2004 року на скретч-карті «Великих мільйонів Мейну» номер 27 унизу збігся з номером 27 угорі, і хай мене грім поб'є, якщо цей збіг не приніс виграш у двісті п'ятдесят тисяч доларів. «Я мало в штани не напудила», — сказала тоді Ма. Той білет навіть виставили у вітрину «Супершопу». Ви, мабуть, самі пам'ятаєте, він там місяці два пробув.

Ціла чверть мільйона! Щоправда, після сплати податків лишилося не більше ста двадцяти тисяч, але й так нічо! Ми вклали гроші в акції «Сонячної нафти», бо Ма запевнила, що то буде добре заощадження, принаймні поки нафта не закінчиться, а наші життя вже напевне закінчатся раніше. Довелося погодитись, і не дарма. У ті часи на ринку цінних паперів усе було тіп-топ, атож, і саме тоді розпочалося наше гультяйство.

І тоді ж ми стали регулярно попивати. Інколи — вдома, у місті, але не часто. Самі знаєте, сусіди люблять пліток напускати. Тож тільки коли ми майже повністю переїхали в Москітове лігво, то взялися до справи серйозно. Ма кинула плести свої вінки у «Квітах від Ройса», а я за рік розпрощався з проколотими шинами й зламаними глушниками. Після того жити в місті не було резону, принаймні до самих заморозків, бо на озері нема печі, атож. Дванадцятого року, коли почалися негаразди з тими даго¹ навпроти, ми виїхали за два чи три тижні до Дня пам'яті й сиділи там аж до Дня подяки².

Ма трохи розповніла, фунтів до ста п'ятдесяти, а то й більше, і, мабуть, виною тому було кавове брендї, бо не дарма його звать «бухло на жирне гузно». А вона на це відказала, що ніколи не вважала себе міс Америкою чи навіть міс Мейн. «Я завжди була *апетитною* жіночкою», — примовляла Ма. А лікар Стоун говорив, принаймні поки Ма до нього ходила, що вона помре молодою жіночкою, якщо не зав'яже з «Алленсом»³.

— Ти за крок від серцевого нападу, Голлі, — казав лікар, — або цирозу. Ти вже й так маєш діабет другого типу, невже цього мало? Можу

¹ Даго — зневажливе прізвисько італійців, іспанців чи португальців (спрошена форма імені Дієго).

² Memorial Day — національний день пам'яті загиблих американських військовослужбовців, відзначається останнього понеділка травня; Thanksgiving Day — державне «свято врожаю» в США, відзначається четвертого четверга листопада.

³ «Allen's» — марка популярного в Мейні кавового брендї.

пояснити двома літерами — тобі треба як слід протверезіти, а потім приєднатися до АА¹.

— Фух! — видихнула Ма, коли приїхала додому. — Після такого про-чухана треба випити. Не приєднаєшся до мене, Алдене?

Я відповів, що можна, тож ми, як завжди, винесли свої складані стільці на причал і, поки милувалися заходом сонця, встигли бадьоро налігатися. Не тільки ми так живем, бува й гірше. Слухайте сюди: все одно ми всі від чогось помremo, еге ж? Лікарі постійно про це забувають, але Ма пам'ятала.

— Мабуть, той клятий поборник довголіття мав рацію, — зауважила вона, коли ми пленталися до хатинки, а то вже було після десятої, і ко-марі кусалися, як скажені, хоча ми з ніг до голови пообливалися репе-лентами. — Але я хоча б знатиму, що перед смертю встигла пожити. До того ж я не курю, а всім відомо, що це найгірше. Я не курю, тож про-живу трохи довше, а ти, Алдене? Що ти робитимеш, коли я помру, а гроші закінчаться?

— Не знаю, але я неодмінно хочу побачити Великий Каньйон.

Вона засміялася, тикнула мене під ребра ліктем:

— Молодець. З таким ставленням до життя в тебе ніколи не буде виразки. А тепер ходімо спати.

Тож ми пішли, і наступного дня прокинулися близько десятої, а опів-дні почали лікувати своє похмілля «Зламаним стерном». Я не так силь-но хвилювався за Ма, як лікар, бо гадав, що вона надто щаслива, аби рано помирати. Тим паче що вона пережила лікаря Стоуна, який однієї ночі розбився на смерть через п'яного водія на Голубиному мосту. Можете вважати це іронією, трагедією чи просто плином життя — як заманеться. Я не філософ. Я просто радий, що з лікарем не було його родини. І сподіваюсь, що вони отримали непогану страховку.

Гаразд, то була передмова. Переходимо до справи.

До Массімо. І тої сраної труби, вибачайте на слові.

Я назвав це Перегони озброєнь Четвертого липня, і хоча ми як слід розігрілися лише 2013 року, насправді все почалося на рік раніше. Мас-сімо жили просто напроти нас, у великому білому будинку з колонами й моріжком, який спускався аж до пляжу, вкритого чистим піском, а не гравієм, як то в нас. Певно, в тому будинку було не менше дюжини кімнат. А якщо рахувати з котеджем для гостей, то й усі двадцять. Вони назвали те місце Табором Дванадцяти Сосен — через хвойні дерева, які оточували головну садибу.

Табір! А щоб їм повилазило, то був справжній маєток. З тенісним кортом, певна річ. А також із майданчиком для бадмінтону та галяви-

¹ Товариство анонімних алкоголіків.

ною позаду будинку, на якій вони кидали підкови. Вони прибували наприкінці червня і їхали десь на День праці¹, замкнувши на зиму свій палац. Такий здоровенний будинок, а стоїть порожній дев'ять чи всі дванадцять місяців на рік. Я просто не міг повірити. А Ма могла. Вона казала, що ми «випадкові багатії», а Массімо — справжні.

— Тільки гроші вони заробили не чесним шляхом, Алдене, — говорила вона, — і мова йде не про плантацію конопель на ділянці з чверть акра. Всім відомо, що Массімо мають ЗВ'ЯЗКИ. — Вона завжди так промовляла те слово, наче по літерах.

Здогадно, гроші в них водилися від «Будівельної компанії Массімо». Я почитав про неї в інтернеті, і все виглядало так пристойно та законно, але ж вони італійці, а головний офіс тої фірми розташований у Провіденсі, Род-Айленд, а ви ж копи, самі маєте тямити, що до чого. Як каже Ма, якщо множить два на два, то п'ять ніколи не буде.

Тільки зауважу, що коли вони наїжджали в той великий білий будинок, то займали геть усі кімнати. Навіть котедж для гостей. Бувало, Ма позирала на протилежний берег, віталася з ним, піднімаючи вгору келих «Сомбреро» або ж «Зламаного стерна», й зауважувала про Массімо, що «гуртом завжди дешевше».

Треба визнати, вони вміли розважатися. Влаштували пікніки, бої на водних пістолетах, підлітки літали на гідроциклах (дітлахів було шестеро, чи що), пофарбованих у такі яскраві кольори, що було боляче дивитися. Увечері вони грали в тач-футбол², а інколи збиралося стільки Массімо, що вони утворювали дві команди по одинадцять людей, а коли сутеніло і м'яча не було видно, то заводили пісень. Інколи так починали горлати, зазвичай італійською, що ставало ясно — вони самі хильнули по кілька чарок.

В одного з них була труба, і він акомпанував на ній кожну пісню, сурмив оте «уа-уа-уа», аж поки сльози на очі не навертались.

— Діззі Гілеспі³ недобитий, — говорила Ма. — Тре' змастити ту трубу оливковою олією та засунути йому в дупу. Хай пропердить на ній «Боже, збережи Америку».

Десь об одинадцятій він провіщав «Тепс»⁴, і на тому вечір закінчувався. Не думаю, що сусіди почали б скаржитись, якби Массімо співали й грали на дуді до третьої ранку, бо більшість мешканців західного берега вважали старшого даго натуральним Тоні Сопрано⁵.

¹ Labor Day — національне свято в США, відзначається першого понеділка вересня.

² Touch football — різновид американського футболу, в якому гравця з м'ячем не збивають з ніг, а просто торкаються.

³ Dizzy Gillespie (1917—1993) — американський джазовий трубач, керівник ансамблів і оркестрів.

⁴ «Taps» — мелодія, яку награють на трубі над захід сонця або на похоронах військових.

⁵ Tony Soprano — персонаж серіалу «Клан Сопрано», глава кримінальної «сім'ї».

На Четверте липня того року (мова йде про дванадцятий) я прикупив кілька бенгальських свічок, дві-три упаковки петард «Чорна кішка» і парочку вишневих бомб¹. Я придбав їх у Діда Андерсена, який торгує в лавці «Вишнева блоха» на виїзді до Оксфорда. Я ж не зводжу наклеп. Ви ж не сліпі, а якщо сліпі, то я вам не лікар. Чорт забирай, усі знають, що у «Вишневій блосі» можна купити петарди. Дід продавав самий дріб'язок, бо тоді феєрверки були заборонені.

Менше з тим, усі ті Массімо носилися по озеру, грали у футбол і теніс, тягали одне одного за рятівні жилети, малеча копалася в піску на березі, дорослі стрибали з плавучого пірса. Ми з Ма порозкладали на причалі стільці, вмостилися собі безжурно, а поруч поклали патріотичні забавки. Як посутеніло, я дав Ма бенгальську свічку, запалив, а потім підпалив від неї свою. Ми помахували ними в темряві, і скоро малеча на тому березі почала вимагати й собі такі. Двоє старших Массімо видали дітям свічки, і вони помахали нам у відповідь. Іскри на їхніх свічках були більші й триваліші, ніж у нас, бо запальні голівки були змазані якимсь хімікатом, від якого полум'я мінилося різними кольорами, а наші світилися звичайним жовто-білим вогнем.

Даго протрубив у свою дудку: «Уа-уа», ніби казав нам: «Ось як виглядають справжні бенгальські свічки».

— То нічо, — мовила Ма. — Іскри в них більші, а давай-но запустимо парочку петард і подивимось, що вони на це скажуть.

Ми підпалювали їх одна за одною й підкидали вгору, аби вони вибухнули, поки не впали в озеро. Малеча в Дванадцяти соснах те побачила й почала знову канючить. Тож кілька дорослих Массімо рушили до будинку й повернулися з картонною коробкою. У ній було повно петард. Невдовзі старші дітлахи почали запалювати їх цілими пачками. Мабуть, у них там було не менше пари сотень упаковок, бо вони вистрілювали, наче з кулемета, і на цьому фоні наші вогники видавалися досить блідими.

«Уа-уа», — виграла труба, ніби казала: «Спробуйте ще».

— Що ж, медочку, — вирішила Ма, — дай-но мені одну з тих вишневих хлопавок.

— Гаразд, але будь обережна. Ти вже хильнула зайвого, і було б непогано, аби вранці ти прокинулася з усіма пальцями на руках.

— Дай мені цю штуку й не мудруй зі мною. Я не вчора народилася, і мені не подобається дудіння тої труби. Можу закластися, що таких бомб у них немає, бо Дід не продає їх приїжджим. Він бачить номери на їхніх машинах і одразу каже, що товар скінчився.

¹ «Black Cats» — автентичний китайський виробник феєрверків з 1902 р.; Cherry bomb — розсипний феєрверк червоного кольору.

Я подав їй бомбу й підпалив гніт своїм «біком»¹. Зайнялося полум'я, і Ма хутко підкинула вибухівку вгору. Та розірвалася з таким яскравим спалахом, що ми мало не осліпли, а луна прокотилася аж до іншого берега. Я запалив іще одну бомбу й жбурнув її, як справжній Роджер Клеменс². Бах!

— Що, з'їли?! — вигукнула Ма. — Хай знають, хто тут хазяїн.

Але потім Пол Массімо і двоє старших синів вийшли на край свого пірсу. Один із них (високий вродливий парубок у сорочці для регбі) мав при собі ту срану трубу, яка висіла в чохлах на його поясі. Вони помахали нам, і старий щось видав кожному хлопцю. Вони простягнули руки, аби він зміг запалити гноти. Хлопці метнули заряди, вони полетіли над озером і... Боже милий! Не «бах!», а «ба-бах!» Два вибухи, гучні, немов від динаміту, і великі білі спалахи.

— Це не вишневі бомби, — розмірковував я. — Це М-80³.

— Де вони їх узяли? — спитала Ма. — Дід такими не торгує.

Ми поглянули одне на одного, і нам навіть не треба було вимовляти цього вголос: Род-Айленд. Мабуть, у Род-Айленді можна все дістати. Принаймні, якщо тебе звать Массімо.

Старий роздав хлопцям іще по заряду й знову їх запалив. А потім узяв і собі один. Три «ба-бахи», такі лункі, що, певно, розлякали рибу аж до північного берега Абенакі. Пол махнув нам рукою, юнак із трубою дістав інструмент із кобури, наче револьвер, і просурмив три довгі ноти: «Уааа... Уааа... Уааа». Наче хотів сказати: «Шкода, що так вийшло, голопузі янкі, щастя вам наступного року».

З цим ми вже нічого не могли поробити. У нас іще лишалася упаковка «Чорних кішок», але після тих М-80 вони б виглядали тьмяно. На протилежному березі компанія даго плескала в долоні, а навколо них стрибали дівчата в бікіні. Невдовзі вони затягнули «Боже, збережи Америку».

Ма подивилася на мене, а я — на Ма. Вона похитала головою, і я теж. А потім вона сказала:

— Наступного року.

— Так, — повторив я. — Наступного року.

Вона підняла свій келих (наскільки я пригадую, того вечора ми частувалися «Відрами щастя»), а я — свій. Ми випили за перемогу тринадцятого року. Так почалися Перегони озброєнь Четвертого липня. А все через ту срану трубу.

¹ «Віс» — французька фірма, яка з 1945 року виробляє запальнички, а також кулькові ручки, леза тощо.

² Rodger Clemens (нар. 1962) — легендарний американський бейсбольний пітчер.

³ М-80 — клас великих салют-снарядів, які на початку ХХ століття використовувалися військовими для симуляції вибухів та артилерійського вогню.

Вибачайте на слові.

Наступного червня я пішов до Діда й описав свою ситуацію: сказав, що треба відстояти честь усіх мешканців західного берега Абенакі.

— Ну, Алдене, — відповів він, — не знаю, яким боком купка пороху стосується честі, але бізнес є бізнес, тому, якщо ти повернешся десь за тиждень, я спробую щось для тебе підшукати.

Так я й зробив. Він повів мене до свого кабінету й виставив на стіл коробку. На ній виднілися якісь китайські кривульки.

— Зазвичай я таким не торгую, — пояснив Дід, — але ми з твоєю Ма ходили разом до середньої школи, і на перервах, сидячи біля дров'яної печі, вона вчила мене таблиці множення. Тож я приніс тобі гарні вибухівочки під назвою М-120 — найгучніші у своєму роді, якщо тобі не заманеться кидатись динамітом. А є ще дюжина отаких.

Він дістав циліндр, почеплений на червону паличку.

— Скидається на висотну ракету, — зауважив я, — тільки побільше.

— Еге ж, така собі модель класу люкс. Називається «китайською півонією». Піднімаються вдвічі вище й пускають чудовий вогнеград — червоний, пурпуровий, жовтий. Вставляєш паличку в пляшку з-під коли чи пива, як звичайну ракету, але треба відійти якомога далі, бо на зльоті іскри летять навсібіч. Краще мати наповхвати рушник, якщо загориться трава.

— Ото добре. Вони точно кинуть дути у свою трубу, коли це побачать.

— Я віддам тобі всю коробку за тридцять баксів. Розумію, що це дорожувато, але я докинув іще пару «Чорних кішок» і кілька бенгальських свічок. Можна встромити їх у шматок дерева й пустити по воді. Страх, яка краса.

— Ні слова більше, — вирішив я. — Я б не прогадав, навіть якби заплатив за коробку вдвічі дорожче.

— Алдене, ніколи не кажи таке людям моєї професії.

Я привіз покупку на озеро, і Ма так зраділа, що одразу ж схотіла запустити М-120 і «півонію». Я зазвичай не сперечаюся з Ма, вона може й відшмагати, але того разу я їй не дозволив:

— Дай тим Массімо хоч один шанс, і вони дістануть щось краще.

Вона поміркувала над цим, поцілувала мене в щок:

— А ти нівроку кмітливий, як на хлопця, який ледве закінчив старші класи.

Наближалось Велике Четверте липня. Як завжди, весь клан Массімо (дюжини дві людей, а то й більше) зібрався в Дванадцяти соснах. Ми з Ма сиділи у своїх складаних кріслах на причалі, біля самої води. Між нами стояла коробка із забавками, а ще великий жбан помаранчевої викрутки.

Незабаром Пол Массімо вийшов на пірс зі своєю коробкою забавок, яка на вигляд була трохи більша за нашу, але я не хвилювався. Малий

пес гучно гавкав. Поруч із Массімо стали двоє дорослих хлопців. Вони помахали нам, а ми махнули їм. Сонце вже сідало, і ми з Ма почали запускати «Чорних кішок», але не по одній, а цілими пачками. Малі на іншому боці озера взялися робити те саме, і коли набридло, то запалили великі бенгальські свічки й стали ними вихати. Парубок дунув у трубу пару разів, ніби налаштовував інструмент.

Кілька дітлахів зачули той сигнал і вийшли на пірс Дванадцяти сосен, а після перемовин Пол і двоє дорослих синів вручили кожному хлопчику по великій сірій кулі — я здогадався, що то були М-80. Звуки добре розносяться над водою, особливо коли нема вітру, і я розчув, що Пол наказує малечі бути обережними й показує, як треба кидати вибухівку в озеро. Потім Массімо підпалив ґноти.

Троє хлопчиків пожбурили М-80 високо, гарно, як і треба, але найменший (йому, певно, було не більше семи), такий собі Нолан Раян¹, утнув кручену подачу, і заряд упав на пірс прямо йому під ноги. М-80 відскочив і неодмінно б відірвав малому носа, якби Пол не відтягнув його. Жінки заголосили, але Массімо з синами тільки залягли від сміху. На той час вони вже пропустили не одну чарку, я так гадаю. Хоча, напевне, то було вино, бо даго полюбляють пити вино.

— Гарзд, — мовила Ма, — годі пустощів. Давай покажемо їм, поки той здоровань знову не заграв на трубі.

Тож я дістав кілька М-120 — чорні й схожі на бомбочки, які малювали в старих мультиках про злодіїв, які підкладали їх під залізничні рейки.

— Обережно, Ма, — застеріг я. — Будеш довго тримати цю штуку в руках, і тобі відірве не лише пальці.

— За мене не переймайся, давай покажемо тим пастожерам.

Тож я підпалював заряди, і ми підкидали їх один за одним угору — «ка-бум!». Мабуть, шибки дрижали аж до самого Вотерфорда. Містер Трубадур закляк, не встигнув навіть піднести свою сурму до рота. Малеча зарюмсала. Усі жінки повибігали на берег подивитися, що ж там відбувається, чи не сталося якогось терористичного акту, чи що.

— Хай знають! — сказала Ма й відсалютувала келихом молодому Трубадуру, який стояв такий розгублений та ошелешений, немов у шта-ни наклав. Образно кажучи.

Пол Массімо разом із двома старшими синами підійшли до краю пірсу, згуртувалися й заповзялися щось обговорювати, наче бейсболісти, коли всі бази на полі зайнято. Потім вони рушили до будинку. Я вирішив, що змагання закінчилися, а Ма взагалі була в цьому переконана. Тож ми запалили бенгальські вогні, аби відсвяткувати

¹ Nolan Ryan (нар. 1947) — колишній пітчер і виконавчий директор бейсбольного клубу «Техаські рейнджери».

перемогу. Я нарізав квадратиків із пінопласту, який знайшов у по-мийному відрі за хатиною, і ми повтикали в нього свічки й пустили по воді. На той час сонце майже закотилося за обрій і небо стало темного пурпурового кольору — страх, яка краса. Засяяла вечірня Зоря, інші зірки теж почали проглядатися. Ті хвилини між днем і ніччю завжди найгарніші, я так вважаю. А з бенгальськими вогнями — ще краще. Вони так чудово пливли собі — пускали червоні й зелені іскри, що, наче полум'я воскових свічок, тріпотіли від вітру й відбивалися у воді, як у дзеркалі.

Знову стало тихо — так тихо, що було чути, як десь у Бриджтоні запускають святковий салют, а попід берегом закумкали жаби. Вони гадали, що на сьогодні гармидер скінчився. Але не так сталося, як гадалося, бо за мить на пірс вийшов Пол зі своїми двома синами й поглянув у наш бік. Старий тримав у руці якусь кулю, схожу на м'яч для софтболю, а хлопець без труби (через те я вважав його найрозумнішим із братів) підпалив гніт. Массімо не гаяв часу й швиденько підкинув бомбу вгору. На встиг я сказати Ма, аби вона заткнула вуха, як заряд розірвався. Боже милий, від спалаху заграло все небо, а вибух вийшов таким гучним, як від артилерійського набою. Цього разу на берег вийшли не тільки жінки й дівчата клану Массімо — мало не всі кляті сусіди повисипали надвір. І хоча більшість із них, напевне, обкалялись від переляку, коли бахнуло те стерво, вони почали плескати в долоні! Уявіть собі!

Ми з Ма презирнулися, бо вже знали, що буде далі. Так і сталося. Капітан Трубадур притулив до рота свою срану сурму й видав одну довгу ноту: «Уааааа!»

Массімо, як і всі наші сусіди по обидва боки озера, сміялися й плескали в долоні. Яке приниження! Ти ж розумієш мене, Енді? Ардель? Нас порвала купка заїжджих макаронників з Род-Айленду. Я й сам не відмовлюся від тарілки спагеті, але ж не кожен день це їсти, цур їм пек!

— Гаразд, добре, — мовила Ма, розправляючи плечі. — Феєрверки в них гучніші, але в нас іще лишилися китайські півонії. Подивимось, що вони на це скажуть.

Хоча, судячи з її голосу, вона розуміла, що й тут вони можуть нас обіграти.

Я виставив на причалі дюжину пивних бляшанок і повставляв у кожену по «півонії». Чоловіки Массімо спостерігали за нашими приготуваннями з протилежного боку озера. Аж раптом юнак, який не вважав, що вміє грати на трубі, побіг до будинку по чергову порцію амуніції.

А я тим часом кресав собі запальничкою попід півоніями, і вони гладесенько-рівнесенько здіймалися вгору одна за одною. Страх, які гарні, хоча горіли не довго. Переливалися всіма кольорами веселки, як

і обіцяв Дід. Люди захопали й заахали (а серед них і кілька Массімо, треба їм віддати належне), але потім наспів юнак, який притягнув ще одну коробку.

Як виявилось, у ній було повно феєрверків на кшталт наших «китайських півоній», тільки більших. І кожен — з картонною підставкою для запуску. Ми те все бачили, бо на краю пірсу Массімо увімкнулися ліхтарі, схожі на смолоскипи, тільки електричні. Пол підпалив гноти ракет, і вони злетіли, розсипаючи золотисті іскри, які були вдвічі більші та яскравіші за наші. Опускаючись в озеро, вони мерехтіли й тріщали, наче кулемети. Люди знову зааплодували, цього разу з більшим завзяттям, і ми з Ма також — аби про нас не подумали, що ми не вміємо визнавати поразку. Труба прогугнявила своє: «Уаааа-уааа-уааа».

Трохи згодом, коли ми вже вистріляли всі наші нікчемні петарди, Ма перевдягнулася в нічну сорочку й картаті капці й розлючено затупотіла на кухні. Аж дим із вух валив.

— Де вони дістали цю амуніцію? — бідкалася вона, але то було, так би мовити, риторичне питання, тож я не встиг нічого відповісти. — У своїх друзів з Род-Айленду, ось звідки. Бо вони мають ЗВ'ЯЗКИ. А їхній старий не любить програвати! Це ж очевидно!

Я подумав: «Як і ти, Ма», але не сказав уголос. Інколи краще промовчати, особливо коли Ма вже набралася кавового бренді від Алленса й посатаніла від гніву.

— Ненавиджу ту трубу. Ненавиджу її всім серцем.

З цим я погодився, тому наважився підтакнути.

Вона схопила мене за руку й пролила останній за вечір келих прямо мені на сорочку.

— Наступного року! — вигукнула вона. — Наступного року ми їм покажемо, хто тут хазяїн! Обіцяй мені, що дві тисячі чотирнадцятого ця труба заткнеться назавжди, Алдене.

Я пообіцяв спробувати, а що було робити? Пол Массімо міг дістати в своєму Род-Айленді все, що завгодно, а хто ж допоможе мені? Дід Андерсен, який тримає невеличку крамницю «Вишнева блоха» поруч із магазином дешевих кросівок?

Я все одно пішов до нього наступного дня й пояснив, що сталося. Він вислухав і навіть не взяв мене на сміх, хоча я бачив, що його губи пару разів смикнулися. Еге ж, кумедні справи (принаймні, я так вважав до минулої ночі), але які тут жарти, коли Голлі Маккозланд дихає тобі в потилицю.

— Так, я розумію, чого твоїй мамці дах зірвало, — сказав Дід. — Вона завжди лютилася, наче фурія, коли хтось брав над нею гору. Однак, Алдене, заради всього святого, це ж просто феєрверки. Вона все збагне, коли протверезіє.

— Не думаю, — відказав я, але не став пояснювати, що Ма тепер рідко вихмеляється, просто переходить з одного стану в інший: спочатку «під мухою», потім «до поросячого виску», а далі — сон і похмілля, і так день у день. Хоча чим я кращій?

— Розумієте, справа не у феєрверках, а в трубі. Якби наступного Четвертого липня Ма вдалося заткнути ту срану трубу, то вона би заспокоїлась, — пояснив я.

— Ну, в цьому я тобі не допоможу, — відповів Дід. — Звісно, можна роздобути більші й кращі феєрверки, але я не стану їх везти аж сюди. По-перше, у мене можуть забрати дозвіл на торгівлю. А по-друге, я не хочу, аби хтось покалічився. Запуск салютів на п'яну голову — запорука нещасного випадку. Але якщо ти такий упертий, то тобі варто проїхатися до Індіанського острова й знайти одного чоловіка. Здоровенний представник племені пенобскот на ім'я Говард Гамаш. Найбільший індіанець штату Мейн, чорт забирай, якщо не найбільший у світі. Їздить на мотоциклі «Харлі-Девідсон», а на щоках набите тату у вигляді пір'їн. У нього, як кажуть, є зв'язки.

Нарешті, зв'язки! Саме те, що треба! Я подякував Діду, записав ім'я Говарда Гамаша у своєму блокноті й наступного квітня подався до округу Пенобскот із п'ятьма сотнями баксів у бардачку своєї вантажівки.

Я натрапив на містера Гамаша в барі готелю «Врожай», що в центрі міста, і цей індіанець був дійсно таким велетенським, як його описував Дід, — десь шість футів вісім дюймів заввишки, а вагою фунтів у триста п'ятдесят. Він вислухав моє гірке зізнання, а коли я пригостив його жбаном пива (який він уграв хвилин за десять), то мовив:

— Ну, містере Маккозланд, давайте-но ми з вами прогуляємося до мого вігваму, де обговоримо це питання більш детально.

Він усівся на «Харлі Софттейл» — величезний байк, але під ним ця тачка виглядала, наче маленький велосипедик, на яких клоуни ганяють у цирку. Гепа звисала з сидіння аж по самі кофри. Його вігвам виявився гарненьким маленьким ранчо на два поверхи, а на задньому подвір'ї був басейн для цілої зграї дітлахів.

Ні, Ардель, байк і басейн не відіграють ніякої ролі в цій історії, але дай мені розповісти по-своєму, бо я взагалі кину розказувати. Це цікаві подробиці. Там у підвалі навіть був кінотеатр. До біса гарний будинок.

Феєрверки стояли в гаражі, у дерев'яних ящиках під брезентом. Він показав мені кілька розкішних штукенцій. «Якщо вас піймають на гарячому, — зауважив він, — то ви ніколи не чули про Говарда Гамаша, по руках?»

Я сказав, що по руках, бо він справляв враження чесного хлопця, який мене не надурить (принаймні не на багато), тож я спитав, чого можна накупити на п'ятсот баксів. Здебільшого мені тоді дісталися «торти» —

ракетні установки з оберемком римських свічок. Підпалюєш гніт, і вони злітають цілими дюжинами. Три «торти» називалися «Піро-мавпи», ще два — «Декларація незалежності», один «Психо-діл», який вибухав величезними яскравими квітами, і ще дещо. Я до цього потім дійду.

— Гадаєш, із цими феєрверками ми переплюнемо тих даґо? — спитав я.

— Ще б пак! Тільки з огляду на мою національність, я, наприклад, надаю перевагу терміну «американський індіанець», а не «червоношкірий» чи «Том Томагавк». Тому мені не до вподоби лайливі вирази, такі як: даґо, жабоїд, жид або ніґер. Ми всі американці, рівні у своїх правах і обов'язках, тож не треба нікого принижувати.

— Я тямлю, що ви кажете, і прислухаюся до вашої поради, але ті Массімо вже дістали, і якщо ви на це ображаєтесь, то я вам не лікар.

— Зрозуміло, я візьму до уваги ваш емоційний стан, блідолиций друже. Але дозвольте дати вам одне напуття — не женіть дорогою додому. Якщо вас ввіймають із цими штуками в багажнику, нам обом буде непереливки.

Коли Ма побачила, що я роздобув, вона скинула над головою кулаки, а потім налила нам по ковтку «Брудної покришки», аби це відсвяткувати.

— У них сраки по шву розійдуться, коли ми пустимо наш салют! — вигукнула вона. — Розполовиняться! От побачиш!

Тільки не так сталося, як гадалося. Та ви й самі знаєте, еге ж?

Четвертого липня минулого року на озеро Абенакі понаїхало народу по саму ватерлінію. Пройшла чутка, що Янкі Маккозланд і Даґо Массімо змагатимуться за звання кращого піротехніка. На нашому березі зібралося близько шести сотень глядачів. На протилежному був не такий великий натовп, але більший, ніж завжди. Мабуть, кожен Массімо на схід від Міссісіпі з'явився на урочистості чотирнадцятого року. Цього разу ми навіть не купляли дріб'язку на кшталт петард і вишневих бомб, а натомість стали чекати темряви, щоб запустити великі феєрверки. Ми з Ма позносили на причал коробки з китайськими кривульками, і Массімо також. Дітлахи висипали на східний берег і взялися махати бенгальськими вогнями — виглядало так, наче зорі з неба впали. Інколи мені здається, що можна спокійно обійтися самими свічками, сьогодні зранку я навіть прокинувся з цією думкою.

Пол Массімо махнув нам рукою, а ми махнули йому. Той ідіот з трубою подав протяжний сигнал: «Уаааа!». Пол указав на мене, ніби говорячи: «Ви перший, мосьє», і я запустив «Піро-мавпу». Небо спалахнуло, люди ахнули. Потім один із синів Массімо запустив щось подібне, тільки яскравіше й триваліше. Натовп охнув, і знов заграла та срана дудка.

— Облиш тих «Недо-мавп», чи як їх там, — сказала Ма. — Дай-но їм «Декларацію незалежності». Покажи їм.

Я так і зробив, салют вийшов нівроку гарним, але Массімо перевершили і його. На кожен наш постріл вони відповідали кращим, яскравішим і гучнішим, а той довбань усе дув у трубу. Ми з Ма мало не сходили піною, чорт забирай, тут би й папа римський розлютився. Глядачі отримали розкішний салют, мабуть, не гірший, ніж у Портленді, і поїхали додому щасливими, але в Москітовому лігві ніхто не радів, це я вам точно можу сказати. Зазвичай коли Ма напивається, то перебуває в доброму гуморі, але не тої ночі. Тоді вже зовсім стемніло, на небі сяяли зорі, а над водою стелився дим від пороху. У нас лишився один-єдиний феєрверк.

— Запускай, — звеліла Ма, — подивимось, чи зможуть вони його переплюнути. Певно, що зможуть. Але якщо він затрубить іще раз, то вибухне не ракета, а моя голова.

Останній «торг», той самий особливий, називався «Демон шалу», і Говард Гамаш його сильно нахвалявав. «Дуже гарний, — говорив він мені, — і достоту нелегальний. Коли підпалите гніт, добродію Маккозланд, відійдіть подалі, бо іскор буде цілий фонтан».

Той гніт був до біса великий, завтовшки з зап'ясток. Тож я підпалив його та відійшов. Так воно горіло кілька секунд, нічого не відбувалося, і я вже вирішив, що ракета бракована.

— Ну все, ховайся, — мовила Ма. — Зара' він знов почне трубити, щоб його чорти вхопили.

Але він не встиг, бо «Демон шалу» прокинувся. Спочатку посипався фонтан білих іскор, потім заряд став підійматися й загорівся рожевим. З нього почали вистрілювати ракети, які вибухали вогнеграями. Мерехтливий фонтан на нашому причалі почервонів, видовжився, і феєрверк злетів футів на дванадцять. Від нього відділялося все більше й більше ракет, які шугали прямо в небо та розривалися так гучно й лунко, ніби ескадрилья реактивних літаків намагалась подолати звуковий бар'єр. Ма заткнула вуха, але качалася від сміху. Фонтан почав знижуватися, наостанок бризнувши (наче старий у борделі, як сказала Ма) в небо пишною жовто-червоною квіткою.

Навкруги запанувала тиша (навіть не мертва, а благоговійна), а потім люди почали несамовито плескати в долоні. Ті, які жили в трейлерах, навіть сигналили своїми клаксонами, але після останніх вибухів той звук здавався слабким і невиразним. І Массімо аплодували, ніби свідчили, що вони також поважають чесну гру, хоча я цього не очікував — зазвичай хлопці, які люблять перемагати, погано сприймають поразку. Той парубок із трубою жодного разу не дістав із кобури свій клятий інструмент.

— Вийшло! — заводала Ма. — Алдене, поцілуй свою матусю!

Я її чмокнув, а потім поглянув на протилежний берег і побачив, що Пол Массімо й досі стояв на краєчку свого пірсу, де горіли ті два елек-

тричні смолоскипи. Він підняв палець, ніби говорив: «Зачекайте хвилинку». Від цього жесту мені стало млосно.

Синок без труби (той, у кого малося хоч трохи здорового глузду) поставив на пірс пускову установку — повільно й обережно, наче служба викладав на вітвар Святі Дари. А в ній стояла найбільша ракета, яку я бачив за все своє довбане життя, хіба що тільки в передачі про мис Канаверал¹. Пол опустився на коліно й підніс запальничку до ґноту. Щойно полетіли іскри, він схопив обох хлопців і чкурнув з пірсу.

Не було ніякої паузи, як із нашим «Демоном шалу». Ця клята штука злетіла, наче «Аполлон 19», тягнучи за собою хвіст синього вогню, який змінився на пурпуровий, а потім почервонів. За мить зорі затулила гігантська палаюча птаха, яка розправила крила від одного берега озера до іншого. Вона сяяла й мерехтіла, а згодом вибухнула. І хай мене грім поб'є, якщо від того вибуху не порозліталася навсібіч згряя маленьких пташок.

Натовп оскаженів. Дорослі хлопці обіймали тата, плескали його по спині й реготали.

— Ходімо, Алдене, — сказала Ма таким сумним голосом, якого я не чув від смерті Баті. — Ми програли.

— Наступного року поквітаємось, — відповів я і поляскав її по плечу.

— Ні, ті Массімо зажди будуть на крок попереду. Так уже повелося, бо в них є ЗВ'ЯЗКИ. А ми з тобою — просто двійко сіромах, на яких знічев'я звалилося багатство, та й годі.

Поки ми піднімалися сходами до нашої клятої хатинки, з білого гарного будинку на тому березі озера пролунав завершальний виск труби: «Уаааа-аааа!» Аж голова розболілася, чесне слово.

Говард Ґамаш розповів мені, що той останній феєрверк називався «Півнем доли». Сказав, що бачив відео на «Ютубі», але коментарі завжди були китайською мовою.

— Як ті добродії Массімо завезли цю штуку в США — гадки не маю, — мовив Говард. То відбулося десь за місяць, у серпні минулого літа, коли я, врешті-решт, набрався духу, щоби здійснити поїздку до двоповерхового вігваму на Індіанському острові й розказати Говарду, що сталося на озері: як ми задали жару, але насамкінець усе одно трохи забракло пального.

— Воно й не дивно, — зауважив я. — Мабуть, його китайські друзі закинули пару таких штукенцій у чергову партію опіуму. Такий собі маленький презент на знак подяки за успішну оборудку. Може, у вас знайдеться щось крутіше? У Ма душа не на місці, містере Ґамаш. Вона

¹ Cape Canaveral — мис, на якому розташована база ВПС США та Космічний центр імені Кеннеді.

навіть не хоче змагатися наступного року, але я подумав, що як трапиться щось... ну, самі знаєте, щоб усім феєрверкам феєрверк... я викладу за нього штуку баксів. Мені не шкода, просто хочу побачити, як моя Ма усміхається наступного Четвертого липня.

Говард сидів на сходинках позаду свого ранчо, а по обидва боки його вух, наче два бескиди, стирчали коліна — Боже, ото здоровий був чолов'яга. Він подумав, поміркував, усе зважив і, зрештою, мовив:

— Чутка така є, що...

— Яка така чутка?

— Що існує фантастична штука під назвою «Близькі контакти четвертого ступеня», — відповів він. — Чув від одного чоловіка, з яким я листуюся на предмет піротехніки. Справжнє ім'я — Сяючий Шлях, але на миру його звать Джонні Паркер. Індіанець із племені кайюга, живе неподалік Олбані, штат Нью-Йорк. Я можу дати вам його електронну адресу, але він не відповідатиме, поки я не попереджу, що ви від мене.

— А можна?.. — попросив я.

— Звісно, але спочатку платить — кілька гарних намист із мушель буде вдосталь, блідолиций. З вас п'ятдесят баксів.

Гроші перейшли з моєї маленької долоні до його великої, він відправив мейл Джонні Сяючому Шляху Паркеру, і коли я повернувся на озеро й надіслав йому своє повідомлення, то він одразу відповів. Він відмовився обговорювати БК4 інакше, окрім як при зустрічі, бо сказав, що органи перечитують усі листи американських індіанців. Я не став сперечатися, можу закластися, що ті засранці читають усі наші листи. Тож ми домовились зустрітися, і я поїхав до нього десь на початку жовтня.

Понятно, що Ма забажала дізнатися, які справи завели мене в сільську глушину штату Нью-Йорк, і я не став нічого вигадувати, бо вона завжди бачила, коли я брешу, ще змалечку. Вона тільки похитала головою:

— Їдь, якщо тобі від цього буде легше. Але ж ти знаєш, що в них завжди знайдеться щось краще, а ми слухатимемо, як той півник-макаронник дудить у свою трубу.

— Ну, може й так, але містер Сяючий Шлях запевнив, що то буде всім феєрверкам феєрверк.

Як самі бачите, чистісіньку правду сказав.

Я гарненько собі доїхав, а Джонні Сяючий Шлях Паркер, той виявився чудовим хлопцем. Його вігвам розташовувався на Зеленому острові, де майже всі будинки були завбільшки з садибу Массімо в Дванадцяти соснах, а його дружина зробила до біса смачні енчілади. Я з'їв три штуки з гострим зеленим соусом, і дорогою додому на мене

напала швидка, але оскільки це не стосується нашої історії, а Ардель зараз знов терпець урветься, то я промовчу. Скажу тільки, що хвала Господу за вологі серветки.

— БК4 — це особливе замовлення, — сказав Джонні. — Китайці щороку виробляють їх усього три або чотири штуки, у Зовнішній Монголії чи що, там, де сніг лежить дев'ять місяців на рік, а дітей вирощують укупі з вовчєнятами. Зазвичай ці вибухові пристрої приходять у Торонто. Гадаю, що в мене вийде замовити один екземпляр і привезти його з Канади, але вам доведеться оплатити пальне та мій час. Бо якщо мене впіймають, то я напевне заgrimлю до в'язниці Лівенворт за тероризм.

— Господи, я не хочу, аби з вами таке сталося.

— Ну, може, я трохи перебільшую, — мовив він, — але БК4 — то до біса гарний феєрверк. Такого ще не було. Я не поверну гроші, якщо той приятель на іншому березі озера знайде щось краще, але віддам вам свій відсоток за обладку. Ось яка моя гарантія.

— Окрім того, — додала Сінді Сяючий Шлях Паркер, — Джонні любить пригоди. Не хочете ще одну енчіладу, містєре Маккозланд?

Я відмовився — тільки завдяки цьому не вибухнув десь під Вермонтом, і на деякий час я взагалі забув за ту розмову. Потім, одразу після Нового року... ми вже підходимо до суті, Ардель, усміхнися! Так от, мені подзвонив Джонні.

— Якщо вам потрібна та штука, яку ми обговорювали минулої осені, — сказав він, — то вона в мене, і коштує це щастя дві тисячі.

Я затамував подих:

— Нічого собі!

— Я з вами згоден, але погляньте на це з іншого боку — ви, блідолиці, дістали собі Мангеттен за двадцять чотири бакси, тож ми досі чекаємо відплати, — він засміявся. — Але якщо говорити серйозно, то можете по неї не приїжджати, як не хочете. Може, ваш приятель з протилежного берега зацікавиться.

— Навіть не смійте, — відказав я.

Він засміявся ще дужче:

— Скажу вам чесно, це дуже крута штука. Я вже багато років продаю феєрверки, але не бачив нічого подібного.

— То яке воно? — спитав я. — Що це?

— Самі побачите. Я не збираюся відправляти компромат через інтернет. Окрім того, воно виглядає непримітно, поки... ну... лежить без діла. Якщо ви приїдете до мене, я покажу вам відео.

— Я приїду, — пообіцяв я і за два-три дні дістався місця: тверезий, поголений і причесаний.

А тепер слухайте сюди, ви двоє. Я не збираюся виправдовуватися за те, що наробив, і мою Ма не вплутуйте, бо я сам купив ту кляту штуку

і сам нею пальнув. Але я вам кажу, що БК4 на відео, яке показав мені Джонні, виглядало інакше, ніж те, що я запустив минулої ночі. Феєрверк на відео був набагато менший. Я навіть звернув увагу на розмір ящика, у якому прийшла моя штука, коли ми з Джонні тягли його до вантажівки.

— Ото вони, мабуть, нівроку паперу туди напхали, — зауважив я.

— Гадаю, вони просто хотіли, щоби нічого не вибухнуло під час перевезення, — відповів Джонні.

Бачите, він також не знав. Сінді Сяючий Шлях Паркер спитала, чи не хочу я принаймні розпакувати ящик і перевірити, чи все на місці, але кришка була наглухо прибита цвяхами, а я хотів повернутися додому до присмерку, бо старі очі погано бачать. Але оскільки я сьогодні сам прийшов до вас, щоби зняти гріх з душі, то розповім усе по правді. Увечері я починаю пити, тож не хотів гаяти часу. Ось у чому річ. Знаю, так жити не можна і я маю щось із цим робити. Мабуть, випаде нагода, коли мене посадять у тюрму, еге ж?

Наступного дня ми з Ма повидирали цвяхи й стали роздивлятися, що ж я таке купив. То було в нашому міському будинку, бо ми говоримо про січень, і морози стояли, наче в дупі ескімоса. Папір там був, атож, якісь китайські газети, але не так багато, як я думав. Моя установка БК4 мала периметр футів у сім і була загорнена в коричневий папір, але якийсь провощений, чи що, і цупкий, наче полотно. Знизу стирчав гніт.

— Гадаєш, воно злетить? — спитала Ма.

— Ну, — відповів я, — якщо не злетить, гірше все одно вже не буде.

— Ми втратимо дві штуки баксів, — заперечила Ма, — але це не головне. Гірше буде, якщо воно здійметься на два-три фути й пірне в озеро. А потім той молодий пастоїд, схожий на Бена Афлікта, заграє на своїй трубі.

Ми віднесли установку в гараж, і там вона стояла аж до Дня пам'яті, коли ми забрали її з собою на озеро. Того року я більше не купляв ніяких феєрверків, ні в Діда Андерсена, ні в Говарда Ґамаша. Ми все поставили на БК4. Або пан, або пропав.

Гаразд, підійшли ми до подій минулої ночі. Четвертого липня п'ятнадцятого року — ніколи не було такого вечора на озері Абенакі, і сподіваюсь, ніколи не буде. Ми знали, що літо було до біса посушливе, понятно, що знали, але не звернули на те уваги. І чого б? Ми ж запускали їх над водою, еге ж? Що могло статися?

Усі Массімо були на березі й розважалися: співали, бавилися у свої ігри, смажили сосиски в п'яти різних жаровнях, купалися в озері й стрибали з пірсу. Всі сусіди також повиходили, по обидва береги. Навіть на північному й південному кінцях, де починаються болота. Вони всі хотіли побачити цьогорічну виставу з Великих перегонів озброєнь Четвертого липня, Янкі проти Макаронників.

Сутеніло, показалася вечірня Зоря, вона завжди о тій порі виходить, і на пірсі Массімо загорілися два електричні смолоскипи, наче пара прожекторів. Поміж них вийшов Пол Массімо, по боках — його старші сини, і хай мене грім поб'є, якщо вони не повдягалися, як на звану вечерю! Батько був у смокінгу, а хлопці — в білих парадних піджаках з червоними квітами в петличках. Двійник Бена Афлікта почепив трубу до стегна, наче пістолет.

Я озирнувся довкола й побачив, що народу по берегах зібралось набагато більше, ніж завжди. Ціла тисяча, не менше. Вони приїхали побачить шоу, і ті Массімо вирядилися відповідно. Ма була у звичайному домашньому халаті, а я вдягнув пару старих джинсів і футболку з надписом: «ПОЦІЛУЙ МЕНЕ В ДУПУ, ДО ЗУСТРІЧІ В МІЛЛІНОКЕТИ».

— У них нема коробок, Алдене, — сказала Ма. — Чого б це?

Я похитав головою, бо не знав. Наш самотній феєрверк уже примостився на краю причалу, накритий старою ковдрою. Увесь день там стояв.

Массімо махнув нам рукою, такий увесь ввічливий, як завжди, і припросив нас починати. Я похитав головою й указав на нього, ніби говорив: «Цього разу ваша черга, мосьє». Він знизав плечима й крутнув у повітрі пальцями, наче суддя, який зараховує хоум-ран. Секунди за чотири ніч наповнилася довгими іскристими хвостами ракет, і над озером стали вибухати феєрверки: зорепаді, вогнемети й незліченні розривні снаряди, які вистрілювали квітами й фонтанами і ще бозна-чим.

— Ну, старий лис! — охнула Ма. — Він найняв цілу команду піротехніків! Професіоналів!

Так, саме це він і зробив. Він, мабуть, витратив на те шоу в небі тисяч десять чи п'ятнадцять доларів, особливо з тим «Подвійним мечем короля Артура» та «Вовчою зграєю», які зайнялися наприкінці. Натовп на березі горлав, свистів, намагався перекричати оркестр, гудів у класони, радів і веселився. Двійник Бена Афлікта дув у свою трубу так сильно, що не знаю, яким дивом у нього не стався крововилив у мозок, але навіть його було не чути за канонадою, яка гриміла в небі, що світилося, наче вдень, і переливалося всіма кольорами веселки. Над пляжем, там, де піротехніки встановили свої прибамбаси, здіймалися стовпи диму, але над озером його не було видно. Натомість, вітер гнав його на будинок. На Дванадцять сосен. Скажете, що я мав би те побачити, але нічого я не бачив. І Ма теж. Ніхто не помітив. Ми були надто приголомшені. Розумієте, Массімо дав нам знати: перегони скінчилися. Можете не мріяти про наступний рік, голопузі янкі.

Потім виникла пауза, і я вже вирішив, що він відстрілявся, коли вгору злетіли нові спалахи, і небо заповнив гігантський палаючий

корабель, з вітрилами та іншим гамузом! Говард Гамаш розповідав мені, що це — «Чудова джонка». Такий китайський човен. Коли він, зрештою, догорів і натовп по обидва береги озера припинив вирувати, Массімо подав останній сигнал своїй команді піротехніків, і на березі замерехтів американський прапор. Він іскрився червоним, білим, синім і метав вогняні кулі, поки з колонок лунав гімн «Америко, краса моя».

Нарешті, коли прапор згас, від нього не лишилося нічого, окрім купки багряних жарин. Массімо так само стояв на краю свого пірсу, простягав до нас руку й усміхався. Ніби говорив: «Давайте, вистрілюйте оте лайно, що ви позбирали, Маккозланди, і покінчимо з цим. І не просто на цей рік, а назавжди».

Я глипнув на Ма. Вона — на мене. Потім вона вилила те, що лишилося на дні її склянки (а минулої ночі ми пили «Самотрус») в озеро й мовила:

— Заряджай. Може, воно вийде поганеньке й куце, але ми купили цю клятву штуку, тож давай її запустимо.

Пригадую, що було дуже тихо. Жаби ще не розпочали кумкати, а бідні старигани, певно, вже повкладалися на ніч, а то й до кінця літа. На березі досі було повно народу, який залишився подивитися, що ж ми там наготували, хоча більшість уже подалася до міста, наче фанати зі стадіону, коли їх улюблена команда продула й не має шансів потрапити у вищу лігу. Я бачив, що вервечка габаритних вогнів тягнеться від озера й до Лейк-роуд, а потім вивертає на трасу № 119 і до Прітті Біч, де люди виїжджали на трасу № 90, що веде до «Млина Честера».

Я вирішив, що як візьмуся вже до діла, то зроблю з нього цілу виставу, а як не вийде, то ті глядачі, що лишилися, можуть сміятися, поки не луснуть. Я навіть міг змиритися з тою клятою трубою, бо знав, що мені не доведеться слухати її гудіння наступного року. А ще я втомився і з обличчя Ма бачив, що вона також. Навіть її цицьки якимось зажурилися, повісили голови, може, через те, що вона минулої ночі зняла ліфчик. Постійно каже, що він їй страшно муляє.

Я, наче чарівник у цирку, зірвав ковдру, а під нею стояла квадратна штукенція, за яку я виклав дві тисячі доларів (мабуть, тільки за «Чудову джонку» Массімо заплатив удвічі більше). Вона була загорнута в цупкий провощений папір, а знизу стирчав коротенький товстенький гніт.

Я показав на феєрверк, а потім — на небо. Троє ряджених Массімо стояли на краю свого пірсу й реготали, а потім завонала труба: «Уааа-аааа!»

Я підпалив гніт, і він почав іскритися. Я схопив Ма й відтягнув її подалі, на випадок якщо та довбана штукенція вирішить розірватися прямо в пусковій установці. Гніт догорів до пакунка й зник. Та срана коробка просто стояла собі на причалі. Молодший Массімо підніс свою трубу до рота, але не встиг він у неї дунути, коли з-під пакунка повали-

ло подум'я, і він почав злітати, спочатку повільно, а потім швидше, коли ввімкнулися реактивні (гадаю, то дійсно були реактивні) двигуни.

Усе вище й вище. Десять футів, двадцять, сорок. Потім я тільки розрізняв маленький квадрат на тлі зірок. Та штука сягнула п'ятдесяти футів, люди мало шії собі не вивернули, а потім вибухнула — так само, як на тому відео, що мені показував Джонні Сяючий Шлях Паркер. Ми з Ма закричали від радості й стали плескати в долоні. Усі плескали. Массімо спантеличено стояли на своєму пірсі, а може (бо з другого берега погано видно), навіть зневажливо позирали на наш феєрверк. Таке враження, наче вони думали: «Розривна коробка? Що це в біса таке?»

Але БК4 лише розігрівався. Коли очі звикли до темряви, натовп зойкнув від здивування, бо папір почав розкладатися й розгортатися, а водночас горіти всіма можливими й неможливими кольорами. Та клята штука перетворювалася на літаючу тарілку. Вона розгорталася й розгорталася, наче Бог відкривав якусь небесну парасольку, а коли розгорнулася, то почала метати навсібіч вогняні кулі. Кожна куля вибухала меншими, утворюючи над тарілкою щось на кшталт веселки. Я знаю, ви обоє дивилися відео з мобільних, певно, всі глядачі з телефонами знімали собі ролики, які потім неодмінно з'являться на суді як речові докази. Але кажу вам, треба було бачити ту чудасію на власні очі, аби досягнути її красу.

Ма вчепилася в мою руку.

— Як гарно, але я думала, що воно буде не більше восьми футів завдовжки. Чи не так казав твій індіанський друг?

Так і казав, але штука, яку я випустив на волю, мала двадцять футів у довжину й продовжувала рости, поки не викинула дюжину маленьких парашутів й не попливла на них по небу, жбурляючи іскри, фонтани й світлові бомби. Мабуть, вона не переплюнула салют Массімо в цілому, але точно була більша за «Чудову джонку». І понятно, що це був заключний феєрверк. Люди завжди краще пам'ятають те, що вони побачили останнім, еге ж?

Ма помітила, що Массімо витріщаються на небо, що в них щелепи повідвисали, наче двері на зламаних завісах, і що вони взагалі виглядають найбільшими ідіотами в цьому клятому світі, тож пустилася танцювати. Труба погойдувалася в опущеній руці Бена Афлікта, наче він забув про її існування.

— Ми перемогли! — закричала мені Ма, потрясаючи кулаками. — Ми нарешті перемогли! Диви на них! Ми їм показали, і це було варто кожного клятого пенні.

Вона хотіла, аби я потанцював із нею, але тоді я побачив те, на що раніше не звертав уваги. Вігер відносив літаючу тарілку понад озером на схід, прямо на Дванадцять сосен.

Пол Массімо теж це помітив і махнув мені, ніби говорив: «Ти запустив цю штуку, ти її й спускай, поки вона ще летить над водою».

Тільки понятно, що я цього не міг зробити, а та довбана штуковина йшла собі повним ходом, випльовуючи дорогою ракети, канонади й кручені фонтанчики, наче й не збиралася зупинятися. А потім (я гадки не мав, що це станеться, бо відео Джонні Сяючого Шляху не мало звуку) воно почало грати музику. Всього п'ять нот, знову й знов: «Дуді-ду-дам-ді». Це була мелодія, яку видає зореліт у фільмі «Близькі контакти третього ступеня»¹. Тож воно дудідумкало й дудідамкало, поки та клята тарілка не зайнялася. Не знаю, чи то трапилося випадково, чи то був такий прощальний спецефект. Парашути, які утримували її в повітрі, теж загорілися, і все це феєричне падло почало опускатися. Спочатку я думав, що воно встигне впасти, поки, так би мовити, озеро не закінчилося, може втрапить на плавучий пірс, що в них тоді був, але не далі. Аж раптом подув сильний вітер, наче матінка-природа сама втомилася від тих Массімо. А може, старій пані набридла та клята труба.

Ну, ви знаєте, звідки пішла назва їхнього маєтку, від дюжини високих, до біса сухих сосен. По обидва боки від величного ґанку стояли два дерева, і саме в них врзався БК4. Ті сосни миттю спалахнули, наче два смолоскипи на краю пірса Массімо, тільки більші. Спочатку голки, потім гілки, а потім і самі стовбури. Массімо заметушилися, забігали, немов мурашки, коли хтось копне ногою їх оселю. Палаюча гілка впала на дах понад ґанком, і невдовзі його охопило радісне, жваве багаття. І весь цей час грала та мелодія: дуді-ду-дам-ді.

Зореліт розвалився на дві половини. Одна впала на моріжок, що було не так погано, але друга опустилася на дах садиби. Від неї досі відлітали ракети, які пробіли шибки на верхньому поверсі й підпалили штори на вінках.

Ма повернулася до мене й мовила:

— *Погані справи.*

— Так, — відповів я, — справи кепські, еге ж?

— Краще піди подзвони пожежникам, Алдене. Власне кажучи, дзвони у два чи три відділки заразом, бо ліс вигорить аж до кордону штату.

Я вже хотів бігти до хатинки по свій телефон, коли вона впіймала мене за руку. На її обличчі грала дивна посмішка.

— Поки не пішов, — порадила вона, — поглянь на це.

Вона махнула рукою на протилежний берег озера. Тоді вже палав увесь будинок, тож не важко було збагнути, на що вона показує.

¹ «Close Encounters of the Third Kind» — науково-фантастичний фільм 1977 р. режисера Стівена Спілберга.

На пірсі не було жодної живої душі, але одну річ Массімо забули: свою кляту трубу.

— Скажеш їм, що це була моя ідея, — сказала Ма. — Я сяду в тюрму, але мені байдуже. Принаймні ми заткнули ту довбану дудку.

Чуєш, Ардель, можна мені ковток води? У роті сухо, наче в пустелі.

Офіцер Бенуа принісла Алдену склянку води. Вона та Енді Клаттербак дивилися, як він жадібно ковтав воду — цибатий чоловік у бавовняних штанах і майці, з тонким сивіючим волоссям і обличчям, набряклим від недосипання та вчорашнього вливання «Самотрусу» в шістдесят оборотів.

— Принаймні, ніхто не постраждав, — сказав Алден. — І це добре. А ще ми не спалили ліс. І це теж добре.

— Вам пощастило, що вітер ущух, — зауважив Енді.

— А ще вам пощастило, що поруч знаходилися пожежні бригади з усіх трьох містечок, — додала Ардель. — Звісно, так і має бути в ніч Четвертого липня, бо завжди знайдуться якісь бовдури, готові попускати п'яні феєрверки.

— Це все моя вина, — озвався Алден. — Я хочу, аби ви це зрозуміли. Я сам купив ту кляту штуку і сам її запустив. Ма тут ні до чого, — додав він трохи помовчав. — Тільки сподіваюся, що Массімо це теж зрозуміє й полишить мою Ма в спокої. Бо в нього є ЗВ'ЯЗКИ, самі знаєте.

Енді відповів:

— Ця родина вже двадцять років проводить літо на озері Абенакі, до того ж, згідно з моїми даними, Пол Массімо — чесний бізнесмен.

— Ага, — буркнув Алден, — як Аль Капоне.

У віконце кімнати для допитів постукав офіцер Елліс, указав на Енді, виставив великий палець і мізинець у формі слухавки й поманив колегу. Енді зітхнув і вийшов з кімнати.

Ардель Бенуа не спускала з Алдена очей.

— З тих пір, як я працюю в поліції, то встигла вдосталь надивитися на всіляких тупаків, які люблять лиха собі прикупити, — сказала вона, — але такого не пригадую.

— Знаю, я не збираюсь виправдовуватися, — відповів Алден і похнюпив голову, аж раптом просяяв: — Але ж до біса гарна вистава була, тобто поки тривала. Люди цього ніколи не забудуть.

Ардель глузливо хмикнула. Десь удалині завила сирена.

Нарешті Енді повернувся й сів на своє місце. Спочатку він нічого не казав, тільки задумливо позирав кудись убік.

— Це щодо Ма? — спитав Алден.

— Це, власне, і була твоя ма, — відповів Енді. — Хотіла з тобою поговорити, але коли я пояснив, що ти трохи зайнятий, вона попросила

передати повідомлення. Дзвонила з «Обіду Лакі», де щойно смачно попоїла разом із твоїм сусідом з протилежного берега озера. Вона сказала, що він досі був у смокінгу і що він заплатив за ланч.

— Він їй погрожував? — скрикнув Алден. — Цей сучий син...

— Сядь, Алдене. Розслабся.

Алден устиг підвестися, але тепер опустився на стілець. Він і досі стискав долоні в кулаки. У нього були великі руки, якими можна наробити багато біди, якщо їх власника на те спровокувати.

— Голлі також просила передати, що містер Массімо не має до вас жодних претензій. Він сказав, що обидві родини розпочали те дурне змагання, тож обидві родини винні в тому, що сталося. Твоя мама переповіла, що містер Массімо хоче про все забути.

Алденів борлак смикався вгору й униз, нагадавши Ардель дитячу забавку зі стрибучою мавпою на паличці.

Енді нахилився вперед. Він якось болісно усміхався, наче не хотів цього робити, але нічого не міг удіяти.

— Вона передавала, що містеру Массімо дуже шкода, що таке трапилося з рештою ваших феєрверків.

— *Рештою?* Я ж казав, що цього року не купляв нічого, крім...

— Помовч і дай мені договорити. Інакше я забуду повідомлення.

Алден кивнув. Надворі залунала друга сирена, потім третя.

— *Ті* феєрверки, які стояли на кухні. Твоя ма сказала, що ти, мабуть, поставив коробки надто близько до дров'яної печі. Не пригадуєш?

— Е-е...

— Раджу пригадати, Алдене, і чимшвидше, бо мені дуже кортить опустити завісу в кінці цієї сраної вистави.

— Мабуть... типу... так, — вичавив Алден.

— Я навіть не питатиму, чому ви запалили піч тої спекотної липневої ночі, бо я вже тридцять років служу в поліції і знаю, що в голову п'яниціям западають просто неймовірні ідеї. Ти з цим погоджуєшся?

— Ну... ага, — визнав Алден. — П'яниці — люди непередбачувані. А той «Самотрус» — узагалі смертельне пійло.

— Саме тому твоя хатина на березі озера Абенакі зараз палає аж до неба.

— Господи Ісусе!

— Не думаю, що до цього якось причетний Син Божий, Алдене. Ви були застраховані?

— Боже мій, ще б пак, — відповів Алден. — Страхівка — то гарна річ. Я цього навчився після смерті Баті.

— Массімо також були застраховані. Твоя мама попросила це також тобі передати. Вона повідомила, що за ячнею з беконом вони вирішили, що так буде чесно. Ти згоден?

— Ну... його будинок був до біса великий, більший за нашу халупу.

— Припустимо, що в його страховому полісі ця різниця зазначена, — мовив Енді й підвівся. — Гадаю, якесь слухання все одно відбудеться, але зараз ти можеш іти.

Алден подякував. І пішов, поки вони не передумали.

Енді та Ардель сиділи в кімнаті для допитів і дивилися одне на одного. Зрештою, Ардель заговорила:

— А де була місіс Маккозланд, коли почалася пожежа?

— Поки Массімо не запросив її на яйця-пашот із омаром і смаженою картоплею до «Лакі», вона була прямо тут, у відділку, — відповів Енді. — Чекала, чи відправлять її хлопчика в тюрму, чи заарештують до судового засідання. Сподівалася викупити його у випадку з арештом. Елліс сказав, що, коли вони з Массімо пішли, він обіймав її за талію. Мабуть, довгі має руки, бо талія в неї неосяжна.

— А хто ж, по-твоєму, підпалив хатину Маккозландів?

— Ми цього ніколи не дізнаємося, але якщо ти хочеш почути мою думку, то це зробили сини Массімо, ще до світанку. Поклали свої невикористані феєрверки біля печі або ж просто на неї, а потім підкинули в ту грубу жару, і вона добряче розгорілася. Дуже схоже на бомбу вповільненої дії, якщо подумати.

— Чорт забирай.

— Ось які можна зробити з цього висновки: коли п'яниці феєрверки запускають — це погано, а коли рука руку мие — це добре.

Ардель подумала над цим, а потім витягнула губи трубочкою і просвистіла мелодію на п'ять нот із «Близьких контактів третього ступеня». Вона спробувала повторити, але засміялася, і нічого не вийшло.

— Непогано, — мовив Енді. — А на трубі заграєш?

З думкою про Маршалла Доджа¹

¹ Marshall Dodge (1935—1982) — відомий американський гуморист зі штату Мейн.

Чим краще завершити збірку оповідань, як не історією про кінець світу? Я написав принаймні одну масштабну книгу на цю тему — «Протистояння». Але цього разу мій письменницький фокус звузився до розмірів булавочного уколу. Я не багато можу сказати про цю історію, хіба що коли я писав її, то думав про свій шикарний «Гарлей» 1986 року. Я вже позбувся його, і то, певно, на краще — мої рефлексії сильно уповільнилися, і я можу становити небезпеку для себе та оточуючих, коли жену трасою під шістдесят п'ять миль на годину. Як же я любив той байк! Пригадую, як після написання «Безсоння» мчав на ньому з Мейну до Каліфорнії та одного вечора десь у Канзасі побачив, як на заході сідало сонце, а на сході піднімався місяць. Я з'їхав із дороги та просто милувався, вважаючи, що то найкраща вечірня зоря в моєму житті. Можливо, так воно і було.

О, мало не забув, «Літній грім» написано в місцині, яка дуже схожа на ту, де ми зустрічаємо Робінсона, його сусіда та бездомного пса на ім'я Гандальф.

Літній грім

Робінсон почувався чудово, поки Гандальф почувався так само. Чудово не в тому сенсі, що все було гаразд, а в тому, що вони прожили іще один день. Він усе ще прокидався ночами, часто зі сльозами на обличчі, від яскравого сну, в якому Діана та Еллен були живі, але, коли він брав Гандальфа з ковдри в кутку, на якій той спав, до себе на ліжко, йому частіше за все вдавалося заснути знову. Щодо Гандальфа, то псу було байдуже, де спати, і навіть якщо Робінсон тягнув його поближче до себе, проблеми в цьому не було. Тут тепло, сухо та безпечно. Його врятували. Це все, що цікавило Гандальфа.

Коли з'явилася ще одна істота, про яку потрібно піклуватися, ситуація покращилося. Робінсон проїхав п'ять миль по шосе 19 до сільського

магазину (Гандальф сидів на пасажирському сидінні пікапа — вуха настовбурчені, очі світяться) та взяв собачої їжі. Магазин покинули та, звісно ж, спустошили, але ніхто не чіпав «Юканубу». Після шостого червня про домашніх улюбленців люди думали в останню чергу. Такий висновок зробив Робінсон.

Весь інший час вони сиділи вдвох біля озера. У коморі було безліч всілякої їжі, а під сходами стояли коробки з різними речами. Він часто жартував з того, як Діана чекала на апокаліпсис, але всі ті жарти обернулися проти нього. Проти них обох, насправді, бо Діана точно й подумати не могла, що, коли апокаліпсис врешті настане, вона буде з дочкою в Бостоні, досліджуватиме перспективи навчання в коледжі Емерсон. Якби він їв один, то їжі б вистачило на довше, ніж його самого. Робінсон у цьому не сумнівався. Тімлін сказав, що всі вони приречені.

Йому ніколи не спадало на думку, що бути приреченим — так приємно. Тепла та безхмарна погода. Колись озеро Покомтук гуділо від моторних човнів та гідроциклів («Вони вбивають рибу», — бурчали старі), але цього літа панувала тиша, хіба що десь кричали гагари... однак здавалося, що кожної ночі їх ставало все менше. Спершу Робінсон гадав, що це лише гра його уяви, яку горе спотворило так само, як і думки, але Тімлін запевнив його, що це не так.

— Хіба ти не помітив, що більшість лісових птахів зникли? Ані тобі гаїчиних¹ концертів уранці, ані совиної музики вночі. До вересня всі ці гагари помруть так само, як і ті, яких уже не стало. Риба проживе трохи довше, але врешті-решт теж сконає. Як і олені, кролики та бурундуки.

Щодо дикої природи не було жодного сумніву. Робінсон бачив із дюжину мертвих оленів на узбіччі дороги біля озера. Ще більше їх було на узбіччі шосе 19. Він бачив їх, коли вони з Гандальфом приїхали до супермаркету «Карсон Конерс» із рекламним щитом: «КУПУЙ СВІЙ ВЕРМОНТСЬКИЙ СИР ТА СИРОП ТУТ!», який тепер лежав написом вниз біля порожньої бензоколонки. Але найбільшими трупарнями для тварин стали ліси. Коли вітер віяв зі сходу — частіше в напрямку озера, ніж навпаки, — сморід був нестерпним. Теплими днями легше не ставало, і Робінсон хотів знати, якою ж тоді буде ядерна зима.

— О, вона прийде, — сказав Тімлін, сидючи в кріслі-гойдалці та дивлячись крізь дерева на клапті світла призахідного сонця. — Земля досі поглинає вибух. До того ж пам'ятаєш, коли ще були хоч якісь новини, повідомляли, мовляв південну півкулю і більшу частину Азії засмоктало в щось на кшталт довічного покривала з хмар. Насолоджуйся сонячним сяйвом, поки воно є, Пітере.

¹ Вид синиці.

Так, наче він узагалі міг насолоджуватися хоч чимось. Вони з Діаною розмовляли про подорож до Англії — їхню першу з часів медового місяця довготривалу відпустку, — щойно Еллен піде до коледжу.

Еллен, подумав він. Вона щойно відійшла від розриву з її першим справжнім хлопцем і знову почала всміхатися.

Упродовж усіх цих гарних постапокаліптичних літніх днів Робінсон щоранку чіпляв повідок до ошийника Гандальфа (він гадки не мав, як звали пса до шостого червня; собацюра прибіг із ошийником, на якому висів тільки жетон про вакцинацію штату Массачусетс), і вони йшли дві милі до розкішного котеджного містечка, єдиним мешканцем якого був Говард Тімлін.

Діана колись назвала цю прогулянку раєм миттєвих знімків. Краєвид складався з урвища над озером та сорока миль, які тягнулися туди, до Нью-Йорка. Там, де дорога різко повертала вбік, стояв знак, на якому було написано: «ОБЕРЕЖНО НА ДОРОЗІ!» Ну а діти, що приїжджали сюди на літо, звісно ж, називали цей поворот «Кривою Мерця».

«Вудлендські Акри» — абсолютно приватні та дуже дорогі перед кінцем світу — простяглися за милю звідси. У центрі стояла кам'яна садиба, що припрошувала до ресторану з чарівним краєвидом, п'ятизірковим кухарем та пивним льохом із тисячею сортів та марок. («Більшість із них навіть у рота не візьмеш, — казав Тімлін. — Можеш мені повірити».) Навколо головної будівлі в зарослих чагарником видолинках ховалися з дві дюжини мальовничих «котеджів», частина з яких належала великим корпораціям, аж доки шосте червня не ліквідувало ті корпорації. І до шостого червня більшість котеджів були порожніми, а протягом наступних п'яти божевільних днів, навіть ті декілька людей, які все ще мешкали там, втекли до Канади. Там, згідно з чутками, була вільна від радіації зона. Тоді ще було досить бензину, аби здійснити переліт.

Власники «Вудлендських Акрів», Джордж та Еллен Бенсон, zostалися. Так само вчинив і Тімлін. Розлучений, без дітей, які могли б за ним сумувати, він точно знав, що історія про Канаду була байкою. Тоді, на початку липня, Бенсони прийняли пігулки та лягли в ліжку, слухаючи Бетховена на фонографі з батарейками. Зараз тут лишився тільки сам-один Тімлін.

— Усе, що ти бачиш, — моє, — сказав він Робінсону, поважно махаючи рукою. — І одного дня, сину мій, воно стане твоїм.

Під час цих щоденних прогулянок до «Акрів» смуток Робінсона та почуття дезорієнтації відступали; сонячне світло вабило теплом. Гандальф обнюхував кущі та на кожен із них намагався надзюрити. Коли пес щось чув у лісі, то хоробро гавкав, але завжди підступав ближче до Робінсона. Повідок був потрібен тільки через мертвих вивірок та

бурундуків. Гандальф не хотів на них дзюрити, він хотів покачатися в їхніх рештках.

Дорога на «Вудлендські Акри» пролягала впритул до стежки, де зараз Робінсон жив своїм самотнім життям. Колись цей шлях перекривали ворота, аби не дати роззявам та потокам таких, як він, рабів зарплати пролізти всередину, але тепер ворота були постійно відчиненими. Дорога з півмилі зміїлася лісом, де навскісне запилюжене світло видавалося таким же старим, як і величезні ялини та сосни, крізь яке воно просочується. Вона проходила через чотири тенісних корти, огинала галявину для гольфу і петляла за стайнями, де лежали мертвими у своїх стійлах колись витривалі коні. На дальньому краї дороги стояв котедж Тімліна — скромне помешкання з чотирма спальнями, чотирма туалетами, джакузі та власною сауною.

— Навіщо тобі чотири спальні, якщо ти там сам-один? — спитав його якимось Робінсон.

— Не знаю і ніколи не знав, — сказав Тімлін. — Але у них у всіх по чотири спальні, за винятком хіба що «Наперстянки», «Деревія» та «Лаванди». Там по п'ять. У «Лаванді» є ще й боулінгова доріжка. Усі можливі зручності. Але коли я приїжджав сюди в дитинстві зі своєю родиною, ми всі сцяли в клозеті надворі. Можеш мені повірити.

Коли приходили Робінсон та Гандальф, Тімлін зазвичай сидів у кріслі-гойдалці на широкому ганку свого котеджу («Вероніка») та читав книжку або слухав CD-плеер на батарейках. Робінсон відчеплював повідок Гандальфа, і пес — звичайна дворняжка, нічого породистого, окрім вух спанієля, у нього не було — піднімався сходами, щоб його похвалили. Погладивши його трохи, Тімлін м'яко тягнув пса за сіро-білу шерсть у різних місцях і, якщо вона залишалася там, де й була, казав те саме:

— Чудово.

Цього чарівного дня в середині серпня Гандальф ненадовго підбіг до крісла-гойдалки Тімліна, обнюхав голі гомілки чоловіка та труськом подався вниз сходами до лісу. Тімлін підняв руку, вітаючи Робінсона, як індіанець зі старих фільмів.

Робінсон відповів йому тим самим.

— Хочеш пива? — спитав Тімлін. — Воно холодне. Я щойно витяг його з озера.

— Ми сьогодні хильнемо «Старого лайна» чи «Зеленої роси гір»?

— Не вгадав. У коморі стояла упаковка «Бадвайзера». А як ти пам'ятаєш, це — король пива. Я його звільнив із ув'язнення.

— У такому разі радо приєднаюся.

Тімлін із бурчанням підвівся та побрів у дім, повільно хитаючись із боку в бік. Він казав Робінсону, що артрит атакував його стегна два

роки тому і, не вдовольнившись цим, вирішив заявити про свої права на литки. Робінсон ніколи не запитував, але припускав, що Тімліну перевалило за сімдесят. Його струнке тіло свідчило про здоровий спосіб життя, от тільки саме здоров'я вже починало здавати. Сам Робінсон ніколи в житті не почувався краще — вельми іронічно, зважаючи на те, скільки йому залишилося жити. Тімліну він точно не був потрібен, хоч старий і був близьким йому по духу. Поки завершувалося це неприродно чарівне літо, він був потрібен лише Гандальфу. І це було чудово, оскільки зараз йому вистачало Гандальфа.

«Просто-таки хлопчик та його пес»¹, — подумав він.

Згаданий пес вибіг із лісу в середині червня: сухоребрый, весь у багні, у шерсті заплуталися реп'яхи, із глибоким порізом уздовж всієї морди. Робінсон лежав у спальні для гостей (він не міг більше спати в ліжку, яке колись ділив із Діаною), не спав від горя та депресії, остереігаючись, що він усе ближче й ближче до того, щоб просто здатися та піти з життя. Ще тиждень тому він назвав би таке рішення боягузливим, але відтоді чоловік зрозумів кілька очевидних фактів. Біль не мине. Не зникне горе. І, звісно ж, його життя не триватиме довго в будь-якому разі. Треба було тільки принхатися до запаху здохлих тварин у лісі, щоб збагнути, що буде далі.

Спершу він почув хрипіння та подумав, що це може бути людина. Чи вцілілий ведмідь, який унюхав їжу. Але тоді ще робив генератор, і спрацювали ліхтарі з сенсорами руху, що освітлювали під'їзну доріжку, тож він побачив дрібного сірого пса, який то шкрябав двері, то ховався на ганку. Коли Робінсон відчинив двері, пес, притиснувши вуха та підібгавши хвоста, позадкував від нього.

— Гадаю, тобі краще зайти, — мовив Робінсон, і пес, не довго вагаючись, пройшов уперед.

Робінсон налив у миску води, і собака зі скаженою швидкістю її вижлуктив, потім дав йому банку пруденсівського хеша з солонини, яку пес зжер за п'ять чи шість злодійських укусів. Коли він доїв, Робінсон його погладив, сподіваючись, що пес не вкусить його. І пес не вкусив — лише облизнув його руку.

— Ти — Гандальф, Гандальф Сірий, — сказав Робінсон, а потім розплакався. Він спробував сказати собі, що виглядає смішно, але це було не так. Він більше не сам у домі.

— Які новини про твій мотоцикл? — спитав Тімлін.

Кожен із них перейшов до другої пляшки. Коли Робінсон доп'є своє пиво, вони з Гандальфом підуть у зворотну двомильну прогулянку

¹ Оповідання Гарлана Еллісона «Хлопчик та його пес» 1968 року. В центрі сюжету — хлопчик та його пес-телепат, які блукають зруйнованою після ядерної війни Америкою.

додому; він не хотів сидіти надто довго — з настанням сутінків більша-ло комарів.

«Коли Тімлін має рацію, — думав він, — то землю успадкують кровопивці, а не люди тихі¹. Звісно, якщо знайдуть кров».

— Батарея здохла, — відповів Робінсон, а тоді: — дружина змусила мені пообіцяти, що я його продам, коли мені стукне п'ятдесят. Вона говорила, що в п'ятдесят людські рефлекси стають надто повільними, щоб підтримувати безпеку на дорозі.

— А коли тобі стукне п'ятдесят?

— Наступного року, — сказав Робінсон і засміявся через абсурдність своїх слів.

— У мене вранці випав зуб, — повідомив Тімлін. — У моєму віці це може нічого не означати, але...

— Кров в унітазі бачив?

Тімлін розповідав йому, що це перший симптом сильного опромінення. Він про це знав набагато більше, ніж Робінсон. Робінсон знав тільки те, що його дружина та дочка були в Бостоні, коли відчайдушні мирні перемовини в Женеві зірвалися в ядерному засліпленні п'ятого червня, і що вони все ще були в Бостоні наступного дня, коли світ убив сам себе. Східне узбережжя Америки, від Гартфорда до Маямі, майже повністю обернулося на попіл.

— Посилаюся на п'яту поправку², — відповів Тімлін. — Он іде твій пес. Уважно оглянь його лапи — він трохи кульгає. Здається, на ліву задню.

Вони не знайшли ніяких колючок у лапах Гандальфа, і цього разу, коли Тімлін обережно смикнув пса за шерсть, її жмуток із задньої лапи опинився в його руці. Здається, Гандальф цього не відчув. Двоє чоловіків глянули одне на одного.

— Це може бути сверблячка, — врешті озвався Робінсон. — Чи стрес. Ти ж знаєш, собаки линяють, коли відчувають стрес.

— Можливо, — Тімлін дивився на зорю через озеро. — Буде чарівна вечірня зоря. Звісно, тепер вони всі чарівні. Як після виверження Кракатау 1883 року³. Тільки зараз це було в десять разів сильніше за Кракатау. — Він нахилився і погладив Гандальфа по голові.

— Індія та Пакистан, — мовив Робінсон.

¹ «А люди тихі успаднують землю і будуть втішатися великим спокоєм». (Пс. 36, 11)

² П'ята поправка до Конституції США вступила в силу 15 грудня 1791 р. і була частиною Білля про права. Вона забезпечує особі, що звинувачується в скоєнні злочину, справедливе судове розслідування. Також, згідно з цією поправкою, жодна особа не може двічі звинувачуватися за один і той же злочин.

³ Одне з найбільших вивержень вулкану в Індонезії. Унаслідок природної катастрофи серією вибухів було знищено значну частину острова Кракатау та багато навколишніх островів. Загинуло 36 417 осіб.

Тімлін знову випростався.

— Так. Але ж потім до них приєдналася і решта, хіба ні? Навіть у чеченців було кілька зарядів, вони доправили їх у Москву на вантажівках. Ніби навмисно весь світ забув, у скількох країн та угруповань, гръбаних угруповань, є ці штуки.

— І на що ці штуки здатні, — додав Робінсон.

Тімлін кивнув.

— І це теж. Ми були надто стурбовані стелею держборгу, а наші друзі за океаном боролися за припинення дитячих конкурсів краси та підримання курсу євро.

— Ти впевнений, що Канада настільки ж заражена, як Штати?

— Мабуть, це залежить від місця розташування. Вермонт заражений менше, ніж Нью-Йорк, а Канада, імовірно, заражена менше, ніж Вермонт. Але стане такою. До того ж більшість людей, які виїхали, уже хворі. Перефразовуючи К'еркегора, до смерті хворі¹. Хочеш іще пива?

— Я краще вже йтиму додому, — підвівся Робінсон, — за мною, Гандальфе. Час спалити трохи калорій.

— Побачимося завтра?

— Може, десь ввечері. Уранці мені треба декуди згнати.

— Можна я спитаю куди?

— До Бенінгтона. Бензину в моїй вантажівці якраз вистачить на до-рогу туди й назад.

Тімлін здивовано підняв брови.

— Хочу перевірити, може, десь там знайдеться мотоциклетний акумулятор.

Гандальф своїми силами дістався до «Кривої Мерця», хоч і кульгав усе сильніше й сильніше. Прийшовши туди, він просто сів на землю, наче хотів подивитися, як пекуча заграва відбивається на озерній гладіні. Помаранчевий дим від пострілу, що прошив наскрізь артерії темно-червоного. Пес скавчав і лизав свою ліву задню лапу. Робінсон ненадовго присів біля нього, але коли перша комарина розвідка викликала підкріплення, він узяв Гандальфа на руки та пішов далі. Коли вони дісталися домівки, руки Робінсона тремтіли, а плечі палали від болю. Якби Гандальф важив хоча б на десять чи навіть на п'ять фунтів більше, він би покинув його та пішов по вантажівку. Ще в нього боліла голова — можливо, від спеки, можливо, від пива, а може, і від того, і від іншого.

Дорога з трьома смугами, що спускалася до будинку, тонула в тінях, а сам він був занурений у п'їтьму. Генератор здох багато тижнів тому.

¹ Серен К'еркегор (1813—1855) — данський філософ і теолог, основоположник екзистенціалізму. «Хвороба до смерті» — один із найвідоміших його творів.

Вечірня зоря згасла до багряного синця. Чоловік важко зійшов на ганок, поклав Гандальфа на підлогу та прочинив двері.

— Уперед, хлопчику, — сказав він.

Гандальф спробував підвестися та знову впав.

Коли Робінсон нахилився, щоб підняти його, пес зробив ще одну спробу. Цього разу він кинувся до порогу, але задихаючись упав на бік у проході. На стіні над псом було з дві дюжини фотографій людей, яких Робінсон любив, — і всі вони вже померли. Тепер він навіть більше не міг набирати номери Діани та Еллен, щоб послухати запис їхніх голосів. Його власний телефон вимкнувся одразу, як не стало генератора, але ще до цього повністю зник стільниковий зв'язок.

Чоловік дістав із комори пляшечку води «Поланд Спрінг», наповнив нею мисочку Гандальфа, а також насипав ложку їжі. Гандальф попив трішки водички, та їсти не захотів. Коли Робінсон присів напочіпки, щоб почухати псові живота, — шерсть полізла жмутками.

«Як же швидко це відбувається, — подумав Робінсон. — Зранку ж іще все було гаразд».

Робінсон вийшов на причілок за будинком із ліхтариком. На озері закричала гагара — лише одна. Мотоцикл стояв під брезентом. Чоловік зняв його та обвів променем блискучий корпус байка. Це був «Товстун Боб» 2014 року випуску; йому вже кілька років, та пробіг лишався маленьким. Дні, коли він із травня до жовтня проїжджав чотири-п'ять тисяч миль, zostалися далеко позаду. І все ж «Товстун Боб» лишався байком його мрії, хоча й мріялося йому тепер більше про місця, які він на ньому об'їздив за останні декілька років. З повітряним охолодженням. Два кулачкових вали. Шість швидкостей. Майже 1700 кубічних сантиметрів¹. А який звук! Такий буває лише в «Гарлей», подібний до літнього грому. Коли гальмуєш на світлофорі біля якого-небудь «Чеві», то водила, що заплив салом, ладен замкнутися у своєму авто.

Робінсон поклав долоні на кермо, перекинув ногу та вмовстився на сидінні, поставивши ноги на підніжки. Діана все частіше наполягала, аби він продав його, а коли він таки сідав за кермо, то знову й знову казала, що закон про обов'язкове носіння шоломів запровадили у Вермонті даремно... На відміну від бовдурів у Нью-Гемпширі та Мейні. Тепер він міг кататися й без шолому, якби захотів. Не було Діани, яка б гризла його, і не було дорожнього патруля, який би його зупинив. Тепер він навіть міг би проїхатися голяка, якби захотів.

— А все одно треба буде не забувати про випускную трубу, коли хочу газонуту, — промовив він і засміявся. Зайшов до будинку, так і не накривши «Гарлей» брезентом. Гандальф, поклавши носа на одну

¹ Об'єм двигуна.

з передніх лап, лежав на ліжку з ковдр, яке Робінсон зробив для нього. Їжі він не торкався.

— Краще поїж, — сказав Робінсон, погладивши Гандальфа по голові. — Тобі поліпшає.

Наступного ранку на ковдрах лишилися червоні сліди там, де лежав круп пса. І хоча Гандальф намагався підвестися на ноги, йому не вдалося. Коли після другої спроби пес здався, Робінсон виніс його на вулицю. Там собака спершу полежав на траві, а потім зміг-таки трохи зіп'ястися на лапи — якраз щоб присісти. З нього вийшов потік кривавого лайна. Гандальф відповз від екскрементів, наче засоромився, і знову ліг, журливо поглядаючи на Робінсона.

Цього разу, коли Робінсон підняв Гандальфа, той завив від болю. Він оцирився, але не вкусив. Робінсон заніс його назад до будинку й поклав на ковдри. Коли чоловік випростався і поглянув на свої руки, то побачив, що вони вкриті шерстю. Потер долоні одна об одну — і шерсть розлетілася, наче молочаєвий пух.

— Ти одужаєш, — мовив він Гандальфу. — Просто маленька нестравність. Певно, з'їв одного з тих грьобаних бурундуків, доки я не бачив. Полеж тут і відпочинь. Упевнений, що до мого повернення ти знову станеш схожим на себе.

У «Сільверато» було ще з півбаку бензину, а цього більш ніж достатньо для шістдесятимильної подорожі до Беннінгтона й назад. Робінсон вирішив спершу заїхати у «Вудлендські Акри» та глянути, може щось треба було Тімліну.

Його останній сусід сидів на ганку «Вероніки» в кріслі-гойдалці. Надзвичайно блідий, з багряними мішками під очима. Коли Робінсон розповів йому про Гандальфа, Тімлін кивнув.

— Більшу частину ночі я не спав: бігав до туалету. Мабуть, ми підхопили однаковий вірус. — Він посміхнувся, показуючи, що це був жарт — от тільки не дуже смішний.

Ні, з Беннінгтона йому нічого не треба, але було б добре, якби Робінсон заскочив до нього на зворотному шляху.

— У мене є дещо, що може знадобитися *тобі*, — сказав він.

Поїздка до Беннінгтона забрала більше часу, ніж сподівався Робінсон, бо вся дорога була захаращена покинутими машинами. До центрального входу «Королівства Гарлей-Девідсон» він приїхав майже опівдні. Вітрини були розбиті, і всі демонстраційні моделі зникли, та в задній частині лишилася купа байків. Ці були оснащені системою захисту від

злодій, що складалася з укритих пластмасою сталевих кабелів та потужних замків.

Робінсону вони не стали на заваді: він хотів лише вкрати акумулятор. Обраний ним «Товстун Боб» був на рік-два новішим за його власний, та акумулятор виглядав так само. Він сховався по коробку з інструментами, що лежала в кузові пікапа, і перевірів знахідку «Імпактом» (контрольний прилад, який дочка подарувала йому на день народження два роки тому) — й індикатор засвітився зеленим. Робінсон витягнув акумулятор, а потім пішов до виставкової зали, де знайшов хороший набір карт. Скориставшись найдетальнішою з них, він роздивився об'їзні дороги та повернувся до озера близько третьої по обіді.

Він побачив багато мертвих тварин, включно з велетенським лосем, що лежав біля цементних сходів до чийогось трейлера. На порослому бур'янами моріжку хтось установив знак, із написаними від руки двома словами: НЕБЕСА БЛИЗЬКО.

На ганку «Вероніки» не було нікого, але коли Робінсон постукав у двері, Тімлін гукнув, аби він заходив. Старий сидів у вітальні, оформленій у підкреслено сільському стилі; блідий як ніколи. В одній руці він тримав велику лляну серветку. Її вкривали плями крові. На журнальному столику перед ним лежали три предмети: альбом «Краса Вермонту», гіподермальний шприц із жовтою рідиною та револьвер.

— Радий, що ти прийшов, — промовив Тімлін. — Я не хотів піти, не попрощавшись з тобою.

Робінсон усвідомлював усю абсурдність відповіді, яка спадала йому на думку: «Не варто поспішати», тому промовчав.

— Я втратив із півдюжини зубів, — вів далі Тімлін. — та це не найбільша проблема. Здається, за останні дванадцять годин із мене повипадали всі кишки. А наймоторошніше те, який маленький насправді біль. Геморой, який на мене напав у п'ятдесят, і то більше клопоту завдавав. Біль мине — я достатньо начитався про це, щоб бути певним, — та я не маю наміру затримуватися надовго, аби відчутти його повною мірою. Тобі вдалося роздобути акумулятор?

— Так, — відповів Робінсон і важко сів. — Господи, Говарде, мені, курва, так шкода!

— Вельми вдячний. А ти? Як ти почувашся?

— Фізично? Добре. — От тільки це вже не зовсім правда. На передпліччі в нього розквітали червоні плями, не дуже схожі на сонячні опіки; ще одна була на грудях, якраз над правим соском. Вони свербіли. А ще... сніданок усе ще тримався в ньому, от тільки сам шлунок не надто тишився від цього.

Тімлін нахилився вперед і постукав по шприцу.

— Димедрол. Я хотів ввести собі ін'єкцію та роздивлятися краєвиди Вермонту, доки... доки. Але передумав. Гадаю, револьвер згодиться. А ти забирай шприц.

— Я ще не зовсім готовий.

— Не для тебе, а для пса. Він не заслуговує на страждання. Зрештою, то ж не собаки зробили ті бомби.

— Гадаю, він, мабуть, просто з'їв бурундука, — безсило сказав Робінсон.

— Ми обидва знаємо, що це не так. Навіть якщо й з'їв, то мертві тварини зараз настільки нашпиговані радіацією, що не гірші за кобальтові капсули. Це справжнє диво, що він узагалі стільки прожив. Будь вдячним за час, який ти провів із ним. Краплинка милосердя. Він же хороший пес, ти знаєш. Краплиночка милосердя.

Тімлін ретельно роздивлявся його.

— Не вздумай заплакати. Якщо ти заплачеш, я теж, отож — вище носа. У холодильнику лежать шість банок «Бада». Не знаю, навіщо завадав собі клопоту класти їх у холодильник, та старих звичок нелегко позбутися. Чому б тобі не принести нам по одній? Краще тепле пиво, ніж жодного; гадаю, так казав Вудро Вільсон. Вип'ємо за Гандальфа. І за твою нову батарею. А мені тим часом треба справити малу потребу. Хоча, хто знає, може, цього разу вона вартуватиме мені зовсім не мало.

Робінсон приніс пиво. Коли він повернувся, Тімліна ще не було, і наступні п'ять хвилин його також не було. Повернувся він повільно, тримаючись за різні предмети. Він зняв штани й обгорнув тулуб махровим простирадлом. Сів, трохи скрикнувши від болю, і взяв банку пива, яку йому простягнув Робінсон. Вони виголосили тост за Гандальфа і випили. Так, «Бад» і справді виявився теплим, але не бридким. Зрештою, він же був «Королем Пива».

Тімлін підняв револьвер.

— Учиню класичне вікторіанське самогубство, — промовив він так, наче його тішили ці перспективи. — Револьвер до скроні. Вільною долонею закрити очі. Прощавай жорстокий світ!

— Піду записуватися в цирк, — сказав Робінсон, не думаючи.

Тімлін широко ошкірився рештками своїх зубів.

— Було б добре, та я сумніваюся, що вийде. Чи не розповідав я тобі, як мене збила вантажівка, ще коли я був хлопчиськом? Та, яку наші британські друзі називають молоковозом?

Робінсон похитав головою.

— То було тисяча дев'ятсот п'ятдесят сьомого. П'ятнадцятирічний я йшов собі сільською мічиганською дорогою в напрямку шосе № 22, звідки, як я сподівався, мене хтось підвезе до Треверс-Сіті, і я зможу

піти на спарений сеанс у кіно. Тоді я просто марив про дівчину з мого класу — про її довгі красиві ноги й високі груди, — тому й зійшов із безпечного узбіччя. Молоковоз мчав із вершини пагорба — а шоферюга гнав надто швидко, — і тут-таки збив мене. Якби він був повним, то мене б напевно вбило, але він був порожнім — а тому значно легшим, що й дозволило мені дожити до сімдесяти п'яти років і відчути, як воно — висрати власні кишки в унітаз, який більше не змивається.

Певно, на це не було адекватної відповіді.

— Пам'ятаю, як сонце спалахнуло на лобовому склі молоковоза, коли він спускався з пагорба, а потім... нічого. Гадаю, що переживу практично те саме, коли куля ввійде в мозок і знищить усе, про що я думав і що переживав, — Тімлін по-вчительськи підняв палець. — От тільки цього разу ніщо ні до чого не приведе. Просто спалах, наче сонце на лобовому склі молоковоза, а потім — нічого. Ця ідея видається мені водночас і прекрасною, і смертельно тоскною.

— Можливо, тобі варто було б зачекати трохи, — мовив Робінсон. — Можливо, ти...

Тімлін ввічливо чекав, піднявши брови.

— Блядь, я не знаю, — і, несподівано для себе самого, Робінсон закричав: — *Що вони нарobili? Що ці виблядки нарobili?*

— Ти чудово знаєш, що вони нарobili, — відповів Тімлін. — А тепер ми живемо з наслідками цього. Знаю, що ти любиш того пса, Пітере. Класичне заміщення — або як це називають психіатри, істерична конверсія, — але ми беремо те, що можемо, і навіть якби у нас була лише половина мозку, то ми й за те були б вдячні. Тому не вагайся. Встроми йому голку в шию, глибоко встроми. Схопи його за ошийник, якщо пручатиметься.

Робінсон відставив пиво. Йому більше не хотілося пити.

— Коли я пішов, він був у дуже поганому стані. Певно, він уже помер.

Та Гандальф не помер.

Він глянув на Робінсона, коли той зайшов у спальню, і двічі глухо постукав хвостом по кривавому ложу з ковдр. Робінсон сів біля нього. Погладив Гандальфа по голові; думав про приреченість будь-якої любові і що все це так просто, коли ретельніше придивитися. Гандальф поклав голову Робінсонові на коліно та глянув на нього знизу вгору. Робінсон витягнув шприц із кишені сорочки та зняв з голки захисний ковпачок.

— Ти хороший хлопець, — промовив він, взявши пса за ошийник, як і рекомендував Тімлін.

Доки він набирався мужності зробити це, пролунав постріл. Відстань приглушила звук, але озеро було таким спокійним, що його ні з чим не можливо було сплутати. Постріл прокотився спекотним літнім

повітрям, стихаючи в марній надії на відлуння. Гандальф нашоросив вуха, і тут Робінсону спала на думку одна ідея — настільки затишна, як і абсурдна. Мабуть, Тімлін помилився щодо нічого. Можливо все. У світі, де ти дивишся на небо та бачиш безмір зірок над собою, вважає він, можливо все. Певно...

Певно.

Гандальф усе ще дивився на нього, коли Робінсон увів голку на всю довжину. На якусь мить очі пса лишалися ясними та свідомими, і в ту безкінечну мить, доки вони не потьмяніли, Робінсон, якби міг, витягнув би її назад.

Він ще довго сидів там, на підлозі, сподіваючись, що крик останньої гагари пролунає ще раз — але він не пролунав. Через певний час він вийшов до сараю, знайшов там лопату та викопав яму в квітнику дружини. Не було потреби копати глибоко — жодна тварина не прийде й не викопає тіло Гандальфа.

Прокинувшись наступного ранку, Робінсон відчув у роті мідний присмак. А коли підняв голову, то побачив, що шкіра зі щоки облущується об подушку. Ніс і ясна кровили цієї ночі.

Це був ще один чудовий день; і хоча все ще буяло літо, перша барва вже почала прокрадатися в дерева. Робінсон викотив «Товстуна Боба» з-під причілка та замінив стару батарею, працюючи повільно й обережно в абсолютній тиші.

Закінчивши, натиснув на стартер. Індикатор світився зеленим, але трохи блимав. Тоді Робінсон вимкнув байк, підтягнув з'єднання і спробував знову. Він повернув ключ запалювання, і той звук — літній грім — ущент розбив тишу. Це звучало наче святотатство, але дивна річ — у хорошому сенсі.

Робінсон не здивувався, що в його думках була зараз та перша і єдина поїздка на мотоциклетне ралі в Стурджісі, Південна Дакота. Це було 1998-го, за рік до того, як він зустрів Діану. Він повільно котився по Джанкшн-авеню на своїй «Хонді GB 500» — один з двох тисяч учасників параду; і сплетене воедино ревіння всіх цих байків було настільки гучним, що здавалося матеріальним. Пізніше тієї ночі розпалили багаття, нескінченний потік «Стоунс», «АС/ДС» та «Металліки» рвався з акустичних підсилювачів «Маршал», розставлених усюди, наче менгіри Стоунгенджу. Дівчата з тату танцювали топлес у світлі багаття, бородаті чоловіки пили пиво з чудернацьких шоломів, діти з власними перебивними тату бігали всюди, здіймаючи іскри. Це було страхотливо, захопливо і прекрасно, неначе все, що було правильного й хибного у світі, поєдналося там, в одному місці, в ідеальний меланж. А над головою — безмір зірок.

Робінсон натиснув на газ, а потім відпустив. Натиснув і відпустив. Натиснув і відпустив. Під'їзна доріжка виповнилася густим запахом свіжоспаленого бензину. Цей світ — стара посудина на грані смерті, але тишу порушено, принаймні на мить, і це добре. Це чудово. «На хуй тебе, тише, — подумав він. — На хуй тебе й твого коня, на якому ти приїхала. Ось *мій* кінь, мій залізний кінь, як він тобі?»

Він витиснув зчеплення і поставив першу передачу. Виїхав із під'їзної доріжки, повернув праворуч і переключився на другу, а потім на третю швидкості. Дорога була брудною, місцями — покоцаною, але байк легко перескакував через усі вибоїни, підкидаючи Робінсона вгору та вниз на сидінні. З носа знову полилася кров; вона стікала по щоках і падала на дорогу за ним великими краплинами. Він повернув один раз, потім вдруге, усе більше перехиляючись набік, і витиснув четверту швидкість, коли виїхав на короткий рівний відрізок дороги. «Товстун Боб» рвався в дорогу. Він надто довго стояв у тому бісовому сараї та накопичував пил. Краєм ока Робінсон побачив справа озеро Покомтук — спокійне, наче дзеркало, сонце лишало на золоті сліди на блакитній гладіні. Робінсон щось загорлав, і помахав кулаком небу — Всесвіту, — і повернув руку на важіль. Попереду був знак з написом «ОБЕРЕЖНО НА ДОРОЗІ!», що позначав «Криву Мерця».

Робінсон рушив до знака, усю дорогу не відпускаючи ручки газу. У нього саме вистачило часу, аби витиснути п'яту передачу.

Для Курта Саттера та Річарда Чизмара

Зміст

Передмова	7
Вісімдесят перша миля	11
Гармонія Преміум	56
Бетмен і Робін посварилися	67
Дюна	79
Поганий хлопчик	93
Смерть	127
Кістяна церква	142
Мораль	149
Потойбіччя	176
Ур	188
Герман Вук досі живий	242
Вона нездужає	259
Біллі «Блокада»	275
Містер Зваба	314
Томмі	330
Маленький зелений бог агонії	334
Той автобус — інший світ	358
Некрологи	367
П'яні феєрверки	407
Літній грім	432

Літературно-художнє видання

КІНГ Стівен
Ярмарок нічних жахів
Збірка оповідань

Головний редактор *С. С. Скляр*
Керівник проекту *З. О. Бакуменко*
Завідувач редакції *Г. В. Сологуб*
Відповідальний за випуск *О. В. Стратілат*
Редактори *Ю. Ю. Гаврилова, Т. М. Віланова, Р. А. Ставицький*
Художній редактор *Т. О. Волошина*
Технічний редактор *І. О. Гнідая*
Коректори *Г. В. Іванова, Т. М. Новаченко*

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: corp@bookclub.ua

- Олександрія, просп. Леніна, 77 (ТЦ «Гранд-Плаза», 2-й поверх), (05235) 7-15-50
- Артемівськ, вул. Радянська, 69 (ТЦ «Азов-Плаза», 2-й поверх), (0627) 44-90-99
- Біла Церква, вул. Ярослава Мудрого, 5/13 (копійний універмаг «Дружба», 1-й поверх), (0456) 39-04-68
- Бігород-Дністровський, вул. Московська, 16-А (ТЦ «Рута-Плаза», 2-й поверх), (04849) 6-07-26
- Бердянськ, просп. Леніна, 35-А (ТЦ «DEL MAR», 1-й поверх), (06153) 3-48-40
- Бориспіль, вул. Київський шлях, 10-В (ринок «Зоряний», місце 103), (06153) 3-48-40
- Вінниця, вул. Папаніна, 1-А (ТЦ «Квартал», 2-й поверх), (0432) 50-88-06
- Вознесенськ, вул. Синажова, 5-А, (05134) 3-20-19
- Дніпродзержинськ, просп. Леніна, 57-А (ТЦ «Фуршет», 1-й поверх), (0569) 53-42-26
- Дніпропетровськ, просп. Карла Маркса, 105 (ТЦ «Сільпо», 2-й поверх), (056) 770-00-55
- Дніпропетровськ, вул. Калинова, 9-А (ТЦ «Miriada», 1-й поверх), (056) 760-33-30
- Житомир, вул. Київська, 87 (ТЦ «Волак», 2-й поверх), (0412) 41-24-85
- Запоріжжя, просп. Леніна, 58, (061) 787-63-86
- Запоріжжя, просп. Металургів, 2-Ж (ТЦ «Рекордний», 0-й поверх), (061) 236-86-54
- Івано-Франківськ, пл. Ринок, 1 (ТЦ «Галерея Н», 0-й поверх), (0342) 72-58-32
- Ізмаїл, вул. Пушкіна, 47 (ТЦ «Електрон», 2-й поверх), (04841) 6-22-12
- Ізюм, пл. Радянська, 7, (05743) 3-14-72
- Кам'янець-Подільський, вул. Данила Галицького, 11/3 (ТД «Максимум», 2-й поверх), (03849) 6-48-11
- Київ, вул. Велика Васильківська, 72 (ТЦ «Олімпійський», 3-й поверх), (044) 590-25-76
- Київ, вул. Райдужна, 15 (ТЦ «Фуршет», 0-й поверх), (044) 540-23-65
- Київ, вул. Маршала Маліновського, 12-А (ТРЦ «Метрополис», 3-й поверх), (044) 500-62-73
- Київ, вул. Лукашевича, 15-А (ТЦ «Європорт», 2-й поверх), (044) 461-94-82
- Київ, вул. Драгоманова, 29 (ТЦ «Центрум», 1-й поверх), (044) 502-18-96
- Київ, вул. Попудренка, 90/2 (ТЦ «Маяк», 3-й поверх), (044) 361-91-46
- Кіровоград, пров. Центральний, 3/1 (ТЦ «Плаза», 1-й поверх), (0522) 35-20-55
- Ковель, бульв. Лесі Українки, 18 (ТД «Бульвар», 2-й поверх), (03352) 5-21-40
- Копотин, вул. Конопотських дівизій, 24-А (ТЦ «Маяк», 2-й поверх), (05447) 6-36-77
- Краматорськ, вул. Палацова, 23 (ТЦ «Прогрес», 2-й поверх), (0626) 48-97-87
- Красноармійськ, вул. Свердлова, 148, (06239) 2-00-48
- Кременчук, вул. Леніна, 15/42 (ТЦ «Мега», 2-й поверх), (0536) 72-97-65
- Кривий Ріг, просп. Гагаріна, 4 (ТЦ «Плаза-2», 2-й поверх), (056) 409-81-09
- Кривий Ріг, вул. Ватутіна, 39-А, (056) 409-60-75
- Лисичанськ, просп. Леніна, 117 (ТЦ «Лімон», 2-й поверх), (067) 570-61-62
- Луцьк, вул. Рівненська, 48 (ТЦ «Фокстрот», 1-й поверх), (0332) 78-35-08
- Львів, вул. Братів Рогатинців, 15, (032) 235-50-12
- Львів, вул. Городоцька, 179 (ТЦ «Скриня», 2-й поверх), (032) 298-88-07
- Маріуполь, просп. Металургів, 64 (ТЦ «Слізавета», 1-й поверх), (0629) 41-27-71
- Мелітополь, просп. Богдана Хмельницького, 24 (ТЦ «Пасаж», 2-й поверх), (0619) 44-83-49
- Миргород, вул. Гоголя, 147 (ТЦ «Мир», 1-й поверх), (05355) 5-06-08
- Ніжин, вул. Шевченка, 11-А (ТЦ «Гермес», 2-й поверх), (04631) 90-10-2
- Миколаїв, вул. Потьомкінська, 63/2, (0512) 47-58-43
- Нікополь, просп. Трубінків, 14 (ЦМ, 1-й поверх), (05662) 2-50-03
- Нова Каховка, вул. Партизківської комуні, буд. 13, ЦТ «Центральний» (копійний «Дитячий світ», 2-й поверх, (05549) 7-96-51
- Новомосковськ, вул. Радянська, 34 (ТЦ «Сті-Центр», 2-й поверх), (0569) 69-65-79
- Одеса, вул. Велика Арнаутська, 61, (048) 786-05-88
- Одеса, вул. Краснова, 17 (пл. Толбухіна), (048) 780-19-84
- Одеса, просп. Добровольського, 99, (048) 755-04-40
- Павлоград, вул. Карла Маркса, 84-А, (057) 752-65-92
- Первомайськ, вул. Револуції, 34, (05161) 7-53-99
- Полтава, вул. Жовтнева, 50, (0532) 60-60-40
- Рівне, вул. Київська, 67-А (ТЦ «Арена», 2-й поверх), (0362) 64-26-37
- Селідове, вул. Карла Маркса, 10 (Будинок побуту, 2-й поверх), (06237) 7-00-34
- Слов'янськ, пл. Жовтневої революції, 3 (ТЦ «Фокстрот», 2-й поверх), (0626) 62-11-02
- Суми, вул. Соборна, 42, (0542) 77-17-12
- Тернопіль, вул. Перла, 3 (ТЦ «Novus», 2-й поверх), (0352) 43-12-76
- Ужгород, пл. Кирила та Мефодія, 3 (універмаг «Україна», 2-й поверх), (0312) 67-22-29
- Харків, просп. Маршала Жукова, 3-А, (057) 392-03-43
- Харків, просп. Гагаріна, 20-А (ТЦ «На Гагаріна», 2-й поверх), (057) 703-44-58
- Харків, вул. Академіка Павлова, 144-Б (ТЦ «Космос», 3-й поверх), (057) 720-12-29
- Харків, вул. Полтавський шлях, 144 (ТБЦ «Компас», 2-й поверх), (057) 720-10-33
- Херсон, просп. Ушакова, 35-А (ТЦ «Адмірал», 2-й поверх), (0552) 46-00-66
- Хмельницький, вул. Свободи, 73 (ТЦ «Фуршет», 3-й поверх), (0382) 72-66-51
- Черкаси, вул. О. Дашкевича, 26 (ТЦ «Сільпо», 3-й поверх), (0472) 54-04-47
- Чернігів, просп. Перемоги, 103, (0462) 65-32-31
- Чернівці, вул. Головна, 10, (0372) 58-72-44
- Шостка, вул. Карла Маркса, 24, (05449) 7-37-46

Замовляйте книжки будь-яким зручним способом

- за телефонами довідкової служби
(050) 1 13-93-93 (МТС); (093) 1 70-03-93 (Life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: www.bookclub.ua

Надсилається безоплатний каталог

**Запрошуємо авторів, перекладачів,
художників, редакторів до співпраці**

e-mail: publish@bookclub.ua

Для гуртових клієнтів

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua